

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN OKUMA
METİNLERİNİN TÜRKÇENİN SESLETİMİ EDİNİMİNE ETKİSİ (BOSNA
HERSEK ÖRNEĞİ)**

BÜŞRA AKBULUT

DANIŞMAN

DOÇ. DR. GÖNÜL ERDEM NAS

BARTIN-2021

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ ANABİLİM DALI

**YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN OKUMA
METİNLERİNİN TÜRKÇENİN SESLETİMİ EDİNİMİNE ETKİSİ (BOSNA
HERSEK ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Büşra AKBULUT

BARTIN-2021

KABUL VE ONAY

Büşra AKBULUT tarafından hazırlanan “YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN OKUMA METİNLERİNİN TÜRKÇENİN SESLETİMİ EDİNİMİNE ETKİSİ (BOSNA HERSEK ÖRNEĞİ)” başlıklı bu çalışma, 30.06.2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Gönül ERDEM NAS .....

Üye : Prof. Dr. Yavuz KARTALLIOĞLU .....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Burcu ŞENTÜRK .....

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitimi Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...../...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. H. Selma ÇELİKAY
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç. Dr. Gönül Erdem Nas danışmanlığında hazırlamış olduğum “YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN OKUMA METİNLERİNİN TÜRKÇENİN SESLETİMİ EDİNİMİNE ETKİSİ (BOSNA HERSEK ÖRNEĞİ)” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

30.06.2021

Büşra AKBULUT

ÖN SÖZ

Yabancılara Türkçe Öğretimi alanında yaşanan sesletim güçlüklerinin tespitine yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde, farklı uluslardan olan konuşurlarca yaşanan sesletim problemlerine yönelik birçok çalışmanın mevcut olduğu ancak söz konusu sesletim güçlüklerine genellikle yabancılara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların bir alt başlığı şeklinde değinildiği görülmüştür. Slav dilleri grubundaki dillerin konuşucuları ile gerçekleştirilen az sayıdaki araştırmanın ise çok sınırlı tutulduğu belirlenmiştir. Buna göre, Slav dillerinin Güneybatı kolundan olan Boşnakça ana dilini konuşan ve Türkçe öğrenmek isteyen öğrencilerin sesletim problemlerinin tespitine yönelik hazırlanan çalışmaların azlığı Çerdikkat çekicidir. Üstelik bu araştırmalarda, sesletim hataları çoğunlukla çıplak kulakla ya da anket veya formlar aracılığı ile belirlenmiştir. Bu nedenle araştırmamızın, Boşnak öğrencilerin ana dil etkisi ile sesletiminde güçlük çektikleri Türkçe sesbirimlerin açık bir şekilde tanımlanarak ayrıntılı analizlerinin gerçekleştirilmesi, Bosna Hersekli öğrencilerin başta Türkçe konuşma becerisi olmak üzere temel becerilerin tümünü kazanmaları ve kazanımların geliştirilmesi amacıyla sıklıkla karşılaştıkları okuma metinlerindeki Türkçe sesbirimsel varlıklarının tartışılması adına önemli ve faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın yürütülmesi sırasında yardımlarını ve desteğini esirgemeyen, çalışmanın her aşamasında yanımda olan ve üzerimde çokça emeği bulunan değerli hocam Doç. Dr. Gönül Erdem Nas'a, Praat (Boersma ve Weenink, 2020) ses analiz programı ile belirlenen formant değerlerinin R programlama dilinde IPA değerleri ile şekillendirildiği tabloların hazırlanmasında yardımcı olan Öğr. Gör. Sinan Yalçınkaya hocama, yoğun çalışmalarım sırasında sabır gösteren ve elinden geldiğince yardımlarını sakınmayan sevgili eşim Selahattin Akbulut ile her zaman destekçim olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunmayı borç bilirim.

Büşra AKBULUT

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN OKUMA METİNLERİNİN TÜRKÇENİN SESLETİMİ EDİNİMİNE ETKİSİ (BOSNA HERSEK ÖRNEĞİ)

Büşra AKBULUT

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Yabancılara Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gönül ERDEM NAS

Bartın-2021, sayfa: 491

Bu çalışmada, Türkçe öğrenen temel seviyedeki Bosna Hersekli öğrencilerinin sesli okuma etkinlikleri sırasında sesletim hatası yapmış oldukları sesbirimlerin tespit edilmesinin ardından yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan okuma metinlerinin Türkçenin sesletimi edinimine olan etkisinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Boşnak öğrencilerin seslendirdiği okuma metinlerindeki sesbirimler, sesbilgisel çevrede farklı niteliklere sahip ünsüzlerle birlikteliklerindeki konumları göz önünde bulundurularak Praat (Boersma ve Weenink, 2020) programı ile çözümlenmiş, R dilinde IPA değerleri ile şekillendirilmiş ve katılımcıların Türkçe ünlüleri üretimleri R programlama dili çerçevesinde incelenmiştir. Araştırmanın örneklem grubunu temel dil yeterlilik seviyesindeki Türkçe öğrenen 15-20 yaş aralığındaki 25'i kadın ve 15'i erkek olmak üzere toplam 40 Boşnak öğrenci oluşturmuştur. Katılımcıların seçiminde öğrencilerin her birinin ana dilinin Boşnakça olması kriteri aranmıştır. Araştırma, okuma metinlerinin yabancı öğrencilerin Türkçe sesletim becerilerine olan etkilerinin tespit edilmesi amacıyla karma araştırma modeli kullanılmıştır. Buna göre Praat (Boersma ve Weenink, 2020) ses analizi programı ile elde edilen verilerin niceliksel çıktıları betimsel analiz modeline uygun olarak yapılandırılmış ve yorumlanmıştır. Araştırma sonuçları, temel seviyedeki Boşnak öğrencilerin Boşnak alfabesinde bulunmayan Türkçeye özgü /ɫ/, /ö/, /ü/ sesbirimlerini doğru seslendiremediklerini; özellikle ötümlü ses çevresindeki ünlüleri olması gerekenden daha geride eklemlediğini; cümle ve sözcük vurgularının ise Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirildiğini göstermektedir. Buna göre, /ɫ/, /ö/, /ü/ gibi Türkçeye özgü sesbirimlerin A1 düzeyinden itibaren farklı sözcük ve cümleler ile sıklıkla örneklendirildiği okuma metinlerinin Türkçe sesletim ediniminin kazandırılması için faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: ana dil, Boşnakça, hedef dil, konuşma becerisi, sesbirim, sesletim, yabancılara Türkçe öğretimi

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

THE EFFECT OF READING TEXTS USED IN TEACHING TURKISH TO FOREIGNERS ON VOICENESS ACQUISITION OF TURKISH (BOSNIA HERZEGOVINA CASE)

Büşra AKBULUT

Bartın University

Graduate School

Department of Teaching Turkish to Foreigners

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Gönül ERDEM NAS

Bartın-2021, pp: 491

In this study, it was aimed to determine the effect of the reading texts used in teaching Turkish to foreigners on the acquisition of Turkish pronunciation, after determining the phonemes that Bosnian-Herzegovina students who learn Turkish at the basic level made pronunciation mistakes during aloud reading activities. The phonemes in the reading texts spoken by Bosnian students were analyzed with the Praat (Boersma and Weenink, 2020) program, taking into account their position in association with consonants with different qualities in the phonological environment, they were shaped with IPA values in R language, and the Turkish vowel productions of the participants were examined within the framework of the R programming language. The sample group of the study consisted of 40 Bosnian students, 25 female and 15 male, between the ages of 15-20, learning Turkish at the basic language proficiency level. In the selection of the participants, the criteria were sought for the mother tongue of each of the students to be Bosnian and each of them to be students who had previously encountered English as their first foreign language. In the research, mixed research model was used in order to determine the effects of reading texts on the Turkish pronunciation skills of foreign students. Accordingly, the quantitative outputs of the data obtained with the Praat (Boersma ve Weenink, 2020) sound analysis program were structured and interpreted in accordance with the descriptive analysis model. The results of the research showed that the basic level Bosnian students could not pronounce the Turkish phonemes /ı/, /ö/, /ü/ correctly, which are not found in the Bosnian alphabet; especially he articulated the vowels around the voiced sound farther back than they should; sentence and word

shows that their emphases are realized differently from Turkish speakers. Accordingly, it has been concluded that reading texts in which Turkish-specific phonemes such as /ı/, /ö/, /ü/ are exemplified gradually for students at A1 level and frequently with different words and sentences from A2 level will be beneficial for gaining Turkish pronunciation acquisition.

Keywords: Bosnian, native language, phoneme, pronunciation, speaking skill, target language, teaching Turkish to foreigners

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	iii
BEYANNAME.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
EKLER DİZİNİ.....	xiv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Sayıtlar.....	9
1.5. Sınırlılıklar.....	9
1.6. Tanımlar.....	9
2. LİTERATÜR ÖZETİ.....	11
2.1. Ana Dilin Yabancı Dil Öğretimine Etkisi.....	11
2.2. Yabancı Dil Edinimi Süreci.....	14
2.3. Avrupa Ortak Başvuru Metni (AOBM) ve Yabancılara Türkçe Öğretimi.....	22
2.5. Yabancı Dil Öğretiminde Sesletimin Önemi.....	35
2.6. Yabancı Dil Öğretiminde Sesletim Sorunları.....	41
2.7. Başlangıç Düzeyinde Karşılaşılan Sesletim Sorunları.....	46
2.8. İlgili Araştırmalar.....	47
3. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	57

3.1. Sesletim nedir?	57
3.1.1. Parçalı Birimler.....	58
3.1.1.1. Ünlüler	59
3.1.1.1.1. Türkçenin Ünlüleri	62
3.1.1.2. Ünsüzler ve Türkçedeki Yansımaları	64
3.1.2. Parçalarüstü Birimler.....	69
3.1.2.1. Vurgu	70
3.1.2.1.1. Türkçede Vurgu	70
3.1.2.2. Ton.....	71
3.1.2.3. Süre	72
3.1.2.4. Durak	72
3.2. Hedef Dildeki Sesletim Unsurlarının Öğrenilmesi	73
3.4. Boşnakçanın Sesbirimleri.....	75
3.5. Okuma Metinlerindeki Sesbirim Unsurları	77
4. MATERYAL VE YÖNTEM	79
4.1. Araştırma Modeli.....	79
4.2. Katılımcılar.....	79
4.3. Verilerin Toplanması.....	80
4.4. Verilerin Analizi.....	81
4.4.1. Formant (Biçimleyici, Düzenleyici)	83
4.4.2. R Programlama Dili.....	84
4.4.3. Praat 6.1.42 (Boersma ve Weenink, 2020) ile Verilerin Analizi	84
5. BULGULAR	89
5.1. Ana dili Boşnakça olan kadın öğrenciler sesbilgisel çevrede hangi ünlüleri seslendirdikleri sırada sorun yaşamakta ya da kolayca bu sesleri sesletebilmektedir?	89

5.2. Ana dili Boşnakça olan erkek öğrenciler sesbilgisel çevrede hangi ünlüleri seslendirdikleri sırada sorun yaşamakta ya da kolayca bu sesleri sesletebilmektedir?	102
5.3. Ana dili Boşnakça olan kadın öğrencilerin Türkçe ünlü üretimleri sesbilgisel çevrede bakımından hangi ünsüz birliktelikleriyle doğru sesletilmekte ya da sesletilememektedir?	112
5.4. Ana dili Boşnakça olan erkek öğrencilerin Türkçe ünlü üretimleri sesbilgisel çevrede bakımından hangi ünsüz birliktelikleriyle doğru sesletilmekte ya da sesletilememektedir?	132
5.5. Ana dili Boşnakça olan öğrenciler Türkçe cümlelerde hangi sözcük üzerinde vurgu yapmaktadır? Aynı cümleyi oluşturan her bir sözcükte vurgu hangi hecededir?	151
6. SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	462
6.1. Sonuçlar	462
6.2. Tartışma	469
6.3. Öneriler	471
KAYNAKLAR	474
EKLER	483
ÖZGEÇMİŞ	490

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: CEFR'ye göre sesletim yeterlilikleri (CEFR, 2018: 116).....	39
Tablo 2: Türkçedeki Ünlüler	64
Tablo 3: Boşnak Alfabeti ve Seslerin Türkçe Karşılıkları (Çangal ve Hattatıoğlu, 2016: 82)	75
Tablo 4: /a/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması.....	90
Tablo 5: /e/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması.....	92
Tablo 6: /ı/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması	94
Tablo 7: /i/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması	96
Tablo 8: /o/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması.....	97
Tablo 9: /ö/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması.....	98
Tablo 10: /u/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması	100
Tablo 11: /ü/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması	101
Tablo 12: /a/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması.....	103
Tablo 13: /e/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması.....	104
Tablo 14: /ı/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması	105
Tablo 15: /i/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması	106
Tablo 16: /o/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması.....	108
Tablo 17: /ö/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması.....	109
Tablo 18: /u/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması	110
Tablo 19: /ü/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması	111

EKLER DİZİNİ

EK 1: “Ben Kimim?” adlı okuma metni	483
EK 2: “Ailem” adlı okuma metni.....	483
EK 3: “Murat Dün Neler Yaptı?” adlı okuma metni.....	484
EK 4: “Öncesi, Sonrası” adlı okuma metni.....	484
EK 5: “Sevgili Günlük” adlı okuma metni.....	485
EK 6: “Pazardan Eve Kadar” adlı okuma metni	485
EK 7: “Haftalık Planımız” adlı okuma metni.....	486
EK 8: “Öğretmen Olacağım” adlı okuma metni	486
EK 9: “Öğrencim Ali” adlı okuma metni.....	487
EK 10: “Mesleğimi Seviyorum” adlı okuma metni	488
EK 11: “Sedat ve Ailesi Piknikte” adlı okuma metni.....	488
EK 12: “Kuş Evleri” adlı okuma metni.....	489

KISALTMALAR DİZİNİ

AOBM	: Avrupa Ortak Başvuru Metni
CEFR	: Common European Framework of Reference For Languages
F1	: Birinci Formant
F2	: İkinci Formant
F3	: Üçüncü Formant
F4	: Dördüncü Formant
Hz	: Hertz
IPA	: Uluslararası Sesbilim Abecesi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
TELC	: The European Language Certificates
TDK	: Türk Dil Kurumu

1. GİRİŞ

Bir dildeki iletişim ve etkileşim becerilerinin kazandırılmasını amaçlayan dil öğretimi boyunca dinleme, okuma, konuşma ve yazma gibi temel becerilerinin sistemli bir biçimde öğretimi için kimi ölçütler bulunmaktadır. Öyle ki anlaşılır bir iletişimin sağlanabilmesi için dil bilgisi ya da kelime bilgisinin yanı sıra karşılıklı etkileşim boyunca sesletim bileşenlerinin de yerinde üretilmesi gerekir. Çünkü aktarılmak istenen ileti, zihindeki kodlama işleminin ardından işlenerek anlamlı dizgeler halinde alıcısına gönderilir. Nitekim başarılı gerçekleştirilen sesletim anlam ile doğrudan ilişki içindedir. Tıpkı ana dilde olduğu gibi yabancı dilde başarılı bir iletişimin de ön koşulu hedef dile ait sesbirimlerinden oluşan sözcüklerin doğru seslendirilmesidir. Zira geniş bir dil bilgisi ya da sözcük haznesine sahip olursa da hedef dilin sesbirimlerinin sesletiminde yaşanan herhangi bir eksiklik sözlü iletişim kesintilerine yol açar. O hâlde anlam karmaşalarının yaşanmaması için hedef dilin sesbirimlerinin doğru sesletilmesi önemlidir. Yabancı dil öğrenim sürecinin en başında söz konusu dilin söylenişine ilişkin veriler olduğuna göre, hedef dilin ses kümesi hakkında yeterli bilgi birikimi olmayan ya da sesbirimlerin sesletimini doğru şekilde öğrenemeyen öğrenciler herhangi bir iletiyi kodlamakta çeşitli problemlerle karşılaşacak; sağlıklı bir iletişim kurmakta da güçlük yaşayacaktır. Diğer taraftan, yabancı dil öğrencileri de sesletimin iletişimdeki rolünü dikkate aldığında bu yetinin hedef dilde kuracakları iletişim için gerekli olduğunun bilincindedir. Sesletimsel yetkinliğin kazanımı adayların iletişimsel performansını doğrudan etkileyen bir etmen olmasından ötürü birçok yabancı dil öğrencisinin öncelikli amacı, söz konusu dilin seslerini öğrenmek olacaktır. Dolayısıyla ses dizgelerinden oluşan sözcüklerin yerinde ve başarılı gerçekleştirileceği sesletim, hedef dilde kurulacak iletişimin anlaşılabilir kılınabilmesi için son derece önemlidir.

İletişimde sözcüklerin anlamını ve anlaşılabilirliğini düzenleyen sesletim sistemi, dil becerilerinin her yönüyle bağlantılı olsa da konuşma yetkinliği için anlama etki eden başlıca unsurlardan biridir. Bireyin hedef dilde sağlıklı bir iletişim kurabilmesi, kendini anlaşılır olarak ifade edebilmesi ile mümkün olduğuna göre iletişimin önemli ögesi olan konuşmanın en iyi şekilde gerçekleşebilmesi için de sesletim becerisi alanı üzerinde özenle durulmalıdır. Konuşma becerisinin gelişiminin önemi düşünüldüğünde hedef dildeki anlam ayırıcı olan sesbirimlerin doğru sesletimi, akıcı ve etkileşimli bir sözlü üretimi destekleyen öncelikli kazanımlardan biri olarak değerlendirilir (Özmen vd., 2017: 602). Konuşma becerisi, içinde pek çok alt konuyu barındırmakla birlikte bu bileşenlerden biri olan seslerin doğru ve

anlaşılır sesletimi, hedef dilde yeterli düzeyde konuşabilmek için tamamlayıcı nitelik taşır. Nitekim bir dilin günlük yaşamda çalışması için pratik bir zemini yansıtan sesletim terimi, konuşma ile aynı temel etkinlik içinde bulunması dolayısıyla birbiri ile yakından ilişkilidir (Şimşek, 2008: 2). Fiziki boyutunun büyük bir bölümünü seslerin oluşturduğu konuşma eyleminin sürekliliği, ses olarak adlandırılan birimlerin ses dizilerine göre üretilmesi ve bir sistem dahilinde anlatıma dönüşmesi ile mümkündür. Bu üretim sistemi ünlü dil bilimci Emil Flege'nin çalışmasında, sesbirimlerinin seçilmesinin ardından eklemlemenin uygun bir koda dönüştürüldüğü iki aşamalı bir süreç şeklinde tanımlanır (1988: 265). Dolayısıyla sözlü bir anlaşma aracı olarak ele alındığında hedef dilde konuşmayı etkileyen en önemli faktör ses olgusudur. Çerçi, duygu ve düşüncelerin ses yapılarının ilişkisi içerisinde aktarıldığı konuşma becerisini ses ve seslendirmeler bütünü olarak nitelendirirken Arzu, seslerin bir araya gelerek oluşturduğu konuşma olayını ses dalgalarının toplamı şeklinde tanımlar (2013: 17; 2006: 22). Konuşmayı dildeki seslerin fonetik dizgeler kullanılarak işlenmesi olarak ifade eden Küçükmehtemoğlu ise sesin geniş bir hacme sahip olduğunu ve konuşurlarca çoktan seçmeli tercihler dizgesi kabul edildiğinden bahseder. Dolayısıyla sesin konuşma becerisi üzerindeki hareket alanı diğer dil becerilerine nispeten daha geniştir (2018: 903). Hedef dilin sesletimi, ana dil ile arasındaki farklı seslerin doğru ve akıcı üretiminden etkilendiği için konuşma becerisi diğer becerilere kıyasla daha zor ve karmaşık bir süreci kapsamaktadır. Çünkü öğrencilerin herhangi bir sese yabancı olması konuşmanın gelişimini olumsuz etkilerken anlama ve anlaşılma noktasında da karşılaşılan kimi engellere neden olur (Erten Dalak ve Mercan, 2017: 10). O halde, hedef dilde sağlıklı bir iletişim için ön koşulu niteliğindeki konuşma eylemine odaklanıldığında, Türkçe öğrenen yabancıların Türkçedeki sesbirimleri doğru sesletebilmeleri üzerinde de özenle durulmalıdır. Dolayısıyla öğrenenlerin hedef dil olan Türkçedeki sesletimi yönlendiren sesbirimleri tanıması söz konusu dilde gerçekleştirilecek başarılı bir seslendirme ile yakından ilgilidir.

1.1. Problem

Teknolojinin hızla geliştiği günümüzün küreselleşen dünyasında, Türkçe öğrenmek isteyen yabancıların öğrenim süreçleri sırasında yaşanan olumlu gelişmelerin yanı sıra karşılaşılan kimi güçlüklerle rastlamak da mümkündür. Yapılan araştırmaların ışığında, Türkçe öğreniminde karşılaşılan güçlüklerin ciddi bir bölümünün konuşma becerisinin tamamlayıcısı niteliğindeki sesletim sırasında yaşandığı; bu sorunların çoğu zaman

öğrencilerin ana dilleri ya da var olan başka bir dile ait parçalı ve parçalarüstü birimlere dair sesletim deneyimleri dolayısıyla ortaya çıktığı belirlenmiştir. Halbuki yabancı bir dilde sözlü iletişim becerilerinin kazanılmasından kasıt iletilerin karşı tarafa anlamlı ve anlaşılır biçimde iletimi olduğuna göre konuşmanın sürdürülebilmesi için yabancı öğrencilerin Türkçenin sesletim özelliklerini doğru kavrayabilmeleri son derece önemlidir ve Türkçeyi tüm yönleriyle öğretmek aynı zamanda ses örgüsünü de en doğru şekilde öğretmeyi gerektirdiğinden ifadeyi güçlü kılan anlatımların temelini oluşturan sesbirimlerinin doğru çıkartılması dikkatle ele alınması gerekmektedir.

İç savaşın son bulmasının ardından TİKA'nın Bosna Hersek'in kalkınması için gerçekleştirdiği projeler kapsamında üniversitelerde açılan Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri ile Yunus Emre Enstitüsü'nün Saraybosna, Mostar ve Foyunitsa olmak üzere üç ayrı merkezde başlayan çalışmaları sonucunda gelişen ana dili Boşnakça olan konuşurlara Türkçe öğretimi faaliyetleri sırasında da kursiyerlerin sesletim yeterliliklerinin geliştirilmesi üzerinde de özenle durulmalıdır. Bu anlamda, AOBM göz önünde bulundurularak düzenlenen ve gerek Yunus Emre Enstitüsü gerekse üniversitelerin TÖMER'lerinde yürütülen yabancılara Türkçe öğretiminde en fazla kullanılan materyaller olan ders kitaplarındaki okuma metinleri, Bosna Hersekli kursiyerlerin Türkçeye yönelik fonetik farkındalıklarının geliştirilmesi mümkün kılınması adına oldukça önemli araçlardır. Öyleyse gerçekleştirilecek detaylı ses analizleri sonucunda sesletiminde güçlük çekilen ilgili sesbirimlerin dil aktarımlarının da rolü dikkate alınarak belirlenip tanımlanması, öğrenim sürecinde karşılaşılan okuma metinleri desteklediği müddetçe anlam kazanacaktır. Buna göre araştırmamızın ana problemi, Türkçe öğrenen Bosna Hersekli öğrencilerin Türkçeye özgü sesbirimlerin sesletiminde hangi güçlükler ile karşılaştıklarını tespit edilmesidir. Böylece Bosnalı öğrenciler bağlamından hareketle, yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan okuma metinlerinin konuşma becerisinin gelişimini de fazlasıyla etkileyen Türkçenin sesletimi edinimi üzerindeki rolünün belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmamızın alt problemleri ise;

- Ana dili Boşnakça olan kadın öğrenciler sesbilgisel çevrede hangi ünlüleri seslendirdikleri sırada sorun yaşamakta ya da kolayca bu sesleri sesletebilmektedir?
- Ana dili Boşnakça olan erkek öğrenciler sesbilgisel çevrede hangi ünlüleri seslendirdikleri sırada sorun yaşamakta ya da kolayca bu sesleri sesletebilmektedir?

- Ana dili Boşnakça olan kadın öğrencilerin Türkçe ünlü üretimleri sesbilgisel çevrede bakımından hangi ünsüz birliktelikleriyle doğru sesletilmekte ya da sesletilememektedir?
- Ana dili Boşnakça olan erkek öğrencilerin Türkçe ünlü üretimleri sesbilgisel çevrede bakımından hangi ünsüz birliktelikleriyle doğru sesletilmekte ya da sesletilememektedir?
- Ana dili Boşnakça olan öğrenciler Türkçe cümlelerde hangi sözcük üzerinde vurgu yapmaktadır? Aynı cümleyi oluşturan her bir sözcükte vurgu hangi hecededir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Yabancılara Türkçe öğretimi faaliyetlerinin çoğunlukla ders kitaplarındaki okuma metinleri ile yürütülmesi, okuma metinlerinin konuşma becerisi de dahil olmak üzere temel becerilerin her birinin gelişiminde önemli bir işleve sahip olduğu göstermektedir. Öyle ki öğrenim süreci boyunca Türkçe okuma metinleri ile karşılaşan öğrenciler, okuma etkinlikleri ile bir taraftan sözcük dağarcığını zenginleştirerek Türkçenin ezgisini daha iyi kavrarken diğer taraftan Türkçe sesbirimleri yakından tanıyarak deneyimleme fırsatı elde ederler. Öyleyse Türkçe sözcükleri meydana getiren sesbirimlerin ağız içindeki eklenme noktaları, sesletim özellikleri gibi niteliklerin öğrencilere okuma metinleri aracılığı ile aktarılıyor olması, yabancı öğrencilerin konuşma becerilerinin gelişimine de doğrudan katkı yapacak; Türkçe sesletim yetilerinin geliştirilmesinde fayda sağlayacaktır. Üstelik öğrencilerin kazandıkları sesletim yeterliliklerinin çoğu zaman mevcut okuma metinlerindeki sözcükler ile sınırlı kalabildiği düşünülürse okuma metinlerinin yabancılara Türkçe öğretimindeki rolü daha da iyi anlaşılacaktır. Nitekim sözcüklerin Türkçe sesbirimlerinden arındırılmış olmasının öğrenim sürecinin henüz başındaki öğrencilere Türkçe sesletim becerilerini kazandıramayacağı ve sesletim güçlükleri dikkate alındığında bu kazanıma yönelik hazırlanan okuma metinlerinin öğrencilerin sesletim edinimine olan etkisini belirlemenin önemi oldukça açıktır. Ne var ki literatür tarandığında, yabancı öğrencilerin ders kitaplarındaki okuma metinlerini seslendirdikleri sırada yaşadıkları sesletim güçlüklerinin ses analizi programı ile tespit edildiği ve söz konusu sesletim hataların iyileştirilmesi adına ilgili okuma metinlerine yönelik önerilerin getirildiği başka bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Yabancıların Türkçe öğrenim sürecini destekleyici nitelikteki bu okuma metinleri hakkında

birçok alanyazın araştırması bulunsa da çalışmalar genellikle Türkçe öğretiminde kullanılan okuma metinlerinin seçimi, oluşum süreçleri, işlevleri gibi belli başlıklar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmanın, yabancılara Türkçe öğretim sürecinde sesletim problemlerine yol açan Türkçeye özgü sesbirimlerin ağırlıkta olduğu okuma metinleri ile gerçekleştirilen herhangi bir çalışma bulunmamasından ötürü literatüre katkıda bulunması amaçlanmıştır. Bosna Hersekli öğrencilerin Türkçenin sesletiminde güçlük yaşadıkları Türkçeye özgü sesbirimler incelenirken temelde ana dili Boşnakça olan öğrenciler olmak üzere Türkçe sesbirimlerin ağırlıkta olduğu okuma metinlerinin AOBM rehberliğinde hazırlanan yabancılara Türkçe öğretimi programlarındaki sesletim becerilerinin gelişimine olan etkileri incelenmiştir. Buna göre araştırmamızın amacı, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen temel seviyedeki Bosna Hersekli öğrencilerinin sesli okuma etkinlikleri sırasında sesletim hatası yapmış oldukları sesbirimlerin ses analiz programı aracılığıyla belirlenmesi, yaygın hata eğilimlerinin incelenmesi ve yorumlanmasıdır. Sonrasında ise yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan okuma metinlerinin Türkçenin sesletimi edinimine olan etkisini belirlemektir. Böylece Boşnak öğrencilerin sesli okuma sırasındaki ses kayıtlarının çözümlemesi esas alınarak hazırlanan çalışmada, parçalı ve parçalarüstü birimlerin bilgisayar ortamında görünür hâle getirilmesi ile ortaya çıkan veriler ışığında sesletim aksaklıklar tespit edilmiş ve ana dil etkisi açısından tartışılmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Sesbirimler, konuşma organlarının belirli hareketleri ile oluşan, bir kavramın ifadesi için kullanılan sözcükleri oluşturan ve diğer seslerle kurduğu ilişki yönünden anlam ayırt edici nitelik taşıyan ses öğeleridir. Sözcükler arasında anlam farklılıklarına yol açan bu sesbirimlerin bir kısmı dünya dillerinin tümünde bulunurken kimi sesbirimler yalnızca belirli dillere özgüdür. Dolayısıyla her dil, kendi ses sistemi içinde farklı sesletim özellikleri barındırır. Dillerdeki bu ses düzeninin özgünlüğü nedeni ile herhangi bir dil konuşurunun başka dillerin seslerine olan farkındalığı, ana dilinde bulunan sesbirim dökümündeki sesleri duyma yatkınlığına göre daha kısıtlıdır (Eker, 2017: 199). Hedef dilin sesbirim dökümünde bulunan öğelere olan yabancılik dolayısıyla söz konusu sesleri algılamada ve eklemede yaşanan kısıtlılıklar da yeni seslerin öğreniminin önüne geçerken yabancı dil öğrenen farklı ana dil konuşurlarının başta konuşma olmak üzere tüm temel dil becerilerinin gelişiminde

yaşanan güçlükleri de beraberinde getirmektedir. Böylece, çeşitli sebeplerle ana dilinin dışında yeni bir dil öğrenme isteği ve ihtiyacı duyan öğrenciler hedef dil ile olan iletişimi öğrenilen dile özgü olan sesleri dillerinde bulunan seslere benzeterek gerçekleştirmeye çalışmaktadır (Alshirah, 2013: 41). Nitekim sesletimde yaşanan söz konusu tecrübeler, hedef dildeki anlam bütünlüğünün kısıtlanmasına ve iletişimde birtakım problemlerin ortaya çıkmasına yol açarken hedef dile yönelik geliştirilecek olumsuz tutumlara da neden olmaktadır. Yabancı dil öğreniminde yaşanan ve devamlı yinelenen sesletim güçlükleri üzerine hazırlanan çalışmaların sonuçlarına bakıldığında, karşılaşılan bu sorunların öğrencilerin daha öncesinde var olan sesletim deneyimlerinin hedef dilin fonetik özellikleri üzerindeki türetimlerinden kaynaklandığı görülür. Ancak yabancı dil öğreniminde, hedef dildeki sesbirimlerin doğru sesletimi, söz konusu dili kullanabilme yeterliliğinin temelini oluşturmaktadır ve sesbirimlerin yerinde ve doğru üretilebiliyor olması hedef dilde konuşabilme becerisinin kazanılması açısından son derece önemlidir. Dolayısıyla hedef dildeki sesletim becerilerin konuşma ve iletişim becerileri ile ilintili olduğu düşünüldüğünde, öğrenimin olumsuz yönde etkilenmemesi için yabancı bir dili seslendirme noktasında dil aktarımlarının rolü ve belirginliği dikkate alınmalıdır.

Bütün doğal dillerde olduğu gibi Türkçe ses düzeninin de temelini sesbirimler oluşturmakta ve bu sesbirimlerin her bir üyesi, ayırt edici özelliklerle diğer seslerden ayrılmaktadır. Uluslararası Fonetik Alfabe'nin (IPA) etkisi ile sesçil yazı dizgelerindeki sesbirimlerin genellikle yazıbirimlerle karşılanıyor olması, sesçil bir yazı dizgesine sahip olan Türkçedeki sesbirimler için Türk alfabesinin esas alınmasını gerekli kılmıştır (Eker, 2010: 308). Böylece Türkçe öğrenen yabancıların Türkçeyi doğru ve etkili kullanabilmeleri; anlamlı ve kurallı cümleler kurabilmeleri için de Türkçedeki sekizi ünlü, yirmi bir ünsüz olmak üzere yirmi dokuz sesbirimi tanıyıp algılamaları ve doğru sesletebilmeleri beklenir. Bunun gerçekleşmesinin ilk koşulu ise dil bilgisel ve kuramsal bilgi aktarımının yanı sıra Türkçenin ses dizgesinin en doğru şekilde öğrenilmesidir. Çerçevelerini ses dizimdeki uyumun belirlediği bu sesbirimlerin kimi Türkçeye özgü iken kimi ise diğer dillerde bulunan ortak sesbirimlerdir. Ne var ki, söz konusu kimi benzerlikler ve farklılıklar yabancıların Türkçe konuşma yeterliliklerini önemli ölçüde etkilemekte ve sesletim güçlüklerine neden olmaktadır. Üstelik bu durum, öğrencilerin Türkçe iletişim kurabilme başarısını da yansıtabilme; anlama ve anlatma güçlükleri ile karşılaşan öğrencilerin Türkçe iletişim becerileri ciddi anlamda kısıtlanabilmektedir. Şenyiğit ve Okur'a göre sesletim konusundaki yetersizlik, öğrenenlerin konuşma sırasındaki gerginliğini artırır ve bu stres çeşitli konuşma

kaygılarının ortaya çıkmasına neden olur (2019: 521). Erdem Nas'a göre ise dillere özgü sesbirimlerin doğru seslendirilmeyişinden ötürü karşılaşılabilecek konuşma hataları, öğrencilerin özgüven kaybı yaşamasına yol açar (2020: 703). Nitekim sosyal etkileşim içerisinde kendini başarısız hisseden öğrencilerin Türkçeye karşı olumlu bir tutum sergilemeleri beklenemez. Dolayısıyla sesbirim dökümlerindeki seslerin doğru biçimde sesletilmesi, tıpkı diğer dillerde olduğu gibi Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de önemli bir yer tutar ve iletişim kurabilmeleri için öğrencilerden Türkçe sesbirimlerin her birini doğru seslendirebiliyor olmaları gözetilir. Böylece Türkçe sesbirimlerin anlamlı ve anlaşılır bir şekilde üretilmesi öğrencilerin konuşma becerilerinin gelişimine katkı sağlarken sözlü iletişimde doğru sesletim yetersizliğinden kaynaklanan konuşma kaygıları ile başa çıkabilmeleri için de yardımcı olacaktır. Söz konusu bağlamdan hareketle sesletimin doğru öğrenilmesi konuşmadaki anlaşılabilirliği artırdığı gibi kullanıcıların konuşmak için harcayacağı çabayı da en aza indirecektir (Darcy, 2018: 14).

İncelenen alanyazında ise Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen farklı anadil konuşurlarınca yaşanan güçlüklerin çoğunlukla Türkçeye özgü kimi sesbirimlerin doğru ve anlaşılır bir şekilde sesletilememesinden kaynaklandığı sonucuna ulaşılan birçok araştırma bulunmaktadır. Yabancıların Türkçe öğrenirken yaşadıkları alfabe sorununa değindiği çalışmada Şengül, Türkçeye özgü olan /ç/, /ğ/, /ı/, /ö/, /ş/, /ü/ seslerinin Türkçe öğrenen farklı ana dil konuşurlarınca en çok zorlanılan sesbirimler olduklarından bahseder (2014: 331). Nurlu ve Özkan'ın Türkçe öğrenen Türkmen öğrencilerin sesli okuma hatalarını belirlemeyi amaçladığı çalışmada, iki dil arasındaki sesbirim dökümü farklılıklarının birçok sesletim problemine yol açtığı tespit edilmiştir (2016: 34). Amerika uyruklu konuşurlar ile gerçekleştirilen başka bir çalışmada ise /ı/, /ö/, /ü/'nün sesletiminde ortaya çıkan güçlükler ile karşılaşılmıştır (Demir ve Güleç, 2015: 133). Özmen vd.'nin Türkçe öğrenen Afrikalı öğrencilerin sesletim durumlarını inceledikleri araştırma, konuşurların ana dilinin ses dökümlerinde yer almayan Türkçedeki ünlü sesbirimlerin ünsüz sesbirimlerine göre daha zor sesletildiğini ortaya çıkarmıştır (2017: 614). Türkçe öğrenim sürecindeki farklı ana dili konuşurlarının sesletimlerinin geliştirilmesini sağlamak amacıyla tekerlemelerin kullanımı üzerine yapılan bir değerlendirme ise Erdem vd.'ne aittir (2015: 8). Bahsi geçen tüm çalışmalar, ana dile ait sesbirim dökümlerindeki farklılıklardan kaynaklı sesletim alışkanlıklarının, Türkçedeki bazı sesbirimlerin hatalı seslendirilmesine neden olduğunu açıkça göstermektedir. Literatür tarandığında, farklı uluslardan olan konuşurlarca yaşanan sesletim problemlerine yönelik birçok çalışmanın mevcut olduğu ancak söz konusu sesletim

güçlüklerine genellikle yabancılara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunların bir alt başlığı şeklinde değinildiği görülmüştür. Yabancılara Türkçe öğretiminde yaşanacak olumlu gelişmeler için hazırlanan bu çalışmalar incelendiğinde ise sesletim hatalarının çoğunlukla çıplak kulakla ya da anket veya formlar aracılığı ile belirlendiği; elde edilen sonuçların ise sesletimde güçlük çekildiği saptanan Türkçe sesbirimler ve bu güçlüklerin çözümüne yönelik sunulan öneriler ile sınırlandırıldığı tespit edilmiştir. Üstelik karşılaşılan sesletim problemlerinin çözümü için başvurulabilecek etkinliklerin derlendiği çalışmalara rastlamak mümkün olsa da bu çalışmaların önemli bir kısmının çalışma grubunu Arap dili konuşurlarının oluşturduğu; Slav dilleri grubundaki dillerin konuşucuları ile gerçekleştirilen az sayıdaki araştırmanın ise çok sınırlı tutulduğu belirlenmiştir. Slav dillerinin Güneybatı kolundan olan Boşnakça ana dilini konuşan ve Türkçe öğrenmek isteyen öğrencilerin, ifadeyi güçlü kılan anlatımların temelini oluşturan Türkçe sesbirimleri doğru sesletebilmeleri için hazırlanan araştırmaların azlığı da alanyazındaki boşluğu gözler önüne sermektedir. Buna göre, Boşnak öğrencilerin ana dil etkisi ile sesletiminde güçlük çektikleri Türkçe sesbirimlerin açık bir şekilde tanımlanarak ayrıntılı analizlerinin gerçekleştirilmesi, Bosna Hersekli öğrencilerin başta Türkçe konuşma becerisi olmak üzere temel becerilerin tümünü kazanmaları ve kazanımların geliştirilmesi amacıyla sıklıkla karşılaştıkları okuma metinlerindeki Türkçe sesbirimsel varlıklarının tartışılması için son derece önemli ve gereklidir. Dolayısıyla Bosna Hersek'te A1 ve A2 düzeyi sınıflarda Türkçe öğrenen Boşnak öğrenciler ile sürdürülecek olan araştırmamız, Türkçe öğrenim sürecindeki Boşnak konuşurlarca yaşanan söyleyiş güçlüklerinin tespiti için oldukça faydalı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca Türkçe öğrenen çeşitli ana dil konuşucularının sesletim hatalarının ve anlaşılabilirlik durumlarının değişebileceği göz önünde bulundurulduğunda, hazırlanacak olan Türkçeye özgü sesbirimlerin sıkça kullanıldığı okuma metinlerinin oluşturulmasında da kaynak niteliğinde olacak çalışmamız hem yurt dışında hem de Türkiye'de yürütülmekte olan yabancılara Türkçe öğretimi programlarında sesletim becerisinin geliştirilmesine yönelik kullanılacak okuma metinleri için örnek teşkil edecektir.

1.4. Sayıtlar

Çalışmada, Bosna Hersekli öğrencilere ses kaydı alınması için sunulan okuma metinlerinin samimi bir şekilde okunduğu ve öğrencilerin Avrupa Ortak Başvuru Metni dil yeterliliklerinden A1 veya A2 dil yeterlilik düzeylerine sahip oldukları varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın evrenini Türkçe öğrenen Boşnakça ana dil konuşurlarının tamamı oluşturmaktadır. Örneklemini ise A1-A2 düzey Bosna Hersek'te yaşayan Türkçe öğrenen 15-20 yaş aralığındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın veri toplama kısmında karşılaşılan en önemli sınırlılık ise tüm dünyada etkili olan Covid-19 salgının ülkeler arası seyahat kısıtlamasına sebep olmasıdır. Veriler yerinde toplanamamış, belirlenen düzey öğrencilerinden ses kayıtları defalarca dinlenerek ses çözümleme programlarında ayrıntılı incelenmiştir. Bu, araştırma için sınırlılık oluşturmuştur. Bu sebeplerle araştırmanın çalışma grubu, JU Srednja Ekonomska i Ugotiteljko Turisticka Škola ve JU Srednja Škola Stolac liseleri ile OŠ Vrapčići, OŠ Bijelo Polje ve OŠ Zalik ortaokullarının A1 ve A2 dil yeterlilik seviyesindeki Boşnak öğrencileri ile sınırlı tutulmuştur.

Araştırmada esas alınan okuma metinleri ise Yunus Emre Enstitüsü'ne ait olan Yedi İklim A1 ve A2 ders kitaplarındaki “Serbest Okuma”, “Okuyalım Yazalım”, “Okuyalım İşaretleyelim”, “Okuyalım Cevaplayalım” ve “Okuyalım İnceleyelim” başlıklı okuma metinleri ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Ses: Ses aygıtınca oluşturulan titreşim, duyma organları tarafından algılanan fiziksel nicelik (Eker, 2017: 191).

Hece: Konuşurken solunum düzeninin art arda ve çok kısa süreli kasılmalar yaptığı sırada dışarıya çıkan basınçlı hava ile ses organlarının durumuna göre bir kasılma süresince çıkarılan ses ya da seslerin oluşturduğu hece (Demircan, 2015: 12).

Sesletim: Söyleyiş (TDK, 2019).

Sesbirim: Sesin en küçük ayırt edici özelliğe sahip parçalı birimi (Erdem Nas, 2020b: 248).

Fonetik: Ses bilgisi, sesçil (TDK, 2019).

Ünlüler: Ses üretimi sırasında akciğerlerden gelen hava akımının hiçbir engele takılmadan, ses tellerini titreştirerek ve gürültüsüz biçimde ağız boşluğunda biçimlenmesi ile oluşan sesler (Ergenç ve Uzun, 2020: 73).

Ünsüzler: Ağız boşluğunda ve ses yolunda bazı engellere çarparak çıkan sesler (Güler ve Hengirmen, 2005: 11).

Konuşma: İnsanın duygularını, düşüncelerini sese dayalı bir dizge hâlinde sunması, anlamlı parçalara dönüştürülmüş seslerden yararlanarak düşünceleri ifade etmek (Durmuş, 2013: 163).

Vurgu: Konuşma sırasında sözdeki bir heceyi diğerlerine göre daha yüksek bir ses tonuyla, daha baskılı bir şekilde söylemek (Karaağaç, 2018: 107).

Formant (Biçimleyici, Düzenleyici): Ses yolundaki boşluklarının tınlama sıklıkları (Ergenç ve Uzun, 2020: 36). (Çalışmanın yöntem bölümünde “Formant” alt başlığı altında detaylandırılmıştır.)

Antiformant: Rezonans özelliklerine göre spektrogramda farklı formant örüntüleri sergileyen genizsil sesler (Ergenç ve Uzun, 2020: 37).

2. LİTERATÜR ÖZETİ

2.1. Ana Dilin Yabancı Dil Öğretimine Etkisi

Dil, en küçük birimi ses ile başlayan hece, sözcük ve cümleleri belirli kalıp ve kurallara göre işleyen bir bütündür. Seslerden örülmüş üretken bir olgu olmasının yanısıra toplumsal ve fiziksel bir dizge olarak da nitelendirilir (Eker, 2017: 4). En temel ifade aracı kabul edilen dil, insanların ve toplumların birbirleri ile sözlü ya da yazılı iletişim kurabilmesini destekleyen bir nitelik taşıdığı sürece anlamlıdır.

Diller, içinde buldukları toplulukla var olur ve o toplulukta yaşamaya devam eder. Toplumla birlikte gelişen dil, o topluluğun etkisi altına girerek gelişir ve bir dizi kural etrafında şekillenerek gelişmeye başlar. Her toplumun kendi bireyleri arasında anlaşma sağlamaları, iletişim kurmaları dil olgusuyla gerçekleşir. Tüm toplumlarda bireylerin daha iyi iletişim kurması, rahat anlaşmalarını sağlamak amacı ile dile gerekli önem verilmiştir. Dilin insanlar arasında iletişim aracı olarak kullanımı toplumsal bir işleve sahip olduğunu da göstermektedir. Toplumun önemli dinamikleri arasında bulunması dolayısıyla dil, ait olduğu kümenin özellikleri ile şekillenen, çoğunlukla sese dayalı bir iletişim vasıtası niteliği de taşımaktadır.

İnsanların çevresiyle sürekli temasta bulunduğu ve ülkeler arası mesafelerin kısaltmaya başladığı günümüz dünyasında, değişen toplumsal şartlar ile ülkeler arasındaki kültürel etkileşim, çeşitli kesimlerdeki bireylerce yabancı bir dil öğrenme isteği ve ihtiyacını doğurmuştur. Diğer bir ifade ile bilimsel, teknolojik, ticari gelişmelere paralel olarak bireyler ve toplumlararası iletişim kurma talebinin çoğalması, iletişimin en temel aracı olan yabancı dil öğrenme gereksinimini beraberinde getirmiştir. Gelişen teknoloji ile her geçen gün artan hareketliliğin, bireylerin ana dil dışında yeni dil-diller öğrenme gerekliliğini açığa çıkarması ve kendi dilinden farklı bir dili biliyor olmanın bireyleri ayrıcalıklı kılan önemli niteliklerden biri varsayılması, bireyleri en az bir yabancı dil öğrenmenin yollarını aramaya sevk etmiştir (Göçer, 2009: 1300). Böylece, yabancı dil öğrenimi ülkeler için önemli bir gereklilik haline almıştır.

Farklı uluslardan bireylerin birbirleriyle iletişime geçmesinden beri önemli olan ve günümüzde daha da önem kazanan yabancı dil öğretiminin temel amacı, öğrenenlere yabancı dilde iletişim olanağı sunmak ve öğrenenleri yabancı dilin yazılı veya sözlü iletişim

ortamlarına hazırlamaktır (Durmuş vd., 2017: 11). Böylece; eğitim, iş imkânı, bilgiye ulaşım, tarihi, kültürel, dini, ekonomik, spor, sanayi, ticaret, siyasi veya farklı birçok neden ile yabancı dil öğrenmek isteyen bireyler, diğer ülkelerdeki insanlar ile etkileşime geçmeyi, bilgi veya tecrübelerini paylaşmayı amaçlamaktadır. Türkçenin de birçok ülkede eğitimi verilen ve çok fazla kişi tarafından konuşulmakta olan bir dil olması, yabancı dil olarak öğrenilme ihtiyacı olarak seçilmesinde belirleyicidir (Sefer ve Konuk, 2014: 16). İş bulmak, yüksek öğrenim görmek, lisansüstü eğitim almak, yabancı dil olarak Türkçe öğrenmek isteyen bireylerin başlıca amaçlarından sadece birkaçıdır. Dolayısıyla, yabancı dil öğretiminde ve yabancılara Türkçe öğretiminde gerçekleştirilen asıl hedeflerden biri diğer ülkelerdeki insanlar ile etkili bir iletişim gerçekleştirmeye yöneliktir. Kara'ya göre bugünün dünyasında büyük önem kazanan iletişim, dilin yerinde, anlamlı ve işlevsel kullanımını gerekli kılar (2011: 161).

Bireylerin kendi aralarında kullandıkları ana dilin dışında kalan ve belli amaçlarla toplumlar arası iletişimde kullanılmak üzere öğrenilen dili ifade eden yabancı dil, bilinçli ve planlı bir öğretim süreci sonunda öğrenilmektedir. Detaylı bir zaman dilimini kapsayan dil öğretiminin en önemli beklentisi ise yabancı dili öğrenen bireyin söz konusu dilin ses ve anlamdan oluşan dil dizgesini uygun ve doğru kullanmasıdır (Ciğerci, 2009: 8, 9). Diğer bir ifade ile bireye, yabancı dilin kendi kuralları çerçevesinde belirli bir öğrenim süreci boyunca kuramsal ve uygulamalı olarak birtakım beceriler kazandırılması hedeflenir. Yabancı dildeki bu becerilerin öğrenimi boyunca birey, birbirini takip eden çeşitli gelişim evrelerinden geçer. Ancak bu zor ve uzun bir gelişim sürecini kapsayan süreç boyunca, birçok farklı etkene bağlı olarak çeşitli sorunlar ile karşılaşmaktadır. Bu sorunların önemli bir kısmı, yabancı dil öğrenen bireylerin kendi ana dil özelliklerini hedef dile uyarılma eğilimi şeklindedir.

Her dilin kendine özgü bir yapısı ve işleyişi bulunmaktadır. Diller, kendi doğasından kaynaklanan fonetik, sentaktik, morfolojik, semantik, leksikal, etimolojik gibi yasalar ile işler (Eker, 2017: 32). Böylece dünya dillerinin her biri, başka hiçbir dile benzemeyen yapısal ve anlamsal özellikleri ile diğerlerinden farklılık gösterir. Dilleri diğer dillerden ayıran bu özgün işleyiş ise ait olduğu toplumun özellikleri ile şekillenir. Kökensel özelliklerine göre dil ailelerine ve işleyiş şekline göre topluluklara ayrılan diller, konuşurlarının tarihi birikimlerine ve yaşadıkları coğrafya şartlarına bağlı olarak değişiklik gösterir (Balcı, 2017: 17). Yabancı dil öğretiminde öğrenen, ana dil ile hedef dil arasında zihinsel transferleri veya karşılaştırmaları sesletim, sözdizim, anlambilim gibi alanlarda gerçekleştirir. Öğrenenin hedef dile olan yaklaşımını etkileyen bu dilsel unsurlar, dilbilimin

temel dallarını temsil eder. Bu nedenle, kendine özgü işleyişleri bulunan dillerin dilbilgisi, sesletim, sözdizim veya konuşma yapıları çoğu kez birbirleri ile örtüşmez. Diller arasında farklılık gösteren bu noktalar ise ana dil özelliklerinin yabancı dil öğretiminde oldukça etkili ve belirleyici olmasına neden olur. Dolayısıyla, öğrenenin ana dilinin özgün yapısı ile yabancı dil öğretim süreci arasında sıkı bir ilişki olduğu açıktır ve gerekli temel dil becerileri ile iletişimsel yetinin kazandırılması için yabancı dil öğretim sürecinde ana dilin hedef dile olan etkisine değinmek faydalı olacaktır.

Bireylerin hayatında en belirleyici unsurlardan biri olan ana dil, bireyin fizyolojik, biyolojik ve toplumsal şartlar altında bulunduğu çevrede ilk edindiği dildir ve edinimi kendiliğinden gelişen bir süreçtir. Bireylerce iletişim kurma ihtiyacına cevap veren ana dil, belli ses ve ses eğilimlerinden oluşan, özgün ve anlamlı bir ses düzenidir. Ana dil, bireyin esas ifade gücünü oluştururken yabancı dil ediniminde ise öğrenilmesi hedeflenen diğer diller için kaynak dil niteliğindedir. Diğer bir ifade ile dil edinimi, büyük ölçüde ana dili üzerinden gerçekleşir. Dolayısıyla, ana dil ile hedef dilin karşılıklı etkileşim içinde olduğu bu öğrenim sürecini belirli kılma ve biçimlendirme rolü ana dile aittir.

Yabancı dil öğrenim sürecindeki birey, çoğu kez ana dili ile ilişki kurma eğiliminde bulunur. Hedef dili öğrenirken ana dilini de sürece dahil etme çabası içerisine girer. Hedef dilde kendini ifadeye güçlük yaşadığı durumlarda ana diline başvurur. Kimi zaman sahip olduğu ana dil ile yabancı dil arasında çeşitli ilişkiler ve bağlantılar kurarak öğrendiklerini ana dili ile yorumlamaya çalışırken kimi zaman da iki dil arasında birtakım karşılaştırmalarda bulunur. Hedef dili kendi ana dili çerçevesine sığdırmaya çalışan öğrenenler, çoğu zaman ana dilden hedef dile karşılık arama yanılgısına düşer. Üstelik yabancı dili öğrenirken bireyin organlarındaki kasların çalışma düzeni de ana dilindeki gibi çalışma eğilimi gösterir (Soral, 2009: 18, 117). Böylece, dil edinim süreci boyunca ana dilin etkisinden tam anlamıyla uzaklaşamaz ve ana dilin mantığı, yapısı ve daha önceden edinilmiş iletişim işlevleri, yabancı dil kullanımında gereken çeşitli koşulların sağlanabilmesi için birer başvuru niteliği kazanır. Yabancı dil öğretimi üzerine hazırlanan birçok çalışma ile ulaşılan sonuçlar da ana dil ile hedef dilin karşılıklı olarak birbirini etkilediğini belirtmektedir. Ana dilden kaynaklı girişim hataları üzerinde detaylı birer çalışma yapan Öksüz ve Musa, öğrenenin yabancı dil ediniminde ana diline başvurmasını olağan bir refleks olarak nitelendirir (2014: 856; 2014: 11). Bu olağan ilişkinin, yabancı dil öğretim politikalarının tasarlanmasında öncelikli dikkat edilmesi gereken bir mesele olduğunu vurgulayan Kılıç, hedef dildeki başarı ve başarısızlığın ana dil ile doğrudan bağlantılı olduğuna dikkat çeker (2019: 24). Biçer ise ana

dilin söz konusu hedef dilin kullanımına ve öğrenme becerilerine olan etkisinin yanısıra öğrenenin zihninde de yabancı dil evreni belirlediğinden bahseder (2017: 45). Şimşek'in ve Arak'ın çalışmalarında da öğrenenin yabancı dil öğrenimi sırasında istemli ya da istemsiz bir şekilde ana dilden yararlandığına değinilmiş ve ana dil ile hedef dil arasındaki yakınlığın yabancı dil öğrenimine olan katkısı incelenmiştir (2018: 2; 2006: 206). Bu çalışmalar ve daha birçok araştırma sonucundan hareketle yeni bir dil öğrenimi, öğrenenin var olan ana dil birikimlerinden bağımsız gerçekleşmemektedir. Yabancı dil öğrenimi boyunca ana dil ile hedef dil arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Ana dili ile yetinmeyerek yabancı dil öğrenme çabasına giren birey, dil öğrenim süreci boyunca birçok kez ana diline başvurur ve önceki öğrenmelerini hedef dile aktarır. Ana dilsel kazanımlar, çeşitli yönleri ile yabancı dil öğrenim sürecine dahil edilir. Nitekim, dil öğrenim süreci boyunca, öğrenimi kolaylaştırma düşüncesi ile anadilden yabancı dile yapılan bir “aktarım” ortaya çıkar. Aktarım, bireyin sahip olduğu önceki öğrenmelerin yeni öğrenmelerini etkilemesidir. Diğer bir ifade ile, ana dilde edinilmiş dilsel yapının öğrenilmesi hedeflenen yabancı dile aktarılması durumudur ve aynı zamanda hedef dilin öğrenilme sürecini biçimlendiren önemli etkenlerden biridir. İki dilin karşılaşması sırasında öğrenen tarafından iki ayrı düzene çeşitli aktarımlar yapılması mümkün olsa da ana dilden hedef dile yapılan aktarımlara rastlanma olasılığı daha fazladır. Dolayısıyla aktarımlar, ana dile ait dil bilgisi, ses, biçim, sözdizimi, anlam gibi ayrımların hedef dile yansıtılması şeklinde gerçekleşir. Böylece, bireyin hedef dildeki üretici yetenekleri, çeşitli düzeylerde ana dil yapıları ve anlamlarından etkilenmektedir (Soral, 2009: 20). Bu etkilenme, her iki dil düzeninin kimi yönleri ile benzeştiği kimi yönleri ile de farklılık gösterdiği noktalarda gerçekleşir. Diller arasındaki benzerlikler, yabancı dil öğrenim sürecine olumlu katkı sağlarken farklılıklar ise birtakım çatışmalara neden olur (Aydın, 2007: 38). Bu noktada, ana dilin etkisinin yabancı bir dilin öğrenimini etkileyen iki farklı aktarımı söz konusudur: Olumlu ve olumsuz aktarım. Yabancı dil öğrenmek isteyen bireyin ana diline ait olan yapısal özellikleri, öğrenme sürecinde olumlu ve olumsuz aktarımları meydana getirir.

2.2. Yabancı Dil Edinimi Süreci

Öğrenenin ana dili ile öğrenmeyi hedeflediği dilde var olan benzerliklerin dil öğretimine olan olumlu etkisi olumlu aktarıma neden olur. Olumlu aktarım, ana dil ile hedef dil arasındaki sessel, sözcüksel, biçimsel, sözdizimsel, dil bilgisel ve anlamsal yapıların benzer

ya da aynı olduğu durumlarda ortaya çıkar. Bu benzerlikler, öğrenenlerin hedef dildeki üretimlerinde destekleyici bir etkiye sahiptir (Soral, 2009: 23). Böylece öğrenen, hedef dilde karşılığı bilinen yapıları basitçe anlamlandırarak ana diline ait eski bilgilerini yeni öğrenmelerine uyarlama fırsatı elde eder. Öğrenenin, hedef dil yapılarını ana dilindeki benzeri ile eşleştirme beklentisinin olumlu sonuçlanması, öğrenim olgusunu da hızlandırır. Aynı durum, daha önceden öğrenilmiş başka bir yabancı dile ait ön bilgilerin hedef dile olan etkisi için de söz konusudur. Dolayısıyla, diller arasındaki etkileşimin olumlu bir etkiye sahip olması, yabancı dil öğrenimine olumlu katkıda bulunarak dil öğrenim sürecini de kolaylaştırmaktadır. Öğrenenin, önceki öğrenmeleri ile hedef dilde var olan ya da benzerlik gösteren yapıları çok daha kolay öğrenmesi ise başarıyı daha mümkün kılmaktadır (Kılıç, 2018: 15).

Diğer taraftan, yabancı dil öğrenim süreci boyunca birey, dillerin birbirlerinden farklılık gösteren yönleriyle ilgili problemlerle daha fazla karşılaşır (Biçer, 2017: 46). Edinilen dil veya diller ile hedef dil arasındaki etkileşim sonucu ses, sözdizimi, biçim, anlam vb. düzeylerde farklılıklar görülebilir. Bu farklılıklar, önceki öğrenmelerin hedef dile aktarılması eğilimini doğurur. Böylelikle ana dile veya daha önceden öğrenilmiş olan başka bir yabancı dile ait ön bilgilerin, yabancı dil öğrenimini olumsuz etkilemesi ve edinilen dilsel alışkanlıkların hedef dil ile benzerlik göstermemesi olumsuz aktarıma yol açar. Olumsuz aktarım, ana dile veya önceki yabancı dile ait yapısal ve anlamsal deneyimin, öğrenilmesi hedeflenen dilin yapısal ve anlamsal özelliklerine bilinçli ya da bilinçsiz olarak yansıtılmasıdır. Öğrenenler, daha önceki öğrenmelerinden farklı birtakım sesler, yapılar ve dil karakterleri ile karşılaşmaları sonucunda bu ön bilgilerini hedef dile uygun olmayan özellikler ile taşıma eğiliminde bulunmaktadır (Tunçel, 2013: 731). Dolayısıyla, öğrenenin ana dilindeki veya daha önceden öğrenmiş olduğu başka bir yabancı dildeki ses, biçim, sözdizim, dilbilgisi ve anlam düzeylerine dair özellikler hedef dile aynı veya benzer bir şekilde aktarılır. Özellikle, yabancı dil öğreniminin henüz başında olup hedef dile tam anlamıyla hâkim olamayan öğrenenlerin önceki öğrenmelerine başvurarak olumsuz aktarım gerçekleştirme olasılıkları daha yüksektir (Öksüz, 2014: 846).

Alanyazında “girişim” olarak da adlandırılan olumsuz aktarımlarda ana dile veya başka bir yabancı dile ait önceki bilgiler yeni öğrenmelerde ortaya çıkan kimi karmaşalara neden olur. Bu karmaşalar, öğrenenler tarafından hedef dilin sözlü veya yazılı kullanımı sırasında çeşitli yanılgılara düşülmesine yol açar. Dolayısıyla, öğrenen yabancı dil öğrenim süreci boyunca, yukarıda da bahsi geçen ses, biçim, sözdizimi, dilbilgisi veya anlam gibi düzeylerde, önceki

öğrenmelerinin hedef dile olan olumsuz aktarımdan kaynaklanan birtakım hatalarla karşı karşıya kalır. Ortaya çıkan bu hataların asıl sebebi ise dil düzenleri arasındaki karşıtlıklardır. Hedef dilin tüm çerçevesini etkileyen hatalara neden olan bu karşıtlıklar da öğrenme gücünü doğurur ve yabancı dil öğrenim sürecini frenler (Öksüz, 2014: 845). Çünkü birey, ön bilgilerinde karşılığı bulunmayan ya da farklı olan sonraki bilgiye ait unsurları daha güçlükle öğrenmektedir. Öğrenenin dil belleğinde ana diline veya daha önceden öğrendiği başka bir dile ait olmayan kimi özelliklerin öğrenilmesi sırasında hedeflenen dildeki sistemle yaşanan bu uyumsuzluk, sesletim, sözdizimi, biçim bilgisi gibi dilin asıl yapı unsurları ile değerlendirilmelidir. Özellikle öğrenenin zaten sahip olduğu bir ses düzenine, sesin sesletimi ile ilgili alışkanlıklara sahip olması, ana dilin fonetik sistem yapısı dil öğrenme sürecini önemli oranda etkiler (Şenyiğit ve Okur, 2019: 529). Dolayısıyla, yabancı dil öğretiminde karşılaşılan öğrenme güçlüklerinin önemli bir kısmını hedef dilin sesletiminde karşılaşılan uyumsuzluklar oluşturur. Her dilin kendine özgü ses sistemine sahip olması, dillerin mevcut seslerinin birbirleri ile tam anlamı ile örtüşmemesine böylece sesletimde birtakım ayrılıklara yol açar. Daha önceki dil edinimleri sırasında söz konusu dil veya dillerin ses dizgesini edinen birey, hedef dilin sesletiminde yanlış benzerlikler kurma çabası içine girer (Aydın, 2010: 326). Dolayısıyla, diller arasındaki fonetik farklılıklar, yabancı dil öğretiminde kimi zaman önceki öğrenmelerden hedef dile kimi zaman ise hedef dilden önceki öğrenmelere yönelik gerçekleştirilen hatalı sesletimlere neden olur. Birçok araştırmacının literatürde, yabancı dil öğreniminde ana dil veya farklı bir yabancı dile ait önceki öğrenmelerin hedef dildeki sesletim, sözdizim, dil bilgisi gibi düzeylerdeki rolünü ele alan çalışmaları mevcuttur. Örneğin Sarıca, Fransız Dili ve Edebiyatı Hazırlık sınıfı Türk öğrencilerin Fransızca öğrenme sürecinde yapmış oldukları ses bilgisel hataların genellikle sesletimden kaynaklanıyor olduğunu tespit etmiştir (2014: 559). Benzer bir çalışma Arapça öğrenen Türk öğrenciler örneklemini üzerinden çalışmasını gerçekleştiren Aydın'a aittir. Aydın, hedef dilde var olan fakat ana dilde bulunmayan seslerin sesletiminin Türk öğrenciler tarafından en zor karşılanan birimler olduğunu gözlemlemiştir (2010: 332). Öğrenenlerin yabancı dil öğrenimi boyunca, ana dillerinin etkisinde kalmalarının hedef dili belli bir düzeyde öğrenememelerinde mutlak payının olduğundan hareketle gerçekleştirdiği araştırmada Türkoğlu, Fransızcanın öğreniminde özellikle sözdizimi, isim ve sıfat tamlamaları ile belirteçlerin kullanımında ana dilin etkisinin görülmesinin kaçınılmaz olduğuna dikkat çekmiştir (2004: 469). Yine hedef dil Fransızcanın sözdizimi, sıfat tamlamaları ve bağlaç kullanımlarında karşılaşılan güçlük analizlerinin yapıldığı Oflaz ve Bolat'a ait çalışmada ise bu hataların Türkçe ve İngilizceye ait önceki öğrenmelerin etkisi ile gerçekleştiğine

değnilmektedir (2012: 1635). Ana dil veya önceden öğrenilmiş olan diğler bir yabancı dilin hedef dilin öğrenilmesinde güçlükler neden olan rolünü irdeleyen çalışmaların önemli bir kısmı, dillerin farklı alfabeler kullanılıyor olması ve bu farklılığın beraberinde sesletim, yazım gibi güçlükleri doğurmasından yola çıkılarak hazırlanmıştır. Doğru, Türkçe konuşurlarının Arapça öğrenimi üzerine hazırlamış olduğu çalışmada, ana dil ile hedef dilde farklı alfabeler kullanılıyor olmasının hedef dil olan Arapçada yazma becerisinin yetkin kullanılamamasına yol açtığına dikkat çekmiştir (2018: 96). Öksüz'e ait benzer bir çalışmada da yine diller arasındaki farklı alfabe kullanımlarının hedef dil üzerindeki etkisinden bahsedilmişse de yabancı dil öğretiminde olumsuz aktarıma yol açan asıl unsurların, farklı alfabeler söz konusu olmasına rağmen her iki alfabede de ortak grafik işaretlerine fakat farklı sesletimlere sahip sesbirimlerin yanlış sesletilmesinden kaynaklanması üzerinde durulmuştur (2014: 843). Aydın ise yabancılara Arapça cümle öğretimini üzerine hazırladığı doktora tezinde, aynı yabancı dili öğrenen fakat farklı ana dile sahip bireylerin farklı güçlüklerle karşılaşmalarının yadsınamaz bir gerçeklik olduğundan bahseder (2007: 23).

Bu çalışmalardan da hareketle olumsuz aktarım, ana dil veya daha önce öğrenilmiş olan başka bir yabancı dil ile hedef dil yapıları arasındaki karşıtlıkların dil öğrenimini zorlaştırdığı, birtakım güçlüklerle karşılaşıldığı durumlarda gerçekleşmektedir. Üstelik, dil öğreniminin belli bir aşamasına kadar kaçınılmaz olan olumsuz aktarımlar, daha ileriki aşamalarda kabul edilebilir olmaktan çıkar ve dil öğrenimine zarar verir (Doğru, 2018: 96). Böylece, yabancı dil öğrenimi boyunca önceki öğrenmelere olan yönelimlerin çoğalması, bu güç durumu daha da şiddetlendirecektir. Dolayısıyla, bu dilsel yapılardaki farklılıkların hedef dilin öğreniminde önemli bir rol üstlendiği açıktır ve dil öğretiminde mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. O hâlde, ana dil veya daha önceden öğrenilmiş başka bir yabancı dil ile öğrenilmesi hedeflenen dil karşılaştırılarak örtüşmeyen dilsel unsurlar ortaya çıkarılırsa öğrenenin karşılaşacağı güçlükler önceden saptanabilir ve öğrenme süreci olumlu yönde etkilenebilir. Benzer olmayan unsurların belirlenmesi, yabancı dil öğretiminde izlenecek olan yolun belirlenmesinde de etkili olacaktır. İşte bu farklılıkların ortaya çıkarılması ve dil öğrenim sürecinin amaca uygun yönlendirilebilmesi için ise karşıtsal çözümleme yöntemine başvurulmaktadır (Arak, 2006: 206).

Yabancı dil öğretiminde önceki öğrenmeler ile hedef dilin karşılaştırılmasını, benzer ve farklı yönlerinin ortaya konulmasını amaçlayan ve temeli aktarıma dayanan karşıtsal çözümleme yöntemi, diller arasındaki benzerliklerden çok ayrılıklarla ilgilenir. Diller arasında karşılaştırmalar yaparak bunlar arasındaki farklılıkları, ayrımları, karşıtlıkları

saptamaya çalışır. Bu saptamalardan elde edilen sonuçlar, yabancı dil öğrenim süreci boyunca ne gibi problemlerle karşılaşılacağı hakkında bilgi verir. Başka bir deyişle, gerek ses, sözdizimi gerekse biçim, dilbilgisi veya anlam düzeylerinde gerçekleştirilen karşılaştırmalar ile öğrenenlerin karşılaşacakları güçlüklerin tespit edilmesi ve böylece mevcut sorunların çözüm yollarının üretilmesine olanak sağlanır. Karşıtsal çözümlemenin başlangıcı kabul edilen “Linguistics Across Cultures” adlı kitabın yazarı Lado (1957), ana dili veya daha önceden öğrenilmiş olan farklı bir dilin yabancı dil öğrenim süreci boyunca önemli bir etkisinin olduğunu, karşılaşılan öğrenme güçlüklerinin önceki öğrenmelerden kaynaklandığı iddia ederek söz konusu dil yapılarını karşılaştırma yoluna gitmiştir. Böylece karşılaşılan öğrenim problemlerinin daha iyi belirlenip bu problemlere çeşitli çözümler üretilbileceği, dolayısıyla öğrenenlerin hataya düşmelerinin önüne geçilebileceği düşünülmektedir.

Karşıtsal çözümleme hakkında güçlü, zayıf ve orta olmak üzere üç farklı görüş ortaya konmuştur. Bu görüşlerden ilki güçlü görüş olup Lado’ya aittir. Karşıtsal çözümlemede esas alınan güçlü görüşe göre, yabancı dil öğrenen birey, ana dilindeki temel özellikleri öğrenmeyi hedeflediği dile aktarmaktadır. Bu sırada aktarılan benzer özellikler öğrenen tarafından daha kolay ve çabuk kavranırken karşılığı bulunmayan birimler güçlükle karşılanır. Böylece dil sistemleri arasındaki farklılıklar hedef dile yapılan olumsuz aktarıma yol açar ve hedef dilin öğreniminde çeşitli güçlüklerle karşılaşılmasına neden olur. Nitekim bu görüş, dil öğrenimi boyunca öğrenenin en fazla güçlükle karşılaştığı yönlerin önceki öğrenmelerinde karşılığı olmayan yönler olduğunu savunur. Dolayısıyla, diller arasındaki farklılık arttıkça ana dilden hedef dile olan olumsuz aktarımlar da artacaktır (Seymen Koç, 2006). Olumsuz aktarımdan kaynaklanan güçlükler ise ana dil ile hedef dil arasında yapılacak karşıtsal çözümleme ile önceden belirlenebilir.

Karşıtsal çözümleme hakkında ortaya konan görüşlerden ikincisi zayıf görüştür. Zayıf görüş, güçlü görüşün aksine dil öğretiminde karşılaşılabilecek bütün güçlüklerin önceden tespit edilemeyeceğini ileri sürer. Yabancı dil öğretimi boyunca ana dilden hedef dile olan olumsuz aktarımın varlığını kabul ederek kimi güçlüklerin önceden ortaya çıkarılabilmemesinin mümkün olabileceğine ihtimal verse de güçlüklerin tamamının öngörülmesinin imkânsız olduğunu savunur (İşler, 2002: 126). Bu görüşe göre, dil öğrenimi sırasında ortaya çıkan olumsuz aktarımlara diller arasındaki farklılıklardan çok hedef dilin kurallarının bütünüyle öğrenilememesi yol açar. Öğrenen, hedef dilin kurallarını tam anlamıyla kavrayamazsa söz konusu dilin çeşitli becerilerini öğrenmede çeşitli güçlüklerle karşılaşabilir.

Karşıtsal çözümleme hakkında ortaya konan üçüncü görüş ise orta görüştür. İlk iki görüşün aksine orta görüşe göre, yabancı dil öğreniminde ortaya çıkan güçlükler, ana dil ile hedef dil arasındaki farklılıklardan değil diller arasındaki benzerliğin çokluğundan kaynaklanır. Önceki öğrenmeler ile hedef dil arasındaki farklılığın az olması sınıflandırma güçlüğünü beraberinde getirecektir. Böylece öğrenen, fazla benzerlik gösteren şekillerin tasnifinde güçlük yaşar ve hataya düşer. Dolayısıyla orta görüşe göre, yabancı dil öğretiminde karşılaşılan güçlükler diller arasında çok az farklılık gösteren unsurlardan kaynaklanır (İşler, 2002: 127).

Yabancı dil öğretiminde ortaya çıkan hataların önceki öğrenmelerden hedef dile yapılan olumsuz aktarımlarla olan ilgisinin ne ölçüde olduğunu sorgulayan karşıtsal çözümlemeye dair bu üç görüşün de ortak yönü, hataların kaynağının önceki öğrenmeler olması ve karşılaştırmaların temelini olumsuz aktarıma dayanmasıdır. Bu amaçla, karşıtsal çözümleme yöntemi ile yabancı dil öğreniminde olumsuz aktarımlara neden olan yapısal farklılıklar tespit edilerek dil öğretimi daha etkili hâle getirilir. Böylece, öğrenenin ana diline ya da daha önceden öğrenilen başka bir yabancı diline ait hangi yapının hedef dilde hiç bulunmaması durumunda hangi öğrenme güçlükleri ile karşılaşıldığı tespit edilebilir.

Bölükbaş'a göre, yabancı dil öğrenimi esnasında karşılaşılabilecek güçlüklerin önceden bilinmesi, öğrenenler tarafından hedef dilin öğreniminde karşılaşılan hataların ortaya çıkmasını önleyebilir (2011: 1358). Konu ile ilintili olarak alanyazın incelendiğinde, literatürdeki araştırmaların önemli bir kısmının, Arapça ile Türkçe arasındaki karşıtsal analizlere yer verdiği görülmektedir. Örneğin Doğru, mevcut olan önceki öğrenmeler ile hedef dil arasında karşıtsal analizlerin yapılmasının yabancı dil öğretimine olumlu katkıda bulunacağını ifade ederek Arapça ile Türkçe arasında karşıtsal çözümleme çalışması yapmıştır (2018: 96). Anadil ile hedef dil arasındaki ortak ve farklı özelliklerin karşıtsal olarak öğretiminin yabancı dil öğretimini daha kolay ve verimli hale getirdiğini düşüncesinden yola çıkarak Arapça ve Türkçe üzerinde karşıtsal bir çözümleme gerçekleştiren Aydın ise söz konusu iki dilin seslerini karşılaştırmış ve hedef dilde karşılığı bulunmayan seslerin yabancı dil öğretiminde en fazla karşılaşılan zorluklardan biri olduğuna dikkat çekmiştir (2010: 332). Cantürk'ün Arapça ve Türkçe ad tamlamalarının karşıtsal çözümlemesini gerçekleştirdiği yüksek lisans tezinde de ana dil olan Türkçede karşılığı bulunmayan ad tamlamalarının hedef dil olan Arapça'nın öğreniminde birtakım güçlüklerle karşılaşılmamasına neden olduğu belirlenmiştir (2007: 74). Arapça ve Türkçe arasında gerçekleştirilen bir başka karşılaştırma ise Seymen Koç'un karşıtsal çözümlemenin güçlü

görüşünden hareket ederek Arapça ve Türkçedeki zamirleri incelediği yüksek lisans tezinde karşımıza çıkmaktadır. Türkçenin, Arapça dışında farklı dillerle de karşılaştırıldığı araştırmalar da alanyazında mevcuttur. Bu çalışmalardan biri Bosnalı ve Topaloğlu'na ait olup çalışmada, Fransızca öğrenim sürecindeki Türk öğrencilerin karşılaştıkları en önemli sorunlardan biri olan tanımlık ulamı karşıtsal bir yaklaşım ile ele alınmıştır. Çözümleme sonucunda, hedef dilde var olan bir ulamın ana dilde bulunmamasının yabancı dil öğretiminde çok sayıda olumsuz aktarmaya yol açtığı saptanmıştır (2018: 1220). Yine, Topaloğlu'nun ana dil olan Türkçe ile hedef dil olan Fransızcanın karşılaştırıldığı bir başka çalışmada, iki dil arasındaki öznellik kipinin karşıtsal çözümlemesi yapılmış ve farklı öğelerin ediniminde karşılaşılan güçlüklerin temelinde bu kipin yabancı öge niteliği taşımasından kaynaklandığı ileri sürülmüştür (2018: 131).

Yabancılara Türkçe öğretiminde de öğrenen kitlesi ile ilgili göz önünde bulundurulması gereken en mühim noktalardan biri ana dilin yabancılara Türkçe öğretimi sürecine olan etkisidir. Hedef dil öğreniminin ana dil üzerinden gerçekleştiği görüşünden hareketle, Türkçe öğrenen yabancıların ana diline ait özelliklerin biliniyor olması oldukça önemlidir. Öyle ki, Türkçe öğrenmek isteyen bireylerin ana dillerinin farklılık göstermesi, hedef dil olan Türkçe ile karşılaşma alanlarında karşılaşılan güçlükleri de çeşitlendirmektedir (Şimşek, 2008: 2, 3). Ana dilde kullanılan ya da daha önceden öğrenilmiş olan bir yabancı dile ait alfabelerin Türkçe ile farklılık gösteren birimleri bu güçlüklerin önemli faktörlerindedir. Özellikle Türkçeye ait seslerin öğrenenlerin dilsel birikimlerinde herhangi bir karşılığının bulunmaması da öğrenmedeki farklılıkları belirginleştirmektedir (Yaşar ve Toprak, 2017: 277). Dolayısıyla, Türkçe öğretimindeki güçlüklerin ortadan kaldırılması ve öğretiminin verimli kılınması için Türkçe ile önceki öğrenmelerin ait olduğu dil veya dillerin söz konusu zorluklara yol açan dil unsurları göz önünde bulundurulmalıdır. İşcan ve Karagöz'e göre, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmeyi hedefleyen birey öncelikli olarak daha önceki dilsel birikimleri ile Türkçe arasında bağlantı kurma çabası içinde bulunduğu için bu süreçte söz konusu diller arasındaki benzerlik ve farklılıkların açıklanması faydalı olacaktır. Böylece, iki dil arasında güçlüklerle yol açabilecek unsurlar arasında bir çözümleme gerçekleştirilecek, Türkçe öğrenimi esnasında olumsuz aktarımlara neden olabilecek olasılıkların önüne geçilebilecektir (2016: 1266).

Alanyazında, öğrenenin ana dili ya da daha önceden öğrendiği yabancı dile ait birikimlerinin Türkçe öğrenimindeki rolünü ele alan pek çok çalışma mevcuttur. Detaylı incelendiğinde, bu çalışmaların büyük çoğunluğunun ortak bir ana dile sahip öğrenciler ile, bir bölümünün

ise farklı ana dillere mensup öğrencilerden oluşan topluluklarla gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. Örneğin Şimşek, Yabancılara Türkçe öğretiminde, öğrencilerin ana dil faktörünün Türkçe yazma becerisi gelişimleri üzerinde etkisinin incelendiği çalışmada, 58 ülkeden 55 ana dile mensup öğrenen ile kapsamlı bir inceleme gerçekleştirmiştir (2018: 4). Ortak bir ana dile sahip öğrenci gruplarının ise genellikle Arapça ana dilinin konuşurları olduğu görülmüştür. Arapça ana dilini konuşan öğrencilerle hazırlanan çalışmalardan birini İnan ve Öztürk hazırlamış ve çalışmada Arapçanın sesletim alışkanlıklarıyla konuşan birinin ana dilinin etkisi ile Türkçenin sesletiminde çeşitli aksaklıklar yaşadığını ifade etmiştir (2015: 376). Biçer ise ana dili Arapça olan Suriyeli öğrencilerin ana dilinin Türkçe öğrenim sürecine olan etkisini belirlemeyi amaçladığı çalışmada, ana dilin Türkçe öğretiminde sesletim düzeylerinde olumsuz aktarımlara yol açtığının bildirmiştir (2017: 55). Türkçedeki ünlü seslerin Arapça konuşurlarının ana dilinde bulunmuyor olmasının bu ünlü seslerin sesletiminde güçlük çekilmesine neden olduğunu tespit eden bir diğer çalışma ise Bölükbaş'a aittir (2011: 1365). Konu ile ilintili çalışmaların diğer bir kısmı Rusça, Boşnakça, Farsça, Yunanca gibi diğer ana dil grupları ile gerçekleştirilmiştir. Tiryaki'nin çalışmada, Türkmen öğrencilerin ana dillerinin etkisi ile Türkiye Türkçesini öğrenirken ünlü ve ünsüz seslerin yazımında olumsuz aktarımlarda bulunduğu konu edinilmiştir (2014: 181). Benzer bir çalışma, farklı alfabelere sahip olunmasının ana dilin etkisi ile Türkçenin öğrenimi sırasında karşılaşılan güçlüklerle değinildiği Tunçel'e aittir. Çalışmasını ana dili Rusça olan Belaruslu bir öğrenci grubu ile gerçekleştiren Tunçel, Türkçe yazma becerisinde karşılaşılan çeşitli problemlere değinmiştir (2013: 744). Türkçe öğretiminde yazma becerisi üzerine hazırlanan çalışmalardan bir diğeri ise Boylu'ya aittir. Boylu, öğrencilerin ana dili olan Farsçanın Türkçe ile ortak bir alfabeyle sahip olmamasının Türkçe yazma etkinlikleri sırasında ana dilden olumsuz aktarımların ortaya çıkmasına neden olduğuna dikkat çekmiştir (2014: 345). Literatürde diğer ana dil gruplarına mensup yabancıların Türkçe öğrenirken yazım problemleri dışında sesletim, sözdizim gibi dilsel unsur alanlarında da ana dillerinin etkisinde kaldığının tespit edildiği çalışmalar da mevcuttur. Kalın Salı'nın araştırmasında, çalışma grubunu oluşturan Yunan öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenirken ana dilinin etkisinde kalarak Türkçenin vurgusunda ve sesletiminde zorlandıkları belirlenmiştir (2018: 90). Fonetik ve fonolojik özelliklerin yabancı dil öğrenmeye etkilerini belirlemeye yönelik hazırlanan ve Boşnakça konuşurları ile gerçekleştirilen bir başka çalışma da Arslan'a aittir. Çalışmada, diğer araştırmaların aksine ana dili Boşnakça olan öğrencilerin İngilizce biliyor olmalarının etkisi ile Türkçenin sesletiminin öğrenilmesi esnasında ciddi problemlerle karşılaşmadıkları, dolayısıyla Türk alfabesinin Latin kökenli olmasının Türkçe

seslerinin kolayca tanınmasında etkili olduğu vurgulanmıştır (2014: 198). Yine benzer bir çalışmada, ana dili Boşnakça olan ve aynı zamanda İngilizce bilen bir grup ile araştırmasını gerçekleştiren Sefer ve Konuk, tıpkı Arslan'ın çalışmasında olduğu Türk alfabesinin Latin kökenli olmasının bu kez Türkçenin tüm dilsel yapılarının kavranmasını kolay kıldığına değinmiştir (2014: 27). Musa'nın çalışmasında ise Türkçe öğrenen Rus dilli öğrencilerin ana dillerinin etkisi ile Türkçe öğrenim esnasında yaptıkları sözdizimsel hatalar üzerinde durulmuştur (2014: 1).

Daha önce de bahsi geçtiği gibi öğrenenlerin mevcut dilsel birikimleri ile hedef dilin karşılaştırılması, yabancı dil öğrenimi ve dolayısıyla Türkçe öğreniminde olumsuz aktarımların etkisi ile karşılaşılabilecek güçlüklerin önlenmesi ve böylece bilinçli bir öğrenim gerçekleştirilmesi açısından yarar sağlamaktadır. Bu, ancak karşıtsal çözümlemenin söz konusu dillerin dilsel unsur alanlarındaki ayrılıkların saptanması ile mümkündür. Dilin, insan hayatında genel olarak sözel yönüyle hâkim olmasındaki rolü göz önünde bulundurulduğunda, konuşma becerisinin en iyi şekilde gerçekleştirilmesi için sesletim alanındaki becerilerin de en doğru biçimde kazandırılması gereklidir. Dolayısıyla gerek yabancı dil öğretiminde gerekse yabancılara Türkçe öğretiminde karşıtsal çözümleme çerçevesinde sesletim farklarına neden olan birimlerin incelenmesine yönelik hazırlanacak olan çalışmaların önemi büyüktür. Bu çalışmalar aynı zamanda, Türkçenin sesletiminin en doğru biçimde gerçekleştirilmesine yönelik hazırlanacak olan her türlü materyal için kaynak niteliği taşıyacaktır. Araştırmamızda, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin ana dili ve daha önceden öğrenmiş oldukları ilk yabancı dil olan İngilizcenin etkisi ile Türkçe öğrenimleri sırasında karşılaştıkları sesletim güçlükleri tespit edilmiştir. Bu güçlüklerin önlenmesi amacı ile söz konusu iki dilin ses dizgeleri karşılaştırılmış, ortak ve farklı yönleri belirlenmiş, karşılıkları bulunmayan sesbirimlerin hatalı sesletiminin önlenmesi için Türkçe öğretimi boyunca kullanılan okuma metinlerinin ne doğrultuda hazırlanabileceği üzerine gerekli incelemeler ve önerilerde bulunulmuştur.

2.3. Avrupa Ortak Başvuru Metni (AOBM) ve Yabancılara Türkçe Öğretimi

Geçmişten bugüne kadar pek çok dil öğretimi faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın ertesinde sosyal ve ekonomik sahalarda çeşitli ilerlemeler yaşayan Avrupa'da, dil öğretimine olan ilgi artmış, böylelikle alana yeni katkılar sunulmuştur.

2000’li yılların henüz başına gelindiğinde ise çeşitli dil politikaları oluşturma çabası içerisindeki Avrupa Birliği yayınlarında, modern insanın temel yeterliliğinin ana dili dışında en az bir yabancı dil biliyor olması sıklıkla vurgulanarak uluslararası iletişimi sağlamanın kolaylaştırılmasına dikkat çekilmiştir. Böylece Avrupa Birliği, çok dilli ve çok kültürlü olma fikrinin yayılmasını, yabancı dil öğrenimine olan talebin çoğalmasını hedeflemiştir. Farklı dil ve kültürlerle sahip Avrupalı vatandaşların karşılıklı iletişim kurmalarının faydalı olabilmesi ise ancak yabancı dil öğretimi ve öğrenimi uygulamaların ortak bir paydada buluşması ile mümkündür. Bunun için, resmî ya da özel kurumlar aracılığı ile yabancı dil öğrenen bireyler için planlı ve programlı bir öğretim gerçekleştirilmeli, dil yeterliliği çeşitli biçimlerde sınıflandırılarak dilin karmaşık yapısı anlaşılabilir hâle getirilmeli ve öğrenen hedeflerinin açık ve kapsamlı bir şekilde tespitinin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, Avrupa Birliği ve küreselleşme gibi olgular yabancı dil öğrenme ve öğretme etkinliklerinin yeniden gözden geçirilmesine yol açmış, bu sürecin standartlaştırılması ve genel bir çerçeve belirlenmesi amacıyla “Avrupa Ortak Başvuru Metni” oluşturulmuştur. Böylece, Avrupa Ortak Başvuru Metni (AOBM)’nin Avrupa ülkeleri arasında yabancı dil öğretimi niteliklerinin basitleştirmesi ve ortak bir temel oluşturması amaçlanmıştır. Günümüzde de tüm Avrupa ülkelerinin ve Avrupa Birliğine girmek isteyen ülkelerin dil öğretim politikaları ile uluslararası yabancı dil sınavları Avrupa Ortak Başvuru Metni doğrultusunda hazırlanmaktadır.

AOBM, Türkiye’nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi’nin yabancı dil alanındaki önemli çalışmalarından biridir. Avrupa Konseyi, 2001 yılında yabancı dil öğrenen ve öğretenlere başvuru kaynağı olması amacı ile AOBM’yi tanıtmıştır. AOBM, 2001 yılında yayınlamış olmasına rağmen Avrupa’da gerçekleştirilen dil çalışmaları 70’li yılların dahi öncesine dayanır. Avrupalı ülkelerin eğitim politikalarındaki ortaklığı, 1957 yılında merkezi Strazburg’da bulunan “Avrupa Konseyi Dil Politikaları Departmanı ile başlamıştır (Durak, 2006: 26). 1971’e gelindiğinde İsviçre’de yetişkinler için dil öğretimine ilişkin bir sempozyum düzenlenmiş ve bu etkinlik AOBM için başlangıç noktası olmuştur. Sempozyumun ardından Avrupa Konseyi, mevcut yabancı dil öğrenim müfredatlarının geliştirilmesi için harekete geçmiştir. Böylece 1989’da Avrupa Konseyi gözetiminde “Avrupa Vatandaşlığı için Dil Öğrenme Projesi” uygulamaya konmuş ve 1996 yılına kadar birçok önemli çalışmaya da ev sahipliği yapmıştır. Bu çalışmalardan biri, 1991’de Rüşchlikon şehrinde Avrupalı ülkeler arasında düzenlenen “Avrupa’daki Dillerin Öğrenimine Yönelik Şeffaflık ve Tutarlılık” konulu sempozyumdur ve ortak bir başvuru

metni oluşturmanın fikri ilk kez bu sempozyumda ortaya atılmıştır (Sarıblbl, 2016: 15). 1990'lı yılların ortalarına gelindiğinde, Avrupa Konseyinin himayesinde Avusturya'nın Graz kentinde kurulan Avrupa Modern Diller Merkezi'nin yürüttüğü çalışmaların ortak bir ürünü olan AOBM geliştirilmiştir. John Trim, Brian North, Daniel Coste ve Joseph Sheils gibi eğitimcilerin öncülüğünde, yaklaşık 40 ülkenin yabancı dil uzmanlarının iş birliği ile tasarlanan AOBM, yabancı dil ğretiminde tutarlı bir ereve oluşturma amacıyla 1990'ların sonlarından itibaren pilot uygulama sürecine dahil edilmiş ve 2000 yılının Ekim ayında, Polonya'da düzenlenen Eğitim Bakanlığı Daim Konferansı'nda imzalan bir sonuç bildirgesi ile uygulamaya konmasına karar verilmiştir. Avrupa'daki yabancı dil öğretiminin ortak bir kaynağa dayandırılarak uluslararası etkili bir iletişimin kılınmasını fikrinden yola çıkılarak hazırlanan ve Avrupa Konseyi tarafından 2001'de yayımlanan Ortak Başvuru Metni, ilk kez yayımlandığı Kasım 2001'den günümüze kadar kimi değişikliklere uğramış; eksik kalmış veya ayrıntılı verilmemiş olan bölümler eklenerek birçok kez gözden geçirilmiştir. 2017'de daha da kapsamlı bir çalışmaya dönüştürülen metin, 2018 yılında yeni açıklamalar metni eklenerek bir kez daha yorumlanmıştır.

AOBM, Avrupalı lke vatandaşlarının yabancı dil öğrenim sürecinin planlanması ve değerlendirmeleri için çeşitli standartlar sağlamak üzere hazırlanmış bir tavsiye metnidir. Yabancı dil ğretim programları arasındaki uyumun ortak kriterler vasıtası ile belirlenmesini hedefleyen kılavuz metin, Avrupa Konseyi'ne ye ülkelerin eğitim politikaları için başvuru kaynağı niteliği taşımaktadır (Kalkan, 2017: 16). AOBM ile ye ülkelerin yabancı dile ilişkin ğretim programlarının tasarlanması, dil sertifikalarının hazırlanması, müfredat ve ders materyallerinin üretilmesi için standart bir ereve oluşturulmuştur. Yabancı dili öğrenen bireylerin, hedef dilde karşılaşacağı iletişimsel gereksinimleri ile geliştirilmesi gereken bilgi, yetenek ve etkinliklerin ayrıntılı açıklamaları da ereve metnin kapsamı içerisindedir. Okul yöneticileri, dil öğrenenler, öğretmenler ve müfredat hazırlayan yetkililer için yararlı olması amacı ile hazırlanan belgenin farklı çeviriler nedeniyle "Avrupa Ortak Dil Kriterleri", "Avrupa Dilleri Ortak ereve Programı", "Diller için Avrupa Ortak neriler erevesi" gibi çeşitli adlandırmalar ile kullanıldığı da görülmektedir. zgn metni İngilizce ve Fransızca olarak hazırlanan AOBM, Türkçe de dahil olmak üzere 40'tan fazla dile uyarlanmıştır. İlk kez, 2009 yılında MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı bünyesinde görevli eviri komisyonu tarafından "Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni, ğrenme-ğretme-Değerlendirme" adı ile Türkçe evirisi gerçekleştirilen AOBM'nin ikinci kez tercümesini, 2013'te Millî Eğitim Bakanlığı'nın desteği ile TELC stlenmiştir. TELC'nin

tercüme metni ise “Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi Öğrenim, Öğretim ve Değerlendirme” başlığı ile iki kez yayımlanmıştır.

Tüm düzeylerde yabancı dil öğretimi için ortak dil standartları ve ölçütleri getiren AOBM ile ders programlarının, sınavların, ders materyalleri ile yöntemlerinin ortak uygulamalara dayalı başvuru niteliğinde bir çerçeveye sığdırılması amaçlanmıştır. Böylece yabancı dil öğretimi, öğrenimi ve ölçme değerlendirme sürecinin sistemli bir program rehberliğinde yürütülmesi hedeflenmiştir. Belirlenen kriterler ile tüm dünyada ortak veya benzer dil öğretim anlayışının sağlanması çabasına girilmiş; herhangi bir dil düzeyinde yabancı dil biliyor olmanın, dünyanın birçok yerinde benzer kriterleri karşılamış olması anlamını taşıması sağlanmıştır (Hattatioğlu, 2019: 10). Diğer bir ifade ile, başvuru metni yabancı dil öğretiminde birlik oluştururken dil öğretim programlarındaki herhangi bir eksiklik ya da problemde ilk başvuru kaynağı kabul edilmiştir. Temel dil yeterliliklerini belirleyen AOBM, müfredat konularının geliştirilmesine ilişkin öneriler sunarak ve dil sertifikalarının karşılaştırılabilmesine imkân vererek milletlerarası birlikteliğe katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla çerçeve metin, ortak bir disiplin anlayışının gölgesinde, yabancı dil öğretiminin uluslararası sahada karşılaştırmalı biçimde değerlendirilmesine de olanak sağlamaktadır. Bu ortak disiplin anlayışı ile dil öğretimindeki farklılıklar ve düzensizlikler yerini sistematik ve eş zamanlı bir öğretim programına bırakmaktadır.

Avrupa Ortak Başvuru Metni’ne göre dilin etkin kullanımı, sosyal bir birey olan öğrencilerin dil yeterliliklerinin, içinde bulunduğu toplumda iletişim sağlayabilecek düzeye ulaşmasıdır. Buna göre, yabancı dil öğretimi ve öğreniminde gerçekleşecek her türlü faaliyetin iletişimsel odaklı düzenlenmesi gerekir. Nitekim çerçeve metin, bir dilin iletişim amacıyla kullanılması için dil öğrenenlerin hangi bilgi ve becerilerinin geliştirmeleri gerektiğini kapsamlı bir şekilde tanımlayarak dil becerilerini bütüncül bir formda ele alır. Bütün dil becerilerinin, her birine yönelik verilen dil betimleyicileri ile aynı oran ve süreç içerisinde kazandırılmasını hedefler. Yabancı dil öğrenmek isteyen dil kullanıcılarının belirli bir düzeyde edinmesi gereken temel dil becerileri, AOBM’de basit, anlaşılır ve dizgesel bir biçimde açıklanır. Alışılmış dört temel dil becerisini dinleme, okuma, yazma, karşılıklı konuşma ve sözlü üretim olmak üzere beş ayrı ulamda sınıflandıran kılavuz metin, dilin iletişimsel kullanımını öne çıkararak konuşma becerisini iki ayrı başlık altında tanımlamıştır (İleri, 2019: 25). Her bir kümede, ilgili dil becerisinin taşıması gereken özelliklere de yer verilerek belirlenen standartlara göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Avrupa Ortak Başvuru Metni, bu beş temel dil becerisinin her biri için dil kullanıcıları tarafından

gerçekleştirilen ilerlemenin, öğrenimin her evresinde ölçülebilmesini sağlayan dil yeterlilik düzeylerini de betimlemektedir. Öğrenenlerinin bu düzeylere ulaşmasını hedefleyen AOBM, her dil becerisi için dil yeterlilik düzeylerine göre “Ortak Öneri Düzeyleri” başlığı altında ortak kriterler tanımlar. Böylece, dil kullanıcılarının ulaştığı düzeyde hangi dil becerilerindeki kriterleri sağlıyor olması gerektiği, yeterlilik ölçütlerine göre belirlenir. Başvuru metni, 3 genel ve 6 alt düzeyden oluşur. Dil düzeylerinin standart hâle getirilebilmesi için dil becerilerini tanımlamaya yarayan ortak beceri dereceleri A, B ve C olmak üzere temel, bağımsız ve yetkin kullanıcı olarak üç aşamaya bölünmüştür. Bu üç aşama da kendi içlerinde ikiye ayrılarak dil kullanıcılarının öğrenme alanlarına ilişkin düzey yeterlilikleri, dile hâkim olma derecesine göre A1, A2, B1, B2, C1, C2 şeklinde 6 farklı grupta ele alınmıştır. Kılavuz metindeki dil yeterlilik ölçütleri, hedef dili öğrenmeye yeni başlayanlar için A1 ve A2 (Breakthrough ve Waystage), bağımsız düzeyde iletişim kurabilenler için B1 ve B2 (Threshold ve Vantage), hedef dili deneyimli olarak kullanabilen dil kullanıcıları için ise C1 ve C2 (Effective Operational Proficiency ve Mastery) olarak belirlenmiştir (AOBM, 2013: 30). CEFR’nin henüz Türkçeye çevrilmemiş yeni açıklamalar baskısında A1’den C2’ye kadar olan düzeylerde herhangi bir değişiklik yapılmamış olsa da genel sözlü üretim bölümünde dil düzeylerine Pre-A1 düzeyi de eklenmiştir. Ancak bu düzeyin tanımlayıcısına çoğunlukla yer verilmemişken diğer altı seviyede, beş temel dil becerisi alanı için dil kullanıcısının kazanacağı yeterliliklerin ifadesi şeklinde sözlü tanımlayıcılar bulunur. Bu tanımlamalar, genelleyci olmasına rağmen öğrenenin dil öğrenim sürecindeki durumunu, eksikliklerini veya yeni hedeflerini belirleyici niteliktedir. Bu aşamada, çalışma grubumuzun da aralarında bulunduğu A1 ve A2 dil yeterlilik düzeylerinden bahsetmek yerinde olacaktır. A1 düzeyi, yabancı dil öğreniminin en düşük ve en temel aşamasıdır. Giriş kabul edilen bu aşamada, hedef dili öğrenme çabasına giren bireyin iletişimsel dil yeterliliğinin gelişmesi hedeflenir. Nitekim, dil kullanıcısının günlük yaşamda kendini en iyi şekilde ifade edebileceği bir biçimde planlanmıştır. Dilin toplumsal işlevlerini gösteren tanımlayıcılardan oluşan A2 düzeyinde ise, dil kullanıcılarının çevresi ve doğrudan gereksinimleriyle bağlantılı bilindik tüm durumlarda basit bilgi paylaşımı yapabileceğine yönelik kazanımları yer alır.

Tüm öneri düzeyleri ve alt grupları metinde, bir ağaç şema ile gösterilir. Metnin açık ve esnek yapısı, bu şemadaki her basamağın kendi içerisinde alt basamaklara ayrılabilmesine olanak tanır. Bununla birlikte her ana düzey, basamak kümesindeki alt düzeyleri de kapsarken bir tanımlayıcının unsurlarının bir üst düzeyde tekrarlanması mümkün değildir

(AOBM, 2013: 42). Yeterlilik ölçütleri doğrultusunda, temel dil becerilerinin değerlendirilmesine ve karşılaştırılmasına olanak sunan başvuru metni ile, yabancı dil öğretiminde ve sertifikalandırmada ortak bir dil öğretim anlayışı sağlanmaya çalışılmıştır. Yabancı dil derslerine ve dil sınavlarına zemin hazırlayan AOBM, önemli dil tanımlayıcılarına dayalı olsa da yalnızca tavsiye metindir. Değiştirilemez olmayıp her bir bağlama uyarlanabilir ve geliştirilebilir (AOBM, 2013: 1).

Her geçen gün uygulamaları daha fazla ülke tarafından benimsenen Avrupa Ortak Başvuru Metni, dünyanın birçok yerinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Dilin iletişimsel boyutunu ön plana çıkaran bu kılavuz metni, Avrupa standartlarına uyum sağlanması amacıyla Türkiye de takip etmektedir. Türkiye'nin 1949'dan beri Avrupa Konseyi'ne üye olması dolayısıyla yabancı dil öğretimi planlamasında, Avrupa'nın dil eğitimi politikaları ile uyumlu kalmaya özen gösteren Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu, AOBM'yi rehber kabul etmiş; dil öğretim sistemini yeniden yapılandırma çabasına girilmiştir (Tosuncuoğlu ve Peacı, 2019: 719). Böylece, Türkiye'de yabancı dil öğretiminin AOBM standartlarına uygun biçimde düzenlenmesi önem kazanmış, dil öğretim programları, sınavlar ve ders kitapları çerçeve metin doğrultusunda hazırlanmaya başlamıştır.

Türkiye'nin de kurulduğu ilk zamandan bugüne üyesi olduğu Avrupa Konseyi'nin yabancı dil öğretimini ortak bir izleneye dayandırma kararları, ana dilde Türkçe öğretimini etkilediği gibi Türkçenin hedef dil olarak öğretiminde de etkili bir faktör olmuştur. Yabancılar Türkçe öğretimi için de asıl başvuru kaynağı, yabancı dil öğretimine uluslararası ölçütler çerçevesinde programlı bir tasarı sunan Avrupa Ortak Başvuru Metni'dir. Tıpkı diğer Avrupa dillerinin öğretiminde olduğu gibi yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de asıl maksat, dört temel dil becerisinin istendik düzeyde ve bütünsel anlamda kazandırılabilmiş olmasıdır. Yabancılar için hazırlanan Türkçe öğretimi programlarındaki, öğrencilere kazandırılmak istenen temel dil becerileri ve yeterlilik düzeyleri, kılavuz metindeki ölçütler doğrultusunda yapılandırılır. Yunus Emre Enstitüsü ve üniversitelerin Türkçe Öğretim Merkezleri (TÖMER) aracılığı ile yabancılar Türkçe öğretimi çalışmalarını üstlenen kurumlar, öğretim programlarını ve kaynaklarını temel dil becerilerinin gelişimi üzerine hazırlamaktadır. Okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin öğretimi, AOBM'de sınıflanan dil yeterlilik düzeylerine göre düzenlenen kurlar ile gerçekleştirilirken ders materyalleri de dil seviyelerinin uygunluğuna göre AOBM rehberliğinde düzenlenir. Böylece söz konusu kurumlarca yürütülen dilsel becerilerin birbirlerini tamamlar nitelikteki etkileşimleri ile geliştirilen Türkçe öğretim faaliyetleri,

anlama ve anlatma becerilerinin tümleşik öğretimi ile şekillenir, desteklenir ve geliştirilir. Türkçe dil becerilerinin öğrenenler tarafından eksiksiz ve doğru kullanılabilir olması, söz konusu faaliyetlerin yerinde gerçekleştirilmiş olduğunun önemli bir kanıtı sayılacaktır. Bu çalışmalar, yabancılara Türkçe öğretiminin daha verimli kılınabilmesi içindir. O halde, başvuru metni yabancılara Türkçe öğretiminde arzu edilen hedeflere ulaşılabilmesi için bağlantılı ve planlı bir program izlenmesine olanak sağlar. Böylece, farklı kurumlar aracılığı ile yabancılara verilen Türkçe öğretiminin standartlaşması ve Avrupa ülkelerindeki dil öğretimi ile birlik oluşması da mümkün kılınabilecek; Türkçe, uluslararası platformlarda daha kolay uygulanma imkânı kazanabilecektir.

2.4. Yabancılara Türkçe Öğretiminde Konuşma Becerisi

Yabancı dil öğretimindeki her türlü öğrenim faaliyetinin iletişim odaklı düzenlenmesi, Avrupa Ortak Başvuru Metni kapsamında belirlenen standartlar ile daha fazla önem kazanmıştır. Metne göre yabancı bir dilin öğrenimi, o dildeki iletişimsel yetinin en üst düzeye ulaşması ile mümkündür. İletişimin verimli gerçekleşebilmesi için dil kullanıcı adayından gerekli bilgilere sahip olması ve bunların kullanılabilmesi için temel dilsel becerileri edinmiş olması beklenir. Ne var ki, ana dilindeki öğrenmelerini yabancı dile uyarlama eğilimindeki öğrenen, hedef dilin temel dil becerilerinde yetersiz kalacak; daha önce de bahsi geçtiği gibi ana dilinden olumsuz aktarma yaparak çeşitli iletişim problemleri ile karşılaşacaktır. Dolayısıyla ana dile olan gereksinim, hedef dilde iletişimsel yetinin gelişimi için gerekli temel dil becerilerinin kazanımı ile azalacaktır.

Yabancı dil öğretimi, dil bilgisinin yanı sıra dili kullanmak için gerekli becerilerin her birinde yeteri kadar donanımlı olmayı hedefleyen çok boyutlu bir süreçtir. Dil kullanıcısının hedef dili tümüyle edinebilmesi; kendini ifade edebilmesi için sözlü ve yazılı üretimler yapabilmesi, dilin temel becerilerini etkin kullanabilmesi ile doğrudan ilişkilidir. Dil becerilerinin kullanılabilmesinden kasıt, anlama ve anlatmaya dayalı etkinliklerin tümünü kapsayan hedef dildeki anlatıların doğru anlaşılması iken öğrenen anlatılarının da doğru ifade edilmesi yeterliliklerinin sağlanmasıdır (İskender, 2019: 12). Öyleyse dil kullanıcısından, hedef dildeki bir iletiyi okuyarak ve dinleyerek anlayabilme; konuşarak ve yazarak ise anlatabilme yetilerini kazanmış olması beklenir. Üniversitelere bağlı TÖMER, Yunus Emre Enstitüsü ve özel kurumlar aracılığı ile yürütülen yabancılara Türkçe öğretimi

faaliyetlerinin de ortak öğretim planı, AOBM'nin tanımlamış olduğu okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerileri temelinde hazırlanmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenmek isteyen adayların Türkçeye olan hâkimiyetinin sağlanabilmesi için dilsel becerilerin her birinin tümleşik olarak geliştirilmesi gerekir. Bu sürecin başarı ile tamamlandığının en önemli kanıtı, ana dildeki okuma, dinleme, konuşma ve yazma etkinliklerinin Türkçede de en iyi biçimde gerçekleştirilebilir düzeye ulaşılmış olmasıdır (Gir, 2019: 43). Yabancı dil öğretiminde olduğu gibi yabancılara Türkçe öğretiminde de öğrenenlerin dil öğrenim sürecindeki gelişimleri ve başarımlarını düzeyleri bahsi geçen temel dil becerileri çerçevesinde değerlendirilir.

Dinleme ve okuma, dilin anlama boyutuna yönelik becerilerdir. Öğrenenin kavrayışına dayanan anlama becerileri, dildeki anlamın seçildiği ancak üretimde bulunulmayan beceriler olduğu için alıcı dil şeklinde de yorumlanır. Bilişsel ve fiziki becerilerin işlediği konuşma (sözlü anlatım ve karşılıklı konuşma) ve yazma becerileri ise dilin anlatma boyutunu ifade eden; üretim yeterliliğine yönelik becerilerdir. Verici dil olarak da değerlendirilen anlatma becerileri, dil bilgisi ya da sesletim gibi dilin doğru kullanımı için dil kullanıcılarına sunulan veriler sözlü ve yazılı biçimde ifade edilebildiği müddetçe anlam kazanır.

Yabancı dil öğretiminde öncelikli hedef, öğrenilen dilin ana dil konuşurları ile bildirişimde bulunmak olsa da yabancı bir dili öğrenme ihtiyacı ve bu gereksinimlere yönelik öncelenen dilsel beceri yetilerinin gelişimi, dil kullanıcı adayları arasında çoğunlukla çeşitlilik gösterir. Temel dil becerilerinin edinim önceliği, öğrenim ve öğretim amaçlarına göre değişiklik gösterse de yabancı dil yetileri tüm yönleri ile bir bütün oluşturur. Diğer bir ifade ile, anlama ve anlatma becerilerinin öğretimi, yeterlilik düzeylerine göre farklı hedefler doğrultusunda düzenlenerek ayrı başlıklar altında gerçekleştirilir ancak becerilerin her biri diğerleri ile doğrudan bağlantılıdır. Kazanımları ve gelişimleri ayrılamaz nitelikteki söz konusu beceriler, tıpkı gündelik yaşamda olduğu gibi dil öğretimin ilk basamağından itibaren birbirlerinin başarısını etkilemeye başlar. Becerilerden herhangi birinin gelişimi doğrudan veya dolaylı bir şekilde diğerlerine katkı sağlarken bir ya da birkaçının ihmali, öğrenilen dilde gerçekleştirilecek olan anlama ve anlatma faaliyetlerini olumsuz etkileyecektir (Gir, 2019: 43). Dolayısıyla, hedef dilin yetkin kullanılabilmesi ancak tüm beceri alanlarının edinimi ile mümkün olacaktır. Dil öğreniminin esas gayesi de toplum içindeki günlük aktivitelerin, eğitim ya da sosyal ilişkilerin sağlıklı gerçekleşebilmesi için gerçekleştirilecek başarılı bir iletişimdir. Bu nedenle yabancı bir dili biliyor olmanın temel ölçütü, hedef dilde iletişimsel yetinin kazanılarak işlevsel düzeyde kullanılabilir olmasıdır. Ne var ki dil

öğretiminin asıl amacı da iletişim kurma gereksiniminin büyük oranda karşılandığı sözlü üretim becerilerinin istendik düzeylere ulaştırılmasıdır. Dil kullanıcı adayları, hedef dilin konuşurları ile fikirlerini paylaşabilmek, anlaşabilmek ve izlenimlerini aktarabilmek için yazı ile vakit harcamaktansa işlevsel kullanıma en fazla yönelik olan konuşmayı kullanır. Başka bir deyişle yabancı dil öğretiminde, öğrenciden hedef dildeki temel dil becerilerinin tümünü edinmiş olması ve her birini yetkin kullanabilir yeterliliğine ulaşabilmiş olması beklense de hedef dildeki günlük iletişim ihtiyacının karşılanarak iletilere muhatap bulunabilmesi çoğu zaman diğer iki bileşeni anlama ve dinleme olan konuşma eylemi ile gerçekleşir. Öğrenenin zihninde tasarladığı duygu ve düşüncelerini hedef dilin konuşurları ile paylaşması, kendini ve yakın çevresini en doğru şekilde ifade edebilmesi için konuşma, vazgeçilmez bir başvuru aracıdır. Çünkü başarılı bir yabancı dil öğretiminin tamamlanması ancak maruz kalınan dilin iyi anlaşılıp kullanılması ve en doğru biçimde yanıtlanması ile mümkündür. Anlamlandırma ile başlayan bu kritik süreç konuşma ile devam eder (Sağlam ve Doğan, 2013: 46). Nitekim, hedef dilin toplumsal yaşamda sözlü eyleme dönüşümünün yabancı dilin ana dile benzer bir konforda kullanılabilmesi için konuşma becerisinin önemi büyüktür. Konuşma becerisi öğrencinin çevresi ile iletişim hâlinde bulunmasını desteklerken hedef dilin konuşurları ile ortak amaç ve çıkarlar doğrultusunda hareket edebilmesine de yardımcı olur. Bu yönü ile sosyal yaşamın merkezinde yer alan konuşma becerisi, hedef dilde doğrudan iletişim kurmanın yaygın ve kullanışlı bir yoludur (Kurudayıoğlu ve Sapmaz, 2016: 87). O hâlde, bireysel ve toplumsal deneyimleri geliştirmek isteyen dil öğrencilerinden yabancı dildeki konuşabilme yetilerini kazanmış olmaları beklenir. Konuşma becerisini kazanmış olan dil kullanıcılarında aranan koşullar ise kendisini ve yakın çevresini tanıtabilmeleri; mesaj, düşünce ve isteklerini sözlü biçimde ifade edebilmeleri ve o dilin konuşurları ile anlaşılabilir bir şekilde etkileşime geçebilmeleri olacaktır. Halbuki hedef dilin ana dil olarak konuşulduğu ülkede o yabancı dilin öğrenilmesi devamlı maruz kalınan dil aracılığıyla iletişim kurulması mecburiyetinden ötürü önemli bir avantajken günlük yaşamda pratik yapma imkânının olmaması, konuşma yetisinin gelişiminde kimi gecikmelere neden olur. Ancak hedef dilin konuşulduğu ülkede bulunulmasa dahi olsa hedef dilde gerçekleştirilecek başarılı bir iletişim için dilin işlevsel boyutunda dinamik, bireysel ve etkin dil kullanımını ifade eden konuşma eyleminin geliştirilmesi yabancı dil öğretimi için son derece faydalı olacaktır.

Yabancı bir dili tam olarak biliyor olmanın öne çıkan yeterlik ilkesi çoğu zaman o dilin doğru, rahat ve yerinde kullanılabilmesidir (Saday, 2007: 27). Pek çok dil kullanıcı adayının

yabancı bir dilde yetkin kabul edilebilmesi için aranan temel ölçüt, o dilde sözlü ürünler ve anlamlı cümleler üretilebilmesidir. Diğer bir ifade ile yabancı bir dilin öğrenilmiş olmasının en somut göstergesi, söz konusu dili başarılı bir şekilde konuşabilmektir. Üstelik, dilin sözlü iletişimsel kabiliyetinin kazanılması, hedef dilin tüm bileşenlerinin öğrenildiği varsayımından hareketle, dili bilenlere hedef dilin konuşmacısı sıfatı yükler (Ur, 1996: 120). Hedef dilde sözlü becerilerin yerine getirilebilmesi, konuşarak iletişim kurabilmeyi isteyen dil öğrencilerinin dil öğrenimine dair beklentileri karşılarken aynı zamanda onları güdüleyen etkili bir unsur olarak da karşımıza çıkar. Dolayısıyla, dile ait tüm bilgileri kapsadığı fikrinden yola çıkıldığında konuşma becerisinin, dildeki yetkinliğin ön koşulu ve diğer dil becerilerine kıyasla yabancı dil öğrencilerinin öncelikli hedefi olduğu kabul edilir (Kurt ve Demir, 2016: 72). Ayrıca yabancı dil öğrenimindeki yeterlilik, söz konusu dildeki konuşma etkinliklerinin gerçekleştirilip gerçekleştirilememesi ile ölçülür. Bunun için öğrencilerin dil öğrenimindeki başarı düzeylerinin sözlü iletişim becerisindeki gelişimleri ile sınılanması, öğrencilerin konuşma esnasında yaptıkları hataların derhal fark edilmesi ve iyileştirilmesine yönelik geri bildirimler için de fırsat niteliğindedir. Öyleyse öğrenciye sunulan girdilerin birer çıktı niteliğinde yansıtılıyor olması, konuşmanın yabancı dil öğretiminde üzerinde özenle durulması gereken bir yeterlilik olduğunu açıkça göstermektedir.

Daha önce de bahsedildiği üzere AOBM, konuşma etkinlikleri için sözlü anlatım ile karşılıklı konuşma olmak üzere iki ayrı kullanım alanı belirlemiş ve çok yönlü bir çerçeve hazırlamıştır. Metinde, sağlıklı bir konuşma için ulaşılmaya hedeflenen kavrayış, anlama, anlatma ile aktarım kazanımları karşılıklı konuşma ve sözlü anlatım alt boyutlarında incelenmiştir. Karşılıklı konuşmadan kasıt öğrenenlerin hedef dildeki ses ve ses gruplarını kullanarak anlamlı ve karşılıklı iletişim kurabilmesi iken sözlü anlatım tanımında ise günlük yaşamda sözlü metinler üretilmesidir. Yabancı bir dile ait girdilerin zihinde yapılandırılarak anlamlı metinlere dönüştürülebilmesi, ancak bilişsel ve psikomotor yeterliliklerin eş zamanlı gelişimi ile mümkün olabilir. Diğer bir ifade ile konuşma becerisi istek, görüş, bilgi ya da gözlemlerin belli bir söz varlığı ve anlamlı sesler dahilindeki sözlü ifadesidir. Çünkü hedef dilde sözlü bir üretim etkinliği gerçekleştirecek olan öğrenci için konuşma, dil yapısının uygulanmasına yönelik üretimsel faaliyetlerde bulunan kişiler arası kavramsal bir beceri alanını ifade eder. Sürecin başında öğrenciye kazandırılan girdiler belirli aşamalar sonunda anlamaya ve uygulanmaya yönlendirilir (Oktay, 2017:301). Bahsi geçen üretim düzeneği, bilginin anlama dönüştüğü eylemin dil öğrencileri ile ana dili konuşurları arasındaki sözlü iletişim için aracılık etmesidir. Bilgiyi üretmeyi içeren bu etkileşimli yeti, aktarılmak istenen

iletiyi hedef dilin dilbilgisi, kelime, akıcılık gibi uzantıları çerçevesinde mesaja dönüştüren zihinsel bir hazırlık süreci kapsamında gerçekleşir. Sürecin ilk aşamasında zihninde hedef dildeki ses ve ses öğeleri ile anlam oluşturma çabası giren dil kullanıcı adayından, bu anlam yığınının hedef dilin ses, yapı ve cümle bilgisi kullanarak sözlü birer iletiye dönüştürmesi beklenir. Dolayısıyla bilişsel işlemlerin kurgulandığı bu sözlü üretim sürecinin son aşamasını öğrenenin zihninde canlandırılan sözcük ya da cümlelerin ses uzuvlarının kullanılarak nefes yoluyla ifade edilmesi oluşturur. Öyle ki, sözlü iletişim etkinliklerinin pratik düzeyde kullanılabilmesi için beyin ile konuşma organlarının iş birliği doğrultusunda çeşitli biçimlerde işlenen bir dizi işleme ihtiyaç vardır. Konuşmacının zihnindeki ilgili merkezlerde anlamlandırılmasının ardından ses organlarına iletilen bildirim, vokal sistemdeki eşgüdümlü hareketlenmenin çeşitli yollarla şekillenmesi sonucunda ortaya çıkan birtakım sesler aracılığıyla anlamlı sözcük ya da ifadelere dönüşür (Evren, 2013: 56). Böylece, yabancı dile ait ses ve ayırıcı özelliği bulunan ses öğeleri o dilin sistemine uygun yerleştirilir ve öğrenim sürecinin tüm aşamalarında var olan konuşma becerisi fiziksel unsurların yerinde işletilmesi ile anlam kazanır. Hedef dilde başarılı bir konuşma etkinliğinde bulunmanın ilk koşulu da bu bir dizi karmaşık eylem sonucunda ağız ve gırtlak aracılığıyla çıkarılan seslerin doğru algılanması ve üretilebiliyor olmasıdır. Çünkü öğrenenlerin konuştukları esnada zihinlerinde tasarlamış oldukları sözcük ya da cümleler alıcılarına ses ve ses öğeleri yardımıyla iletilir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi konuşma, bilişsel süreçlerin yanı sıra sözcük ve ifadelerin seslendirildiği fizyolojik boyutta bir ses üretim etkinliğidir. Konuşmanın bu niteliği ile, hedef dilde gerçekleştirilecek iyi bir iletişim için sesletim ilkelerine yapılan vurgu daha fazla anlam kazanır. Zira iletinin alıcısına ulaştırılabilmesi ancak anlaşılır bir sesletim ile mümkün olabilir. Bir yabancı dil öğrencisinin kendisini ya da herhangi bir tasarımı tam ve doğru sözcükler ile anlatabiliyor olması hedef dilde başarılı bir konuşmacı olduğunun da en açık ifadesidir. İyi bir konuşmacı, hedef dilin mevcut kuralları doğrultusunda dinlediği bir iletiyi basitçe anlarken akıcı ve anlaşılır konuşmalar da yapabilir. O hâlde, hedef dilin ait olduğu toplumun ortak kabulü olan fonetiklerin doğru sesletilebilmesi ile söz varlığının başarıyla üretilmesi arasında yakın bir ilişki söz konusudur (Erdem vd., 2015: 3). Bu nedenle, güçlü bir iletişimin de temel koşulu olan anlaşılır bir konuşma için dilin sesletim ve sesçil akustik özellikleri yabancı dil öğretiminde vurgulanması gereken temel dil faktörleri kabul edilir. Konuşma davranışı sesletimsel gelişime koşturarak geliştigiğine göre, hedef dilin kuralları saptanarak biçim ve cümle yapısına uygun gerçekleştirilen sözcük öğrenimi, başarılı bir konuşma eylemi için yeterli değildir (Şimşek, 2016: 14). Konuşma dilinin düzgün kullanımı

için hedef dilin cümle birimlerini doğru sıralamanın yanı sıra ses, vurgu, ton gibi sesletim imkânlarının da yerinde kullanılması beklenir (Başaran ve Erdem, 2009: 744).

İletilerin sesletim faaliyetleri aracılığıyla alıcısına ulaştırılmasında kullanışlı bir aktarım aracı olan konuşma, ait olduğu topluluğun ana dili etkisi ile yapılandırılır (Onan, 2011:153). Dolayısıyla ana dil, kendine özgü ortak söyleyiş kabulleri bulunan her bir dilin hedef dil olarak öğretimi sırasında konuşma eylemini de doğrudan etkiler. Adayların çoğunluğu farklı bir dilde ifade yetisi kazanmaya çalışırken sürecin başından itibaren ana dili deneyimlerini kullanma eğilimi gösterir. Bu nedenle, ana dile ait ses yapıları ile hedef dilin mevcut ses yapısının örtüşme oranı arasındaki yakınlık sesletim faaliyetlerine olumlu yansırken örtüşmeyen birimler konuşma becerilerinin gelişimindeki kimi kısıtlamaları beraberinde getirir. Böylece hedef dilde ilk kez karşılaştığı sesleri önceki öğrenmelerine benzer şekilde işiten ve doğru eklemleyemeyen öğrenci, konuşma esnasında birtakım sesletim güçlükleri ile karşılaşır. Çünkü ses dizgesinin farklılığından ötürü doğru çıkarılamayan ses ve ayırıcı nitelikteki ses öğeleri, hedef dildeki konuşma yeterliliğinin gelişimini olumsuz etkileyecektir. Dolayısıyla konuşma, düşünce ya da iletilerin anlamlı birer söyleme dönüşümünün yanı sıra bütün bunların doğru sesler aracılığı ile dizgesel bir şekilde aktarılması gibi çok aşamalı bir süreci barındırmasından ötürü kazanımı zor ve zahmetli bir alandır. Neredeyse her yaş grubundan öğrenci tüm bu iş yükünün aynı anda başarımını karmaşık bulurken konuşma faaliyetlerinin öğretimi ve değerlendirilmesi sırasında da birtakım engellere rastlanır. Konu ile ilintili olarak, çalışmasını İngilizce öğrenen Ummanlı beşinci sınıf öğrenciler ile gerçekleştiren Al Hosni, hedef dile dair var olan teorik bilgilere rağmen konuşma esnasında birçok güçlük ile karşılaştığını vurgularken Leong ve Ahmadi'nin araştırmasında da sözcükleri doğru sesletemiyor olmanın İngilizce konuşma becerilerini olumsuz etkilediğine dikkat çekilmiştir (2014: 22, 2017: 37). Ayrıca Almanca öğretmen adaylarının dinleme ve konuşma becerilerine ilişkin algılarını kategorize etmeye çalıştığı araştırmasında Karaman, konuşma becerisine ilişkin 60 metafor altında konuşma becerisinin zor bulunmasına dair 10 güçlük ulamı belirlemiştir (2019: 500). Bahsi geçen bu çalışmalar, yabancı dil öğretimi sırasında konuşma etkinlikleri sırasında karşılaşılan problemler bağlamından yola çıkılarak yapılan incelemelerden sadece birkaçıdır.

Sonuçta, ana dildeki edinimi ile kıyaslandığında, hedef dildeki konuşma becerisi daha fazla çaba gerektiren sözlü üretim etkinliği olarak karşımıza çıkar. Üstelik ana dili konuşurlarıninkine benzer bir sesletim, yabancı dilde konuşabilme yetkinliğinin de en önemli göstergesidir. O hâlde öğrencilerin ana dile ilişkin sesçil birikimleri, hedef dildeki

konuşma becerilerinin gelişimi ile yakından ilişkilidir. Konuşma becerisinin geliştirildiği bir öğrenme alanı sunulabilmesi, standart Türkçenin esas alındığı yabancılara Türkçe öğretimi için de büyük önem taşır. Adayların hedef dil olan Türkçeyi doğru ve anlaşılır konuşabilmeleri, Türkçe öğretim programında hedeflenen başarımların çıktılarında öncelikli sıradadır. Nitekim, konuşabilme kazanımlarının basitten karmaşığa doğru ilerleyen bir sıralama ile listelendiği AOBM çerçevesinde geliştirilmesi mümkün olan Türkçe konuşma becerisi için (CEFR’de bahsi geçen Pre-A1 düzeyine ait sözlü üretim kazanımlarının da dahil olduğu düşüncesinden hareketle) A1-A2 düzeyindeki adaylardan basit ve anlaşılır ifadelerle konuşabiliyor olması beklenir. Bu nedenle, kademeli olarak ilerleyen bu beceri öğretim sürecinin her safhasında yapılsa da Türkçe gerçekleştirilecek sesletim faaliyetlerindeki başarımın sürekliliği için temel seviyede geliştirilmesinin önemi de göz önünde bulundurulmalıdır. Türkçeyi öğrenen yabancı bir kimse, kendini doğru bir Türkçe ile ifade ettiği müddetçe günlük iletişim ihtiyacının ciddi bir bölümünü karşılayabilecektir. Dolayısıyla Türkçenin yabancılara öğretimi boyunca iletişimin asıl işlevlerinden olan konuşma yönüne dikkat çekilmiş olması beklenir. Çalışmasında yabancı dil öğretiminde konuşma becerisine dair yaşanan güçlükleri irdeleyen Yücel, konuşma eylemini gerçekleştirmeden Türkçe öğrenmiş olmayı ileri sürmenin hiçbir anlam taşımadığını ifade etmiştir (2016: 18). Üstelik Türkçe konuşma yetisinin edinilmiş olması, sadece adaylar tarafınca değil yabancılara Türkçe öğretimi programı için de faydalı bir gelişme olacaktır. Diğer taraftan, Türkçe konuşma yetisini öğrenmeye başlayan birçok adayın ilk işi ana dili ile hedef dil Türkçe arasında bir bağlantı kurmak olacaktır (Kocabaş, 2017: 15). İşte kurulan bu ilişkiden doğup ana dilden Türkçeye yapılan sesletim transferleri, konuşma faaliyetlerini ciddi anlamda olumsuz etkilerken Türkçe seslerin doğru ve akıcı bir şekilde çıkartılamaması gibi birtakım sesletim güçlükleri ile karşılaşılır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin konuşma becerisi ile ilgili görüşlerinin incelendiği bir çalışmanın verilerine göre, öğrencilerin önemli bir çoğunluğu Türkçeye ait bazı seslerin sesletimini zor bulurken ana dilinde mevcut birikimlerinin de Türkçe konuşmada etkili olduğunu belirtmiştir (Büyükikiz ve Hasırcı, 2013: 898). Erdem vd., tarafından tekerleme alıştırmalarının Suriyeli Arapların konuşma yetilerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla hazırlanan başka bir çalışmada ise öğrenenlerin ana dili sesletim özelliklerinin Türkçe konuşmayı öğrenmede birtakım güçlükler yaşanmasına neden olduğu saptanmıştır (2015: 1). Gagavuz öğrencilerin konuşma etkinlikleri sırasında başarısız olma nedenlerinin incelendiği benzer bir çalışmada Kurt ve Demir, Gagavuz Türkçesi alışkanlıklarının Türkiye Türkçesi konuşmaya ket vurduğunu belirlemiştir (2016: 69). Türkçe öğrenim problemlerinin

belirlenmesi üzerine hazırlanan ve çalışma grubunu Kazakistanlı öğrencilerin oluşturduğu bir diğer araştırma da en fazla sıkıntı yaşanan beceri alanının konuşma olduğu tespit edilmiştir (Yılmaz, 2015: 272). Yine Türkçe öğrenen pek çok öğrencinin Türkçe konuşmayı saptama konusunda oldukça zorlandıklarını ifade eden Özmen vd., özellikle A1-A2 düzeyinde daha fazla problem ile karşılaşıldığını gözlemlemiştir (2017: 593). Keser'in bazı TÖMER kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin görüşleri ışığında hazırlanmış olduğu yüksek lisans tezinde, konuşma becerilerinin geliştirilmesinde öne çıkan engellerin çoğunlukla adayların sesletim gibi iletişimsel yeti kapsamındaki dilsel yetiye ilişkin konular çerçevesinde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır (2018: 63). Diğer taraftan İşcan ve Karagöz, Türkçe öğrenen yabancıların konuşma becerilerinin gelişimi için filmlerin kullanılabilirliğini irdelerken Çerçi'nin öğretmen görüşlerinden yola çıkarak hazırladığı çalışma ise Türkçe konuşma becerisini ölçme ve değerlendirmede karşılaşılan sorunların tespiti/belirlenmesi adına gerçekleştirilmiştir (2016: 1265, 2018: 3). İncelen literatürden de anlaşıldığı üzere konuşma eylemleri sırasında rastlanan kısıtlamalar öğrencilerin milliyetlerine göre çeşitlilik gösterse de bu uyumsuzluk probleminin en fazla ana dilde karşılayıcı bulunmayan Türkçeye özgü olan sesbirimlerin niteliklerini kapsadığı görülür (Hattatioğlu, 2019: 16). Oysa Türkçe öğrenmek isteyen adayların söyleyiş yetilerinin güvenle belirlenmesinin ardından tasarlanacak bir öğretim planı ile Türkçenin öğretimi için hazırlanmış birçok etkinliğin de temeli olan konuşma becerisinde yaşanan tüm bu olası zorlukların önüne geçilebilir. Öyleyse dil basamakları gözetilerek sürecin temel düzeyi başlangıç noktası kabul edilirse, sesletimleri ana dil ile örtüşmeyen ya da ana dilde bulunmayan Türkçeye has ses özellikleri, sesbirimlerin eklenme noktaları ya da vurgu, tonlama gibi parçalarüstü birimlerin kazandırılmasına yönelik hazırlanacak çalışmalar, konuşma güçlüklerinin çözüme kavuşturulması için faydalı olacaktır.

2.5. Yabancı Dil Öğretiminde Sesletimin Önemi

Seslerin edinimi ve yerinde sesletimi hem ana dili konuşurları hem de yeni bir dilin öğrenimi için kelime bilgisi ya da gramer kurallarının doğru kullanımı kadar pedagojik bir öneme sahiptir. Ana dili konuşurları ile kurulabilecek ilk temas olan hedef dilin sesletimi, dil becerilerinin kazanımına temel oluşturması ve öğrenim süreci boyunca sıklıkla kullanılması nedeniyle dil öğretiminde ön plana çıkan bir yeterlidir. Ne var ki yerinde ve doğru sesletilecek ses veya ses birlikleri, temel dil becerilerinin gelişmesinin yanı sıra öğrencilerin

hedef dile olan eğilimlerini olumlu yönde etkileyerek öğrenenleri teşvik edebileceği gibi başarıyla gerçekleştirilemeyen bir sesletim de öğrenim sürecini frenleyecektir (Yürük, 2020: 137). Bir araya gelerek dildeki ifadeleri oluşturan sözcükler seslerin kurallı dizilimi ile anlam kazanabildiğine göre öğrencilerin hedef dildeki sesleri tanıması, seslendirebilmesi ve her birini diğerlerinden ayırt edebilmesi yabancı dilin öğrenilmesi açısından son derece gereklidir. Böylelikle öğrenciler hedef dildeki ses düzenini yeterince tanıdıkları takdirde sözcükleri kavrayabilir ve başarıyla üretebilirler (Hişmanoğlu, 2019: 635). Diğer taraftan seslerin doğru ve yerinde çıkartılması, hedef dildeki sözcüklerin doğru ifadesi ve anlaşılması kadar sözcükler dizgesi olan cümlelerin anlam kazanması için de önemli bir kazanımdır. Bu anlamda öğrenenlerin anlaşılabilir nitelikteki bir sesletimin farkında olması da önemli bir noktadır. Sonuçta iletilerin anlaşılması veya aktarılması hedef dildeki sesletim özelliklerinin kazanılmış olması ile ilgilidir ve yabancı dil yetkinliklerinin en mühim şartlarından biri olan sesletim, ifadeyi güçlü kılan anlatımların temelini oluşturur (Özkan, 2015: 2). Türkçenin ölçünlü şekilde öğrenilmesi beklenen yabancılara Türkçe öğretimi çalışmalarında da Türkçe sesbirimlerin doğru seslendirilmesine özen gösterilmelidir. Yazılığ gibi okunan ya da okunduğu gibi yazılan ve seslere önemli roller yüklenmiş bir dil olan Türkçe için sesbirimlerin doğru sesletimi çok daha önemli hale gelir. Özellikle sözcükleri oluşturan sesbirimlerin belli bir sistem dahilinde bir araya geldiği düşünüldüğünde, yerinde ve anlamlı bir sesletim olmaksızın Türkçe ile sağlıklı bir iletişim kurmak mümkün olmayacaktır (Beydili Kaya, 2019: 75).

Yabancı dil öğretiminin öncelikli girişimlerinden biri, dilin ses boyutunda öğretilmesi ve var olan sesbirimlerin doğru sesletilebiliyor olması olmalıdır. Bu, seçilen sözcük ya da cümlelerin oluşmasını ve alıcısına en başarılı şekilde ulaşmasını sağlar. Gelgelelim alıcı veya alıcıların herhangi bir anlam güçlüğü ile karşılaşmaması için her şeyden önce sesletimin başarıyla gerçekleştirilebiliyor olması gerekir (Kaya, 2004: 90). Anlam taşıma kapasitesi bakımından diğer dilsel birimlere göre daha kısıtlı birimler olması dolayısıyla doğru seslendirilememiş her sesbirim ya da hece, sözcük ya da sözcükleri bağlamından çok daha çabuk koparabilmektedir. Bağlamdan uzaklaşılması ise yanlış anlaşılmaları beraberinde getirmekle birlikte harflerin yazımında da hatalara da neden olmaktadır (Erdem Nas, 2020a: 703; Beydili Kaya, 2019: 91). Doğan'a göre yeni bir dilin kullanımı, dilin belkemiği niteliğindeki seslerin anlamlı sesletiminin öğrenilmesi temeli üzerine kurulur ve yalnızca hedef dilin sesletim özellikleri edinildiği müddetçe öğrenilen diğer dilsel unsurları görev yüklenemezler (2007: 234). Yabancı bir dile hâkim olabilmenin ilk koşulunun sesletim özelliklerini kavramak olduğundan bahseden Lanpher da herhangi bir dilin yapı

taşının o dilin ses sistemi olduğuna dikkat çeker (2013 :3). Dolayısıyla dil öğrenimi sırasındaki öğrenim ihtiyaçlarının karşılanması, o dildeki mevcut seslerin bilinip sesletiminin başarılı gerçekleştirilmesi ile mümkündür. Yabancı bir dilin kullanımını o dildeki dilsel bileşenlerin tümünü öğrenmiş olmak ile ilgiliyse sesletimsel özelliklerin öğretimi de dil öğrenim sürecine dâhil edilmelidir. Bu öğretimden kasıt, kusursuz bir sesletimden ziyade konuşma becerilerinin işlevsel anlaşılabilirliğinin ve iletilebilirliğinin geliştirilmesidir. Nitekim hedef dildeki seslerin başarıyla çıkarılıp bağlamına uygun seslendirilebilmesi geliştirilebilir bir yetidir (Orhan, 2010: 8).

Öğrencilerin sesletim yetilerinin geliştirilmesi, Avrupa Ortak Başvuru Metni içerisinde, konuşma becerisinin geliştirilmesi bağlamında “Doğru Seslendirme Yeterliliği” başlığı ile ele alınmıştır. 2013 yılında yayımlanan metne göre, dil öğrenenlerin bir metni yüksek sesle okumaları ve konuşurken daha önce yazılı şekliyle karşılaştıkları sözcükleri doğru seslendirmeleri gerekebilir (AOBM, 2013: 119). Dil öğrencilerinin bildirişimsel amaçlarını gerçekleştirebilmek için hem genel yeteneklerinin hem de özel olarak dille ilişkili bildirişimsel yeterliklerinin kullanıldığından bahseden metinde, “Dil Bilgisel Yeterlilikler” başlığı altında “Sözlüksel Yeterlilik”, “Dil Bilgisel Yeterlilik”, “Anlam Bilgisel Yeterlilik” ve “Sesbilimsel Yeterlilik” gibi temel alanlar idealize edilmiştir (AOBM, 2013: 110). “Sesbilimsel Yeterlilik” kapsamında, dilin sesbirimleri ve onların belirli bağlamlarda kullanılması (sesbirimsel değişke) ile sesbirimlerini birbirinden ayırt eden ses bilgisel özellikleri gibi anlama ve üretime dayalı becerilere yer verilmiştir (AOBM, 2013: 118). Metin, dil öğrencileri için yeni bir dil öğrenimi sırasında sesletim açısından yararlı olacak yeterlilikleri şu şekilde sıralamıştır:

1. Alışık olunmayan sesleri ve bürünsel şekillendirmeleri ayırt edebilme ve sesleri üretebilme yeteneği
2. Alışık olunmayan ses dizilerini tanıyabilme ve birbiriyle birleştirebilme yeteneği
3. Dinleyici olarak sesbirimsel unsurları anlamlı yapılandırarak (farklı ve anlamlı parçalara ayırarak) ses akışının sürekliliğini sağlayabilme
4. Yeni bir yabancı dil öğrenirken kullanılacak ses üretimi ve duyduğunu algılama süreçlerini anlayabilme/hâkim olabilme (AOBM, 2013: 108).

Ayrıca metinde, dil öğrenenlerin dil bilgisel yeterliklerini geliştirmelerinin yabancı dil öğreniminin en önemli ve vazgeçilmez görevi olduğu vurgulanırken bu yeterliliklerden biri

olan sesletim yetisi açısından nasıl geliştirilebileceği sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır (AOBM, 2013: 149). Öğrencilerin sesletim yeteneklerinin geliştirilebilmesi için aşağıdaki çözüm önerileri sıralanmıştır:

- a) sadece doğal anlatımlarla doğrudan karşılaşılarak,
- b) hep birlikte (öğretmeni, anadili konuşucusunun ses kayıtları veya anadili konuşucusunun video kayıtlarını taklit yoluyla),
- c) dil laboratuvarında bireysel çalışmayla,
- d) özel sesbirim özellikleri içeren bir metni yüksek sesle okuyarak,
- e) dinleme eğitimi (*ear training*) ve sesletim alıştırmalarıyla,
- f) d ve e şıkında olduğu gibi, fonetik alfabe ile yazılmış metinleri kullanarak,
- g) bilinçli sesletim öğretimiyle,
- h) yazılı formların sesletimini öğrenerek (AOBM, 2013: 152).

2018 yılında yayımlanan ve henüz Türkçeye çevrilmemiş olan CEFR’de ise yabancı dil öğretimindeki sesbilimsel yönlerin tanımı önceki metne kıyasla daha kapsamlı ve açık şekilde sunulmuştur. Sesletim becerilerinin geliştirilmesi ve kusursuz kullanımı için tüm düzeylerde yeni kriterler üretilmiştir. Üstelik Metin’de ilk kez A1 öncesi (pre-A1) düzey oluşturulmuş ve yabancı dilin sesletim özelliklerinin başlangıç düzeyindeki kelime ve ifadeler üzerinden pekiştirilmesi hedeflenmiştir. Diğer taraftan, önceki yayımda anlamlı sesletimin göz ardı edilmiş olabileceği nedeniyle yeniden yapılandırılmış olduğundan bahseden bu metinde “Sesbilimsel Farkındalık” başlığı altında “Genel Sesbilimsel Farkındalık”, “Seslerin Boğumlanması” ve “Parçalarüstü Özellikler” gibi temel alanlar idealize edilmiştir. “Genel Sesbilimsel Farkındalık” başlığı altında sunulan ölçekte işlem gören temel kavramlar “anlaşılabilirlik”, “konuşulan diğer dillerden etkilenme derecesi”, “seslerin farkındalığı” ve “parçalarüstü özelliklerin farkındalığı” şeklinde tanımlanır. “Seslerin Eklemlenmesi” başlığı ile seslerin eklemlenme noktasındaki netliğe atıf yapılmıştır. “Parçalarüstü Özellikler” başlığında ise anlamın hassas biçimde iletilmesi için vurgu, tonlama ve ritim kullanımı veya değiştirilmesinden bahsedilmektedir (CEFR, 2018: 134- 135).

Düzelere göre sesletim becerisinde öğrencilerden beklenen sesletimsel yeterlilikler ve parçalarüstü unsurlar üzerindeki hâkimiyet yeterlikleri, CEFR (2018)’de açıkça

belirtilmiştir. Metinde sesletim becerileri konusunda altı öğrenim düzeyi belirlenmiş; çalışma grubumuzun da arasında bulunduğu A1 ve A2 düzeyleri için yeni bir dilin sesletimi yeterlikleri kapsamında değinilen hususlara yer verilmiştir. Tablo 1’de, A1 ve A2 düzeyleri için “Genel Sesbilimsel Farkındalık”, “Seslerin Boğumlanması” ve “Parçalarüstü Özelliklerin Farkındalığı” başlıkları altında erişilmesi beklenen sesletim yeterlikleri gösterilmiştir:

Tablo 1: CEFR’ye göre sesletim yeterlilikleri (CEFR, 2018: 116)

	Genel Sesbilimsel Farkındalık	Seslerin Eklemlenmesi	Parçalarüstü Özelliklerin Farkındalığı
A2	Sesletim genellikle anlaşılacak kadar açıktır ancak muhatapların zaman zaman ifadelerin tekrarlanmasını istemeleri gerekebilir. Konuşulan diğer dillerin vurgu, ritim ve tonlama üzerindeki güçlü etkisi anlaşılabilirliği etkileyebilir. Bununla birlikte, tanıdık kelimelerin sesletimi açıktır.	Sesletim genellikle konuşmacının belirli sesleri anlamak için çaba göstermesi koşuluyla, basit günlük durumlarda iletişim kurarken anlaşılabilir. Sebirimlerin sistematik olarak yanlış sesletilmesi, muhatabın, dil arka planının sesletimi üzerindeki etkisini tanınması ve ayarlaması için çaba göstermesi koşuluyla konuşmacının anlaşılabilirliğini engellemez.	Konuşulan diğer dillerden gelen vurgu, tonlama ve/veya ritim üzerinde güçlü bir etkiye rağmen, günlük kelimelerin ve cümlelerin parçalarüstü özellikleri anlaşılır bir şekilde kullanılabilir. Parçalarüstü özellikler (örneğin, kelime vurgusu) tanıdık, günlük sözcükler ve basit ifadeler için yeterlidir.
A1	İlgili dil grubunun konuşmacılarıyla öğrenilen ve kullanılan sözcüklerin bulunduğu cümlelerin sesletimi çok sınırlı bir bağlamda, muhataplar tarafından biraz çaba ile anlaşılabilir. Basit, tanıdık sözcükler ve ifadeler üzerindeki vurgunun yanı sıra sınırlı sesler doğru bir şekilde çoğaltabilir.	Dikkatli bir şekilde yönlendirilirse, hedef dildeki sesler çıkarılabilir. Sınırlı sayıda ses ifade edebilir. Böylece konuşma yalnızca muhatap destek sağlarsa (örneğin, doğru bir şekilde tekrarlayarak ve yeni seslerin tekrarlayarak) anlaşılabilir.	Konuşulan diğer dillerden gelen vurgu, ritim ve/veya tonlama üzerindeki çok güçlü bir etkiye sahip olmasına rağmen, basit sözcüklerin ve cümlelerin sınırlı bir bağlamdaki parçalarüstü özellikleri anlaşılır bir şekilde kullanılabilir. Bunun için muhatabının işbirlikçi olması gerekir.

CEFR’deki düzeylerin tanımı, dilin diğer alanlarında olduğu gibi sesbilim sisteminin öğrenilmesinden başarılı bir sesletim yoluyla detaylı ifadesine kadar süreklilik şeklinde öngörülebildiğinin de bir göstergesidir. Tablodaki sesletim yetisi ile ilgili kazanımların gerçekleştirilmesi, dil öğretiminde sağlam bir temel oluşturulması için önemlidir. Bu bağlamdan hareketle, sesletim becerilerinin geliştirilmesi, dilin uygulamalı düzlemde kullanılabilmesi için başarıyı doğrudan etkileyecektir. O halde, öğrenenlerin anlamalarını ve anlaşılma durumlarını sağlamak amacıyla gerçekleştirilecek sebirimlerin sesletimsel niteliklerinin öğretimi, hedef dildeki sesletim yeterliliklerinin istendik düzeye ulaştırılmasını sağlayacaktır.

Yabancı bir dilin sesletimini etkileyen faktörler yalnızca “parçasal birimler” olarak adlandırılan ses birlikleri ile sınırlı değildir. Genelde sesletim güçlüklerinden

bahsedildiğinde parçasal (segmental) sesletim öğeleri olan sesbirimler akla gelse de vurgu, ton, ezgi, kavşak, durak gibi parçalarüstü (suparasegmental) sesletim unsurları da hedef dildeki anlaşılabilirliği önemli ölçüde etkiler. İletilerin alıcısına en doğru şekilde ulaşılmasında bütünlük sağlanabilmesi ancak söz konusu unsurların yardımıyla mümkün olabilir. Bir sözcüğün parçalarüstü birimlere dikkat edilmeksizin sesletilmesi, alıcının bağlam içindeki anlamı kestirebilmesinin önüne geçilmesine neden olacaktır (Çelebi ve Kibar Furtun 2014: 371). Çünkü, duygu ve düşünce alışverişinin amacına uygun ilerleyebilmesi için bildirişim, yalnızca sesbirimlerle ilgilenen parçasal düzeylerin de ötesinde sesletimin tüm özelliklerini kapsayan parçalarüstü özelliklerin yerinde kullanımı ile ilgilidir. Nitekim, sağlıklı bir iletişimin temelinde, anlam ayırt edici işlevi olmasa da insan dillerin tümünde bulunan vurgu, ton, ezgi, kavşak gibi bütün özelliklerin yapı-anlam ilişkisi çerçevesinde aktarılması bulunur. Ayrıca iletişimin tüm boyutlarının diğerleri ile ilişkili olduğu varsayıldığında vurgu, tonlama, ezgi gibi parçalarüstü unsurlarının da birbirlerinden bağımsız olduğu düşünülemez. O halde, hedef dilde sesletim öğretiminin önemli bir diğer parçası da hedef dildeki parçalarüstü her birimin algılanabilmesi ve üretilebiliyor olmasıdır. Zira dil öğrencilerinden hedef dilde anlamına uygun seslendirmeleri yapabilmeleri için sesbirimlerin yerinde ve doğru eklemleyebilmelerinin yanı sıra vurgu, ton, durak gibi birimlerin tümünün üretimiyle ilgili becerilere de sahip olmaları beklenir. Bu yeterliliklerin kazanılması koşuluyla iletiler amacına uygun bir şekilde iletilecek ve anlaşılacaktır (Coşkun, 2009: 41-43). Başka bir ifadeyle, parçalı birimlerin eklemleme nitelikleri ile birlikte parçalarüstü birimler de hedef dilin sesletim kalitesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle başarılı bir sesletim sağlanması için vurgu, ton, ezgi, kavşak gibi bürünsel özelliklerin yabancı dil öğretimi sırasında doğru yansıtılmasına özen gösterilmelidir.

Türkçe öğrenen yabancıların Türkçe sözcükleri seslendirdikleri sırada anlam ayırıcı nitelikteki bürünsel öğeleri yerinde kullanabilmeleri, anlama ve anlatma becerilerinin arzulanan düzeye ulaştırılabilmesi için sözcükleri oluşturan sesbirimlerin doğru sesletilebiliyor olmaları kadar önemli bir meseledir. Öğrencilerin sözcükler arasındaki anlam farklılıklarını seçebilmeleri için söz konusu sözcüklerin sesletiminde ortaya çıkan değişikliklerin görünür hâle getirilmesi faydalı olacaktır (Çelebi ve Kibar Furtun, 2014: 371).

2.6. Yabancı Dil Öğretiminde Sesletim Sorunları

Yabancı dil öğrenimi, pek çok etkeni içinde barındırmasından ötürü uzun ve zorlu bir süreçtir. Öyle ki zaman ve ciddi bir izleme gerektiren bu karmaşık öğrenim süreci boyunca birçok farklı etkenden kaynaklanan çeşitli sorunlarla karşılaşılır. Yabancı dil öğretimindeki karşılaşılan problemlerin tespiti için hazırlanmış olan çalışmalar incelendiğinde, öğrenmeyi zor kılan sorunların temelinde hedef dilden, ana dilden, öğrenim ortamından, öğrenci ya da öğretmeden kaynaklanan problemler gibi birçok farklı etkenin olduğu tartışılrsa da problemlerinin temel kaynağı ana dil faktörü olarak görülmüştür. Öğrencilerin ana dili ya da daha önce öğrenmiş oldukları birinci yabancı dile ait olan mevcut birikimleri gerek yurt içinde gerekse de yurt dışında çeşitli kurumlarca gerçekleştirilen yabancılara Türkçe öğretimi faaliyetleri sırasında karşılaşılan öğrenim problemlerinin de başını çekmektedir. Nitekim doğru dilsel girdilere ihtiyaç duyulan bu süreçte ana dilden getirilen bilgi ve becerilere sıklıkla yapılacak atıflar hedef dilin öğrenimini doğrudan doğruya etkileyecektir (Kurt, 2018: 301). Ne var ki Türkçe de dahil olmak üzere tüm dünya dillerinin kendine ait kuralları, ölçütleri ve farklı işleyiş düzenleri mevcuttur. İşlevsellik açısından ortak bir tanımda birleşmiş olsalar da ait oldukları dil ailelerinin yapısına göre şekillenen diller, çeşitli özellikleri ve kullanımları ile çoğu kez birbirlerinden ayrılır (Özyürek, 2009: 1822). Bu farklılıklar biçim, sözdizimi, yapı bilgisi, ses bilgisi ya da dil bilgisi yapılarında kendini gösterirken çalışmada daha önce de bahsedildiği gibi yabancı dil öğreniminde belirleyici nitelikteki birtakım aktarımların ortaya çıkmasına neden olur. Ana dilinden farklı, yeni bir anlam, söz veya sesdizim evreni ile karşılaşan öğrenci, bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde bunları ana diliyle karşılaştıracak; önceki öğrenmeleri ile çözümleme yoluna başvuracaktır (Candaş Karababa, 2009: 272). Dolayısıyla dil öğrenim süreci boyunca sözdizimsel, sesbilimsel ve biçimbilimsel alanlarda bir dilden diğerine yansıtılan böyle bir iletimin varlığı, dil öğrenim sürecini olumsuz yönde şekillendirebilecek ciddi bir belirleyicidir. Halbuki yeni bir dil öğrenmek, o dilin tüm bileşenlerinin her birinde birtakım yeterlilikler kazanabilmeyi kapsar. Bu bileşenlerden biri de hedef dilin sesletimsel özelliklerinin kavranabilmiş olmasıdır.

Bilindiği gibi, temel özellikleri birbiriyle karşılaştırıldığında dil genel sistemi içinde pek çok alt sistem barındıran dilleri diğerlerinden ayıran kimi özellikler vardır. Bunlardan biri, ses sistemleri dahilindeki ses düzenleridir. Her bir dilin bulunduğu dil ailesinin özelliklerini yansıttığı düşünüldüğünde, diller arasındaki sesbirimlerin ve bu birimlerin eklemlenme

niteliklerinin çeşitlilik göstermesi de kaçınılmaz olacaktır. Ayrı dil ailelerine mensup iki dil arasında sesletimsel farklılıklar bulunduğu gibi benzer genetik kaynaklardan gelişen dillerin sesbirim dökümleri de birtakım değişiklikler gösterir (Eker, 2010: 305). Nitekim dünya dillerinin her birinde ortak sesler olsa da tüm diller sesbirimler açısından kendine has tipik özellikler taşır ve Türkçe de dahil olmak üzere her dilin diğerlerinde var olmayan özgün sesbirimleri bulunur. Herhangi bir dildeki sesbirimin karşılığı diğer dillerde bulunmayabilir ya da her iki dildeki ortak sesbirimler bir diğerinin alfabesinde farklı simgeler ile karşılanabilir (Şengül, 2014: 327). Öyle ki dillerdeki farklı sesbirimlerin ortak semboller ile gösterilmesi de söz konusu olabileceği gibi yabancı dile dair öğrenilen bir sesletim özelliği hedef dilin tüm ses dizelerine taşınabilir. Eker'e göre, benzer hatta aynı olduğu düşünülen sesbirimler dahi oluşum yerleri ve biçimleri başta olmak üzere tam anlamıyla eş değer değildir. Dolayısıyla diller arasındaki sesbirimlerin özelliklerinin tümünün bire bir aynı olduğu söylenemez (2010: 306-309). Kendi başına kurallar bütünü olan dillerin diğerlerinden ayrılan böyle farklı ses ağlarına sahip olmaları, sesbirimlerin yapı ve özelliklerindeki ayrılıkların sesletim niteliklerine yansımaya da yol açar. Böylece dillerin mevcut sesbirimlerine göre form alan sesletim özellikleri de dilden dile değişiklik gösterir.

Dillerin kendi içinde meydana getirmiş olunan birtakım sesletim ayrıntıları içermesi, yabancı dil öğrenimi sırasında oldukça belirleyici bir rol üstlenir. Çünkü, öğrencilerden hedef dildeki sesletim özelliklerini bilip doğru ve yerinde sesletebilmeleri beklenir. Oysa kendi ana dillerinin sesbirim dökümlerinde bulunmayan ya da ayrı ses denkliklerine karşılık gelecek yabancı sesbirimler ile ilk kez karşılaşacak öğrenci, tüm bunları kavramada ve seslendirmede bir dizi güçlük yaşayacaktır. Köse, yaşanan bu güçlükleri ana dildeki sesletimsel yeterliliklerin hedef dildeki sesleri çıkarmaya elverişli olmamasına dayandırırken Hişmanoğlu'na göre, sesletim zorluklarıyla karşı karşıya kalınmasının asıl nedeni, öğrencilerin ana dillerinin sesbilim kurallarını hedef dilin fonolojik kurallarına uygulama çabasıdır (2014; 2007: 99). Nitekim, yabancı bir dilin sesletimsel niteliklerinin öğrenimi sırasında karşılaşılan en fazla güçlük ana dil ile olan kaçınılmaz çatışma olacaktır. Böylece öğrenilen yabancı dile ait sesbirimsel öğeler, ana dilin edinim sürecinden farklılık gösterecek; sesletim öğrenimi büyük ölçüde ana dilden hareketle gerçekleşecektir (Biçer, 2017: 45).

Hedef dile ait sesbirimlerin sesletimini etkileyen başlıca faktör, fonetik ve fonolojik düzleme ait mevcut birikimlerinin öğrenim sürecine müdahalesindeki rolü dolayısıyla ana dildir (Şimşek, 2008: 15; Dalby ve Kawley-Port, 1999: 428). Yabancı bir dil edinilmeye başlandığı

sırada öğrencilerin birçoğu, öğrenim sürecinin temel belirleyicisi niteliğindeki ana dilinde bulunan fonolojik kategorileri kullanma çabası içerisine girerler (Zhang, 2009: 44). Flege ve Davidian'ın 1984'te tamamlamış oldukları çalışma, öğrenenlerin kendi dilleri ile eşleşmeyen sesbirimleri hedef dilde üretmeye çalıştıkları sırada ana dildeki gelişim süreçlerinin yeniden etkinleştirildiğini doğrulamıştır. Buna göre, hepsi olmasa da çoğu öğrenen, ana dillerindeki çeşitli gelişimsel süreçlerin etkisini hedef dilin sesletimine yansıtmaktadır (1984: 324-340). Ne var ki yabancı bir dil öğrenmek istediklerinde çoğu zaman ana dili etkisinde kalan öğrencilerin önceki sesletim düzenine olan alışkanlıklarını geride bırakmaları hızlı ve kolay olmamaktadır. Ne var ki hedef dildeki sesbirimlerini tümünü tanıyabilmesi ve tam anlamıyla çıkarabilmesi söz konusu birimlerle henüz karşılaşan öğrenci için pek mümkün değildir. Öğrenciler hedef dildeki belirli bir sesbirimi duymayabilir, kendi sesbirim dökümündeki sesbirimlerden biri gibi algılayabilir ya da farklı bir ses olarak duyabilirler (Eker, 2010: 307). Zira öğrencilerin hedef dildeki kimi sesbirimlerin ağız içindeki belirli üretim pozisyonlarına dair deneyimleri kısıtlıdır. Nitekim hedef dilde var olan sesbirimler kullanılması gerektiğinde, eklemlene yeterliliği tam anlamıyla oluşmadığından ana dildeki birimlere benzeterek gerçekleştirilmeye çalışılan bir sesletim ortaya çıkar. Flege, bunun nedenini ana dilin fonetik sistemindeki bilgilerin hedef dildeki sesletim mekanizmasına müdahale ederek seslerin otantik üretimini geciktirmesine dayandırır (1987: 49). İşte ana dildeki sesbirimlerin bilinçli veya bilinçsiz olarak öğrenilmekte olan dile taşınması ile ortaya çıkan bu kaçınılmaz durum, hedef dilin öğrenimi esnasında yapılan olumlu veya olumsuz aktarımların ürünü olacaktır.

Ana dildeki sesletimsel paradigmalarının hedef dile olan aktarımı, yaygın görüşe göre hedef dildeki sesbirimlerin yerine ana dildeki en yakın sesi koyma davranışıyla ortaya çıkan hatalı bir sesletim ile sonuçlanır. Demirezen bunu, öğrencinin ana dilindeki fonemik envanterinden hedef dile izinsiz bir giriş durumu şeklinde açıklarken ana dilden gelen ve hedef dilin sesletimini engelleyen birimleri de çekirdek sesbirimler adı ile tanımlamaktadır. Demirezen'e göre çekirdek sesbirimler, yabancı dil öğrenimine müdahale eden ve aktarılan fonolojik alışkanlıklar ile temel kemikleşmiş sesletim hatalarını oluştururlar (2006: 162; 2008: 73). Sonuçta sesletim hataları, yabancı dil öğretimi boyunca karşılaşılabilecek birçok zorluğu da beraberinde getirecektir.

Her yabancı dil ana dil ile aynı oranda benzerlik göstermeyeceğinden her dilin sesletim özelliklerinin edinimi sırasında yaşanan güçlüklerin de benzer olması mümkün değildir. Fakat genellemek gerekirse bu zorlukların önemli bir kısmı, hedef dilin ses düzeni ile ana dil arasındaki fonemik farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Dalby ve Kawley-Port, 1999:

428). Ana dilindeki sesbirimleri kullanmaya alışkın olan öğrenciler, kimi durumlarda ana dilindeki sesbirim yapılarının benzerini hedef dilde arama gayreti gösterirler. Ancak hedef dilin sesbirimsel öğeleri her zaman ana dilde mevcut olmaz. Böyle bir durumda, ana dilde bulunmayan birimlerin sesletiminde karşılaşılabilecek birtakım güçlükler ortaya çıkar. Dillerin birbirine benzemeyen sesbirimsel düzenlerini kavrayabilmekte ve ayırt etmekte zorlanan yabancı dil öğrencileri, söz konusu sesleri eklemleme noktasında da çeşitli problemler ile karşılaşır. Dil fonetiğinin farklı olması, algısı ana dilindeki sesbirimlerin yansımalarına odaklı olan öğrencinin yabancı dilin sesletiminde algılama sorunları da yaşamasına neden olur (Uyanık ve Özdemir, 2015: 277). Nitekim farklı bir ses düzeninde tanışık olmayan öğrenciler için ana dil, hedef dilde gerçekleştirilecek doğru bir sesletimin önüne geçebilmektedir. Zira hedef dil ile olan fonemik fark sahaları genişlediği ölçüde ana dil ile kurulan bağlantı güçlenecek ve hedef dile olan ikameler artabilecektir. Bu durumda yabancı dilin doğru bir sesletimle öğrenilmesi daha da fazla önem kazanır. Diğer taraftan hedef dile olan ana dil etkisi kaçınılmaz olsa da diller arasındaki sesbirimsel benzerlikler, hedef dildeki sesletim yeterlilikleri açısından çoğu kez avantajlı bulunur. Bu bağlamda Lado, yabancı bir dilin ses düzeninin öğrenimi sırasında, ana dildeki seslere benzer şekilde eklenmiş fonemlerin öğreniminde güçlük çekilmediğini vurgulamıştır (1951: 533). Tüm'ün çalışmasına göre de hedef dilde ana dildekine benzer bulunan bazı sesbirimler, doğru bir şekilde ayırt edilebilmesinden ötürü daha kolay seslendirilir (2014: 257). Halbuki öğrencilerin ana dilindeki sesbirimler ile hedef dildeki ortak ya da benzer sesbirimler bütünüyle farklı sesletim özelliği de gösterebilir. Yakın seslerin birbirlerinden ayırt edilememesi durumunda hedef dilin üretiminden kaynaklanan çeşitli sesletim hataları ile karşılaşılabilir. O halde, ana dil ile olan kimi sesbirimsel benzerlikler olumlu katkıda bulunarak yabancı dil öğrenim sürecini kolaylaştırırken sesletim nitelikleri seçilemeyen sesbirimler hedef dilin sesletimini yanlış yönlendirecektir.

Hedef dildeki sesletimsel yetinin gelişimi üzerinde etkili bir diğer faktör ise öğrencilerin ana dili dışında başka bir yabancı dilin öğrenimi sırasında deneyimlemiş oldukları sesbirimsel unsurlardır. Birinci yabancı dilin hedef dilin dizgelerine olan yansımaları hakkında öğrenimin daha bilinçli gerçekleşeceği düşüncesinden hareketle, yabancı dil öğrenimini kolaylaştıracağı şeklinde bir görüş birliği vardır. Ancak Tüm yaptığı araştırmada, daha öncesinde öğrenilmiş olan yabancı bir dile ait sesbirimlerin, hedef dildeki farklı sesbirimlerin nasıl gerçekleştirildiği konusunda birtakım ipuçları vererek öğrenime belirli oranda katkı sağladığını ancak cümle düzeyinde sağlıklı iletişim kurulmasını engellediğini tespit etmiştir (2014: 258). Sonuçta daha önceki öğrenimlerden kazanılmış olan sesletim

alışkanlıklarının hedef dile uyarlanmaya çalışılması ya da göz ardı edilmesi sonucunda karşılaşılan bu güçlükler çalışmamızda daha önce de bahsettiğimiz gibi duygu, düşünce ya da iletilerin sözlü ifadelerle dönüştürülmesinde anlam karmaşışına yol açarak öğrenimin gecikmesine yol açacaktır.

Benzer güçlüklerle yabancılara Türkçe öğretimi sırasında da karşılaşıldığından bahsetmek mümkündür. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin Türkçenin sesletimi sırasında yaşadığı güçlüklerle çoğu kez hedef kitlenin ana dilinde bulunmayan ya da daha önce hiç karşılaşmadıkları sesbirimlerin seslendirilmesi sırasında rastlanır. Kendi dillerinde karşılığı bulunmayan Türkçe'ye özgü birimlerin sesletimi karşısında zorlanan öğrenciler, bu birimlerin sesletimi için var olan sesletim birikimlerinden faydalanma çabasına girer. Yabancı dil öğrencilerinin kendi dillerinde Türkçe sesbirimlere karşılık bulamayışları ya da benzer gördükleri sesleri Türkçe sesbirimlerle eşleştirmeleri, farkında olarak ya da olmayarak söz konusu sesbirimleri okuma veya konuşma esnasında ana dillerinde var olan sesletim sistemine göre seslendirmelerine neden olur (Işık ve Işık, 2020: 3). Bu durumdan ana dilin sesletimsel özelliklerini hedef dile aktarma sorunu şeklinde bahseden Köse, yabancılardan Türkçeyi seslendirirken ana dilindeki ile aynı başarıyı göstermelerinin beklenemeyeceğini vurgulamaktadır (2014). Hattatıoğlu ise Türkçe öğrenen yabancılardan konuşma yetersizliklerini sıraladığı yüksek lisans tezinde, ilk maddeye Türkçenin öğrencilerin ana dilindeki sesletim düzenine göre konuşulduğunu eklemiştir (2019: 16). Ölçünlü Türkçede her sesbirime karşılık gelen tek bir harf bulunması, Türkçenin yazıldığı gibi okunan bir dil olması ya da öğrencinin ana dilinde var olan bir sesbirimin Türkçede herhangi bir karşılığının bulunmaması da sesletim güçlüklerine neden olan bir diğer unsurlardır. Nitekim, Türkçe öğretimi boyunca yabancılardan Türkçe sesletim başarılarını etkileyen en önemli etmenlerden biri ana dildeki sesbirimlerin sesletim alışkanlıklarıdır ve yabancı öğrencilerin ana dillerine ilişkin sesletim alışkanlıkları Türkçe öğreniminde kimi güçlüklerin yaşanmasına neden olmaktadır. Öyle ki Türkçe kelimelerin Türkçenin fonetik kurallarıyla sesletilebilmesi alıcının iletiyi anlamlandırabilmesi bakımından son derece önemlidir. Aksi durumda Türkçenin fonetik yapısına uygun olmayan konuşma güçlükleri ile karşı karşıya kalınması muhtemeldir (Evren, 2013: 52). Türkçe yazıldığı gibi okunan bir dil olması sebebiyle sesletim açısından basit bir dil gibi görünse de literatürdeki mevcut çalışmalar incelendiğinde, yabancılardan özellikle belirli sesbirimleri doğru ve anlaşılır bir şekilde eklemeyemedikleri görülür. Bu anlamda bazı sesbirimlerin yabancı öğrencileri zorladıkları söylenebilir. Yaşanan sesletim güçlükleri hedef kitlenin dillerine göre

farklılıklar göstermekle birlikte araştırmaların genelinde /ğ/, /ç/, /ı/, /ö/, /ü/, /ş/ sesbirimlerinin seslendirilmesi sırasında daha fazla zorlandığı tespit edilmiştir. Ünlü sesbirimler bakımından zengin olan Türkçede, sözcük içinde yer alan ünsüz birimlerin sesletilmesinde güçlük yaşanıldığı da gözlenen durumlardandır. Gelgelelim Türkçe anlama ve anlatma becerilerini doğrudan etkileyen bu güçlükler, öğrencilerin ana dilindeki sesbirimlerin sesletim niteliklerine göre farklılık gösterecektir. Öyleyse Türkçe öğretiminde henüz sürecin başından itibaren üzerinde özenle durulması gereken meselelerden biri, Türkçe sesbirimlerin doğru sesletiminin yabancı öğrencilere kazandırılması olmalıdır. Dolayısıyla Türkçenin sesletim özelliklerinin farkına varılması, yabancılara Türkçe öğretimi için yöntem ve materyal geliştirmede önemli bir katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, Türkçe sesbirimlerin eklenmesi sırasında ortaya çıkan sorunlar Türkçenin doğru kullanımını ve gelişimini etkileyeceğinden sesletim ediniminin ayrıntılı biçimde değerlendirildiği tartışmalar son derece önemlidir..Bu kazanımın gerçekleştirilmesi için yabancılara Türkçe öğretiminde sesletim meselesinin ayrıca ele alındığı, sesletim öğretiminin öğrenim süreçlerindeki yerinin belirlenmesi adına önerilerin sunulduğu çalışmalara ihtiyaç vardır.

2.7. Başlangıç Düzeyinde Karşılaşılan Sesletim Sorunları

Yabancı dil öğretiminin ilk aşamalarında hedef dilin sesletim özellikleri hakkında pek fazla bilgi donanımı olmayan öğrenciler, dillerin sesbirimsel düzlemde birbirlerinden ayrıldıkları noktalarda ilerideki seviyelere oranla sesletim konusunda çok daha fazla güçlüklerle karşılaşır. Dolayısıyla başlangıçta söz konusu sesbirimlerin yanlış sesletilmesi kabul edilebilir bir durumdur. Ancak bu yanlışlıkların kemikleşerek sonraki düzeylere aktarılmaması ve kalıcı bir probleme dönüşmemesi için sürecin henüz ilk safhasından itibaren karşılaşılan güçlüklerin üzerinde titizlikle durulması gerekir. Çünkü ileriki aşamalarda yapılacak dil bilgisi öğrenimi ve iletişim başarısı bu temeller üzerine kurulacaktır (Doğan, 2007: 237). Sesletim hataları temel seviyede düzeltilmediği takdirde, ilerleyen zamanlarda sözcük dağarcığı da genişleyen öğrencilerin mevcut sesletim alışkanlıklarının parçalanması çok daha zor olacaktır. Nitekim önemli olan, bu hataların bir an önce tespit edilip ilgili birimlerin doğru eklenmesi yeterliliklerinin kazandırılmasıyla öğrencilerin eşik seviyeyi aşmalarını sağlamaktır. Diğer taraftan karşılaşılan sesletim hatalarına ivedilikle dönütler verilmesi, sesbirimlerin sesletimsel özelliklerinin öğrencinin hafızasında doğru bir şekilde yerleştirilmesi için de son derece elzemdir. Ayrıca Türkçe de dahil olmak üzere hedef

dilin seslerinin ağız, diş, dil, dudak, çene kaslarının eşgüdümlü bir şekilde kavratılması dil öğretiminin diğer boyutlarını, öğrenim sürecini ve gelecekteki başarıyı olumlu anlamda etkileyecektir (Şenyiğit ve Okur, 2019: 530) O halde, yabancılara Türkçe öğretiminde A1 düzeyinden itibaren özellikle hedef kitlenin günlük yaşayabileceği Türkçe sesbirimlerin öğretimiyle başlanırsa, ilerleyen düzeylerde sesletimsel deneyimleri içselleştirmiş olan yabancı öğrencilerin işi çok daha kolaylaşmış olacaktır.

2.8. İlgili Araştırmalar

Yabancılara Türkçe öğretimi de dahil olmak üzere, gerçekleştirilen birçok araştırmaya göre, yabancı dil öğretiminde öğreticilerin ve öğrencilerin karşılaştıkları güçlüklerin başında hedef dilin sesletim özellikleri gelmektedir. Araştırmalar, yabancı dildeki sesletim becerilerinin gelişiminde ana dilin ya da daha önceden öğrenilmiş olan diğer bir yabancı dilin önemli bir faktör olduğunu ortaya koyarken akıcı ve anlaşılır bir şekilde sesletilemeyen parçalı birimler ile parçalarüstü birimlerin dil öğrenim sürecinde ciddi problemlere yol açtığını doğrular niteliktedir. Bağlamdan hareketle, çalışmamızın bu bölümünde, yabancı dilin sesletim ediniminde ana dili ya da birinci yabancı dilin rolüne odaklanan araştırmalar ile sesletim becerilerinin gelişimini doğrudan etkileyen diller arasındaki fonetik ve fonolojik ayrımların tespit edildiği çalışmalara yer verilmiştir. Çalışmaların bilimsel verilere dayanan bulguları, araştırma alanına göre gruplandırılarak zaman dizimsel bir sıralama ile sunulmuştur.

Bağlamdan hareketle hazırlanmış çalışmalardan biri Demirezen'in İngilizce peltek-t sesbiriminin ana dili Türkçe olan hedef kitlenin tarafından seslendirilemeyişi böyle bir sesbirimin Türkçede bulunmamasına dayandırdığı araştırmadır. İngilizcedeki bu birimin Türkçedeki en yakın benzeri olan /t/ ile karşılandığını tespit eden Demirezen, "kemikleşmiş sesletim hataları" şeklinde nitelendirdiği bu sesletim güçlüklerinin çözümü için davranışçı yaklaşıma bağlı kuramsal bilgilere dayandırarak üretmiş olduğu "duy-seslet" adı altında yeni bir öğretim yöntemini önermiştir. Çalışma sonunda, "duy-seslet" yönteminin sesletim hatalarını gidermeye yararlı olduğu ve kalıcı çözümler sunduğu saptanmıştır (2003: 57). Demirezen'in bu çalışmasında olduğu gibi birçok çalışmasında daha "duy-seslet" yöntemi ile Türkçede sesbirimsel karşılığı bulunmayan birtakım İngilizce sesbirimlerin yol açtığı ana dil kaynaklı sesletim yanlışları düzeltilmeye çalışılmıştır (2005a: 71; 2005b: 183; 2007b: 290; 2010: 128). Gürbüz'ün hazırlanmış olduğu bir diğer araştırmada da benzer bir sonuçla

karşılaşmış; Türk öğrencilerinin Fransızcanın sesletiminde güçlük yaşamalarına neden olan en önemli değişkenin ana dil olan Türkçede mevcut olmayan sesbirimler olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenenlerin sesletimlerinin bozulmasına yol açan etkenlerin belirtilmesi noktasında ana dilin hedef dile olan müdahalesinin kaçınılmaz olduğuna dikkat çeken Şenel ise çalışmasında bu problemlerinin çözümüne yönelik teknikler sunarak bu tekniklerin nasıl uyarlanacağı konusunda da öneriler sunmuştur (2006: 111). Yapmış olduğu emsal bir araştırmada, İngilizce sözcüklerin sonunda bulunan titreşimli duraksamalı ünsüzlerin sesletimindeki hatalara konumsal belirtililik özelliğinin neden olduğunu saptayan Ülkersoy, bu özelliğin etkisiyle ana dil Türkçeden yapılan aktarımın sesletim hatalarına yol açtığını belirlemiştir (2009: 451).

Literatürdeki ilgili çalışmalarının birçoğunda, sesletim becerilerinin geliştirilmesi için hazırlanmış çeşitli yöntem ve teknikler ile söz konusu sesletim güçlüklerinin çözüme kavuşturulması hedeflenir. Bu çalışmalardan biri, sesletim öğretimi amacıyla hazırlanan Bilgisayar Destekli İngilizce Sesletim materyalinin sesletim eğitimi üzerine yansımalarını belirlemek amacıyla hazırlanmış olan Karal ve Şimşek’e ait çalışmadır. İlköğretim 8. sınıf İngilizce dersleri içerisinde yürütülen sesletim etkinliklerine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerini ortaya koyulduğu çalışmada söz konusu materyalin sesletim etkinlikleri, öğretmen ve öğrencilerden olumlu dönütler almıştır. Fransızca sesletim becerilerinin iyileştirilmesine yönelik cep yayınlarını çözüm önerisi olarak sunan Aslım Yetiş de benzer bir sonuca ulaşmış; öğrencilerin sesletim yeterliliklerinin parçasal ve parçalarüstü düzeyde gelişme gösterdiklerine ve ilgili materyal ile çalışmaktan memnun olduğuna dair önemli tespitlerde bulunmuştur (2013: 15). Bu kapsamda hazırlanmış olan bir başka çalışmada da Türk öğrencilerin Almanca dilindeki sesletim yeterliliklerinin Almanca şarkılar ile nasıl geliştirilebileceği konusunda örnek bir ders uygulaması sunulmuştur. Buna göre, şarkılar ile hedef dilin doğru sesletimi öğrenilebilecektir (Uyanık ve Özdemir, 2015: 274). Kahoot kullanımının İngilizce sesletim becerileri üzerindeki etkinliğini araştırmayı amaçlayan Yürük ise Kahoot uygulamasının yabancı dil öğrencilerinin sesletim becerilerini geliştirdiğini ortaya koymuştur. Çalışmada söz konusu uygulamanın farklı eğitim aşamalarında kullanılması önerilmiştir (2020: 137).

Konu ile ilintili tez çalışmalarına odaklanıldığında araştırmaların önemli bir kısmının, yabancı dil öğretiminde sesletim yeterliliklerinin iyileştirilmesi maksadıyla çeşitli öğretim materyali, eğitim ve yöntemlerin tasarlanması ile uygulanmasına yönelik hazırlandığı belirlenmiştir. Bu detaylı araştırmalardan biri, geliştirmiş olduğu bilgisayar destekli

İngilizce sesletim materyalinin öğrencilerin sesletim becerilerine olan yansımalarını ortaya koymak amacıyla Şimşek'in hazırlamış olduğu yüksek lisans tezidir. Yabancı dil uzmanlarının ve İngilizce öğretmen adaylarının bilgisayar destekli İngilizce sesletim öğretim materyaliyle ilgili algı ve görüşlerinin de değerlendirildiği araştırmada, materyalin deney grubu öğrencilerinin sesletim becerilerinin diğer gruba kıyasla artış gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre, yabancı dil uzmanları ve İngilizce öğretmen adaylarının görüşlerine göre geliştirilen materyal, bu alanda kullanılabilecek nitelikli bir öğretim aracıdır (2008: 83). Başka bir yüksek lisans tez çalışması ile Ak, sesletim farkındalık eğitimi ile üniversite düzeyindeki yabancı dil olarak İngilizce öğrenen Türk öğrencilerin dinleme anlama becerisi üzerindeki etkilerini incelemiştir. Deney grubunun anlamlı ölçüde daha büyük bir gelişim göstermesinden elde edilen bulgular ile, sesletim farkındalık eğitiminin dinleme anlama becerilerini olağan derslerden daha etkili bir şekilde geliştirmiş olduğu tespit edilmiştir (2012: 70). Gürler'in yüksek lisans tezinde ise İngilizce konuşma derslerinde dramatik metin kullanımının öğrencilerin sesletim gelişimine etkileri sınanmıştır. İngilizce konuşma derslerine devam eden lise 9. Sınıf lise öğrencileri ile gerçekleştirilen araştırmada, drama metinlerinin İngilizce sesletim etkinlikleri sırasında özgüven kaybı yaşanmamasına yardımcı nitelikte olduğu belirlenmiştir (2013: 68). İlgili kapsamda gerçekleştirilen araştırmalardan biri de Saka'nın sesli kitapların farklı yeterlik seviyesindeki, İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenen üniversite öğrencilerinin sesletim becerileri üzerine olan etkisini araştırmış olduğu yüksek lisans tezidir. Çalışmada yapılan analizler, sesli kitapların İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenen üniversite öğrencilerinin hem işittiğini ayırt etme hem de sesleri üretme düzeyindeki sesletim becerileri üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ortaya çıkarmıştır (2015: 69). Evren'in Almanca'nın yabancı dil olarak öğretiminde yaşanan sesletim güçlüklerinin iyileştirilmesine yönelik hazırladığı yüksek lisans tezinde de benzer bir sonuca ulaşılmış; tekerleme uygulamalarının, öğrencilerin fonolojik farkındalık kazanmaları ve sesletim hatalarını düzeltmeleri noktasında oldukça faydalı olduğu kanıtlanmıştır (2018: 116). Kurt'un kavram temelli tümdengelim sesletim eğitiminin düzenli geçmiş zaman biçimbirimin üretilmesindeki etkilerini incelediği yüksek lisans tez çalışmasında ise hedef dildeki sesbirimlerin öğretiminde bahsi geçen yöntem bilimin etkili olduğu ve aynı zamanda öğrencilerinde bu yönetime karşı olumlu yaklaşmış oldukları tespit edilmiştir (2019: 71).

Alanyazın tarandığında, hedef dildeki sesletim becerilerinin gelişimini doğrudan etkileyen bir faktör olan diller arasındaki fonetik ve fonolojik ayrımları incelemek amacıyla yapılan birçok çalışma ile karşılaşılır. Bu çalışmaların kimisi durum çözümlemesi şeklinde iken kimi

çalışmalar sesletim becerilerinin yeterliliğinin ölçülmesi adına gerçekleştirilmiş yöntem ve analizlerdir. Örneğin, Hişmanoğlu'nun Türkçenin sesbirimsel düzlemi ile eşleşmeyen kimi İngilizce ünlü seslerin Türk öğrenciler için ciddi bir sorun oluşturduğu fikrinden hareketle hazırlanmış olan çalışmasında, daha önce bahsetmiş olduğumuz Demirezen'in (2003) geliştirdiği “duy-seslet” yöntemi ile sorun teşkil eden ilgili sesbirimlerin öğretimine yönelik materyal ve bir örnek ders planı hazırlanmıştır (2007: 98). Diller arasındaki sesbirimsel ayrımların incelenmesi için gerçekleştirilen bir diğer kapsamlı çalışma da Bayraktaroğlu'na aittir. Makalede, Türk dili yazım düzeninin İngilizce sesletime aktarılmasından kaynaklanan sesletim güçlükleri, fonetik çözümlene teknikleri aracılığıyla yanlış çözümlenmesi ve karşıtsal çözümlene yöntemleri uygulanarak incelenmiştir (2008: 1). Özçelik'in Fransızca öğrenen Türk üniversite öğrencilerinin karşılaştıkları sesletim sorunlarını incelemek amacıyla hazırlanmış olduğu çalışmada da sesletim güçlüklerinin büyük ölçüde Fransızca ve Türkçe'nin ses dizgeleri arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını gösterilirken öğrencilerin daha önceden öğrendikleri İngilizcenin de hedef dil olan Fransızca sesletime olumsuz yansıdığı tespit edilmiştir (2008: 204). Bayrak ise Almanca öğretmen adaylarının sesletim hatalarını ve bu hataların nedenlerini belirlemeyi hedeflediği çalışmasında, seçilen Almanca 20 cümle ve 15 sözcük ile ses kayıt analizi gerçekleştirerek Almanca parçalı birimlerin sesletimindeki hata yoğunluklarına odaklanmıştır (2013: 81). Erdaş Keşmer'in ilgili kapsamdaki yüksek lisans tezinde, öğrencilerin sesletim yanlışlarını belirlemeye yönelik ses kayıtları ve uygulanan anket çalışmaları ile İngilizce ile Fransızca fonolojik olarak karşılaştırılmış; Fransızca'yı ikinci yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin sesletim yanlışlarının çözümlenmesi yapılmıştır (2019: 85).

Yabancılara Türkçe Öğretimi alanında yaşanan sesletim güçlüklerinin tespitine yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde, çalışmaların “karşılaşılan genel zorluklar” ve “belirli bir gruba yönelik olan çalışmalar” olmak üzere iki genel başlık altında sınıflandırıldığı görülür. Kimi çalışmalarda araştırmanın ana problemi şeklinde sunulmuş olsa da çalışmaların önemli bir çoğunluğu karşılaşılan sesletim problemlerini, ilgili grubun yaşadığı genel sorunların alt unsuru olarak ele almıştır. Öğrencilerin farklı gruplara mensup olmasından dolayı Türkçe öğretim sürecinde karşılaşılabilecek olan sesletim güçlükleri de çeşitlilik göstereceğinden, çalışmamızın bu bölümünde her bir gruba yönelik hazırlanan çalışmalar birlikte değerlendirilmiştir. Mevcut literatürdeki Türkçe öğrenen yabancıların karşılaştıkları sesletim güçlüklerine odaklanan araştırmalar, ekseriyetle Arap öğrencilerden oluşan çalışma grupları ile yürütülmüştür. Ürdünlü Arap öğrencilerin Türkçe öğretiminde karşılaştıkları

güçlüklerin çeşitli değişkenler açısından tartışıldığı İnan ve Öztürk'e ait çalışmada, Arap dilinin sesletim alışkanlıkları ile konuşan öğrencilerin Türkçedeki sesli birimlerin seslendirdikleri sırada yaşadıkları aksaklıklar, Türkçe ve Arapça arasında bulunan sesbirimsel farklılıklara dayandırılmıştır (2015: 377). Mısırlı Arap öğrencilerin Türkçe öğrenirken yaşadıkları sesletim problemlerinin iki dilde kullanılan alfabelerin farklı olması ve öğrencilerin büyük bir kısmının Latin harfleri ile ilk defa İngilizce öğrenimi sırasında karşılaşmış olmaları gibi başlıca iki nedene bağlamış olduğu benzer bir çalışma ile Özdemir vd., belirtilen problemlerle karşılaşmaması için anlam farklılıklarına yol açacak Türkçe sesbirimlerin öğrencilere özenle fark ettirilmesi gerekliliğine dikkat çekmektedir (2016: 278). Mısırlı öğrencilerin sesletim problemleri yaşamasını bahsi geçen nedenlerle ilişkilendiren bir diğer çalışma da Özdemir ve Yazıcı'ya aittir. Çalışmaya göre, iki dil arasındaki sesbirimlerin seslendirilmesi ve seslerin çıkış noktaları (dil, gırtlak, diş, boğaz vb.) arasında farklılıklar, Türkçedeki kimi sesli ve sessiz birimlerin çıkartılmasında güçlükler neden olmaktadır (2017: 60). Akkaya ve Gün'ün Türkçe öğrenen Ürdünlü öğrencilerde var olan sorunları Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin görüşlerinden hareketle belirlediği araştırmasının sonucunda, öğrencilerin yaşadığı en dikkat çekici sorunlardan birinin sesletim ya da konuşma becerilerinde karşılaşılan problemler olduğu tespit edilmiştir (2016: 9). Çalışmasını Suriyeli öğrencilerin sahip oldukları ana dilinin yabancı dil olarak Türkçe öğrenme süreçlerine etkisini saptamak amacıyla hazırlayan Biçer ise ana dillerinin hem ders içinde hem de ders dışında kendi yaşamlarını önemli oranda şekillendirdiği öğrencilerin ana dillerinin Türkçe sesletimde olumsuz aktarımlara yol açtığını belirlemiştir (2017: 55). Yine Suriyelilerin Türkçe öğrenirken hangi sesbirimlerde sesletim ve yazım güçlükleri yaşadıklarını tespit etmek ve çözüm önerilerinde bulunmak amacıyla hazırlanmış olan başka bir çalışmada, sesletim sırasında kimi sesbirimleri birbirinin yerine kullanılarak sesletimlerinin tam olarak nasıl yapılacağına bilinmediği ve karıştırıldığı bulgularına ulaşılmıştır (Beydili Kaya, 2019: 73). Hoşca'nın Sudanlı öğrencilerin Türkçe öğretiminde karşılaştıkları problemleri ele aldığı çalışmada ise yaşanan dilsel zorlukların en fazla ortak kelimelerin yani Arapçadan Türkçeye geçen kelimelerin sesletimi ve yazımında ortaya çıktığı saptanmıştır (2020: 86). Fathi'nin dil öğreniminde yaşanmış zorlukların dilin doğasındaki ses ve belirleyicilere bağlı olduğu fikrinden hareketle hazırladığı yüksek lisans tezinde de Türkçe öğrenen Arap kökenli hedef kitlenin öğrenim sorunları belirlenmiş; araştırmanın sonucunda Iraklı öğrencilerin sesletim de dahil olmak üzere alfabe, ses bilgisi vb. konularda daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir (2016: 168).

Yabancılara Türkçe öğretimi alanyazınında yer alan söz konusu bağlamda hazırlanmış olan araştırmaların önemli bir kısmı ise Hint Avrupa dil ailesinin Slav dilleri koluna mensup olan dil grubu öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar incelendiğinde ise Türkçedeki sesletim güçlüklerinin ana dildeki parçalı ve parçalarüstü düzlemde ayrılık gösteren ses düzenleri ile ilintili olduğuna dair benzer sonuçlarla karşılaşılmıştır. Konu ile ilintili yakın dönem çalışmalarından biri Arslan'a aittir. Araştırmamızın da çalışma grubunu oluşturan Bosna Hersekli öğrenciler ile yürütülen çalışmada, Boşnakçanın sözdizimi, fonetik ve fonolojik özelliklerin Türkçe öğrenimi üzerindeki etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre, Bosna Hersek olgusu göz önüne alındığında, Türk dilinin fonetik özelliklerinin çoğunlukla yabancı dil olarak Türkçe öğrenme üzerinde olumlu bir etkisi olduğu anlaşılmıştır (Arslan, 2014: 198). Türkçe ile köken olarak farklı dil aile grubuna ait olan Boşnakça konuşurlarının Türkçe öğretimi sırasında karşılaştıkları sesletim güçlüklerine de değinilmiş olan Çangal ve Hattatioğlu'nun çalışmasında ise Türk-Boşnak ses düzeni arasındaki sesbirim farklılıklarının ses bilgisi sorunlarının temelini oluşturduğuna; Bosna Herseklilerin kendi dillerinde kullandıkları sesbirimleri kazandıkları dil alışkanlıklarıyla Türkçede yanlış kullandıklarına vurgu yapılmıştır (2016: 85). Karazeybek'in Türkçeyi yabancı dil olarak İşkodra'da öğrenen Arnavutların okuma, dinleme, konuşma ve yazma sırasında yaşadıkları güçlükleri tespiti üzerine yapmış olduğu araştırma ise Türkçenin sesletimi ile ilgili veya buna benzer hataların fiziksel eylemde ana dile olan yatkınlıktan; olumsuz ses aktarımlarından kaynaklandığını doğrular niteliktedir (2016: 27). Bu kapsamda hazırlanmış bir diğer çalışmada da akraba olmayan söz konusu iki dilin arasındaki çeşitliliğe rağmen Arnavutların Türk dilinin fonetiğini kolayca benimseyebildiklerine rağmen fonetik açıdan oldukça zengin olan Arnavutçanın etkisi ile kimi sesli ve sessiz birimlerin sesletiminde karşılaştıkları güçlükler yer verilmiştir (Karaçoban vd., 2016: 43). Yine Arnavutçanın ses bakımından zengin olması dolayısıyla Türkçe öğrenen Kosovalıların Türkçe sözcüklerin sesletimi sırasında çok ciddi problemlerle karşılaşmadığına dikkat çeken Yörüsün vd., Arnavutçada bulunmayan ya da bulunup da Türkçede farklı seslendirilen sesbirimlerin edinimi noktasında güçlükler neden olan birimleri çalışmasında detaylandırmıştır (2016: 149). Özdemir vd.'in araştırmasında ise Resmi dili Güney Slav dillerinin doğu grubunda yer alan Makedonca konuşurlarının ana dillerinde mevcut olmayan kimi sesbirimlerin sesletiminde sorun yaşadıklarından hareketle ilgili birimlerin öğreniminde karşılaşılan zorluklara değinilmiştir (2016: 222). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ortaya çıkan dil aktarımları kapsamında Türkçe öğrenen Ukraynalıların problemlerini tespit etmeyi amaçlayan Karadavut da Türkçenin sesletimi de dahil olmak

üzere birçok güçlüğe ilişkin problemlere odaklanmıştır (2020: 188). Tek bir gruba odaklanan çalışmaların yanında Tüm'ün çok uluslu sınıflardaki Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin karşılaştıkları sesletim sorunlarına odaklanan çalışmasına da değinmek faydalı olacaktır. Literatürdeki birçok çalışma için kaynak niteliğinde olan çalışmada, yabancı dil Türkçe öğretiminde öğrenciler için en önemli sorunlardan birisi sesbirimlerin doğru sesletimi olduğuna göre, değişik dil ailelerinden gelen Erasmus öğrencilerinin Türkçe konuşurken sesbirimlerinde yaşadıkları problemlerin nedenleri, sesbirimleri oluştururken en çok hangi dilden yararlandıkları, olumlu veya olumsuz aktarımların sebepleri vb. gibi sorulara cevap aranmış; ilgili öneriler ile çözüme kavuşturulması hedeflenmiştir (2014: 255).

İlgili literatürdeki çalışmalar düzenlenecek olursa çalışmalarda karşılaşılan sesletim güçlüklerin önemli bir bölümüne Türkçe ile söz konusu dillerdeki sorunlu birimlerin karşılaştırılması ve detaylı analizi ile ulaşıldığı görülmektedir. Bunlardan biri araştırmamız ile de yakından ilintili olan Kara'nın Bosna Hersekli çalışma grubu ile yürüttüğü detaylı çözümlenme çalışmasıdır. Boşnak öğrencilerin Türkçeyi öğrenirken yaptıkları temel sesli okuma hatalarının tespit edilmeye çalışıldığı araştırma, belirlenen bir metin okutulan öğrencilerin sesleri kaydedilerek sesli okuma hataları sınıflandırılmıştır. Araştırma neticesinde, Boşnak öğrencilerin yaptıkları hatalar en fazla kelime tekrarı, yanlış okuma, hece yutumu, ses yutumu ve eklemedir (2013: 948). Benzer bir uygulama süreci ile hazırlanan Köse'nin çalışmasında da yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Tayvanlı ve Alman öğrencilerin temel düzeyde Türkçe bir metni seslendirirken yaptıkları olumsuz aktarımların hangi yönleriyle kendi dillerinden kaynaklandığı belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerden elde edilen ses verileri ve öğrencilerin sınıf ortamındaki sözlü anlatımları analizi edilmiş; yapılan değerlendirmelerde Kara'nın çalışmasına benzer sonuçlar ile karşılaşılmıştır. Buna göre, Alman ve Tayvanlı lisans öğrencileri ana dillerinden ses yutma, hece yutma, tekrarlama, yanlış okuma, ekleme, tonlama ve vurgu gibi olumsuz aktarım hataları yapmaktadır (2014). Türkçede yer alan eşadlı sözcüklerin sesletim sırasında çoğu zaman yabancı bir öğrenci tarafından doğru algılanamadığı varsayımından hareketle gerçekleştirilen detaylı bir çözümlenme araştırması ise Çelebi ve Kibar Furtun'undur. Araştırma ile Türkçede bulunan bazı eşadlı sözcüklerin parçalarüstü birimler açısından farklılıkların saptanması ve bu farklılıklar doğrultusunda doğru sesletimlerinin sağlanmasında parçalarüstü birimlerin görünür hâle getirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Çalışmanın sonucunda ise Türkçe eşadlı sözcüklerin vurgularının birbirinden farklı olduğu ve sözlük birim bakımından vurgu farkı olmayan eşadlı sözcüklerin ise bir bağlam içerisinde

vurgusal farklılıklarının tespit edilebildiği belirlenmiş; sesli okuma veya konuşma becerisinde eşadlı kelimelerin doğru sesletimlerinin sağlanmasında vurgu, ton, ezgi, süre, sınır, durak gibi parçalarüstü birimlerin bilgisayar ortamında görünür hâle getirilerek yabancılara vurgu çalışmaları yaptırılması gerekliliğinin büyük öneme sahip olduğuna dikkat çekilmiştir (2014: 367). Nurlu ve Özkan'ın “Türkiye Türkçesi Öğrenen Türkmenlerde Görülen Sesli Okuma Yanlışları ve Çözüm Önerileri” adlı çalışmasında da Türkçeyi Türkiye’de öğrenen Türkmen öğrencilerin sesli okuma hataları tespit edilmesi için öğrencilere bir metin verilmiş kayıt altına alınan okumalarının içerik analizi yapılarak ilgili sesli okuma hataları belirlenmiştir. Yapılan analizlerin sonucunda, en fazla yapılan hata türünün yanlış sesbirim kullanımından kaynaklandığı görülmüştür (2016: 24). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin Türkçe sesbirimlerin sesletimi sırasında yapmış oldukları hataları çözümlen bir başka araştırma da Erten Dalak ve Mercan'ın Suudi öğrenenler ile gerçekleştirdiği çalışmadır. Türkçe öğrenen ve ana dili Arapça olan Suudi öğrencilerin Türkçede olup Arapçada olmayan ünsüz sesleri nasıl seslettiklerini betimlemek ve uygulanan öğretim sürecinin ardından gelişme gösterip göstermediklerini gözlemlemek amacıyla yapılan çözümlemede, sesletim güclüğü yaşadıkları seslerin Arapçada olmayışının öğrencilerin kendi dillerinde var olan benzer seslerden olumsuz aktarım yapmalarına neden olduğu tespit edilmiştir (2017: 17). Söz konusu ana dil konuşurları ile gerçekleştirilen benzer bir çalışma ise Abdullah'ın Bağdat Üniversitesi Diller Fakültesi Türk Dili Bölümünde eğitim gören öğrencilerin Türkçenin sesletimi açısından karşılaştıkları güçlükleri belirlemek adına hazırlanmış olduğu çalışmadır. Buna göre, Türkçe öğreniminde karşılaşılan en belirgin sesletim zorlukları, Türkçenin sesli birimlerinde görülmektedir (2018: 1). Çalışma grubunu Afganlı öğrencilerin oluşturduğu bir başka çalışmada ise yine Türkçede olan kimi sesli birimlerin Farsçada olmamasından dolayı Türkçe öğrenen Fars dilli öğrencilerin söz konusu ünlülerini sesletirken çok fazla güçlük çektikleri gözlenmiştir (Küçükmehmetoğlu, 2018: 899). Bahis konusundan hareketle Gök'ün hazırlanmış olduğu yüksek lisans tezi ile de Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne göre yabancılara Türkçe öğretimi yapan kurumlardaki öğrencilerin sesletim hatalarını belirlemek amaçlanmıştır. Çeşitli bağımsız değişkenlerin de göz önünde bulundurulduğu çalışmada, yabancı öğrencilerin Türkçe öğrendikleri kurumlara göre sesletim hatası yapma durumuna bakıldığında Gazi Üniversitesi TÖMER'deki öğrencilerin daha az hata yaptıkları belirlenmiştir (2015: 77). Diğer taraftan yabancılara Türkçe öğretmen için hazırlanan ders kitaplarındaki sesletim öğretiminin nasıl ve ne kadar yer aldığı ile ilgili geniş kapsamlı bir araştırma yapan Şenyiğit ve Okur, tema odaklı yaklaşımla hazırlanan ders kitaplarında, diğer becerilerle ilgili birçok kazanım ve

etkinliğe yer verilmesine rağmen sesletimle ilgili açık bir kazanıma ya hiç yer verilmemiş ya da çok az yer verilmiş olduğunu gözler önüne sermiştir (2019: 539).

Yabancılara Türkçe öğretiminde sesletim becerilerinin geliştirilmesine yönelik halihazırda farklı düzeylerde çeşitli uygulama ve etkinlikler gerçekleştiriliyor olsa da söz konusu bağlamdaki alanyazında, yabancıların Türkçe sesletim becerilerinin iyileştirilmesine ilişkin çeşitli uygulama ve öneri sunan pek çok çalışma bulunur. Bu tür çalışmalar, yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanacak olan her türlü materyal, etkinlik ve uygulamalar için kaynak teşkil edeceğinden son derece önemlidir. Söz konusu detaylı çalışmalardan biri, sesbirimsel metin diktesi uygulamalarının yabancı öğrencilerin bilgi düzeyindeki yazma davranışlarını uygulama düzeyine çıkarabilmelerindeki etkisini belirlemek üzere hazırlanmıştır. Çetinkaya ve Hamzadayı'nın araştırmasından elde edilen bulgulara göre sesbirimsel metin diktesi uygulamaları, yabancı öğrencilerin Türkçe sesler ile sözcüklere gelen ekleri doğru kullanabilmeleri açısından önemli ölçüde katkı sağlamıştır (2014: 1). Benzer bir çalışmada da Tüm, yabancı dil öğretim alanında sıkça başvurulan diktenin, öğrencilerin hedef dildeki yazma becerilerine etkisinin yanı sıra hedef dildeki sesleri daha iyi tanıyıp tanımadıklarını belirlemeye çalışmış ve yine benzer bir sonuçla karşılaşarak çok uluslu sınıflarda kullanılan dikte yönteminin öğrencilerin sesbirimsel ve yazımsal öğelerin yazımında faydalı olduğunu saptamıştır (2016: 29). Erdem vd.'nin çalışmasında ise Türkçe öğrenen Suriyeli Arap öğrencilerin Türkçede yer alan ancak kendi dillerinde bulunmayan ya da farklı karşılıklarla yer bulan bazı sesbirimlerdeki sesletimlerini geliştirmek amacıyla tekerlemelerin kullanımı üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Sonuçta, Suriyeli Arap öğrencilere Türkçe öğretiminde tekerlemelerin kullanılmasının, öğretimin niteliğini ve kalıcılığını artırdığı ve dili yapılandırmada önemli bir işleve sahip olduğu belirlenmiştir (2015: 2). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin sesletim yeterliliklerini iyileştirmeye yönelik uygulama ve etkinlik önerileri sunmak üzere hazırlanan bir diğer çalışmada da Çukurova Üniversitesi TÖMER'de Türkçe derslerine katılan yabancı öğrencilerin Türkçedeki ünlülerin sesletimine ilişkin görüşleri belirlendikten sonra hazırlanmış olan metin ve cümleleri okumaları sağlanarak sesleri kaydedilmiştir. Ses kayıtlarını inceleyerek ünlülerin sesletiminde karşılaşılan güçlükleri saptamaya çalışan Özmen vd., son hecede yer alan /a/, /e/, /u/ ve zayıf bir ses olan /ı/ birimlerinde yaşanan güçlükleri değerlendirmiştir (2017: 593). Türkçenin sesbilimsel düzeydeki uyumlarının yabancılara öğretimi için çevrim içi bir oyun tasarlayan Erol ise yabancılara Türkçe öğretiminde ünlü ve ünsüz uyumlarının öğretimini oyundan güç alarak kolaylaştırmayı hedeflemiştir (2020: 147). Alanyazındaki

yüksek lisans tez çalışmalarına odaklanıldığında da Türkçe sesletim becerilerinin geliştirilmesine yönelik çeşitli uygulama ve eğitimlerin önerildiği çalışmalarla karşılaşılır. İlgün'ün bu bağlamdaki yüksek lisans tezi, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin ninni ve tekerlemeler yardımıyla sesletimlerini en iyi şekilde öğrenmelerini sağlamak, konuşma becerilerini AOBM'nin belirlemiş olduğu ilkeler bağlamında iletilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma sonucunda ise halk edebiyatının ürünleri olan ninni ve tekerlemeler ile yabancı dil öğretiminin ana unsurlarından olan konuşma ve sesletim becerisi arasında çok yakın bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (2015: 130). Yine Özkan'a ait olan başka bir yüksek lisans tez çalışmasında da diksiyon eğitiminin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen ara düzey (B1-B2) öğrencilerin sesli okuma becerileri üzerindeki etkisi değerlendirilmiş; yapılan analizler sonucunda diksiyon eğitimi alan deney grubunun sesli okuma becerisinde, bu eğitimi almayan kontrol grubuna göre daha çok artış gözlenmiştir (2015: 144).

3. KURAMSAL ÇERÇEVE

Dilbilimsel tipolojiden bahsedildiğinde genellikle dillerin biçimbilimsel ya da sözdizimsel özellikleri kastedilse de tipoloji çalışmaları yalnızca bu iki alanla ilgili değildir. Sesbilimsel tipoloji alanı da dil tipolojisinin önemli alanlarından. Dillerin ses dizgelerini, dillerin ses dizgelerinde hangi seslerin ve sesbirimlerin olduğunu; bunların dağılımını, etkileşimini ve oluşturdukları örüntüleri inceleyen sesbilim için iki temel alandan söz edilebilir: Parçalı Sesbilim ve Parçalarüstü Sesbilim.

Çalışmanın bu bölümünde, konuşmayı birbirinden ayrı parçalara ayırarak çözümleyen Parçalı Sesbilim alanının temel unsuru olan parçalı birimler ile konuşmada birden fazla parçayı kapsayan örüntüleri inceleyen Parçalarüstü Sesbilim alanının sesbirimsel çizginin üzerinde kalarak parça özelliği göstermeyen ancak anlam ayırt edici özellik sergileyen parçalarüstü birimler ve bunların alt unsurları incelenecektir.

3.1. Sesletim nedir?

Genel anlamıyla bir dilin ses, sözcük ve öbeklerinin ifade biçimi olan sesletim kavramı, sesbirimlerin ilgili hedef dildeki fonetik kurallarına uygun bir şekilde seslendirilmesi olarak tanımlanabilir (Yücel, 2016: 23). Sesleme edimi sırasında gerçekleşen bu üretim “sesletim” terimi ile karşılandığı gibi “telaffuz”, “boğumlanma” ya da “söyleyiş” Türkçe alanyazınında bunun yerine kullanılan diğer kavramlardır. TDK Güncel Türkçe Sözlük tarandığında, “söyleyiş” sözcüğünün “sesletim” veya “telaffuz”; “boğumlanma”nın ise yine “telaffuz” kavramlarını karşıladığı ve aynı ulam çerçevesinde kullanıldığı görülür. Dolayısıyla çalışmamızda, anlam kargaşası yaşanmaması için bahsi geçen tüm kavramların karşılığı için “sesletim” başlığı kullanılmıştır. Yabancı dil öğretiminde sesletim, hedef dildeki sesbirimlerin ses organları aracılığıyla doğru zamanda doğru yerden üretimi ile başlar (Çerçi, 2013: 19; Şimşek, 2008: 11). Bu, dilin kullanımı bağlamında duyulan seslerin kavranması, anlaşılması veya yorumlanması için algılanmasını ifade eder. Dolayısıyla hedef dildeki sesletim yetisi, anlamın oluşturulması ile de yakından ilişkilidir. Sesletim birimleri, ses-anlam ilişkisi bakımından parçasal (segmental) ve parçalarüstü (suprasegmental) olmak üzere başlıca iki unsurdan oluşur. Parçasal düzey, bir dilin sesbirimlerinin algılanıp

üretilmesi ile ilgiliyken parçalarüstü birimler ton, vurgu, ezgi gibi faktörlerin uyum içerisinde kullanılması ile ilgilenir.

3.1.1. Parçalı Birimler

Çağdaş dil incelemelerinde mikro düzeydeki birimleri karşılayan sesletimin parçalı birimleri, bir dilin ses dizgesinde yer alan sesin ayırt edici özelliğe sahip en küçük dilsel birimi olarak tanımlanabilen sesbirimlerdir. Eker'in ifadesi ile "konuşma organlarının belirli hareketleri ile oluşan ve belli biçimde sıralanarak aynı dili konuşanlar arasında bir kavramın ifadesi için kullanılan sözcükleri oluşturan" sesbirimler, kendi başına herhangi bir anlam taşımayan ancak sözcük içerisinde anlam ayırt edici görev üstlenerek sözcüğün anlamını değiştirebilen seslerdir. (2017: 197). Sözelimi Türkçedeki "kol", "kel", "kil", "kül", "kul", "kıl" sözcüklerini birbirinden ayırarak anlam değişmesine yol açan birimler /o/, /e/, /i/, /ü/, /u/ ve /ı/ sesbirimleridir. "/ /" içinde gösterilen ve "fonem" adı ile de nitelendirilen sesbirimleri "ayırıcı özellikleri özdeş, çevresel özellikleri bakımından ayrı olabilen sesler" şeklinde tanımlayan Demircan'ın ifadesinden yola çıkarak ses (fon) ve sesbirim (fonem) arasındaki ayrıma açıklık getirmek faydalı olacaktır. Sesbirimler, yapısal ses diziminin bir birimi olan dilsel soyutlamalardır ve gerçek bir ses olmayıp soyut bir temsili işaret eden bu dilsel soyutlamalar sesletildiğinde, somut bir fiziksel gerçek olan ses adını alır (2015: 20). Dolayısıyla fonetikteki konuşma sesi ifadesinin sesbilimsel anlamdaki karşılığı fonolojinin en küçük birimi olan sesbirimlerdir.

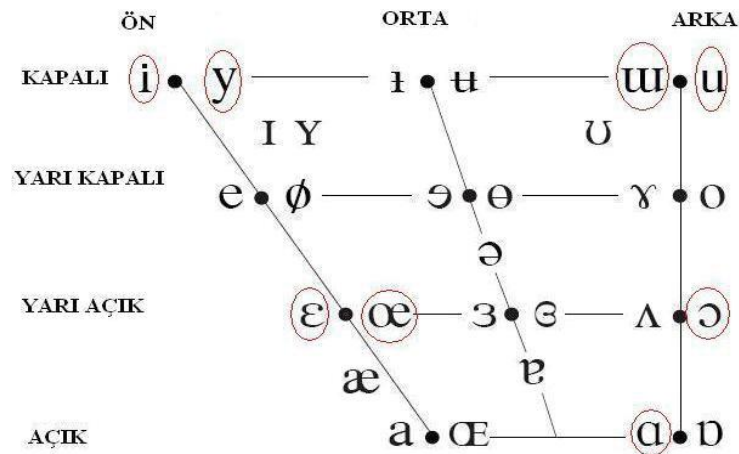
Her dilin kendine özgü anlam ayırıcı özelliğe sahip sesbirimleri bulunur. Bu nedenle bir dildeki sesbirimler başka bir dilde bulunmayabilir veya bir dilin sesbirimi başka bir dilde başka bir sesbirimin alt sesbirimi olabilir (Eker, 2017: 197). Dolayısıyla dillerin sözcük anlamlarındaki karşıtlıkların nasıl oluşturulduklarının belirlenmesi adına çok fazla ayrıntı içeren sesbirimler, bu anlamda dillerarası bir birim olmadıkları gibi bütüncü dağılım ilişkisi içindedirler. Öyle ki her sesbirim üyesi ayrı bir çevreye bağımlıdır ve sesletim açısından bir üyenin bulunduğu yerde bir başkası bulunamaz (Demircan, 2015: 20). Söz konusu nitelikleri barındırmasından ötürü sesletim becerisinin temelini oluşturan parçalı birimler, dil öğrenim sürecinde yabancı dil öğrencilerine kazandırılması gereken konuşma becerisinin de ilk aşamasını oluşturur. Şunu da belirtmekte fayda vardır ki parçalarüstü birimlerin ana dili edinimi sırasında edinimi doğal olarak gerçekleşmiş olsa da hedef dildeki

öğrenimi bu denli basit olmadığından yabancı dil öğretimi parçalı birimlerin edinimi ile başlar. Parçalı birimlerin öğretimi sağlıklı bir şekilde gerçekleştirildikten sonraki aşama parçaların üstü özelliklerin kazandırılması olabilir.

Konuşma seslerinin ağız bölgesindeki ses organlarının dille teması sonucu doğru ve anlaşılır bir şekilde eklenmesi ile meydana gelen sesbirimler, söyleyiş nitelikleri bakımından ağızdan çıkış şekli ile yerine göre ünlü ve ünsüz olmak üzere iki ayrı şekilde sınıflandırılır.

3.1.1.1. Ünlüler

Kararlı hal sesleri ya da vokal olarak da adlandırılan ünlüler, ses üretim organlarında herhangi bir engelle karşılaşmadan çıkarılan, tek başlarına hece oluşturabilen seslerdir. Ünlülerin oluşumları esnasında ses yolu tamamıyla açık bulunur. Akciğerlerden gelen hava akımı, engelsiz, sürtünmesiz ve gürültüsüz biçimde rahat bir seyirle dışarı çıkarılır (Ergenç ve Uzun, 2020: 73). Bu nedenle ünsüzlere nispeten açık bir ses yolundan serbestçe akan son derece sesli ve çıkış süreleri ünsüzlerle kıyaslanmayacak kadar uzun olan birimlerdir. Ne var ki ünlüler ses yolunda ünsüzler kadar aşırı darlaşma gerektirmediğinden üretim yeri bakımından ünsüzler kadar kolay tanımlanamazlar (Karaağaç, 2018: 41). Bunun yerine “ünlü dörtgeni” diye bilinen dört kenarlı şekil tarafından temsil edilen “ünlü alanı” kavramına göre sınıflandırılırlar. Alanyazında ilk kez Daniel Jones tarafından 20. Yüzyılın başlarında ortaya koyulan temel ünlüler ya da kardinal ünlüler aşağıdaki ünlü dörtgeni ile gösterilir (Erdem Nas, 2020: 708):

Şekil 3.1: Kardinal Ünlü Sistemi (Erdem Nas, 2020: 708)

Ünlü dörtgenindeki [i] ve [u] kapalı ünlüleri; [e] ve [o] yarı kapalı ünlüleri; [ɛ] ve [ɔ] yarı açık ünlüleri ve [a] ve [ɑ] açık ünlüleri gösterir. Bu durumda ünlü alanının, bir ızgara şeklini aldığı görülebilir. Bahsi geçen sekiz referans ünlü, dilin devinimi ve yüksekliği gibi ünlülerin ayırıcı özelliklerine dayalı olarak değim gösteren “birincil temel ünlüler” olarak bilinir. “Temel” terimi bu bağlamda, tasvir dayanakları sistemindeki noktalara gönderme yapar. Birincil temel ünlüler genellikle dörtgeni çevreleyen, saatin tersi yönünde dizilmiş numaralarla anılır: 1 [i], 2 [e], 3 [ɛ], 4 [a], 5 [ɑ], 6 [ɔ], 7 [o], 8 [u] (Pekacar ve Güner Dilek, 2009: 148).

Ünlü dörtgenine göre, temel ünlülerin arka serisinde ([ɑ ɔ o u]) dudak yuvarlaklaşması, hiç yuvarlaklaşma olmayan [ɑ]’dan, kapalı yuvarlaklaşma olan [u]’ya doğru derece derece artmaktadır. Anlaşmaya dayalı olarak, düz ünlüler dörtgenin ön veya arka hattının soluna ve yuvarlak ünlüler de sağına yerleştirilir. Tersine olarak ön seride yer alan [a ɛ e i] ünlülerinden [a] için dudakların durumu nötrdür ve [i]’ye doğru tedricen daha yayılmış (düz) duruma gelir. Şurası bir gerçek ki, [i e ɛ a ɑ] düzdür ve [ɔ o u] dillerde yaygın olarak bulunan ünlü yüksekliği, arkalığı ve yuvarlaklığı arasında bir ilişkiyi yansıtan, yükselen bir yuvarlaklığa sahiptir (Pekacar ve Güner Dilek, 2009: 148).

Dudak etkinliği, yine de dilin durumundan bağımsızdır ve birçok dil bunu ünlü sistemlerinde kullanır. Bunu yansıtmak için sekiz dudakların durumuna göre biçimlenen “ikincil temel ünlü” tanımlanmıştır. Kapalı ünlüler [i y u u]’den olan [i u] düz dudaklı ve [y u] sıkı sıkıya yuvarlak dudaklıdır; yarı açık ünlüler [ɛ oe ʌ ɔ]’ den olan [ɛ ʌ] hafifçe yayılmış (düz) dudaklı ve [oe ɔ] açık yuvarlaklıdır. Bundan başka iki ikincil temel ünlü daha tanımlanmıştır. Bunlar kapalı orta ünlülerdir: [ɨ] (düz) ve [ʉ] (yuvarlak). İkincil temel ünlüler bazen birincil temel ünlüye karşılık gelen numaraya gönderme yapılarak gösterilir. Örneğin [ø], “ikincil temel 2”dir ya da ikincil temel ünlüler 9 [y]’dan 16 [u]’ya dörtgenin çevresinde saatin tersi yönünde numaralandırılır; bunun gibi [ɨ] ve [ʉ] de sırasıyla 17 ve 18 olarak numaralandırılmıştır (Pekacar ve Güner Dilek, 2009: 148).

Dörtgenin dış kenarında sıralanan ve hâli hazırda tartışılmış olan temel ünlülere ilave olarak, orta merkez ünlüleri ve karenin orta alanlarında yer alan ünlüler için de simgeler vardır. Düz ve yuvarlak kapalı orta merkez ünlüler [ɘ ɵ] için ve açık orta ünlüler [ɜ ɞ] için birer çift simge vardır. Genellikle ‘bulanık’ olarak bilinen [ɘ] ünlüsü, ünlü dörtgeninin ortasında ve [ɵ]

ünlüsü yarı açık ve açıklar arasında yer alır. [ɪ ʏ ʊ] ünlüleri, sırasıyla [i y u] ünlülerine göre orta-merkezleşmiştir (Pekacar ve Güner Dilek, 2009: 148-149).

Diğer taraftan, ünlülerin oluşumda en önemli vazifeyi dil, dudak ve çene üstlendiği için dünya dillerinde var olan tüm ünlüler dilin ağız içindeki yeri, yüksekliği, dudakların durumu ve çene açıklığı temel alınarak sınıflandırılmaktadır (Ergenç ve Uzun, 2020: 73; Karaağaç, 2018: 42). Ancak dillerdeki ünlülerin genel sınıflandırılması üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde söz konusu gruplandırmaların birbirlerinden farklı biçimlerle ve adlandırmalar ile yapıldığı görülür. Bu çalışmalardan ilkinin gerçekleştiren Coşkun, ünlüleri dilin bölümleri, dudakların aldığı durum, ağzın açıklığı ve uzunluk-kısalık bakımından sınıflandırmaktadır (2001). Karaağaç, söz konusu sınıflandırmayı ses organlarını durumuna göre şu şekilde tanımlamaktadır: eklemleme yerlerine göre, eklemlemede dudakların durumuna göre, eklemlemede çene açıklığına göre, iki ünlülü hece ve yarı ünlüler (2018: 42-47). Ergenç ve Uzun' a ait olan bir diğer çalışmada da ünlüler dilin ağız içindeki devinimi, yüksekliği, dudakların durumu ve çene açısı temel alınarak gruplandırılmıştır (2020: 73). Ayırt edici özellik gösteren her ses için ayrı bir yazıbirim sağlanması fikriyle oluşturulan IPA (Uluslararası Fonetik Alfabe) temelinde ise ünlülerin dört ana başlıkta ele alındığı görülmektedir:

a. *Dilin ağız içindeki eklemleme noktası:* Ünlüler, oluşumları sırasında damağa doğru yükselmesi ve alçalmasıyla alçak yüksek özelliği, dilin ağız içerisinde yer değiştirmesiyle de arkadil, ortadil ve öndil olma özelliği kazanırlar (Ergenç ve Uzun, 2020:74). Buna göre, dilin arka damağa doğru kabarması ile kalın ünlüler (/a/, /ɪ/, /o/, /u/) oluşurken dilin ön damağa doğru kabarmasıyla da ince ünlüler (/e/, /i/, /ö/, /ü/) meydana gelir. Dolayısıyla ünlü seslerin kalın ve ince olarak ele alınması dilin ağız boşluğundaki konumuyla ilgilidir. Ünlüleri ağız içinde eklemledikleri yerlere göre art (kalın) ve ön (ince) olmak üzere ikiye ayırmak yaygın ve pratik bir sınıflandırmadır (Karaağaç, 2018: 42).

b. *Dudakların yuvarlaklaşma düzleşmesi:* Ünlüler dudağın şekline göre düz ve yuvarlak olma özelliği kazanırlar. Hava akımı dudakların arasından geçerken dudaklar, ünlünün kazanacağı niteliğe göre düz veya yuvarlak bir şekil alır. Yuvarlaklaşma, ses üretimi sırasında dudakların farklı miktarlarda olmak üzere düz pozisyondan yuvarlak konuma geçişidir. Yuvarlak ünlüler (/o/, /ö/, /u/, /ü/) dudağın öne doğru çıkmasıyla meydana gelirken düz ünlüler (/a/, /e/, /ɪ/, /i/) dudakların düz hâlindeyken oluşur (Coşkun, 2001).

c. *Çenenin az veya çok açılması*: Ünlüler sesletildikleri sırada alt çene ve üst çene arasındaki genişlik daralmakta ve genişlemektedir. Diğer bir ifade ile dil üst ve alt çene açısının büyüklüğüne göre yükselmekte veya alçalmaktadır (Eker, 2010: 315). Buna dayalı olarak ünlüler geniş ve dar sınıflarına ayrılmakta, dillere göre kapalı, yarı kapalı, orta, açık ve yarı açık gibi alt özellikler taşıyabilir (Ergenç ve Uzun, 2020: 76). Çenenin açıklığına göre ünlüler, geniş ünlüler (/a/, /e/, /o/, /ö/) ve dar ünlüler (/ı/, /i/, /u/, /ü/) başlıkları altında değerlendirilir. Geniş ünlüler çenenin genişçe açılmasıyla oluşurken dar ünlüler çenenin belli belirsiz açılmasıyla oluşur (Karaağaç, 2018: 43).

d. *Dilin yükselip alçılması*: Ünlüler eklenindikleri sırada dil ön ya da arka damağa doğru yükselir. Bu nitelikteki ünlüler alçak ya da yüksek ünlüler olarak sınıflandırılır (Ergenç ve Uzun, 2020: 76).

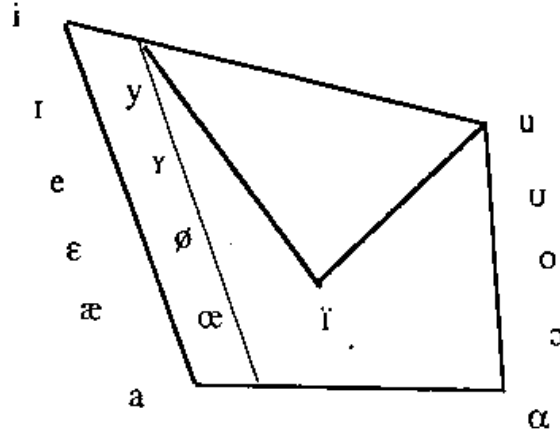
Ne var ki ünlülerin dünya dillerindeki genel görünümünü çeşitli gruplandırmalar ile ortaya konulsa da bu özelliklerin tümü her dilde bulunmayabilir. Her ünlü sesbirimin kendine özgü nitelikleri olduğu gibi dillerdeki ünlüler de nitelik ve nicelik bakımından farklılık gösterir. Bazı dillerde ünlülerin sayısı azken kimi dillerde biraz daha fazladır. Yine bazı dillerde yarı ünlü+ünlü veya ünlü+yarı ünlü yapıları da ünlü sayılır (Karaağaç, 2018: 41- 42).

3.1.1.1.1. Türkçenin Ünlüleri

Türkçede 8'i ünlü 21'i ünsüz olmak üzere toplamda 29 sesbirim bulunur. Bunlardan /ç/, /ğ/, /ı/, /ö/, /ş/, /ü/ diğer dillerde bulunmayan Türkçeye özgü sesbirimlerdir.

Dilin ileri ve geri, dudakların düz ve yuvarlak, alt çenenin düşük ve yüksek durumlarından şekil alan Türkçe için 8 türlü ekleme noktası mevcutken söz konusu boğumlama /a/, /ı/, /o/, /u/, /e/, /i/, /ö/, /ü/ olmak üzere ağız biçiminin bütün durumlarını kapsayan birimlere karşılık gelir (Küçükmehtemoğlu, 2018: 904). Bunların arasında sesletilemeyen hiçbir sesbirim yoktur. Ancak ünlü sesbirimlerin sayısı alfabede 8 olarak belirtilse de hecelerde yan yana geldikleri diğer sesler ile birlikte kullanımlarına bağlı olarak artabilmektedir (Erdem Nas, 2020: 709).

Yukarıda anlatılan ünlü dörtgeni, Türkçenin de uzun ve kısa ünlülerini açık olarak göstermektedir. Türkçedeki ünlülerin dörtgeni aşağıdaki gibidir:

Şekil 3.2: Türkçenin Ünlü Dörtgeni (Erdem Nas, 2020: 709)

Ünlü sesbirimlerin fazla olması Türkçeyi daha işlek hâle getirmektedir. Bu anlamda Türkçe zengin bir dildir (Coşkun, 2010:41). Üstelik bütün dünya dillerinde ünlü birimlerin toplam sayısı 13 iken, diğer dillere kıyasla Türkçe daha fazla ünlü sesbirim kullanır. Bu anlamda Şengül, ünlüler Türkçede hece, vurgu ya da ton taşıyıcısı olduklarından dilin bel kemiği niteliği taşıdıklarına dikkat çekmektedir (2014: 328).

Türkçedeki ünlüler, çıkış yerlerine göre dört ana başlık altında incelenebilir:

a. *Ağzın açıklığı bakımından dar ve geniş ünlüler:* Ünlüler çıkarılırken çene açılıp daraldığı için ağız boşluğunda genişlemeler ve daralmalar meydana gelir. İşte ağız boşluğunun durumuna göre çıkarılması sırasında Türkçedeki ünlüler, İki ayrı bölüme ayrılır. Bunlar, alt çenenin az düşük ve ağız boşluğunun dar olduğu durumlarda sesletilen /ɪ/, /i/, /u/, /ü/ dar ünlüleri ile alt çene düşük ve ağız boşluğunun geniş olduğu durumlarda çıkarılan /a/, /e/, /o/, /ö/ geniş ünlüleridir (Güler ve Hengirmen, 2005: 13). Ancak belirtmek gerekir ki Volkan, çalışmasında söz konusu Türkçe ünlüleri “dar”, “dar-yarı dar”, “yarı dar”, “yarı geniş” ve “geniş” şeklinde gruplandırır (2010: 43).

b. *Dilin bölümleri bakımından kalın ve ince ünlüler:* Bu ünlüler ortaya çıkarken dil, ünlünün alacağı niteliğe göre ağız boşluğunun ön, orta ve arka kısımlarında kabarır. Dilin ağız boşluğunda geriye çekildiği sırada çıkartılan /a/, /ɪ/, /o/, /u/ birimlerine kalın ünlüler ya da ağız boşluğunun arka tarafında meydana geldikleri için art ünlüler adı verilir. Dilin ileri doğru sürülmüş durumunda sesletilen /e/, /i/, /ö/, /ü/ birimlerine ise ince ünlüler veya ağız boşluğunun ön kısmında oluştukları için ön ünlüler ismi verilir (Güler ve Hengirmen, 2005: 13).

c. *Dudakların aldığı durum bakımından ünlüler*: Ünlülerin sesletimi sırasında dudaklar düz, yayvan ve yuvarlak olarak şekillenir. Bu nedenle dudakların aldığı şekle göre ünlüler düz ve yuvarlak ünlüler olarak ikiye ayrılır. Dudakların düz ve yayvan olduğu sırada çıkarılan /a/, /e/, /ı/, /i/ ünlüleri düz ünlülerken dudakların yuvarlak ve ileri doğru büzülmüş durumunda sesletilen /o/, /ö/, /u/, /ü/ birimleri yuvarlak ünlüler şeklinde nitelendirilir (Güler ve Hengirmen, 2005: 13).

d. *Uzunluk kısalık bakımından ünlüler*: Ünlüler uzun ve kısa ünlüler olmak üzere ikiye ayrılır. Bir kısa ünlünün iki misli sürede oluşan ünlüye uzun ünlüler adı verilir. Ancak belirtmekte fayda vardır ki ünlülerin uzun veya kısa olması oluşum süreleri ile ilintilidir (Coşkun, 2010: 44).

Bu duruma göre, Türkçedeki her bir ünlünün taşıdığı özellikler Tablo 2’de bir arada gösterilmiştir:

Tablo 2: Türkçedeki Ünlüler

/a/	kalın, geniş, düz
/e/	ince, geniş, düz
/ı/	kalın, dar, düz
/i/	ince, dar, düz
/o/	kalın, geniş, yuvarlak
/ö/	ince, geniş, yuvarlak
/u/	kalın, dar, yuvarlak
/ü/	ince, dar, yuvarlak

3.1.1.2. Ünsüzler ve Türkçedeki Yansımaları

Konuşma seslerinin en büyük kümelerinden olan ünsüz sesbirimlerin çıkışı sırasında akciğerlerden gelen soluk, ağız kanalında ya da öteki konuşma organlarının herhangi bir bölümünde çeşitli engellerle karşılaşır. Kimi zaman dudaklarda rastlanan bu engellere kimi zaman da dille diş ya da dille damak arasında maruz kalınır. Söz konusu engellerin aşımı sırasında ise ses yolunda türlü açılmalar, kapanmalar, daralmalar ve gırtlakta bulunan ses tellerinde birtakım titreşimler meydana gelir. İşte ses yolunda, ağız kanalında ve diğer ses organlarında bir tür daralma, çarpma, engelleme, genişleme ya da kapanma ile biçimlenen

sesbirimlere ünsüz sesler adı verilir (Demir, 2019: 117; Güler ve Hengirmen, 2005: 17). Bu anlamda ünsüzler, konuşma organlarının bir bölümünde karşılaşılan engeller aşılırken herhangi bir sürtünme, titreme ya da patlamaya maruz kaldıklarından ünlü sesbirimlere kıyasla söylenişleri sırasında gürültü duyulan çok daha engelli seslerdir. Üstelik ünlüler başka hiçbir sese ihtiyaç duymaksızın kendi başlarına bir hece olabilen bağımsız sesler olarak nitelendirilirken ünsüzler ancak bir ünlü eşliğinde hece oluşturabildikleri yani ünlü olmadan sesletilemeyen sesler oldukları için bağımlı sesler olarak da kabul edilirler (Ergenç ve Uzun, 2020: 123).

Ünsüzlerden bazısı gürültülü bazıları ise gürültüsüz meydana geldikleri için ünsüz sesbirimler, gürültülü veya ötümlü ünsüzler ve gürültüsüz veya ötümsüz ünsüzler olmak üzere iki gruba ayrılır. Eğer ünsüzler sesletilirken ses telleri büzülüp kısıyor ve sesin oluşumuna ünlünün herhangi bir katkısı bulunmuyorsa ötümsüz ünsüzler oluşur. Eğer ki ünsüzler söylenirken ses telleri büzüşmez ve çıkarılan ünsüz üzerinde ünlünün etkisi büyük olursa da ötümlü ünsüzler meydana gelir. Diğer taraftan ötümlü ve ötümsüz ünsüzler, yalnızca gürültü olup olmasından değil; gürültünün katkısı yönünden de birbirlerinden ayrılır. Buna göre, ötümsüz ünsüzlerde ötümlü ünsüzlere göre havanın şiddeti daha kuvvetlidir ve dolayısıyla gürültü de daha fazladır. Bu nedenle ötümsüz ünsüzlerin güçlü ünsüzler şeklinde adlandırıldığı da olur. Aynı şekilde ötümlü ünsüzler söylenirken havanın şiddeti ötümsüzlere kıyasla daha hafif olur ve bu ünsüzlere güçsüz ünsüzler de denilir (Karaağaç, 2018: 33).

Ünsüzler yumuşak damağın durumuna göre de ağız ünsüzleri ve burun ünsüzleri olmak üzere iki gruba ayrılır. Ne var ki yumuşak damak yutak boşluğunda burun yoluna giden geçidi kapatır, hava ağız boşluğundan geçerse ağız ünsüzleri; yumuşak damak aşağı inerek burun boşluğuna giden geçidi açar ve hava burun boşluğundan geçerse de burun ünsüzleri ortaya çıkar (Karaağaç, 2018: 33).

Nitekim akciğerlerden gelen havanın ses yolundan geçerken karşılaşılabileceği (kısıtlama, kesintiye uğrama vb.) tüm durumlar ve eklemlenme yerleri konsonant olarak da isimlendirilen ünsüz sesbirimlerin özelliklerini oluşturmaktadır. Bu nedenle dünya dillerindeki ünsüz sınıflandırması genellikle ünsüzlerin çıkış biçimlerine (eklemlenme biçimi), çıkış yerlerine (eklemlenme noktası) ve yukarıda bahsi geçen ötümlülük özelliklerine göre yapılmaktadır:

a. *Çıkış biçimlerine göre ünsüzler*: Dünya dillerindeki ünsüzler, akciğerlerden gelen havanın konuşma organlarındaki biçimlenişi temel alınarak sınıflandırılır. Bu, ses tellerinin büzüşme biçimini ifade eder.

a.1. *Patlamalı Ünsüzler*: Hava akışının çok kısa bir zaman için kapanması ve birden açılmasıyla, soluğun ağız boşluğunda önce tutuklanıp ardından patlayarak çıkarılması sonucunda oluşan ünsüzlerdir. Söz konusu tutuklanma ağız boşluğu, dudak, diş eti, ön ve art damak bölgelerinde gerçekleşir. Sürekli olmayıp bir anda duyulup kaybolan bu ünsüzlerin Türkçedeki yansımaları /b/, /p/, /d/, /t/, /g/, /ğ/ /k/ sesbirimleridir (Ergenç ve Uzun, 2020: 123, Karaağaç, 2018: 40; Demir, 2019: 118).

a.2. *Sürtünmeli Ünsüzler*: Konuşma organlarındaki hava akışının çok daralması sonucunda soluğun neredeyse kapalı olan bu yoldan itilmesiyle sürtünerek çıkarılan ünsüzlerdir. Patlamalı ünsüzlerden farklı olarak sürtünmeli ünsüzlerin oluşumunda patlama yerine daralma işlemi gerçekleşir ve söz konusu ünsüzler hemen hemen kapalı olan bu dar geçitten havanın itilmesi ile elde edilirler. Türkçedeki karşılıkları dudak ve diş seslerinin çıkarılış biçime göre şekillenen /v/, /f/, /ş/, /s/, /c/, /ç/, /z/ ve /j/ sesbirimleridir (Ergenç ve Uzun, 2020: 123, Karaağaç, 2018: 40).

a.3. *Sürtünmesiz Ünsüzler*: Konuşma organlarındaki hava akış yolunun geniş tutulması sonucunda çıkarılan ünsüzlerdir. Bu özellikleriyle ünlülere benzeseler de zayıf olsa bile ses organlarına bir dokunuş söz konusudur:

a.3.1. *Geniz Ünsüzleri*: Arka damağın alçaltılmasıyla hava akımının burundan çıkarılması sonucunda elde edilen ünsüzlerdir. Türkçedeki geniz ünsüzleri /m/, /n/ ve /ñ/ sesbirimleridir (Karaağaç, 2018: 40).

a.3.2. *Yan Daralma Ünsüzleri*: Dilin ağız boşluğunda yanakların iç kısmına doğru çekildiği durumlarda oluşan ünsüzlerdir. Alt çene hafif aşağıya sarkması ve dil ucunun ya da dilin ön kısmının üst sıra dişlerin ardına veya sert damağa dokunarak dil gövdesinin büzüşmesi ile çıkarılırlar. Bu duruma Türkçenin dil ucu /l/ sesbirimi örnek verilebilir (Ergenç ve Uzun, 2020: 127, Karaağaç, 2018: 40).

a.3.3. *Titrek/Çarpmalı Ünsüzler*: Dil ucunun ön sert damağa bir ya da birden çok kez dokunması ve dil gövdesinin büzüşüp soluğun dil üzerinden kesik kesik verilmesi ile elde edilen ünsüzlerdir. Söz konusu ünsüzlerde yaklaşma, tutma ve bırakma evreleri ardı ardına

hızlı bir şekilde gerçekleşir. Türkçedeki yansıması /r/ sesbirimidir (Ergenç ve Uzun, 2020: 127, Karaağaç, 2018: 40).

a.3.4. *Kayıcı Ünsüzler veya Yarı Ünlüler*: Ünlülerin hece oluşturamayan biçimleri olarak kabul edilen yarı ünlüler, ses tellerinde meydana gelen hafif büzüşme ile ünlülerden ayrılırlar. Nitekim hece oluşturamayıştan ötürü ünlü kökenli yarı ünlü; az da olsa ses titreşmesi görülmesinden ötürü ise ünsüz kökenli yarı ünlü olarak değerlendirilirler. Türkçedeki yarı ünlüler /l/, /r/, /v/, /y/, /ğ/, /h/ vb. sesbirimlerdir. Bunlardan /y/ ile /v/'nin yarı ünlü seslendirilmeleri pek çok dilde karşılaşılan bir durumdur (Karaağaç, 2018: 40).

b. *Çıkış yerlerine göre ünsüzler*: Hava akımının ses yolundan geçtikten sonra dudak, diş, damak, diş eti veya gırtlak gibi ses çıkarma organlarına çarpması ve buralarda boğumlanması ile biçimlenen ünsüzleri ifade eder. Ünsüzler söz konusu bölgelerde çıkartılmalarına göre kimlik kazandıkları için çıkış yerleri ünsüzlerin temel niteliklerinden birini oluşturur. Dillerde en çok çıkarılan ünsüzler olan ağız ünsüzleri, akciğerlerden gelen soluğun ağız içerisinde genellikle dudak, diş ve damak bölgelerinde eklemlenerek biçimlenirler (Ergenç ve Uzun, 2020: 127, Karaağaç, 2018: 34). Bu bağlamda çıkış yerlerine göre ünsüzler dudak, diş ve damak ünsüzleri olmak üzere 3 şekilde gruplandırılrsa da Türkçede gırtlak ünsüzü de bulunduğundan çalışmamızda çıkış yerlerine göre ünsüzler dudak, diş, damak ve gırtlak olmak üzere 4 başlık altında değerlendirilmiştir:

b.1. *Dudak Ünsüzleri*: Alt dudağın çeşitli hareketleri ile oluşturulan çift dudak ve diş-dudak ünsüzleridir:

b.1.1. *Çift Dudak Ünsüzleri*: Alt ve üst dudağın birbirine dokundurulması ile elde edilen bu ünsüzler asıl dudak sesleri olarak da bilinirler. Patlama biçiminde duyulan bu seslerin Türkçedeki karşılıkları /b/, /p/, /m/ sesbirimleridir (Karaağaç, 2018: 35; Demir, 2019: 117).

b.1.2. *Diş-Dudak Ünsüzleri*: Alt dudağın üst dişlere teması ile ortaya çıkan bu ünsüzlerin Türkçedeki yansımaları /f/, /v/ sesbirimleridir (Karaağaç, 2018: 35; Demir, 2019: 117).

b.2. *Diş Ünsüzleri*: Dil ucunun dişlerin değişik yerlerine dokundurulması ile elde edilen diş, diş eti, dişler arası ünsüzleridir:

b.2.1. *Diş Ünsüzleri*: Dil ucunun üst veya alt dişlere teması sonucunda ortaya çıkan ünsüzlerdir. Dil ucunun üst dişlere dokunmasıyla elde edilen ünsüzler, dilin alt dişlere dokunmasıyla peltekleşirler. Türkçenin /t/, /d/, /n/, /l/ sesbirimleri diş ünsüzleridir (Karaağaç, 2018: 36).

b.2.2. *Diş Eti Ünsüzleri*: Dil ucunun diş etlerine veya diş yuvalarına değmesi ile oluşan ünsüzlerdir. Asıl diş ünsüzleri olarak da adlandırılan diş eti ünsüzlerinin Türkçedeki yansımaları /d/, /l/, /n/, /r/, /s/, /t/, /z/ sesbirimleridir (Demir, 2019: 117; Coşkun, 2010: 70).

b.2.3. *Dişler Arası Ünsüzler*: Dilin hareketsiz kalması ve soluğun dişler arasından bırakılmasıyla çıkarılan ünsüzlerdir. /z/ ve /s/ Türkçenin dişler arası ünsüzleridir (Karaağaç, 2018: 37).

b.3. *Damak Ünsüzleri*: Dil ucunun ön, orta veya arka damaklara dokunduğu bölgelerde ortaya çıkan ünsüzlerdir. Genel olarak dilin ön damağa dokundurulması ile ön damak ünsüzleri; arka damağa dokundurulması ile de arka damak ünsüzleri biçiminde sınıflandırılırlar:

b.3.1. *Ön Damak Ünsüzleri*: Dil ucunun ön veya sert damağa dokunması sonucu şekillenen ünsüzlerdir. Türkçedeki sesbirimsel karşılıkları ise Coşkun'a göre /y/, /k/ ve /g/; Demir'e göre /g/, /k/, /ğ/ ve /y/ iken Karaağaç'a göre /k/, /g/, /ğ/, /ñ/ ve /h/ sesbirimleridir (2010: 74; 2019: 118; 2018: 37).

b.3.2. *Art Damak Ünsüzleri*: Dil ucunun art veya yumuşak damağa değdirildiği yerde ortaya çıkan ünsüzlerdir. Yine Türkçedeki sesbirimsel yansımaları araştırmacılar tarafından farklı değerlendirilmiştir. Buna göre Coşkun ile Demir Türkçe art damak ünsüzlerinden /g/ ve /k/ olarak bahsederken Karaağaç Türkçe art damak ünsüzlerini /k/, /ğ/, /ğ/, / / ve /h/ sesbirimleri ile niteler (2010: 76; 2019: 118; 2018: 38).

b.4. *Gırtlak Ünsüzü*: Diğer ünsüzlerden farklı olan gırtlak ünsüzü, akciğerlerden gelen hava akımının yarı açık ile açık arasında bir konumda olan ses tellerini titretmesi sonucunda gırtlakta şekillendirilen /h/'dir (Coşkun, 2010: 77; Demir, 2019: 118).

c. *Ötümlülük özelliklerine göre ünsüzler*: Daha öncesinde de çalışmamızda bahsedildiği gibi, akciğerlerden gelen hava akımının çıkarılacak sesin niteliğine göre, gırtlak bölgesinden geçerken, titreşim durumunda olan ses tellerini daha yoğun veya daha az titreştirmesi ya da titreştirmemesi sonucunda ötümlü ve ötümsüz şeklinde tanımlanan ünsüzler oluşur (Ergenç ve Uzun, 2020: 128; Güler ve Hengirmen, 2005: 20). Bu bağlamda ötümlülük özelliğine göre ünsüzler ötümlü ve ötümsüz ünsüzler olmak üzere iki ayrı grupta değerlendirilir:

c.1. *Ötümlü (Yumuşak, Tonlu, Sedalı, Titreşimli, Gürültülü) Ünsüzler*: Boğumlanması ve biçimlenmesi sırasında ses tellerinin titreştirilerek oluşturulduğu ünsüzlerdir. Ötümlü ünsüzler, seslerini tıpkı ünlülerdeki gibi ses tellerinden alırlar. Türkçede /b/, /c/, /d/, /g/ /ğ/,

/j/, /l/, /m/, /n/, /r/, /v/, /y/, /z/ olmak üzere toplamda on üç ötümlü sesbirim bulur (Güler ve Hengirmen, 2005: 21; Coşkun, 2010: 65; Demir, 2019: 119).

c.2. *Ötümsüz (Sert, Tonsuz, Sedasız, Titreşimsiz, Gürültüsüz) Ünsüzler*: Boğumlanması ve biçimlenmesi sırasında ses telleri titreşmeden oluşan ünsüzlerdir. Ötümsüz ünsüzler, ses niteliklerini çarpma ve sürtünmeden alırlar. Türkçede /ç/, /f/, /h/, /k/, /p/, /s/, /ş/ ve /t/ olmak üzere sekiz ötümsüz sesbirim vardır (Güler ve Hengirmen, 2005: 21; Coşkun, 2010: 65; Demir, 2019: 119).

3.1.2. Parçalarüstü Birimler

Yazı dilindeki karşılıkları noktalama işaretleri olan ve alfabe düzleminde gösterilemeyen parçalarüstü birimler, sesbirimler ile ifade edilemeyen nitelikleri barındırmaları bakımından parçalı birimlerinden ayrılır. Dilin ses rengi, süresi, şiddeti gibi tasarruflarıyla ilgili olan parçalarüstü özellikler, ezgi çatısı altında onu oluşturan vurgu, ton, durak ve kavşak terimlerinden oluşmaktadır (Tekin, 2020: 351). Sesin süre, şiddet, frekans gibi akustik niteliklerine göre ortaya çıkan ve dilin hece, sözcük ya da cümle gibi kısımlarından oluşmuş birimleriyle ilgili olan bu unsurlar, sese duygu değeri kazandıran ve anlam yükleyen, ifade ile anlam arasındaki uyumu gösteren ve bu yönleri ile de anlam ayırıcı özelliklere sahip olan bileşenlerdir (Coşkun, 2009: 42). Bunlar, bir dilin melodisini ifade eden ve anlam üzerinde etkili tüm tamamlayıcılar ilgilidir. Dil incelemelerinde parçalarüstü olarak nitelendirilen bu olgular, konuşmanın ritmik ve tonal özelliklerini tanımladığı ve parçasal birimlere göre daha büyük konuşma parçalarını kapsadığı için “bürünsel özellikler” olarak da adlandırılır (Tekin, 2020: 350). Kimi çalışmalarda ise “prosodik”, “bürünbirim”, “bölütüstübirim” başlıkları altında ele alındığına da rastlanır. Çetin, seslerin söyleniş formlarını etkileyerek anlam farkı meydana getiren parçalarüstü birimleri “insan sesinin duygu dünyasını yansıtan psikolojik özellikli unsurlar” şeklinde tanımlar. Bu özelliği ile konuşma ve okumayı sıradan bir ses dizisi olmaktan çıkararak psikolojik temelli yapısını oluşturan vurgu, ton, ezgi, durak, süre, sınır gibi parçalarüstü bileşenlerin tespitinde konuşmanın akustik özellikleri olan perde, frekans, süre, şiddet gibi öğelerinden faydalanılabilir (2008: 1-22). Parçalarüstü birimlerin ayırımına daha çok işitsel ses bilgisiyle ulaşılsa da günümüz teknolojisi ile birlikte, konuşma sesleri akustik bakımından fonetik laboratuvarlarında teknik cihazlar ve gelişen ses analiz programları yardımıyla incelenebilmekte; sesin şiddeti, sesin titreşim sıklığı, vurgu, ton,

ezgi, süre, durak ve kavşak gibi unsurlar görünür hâle getirilebilmektedir. O halde, söz konusu verileri sunabilen analiz programları yardımıyla yabancı öğrencilerin sesletimleri sırasındaki bürünel ifadeleri, analiz düzeyinde göze dayalı olarak sağlıklı bir şekilde karakterize edilebilir.

3.1.2.1. Vurgu

Vurgu, bir bütün içindeki sözcükleri oluşturan hecelerden birinin ya da bazılarının diğerlerine göre daha belirgin bir şekilde yani daha baskılı, daha yüksek tonlu ve daha uzun süreyle sesletilmesi eylemidir. Sözü edilen soluk baskısı ve bu baskının yeri ile hecelerin vurguları derecelendirilir. Bu, hece ya da hecelerin birincil vurgu taşıdığı anlamına gelir ve en baskın tonlu hece/heceler, söz konusu sözcüğün ana vurgusunu oluşturur. Belirtilen hece sözcüğün diğer hecelerini silikleştirse de bunun/bunların dışındaki daha az belirgin olabilen hece/heceler de bulunabilir. Bunlar ise sırasıyla ikincil, üçüncül... vurgu olarak nitelendirilir (Özgen ve Koşaner, 2019: 87; Çetin, 2008: 23). Kuvvetli ve zayıf olmak üzere ortaya çıkan bu karşıtlık, en az iki heceli veya daha uzun sözcüklerde ortaya çıkar. Diğer taraftan vurgulu heceye *tonic* adı verilirken vurgusuz hece ya da heceler *atonic* olarak isimlendirilir (Eker, 2017: 242).

3.1.2.1.1. Türkçede Vurgu

Türkçe sözcüklerde anlam farkı yaratan vurgu, sözcüklerin ilk ya da orta hecelerinde bulunabilse de genellikle son hecede yer alır.

a. *Türkçe Sözcüklerin Son Hecesinde Vurgu:*

- Türkçe yalın eylemlerde vurgu son hecededir: **almak**, **gülmek**
- Türkçe ad soylu sözcüklerde vurgu genellikle son hecededir ancak bulunmadığı sözcükler de vardır. Bunlar, vurgusuz ek alan ya da anlam nedeniyle vurgu yerinde gerileme olan sözcüklerdir: **sorun**, **izlenim**, **önlem**
- İnsan ve hayvan adlarında vurgu son hecededir: **Serpil**, **Ahmet**, **Pamuk**
- Renk bildiren sözcüklerde vurgu son hecededir: **beyaz**, **kırmızı**

b. *Türkçe Sözcüklerin Ön Hecesinde Vurgu:*

- Pekiştirme sıfatlarının geldiği sözcüklerde vurgu ilk heceye kayar: bey**az** > **bembeyaz**
- İki heceli pekiştirme sıfatlarında vurgu ikinci heceye kayar: sağ**lam** > sapasağ**lam**
- Ünlem görevi üstlenen sözcüklerde vurgu ilk hecededir: **eyvah!**, **aferin!**
- İki heceli yer adlarında vurgu genellikle ilk hecededir: **Bartın**, **Samsun**
- Sözcük başındaki dört sesli heceler vurguyu üzerine çeker: **Türkçe**, **çiftçi**

c. *Türkçe Sözcüklerin Orta Hecesinde Vurgu:* Türkçe sözcüklerde orta hecede vurgu çok azdır. Orta hecesinde vurgu barındıran sözcükler genellikle alıntı sözcüklerdir: ün**iversite**, **gazete**

- Ad soylu sözcüklere gelen ekfiil vurguyu orta hecelere kaydırır: fak**iriz**, temb**elsiniz**
- Çekime giren eylemlerde vurgu kimi zaman orta heceye kayar: ko**şuyorum**, ko**şmuştum**

Bu anlamda vurgunun yeri anlamı; anlam vurgunun yerini belirleyerek sözcüklerin türünü değiştirebilir. Öyle ki eş adlı Türkçe bir sözcüğün iki farklı anlam kazanabilmesi vurgunun farklı hecelerde olması ile ilgilidir: Ordu [Ordu] (şehir) – ordu [orDU] (silahlı kuvvet)

Vurgu, sözcüklerin anlamlarında ve türlerinde farklılık oluşturmasının yanı sıra özellikle önem verilmek istenen sözcük ya da sözcük grubunu belirgin hâle de getirebilmeyi sağlar. Böylece iletilerin alıcısına doğru ve kolay ulaştırılmasına yardımcı olur. Vurgunun yanlış konumlandırılması durumunda ise iletilerin anlaşılması güçleşecek hatta yanlış anlaşılmalara ortaya çıkacaktır. O hâlde, Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin doğru ve anlaşılır konuşabilmeleri için Türkçe sözcükleri vurgusuna uygun sesletilebiliyor olmaları gerekir.

3.1.2.2. Ton

Bütün diller konuşma sırasında perde yani ses telleri ile üretilen sesin sıklığındaki değişiklikleri kullanırlar. Ancak her dil, perde değişikliklerine farklı görevler yükler. Dolayısıyla konuşma sırasında birbiri ardına gelen sesler hiçbir zaman aynı perdede değildir. Ses perdesi durmadan alçalır, yükselir, inceler, kalınlaşır veya yumuşar. İşte bu ses titreşimlerindeki yükselip alçalma farklılıklarından kaynaklanan perdelenme olayına ton denir. Başka bir deyişle bu, bir hecenin pes, orta ya da tiz sesletilmesi durumudur. Demircan ton terimini

“sessel açıdan heceye özgü bir ses örtüsü; söz içinde birinci derecede vurgu alan hece üzerinde ses perdesinin iniş-çıkışı” şeklinde açıklar (2015: 26). Buna göre vurguların frekanslarının giderek alçalması alçalan tonu; giderek yükselmesi yükselen tonu; aynı şekilde seyretmesi ise düz tonu meydana getirir. Ayrıca ses yükseltildiğinde hacmi büyürken alçaltıldığı zaman küçülür. Dolayısıyla frekansının yükselmesi ve alçalması nedeniyle sesletimde anlam ayırıcı nitelik kazanan ton, sesin duygu yönünün işe koşulması dolayısıyla konuşmanın temelini oluşturur (Coşkun, 2009: 45). Sözcük veya cümlelere iki farklı duygu ve anlam ifadesi yükleyerek tekdüzeliği önlemesi bakımından önemlidir.

3.1.2.3. Süre

Genel olarak, ünlülerin uzun ya da kısa olması anlamında kullanılan süre terimi, konuşma dilindeki seslerin söyleniş sırasında çıkıştan bitişe kadarki zamanı ifade eder. Sesin fiziki boyutu olan süre, söylenen sese göre olduğu için süre bilgisi sesteki sese değişmektedir. Tıpkı sesler gibi dillerinde uzunluk düzeyleri bulunur ve her dilin hece içindeki ses süreleri bir diğerinden farklılık gösterir (Erdem Nas, 2020b: 68). Diğer taraftan, ses tek başına bir süre bilgisine sahip olsa da bu süre bilgisi diğer faktörlerin devreye girmesiyle farklılaşır. Hece, sözcük ya da cümle düzeyleri sesin tek başınayken sahip olduğu bu süre bilgisini yeniden düzenler. Başka bir ifade ile tekil olarak seslendirilen bir sesin hece, sözcük ya da cümle içinde geçirdiği süre farklı olacağından süresi de değişikliğe uğrayacaktır (Akçataş, 2007: 13). Seslerde süreyi etkileyen iki temel faktör vardır. Biri özgün uzunlukken diğeri ünlülerin bulunduğu bağlamların yol açtığı ikincil uzunluklardır. Ancak dikkat etmek gerekir ki ünlülerde uzunluk nispi bir niceliktir (Eker, 2010: 317). Bu anlamda, sesin uzun sürede sesletimi ile oluşan uzunluk, fonetik boyuta gönderimde bulunmak için süre bağlamı içerisinde değerlendirilir. Ne var ki ritim ve kavşak da bürünsel unsurların süre ile ilgili boyutunu oluşturan kavramlardır.

3.1.2.4. Durak

Durak, konuşma sırasında anlamın gerektirdiği biçimde, başka bir konu ya da düşünceye geçmek üzere sözcük, sözcük öbeği veya cümle gibi anlamlı birimler arasında yapılan

duraklamaları ifade eder. Diğer bir ifade ile söz konusu birimler arasındaki anlam karmaşasının önüne geçilebilmesi amacıyla verilen kısa ses kesintisidir. Konuşma esnasında yerinde kullanılmayan bir durak, bulunduğu dizge içerisinde anlam farkı yaratacaktır. İşte bu ifadeler arasındaki ayrımı belirtmek amacıyla duraklama gerçekleştirilir. Nitekim her ibare kendi içinde bir anlam bütünlüğü taşır ve bu bütünlüklerin açıkça birbirlerinden ayrılmaları; öbek-anlam bağlamı içerisinde birbirleriyle ilişkilendirilmeleri gerekir (Özbay, 2005).

3.2. Hedef Dildeki Sesletim Unsurlarının Öğrenilmesi

Yukarıda bahsi geçen tüm kavramların öğrenenler için somut biçimde farkındalık yaratacak özellikler barındırmasından ötürü incelenen çalışmalarda genel fikir birliği, ana dil ya da birinci yabancı dil ile hedef dildeki fonolojik yapıların yeni bir dildeki sesletim yeterliliklerinin kazanılmasında öğrenme sürecini çoğu kez olumsuz anlamda etkilediği yönündedir. Dolayısıyla öğrencinin ana dili ya da birinci yabancı dilinin hedef dilin sesletimine olan etkisini hesaba katmak, karşılaşılan güçlüklerin doğasının dikkatlice teşhis edilebilmesi için dikkate değer bir meseledir. Bu bağlamda yabancı dil öğretiminde diller arasındaki sesbilimsel tipolojik farklılıklar nedeniyle her iki dilinde sesletim düzenlerinin nitelikleri hakkında fikir sahibi olmak, uygulanacak öğretim yöntemlerinin belirlenmesi açısından önemlidir. Ayrıca dillerin sesletim niteliklerini kavramaları öğrencilere söz konusu dilleri karşılaştırma imkânı da sunacaktır. Böylece hedef dilde bulunan sesbirimlerin sesletim farklılıkları ya da benzerliklerden yararlanılmasının yabancı dil öğretimi için daha faydalı olacağı düşünülmektedir. O halde bu süreçte hedef kitleyle ilgili bilinmesi gereken en önemli özelliklerden biri hedef dildeki sesletimsel unsurlar ile olan tanışıklığıdır. Zira bu durum hedef dilin sesbirim envanterinde bulunan birçok parçalı ve parçalarüstü fonemin seslendirilebilirliği ile doğrudan ilişkilidir. Öyle ki AOBM'ye göre yabancı bir dili öğrenenler, hedef dilde alışık olunmayan sesleri ve bürünsel kalıpları ayırt edebilmeli ve üretmeli, ses dizilerini tanıyabilmeli, sesbilimsel unsurları anlamlı yapılandırarak kesintisiz ses akışını sağlayabiliyor olmalıdır (2013: 108). Konuşmayı oluşturan parçalı birimlerin birbiriyle olan anlamlı ilişkisini anlaşılabilmesinin yanı sıra anlamı etkileyen vurgulama, tonlama gibi parçalarüstü birimlerin nerede olduğunu fark etmek de yabancı bir dili doğru sesletebiliyor olmak için aranan başlıca niteliklerdir. İşte bu aşamada karşımıza “fonolojik

farkındalık” kavramı çıkacaktır. Fonolojik farkındalık, basitçe dildeki sözcükleri oluşturan sesbirimsel unsurları ayırt edebilme yeterliliğidir. Hedef dildeki yeterlilik bileşenlerinden biri olan söz konusu farkındalık, öğrencilerin yabancı dilin sesbirimsel unsurlarını etkili bir şekilde kullanabilmelerini sağlaması açısından dil öğretiminin önemli konularından biridir. Nitekim, hedef dilin sesletimi sırasındaki olumsuz aktarımların hangi yönüyle önceki dilden kaynaklandığının tespiti ile benzerlik ya da benzemezliklerin saptanması bilinçli gerçekleştirilen bir yabancı dil öğretimi için katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda Lado, ana dildeki ses sistemi ile yapılacak bir karşılaştırmada, hedef dilde kullanılan anlamlı seslerin fonemik analizlerine dayanarak yapılacak bir tanımlama ile sesletim problemlerine yol açan birimlerin tespitinin yararlı olacağından bahseder (1951: 533). Belirtmekte fayda var ki Lado’nun bu karşılaştırması, özellikle sesletimin erken çalışmalarında doğru ve yanlış sesletim biçimlerini açıklamak için düşünülmüştür. Öğrencilerin ana dilindeki fonolojik özelliklerin hedef dildeki yansımaları belirlenerek farklılık ve benzerliklerin ortaya konulması, sesletimde güçlük doğuracak birimlere dair hazırlıklı olma fırsatı da sağlayacaktır. Dolayısıyla okuma, dinleme, yazma ve özellikle konuşma becerisinin gelişiminde önemli bir rol oynaması bakımından hedef kitlenin öğrenmek istediği dil yapısındaki ses varlığının geniş kapsamlı incelenmesi; öğrencilerin öğrenmek istedikleri dilin bir dizi sesletim özelliği karşısında kontrol sahibi olmalarının sağlanması gerekir. Flege’ye göre dil kullanıcı adaylarından üretebildikleri sesler ile hedef dildeki sözcükleri işittikleri sırada duymuş oldukları sesler arasında yakın bir eşleşme sağlayan motor kontrol yetilerini geliştirilmiş olması beklenir (1988: 225). Nitekim önceki öğrenmelerin kaynağı ile hedef dildeki sesletim özelliklerin incelenmesi; karşılaşılan sorunların belirlenmesi ve tespitler doğrultusunda bu sorunlar için çözüm üretilmesi yabancı dil öğrenim sürecinin daha sağlıklı ilerlemesi için oldukça faydalı olacaktır. Öyleyse her iki dilin ses kümelerinin eşleştirilerek düzenlenmesi, yabancı öğrenciler için yeni ve alışılmadık seslerin sesletimine yönelik karşılaşılabilecek problemlerin önüne geçilebilmesi için üzerinde titizlikle durulması gereken önemli bir meseledir. Özellikle Türkçe sesbirimler arasındaki ses ilişkilerine yabancı olan farklı milletlerden öğrenciler için Türkçe’nin sesletime uygun öğretimine verilmesi gereken önem daha da artmaktadır. Zira parçalı birimlerin sesletimi sırasında gırtlığın, dudağın, dişlerin vb. alacağı durumlar üzerinde bilgi sahibi olarak sesleri yerinde çıkarabilmeleri, vurgu, tonlama gibi fonetik özellikleri öğrenerek yerinde uygulayabilmeleri, yabancıların Türkçeyi başarılı bir şekilde sesletebiliyor olmalarının öncelikli koşuludur. Dolayısıyla Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sırasında başarılı bir sesletim sergileyebilmeleri ve istedik sesletim davranışlarını yerine getirebilmeleri için öğrencilerin

süreç boyunca karşılaştıkları sesletim güçlüklerinin çeşitli analizlerle tespit edilmesinde fayda vardır. Yabancıların ana dilindeki sesletim ayrımlarına yönelik bu mesele dikkate alınmadığı takdirde Türkçenin öğretim sürecinde birbirini izleyen farklı güçlüklerle karşılaşılması daha olası olacaktır (Yılmaz ve Şeref, 2015: 1215).

3.4. Boşnakçanın Sesbirimleri

Boşnakça, diğer ikisi Hırvatça ve Sırpça olan resmî Bosna Hersek'in ana dili kabul edilen üç dilden birisidir. Hint-Avrupa dil ailesinin Slav kollarının Güneybatı Slav dillerinden biri olması dolayısıyla Boşnakça, Ural Altay dil ailesi içinde bulunan Türkçeden köken ve yapı bakımından ayrılır. Bu ayrımlar Boşnak ve Türk alfabelerine de yansımıştır. Türkçede sekizi ünlü, yirmi biri ünsüz yirmi dokuz sesbirim bulunurken Latin alfabesi ile yazılan Boşnak alfabesinde beşi ünlü, yirmi beşi ünsüz otuz sesbirim bulunmaktadır. Boşnak alfabesi ve sesbirimlerin Türkçe karşılıkları Tablo 3'te verilmiştir:

Tablo 3: Boşnak Alfabeti ve Seslerin Türkçe Karşılıkları (Çangal ve Hattatioğlu, 2016: 82)

Boşnak Alfabeti	Türkçe Karşılığı	Boşnak Alfabeti	Türkçe Karşılığı
Aa	a	Ll	l
Bb	b	Lj lj	ly
Cc	ts	Mm	m
Čč	ç	Nn	n
Ćć	ç	Nj nj	ny
Dd	d	Oo	o
Đđ	c	Pp	p
Dž dž	c	Rr	r
Ee	e	Ss	s
Ff	f	Šš	ş
Gg	g	Tt	t
Hh	h	Uu	u
Ii	i	Vv	v
Jj	y	Zz	z
Kk	k	Žž	j

Sefer ve Konuk'un çalışmasında, Türkçe ve İngilizcede Latin alfabesi kullanımı birinci yabancı dil olarak İngilizce bilen Boşnak öğrenciler tarafından dil öğrenimini kolaylaştırdığı şeklinde değerlendirilmiş olsa da çeşitli sesbirimler ile Türkçeden ayrılan Boşnakça'nın sesbirimsel nitelikleri, ana dilden yapılan bilinçli ya da bilinçsiz aktarımlar neticesinde, Bosna Hersekli'lere Türkçe öğretimi sırasında gündeme taşınır. Sesbirimlerinin sayısı Türkçe ile aynı olmayan Boşnakça da kimi sesbirimler Türkçe ile ortakken farklı eklemlenme noktalarına sahip kimi sesbirimler ya Türkçede yoktur ya da farklı sesletim özelliği taşımaktadır. Bu anlamda Türkçenin Boşnakça ile eşleşen ve çelişen fonolojik unsurlarının belirlenmesi, ana dili Boşnakça olanların Türkçe öğrenimi sürecinde karşılaştığı sesletim sorunlarının tespiti için faydalı olacaktır:

a. *Türkçedeki /c/ ve /ç/'nin Boşnakçadaki Sesbirimsel Karşılıkları:* Boşnakçada yer alan /c/'nin Türkçede tam karşılığı bulunmamaktadır. /c/ "tse" gibi seslendirilirken /đ/ ile /dž/ Türkçedeki /c/'yi karşılamaktadır. Boşnak dilindeki /č/ ve /ć/'nin Türkçe sesletimdeki karşılıkları ise /ç/'dir. /č/ ve /ć/'nin sesletimlerinin Boşnakçada da birbirlerinden tamamen farklı olduğunu hatırlatmak da yarar vardır. Genel olarak, yabancılara Türkçe öğretiminde /c/ ve /ç/'nin sesletimlerinde karşılaşılan temel hata, /c/'nin yerine /ç/'nin ve /ç/'nin yerine /c/'nin sesletilmesidir. Çünkü, Boşnakçada bu seslerin seslendirilmesi sırasında hafif bir boğumlama söz konusudur. Böylece, kendi dillerinde bu sesleri ayırt edemeyen Boşnaklar, bu ayrımı, Türkçede de gerçekleştirememektedir (İbragiç, 2017: 40).

b. *Türkçedeki /ğ/'nin Boşnakçadaki Sesbirimsel Karşılığı:* Türkçeye özgü olan /ğ/'nin Boşnakçada herhangi bir karşılığı bulunmamaktadır. Bu durum, ana dili Boşnakça olan konuşurların çoğu zaman /ğ/'yi doğru bir şekilde sesletememelerine veya /g/ ile karıştırmalarına neden olmaktadır. /ğ/'nin sesletimi, tanıdık bir sesletim olmaması dolayısıyla Boşnakça konuşurlarınca çoğu kez kullanılmamaktadır (Çangal ve Hattatioğlu, 2016: 84). Sesletimde zorluk çekilmesinin bir diğer nedeni ise /ğ/'den önce gelen ünlünün uzatılması gerekliliğidir.

c. *Türkçedeki /ı/ ve /i/'nin Boşnakçadaki Sesbirimsel Karşılıkları:* Boşnakçada /i/ mevcutken Türkçeye özgü olan /ı/ ise bulunmamaktadır. Fakat /i/ Boşnak alfabesinde büyük harfle gösterildiğinde noktasız yazıldığı için ("I") Boşnaklar, Türkçedeki /ı/ ve /i/'yi kendi dillerinde olduğu gibi tek bir ses olarak düşünmekte ve bu iki sesbirimin sesletimini karıştırabilmektedir. Türkçedeki /ı/ ana dili Boşnak olanlarca sıklıkla /i/ ile sesletilmektedir.

İbragić çalışmasında, Boşnakça konuşurlarının sesletimde /ı'yı yuttuğunu tespit etmiştir (2017: 40).

ç. *Türkçedeki /o/ ve /ö'nün Boşnakçadaki Sesbirimsel Karşılıkları:* Türkçeye özgü bir sesbirim olan /ö'nün bulunmadığı Boşnakçada /ö'nün yerine çoğunlukla /o/ kullanılmaktadır Böylece, yabancılara Türkçe öğretiminde /ö'nün sesletimi, ana dili kaynaklı olarak /o'nun sesletimi ile karşılanmaktadır.

d. *Türkçedeki /y'nin Boşnakçadaki Sesbirimsel Karşılığı:* Türkçedeki /y'nin Boşnakçadaki sesbirimsel karşılığı /j/ iken yine Boşnakçadaki /ž/ Türkçedeki /j'ye karşılık gelmektedir.

e. *Türkçedeki /ş'nin Boşnakçadaki Sesbirimsel Karşılığı:* Türkçeye özgü bir sesbirim olan /ş'nin Boşnakçadaki sesbirimsel karşılığı /š'dir.

Boşnakçadaki bahsi geçen sesbirimler dışında /lj/ ve /nj'nin Türkçede sesbirimsel karşılıkları bulunmamaktadır. /nj/ Türkçede “ny” gibi sesletilmekte ve söz konusu “y” sesi fazla hissettirilmemekte iken yine Boşnakçadaki /lj/ Türkçede “ly” gibi sesletilmekte ancak sadece “l” hissettirilmektedir (Şimşek, 2018: 78).

3.5. Okuma Metinlerindeki Sesbirim Unsurları

Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin sesletim yeterliliklerinin belirlenen hedefler doğrultusunda kazandırılabilmesi için öğrenim süreci çeşitli öğretim materyalleri ile desteklenebilir. Öyle ki sınıf etkileşimini teşvik eden diğer faaliyetlerin yanı sıra hedef kitle için hangi sesbirimlerin sorunlu olduğu belirlenerek hazırlanacak sesletim temelli öğrenim araçları dikkate değer bir öneme sahiptir. O halde Türkçe sesletim unsurlarının kazandırılması, öğrenme ve öğretme sürecinde kullanılan materyallerle yakından ilişkili olduğuna göre yaşanabilecek sesletim güçlüklerinin üstesinden gelinmesi adına yürütülecek çalışmalar da sesletim becerilerinin geliştirilmesine yönelik hazırlanmalıdır. Türkçe sesletim yeterliliklerinin iyileştirilmesi ise Türkçe sesbirimlerinin parçalı ve parçalarüstü düzeylerde fonetik özelliklerini dikkate alan içeriklerin öğrencilere sunulması ile mümkün olabilir. Gelgelelim sesletimi iyileştirebilecek ilkelere bağlı kalınarak seçilecek fonetik tabanlı ders materyalleri, öğrencilere Türkçe sesbirimleri sesletme fırsatı sunarken gelişimlerini ve eksikliklerini görmeleri için de yardımcı olacaktır. Üstelik söz konusu gereçler, sesletim

güçlüklerin önüne geçebileceğinden ötürü öğrencilerin konuşma kaygılarının da en aza indirecektir (Erten Dalak ve Mercan, 2017: 10).

Dil öğrenim sürecindeki sesletim faaliyetleri, genellikle dersteki uygulama etkinliklerinin genişliğine bağlı olarak gerçekleşir. Sesletim becerilerinin geliştirilebilmesi de uygulama ve tekrar gibi unsurların sıklıkla kullanılmasına bağlı olduğu için sesletim materyallerinin okuma destekli bir öğretim yapılabilmesi için hazırlanması daha uygun olacaktır. Nitekim okuma, anlam değeri olan fonemler yardımıyla karşısındaki metni seslendirme sürecidir ve başarılı bir konuşma dil öğrenmede en çok beklenen sonuç haline geldiğinden, ders kitaplarının önemli bir bölümü okuma metinlerinden oluşur. Bu bağlamda okuma metinleri, hedef dile ait dil becerilerinin geliştirilmesinde en sık başvuru alan ders materyalleridir. Kısacası, yabancılara Türkçe öğretimi çalışmalarının yürütüldüğü ders kitaplarında kullanılacak temel materyallerden biri Türkçenin sesbirimlerini doğru sesletebilmek için düzenlenebilecek okuma metinleridir. Bu nedenle, Türkçe sesbirimleri bakımından en uygun olan okuma metinlerinin seçilmesi, yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında yer alan mevcut metinlerin ise Türkçe sesbirimlerin sıklıkla kullanıldığı sözcük ve cümleler ile zenginleştirilmesi gerekir. Diğer taraftan bir dilin sesletimsel özelliklerinin her yönüyle basitten karmaşığa doğru giden bir yapıda tanımlanmış olması gerektiğinden henüz A1 başlangıç düzeyindeki öğrencilerin ana dillerindeki sesbirimlerden oluşan okuma metinleri ile karşılaşmaları ciddi bir problem teşkil etmez. Ancak A2 düzeyi itibarıyla muhakkak Türkçe sesbirimlerinden oluşan okuma metinlerine yer verilmelidir. Öyleyse Türkçenin söyleyiş öğretiminde kullanılacak okuma metinleri için düzeylere uygun hedefler belirlenmeli, sesletim becerilerinin gelişimini etkileyen faktörler dikkate alınarak sesletiminde zorlanılan birimleri doğru eklemlemeye yönelik kavratıcı okuma etkinlikleri planlanmalıdır (Şenyiğit ve Okur, 2019: 533).

4. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma bulgularının gerekçelerini göstermek ve çözüm önerileri için nasıl bir yol izleneceğinin belirlenmesi için kullanılan araştırma yöntemleri açıklanmıştır. Çalışmanın hedefine ulaşip ulaşmadığının ortaya konulması için araştırmanın modeline, katılımcılarına, verilerin toplanma sürecine ve elde edilen verilerin analizine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

4.1. Araştırma Modeli

Araştırmada, yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan okuma metnlerinin Türkçenin sesletimi edinime olan etkisini belirlemek amacıyla, Türkçe öğrenen temel seviyedeki Boşnak öğrencilerinin sesli okuma etkinlikleri sırasında hatalı seslettikleri Türkçe sesbirimlerin tespit edilmesi öncelenmiştir. Öğrencilerin okuma metnilerindeki Türkçe sesbirimleri sesletme becerilerinin ses analizi yoluyla değerlendirilmesi, betimsel bir çalışmada niceliksel çıktıların yorumlanması özelliği taşımaktadır. Bu sebeple çalışmada, karma araştırma modeli kullanılmıştır. Balcı, karma araştırmayı “Nitel ve nicel yöntem ya da paradigmaların karması bir yaklaşım” şeklinde tanımlar. Buna göre, nicel ve nitel veri toplama tekniklerinin aynı anda veya diğeri takip eder nitelikte olduğu karma araştırmada, yöntemler bütünleştirici bir biçimde uygulanmaktadır (2021: 41-42). Diğer bir ifade ile çalışma, AOBM rehberliğinde hazırlanan okuma metnlerinin yabancı öğrencilerin Türkçe sesletim becerilerine olan etkilerinin tespit edilmesi yönüyle betimsel analiz modeline uygun olarak yapılandırılmıştır. Praat (Boersma ve Weenink, 2020) ses analizi programı ile elde edilen nicel verilerin yorumlanması ise çalışmanın karma bir araştırma olduğunu göstermektedir.

4.2. Katılımcılar

Evrenini yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Boşnak öğrencilerin oluşturduğu araştırmamız, JU Srednja Ekonomska i Ugostiteljko Turisticka Škola ve JU Srednja Škola Stolac liseleri ile OŠ Vrapčiči, OŠ Bijelo Polje ve OŠ Zalik ortaokullarında A1 ve A2 dil yeterlilik

seviyesindeki Türkçe öğrenen 15-20 yaş aralığındaki Boşnak öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Buna göre AOBM esas alındığında, A1 düzeyi öğrencilerinin seslettiği bir dağarcığı kendisiyle konuşan ana dili konuşurlarının biraz çaba ile anlayabilecekleri, A2 düzeyi öğrencilerinin ise genelde anlaşılabilir bir sesletime sahip olduğu öngörülmüştür (AOBM, 2013: 119).

Belirlenen okuma metinlerin örneklem grubu katılımcılarından kaydedilen okuma çıktılarının incelendiği çalışmada, 25'i kadın ve 15'i erkek olmak üzere toplam 40 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin her birinin ana dili Boşnakçadır. Ayrıca çalışmada, aynı okuma metinlerinin ana dilde de seslendirilmesi için üç kadın ve üç erkek olmak üzere ana dili Türkçe olan 15-20 yaş aralığındaki altı katılımcı daha yer almaktadır.

4.3. Verilerin Toplanması

Ana dili Boşnakça olan öğrencilerin Türkçe sesbirimlerin sesletiminde sıklıkla karşılaştıkları hataları belirlemek amacıyla çalışma grubuna araştırma hakkında bilgi verdikten sonra rızaları doğrultusunda öğrencilerden Yunus Emre Enstitüsü'ne ait olan Yedi İklim A1 ders kitabındaki "Ailem", "Ben Kimim?", "Haftalık Planımız", "Mesleğimi Seviyorum", "Murat Dün Neler Yaptı?", "Öğrencim Ali", "Öğretmen Olacağım", "Öncesi Sonrası", "Pazardan Eve Kadar", "Sevgili Günlük", "Sedat ve Ailesi Piknikte" ile A2 ders kitabındaki "Kuş Evleri" adlı okuma metinlerinden bir veya bir kaçını sessiz bir ortamda seslendirmeleri ve bu sırada ses kaydı almaları istenmiştir. Okuma metinleri belirlenirken araştırmanın verilerinin toplanması için ilgili literatür taramasından elde edilen bilgiler çerçevesinde AOBM göz önünde bulundurularak Türkçe sesbirimlerin ağırlıkta olduğu metinlerin seçilmesine özen gösterilmiştir. Covid-19 salgını dolayısıyla katılımcılarla birebir görüşülemediğinden öğrenciler ses kayıtlarını kendi ses kayıt cihazlarıyla kayıt altına almışlar ve tarafımıza iletmışlerdir. Toplam 877 sözcükten oluşan on iki okuma metninin sesletimi sırasında erkek öğrenciler 256 sözcük seslendirirken çoğunluğunu kadın öğrencilerin oluşturduğu sınıflardaki kadın katılımcılar 1198 sözcük kayıt altına almıştır. Böylece ana dili Boşnakça olan çalışma grubuna ait 1454 sözcük analiz edilmek üzere dosyalanmış ve bu ses kayıtları araştırma aracı olarak kullanılmıştır. Diğer taraftan formant değerlerinin daha iyi biçimde karşılaştırılabilmesi için aynı okuma metinleri üç kadın ve üç erkek olmak üzere ana dili Türkçe olan altı katılımcı tarafından daha seslendirilmiştir. Buna göre, ana dili Türkçe olan kadın konuşur tarafından 1198 sözcük kayıt altına alınırken ana

dili Türkçe olan erkek konuşur tarafından 256 sözcük sesletilmiştir. Söz konusu kayıtlar sessiz bir ortamda stereo ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmış ve analiz edilmek üzere dosyalanmıştır.

4.4. Verilerin Analizi

Yaklaşık bir aylık süre içerisinde tarafımıza ulaştırılan, uzunlukları 22 saniye ile 1 dakika 58 saniye arasında değişen 53 adet ses kayıt dosyası bilgisayar ortamına aktarılmış ve doğru çözümlenebilmesi açısından dış seslerden olabildiğince arındırılarak mp3 formatına dönüştürülmüştür. Daha sonra her okuma metni kaydı için ayrı olmak üzere elde edilen niceliksel verilerin kaydedilmesi için Word ve Excel dosyaları oluşturulmuş; metindeki sözcükler yazılı metin formunda düzenlenerek hecelerine göre formant analiz tabloları hazırlanmıştır. Ayrıca yine aynı okuma metni klasörüne vurgu grafikleri görünümünün sınıflandırıldığı vurgu grafikleri dosyaları da eklenmiş, ses dosyaları okuma metinlerinin isimleri ile adlandırılarak verilerin analizi için hazır duruma getirilmiştir.

Sonraki aşamada aynı okuma metinleri üç kadın ve üç erkek olmak üzere ana dili Türkçe olan altı konuşura da okutulmuş ve sesletimleri mp3 formatında kayıt altına alınmıştır. Çözümlemek üzere Praat (Boersma ve Weenink, 2020) ses analiz programlarına aktarılan her bir ses kaydının sözcükleri hecelerine ayrılmış, gerçekleştirilen birtakım analizler sonucunda elde edilen veriler, tıpkı ana dili Boşnakça olan öğrenciler için hazırlanan docx. ve .xlsx dosyası formatındaki formant analizi tabloları ve vurgu grafikleri dosyalarında olduğu gibi isimlendirilerek dosyalanmıştır. Böylece ana dili Türkçe olan kadın ve erkek konuşurların sesletmiş olduğu heceler her birindeki ünlü sesbirimlerin formant değerleri ile Türkçe öğrenen Boşnak öğrencilerin Türkçe sesbirimleri seslendirmeleri sırasındaki formant değerlerinin karşılaştırılma imkânı sağlanmış; çalışma grubundaki sesletim hatalarının Türkçe sesbirimlerin hangileri üzerinde yoğunlaştığı, sözcüklerin vurgularının hangi hece üzerinde gerçekleştirildiği yalnızca çıplak kulakla değil; bilimsel veriler ışığında tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmadaki katılımcılar tarafından seslendirilen 1454 sözcüğün her biri hecelerine ayrılırken farklı niteliklere sahip ünsüzlerle birlikteki konumları göz önünde bulundurularak çözümlenmiştir. Cinsiyet faktörü önemli bir değişken olduğundan kadın ve erkek çalışma grubuna dair iki ayrı sınıflandırmanın yapıldığı araştırmada, ünlülerin formant değerlerini

doğrudan etkileyen yanal, çarpmalı, yarı ünlü ünsüzler, ünlüleri uzatan bir yazıbirim olan /ğ/ ünsüzü ile antiformant olarak bilinen geniz ünsüzleri ise çözümlenmeye dahil edilmemiştir. Antiformantlar, akustik açıdan ünlülere benzeyen ancak enerjilerinin düşük olması nedeniyle rezonans özelliklerine göre spektrogramda farklı formant örüntüleri sergileyen geniz ünsüzleridir (Ergenç ve Uzun, 2020: 37). Bunlar, ses sinyal genlikleri daha az ve bant genişlikleri fazla olan sıklık bölgeleri olarak görülür ve komşu ünlülere dair ulaşılan formant değerleri, ünlüler için bildirilen değerler ile büyük farklılıklar gösterir (Kılıç, 2018: 265). Dolayısıyla çalışmada, ünlülerden hemen sonra buldukları hecelerdeki ünlülere dair formant değerlerinin değişime uğradığını tespit ettiğimiz bu ünsüzlerin bulunduğu heceler ve /ğ/ yazıbiriminin bulunduğu tüm heceler, çalışma sonuçlarını olumsuz etkilememesi için değerlendirme dışı bırakılmış; hece düzeyindeki 368 sözcük için formant ölçümleri hesaplanmıştır. Sözcüklerin formant değerleri Praat (Boersma ve Weenink, 2020) programı ile belirlendikten sonra R dilinde IPA değerleri ile şekillendirilmiş ve katılımcıların Türkçe ünlüleri üretimleri R programlama dili çerçevesinde incelenmiştir. Katılımcıların ünlü sesletimlerine dair elde edilen sonuçlara ait ortalama bir değer gösterilmeyen ünlüler için formant şekillerine yer verilmezken ünlüler ve ünsüz birlikleri içerisindeki ünlülere dair ulaşılan formant ve ortalama formant değerleri tablolar ile gösterilmiştir. Diğer taraftan ise ünlülerin ünsüz birlikleri birinci ve ikinci alt problem başlığı altında sunulduğundan üçüncü ve dördüncü alt problemin bulguları kısmında bir kez daha yer verilmemiş; katılımcılardan elde edilen formant değerlerine ait aritmetik ortalama sonuçları yalnızca R programa dili çerçevesinde oluşturulan şekiller ile gösterilmiştir.

Diğer taraftan araştırmanın beşinci alt problemi olan metindeki vurgu görünümüleri için cinsiyet faktörü önemli bir değişken değildir. Bu nedenle çalışmada seslendirilen okuma metinlerinin cümle ve sözcük düzeyindeki vurgu görünümüleri, Bosna Hersekli katılımcıların tümü ve ana dil konuşurlarının tümü göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Buna göre, okuma metinlerindeki cümlelerin her biri ayrıca ele alınmış; cümle vurgusunun hangi sözcük üzerinde gerçekleştiği ve sözcük düzeyindeki vurguların hangi heceler üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türkçe cümle düzeyinde vurgu, yüklemden hemen önceki sözcük üzerinde gerçekleştiğinden Türk ana dil konuşurlarının cümle vurgularına dair ortalama vurgu grafiklerine yer verilmemiş; Boşnak katılımcıların seslendirdikleri cümlelerdeki vurgulu sözcüğe dair ortalama bir vurgu görünümü Praat ses analiz programı ile ulaşılan vurgu grafiği ile gösterilmiştir. Bosna Hersekli öğrencilerin sözcük düzeyindeki vurguları hangi hece üzerinde gerçekleştirdiklerinin tespitinde de vurgu hecelerinin ana dili konuşurları ile ortak olduğu sözcükler için ortalama bir formant grafiği verilmemiştir.

Yalnızca söz konusu sözcüklere dair vurguların bulunduğu heceler hakkındaki bulgulardan bahsedilmiş; hece vurguları ana dili konuşurları ile veya Boşnak katılımcılar arasında farklılık gösteren sözcüklerdeki vurgu görünüşleri ise ortalama vurgu görünüşünün sunulduğu grafikler ile gösterilmiştir.

Araştırmadaki verilerin analizinin ortaya konulması için kullanılan veri analiz aracı çalışmanın amacına ulaşması için önemli bir ölçüt olduğuna göre, çalışmamızda bahsi geçen formantlar ve R programa dili hakkında bilgi vermek; ses analizlerini çözümlediğimiz Praat 6.1.42 (Boersma ve Weenink, 2020) ses analiz programının kullanım basamaklarından bahsetmek yerinde ve yararlı olacaktır:

4.4.1. Formant (Biçimleyici, Düzenleyici)

Ses yolundaki boşlukların tınlama sıklıklarının ifadesi için kullanılan bir terimdir (Ergenç ve Uzun, 2020: 36). Daha çok ünlülerin, kimi ötümlü ünsüzlerin ya da antiformant olarak adlandırılan geniz ünsüzlerinin ses yolundaki titreşim değerlerinin nicel veriler ile gösterimidir (Erdem Nas ve Yalçınkaya, 2021: 5). Akustik titreşimler olarak da yorumlanan formantlar, en düşük frekanslı formanttan başlayarak art arda sıralanan formant numaraları ile tanımlanır ve teoride sonsuz sayıda bulunsa da çalışmalarda daha çok ünlüler için doğru sonuçlar içermesi sebebiyle en düşük üç veya dört formant kullanılır (Rezaei ve Salehi, 2006: 9). Buna göre, değerleri Hertz (Hz) ile gösterilen formant bant aralıkları, 0-5500 Hz arasında değişim gösteren dört temel formant değerinden oluşur. Formant frekans değerleri adı ile adlandırılan bu değerler kadınlar için 500-5500 Hz aralığında iken erkekler için 500-5000 Hz aralığında hesaplanmıştır (Erdem Nas ve Yalçınkaya, 2021: 5). Ünlülerin üç boyutluluk özelliklerini betimleyen F1 ve F2 formant değerlerinde F1, dilin yüksekliği ve alçaklığı ile ilgilidir. Yüksek bir ünlü düşük bir F1 frekansına; düşük bir ünlü ise nispeten yüksek bir F1 frekans değerine sahiptir. Dolayısıyla, söz konusu ünlülerin yüksekliği F1 frekans değerleri ile ters orantılı bir görünüm sergilemektedir. F2 ise dilin ön ve arkadaki pozisyonunu işaret eder. Buna göre, arka çıkışlı ünlüler F2'nin düşük bir frekansını paylaşırken ön çıkışlı ünlüler yüksek bir F2 frekans değerini karşılar (Rezaei ve Salehi, 2006: 10-11). Bu nitelikleriyle dilin yüksekliğini temsil eden F1 dikey alanda, dilin ağız içersindeki ön ve arka konumundaki hareketliliğini temsil eden F2 yatay alanda yer almaktadır. F3 ve F4 ise cinsiyete dayalı değişimleri belirlemede rol oynadığından R dilindeki formant

grafiklerinin dikey veya yatay düzlemlerinde gösterilemez (Erdem Nas ve Yalçınkaya, 2021: 5).

4.4.2. R Programlama Dili

İlk kez 1993'te, Ross Ihaka ve Robert Gentleman adlı tasarımcılar tarafından tasarlanan R programa dili, çeşitli istatistiksel hesaplamalar ve grafikler için oluşturulmuş; S programlama diline bir alternatif olarak geliştirilmiştir. Çeşitli formatlarda kapsamlı belgeleme formatına sahip olan programın dikkat çekici özelliklerinden biri, semboller ile formüller de dahil olmak üzere iyi kalitede ve tasarımda grafikler üretilebiliyor olmasının kolaylığıdır.¹

Çalışmamızda cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurulduğundan R programlama dili yazılımı ile görüntülenen şekiller kadın ve erkek katılımcılar için ayrı oluşturulmuştur. Şekillerdeki kırmızı ve mavi renklerle gösterilen ünlü değerleri, katılımcılara dair ortalama formant değerlerini belirtmektedir. Kırmızılar, Boşnak öğrencilere ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşurlarına ait ortalama değeri gösterir. Böylelikle Boşnak konuşurlar tarafından sesletilen ünlünün çevre sesler etkisiyle hangi seslere yakın bir biçimde oluşturulduğu, Türkçe ana dil konuşurlarının ortalama değerleri ile karşılaştırılarak gözlemlenebilmiştir.

4.4.3. Praat 6.1.42 (Boersma ve Weenink, 2020) ile Verilerin Analizi

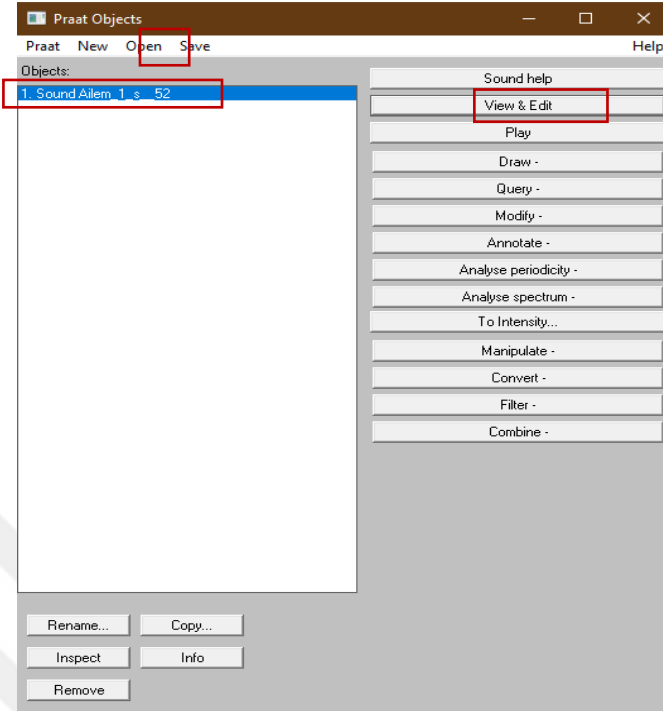
İlk kez (Praat 1.0) 2011'de Paul Boersma ve David Weenink tarafından geliştirilen Praat, dilbilim çalışmalarının yardımcı olunması için tasarlanmış ücretsiz bir ses analiz yazılımıdır. Resmi internet sitesindeki link aracılığıyla indirilen program cihaza kurulduktan sonra ekranda "Objects" ve ilgili dosyanın üzerinde gerçekleştirilecek işlemler için "editör" pencereleri ile açılır. Objects penceresi üzerinden daha önce adlandırılarak mp3 formatına dönüştürülmüş olan ilgili ses dosyaları seçilir ve "View and Edit" seçeneğiyle ilgili kayıt üzerinde gerekli fonetik ölçüm ve analizler gerçekleştirilmek üzere ses dalga formlarının gösterildiği bir düzenleme penceresine ulaşılır (Şekil 4.1). Yönlendirilen pencerede, eğer ses kaydı kısa ise geniş; uzun ise daha dar bir spektrogram bandı ile karşılaşılar. Çözümlemek

---

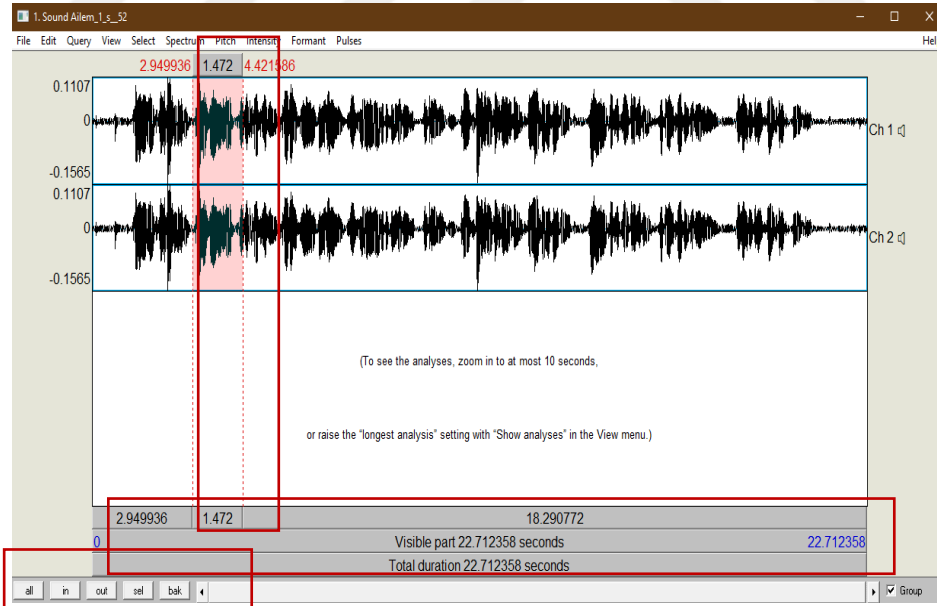
¹ <https://www.r-project.org/about.html>

istenen bölüm, fare imlecinin bant üzerinde süreklenmesi ile seçilir ve seçimin başlangıç ile bitiş zamanı üst tarafında saniye cinsinden belirtilmiş olan kırmızı çubuklar ile görüntülenir (Şekil 4.2). İlgili ses kaydını dinlemek için pencerenin altında 3 adet gri çizgi bulunur. Bunlardan en altta bulunan çizgi tüm ses kaydını; ortadaki çizgi ses kaydının bantta görünen bölümünü çalarken en üstteki ilk gri çizgi seçilen bölümdeki sesin görünür kısmına karşılık gelen parçalarını dinlemeye olanak sağlar (Şekil 4.2). Pencerenin sol alt köşesinde bulunan “sel” butonuna tıkladığında pencere geçerli seçim ile doldurularak yaklaşırken “bak” seçeneği pencereyi önceki yakınlaştırma seviyesine geri çevirir. Formant analizi gibi değerlere ulaşmak için ise sel butonu ile seçilen ses aralığına yaklaşmak gerekir (Şekil 4.2). İstenilen ses aralığı seçilip yakınlaştırıldıktan sonra açılan pencerede, bir dizi kırmızı nokta ve yatay mavi bir çizgi ile karşılaşılır. Söz konusu kırmızı noktalar hecelerdeki ünlü sesbirimlerin formant değerlerinin iz düşümü iken mavi çizgi seçili ses bandı boyunca meydana gelen vurgu grafiğini çizer (Şekil 4.3). Formant analizlerinin sayısal verileri için ölçüm yapılması istenen yer fare imleci ile seçildikten sonra formant menüsü üzerinden F1, F2, F3 ve F4 değerleri elde edilir (Şekil 4.4). Çalışmamızda ölçümlerin karşılaştırmasının daha ayrıntılı olabilmesi için F1, F2 ve F3 değerleri gözetilmiş; elde edilen veriler “Bulgular” bölümünde yorumlanmak üzere her bir okuma metni için oluşturulan formant analizleri Word dosyalarında tablo düzeninde sınıflandırılmıştır. Ses kaydı bandındaki sözcüklerin vurgu grafiklerinin birer PNG dosyası biçimine ulaşılması için ise vurgu grafiği görüntülenmek istenen sesletimin (sözcüğün) tümü spektrogram bandı üzerinde seçilir ve “Objects” sayfasına geri dönülür. Bu defa “View and Edit” dosyasından önce “Annotate” ve bir alt başlığı olan “To TextGrid” seçeneklerine tıklanır ve ekranda beliren kutucuğa ses kaydının adı yazılarak seçilen sesin yanı sıra yeni bir text dosyanın açılması sağlanır. Bu işlemin hemen ardından her iki dosya da fare imleci ile seçilerek sözcük hecelerine ayrılmak üzere “View and Edit” butonuyla textgrid dosyasına yönlendirilir (Şekil 4.5). Yönlendirilen penceredeki spektrogramda gri çizgilerin hemen üstünde bulunan sarı banda sözcüğün çıplak kulakla taranarak belirlenmiş olan heceleri yazılır. Böylece hece sınırları kırmızı kalın çizgiyle belirlenen sözcük, vurgu analiz tablosuna ulaşmak üzere hazır hale gelir. İşlemin devamında hecelere ayrılan ses kaydının tümü seçildikten sonra “Pitch” seçeneğine ve hemen ardından grafik çizimi için “Draw visible pitch contour and TextGrid” butonuna tıklanarak onay verilir (Şekil 4.6). Tüm bu işlemlerin sonucunda Praat Picture adında vurgu grafiğine ulaşım sağlanır ve söz konusu vurgu grafiği kullanıcının tercihi göre 300-dpi veya 600-dpi formatında PNG dosyası olarak kaydedilir (Şekil 4.7). Grafikteki eğrinin en yukarıda kalan tepesi, vurgunun bulunduğu kısmın sınırı içerisindeki hecede olduğunun

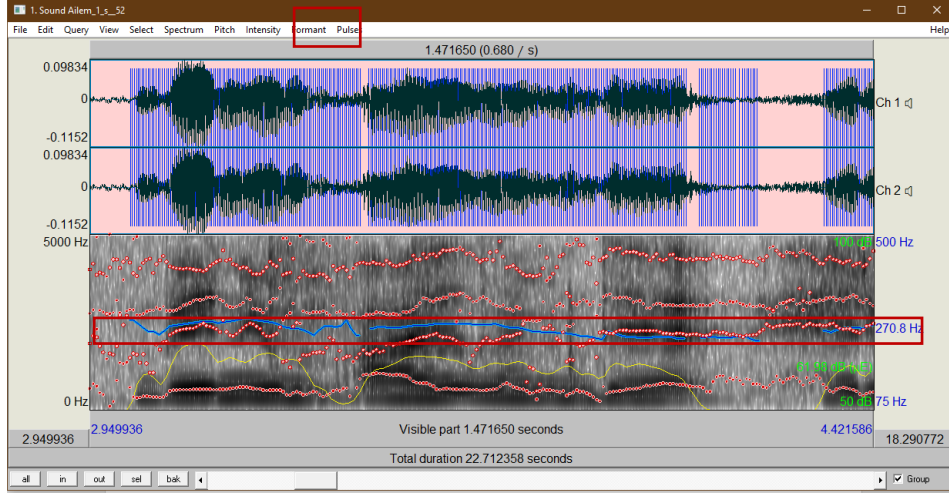
göstergesidir. Aynı işlemler cümle vurgusunun hangi hece üzerinde olduğunun tespiti için de gerçekleştirilir:

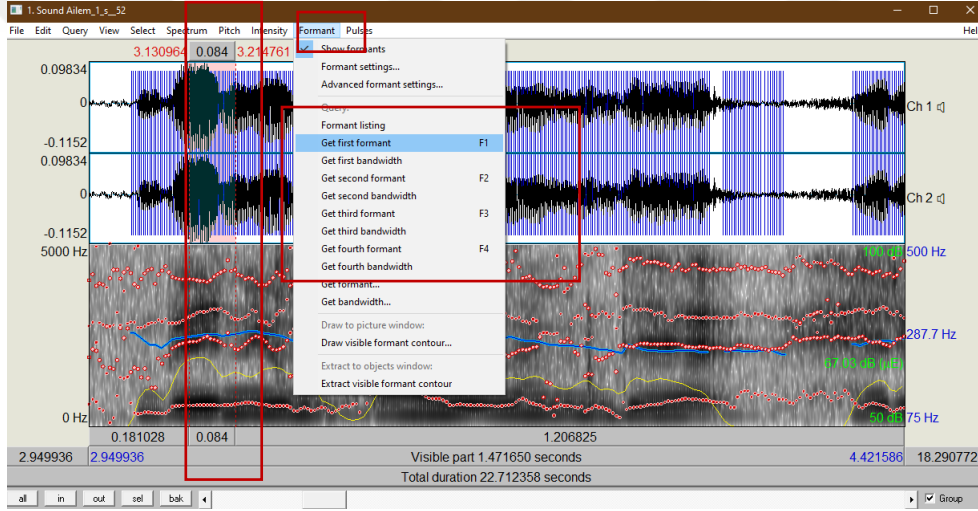
Şekil 4.1: Praat 6.1.42 (Boersma ve Weenink, 2020) Görünüm 1

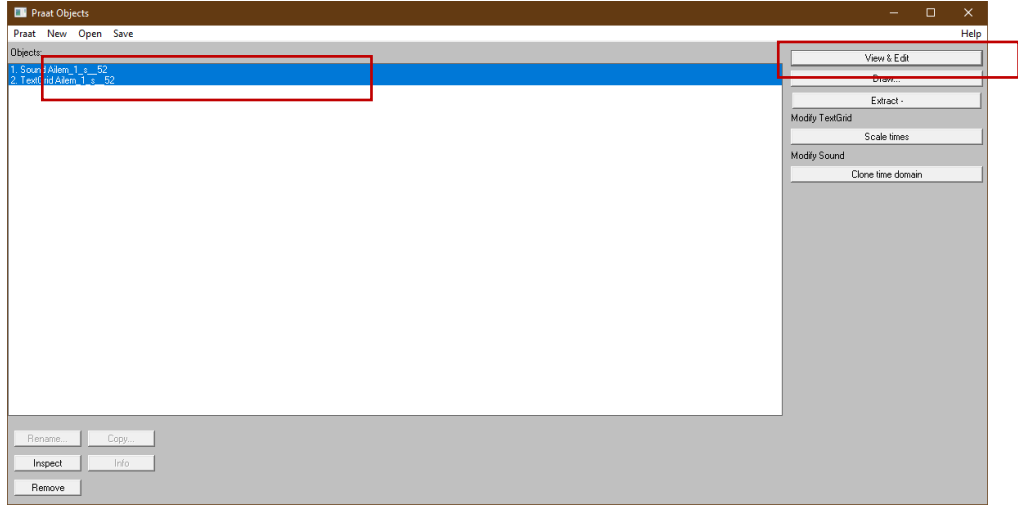
Şekil 4.2: Praat 6.1.42 (Boersma ve Weenink, 2020) Görünüm 2

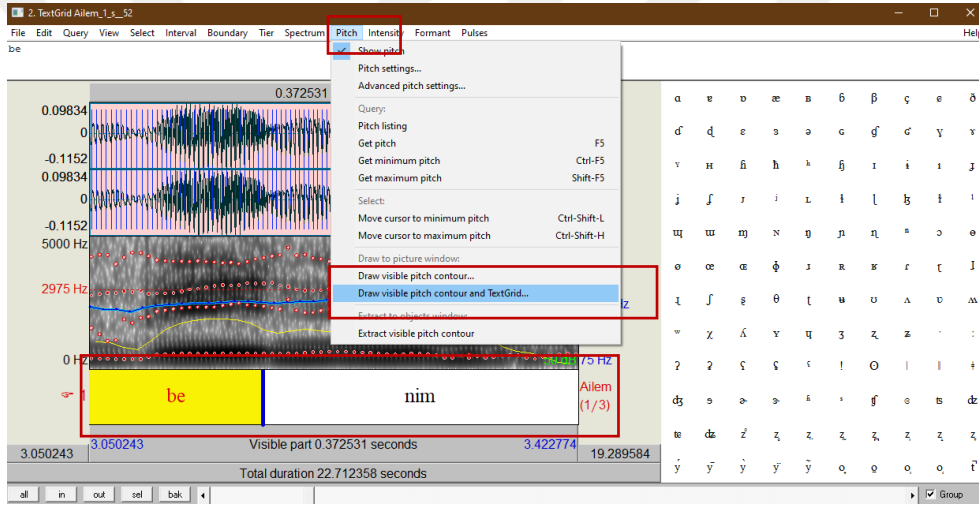
Şekil 4.3: Praat 6.1.42 (Boersma ve Weenink, 2020) Görünüm 3

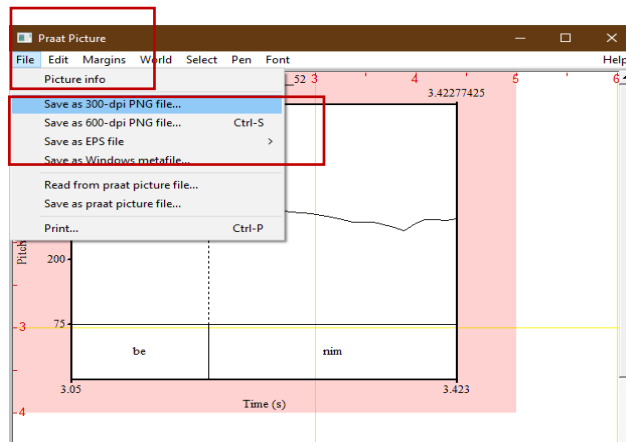
Şekil 4.4: Praat 6.1.42 (Boersma ve Weenink, 2020) Görünüm 4

Şekil 4.5: Praat 6.1.42 (Boersma ve Weenink, 2020) Görünüm 5

Şekil 4.6: Praat 6.1.42 (Boersma ve Weenink, 2020) Görünüm 6

Şekil 4.7: Praat 6.1.42 (Boersma ve Weenink, 2020) Görünüm 7

5. BULGULAR

Çalışmamızın bu bölümünde, araştırma yoluyla toplanan nitel ve nicel verilerden elde edilen bulgular sunulacak ve araştırmanın her bir problemi ayrıntılı bir biçimde incelenecektir. Buna göre, ana dili Boşnakça olan Bosna Hersekli öğrencilerin Türkçe sesbirimleri sesletimlerini belirlemeye yönelik kaydedilen okuma metinlerine ait ses kayıtlarının formant değerleri, şekilleri ve sözcüklerdeki hece vurguları değerlendirmelere tabi tutulmuştur.

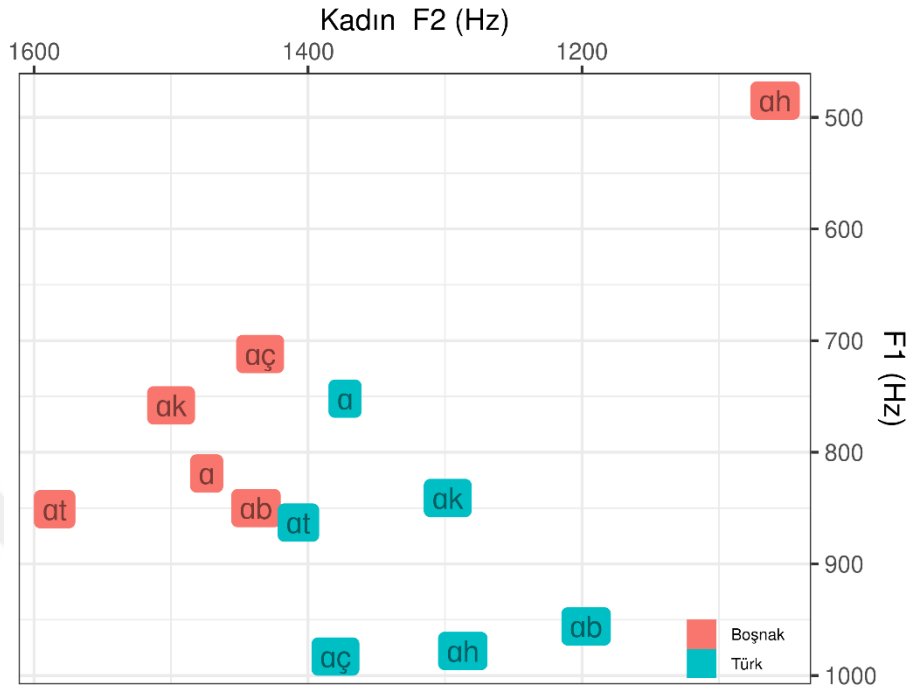
Araştırmada, formant değerlerini doğrudan etkileyen yanal, yarı ünlü ve çarpmalı ünsüzlerle birlikte antiformant olarak bilinen genizsil ünsüzlerin son ses olarak bulunduğu heceler ile yanında bulunan tüm ünlüleri uzatan /ğ/ yazıbiriminin bulunduğu tüm heceler elendikten sonra 1454 sözcük içerisinde ilk, orta veya son hecelerde bulunan 368 sözcüğün ses kaydı çözümlenerek sunulmuş; bu hecelerın sözcük içerisindeki vurgu görünümüleri tespit edilmiştir. Cinsiyet faktörü sözcüklerin formant değerlerine yansıyan önemli bir değişken olduğundan, çalışmanın veri toplama aracı olan Praat (Boersma ve Weenink, 2020) ses analiz programı aracılığıyla Boşnak çalışma grubuna dair elde edilen veriler, ünlüler ve ünsüzler kapsamında söz konusu cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurularak incelenmiş, belirlenen formant değerleri R dilinde IPA değerleri ile şekillendirilmiş ve ana dili Türkçe olan konuşurlara dair sonuçlarla karşılaştırılarak çalışmanın sonuçlar kısmında yorumlanmıştır. Diğer taraftan araştırmanın okuma metinlerindeki vurgu görünümüleri için cinsiyet faktörü önemli bir değişken olmadığından okuma metinlerinin cümle ve sözcük düzeyindeki vurgu görünümüleri, Boşnak katılımcıların tümü ve ana dil konuşurlarının tümü göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir.

5.1. Ana dili Boşnakça olan kadın öğrenciler sesbilgisel çevrede hangi ünlüleri seslendirdikleri sırada sorun yaşamakta ya da kolayca bu sesleri sesletebilmektedir?

5.1.1. /a/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına 9 sözcükte yer alırken /a/ 12 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /ca, la, da, ya, ba, ma, ra, na, va, za, ga, ab/ ve 12 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /ka, ta, pa, sa, şa, fa, ça, at, ak, ah, aç/ bulunmaktadır. 15 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /rat, dat, yat, bah, baş, yap, nak, mak, cak, raz, laş, yak, rast, gah, zak/, 1 sözcükte iki ötümlü /raz/ ve 6 sözcükte ise iki ötümsüz /haf, kah, taş, şap, kat, tak/ ünsüz arasında yer

almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.1’de ve Tablo 4’te 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.1: /a/ ünlüsüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

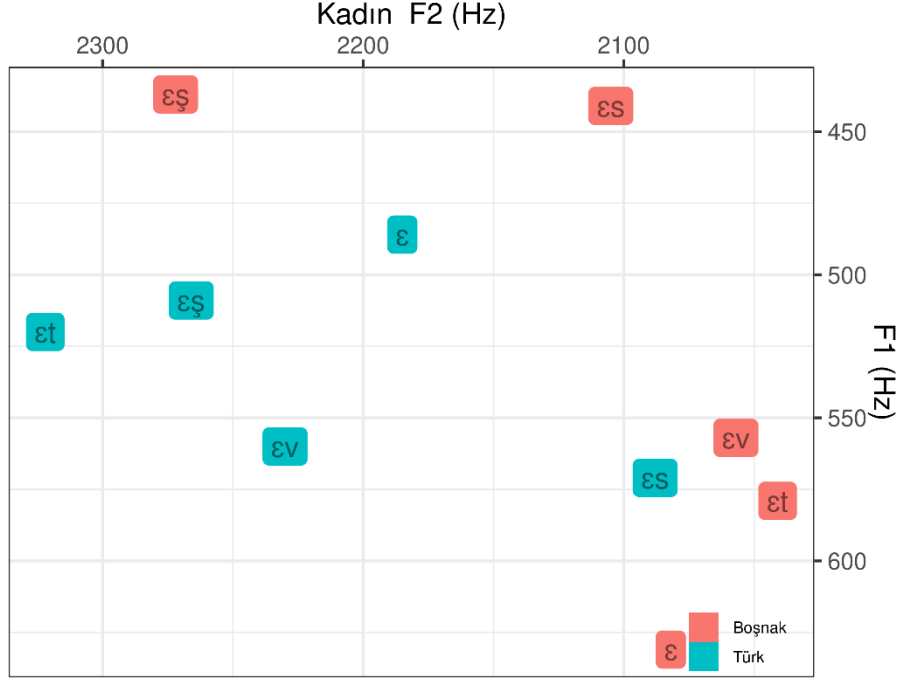
Tablo 4: /a/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması

Ünlüler	IPA	BOŞNAK KADIN			TÜRK KADIN		
		F1	F2	F3	F1	F2	F2
a	a	819	1474	2665	752	1373	3254
ca	ca	645	1739	2933	606	1700	2904
la	la	645	1511	2868	607	1605	3034
da	da	737	1620	2808	665	1448	3102
ya	ya	766	1834	2804	584	1914	2964
ba	ba	769	1425	2592	660	1296	3057
ma	ma	964	1544	2530	746	1358	3417
ra	ra	743	1634	2663	727	1513	2783
na	na	661	1624	2560	687	1646	3205
va	va	656	1462	2545	659	1278	3155
za	za	721	1582	2534	562	1725	3001
ga	ga	466	1487	2632	655	1621	3248
ab	ab	850	1438	2541	956	1197	3354
ka	ka	592	1595	2557	626	1628	2902
ta	ta	658	1536	2820	599	1577	3061
pa	pa	779	1436	2600	637	1410	3054
sa	sa	760	1591	2770	749	1433	3148
şa	şa	581	1548	2841	614	1722	2847
fa	fa	685	1465	2456	594	1402	2855
ça	ça	757	1604	2829	585	1553	2956

at	at	851	1585	2548	863	1407	3057
ak	ak	758	1500	2345	841	1298	3047
ah	ah	485	1059	2408	978	1287	3186
aç	aç	712	1435	2540	983	1380	3323
dat	dat	746	1650	2896	838	1403	3124
rat	rat	786	1682	2780	844	1383	3103
yat	yat	711	1681	2850	763	1520	3075
bah	bah	873	1465	2745	789	1175	3106
baş	baş	686	1402	2610	742	1384	2711
yap	yap	818	1703	2751	807	1443	2802
nak	nak	565	1530	3009	907	1452	3164
rast	rast	706	1097	2513	770	1567	2848
mak	mak	680	1329	2852	717	1340	2942
cak	cak	648	1785	2588	699	1578	2545
raz	raz	696	1646	2764	779	1543	3083
laş	laş	778	1586	3054	782	1497	2892
gah	gah	603	1706	2890	674	1627	2804
yak	yak	625	1464	2383	839	1507	2816
zak	zak	942	1683	2297	828	1415	2748
raz	raz	696	1646	2764	779	1543	3083
haf	haf	620	1328	2511	799	1193	3107
kah	kah	751	1517	2495	807	1301	2941
taş	taş	795	1605	2884	868	1499	2987
şap	şap	710	1086	2505	772	1462	2599
kat	kat	754	1580	2502	737	1404	2748
tak	tak	1116	1739	2553	835	1414	2901
Ortalama		725	1536	2660	746	1466	3001

Boşnak kadın konuşurlar /a/ sesi ile başlayan hece birliklerinin tümünü önde oluştururken /h/ yarı ünlüsü ile kurulan hece birliğinde /a/ ünlüsünü ana dil kadın konuşurlarına göre geride oluşturmuştur.

5.1.2. /e/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına 1 sözcükte yer alırken /e/ 11 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /be, de, ve, le, ne, ye, ce, ge, ze, re, me/ ve 10 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /eş, et, es, çe, fe şe, te, he, se, ke/ bulunmaktadır. 15 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /deş, beş, met, rek, cek, bes, nek, dep, bep, ret, det, mek, bet, neş, lek/, 2 sözcükte bir ötümsüz bir ötümlü /seb, tez/, 2 sözcükte iki ötümlü /zel, gez/ ve 6 sözcükte ise iki ötümsüz /sek, çeş, hep, ket, tek, şet/ ünsüz arasında yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.2.'de ve Tablo 5'de, 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.2: /e/ ünlüsüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

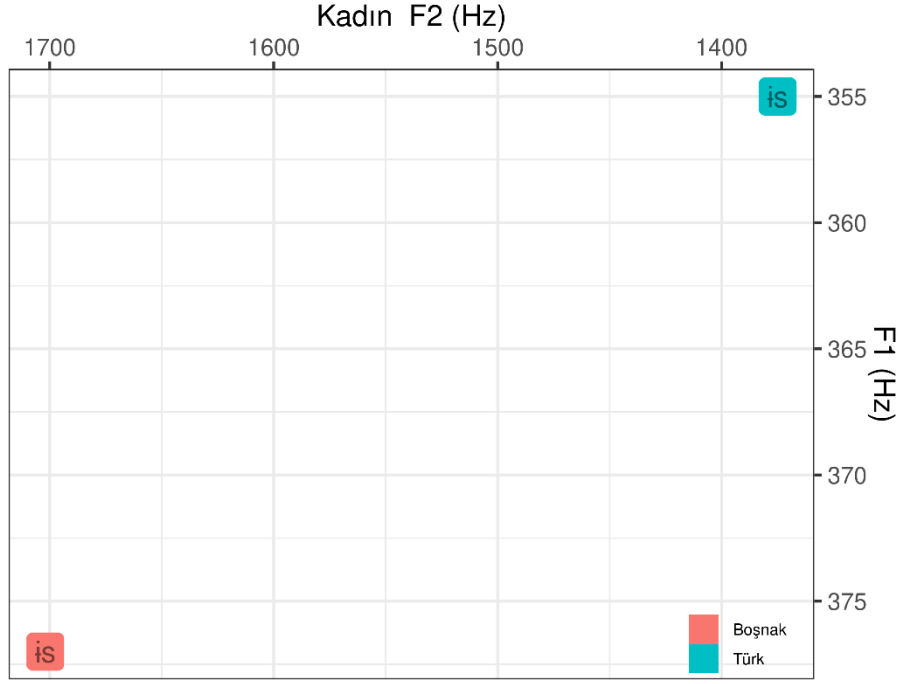
Tablo 5: /e/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması

Ünlüler	IPA	BOŞNAK KADIN			TÜRK KADIN		
		F1	F2	F3	F1	F2	F2
e	ε	631	2082	2940	486	2185	3044
be	bε	544	2077	2864	421	2306	3098
de	dε	553	2002	2953	543	2007	2957
ve	vε	616	1958	2848	559	2038	2899
le	lε	619	1941	2950	542	2136	2947
ne	nε	608	2080	3043	573	2198	3077
ye	yε	489	2325	3054	497	2366	3083
ce	cε	536	2075	2968	486	2073	2840
ge	gε	464	2250	2933	439	2317	2902
ze	zε	395	1820	2794	636	1848	3084
re	rε	567	1978	2883	558	1935	2807
me	mε	661	1942	2840	529	2105	3024
ke	kε	522	1997	2862	541	2051	2954
se	sε	527	2041	2946	477	2069	2873
he	hε	532	2126	2898	634	2164	3071
te	tε	516	2016	2972	459	2035	2769
şe	şε	530	2171	2943	476	2164	2766
es	εs	441	2105	3011	571	2088	3115
et	εt	579	2041	2878	520	2322	2999
eş	εş	460	1970	2800	437	2001	2898
çe	çε	553	1686	2532	628	1893	3047
fe	fε	437	2272	3047	509	2266	2910
deş	dεş	498	2212	3117	404	2214	2920

beş	bēş	622	1966	2725	554	2245	3042
rek	rēk	485	1887	2860	563	2253	3054
met	met	641	1784	3019	634	2118	2960
cek	cēk	416	2093	2857	471	2185	2921
bes	bēs	459	2125	3117	508	2207	2965
nek	nēk	584	2268	3022	534	2332	3000
dep	dēp	538	1965	2911	491	2085	2982
bep	bēp	522	1609	2914	610	1916	2799
ret	rēt	543	1910	2712	531	2101	2941
det	det	487	1945	2739	450	2142	2931
mek	mēk	600	2181	3015	562	2300	3015
bet	bet	597	1902	2739	489	2193	2850
neş	nēş	400	2051	2799	595	2340	3098
lek	lēk	719	2058	2696	538	2330	3017
tez	tēz	638	1806	2885	544	1937	3043
seb	sēb	587	2020	2766	554	2045	3018
gez	gēz	728	1991	2988	524	2248	3156
sek	sēk	523	2207	3134	608	2205	3080
çeş	çēş	512	2140	3074	449	2118	2663
hep	hēp	548	2034	2730	609	2194	2987
ket	kēt	509	2069	2850	499	1089	2457
tek	tēk	725	1792	2274	527	1995	3008
şet	şēt	577	1716	2838	432	2127	2836
Ortalama		549	2015	2886	526	2119	2955

Boşnak kadın konuşurlar /e/ sesi ile başlayan hecelerde /s, ş/ ünsüzleri ile kurulan birlikleri önde oluştururken /t/ ünsüzü ve /v/ yarı ünlüsü ile kurulan hece birliklerini ana dil kadın konuşurlarına göre geride oluşturmuştur.

5.1.3. /ı/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına bulunmazken 8 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /nı, zı, dı, cı, lı, rı, yı, mı/ ve 7 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /kı, şı, sı, pı, tı, çı, ısı/ bulunmaktadır. 6 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /nıf, lık, lış, mış, zık, dık/, 2 sözcükte iki ötümlü /dız, mız/ ve 3 sözcükte ise iki ötümsüz /çık, tık, kıs / ünsüz arasında yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.3'te ve Tablo 6'da, 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.3: /i/ ünlüsüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

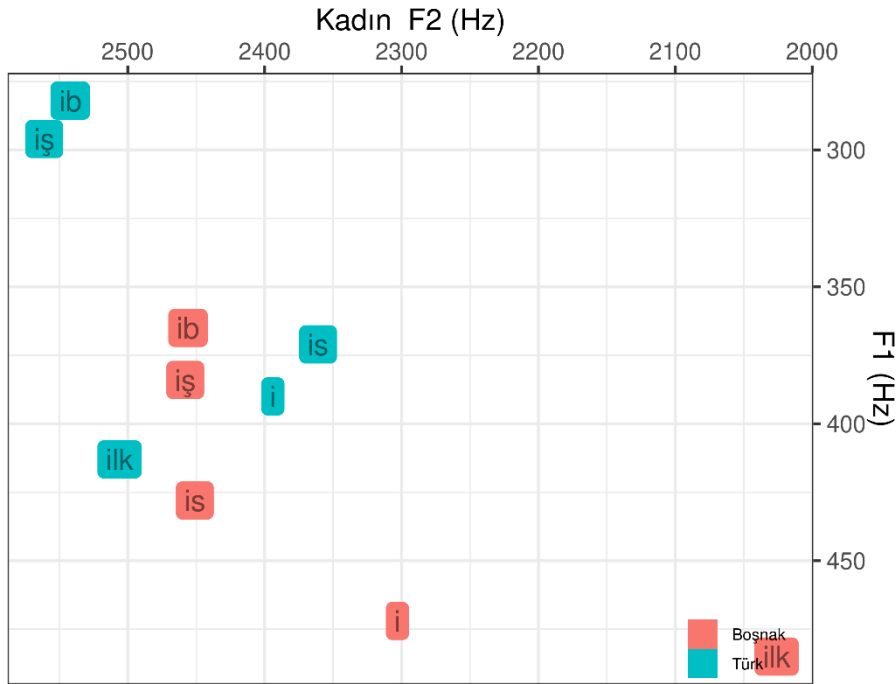
Tablo 6: /i/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması

Ünlüler	IPA	BOŞNAK KADIN			TÜRK KADIN		
		F1	F2	F3	F1	F2	F2
mı	ni	508	1792	2948	484	1627	3081
zı	zi	406	1659	3001	443	1512	3079
dı	di	494	1755	2882	500	1832	2982
cı	ci	449	1588	3028	387	1551	2895
lı	li	482	1596	2873	470	1690	3064
rı	ri	526	1752	2609	510	1723	2738
yı	yi	433	2646	3323	339	2501	3119
mı	mi	532	1499	2726	441	1335	3262
kı	ki	448	1966	2890	366	1679	2773
şı	şi	430	1882	2941	334	1632	2699
sı	si	528	1814	2918	422	1629	2872
pı	pi	358	2019	3054	314	1897	2997
tı	ti	442	1790	2886	500	1652	3031
çı	çi	441	1690	2588	398	2021	2820
ıs	is	377	1702	2833	355	1375	3399
nıf	nif	471	1756	2834	633	1741	3131
lık	lik	464	1479	2868	476	1612	3176
lış	liš	539	1660	3124	382	1767	3118
miş	miş	367	1935	3055	365	1327	2771
zık	zik	380	2154	2928	415	1662	3023
dık	dik	406	1669	2705	452	1802	2963
dız	diz	454	1535	3341	445	1471	3324
mız	miz	505	1670	3315	558	1448	2937

çık	çık	430	2098	2927	361	2162	2664
tık	tık	410	1778	2892	445	1916	2748
kıs	kıs	601	1594	3104	306	1749	3061
Ortalama		457	1788	2946	427	1704	2990

Boşnak kadın konuşurlar /ı/ sesi ile başlayan hecelerde /s/ ünsüzü ile kurulan birliklerin tümünü ana dil kadın konuşurlarına göre önde oluşturmuştur.

5.1.4. /i/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına bir sözcükte bulunurken /i/ 13 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /vi, ni, gi, bi, li, ci, mi, di, ri, yi, zi, ib, iş/ ve 7 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /si, pi, ki, ti, fi, şı, is/ bulunmaktadır. 8 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /liš, miş, lik, dis, git, dik, nik, bit/, 1 sözcükte bir ötümsüz bir ötümlü /kız/, 3 sözcükte iki ötümlü /miz, niz, biz/ ve 3 sözcükte ise iki ötümsüz /tik, pik, sit/ ünsüz arasında yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.4'te ve Tablo 7'de, 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

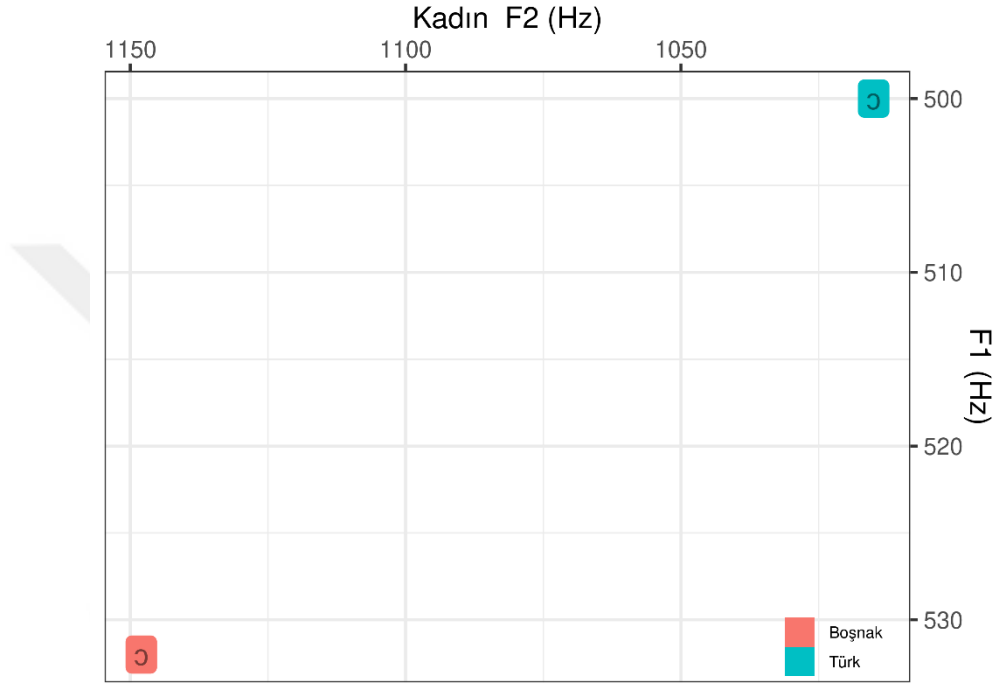
Şekil 5.4: /i/ ünlüsüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

Tablo 7: /i/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması

Ünlüler	IPA	BOŞNAK KADIN			TÜRK KADIN		
		F1	F2	F3	F1	F2	F2
i	i	472	2303	3090	390	2394	3085
vi	vi	427	1708	2592	345	2021	2721
ni	ni	518	1363	2694	474	1389	2676
gi	g	574	2575	3188	294	2297	2962
bi	bi	423	2235	2924	334	2153	2872
li	li	468	2228	2905	391	2224	2938
ci	ci	417	2166	2852	368	1919	2930
mi	mi	462	2193	2923	372	2132	3044
di	di	487	2245	2965	448	2118	2938
ri	ri	444	2221	2962	368	2185	2902
yi	yi	489	2547	3217	404	2581	3527
zi	zi	305	1866	2898	300	2126	2871
ib	ib	365	2456	3127	282	2542	3032
iş	iş	384	2458	3243	296	2561	3098
si	si	448	2198	3045	372	1950	2996
pi	pi	367	2115	2730	328	1854	2587
ti	ti	488	2213	3094	354	2305	3016
ki	ki	384	2220	3142	386	2256	2960
is	is	428	2451	3037	371	2361	3034
fi	fi	475	2191	2857	308	2080	2726
şi	şi	674	2069	3174	279	2130	2717
liš	liš	433	2462	3256	287	2435	3022
miş	miş	414	2076	3021	370	2470	2915
lik	lik	503	1920	2617	342	2174	3015
dis	dis	405	2064	2729	379	2190	2932
git	git	396	2462	3046	286	2482	3234
nik	nik	345	2173	3033	443	2410	2896
dik	dik	388	2122	2766	363	2328	2887
bit	bit	436	1982	2582	266	2459	2954
kiz	kiz	371	2337	3158	328	2116	2940
miz	miz	521	2410	3192	412	1963	2934
niz	niz	483	2208	3146	494	2051	2989
biz	biz	423	2487	3215	325	2379	2917
tik	tik	397	2253	2872	354	2404	2962
pik	pik	329	2234	2844	338	2626	3285
sit	sit	850	2297	3095	399	2101	2993
Ortalama		450	2209	2979	357	2227	2959

Boşnak kadın konuşurlar /i/ sesi ile başlayan hecelerde /s/ ünsüzü ile kurulan birlikleri önde oluştururken /b/, /ş/ ünsüzleri ve /l/ yarı ünlüsü ile kurulan hece birliklerini ana dil kadın konuşurlarına göre geride oluşturmuştur.

5.1.5. /o/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına bir sözcükte bulunurken /o/ 3 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /yo, ro, do/ ve 6 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /so, ko, ço, şo, to, po/ bulunmaktadır. 2 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /yok, dok/ ve 3 sözcükte ise iki ötümsüz /top, soh, çok/ ünsüz arasında yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.5'te ve Tablo 8'de 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.5: /o/ ünlüsüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

Tablo 8: /o/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması

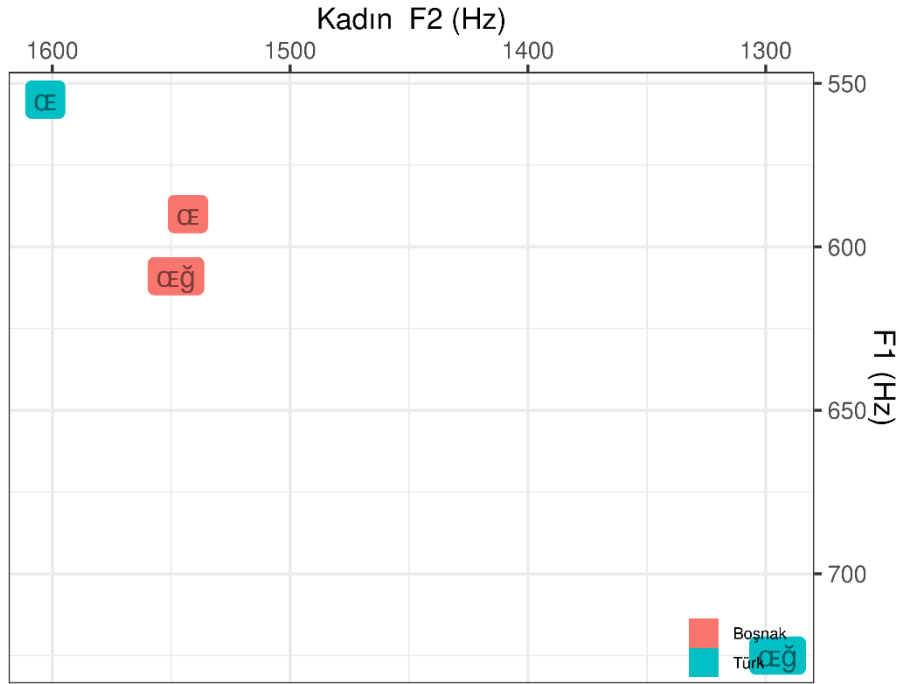
Ünlüler	IPA	BOŞNAK KADIN			TÜRK KADIN		
		F1	F2	F3	F1	F2	F2
o	ɔ	532	1148	2709	500	1015	2984
yo	yɔ	518	1363	2694	474	1389	2676
ro	rɔ	456	1645	2914	525	1149	2544
do	dɔ	530	1250	3006	464	1155	2995
so	sɔ	593	1379	2970	493	1198	3051
ko	kɔ	444	1072	2870	408	1172	2755
ço	çɔ	481	1362	2643	413	1369	2832
şo	şɔ	492	1439	2619	589	1122	2638
to	tɔ	518	1488	2934	489	1404	2976
po	pɔ	746	1301	2719	440	1232	2205
yok	yɔk	474	1024	2723	557	1404	2747
dok	dɔk	512	1427	2565	520	1124	2884
top	tɔp	508	1337	2837	605	1046	2940

soh	söh	688	1486	2695	645	1124	3059
çok	çök	563	1357	2727	549	1208	2778
Ortalama		537	1339	2775	511	1207	2804

Boşnak kadın konuşurlar /o/ ünlüsünü ana dil kadın konuşurlarına göre önde oluşturmuştur.

5.1.6. /ö/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına bir sözcükte bulunurken /ö/ 2 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /bö, gö/ bulunmaktadır. 2 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /gös, gök/ ve 1 sözcükte ise iki ötümsüz /köp/ ünsüz arasında yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.6'da ve Tablo 9'da, 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.6: /ö/ ünlüsüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

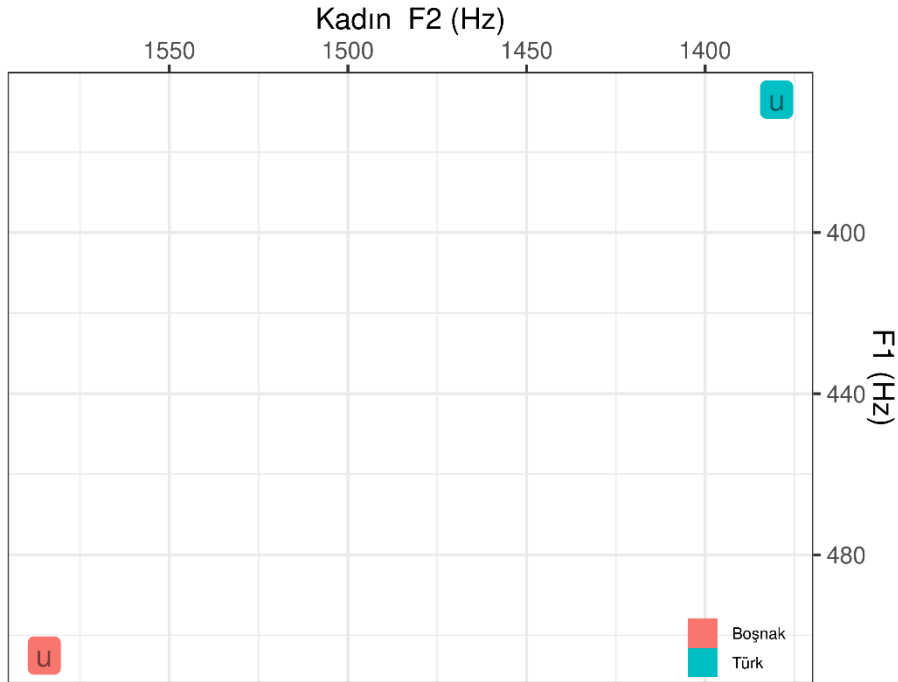
Tablo 9: /ö/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması

Ünlüler	IPA	BOŞNAK KADIN			TÜRK KADIN		
		F1	F2	F3	F1	F2	F2
ö	œ	590	1543	2766	555	1603	2685
bö	bœ	520	1021	2599	430	1576	2536
gö	gœ	631	1928	2796	486	1684	2686
gös	gœs	506	2002	2965	493	1630	2745
gök	gœk	480	1731	2507	540	1529	2730

köp	kœp	520	1646	2751	541	1417	2538
Ortalama		541	1645	2731	508	1573	2653

Boşnak kadın konuşurlar /ö/ sesi ile başlayan hecelerde /ğ/ yazıbirimi ile kurulan hece birliklerinin tümünü ana dil kadın konuşurlarına göre önde oluşturmuştur.

5.1.7. /u/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına bir sözcükte bulunurken /u/ 8 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /ru, lu, mu, nu, bu, cu, yu, du / ve 3 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /tu, ku, şu/ bulunmaktadır. 5 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /muş, cuk, lut, luk, duk /, 2 sözcükte bir ötümsüz bir ötümlü /tuz, kuz/, 1 sözcükte iki ötümlü /ruz/ ve 2 sözcükte ise iki ötümsüz /kuş, tut / ünsüz arasında yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.7’de ve Tablo 10’da, 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

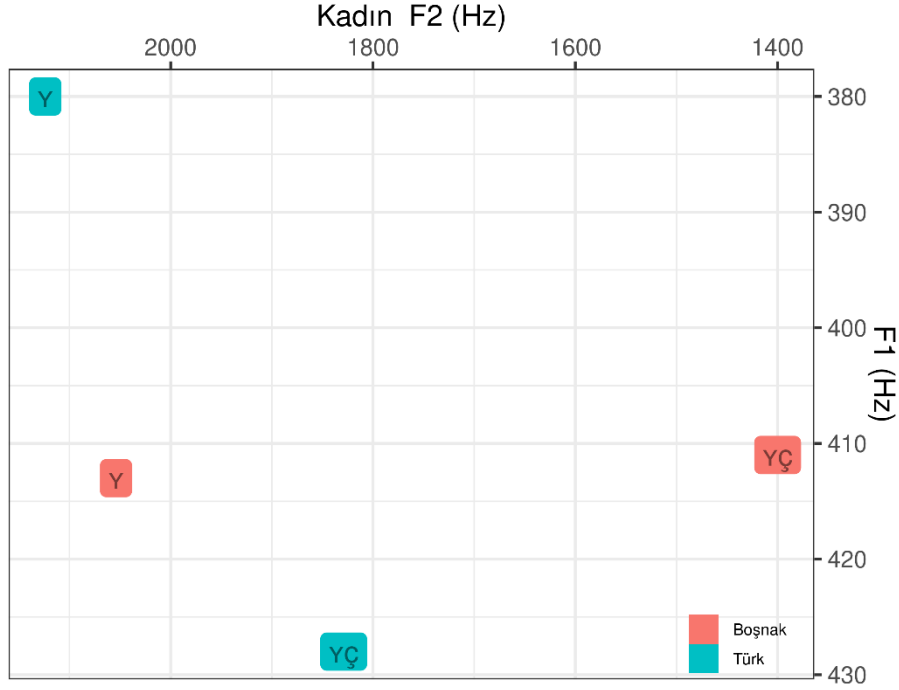
Şekil 5.7: /u/ ünlüsüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

Tablo 10: /u/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması

		BOŞNAK KADIN			TÜRK KADIN		
Ünlüler	IPA	F1	F2	F3	F1	F2	F2
u	u	505	1585	2785	367	1380	2869
ru	ru	428	1501	2642	392	1521	2725
lu	lu	486	1206	2751	413	1237	3033
mu	mu	469	1475	2788	402	1235	2956
nu	nu	579	1398	2896	462	1455	2862
bu	bu	512	1225	2818	378	1031	3025
cu	cu	391	1351	2955	308	1465	2879
yu	yu	417	1680	2626	348	1604	2728
du	du	490	1399	2762	376	1134	2930
tu	tu	399	1726	2687	358	1395	2577
ku	ku	455	1452	2716	321	1366	2905
şu	şu	556	1171	2965	332	915	2897
muş	muş	486	1422	3220	412	1380	2891
cuk	cuk	457	1829	2583	365	1543	2735
lut	lut	383	1157	2945	409	1180	3189
luk	luk	402	1173	3021	455	1115	3101
duk	duk	376	1443	2919	374	1090	3139
tuz	tuz	769	1902	3269	314	1244	2922
kuz	kuz	382	1021	3148	453	1148	3086
ruz	ruz	374	1543	2797	414	1473	2700
kuş	kuş	382	1260	3138	350	1313	2759
tut	tut	408	1049	2979	317	1364	2997
Ortalama		459	1408	2882	378	1299	2905

Boşnak kadın konuşurlar /u/ ünlüsünü ana dil kadın konuşurlarına göre önde oluşturmuştur.

5.1.8. /ü/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına bir sözcükte bulunurken /ü/ 9 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /bü, lü, rü, gü, nü, mü, cü, yü, dü/ ve 4 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /kü, şü, sü, üç/ bulunmaktadır. 5 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /yük, lük, dük, zük, büs/, 3 sözcükte iki ötümlü /yüz, rüz, müz/ ve 2 sözcükte ise iki ötümsüz /çük, tüp / ünsüz arasında yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.8'de ve Tablo 11'de, 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.8: /ü/ ünlüsüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

Tablo 11: /ü/ ünlüsüne ait toplam (kadın) formant değerleri ortalaması

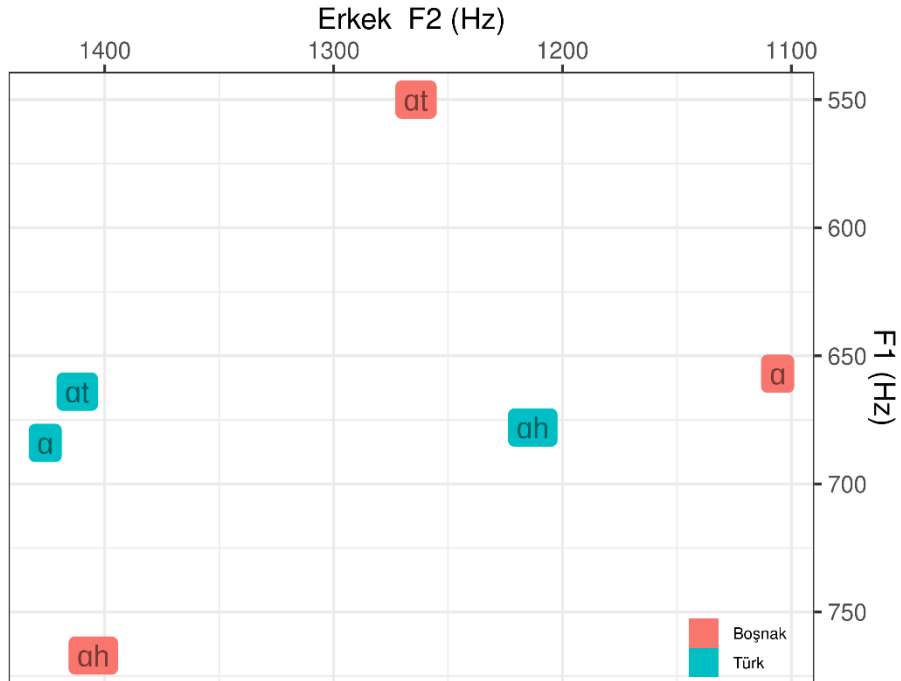
Ünlüler	IPA	BOŞNAK KADIN			TÜRK KADIN		
		F1	F2	F3	F1	F2	F2
ü	y	413	2054	2992	380	2124	2830
bü	by	484	1498	2827	330	1948	2633
lü	ly	442	1557	2909	368	1692	2524
rü	ry	438	1371	2538	342	1737	2636
gü	gy	399	1988	2707	315	1956	2673
nü	ny	333	1656	2672	439	1691	2651
mü	my	420	1540	2519	374	1604	2522
cü	cy	439	1706	2599	302	2057	2974
yü	yy	498	1763	2536	280	1965	2706
dü	dy	498	1419	2618	424	1696	2727
kü	ky	445	1605	3068	344	2071	2846
şü	şy	535	1939	2544	357	1875	2634
sü	sy	411	1742	2765	376	1636	2754
üç	yç	411	1400	2802	428	1829	2763
yük	yyk	410	1593	2697	318	1910	2681
lük	lyk	502	1977	2757	461	1849	2678
dük	dyk	432	1447	2684	347	1889	2669
zük	zyk	491	1713	2733	354	1766	2774
büs	bys	450	1551	3078	369	1701	3057
yüz	yyz	432	1847	2889	293	1896	2781
rüz	ryz	551	2061	2861	367	1739	2755
müz	myz	303	1745	3310	492	1714	2929
çük	çyk	447	1588	2822	570	1800	2565

tüp	typ	373	1813	2803	423	1595	2843
Ortalama		440	1691	2780	377	1823	2734

Boşnak kadın konuşurlar /ü/ sesi ile başlayan hecelerde /ç/ ünsüzü ile kurulan hece birliklerinin tümünü ana dil kadın konuşurlarına göre geride oluşturmuştur.

5.2. Ana dili Boşnakça olan erkek öğrenciler sesbilgisel çevrede hangi ünlüleri seslendirdikleri sırada sorun yaşamakta ya da kolayca bu sesleri sesletebilmektedir?

5.2.1. /a/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına 1 sözcükte yer alırken /a/ 9 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /la, ba, ma, na, ca, ya, ra, da, za/ ve 8 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /ta, sa, şa, ça, ka, ah, at/ bulunmaktadır. 9 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /yap, nak, rast, mak, cak, laş, bah, yak, daş/, 1 sözcükte bir ötümsüz bir ötümlü /fab/, 1 sözcükte iki ötümlü /maz, / ve 4 sözcükte ise iki ötümsüz /taş, şap, pas, kaç/ ünsüz arasında yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.9'da ve Tablo 12'de, 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

5.9: /a/ ünlüsüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

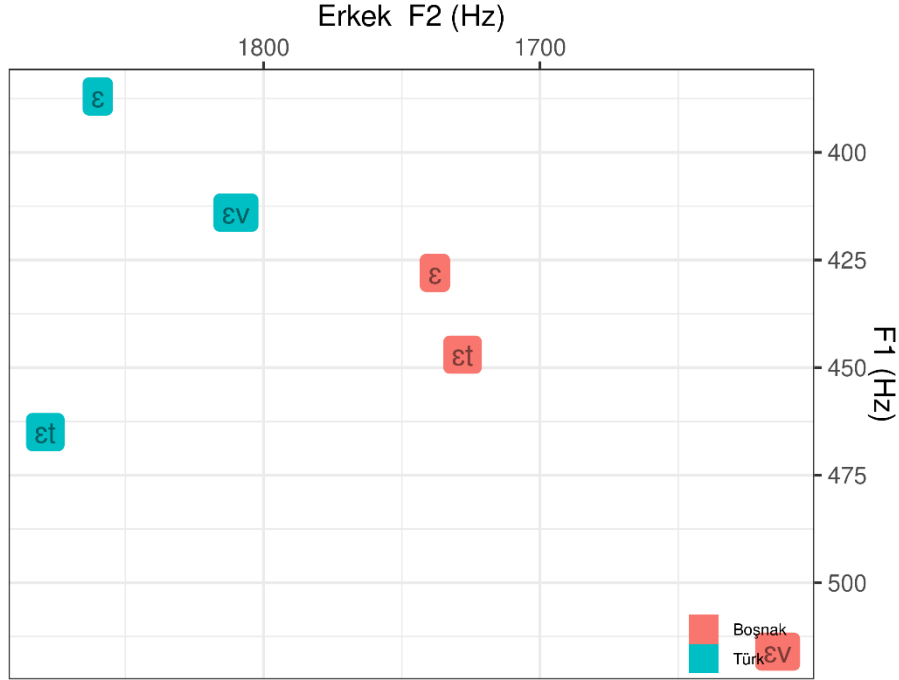
Tablo 12: /a/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması

Ünlüler	IPA	BOŞNAK ERKEK			TÜRK ERKEK		
		F1	F2	F3	F1	F2	F2
a	a	657	1106	2588	684	1426	2630
la	la	598	1441	2685	518	1333	2752
ba	ba	557	1245	2546	599	1159	2704
ma	ma	616	1430	2812	592	1101	2823
na	na	554	1518	2585	551	1378	2686
ca	ca	606	1530	2688	636	1362	2475
ya	ya	550	1575	2790	574	1567	2704
ra	ra	625	1509	2773	589	1281	2710
da	da	565	1422	2688	491	1346	2891
za	za	539	1348	2623	507	1404	2888
ta	ta	571	1410	2670	552	1444	2846
sa	sa	575	1382	2696	612	1255	2648
şa	şa	611	1239	2241	547	1547	2549
ça	ça	642	1234	2722	596	1232	2819
ka	ka	526	1482	2675	526	1335	2698
ah	ah	767	1405	2665	678	1213	2203
at	at	550	1264	2766	664	1412	3160
yap	yap	586	1422	2320	627	1360	2344
nak	nak	631	1316	2248	739	1249	2902
rast	rast	572	1273	2519	578	1282	2384
mak	mak	646	1472	2430	615	1041	2641
cak	cak	558	1370	1826	518	1600	2774
laş	laş	495	1363	2860	574	1353	2736
bah	bah	754	1587	2856	638	1049	2713
yak	yak	485	1630	2439	559	1517	2814
daş	daş	476	1625	2923	458	1516	2587
fab	fab	550	1111	2430	646	1262	2753
maz	maz	489	1264	2511	622	1131	2721
taş	taş	639	1274	2243	640	1387	2293
şap	şap	570	1339	2298	617	1452	2904
pas	pas	544	1514	2885	734	1284	2608
kaç	kaç	558	1681	2641	571	1601	3057
Ortalama		583	1399	2583	595	1340	2701

Boşnak erkek konuşurlar /a/ sesi ile başlayan hecelerde /h/ yarı ünlüsü ile kurulan birlikleri önde oluştururken /t/ ünsüzü ile kurulan hece birliklerini ana dil erkek konuşurlarına göre geride oluşturmuştur.

5.2.2. /e/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına 1 sözcükte yer alırken /e/ 10 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /le, ne, ve, re, de, ne, ye, me, ce, ev/ ve 8 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /se, şe, ke, pe, te, he, çe, et, / bulunmaktadır. 11 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /bes, geç, dep, bep, geç, cek, bet, ret, vet, mes, nef/, 1 sözcükte iki ötümlü /rem/ ve 4 sözcükte

ise iki ötümsüz /sek, çeş, pek, şek/ ünsüz arasında yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.10'da ve Tablo 13'te, 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.10: /e/ ünlüsüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Tablo 13: /e/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması

Ünlüler	IPA	BOŞNAK ERKEK			TÜRK ERKEK		
		F1	F2	F3	F1	F2	F2
e	ε	428	1738	2620	387	1860	2698
le	le	428	1431	2569	444	1804	2621
ne	ne	484	1726	2616	452	1891	2757
ve	ve	405	1805	2831	426	1715	2829
re	re	421	1615	2644	410	1819	2684
de	de	425	1729	2604	395	1842	2755
ye	ye	382	1713	2646	361	2025	2665
me	me	418	1709	2902	468	1782	2794
ce	ce	405	1597	2669	420	1889	2837
se	se	433	1776	2596	429	1869	2662
şe	şe	447	1817	2664	344	2076	2688
ke	ke	536	1979	2826	430	1854	2555
pe	pe	382	1650	2775	364	1856	2847
te	te	494	1768	2817	434	1827	2767
he	he	328	2017	2743	386	2019	2657
çe	çe	683	2011	2883	345	1952	3101
et	et	447	1728	2537	465	1879	2812

bes	bēs	466	1516	3014	422	1941	2439
dep	dēp	477	1693	2649	497	1764	2560
bep	bēp	507	1631	2562	472	1570	2489
geç	gēç	445	1774	2744	399	2023	2756
cek	cēk	398	1706	2682	361	2047	2868
bet	bēt	387	1568	2369	412	1680	2593
ret	rēt	410	1589	2737	453	1752	2730
vet	vēt	408	1508	2587	443	1658	2768
mes	mēs	362	1726	2641	446	1773	2625
nef	nēf	464	1519	2592	451	1831	2816
sek	sēk	441	1801	2639	423	1920	2528
çeş	çēş	440	1765	2544	388	1988	2948
pek	pēk	425	1763	2526	453	1864	2823
şek	şēk	397	1679	2703	401	1999	2963
Ortalama		438	1716	2675	419	1864	2730

Boşnak erkek konuşurlar /e/ sesi ile başlayan hece birliklerinin tümünü ana dil kadın konuşurlarına göre geride oluşturmuştur.

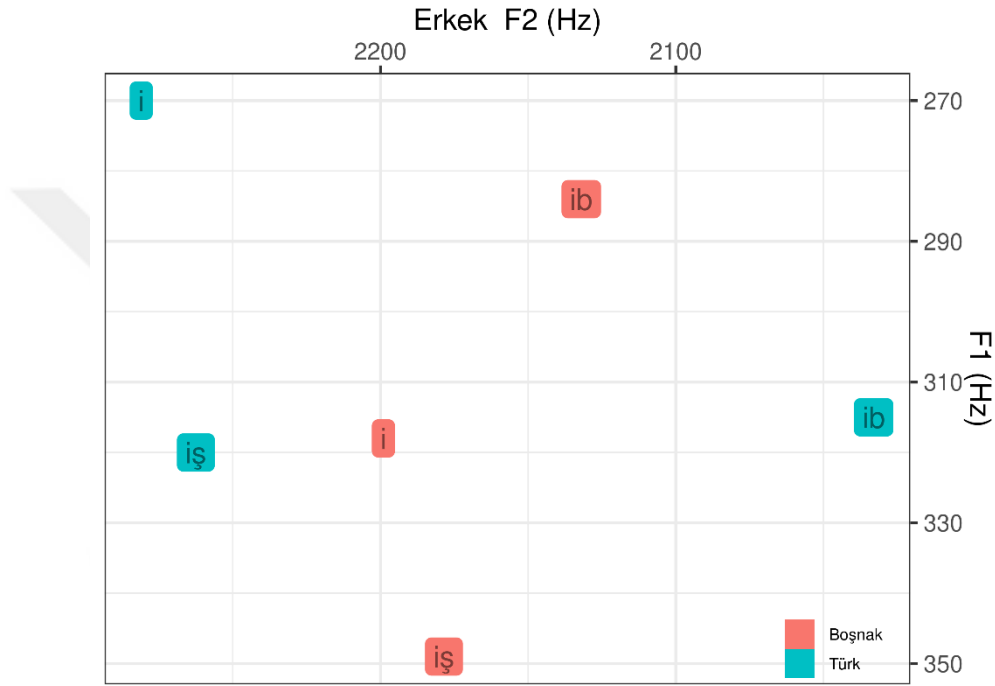
5.2.3. /ı/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına bulunmazken 7 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /rı, cı, lı, zı, nı, dı, mı/ ve 3 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /şı, sı, pı/ bulunmaktadır. 4 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /mış, zık, nıf, yıf/ ile 1 sözcükte iki ötümlü /nız/ ünsüz arasında yer almaktadır. Aşağıdaki Tablo 14'te, 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Tablo 14: /ı/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması

		BOŞNAK ERKEK			TÜRK ERKEK		
Ünlüler	IPA	F1	F2	F3	F1	F2	F2
rı	rı	505	1758	2658	469	1413	2670
cı	ci	377	1841	2808	445	1953	2980
lı	li	501	1630	2702	370	1511	2782
zı	zi	359	1532	2634	392	1191	3036
nı	ni	579	1775	2820	412	1459	2958
dı	di	402	1631	2389	371	1461	2925
mı	mi	537	2039	2935	436	1735	2919
şı	şi	505	1972	2877	359	1765	2841
sı	si	735	2148	3243	354	1536	3136
pı	pi	548	2126	2801	367	1987	1993
miş	miş	395	2076	2989	444	1821	2798
zık	zik	370	1559	2724	367	1482	3198
nıf	nif	412	1505	2795	519	1489	2625
yıf	yif	407	1594	2608	373	2057	2830
nız	niz	392	1313	2582	415	1408	3441
Ortalama		468	1767	2771	406	1618	2875

5.2.4. /i/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına 1 sözcükte yer alırken /i/ 11 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /mi, ri, gi, bi, li, di, ni, ci, zi, yi, ib/ ve 5 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /ki, si, ti, çi, iş/ bulunmaktadır. 3 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /lik, git, miş/, 1 sözcükte iki ötümlü /niz/ ve 1 sözcükte ise iki ötümsüz /kip/ ünsüz arasında yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.11’de ve Tablo 15’te, 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.11: /i/ ünlüsüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

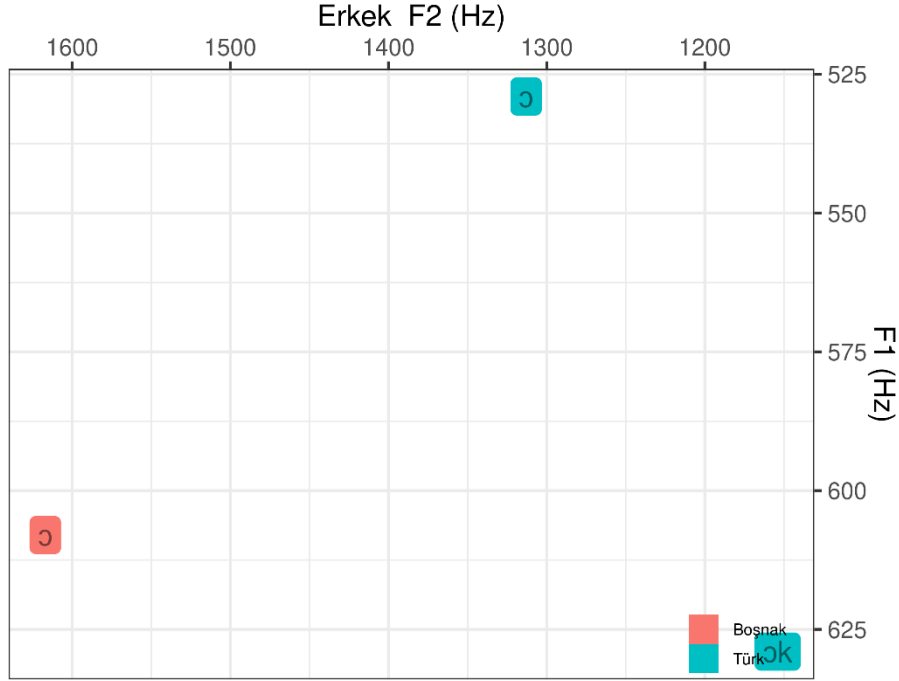
Tablo 15: /i/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması

Ünlüler	IPA	BOŞNAK ERKEK			TÜRK ERKEK		
		F1	F2	F3	F1	F2	F2
i	i	318	2199	3018	270	2281	3185
mi	mi	384	1851	2816	314	1930	2968
ri	ri	446	2137	2834	351	1834	2689
gi	gi	281	2196	3236	293	2096	2905
bi	bi	329	1907	2772	252	1929	2899
li	li	407	1926	2819	324	1973	2988
di	di	385	1851	2696	300	2002	2884
ni	ni	477	1793	2672	333	2197	3063
ci	ci	322	1871	3054	314	2051	3000
zi	zi	522	1853	2755	304	2092	3057
yi	yi	309	2176	2937	294	2210	3063

ib	ib	284	2132	2688	315	2033	2732
ki	ki	329	1981	2805	300	2111	3070
si	si	313	2020	2765	315	1931	2626
ti	ti	351	1722	2609	295	1776	2870
çi	çi	480	1670	3018	230	1956	3084
iş	iş	349	2179	3031	320	2263	3160
lik	lik	403	1928	2756	327	1897	2912
git	git	338	2144	2844	239	2500	3138
miş	miş	330	2119	3325	289	2070	2925
niz	niz	367	1731	3005	282	1792	2516
kip	kip	590	1404	2624	320	1861	2518
Ortalama		378	1945	2867	299	2036	2921

Boşnak erkek konuşurlar /i/ sesi ile başlayan hecelerde /b/ ünsüzü ile kurulan birlikleri önde oluştururken /ş/ ünsüzü ile kurulan hece birliklerini ana dil erkek konuşurlarına göre geride oluşturmuştur.

5.2.5. /o/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına 1 sözcükte yer alırken /o/ 3 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /lo, yo, do/ ve 4 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /ko, so, ço, ok/ bulunmaktadır. 1 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /yok/ ile 2 sözcükte ise iki ötümsüz /çok, soh/ ünsüz arasında yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.12’de ve Tablo 16’da, 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.12: /o/ ünlüsüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

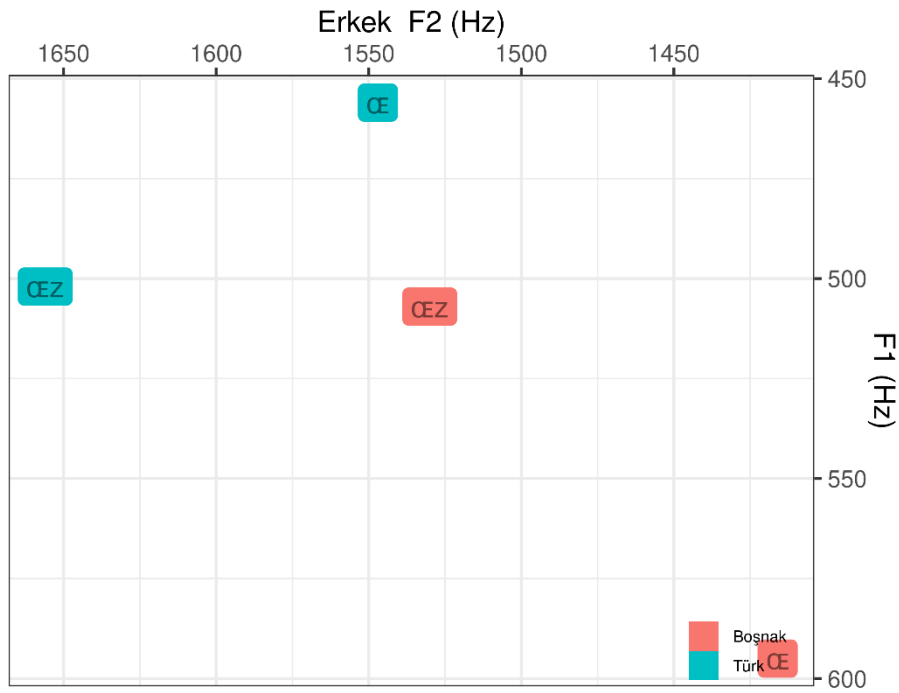
Tablo 16: /o/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması

Ünlüler	IPA	BOŞNAK ERKEK			TÜRK ERKEK		
		F1	F2	F3	F1	F2	F2
o	ɔ	608	1617	2849	529	1313	3000
lo	lɔ	546	1238	2570	433	1173	2581
yo	yɔ	454	1481	2855	466	1470	2908
do	dɔ	573	1401	2734	445	903	2864
ko	kɔ	582	1649	2890	464	1066	2772
so	sɔ	606	982	2374	439	849	2668
ço	çɔ	467	1267	2625	445	1315	2824
ok	ɔk	593	1589	2504	629	1154	2861
yok	yɔk	496	1311	3113	455	1034	2459
çok	çɔk	497	1643	2780	580	1011	3044
soh	sɔh	562	1309	2918	559	972	2883
Ortalama		542	1418	2729	489	1129	2798

Boşnak erkek konuşurlar /o/ ünlüsünü ana dil erkek konuşurlarına göre önde oluşturmuştur.

5.2.6. /ö/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına 1 sözcükte yer alırken /ö/ 1 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /gö/ ve 1 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /öz/ bulunmaktadır. 9 sözcükte ise iki ötümsüz /köp/ ünsüz arasında yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.13'te ve

Tablo 17’de 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.13: /ö/ ünlüsüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Tablo 17: /ö/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması

Ünlüler	IPA	BOŞNAK ERKEK			TÜRK ERKEK		
		F1	F2	F3	F1	F2	F2
ö	œ	595	1416	2603	456	1547	2864
gö	gœ	473	1540	2480	424	1567	2614
öz	œz	507	1530	3043	502	1656	3218
köp	kœp	553	1196	2947	476	1234	2148
Ortalama		532	1421	2768	465	1501	2711

Boşnak erkek konuşurlar /ö/ sesi ile başlayan hecelerde /z/ ünsüzü ile kurulan hece birliklerinin tümünü ana dil erkek konuşurlarına göre geride oluşturmuştur.

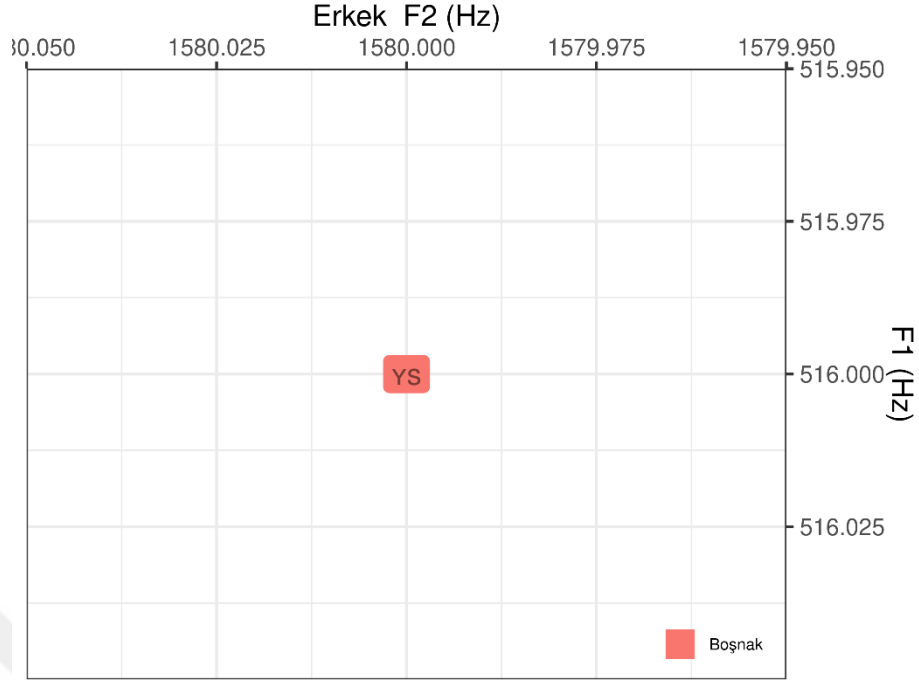
5.2.7. /u/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına bulunmazken 5 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /ru, bu, lu, nu, du/ ve 3 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /ku, tu, şu, / bulunmaktadır. 6 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /muş, buk, mut, luk, cuk, nuş/, 1 sözcükte bir ötümsüz bir ötümlü /kuz/ ve 3 sözcükte ise iki ötümsüz /kuş, tut, çuk/ ünsüz arasında yer

almaktadır. Aşağıdaki Tablo 18’de, 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonuç ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Tablo 18: /u/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması

		BOŞNAK ERKEK			TÜRK ERKEK		
Ünlüler	IPA	F1	F2	F3	F1	F2	F2
ru	ru	435	1722	2806	382	1476	2547
bu	bu	383	1702	2755	551	1755	3069
lu	lu	398	1595	2848	405	1541	3023
nu	nu	409	1635	2468	332	2201	2980
du	du	358	1496	2899	480	1456	2690
ku	ku	440	1249	2594	310	1221	3275
tu	tu	577	1981	2990	359	1708	2521
şu	şu	578	1731	2877	613	1891	3100
muş	muş	457	1459	2803	299	1339	2629
buk	buk	665	2013	3019	401	1147	3079
mut	mut	489	1707	2857	462	1410	3029
luk	luk	376	1296	3309	394	1227	3131
cuk	cuk	500	1879	2965	384	1557	2746
nuş	nuş	473	1803	2619	263	1659	2970
kuz	kuz	843	1974	3117	491	1764	3145
kuş	kuş	339	1495	3188	326	1647	2678
tut	tut	451	1784	2881	524	1749	3143
çuk	çuk	582	1904	3039	320	1470	2873
Ortalama		486	1690	2866	405	1568	2924

5.2.8. /ü/: Çalışmada bu ünlü, ilk hecede yalnız başına bulunmazken 5 sözcükte ötümlü ünsüz yanında /rü, gü, nü, yü, bü/ ve 3 sözcükte ötümsüz ünsüz yanında /sü, tü, üs/ bulunmaktadır. 1 sözcükte bir ötümlü bir ötümsüz /yük/, 3 sözcükte iki ötümlü /yüz, rüz, müz/ ve 1 sözcükte ise iki ötümsüz /füs/ ünsüz arasında yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.14’te ve Tablo 19’da, 15 Boşnak erkek öğrenciye ait sonuçlar aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.14: /ü/ ünlüsüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değeri göstermektedir.

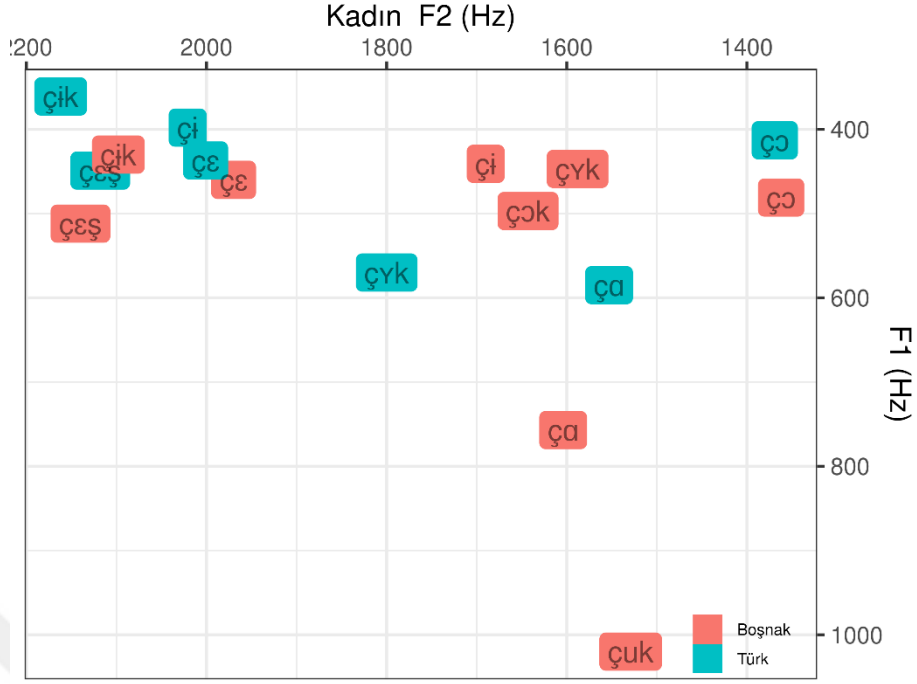
Tablo 19: /ü/ ünlüsüne ait toplam (erkek) formant değerleri ortalaması

Ünlüler	IPA	BOŞNAK ERKEK			TÜRK ERKEK		
		F1	F2	F3	F1	F2	F2
rü	ry	366	1292	2701	341	1746	2654
gü	gy	399	1679	2610	321	1911	2665
nü	ny	387	1475	2333	376	1690	2667
yü	yy	357	1600	2729	334	1675	2450
bü	by	432	1407	2581	260	1955	3048
sü	sy	490	2120	3475	308	1731	3068
tü	ty	601	2103	3382	325	1741	2703
üs	ys	516	1580	2983	316	1706	2807
yük	yyk	343	1545	2712	259	1931	2601
yüz	yyz	341	1358	2830	311	1897	2820
rüz	ryz	348	1319	2386	512	1877	2697
müz	myz	419	1075	2596	382	1845	2760
füs	fys	602	1733	2975	300	1988	3144
Ortalama		431	1560	2792	334	1823	2773

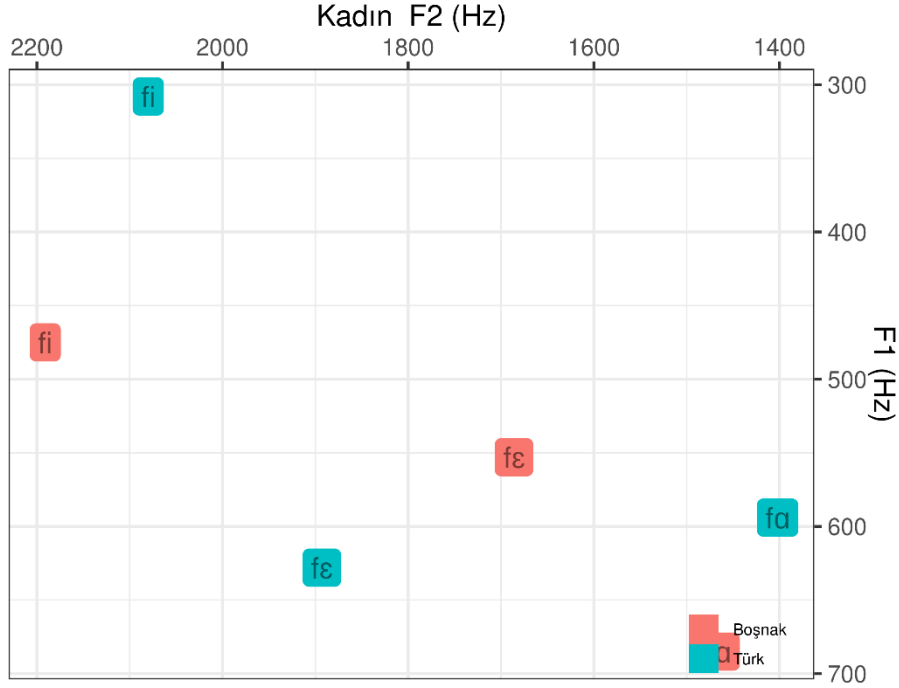

Şekil 5.17: /ç/ ünsüzüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre kurulan hece birliklerinden /a/, /e/, /o/ ünlüleri ile kurulanların ana dil konuşurlarına yakın yerlerde oluşturulduğu bununla birlikte /ı/, /ü/ ünlüleri ile kurulan hecelerin Boşnak kadın öğrenciler tarafından ana dil konuşurlarına göre daha geride oluşturulduğu görülmektedir.

5.3.4. /d/: Ötümlü, patlamalı ve diş ünsüzü çalışmada herhangi bir sözcükte hece sonunda bulunmazken 18 sözcükte hece başında /da, de, dı, di, do, du, dü, dat, dep, det, deş, dik, dis, dık, dız, dok, duk, dük/ yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.18’de, /d/ ile başlayan hece birliklerinin 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

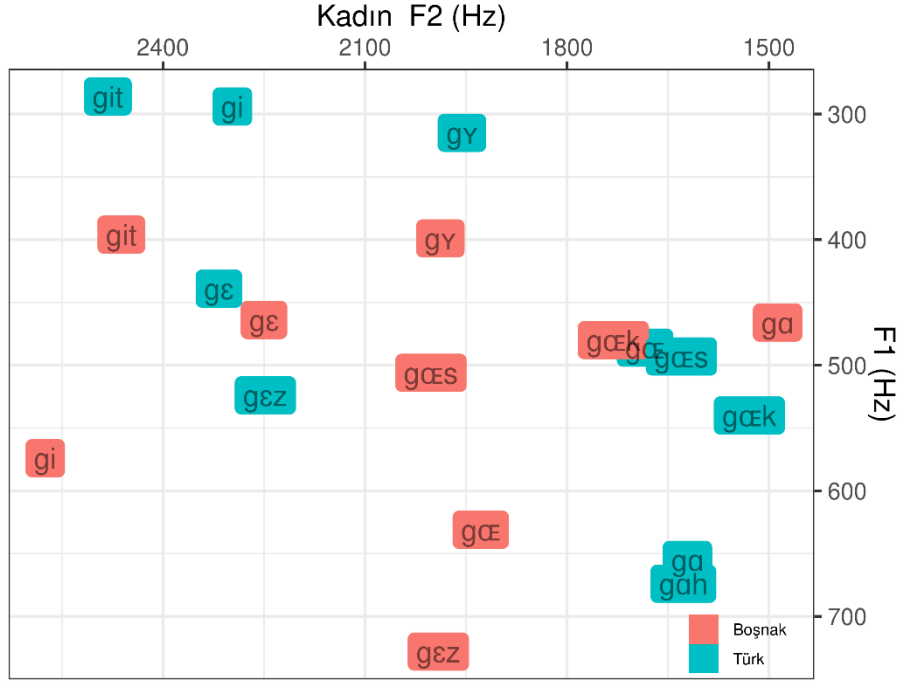

Şekil 5.19: /f/ ünsüzüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre, /e, /i/ ön ünlüleri, hece başı /f/ ünsüzü ile kurulan tüm hece birliklerinde ana dil konuşurlarının oluşturduğu biçime yakın biçimde oluşturulmuştur. Arka ünlü /a/ ise yine /f/ ünsüzü ile kurulan tüm hece birliklerinde ana dil konuşurlarının oluşturduğu biçime yakın biçimde oluşturulmuştur.

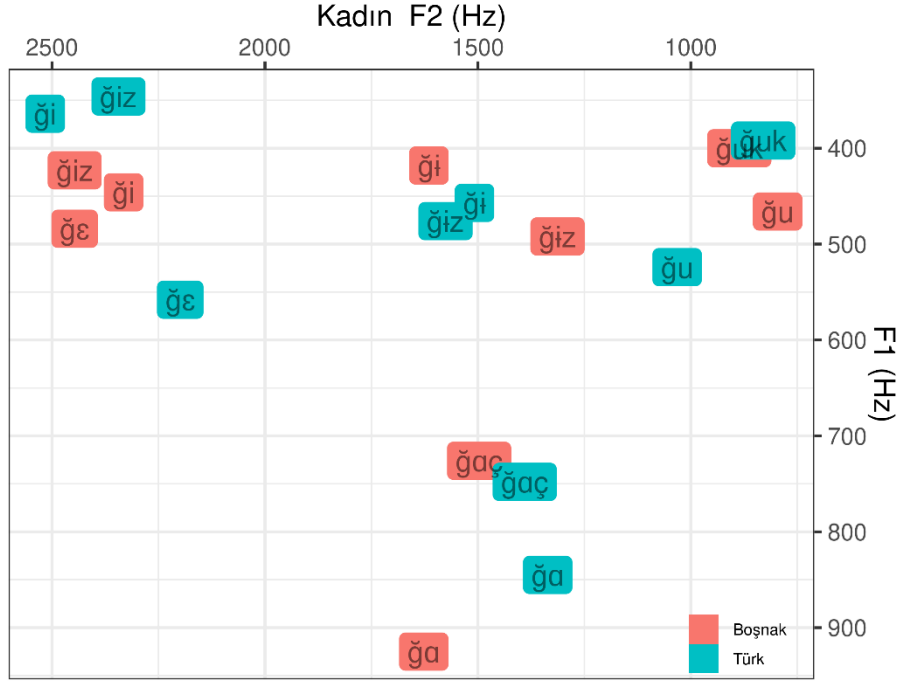
5.3.6. /g/: Ötümlü ve patlamalı bu ünsüz çalışmada herhangi bir sözcükte hece sonunda bulunmazken 10 sözcükte hece başında /ga, ge, gi, gö, gü, gah, gez, git, gök, gös/ yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.20’de, ünlüler esasında /g/ ile başlayan hece birliklerinin 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.20: /g/ ünsüzüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

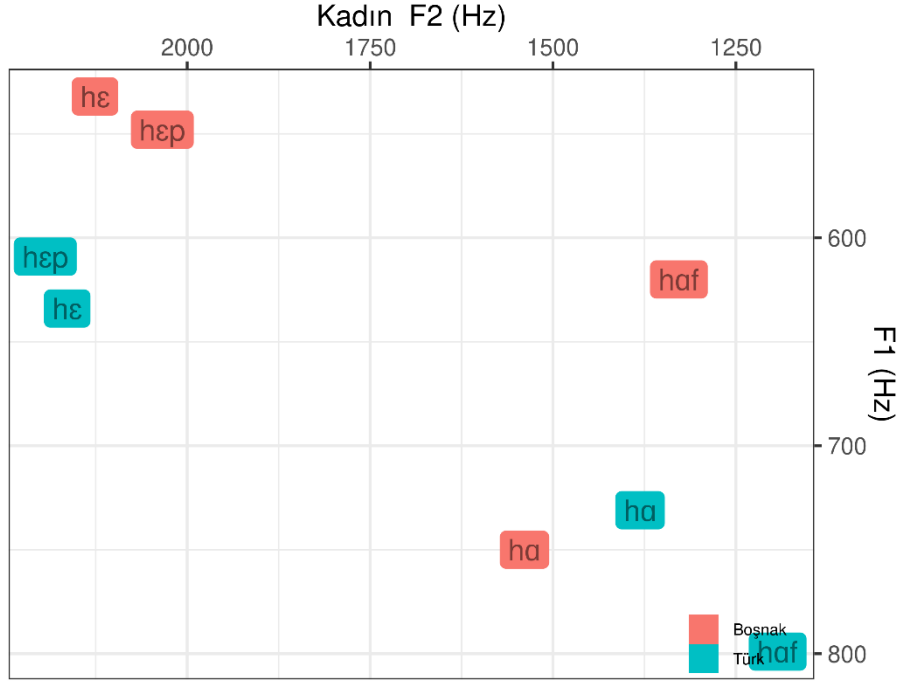
Buna göre, /e/, /i/, /ü/ ön ünlüleri ile /a/ arka ünlüleri hece başı /g/ ünsüzü ile kurulan tüm hece birliklerinde Boşnak kadın konuşurların Türk kadın konuşurlara yakın sesletimde bulunduğu buna rağmen /ö/ ünlüsü ile kurulan birliklerde /ö/ ünlüsünü ana dil kadın konuşurlarına göre önde oluşturduğu görülmektedir.

5.3.7. /ğ/: Kayıcı veya yarı ünlü olarak nitelendirilen bu yazıbirimin ön veya son ses olarak kullanımı yanındaki ünlünün formant değer ölçümüne olumsuz etkide bulunmaktadır. Bu sebeple çalışmada, /ğ/ yazıbiriminin bulunduğu hece birliklerinin doğrudan ünlü ile olan formant değerlerinin kadın katılımcılara dair aritmetik ortalamaları sadece çevre ses değişiminin gözlemlenmesi bakımından sunulmuş ancak değerlendirme dışında bırakılmıştır.

Şekil 5.21: /ğ/ yazıbirimine ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

5.3.8. /h/: Bir gırtlak sesi olan bu ötümsüz ünsüz çalışmada 3 sözcükte hece başında /haf, he, hep/ yer alırken 5 sözcükte hece sonunda /ah, bah, gah, kah, soh/ bulunmaktadır. Hece sonunda yer alan durumların değerlendirilmesi ünlüler bölümünde ele alınmıştır. /h/ ünsüzünün sözcük içerisinde ara ses olarak kullanıldığı heceler ise ünlülerin formant değer ölçümünü olumsuz etkilediğinden değerlendirme dışı bırakılmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.22’de, ünlüler esasında /h/ ile başlayan ve /h/ ile sonlanan hece birliklerinin 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır.

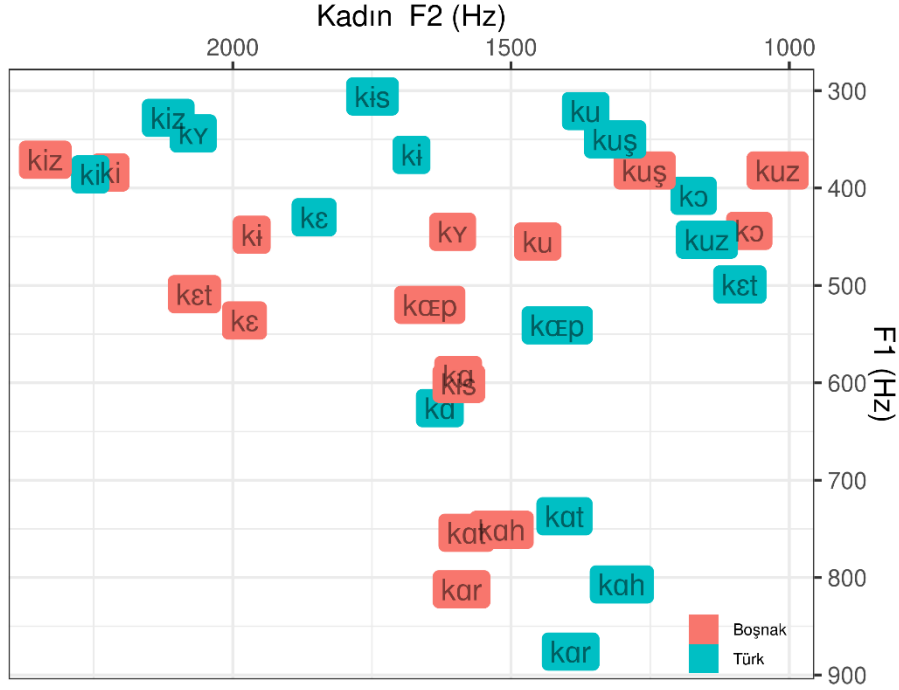

Şekil 5.22: /h/ ünsüzüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre, /a/, /e/ ünlüleri /h/ ünsüzü ile kurulan tüm hece birliklerinde ana dil konuşurlarının oluşturduğu biçime çok yakın biçimde oluşturulmuştur.

5.3.9. /j/: Çalışmada katılımcıların seslendirdiği okuma metinlerinde sürtümlü ve ötümlü bir ses olan bu ünsüzün ön veya son ses olarak bulunduğu herhangi bir sözcük ile karşılaşmamıştır.

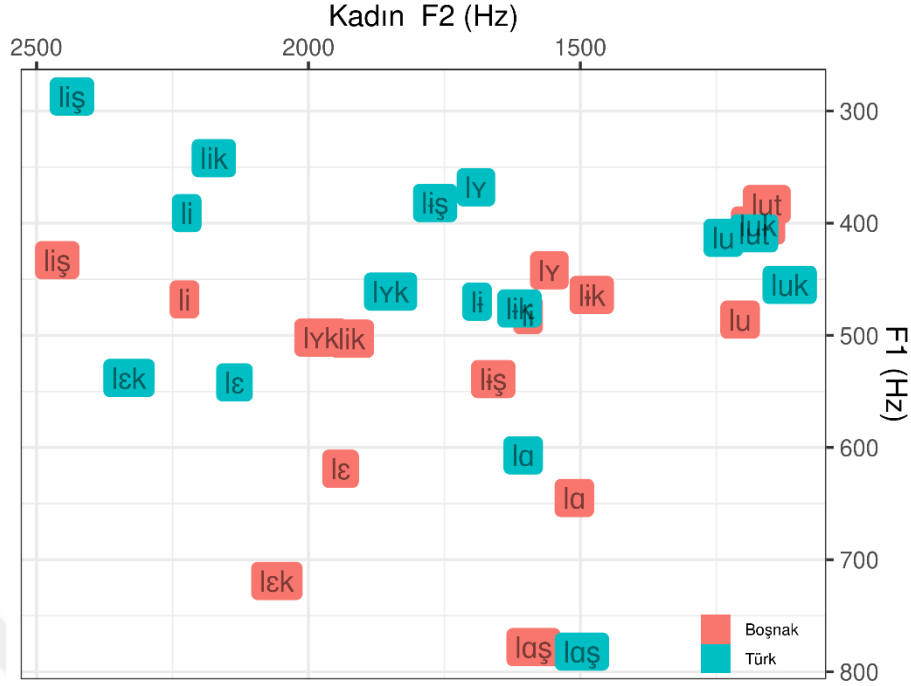
5.3.10. /k/: Ötümsüz ve patlamalı olan bu ünsüz çalışmada 15 sözcükte hece başında /ka, ke, k1, ki, ku, kü, ko, kah, kat, ket, k1s, k1z, köp, kuş, kuz/ yer alırken 37 sözcükte hece sonunda /ak, cak, mak, nak, tak, yak, zak, cek, mek, nek, lek, rek, sek, tek, çık, dık, lık, tık, zık, dik, lik, nik, pik, tik, çok, dok, yok, gök, cuk, çuk, duk, luk, çük, dük, lük, yük, zük/ bulunmaktadır. Hece sonunda yer alan durumların değerlendirilmesi ünlüler bölümünde ele alınmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.23’de, ünlüler esasında /k/ ile başlayan ve /k/ ile sonlanan hece birliklerinin 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.23: /k/ ünsüzüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /a/, /e/, /i/, /o/, /u/ ünlüleri ile kurulan hece birliklerinde Boşnak kadın konuşurların Türk kadın konuşurlara yakın sesletimde bulunduğu buna rağmen /ı/, /ö/, /ü/ ünlüleri ile kurulan birliklerde /ü/ ünlüsünü geride /ı/ ve /ö/ ünlülerini ise ana dil konuşurlarına göre önde oluşturduğu görülmektedir.

5.3.11. /l/: Ötümlü ve diş eti sesi olan yan daralma ünsüzü çalışmada 15 sözcükte hece başında /la, le, lı, li, lu, lü, laş, lek, lık, lış, lik, liş, luk, lut, lük/ yer almaktadır. Yarı ünlü niteliğiyle formant değerlerini doğrudan etkilediği son ses olarak bulunduğu heceler ise değerlendirme dışı bırakılmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.24'te, ünlüler esasında /l/ ile başlayan hece birliklerinin 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

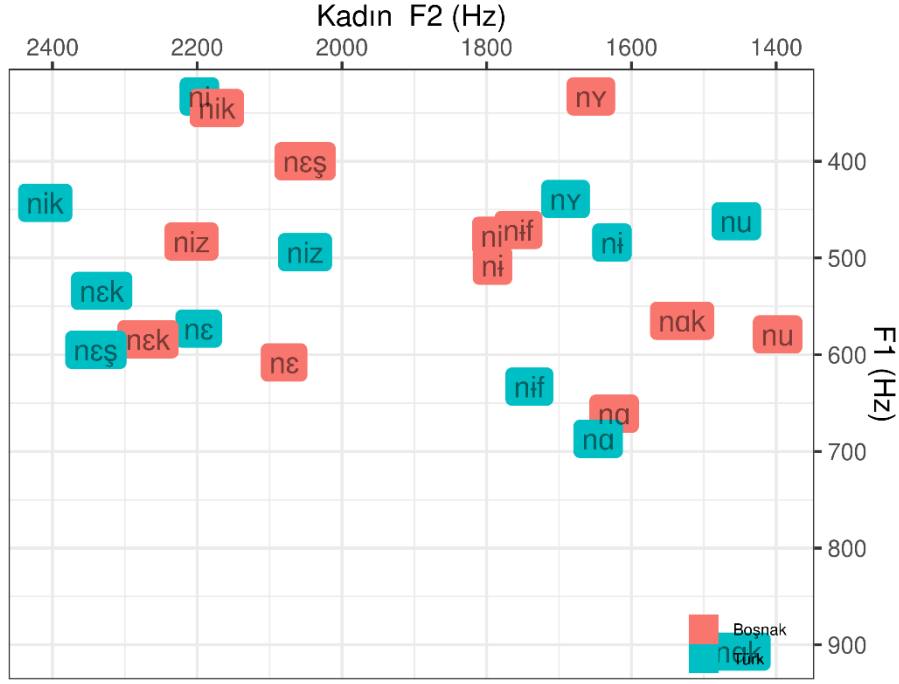
Şekil 5.24: /l/ ünsüzüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /e/, /i/, /ü/ ön ünlüleri, hece başı /l/ ünsüzü ile kurulan tüm hece birliklerinde ana dil konuşurlarının oluşturduğu biçime çok yakın biçimde oluşturulmuştur. Arka ünlüler /a/, /ı/, /u/ ise yine /l/ ünsüzü ile kurulan tüm hece birliklerinde ana dil konuşurlarının oluşturduğu biçime çok yakın biçimde oluşturulmuştur.

5.3.12. /m/: Ötümlü ve çift dudak bir geniz ünsüzü çalışmada 15 sözcükte hece başında /ma, me, mı, mi, mu, mü, mak, mek, met, mış, mız, miş, miz, muş, müz/ yer almaktadır. Son ses olarak bulunduğu heceler ise geniz ünsüzü olarak yanındaki ünlüyü uzatması sebebiyle formant değerlerini doğrudan etkilediğinden değerlendirme dışı bırakılmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.25'te, ünlüler esasında /m/ ile başlayan hece birliklerinin 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.26: /n/ ünsüzüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /a/, /e/, /ı/, /u/, /ü/ ünlüleri, hece başı /n/ ünsüzü ile kurulan tüm hece birliklerinde ana dil konuşurlarının oluşturduğu biçime çok yakın biçimde oluşturulmuştur. Ön ünlü olan /i/ ise yine /n/ ünsüzü ile kurulan çoğu hece birliklerinde ana dil konuşurlarının oluşturduğu biçime çok yakın biçimde oluşturulurken /ni/ hece birliğinde Boşnak kadın öğrenciler tarafından ana dil konuşurlarına göre daha geride oluşturulduğu görülmektedir.

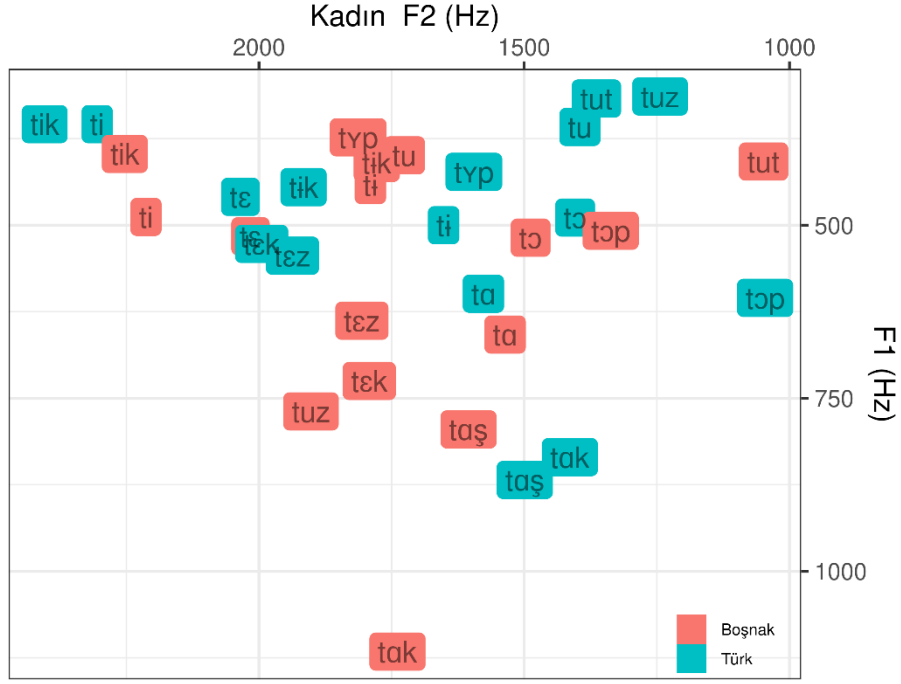
5.3.14. /p/: Ötümsüz, patlamalı ve çift dudak ünsüzü çalışmada 5 sözcükte hece başında /pa, pı, pi, po, pik/ yer alırken 8 sözcükte hece sonunda /şap, yap, bep, dep, hep, köp, top, tüp/ bulunmaktadır. Hece sonunda yer alan durumların değerlendirilmesi ünlüler bölümünde ele alınmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.27’de, ünlüler esasında /p/ ile başlayan ve /p/ ile sonlanan hece birliklerinin 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

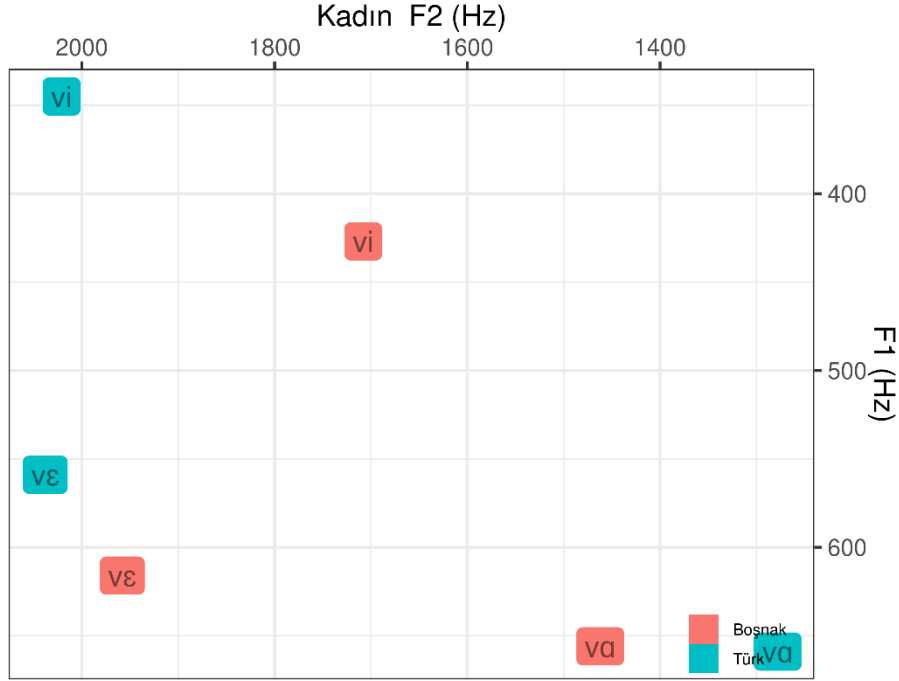

Şekil 5.31: /t/ ünsüzüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /a/, /ı/, /o/ ön ünlüleri ve /e/, /i/, /ü/ arka ünlüleri ile kurulan hece birliklerinde Boşnak kadın konuşurların Türk kadın konuşurlara yakın sesletimde bulunduğu buna rağmen /u/ ünlüsü ile kurulan birliklerde /u/ ünlüsünü önde oluşturduğu görülmektedir.

5.3.19. /v/: Ötümlü, sürtünmeli ve diş dudak ünsüzü çalışmada 3 sözcükte hece başında /va, ve, vi/ yer almaktadır. Yarı ünlü niteliğiyle formant değerlerini doğrudan etkilediği son ses olarak bulunduğu heceler ise değerlendirme dışı bırakılmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.32’de, ünlüler esasında /v/ ile başlayan hece birliklerinin 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

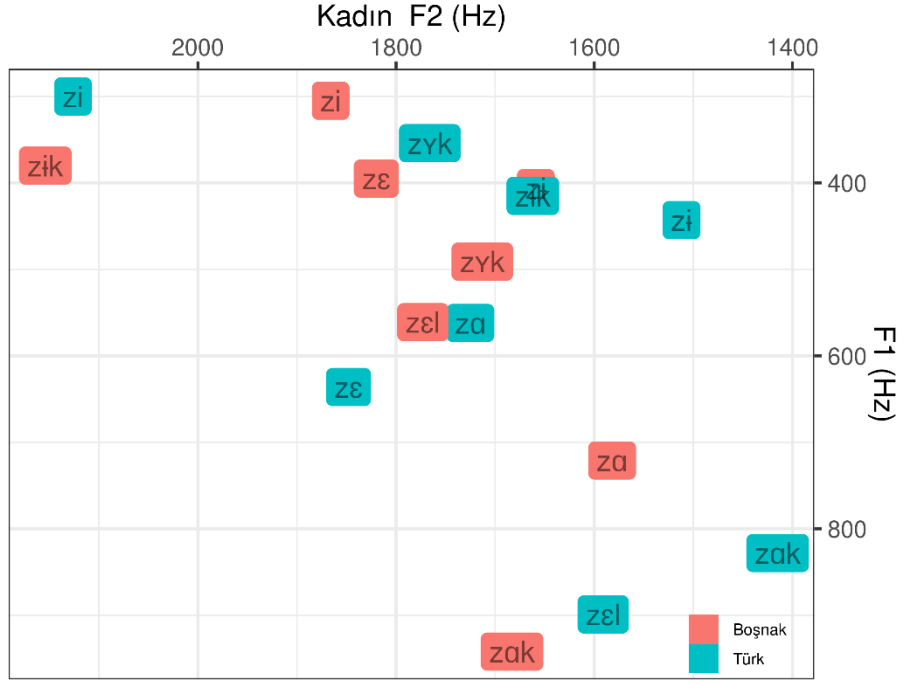
Şekil 5.32: /v/ ünsüzüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /a/, /e/ ünlüleri ile kurulan hece birliklerinde Boşnak kadın konuşurların Türk kadın konuşurlara yakın sesletimde bulunduğu buna rağmen /i/ ünlüleri ile kurulan birliklerde /i/ ünlüsünü geride oluşturduğu görülmektedir.

5.3.20. /y/: Ötümlü bir ön damak ünsüzü çalışmada 13 sözcükte hece başında /ya, ye, yı, yi, yo, yu, yü, yak, yap, yat, yok, yük, yüz/ yer almaktadır. Yarı ünlü niteliğiyle formant değerlerini doğrudan etkilediği son ses olarak bulunduğu heceler ise değerlendirme dışı bırakılmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.33'te, ünlüler esasında /y/ ile başlayan hece birliklerinin 25 Boşnak kadın öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil kadın konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

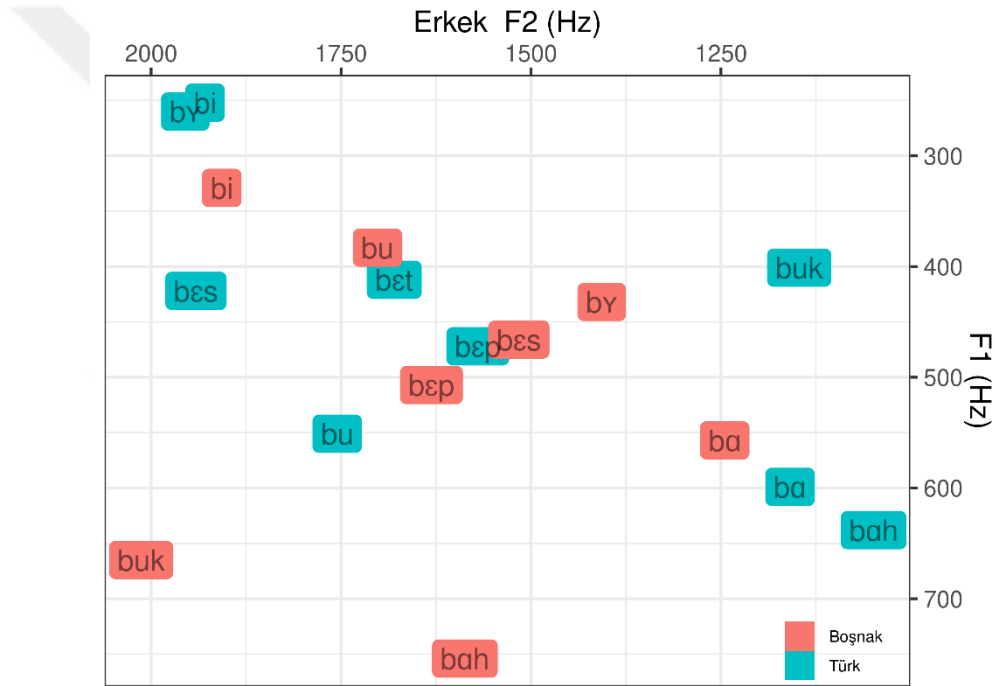

Şekil 5.34: /z/ ünsüzüne ait kadın formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 25 kadın öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 kadına ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /a/, /e/, /ü/ ünlüleri ile kurulan hece birliklerinde Boşnak kadın konuşurların Türk kadın konuşurlara yakın sesletimde bulunduğu buna rağmen /ı/, /i/ ünlüleri ile kurulan birliklerde /i/ ünlüsünü önde /i/ ünlüsünü ise ana dil konuşurlarına göre geride oluşturduğu görülmektedir.

5.4. Ana dili Boşnakça olan erkek öğrencilerin Türkçe ünlü üretimleri sesbilgisel çevrede bakımından hangi ünsüz birlikleriyle doğru sesletilmekte ya da sesletilememektedir?

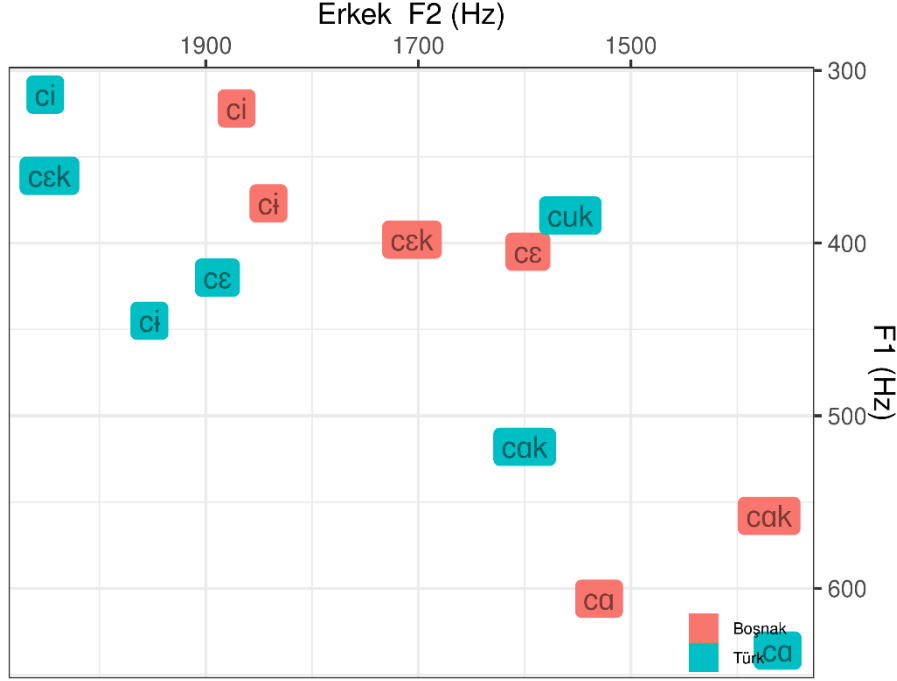
5.4.1. /b/: Ötümlü, patlamalı ve çift dudak ünsüzü çalışmada 10 sözcükte hece başında /ba, bi, bu, bü, bah, baş, bep, bes, bet, buk/ yer alırken 1 sözcükte hece sonunda /ib/ bulunmaktadır. Hece sonunda yer alan durumun değerlendirilmesi ünlüler bölümünde ele alınmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.35'te, ünlüler esasında /b/ ile başlayan ve /b/ ile sonlanan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.36: /b/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /i/ ünlüsü ile kurulan hece birliklerinde Boşnak erkek konuşurların Türk erkek konuşurlara yakın sesletimde bulunduğu buna rağmen /a/, /e/, /u/, /ü/ ünlüleri ile kurulan birliklerde /a/, /u/ ünlülerini önde /e/, /ü/ ünlülerini ise ana dil konuşurlarına göre geride oluşturduğu görülmektedir.

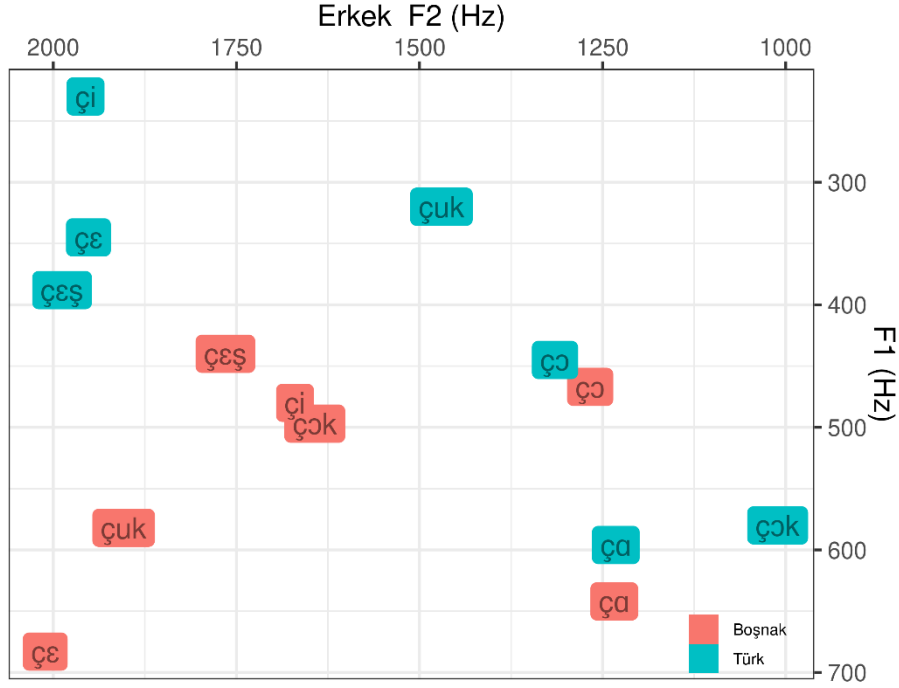
5.4.2. /c/: Ötümlü ve sürtünmeli bu ünsüz çalışmada herhangi bir sözcükte hece sonunda bulunmazken 7 sözcükte hece başında /ca, ce, cı, ci, cak, cek, cuk/ yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.37’de, ünlüler esasında /c/ ile başlayan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.37: /c/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre kurulan hece birliklerinden /a/, /ı/, /i/ ünlüleri ile kurulanların ana dil konuşurlarına yakın yerlerde oluşturulduğu bununla birlikte /e/ ünlüsü ile kurulan hecelerin Boşnak erkek öğrenciler tarafından ana dil konuşurlarına göre daha geride oluşturulduğu görülmektedir.

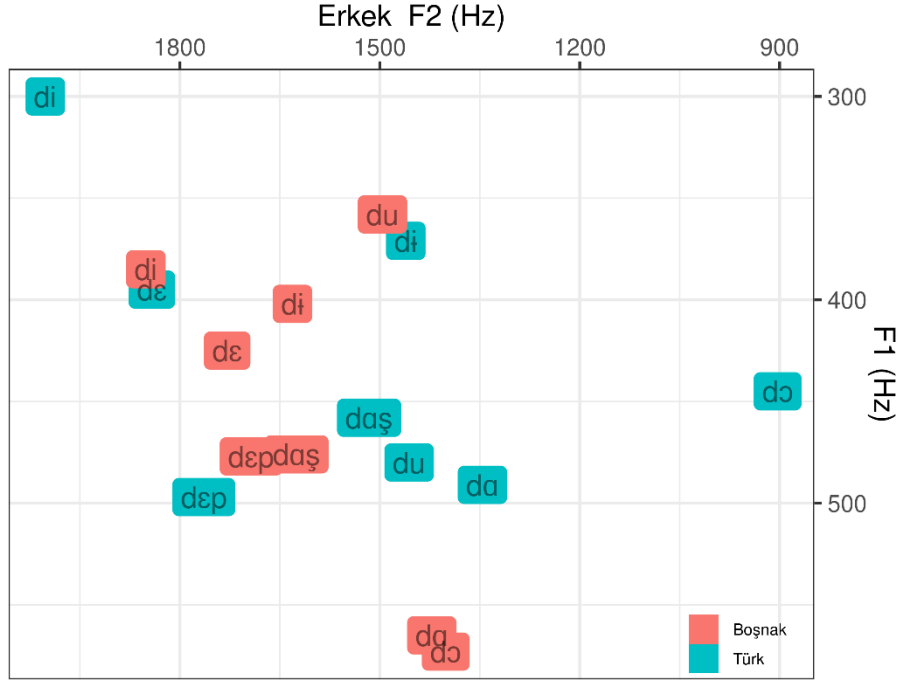
5.4.3. /ç/: Ötümsüz ve sürtünmeli bu ünsüz çalışmada 7 sözcükte hece başında /ça, çe, çi, ço, çeş, çok, çuk/ yer alırken 2 sözcükte hece sonunda /geç, kaç/ bulunmaktadır. Hece sonunda yer alan durumların değerlendirilmesi ünlüler bölümünde ele alınmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.38’de, ünlüler esasında /ç/ ile başlayan ve /ç/ ile sonlanan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.38: /ç/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /a/, /e/, /i/ ünlüleri ile kurulan hece birliklerinde Boşnak erkek konuşurların Türk erkek konuşurlara yakın sesletimde bulunduğu buna rağmen /u/, /o/ ünlüleri ile kurulan birliklerde /u/, /o/ ünlülerini ana dil konuşurlarına göre önde oluşturduğu görülmektedir.

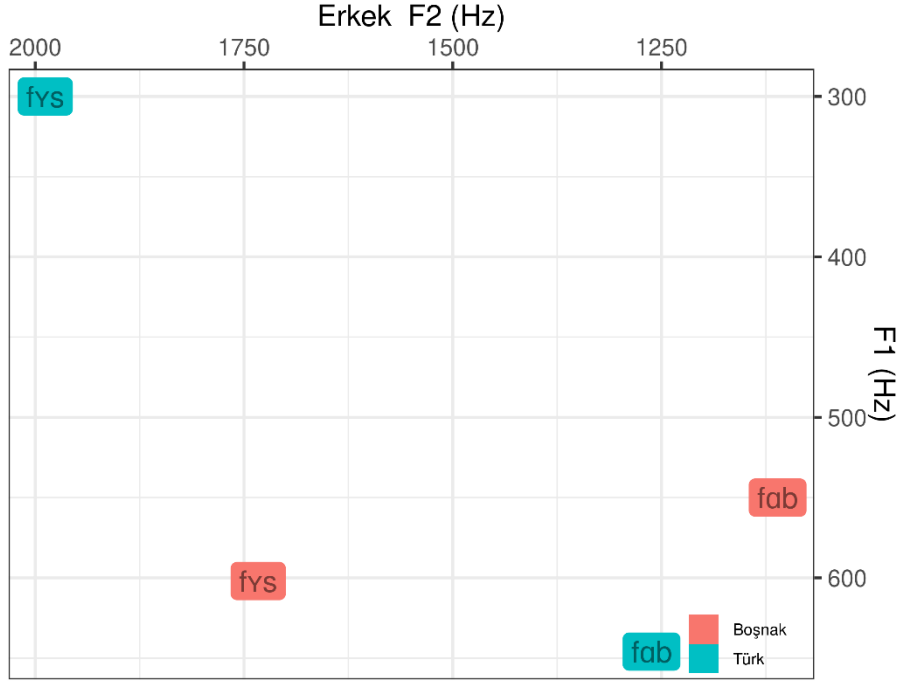
5.4.4. /d/: Ötümlü, patlamalı ve diş ünsüzü çalışmada herhangi bir sözcükte hece sonunda bulunmazken 8 sözcükte hece başında /da, de, dı, di, do, du, daş, dep/ yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.39’da, ünlüler esasında /d/ ile başlayan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.39: /d/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre kurulan hece birliklerinden /a/, /e/, /ı/, /i/, /u/ ünlüleri ile kurulanların ana dil konuşurlarına yakın yerlerde oluşturulduğu bununla birlikte /o/ ünlüsü ile kurulan hecelerin Boşnak erkek öğrenciler tarafından ana dil konuşurlarına göre daha önde oluşturulduğu görülmektedir.

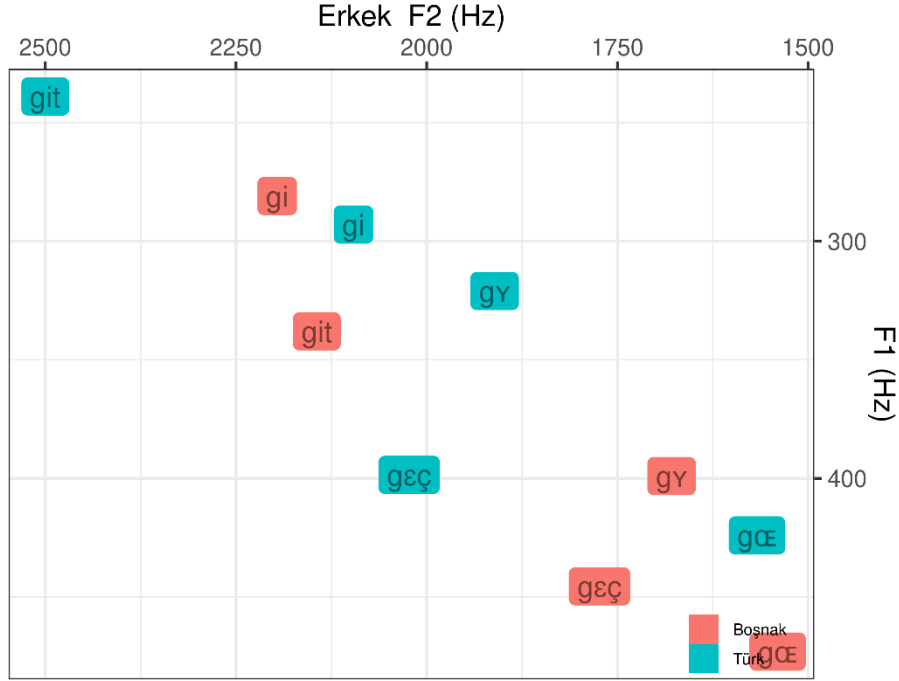
5.4.5. /f/: Ötümsüz, sürtünmeli ve dış-dudak ünsüzü çalışmada 2 sözcükte hece başında /fab, füs/ yer alırken 3 sözcükte hece sonunda /nef, nıf, yıf/ bulunmaktadır. Hece sonunda yer alan durumların değerlendirilmesi ünlüler bölümünde ele alınmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.40'da, ünlüler esasında /f/ ile başlayan ve /f/ ile sonlanan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.40: /f/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /a/ ünlüsü, hece başı /f/ ünsüzü ile kurulan tüm hece birliklerinde ana dil konuşurlarının oluşturduğu biçime çok yakın biçimde oluşturulurken /ü/ ünlüsü ile kurulan hecelerin Boşnak erkek öğrenciler tarafından ana dil konuşurlarına göre daha arkada oluşturulduğu görülmektedir.

5.4.6. /g/: Ötümlü ve patlamalı bu ünsüz çalışmada herhangi bir sözcükte hece sonunda bulunmazken 5 sözcükte hece başında /gi, gö, gü, geç, git/ yer almaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.41'de, ünlüler esasında /g/ ile başlayan hece birliklerinin 25 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

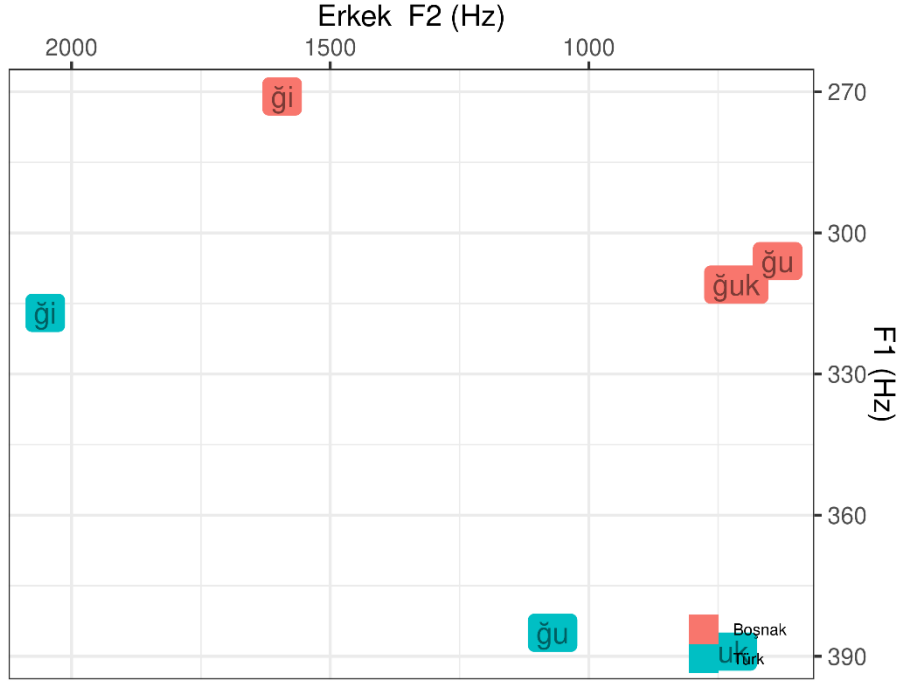

Şekil 5.41: /g/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /e/, /ö/ ön ünlüleri ile kurulan hece birliklerinde Boşnak erkek konuşurların Türk erkek konuşurlara yakın sesletimde bulunduğu buna rağmen /i/, /ü/ ünlüleri ile kurulan birliklerde /i/, /ü/ ünlülerini ana dil konuşurlarına göre geride oluşturduğu görülmektedir.

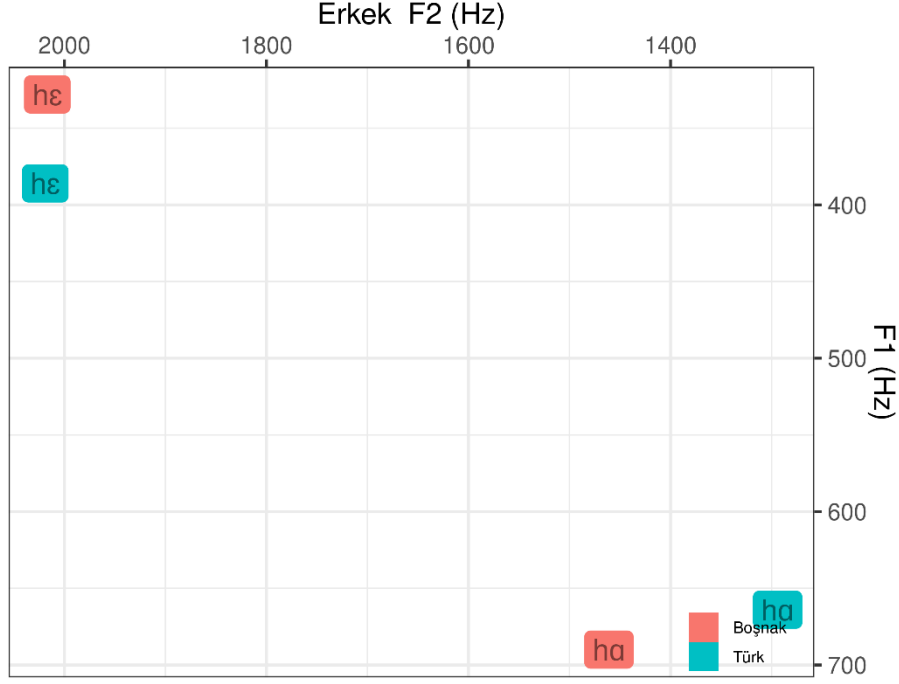
5.4.7. /ğ/: Kayıcı veya yarı ünlü olarak nitelendirilen bu yazıbirimin ön veya son ses olarak kullanımı yanındaki ünlünün formant değer ölçümüne olumsuz etkide bulunmaktadır. Bu sebeple çalışmada, /ğ/ yazıbiriminin bulunduğu hece birliklerinin doğrudan ünlü ile olan formant değerlerinin erkek katılımcılara dair aritmetik ortalamaları sadece çevre ses değişiminin gözlemlenmesi bakımından sunulmuş ancak değerlendirme dışında bırakılmıştır.

Şekil 5.42: /ğ/ yazıbirimine ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

5.4.8. /h/: Bir gırtlak sesi olan bu ötümsüz ünsüz çalışmada 2 sözcükte hece başında /ha, he/ yer alırken 3 sözcükte hece sonunda /ah, bah, soh/ bulunmaktadır. /h/ ünsüzünün sözcük içerisinde ara ses olarak kullanıldığı heceler ise ünlülerin formant değer ölçümünü olumsuz etkilediğinden değerlendirme dışı bırakılmıştır. Hece sonunda yer alan durumların değerlendirilmesi ise ünlüler bölümünde ele alınmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.43'te, ünlüler esasında /h/ ile başlayan ve /h/ ile sonlanan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır.

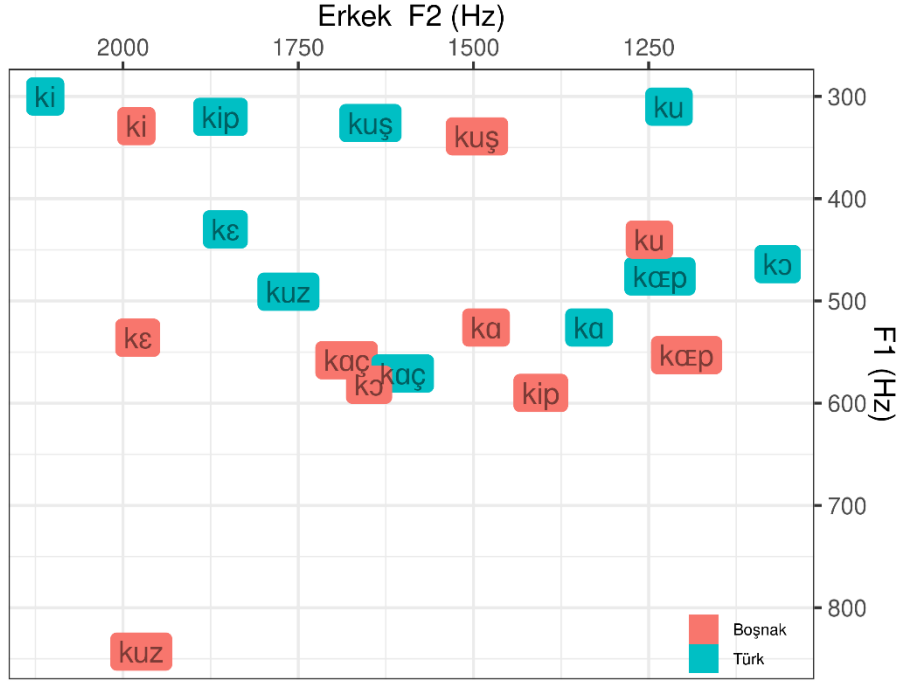

Şekil 5.43: /h/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /a/ arka ünlüsü ile /e/ ön ünlüsü, hece başı /h/ ünsüzü ile kurulan tüm hece birliklerinde ana dil konuşurlarının oluşturduğu biçime çok yakın biçimde oluşturulmuştur.

5.4.9. /j/: Çalışmada katılımcıların seslendirdiği okuma metinlerinde sürtünmeli ve ötümlü bir ses olan bu ünsüzün ön veya son ses olarak bulunduğu herhangi bir sözcük ile karşılaşilmamıştır.

5.4.10. /k/: Ötümsüz ve patlamalı olan bu ünsüz çalışmada 10 sözcükte hece başında /ka, ke, ki, ko, ku, kaç, kip, köp, kuş, kuz/ yer alırken 18 sözcükte hece sonunda /cak, mak, nak, yak, cek, pek, sek, şek, zık, lik, ok, çok, yok, buk, cuk, çuk, luk, yük/ bulunmaktadır. Hece sonunda yer alan durumların değerlendirilmesi ünlüler bölümünde ele alınmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.44'te, ünlüler esasında /k/ ile başlayan ve /k/ ile sonlanan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

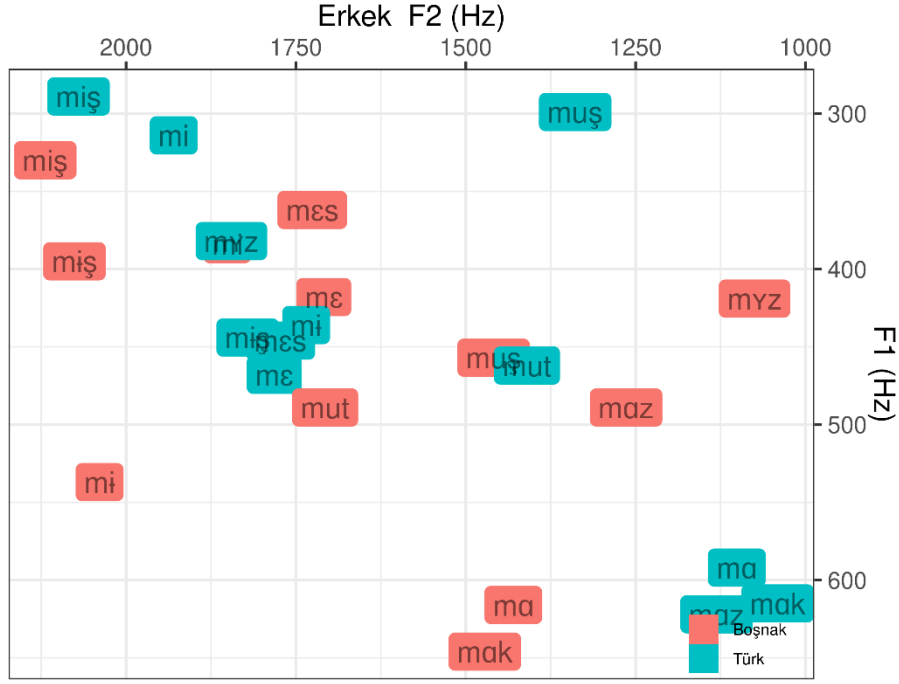

Şekil 5.44: /k/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /a/, /e/, /u/ ünlüleri ile kurulan hece birliklerinde Boşnak erkek konuşurların Türk erkek konuşurlara yakın sesletimde bulunduğu buna rağmen /o/, /i/, /ö/ ünlüleri ile kurulan birliklerde /o/ ünlüsünü önde /i/, /ö/ ünlülerini ise ana dil konuşurlarına göre geride oluşturduğu görülmektedir.

5.4.11. /l/: Ötümlü ve diş eti sesi olan yan daralma ünsüzü çalışmada 9 sözcükte hece başında /la, le, lı, li, lu, lo, laş, lik, luk/ yer almaktadır. Yarı ünlü niteliğiyle formant değerlerini doğrudan etkilediği son ses olarak bulunduğu heceler ise değerlendirme dışı bırakılmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.45'te, ünlüler esasında /l/ ile başlayan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

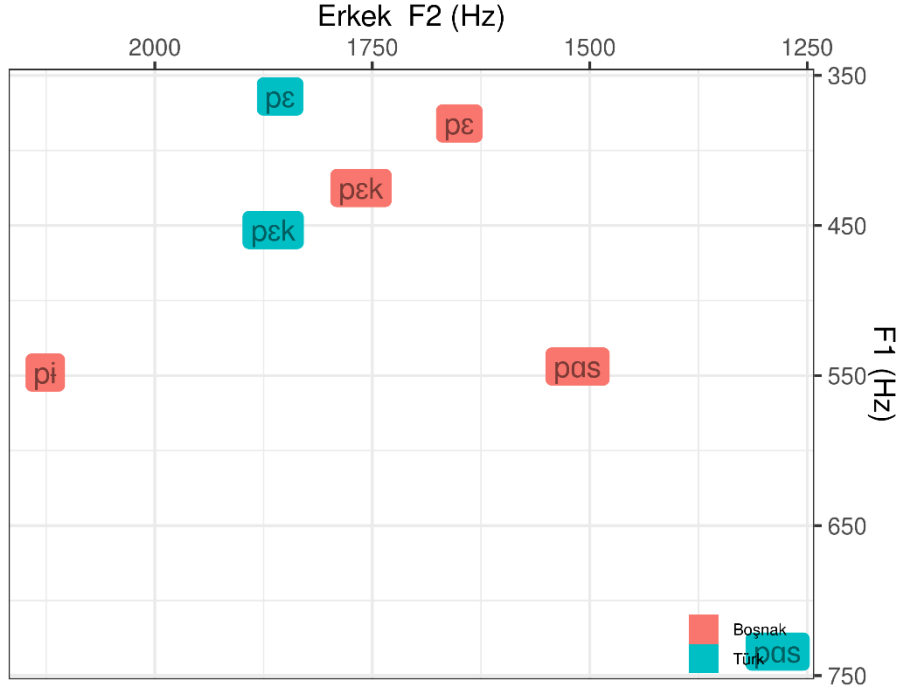

Şekil 5.46: /m/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /e/, /ı/, /i/, /u/ ünlüleri ile kurulan hece birliklerinde Boşnak erkek konuşurların Türk erkek konuşurlara yakın sesletimde bulunduğu buna rağmen /a/, /ü/ ünlüleri ile kurulan birliklerde /a/ ünlüsünü önde /ü/ ünlüsünü ise ana dil konuşurlarına göre geride oluşturduğu görülmektedir.

5.4.13. /n/: Ötümlü ve diş eti bir geniz ünsüzü çalışmada 12 sözcükte hece başında /na, ne, nı, ni, nu, nü, nak, nef, nıf, nız, niz, nuş/ yer almaktadır. Son ses olarak bulunduğu heceler ise geniz ünsüzü olarak yanındaki ünlüyü uzatması sebebiyle formant değerlerini doğrudan etkilediğinden değerlendirme dışı bırakılmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.47’de, ünlüler esasında /n/ ile başlayan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

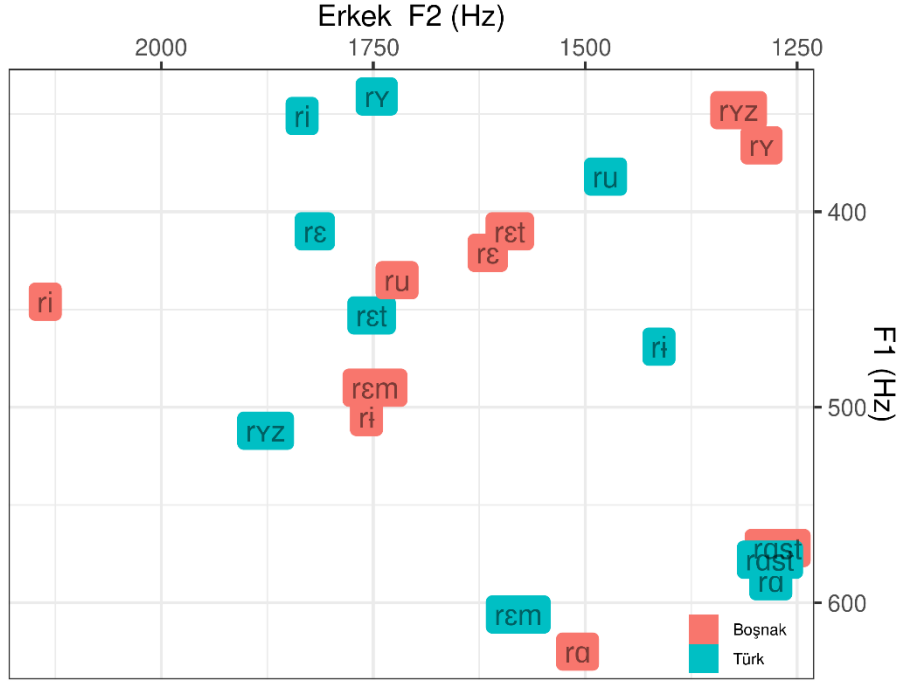

Şekil 5.48: /p/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /a/ arka ünlüsü ile /e/ ön ünlüsü, hece başı /p/ ünsüzü ile kurulan tüm hece birliklerinde ana dil konuşurlarının oluşturduğu biçime çok yakın biçimde oluşturulmuştur.

5.4.15. /r/: Ötümlü, titrekle/çarpmalı ve diş eti ünsüzü çalışmada 9 sözcükte hece başında /ra, re, rı, ri, ru, rü, rast, ret, rüz/ yer almaktadır. Yarı ünlü niteliğiyle formant değerlerini doğrudan etkilediği son ses olarak bulunduğu heceler ise değerlendirme dışı bırakılmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.49'da, ünlüler esasında /r/ ile başlayan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

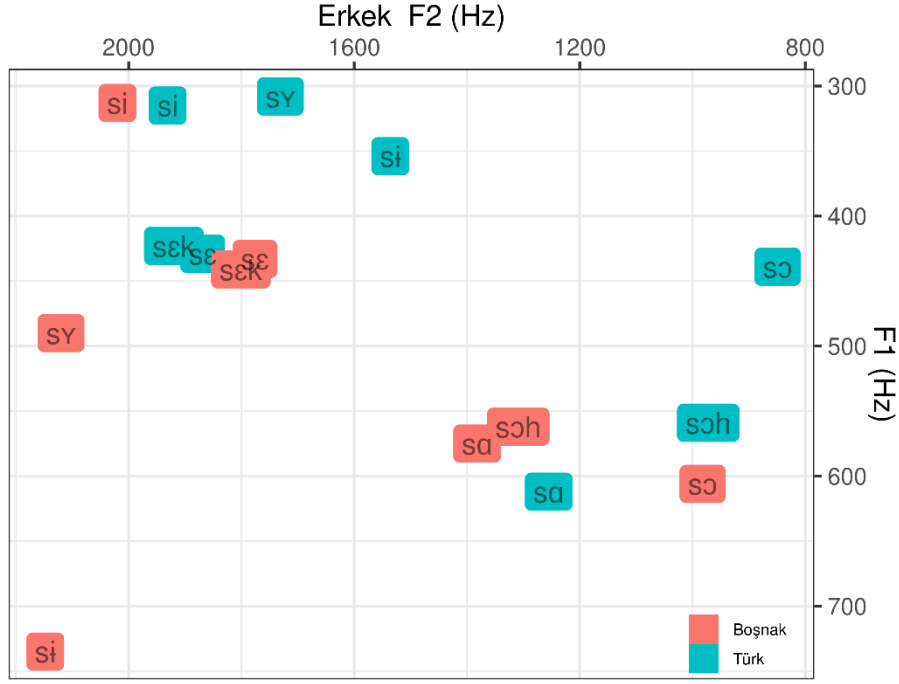

Şekil 5.49: /r/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /a/, /e/ ünlüleri ile kurulan hece birliklerinde Boşnak erkek konuşurların Türk erkek konuşurlara yakın sesletimde bulunduğu buna rağmen /ı/, /i/, /u/, /ü/ ünlüleri ile kurulan birliklerde /ı/, /i/, /u/ ünlülerini önde /ü/ ünlüsünü ise ana dil konuşurlarına göre geride oluşturduğu görülmektedir.

5.4.16. /s/: Ötümsüz, sürtümlü ve diş eti ünsüzü çalışmada 8 sözcükte hece başında /sa, se, sı, si, so, sü, sek, soh/ yer alırken 6 sözcükte hece sonunda /üs, pas, rast, bes, mes, püs/ bulunmaktadır. Hece sonunda yer alan durumların değerlendirilmesi ünlüler bölümünde ele alınmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.50’de, ünlüler esasında /s/ ile başlayan ve /s/ ile sonlanan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

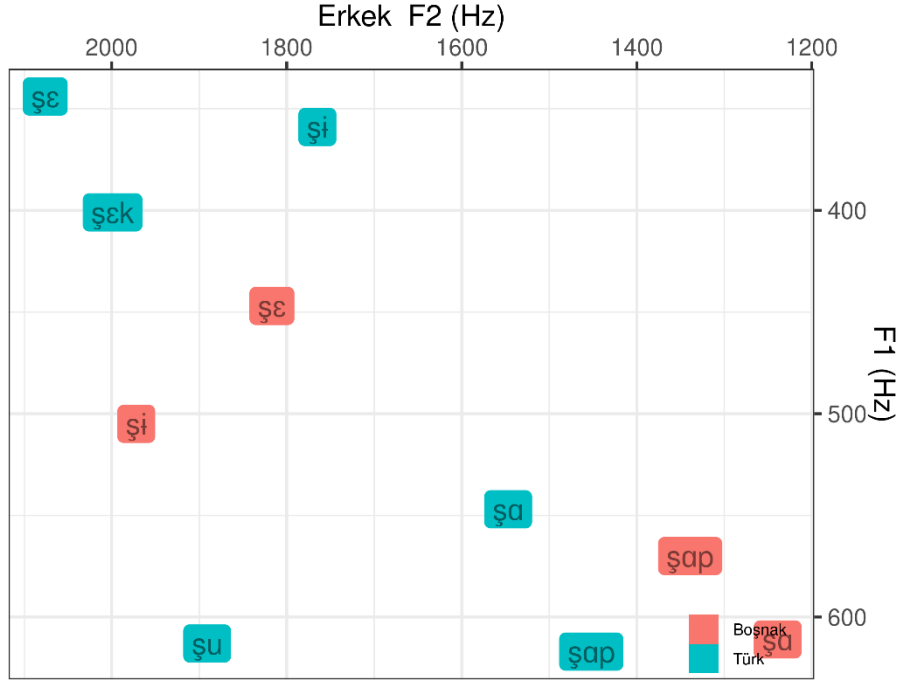

Şekil 5.50: /s/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre kurulan hece birliklerinden /a/, /e/, /i/, /o/ ünlüleri ile kurulanların ana dil konuşurlarına yakın yerlerde oluşturulduğu bununla birlikte /ı/, /ü/ ünlüleri ile kurulan hecelerin Boşnak erkek öğrenciler tarafından ana dil konuşurlarına göre daha önde oluşturulduğu görülmektedir.

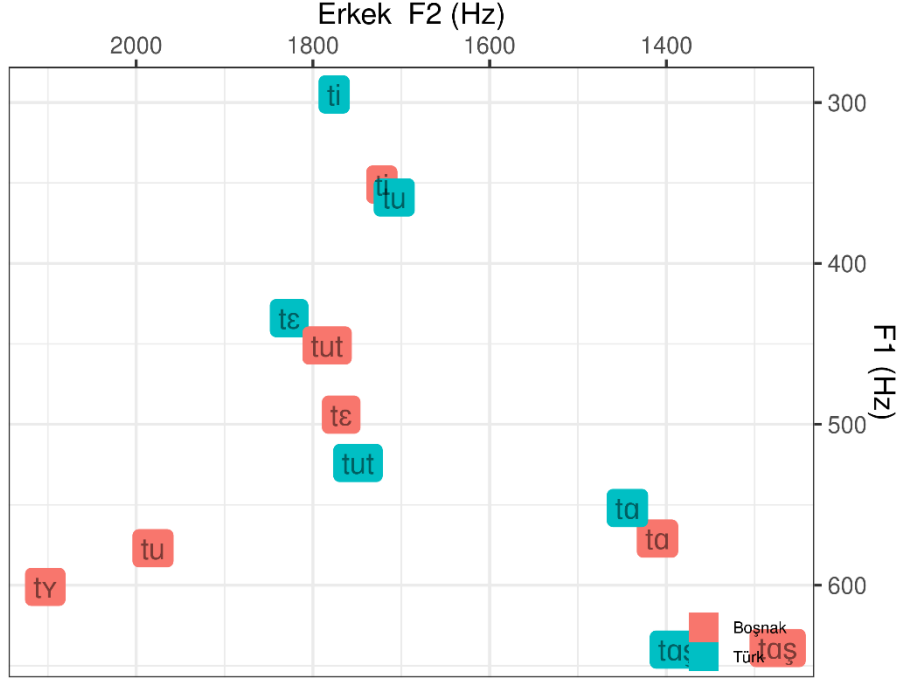
5.4.17. /ş/: Ötümsüz ve sürtülmeli bu ünsüz çalışmada 6 sözcükte hece başında /şa, şe, şı, şu, şap, şek/ yer alırken 10 sözcükte hece sonunda /ış, daş, laş, taş, çeş, mış, miş, kuş, muş, nuş/ bulunmaktadır. Hece sonunda yer alan durumların değerlendirilmesi ünlüler bölümünde ele alınmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.51’de, ünlüler esasında /ş/ ile başlayan ve /ş/ ile sonlanan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.51: /ʃ/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /e/, /ı/ ünlüleri, hece başı /ʃ/ ünsüzü ile kurulan tüm hece birliklerinde ana dil konuşurlarının oluşturduğu biçime yakın biçimde oluşturulurken /a/ ünlüsü ile kurulan heceler Boşnak erkek öğrenciler tarafından ana dil konuşurlarına göre daha geride gerçekleştirilmiştir.

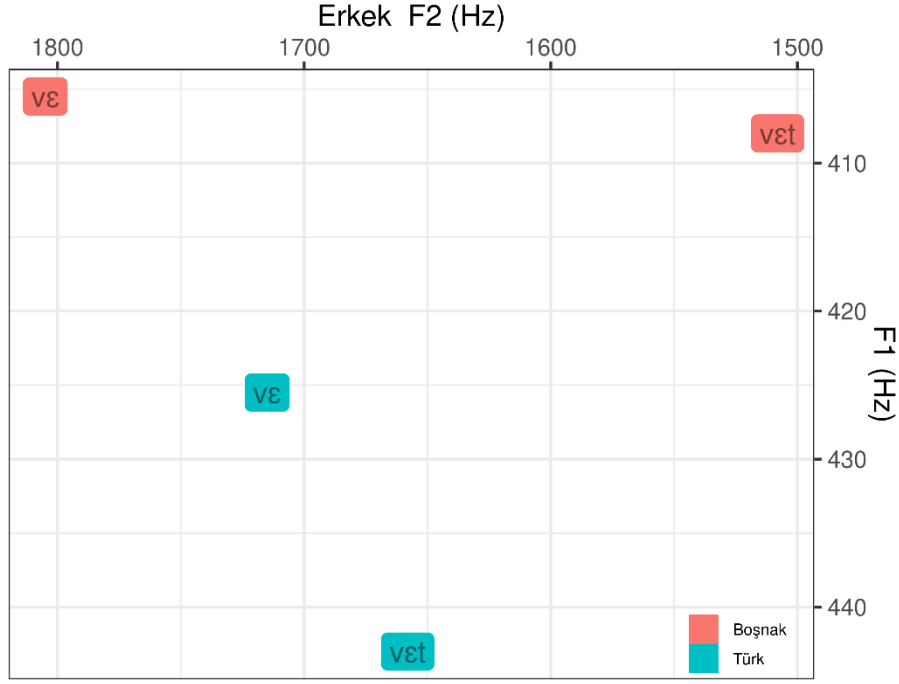
5.4.18. /t/: Ötümsüz ve patlamalı bu ünsüz çalışmada 6 sözcükte hece başında /ta, te, ti, tu, tü, taş/, 7 sözcükte hece sonunda /at, et, bet, ret, vet, git, mut/ yer alırken 1 sözcükte /tat/ hecenin ön ve son sesinde bulunmaktadır. Hece sonunda yer alan durumların değerlendirilmesi ünlüler bölümünde ele alınmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.52’de, ünlüler esasında /t/ ile başlayan ve /t/ ile sonlanan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.52: /t/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre kurulan hece birliklerinden /a/, /e/, /i/ ünlüleri ile kurulanların ana dil konuşurlarına yakın yerlerde oluşturulduğu bununla birlikte /u/ ünlüleri ile kurulan hecelerin Boşnak erkek öğrenciler tarafından ana dil konuşurlarına göre daha önde oluşturulduğu görülmektedir.

5.4.19. /v/: Ötümlü, sürtümlü ve dış dudak ünsüzü çalışmada 2 sözcükte hece başında /ve, vet/ yer almaktadır. Yarı ünlü niteliğiyle formant değerlerini doğrudan etkilediği son ses olarak bulunduğu heceler ise değerlendirme dışı bırakılmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.53'te, ünlüler esasında /v/ ile başlayan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

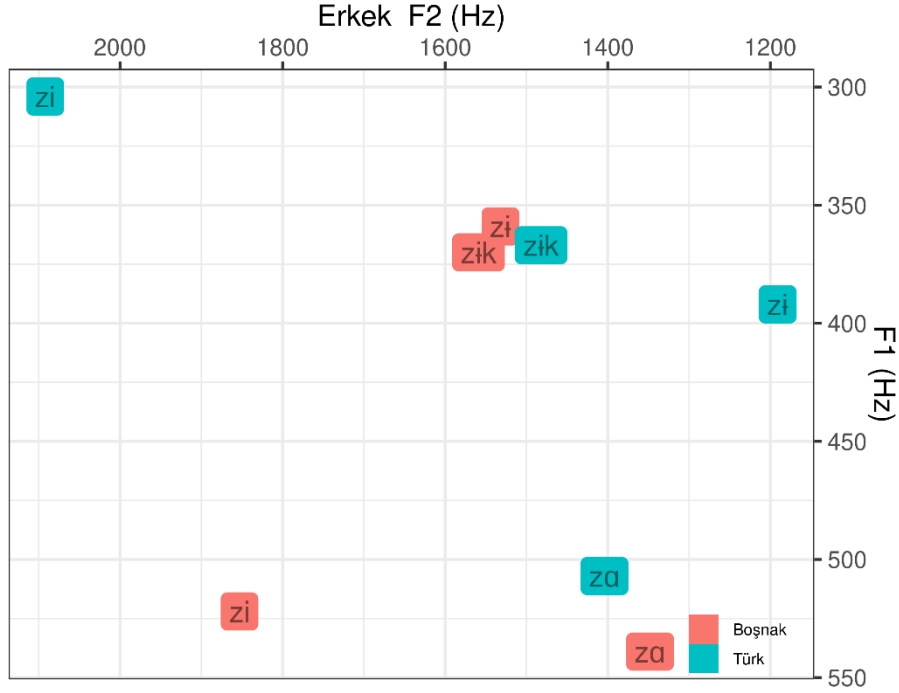

Şekil 5.53: /v/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /e/ ünlüsü, hece başı /v/ ünsüzü ile kurulan tüm hece birliklerinde ana dil konuşurlarının oluşturduğu biçime yakın biçimde oluşturulmuştur.

5.4.20. /y/: Ötümlü bir ön damak ünsüzü çalışmada 11 sözcükte hece başında /ya, ye, yi, yo, yü, yak, yap, yıf, yok, yük, yüz/ yer almaktadır. Yarı ünlü niteliğiyle formant değerlerini doğrudan etkilediği son ses olarak bulunduğu heceler ise değerlendirme dışı bırakılmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.54'te, ünlüler esasında /y/ ile başlayan hece birliklerinin 15 Boşnak erkek öğrenciden elde edilen sonucu ile 3 ana dil erkek konuşuruna ait sonuçları aritmetik ortalamaları ile sunulmaktadır:

Şekil 5.55: /z/ ünsüzüne ait erkek formant grafiği. Kırmızılar Boşnak 15 erkek öğrenciye ait ortalama değer, maviler ise Türkçe ana dil konuşuru 3 erkeğe ait ortalama değeri göstermektedir.

Buna göre /a/, /i/ ünlüleri, hece başı /z/ ünsüzü ile kurulan tüm hece birliklerinde ana dil konuşurlarının oluşturduğu biçime yakın biçimde oluşturulurken /ı/ ünlüsü ile kurulan hece birlikleri Boşnak erkek öğrenciler tarafından ana dil konuşurlarına göre daha önde gerçekleştirilmiştir.

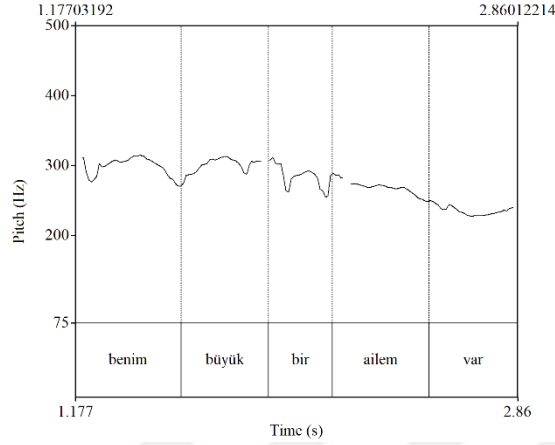
5.5. Ana dili Boşnakça olan öğrenciler Türkçe cümlelerde hangi sözcük üzerinde vurgu yapmaktadır? Aynı cümleyi oluşturan her bir sözcükte vurgu hangi hecededir?

5.5.1. “Ailem” İsimli Okuma Metnindeki Cümle ve Sözcük Vurguları

5.5.1.1. “Benim büyük bir ailem var.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “benim” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “ailem” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler ile ana dil konuşurlarının tümü “benim” ve “büyük” sözcüklerinde vurguyu sırasıyla sözcüklerin son hecesi olan /nim/, /yük/ hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. “ailem” sözcüğünde ise yine hem

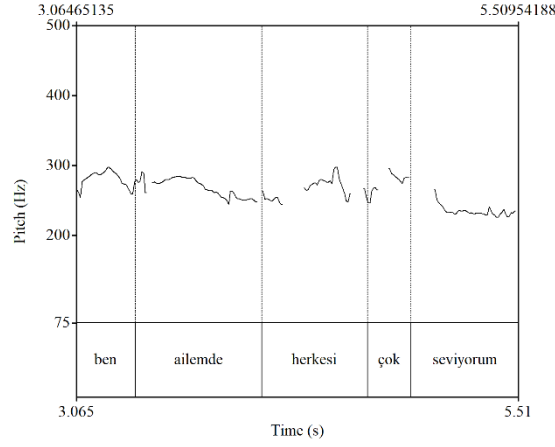
Türk hem Boşnak konuşurların tümü sözcüğün ilk hecesi olan /a/'yı vurgulamıştır. Aşağıdaki Şekil 5.56'da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Benim büyük bir ailem var.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

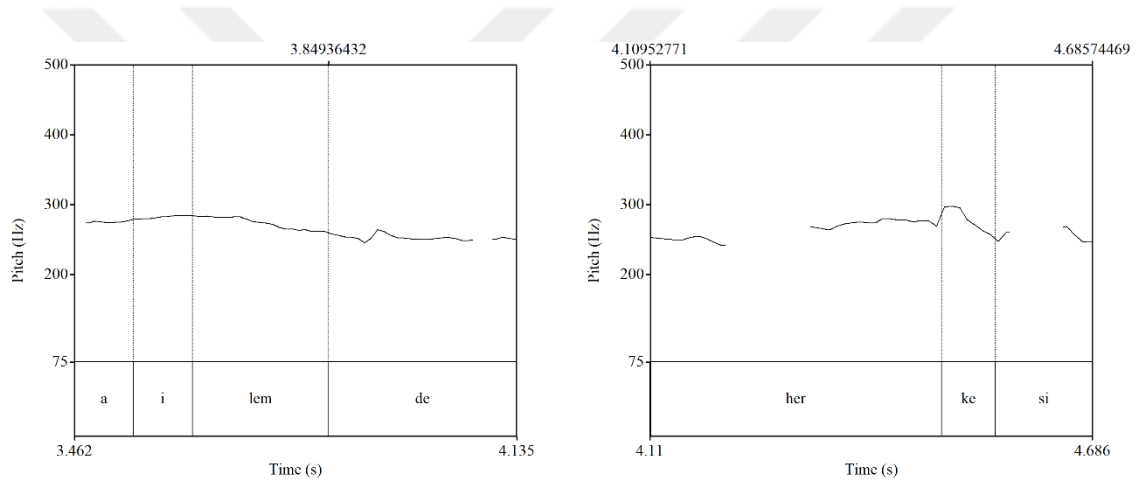
Şekil 5.56: “Benim büyük bir ailem var.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Benim büyük bir ailem var.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.1.2. “Ben ailemde herkesi çok seviyorum.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “Ben” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “çok” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “ailemde” ve “herkesi” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /i/, /ke/ olmak üzere orta hecede bulunduğu; Türklerin seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurguların ise sırasıyla sözcüklerin ilk hecesi olan /a/, /her/ hecesi üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. “seviyorum” sözcüğünde ise hem Türk hem Boşnak konuşurların tümü sözcüğün ilk hecesi olan /se/'yı vurgulamıştır. Aşağıdaki Şekil 5.57'de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ben ailemde herkesi çok seviyorum.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.58, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.57: “Ben ailemde herkesi çok seviyorum.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Ben ailemde herkesi çok seviyorum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

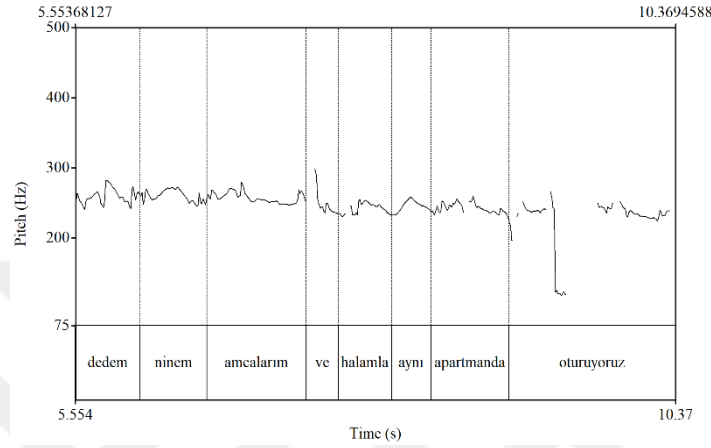
Şekil 5.58. “ailemde” ve “herkesi” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “ailemde” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “herkesi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.1.3. “Dedem, ninem, amcalarım ve halamla aynı apartmanda oturuyoruz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “ve” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “apartmanda” sözcüğündedir.

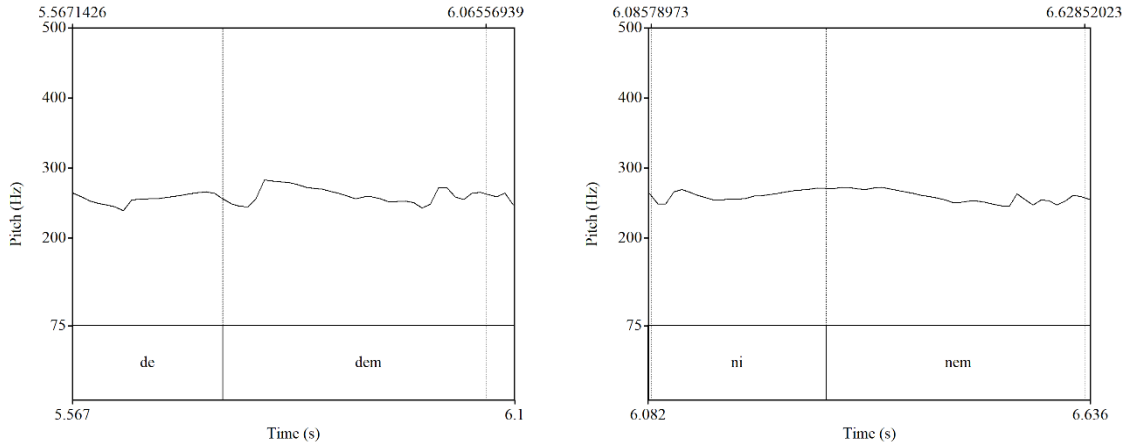
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “dedem” ve “ninem” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /dem/, /nem/ olmak üzere son hecede, “amcalarım” ve “apartmanda” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /ca/, /man/ olmak üzere orta hecede bulunduğu; Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurguların ise sırasıyla sözcüklerin ilk hecesi olan /de/, /ne/ hecesi ile /am/, /a/ üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. “halamla” ve “oturuyoruz” sözcüklerinde ise hem Türk

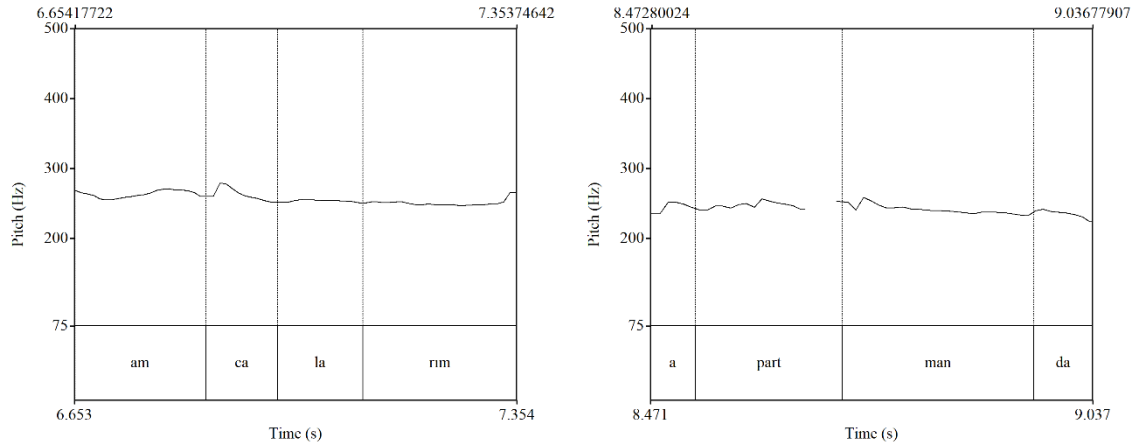
hem Boşnak konuşurların tümü, sırasıyla sözcüklerin orta heceleri olan /lam/, /tu/ hecelerini; “aynı” sözcüğünde de ilk hece olan /ay/ hecesini vurgulamıştır. Aşağıdaki Şekil 5.59’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Dedem, ninem, amcalarım ve halamla aynı apartmanda oturuyoruz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.60-5.61, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.59. “Dedem, ninem, amcalarım ve halamla aynı apartmanda oturuyoruz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Dedem, ninem, amcalarım ve halamla aynı apartmanda oturuyoruz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

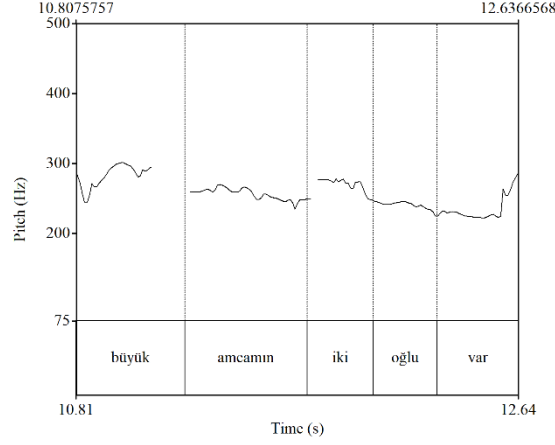
Şekil 5.60: “dedem” ve “ninem” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “dedem” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “ninem” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.61: “amcalarım” ve “apartmanda” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “amcalarım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “apartmanda” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.1.4. “Büyük amcamın iki oğlu var.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “büyük” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “oğlu” sözcüğündedir.

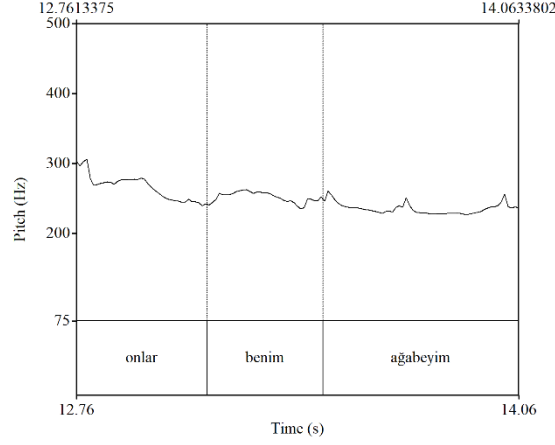
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde hem Türk hem Boşnak konuşurların seslendirdiği “amcamın”, “iki” ve “oğlu” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /am/, /i/, /oğ/ olmak üzere ilk hecede bulunduğu; “büyük” sözcüğünde ise yine ana dili Boşnakça olan öğrenciler ile ana dil konuşurlarının tümünün sözcüğün son hecesi olan /yük/ hecesini vurguladıkları tespit edilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.62’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Büyük amcamın iki oğlu var.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

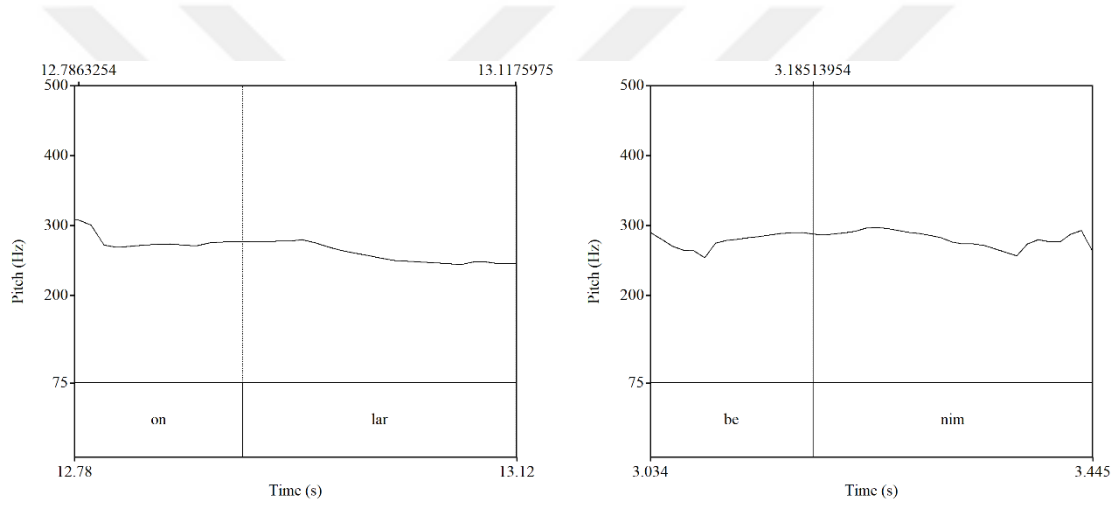
Şekil 5.62: “Büyük amcamın iki oğlu var.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Büyük amcamın iki oğlu var.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.1.5. “Onlar benim ağabeyim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “onlar” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “benim” sözcüğündedir.

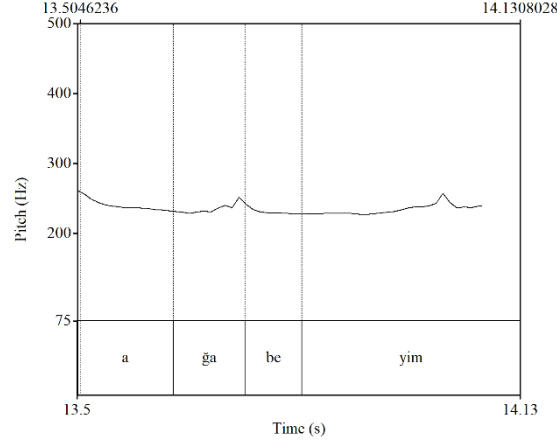
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “onlar”, “benim” ve “ağabeyim” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /on/, /be/, /a/ olmak üzere ilk hecede bulunduğu; ana dil konuşurlarının seslendirdiği “onlar” ve “benim” sözcüklerdeki vurguların ise sırasıyla sözcüklerin son hecesi olan /lar/, /nim/ ile “ağabeyim” sözcüğünde orta hece olan /ğa/ heceleri üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.63’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Onlar benim ağabeyim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.64-5.65, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.63: “Onlar benim ağabeyim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Onlar benim ağabeyim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

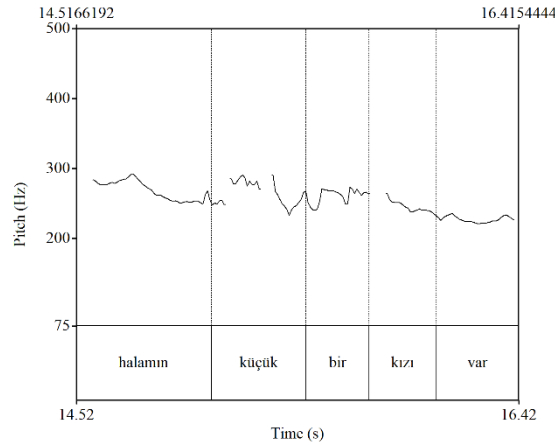
Şekil 5.64: “onlar” ve “benim” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “onlar” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “benim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.65: “ağabeyim” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “ağabeyim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.1.6. “Halamın küçük bir kızı var.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “halamın” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “kızı” sözcüğündedir.

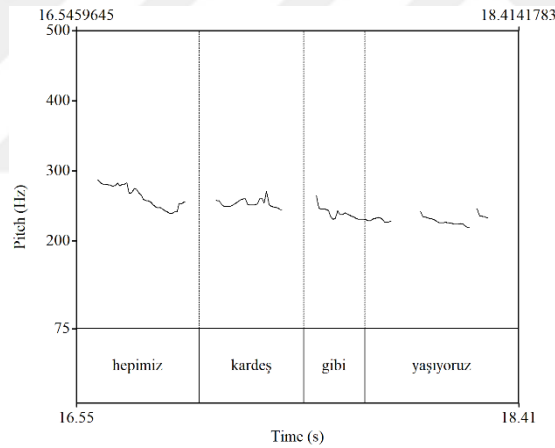
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde hem Türk hem Boşnak konuşurların tümünün seslendirdiği “halamın” sözcüğündeki vurgunun /la/ orta hecesi üzerinde bulunduğu; “küçük” ve “kızı” sözcüklerinde ise yine hem Türk hem Boşnak konuşurların tümünün sözcüklerin sırasıyla ilk hecesi olan /kü/, /kɨ/ hecelerini vurguladıkları tespit edilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.66’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Halamın küçük bir kızı var.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

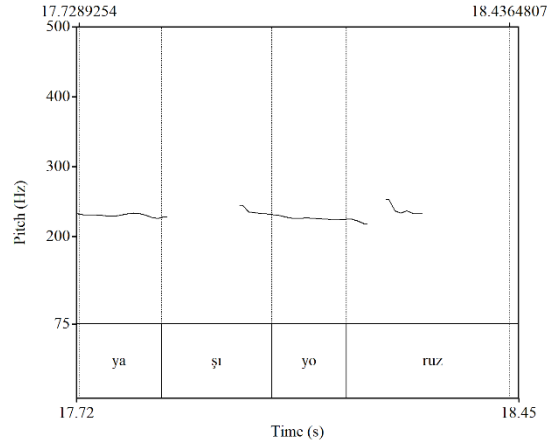
Şekil 5.66: “Halamın küçük bir kızı var.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Halamın küçük bir kızı var.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.1.7. “Hepimiz kardeş gibi yaşıyoruz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “hepimiz” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “gibi” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde hem Türk hem Boşnak konuşurların tümünün seslendirdiği “hepimiz” ve “gibi” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /he/, /gi/ olmak üzere ilk hecede bulunduğu; “kardeş” sözcüğünde de yine hem Türk hem Boşnak konuşurların tümünün sözcüğün son hecesi olan /deş/ hecesini vurguladıkları tespit edilmiştir. Diğer taraftan ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “yaşıyoruz” sözcüğündeki vurgu orta hece olan /yo/ hecesi üzerinde iken ana dil konuşurlarının seslendirdiği bu sözcükteki vurgu /şı/ orta hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.67’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Hepimiz kardeş gibi yaşıyoruz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.68, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

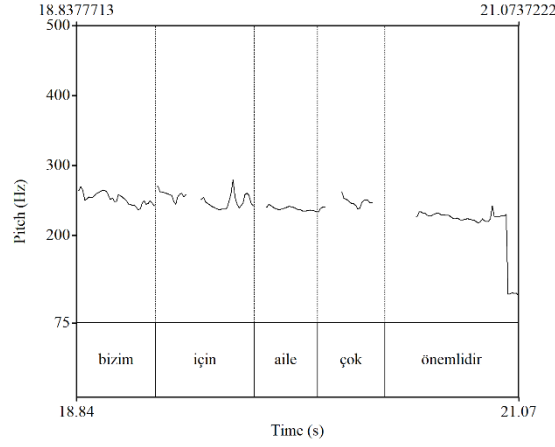
Şekil 5.67: “Hepimiz kardeş gibi yaşıyoruz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Hepimiz kardeş gibi yaşıyoruz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

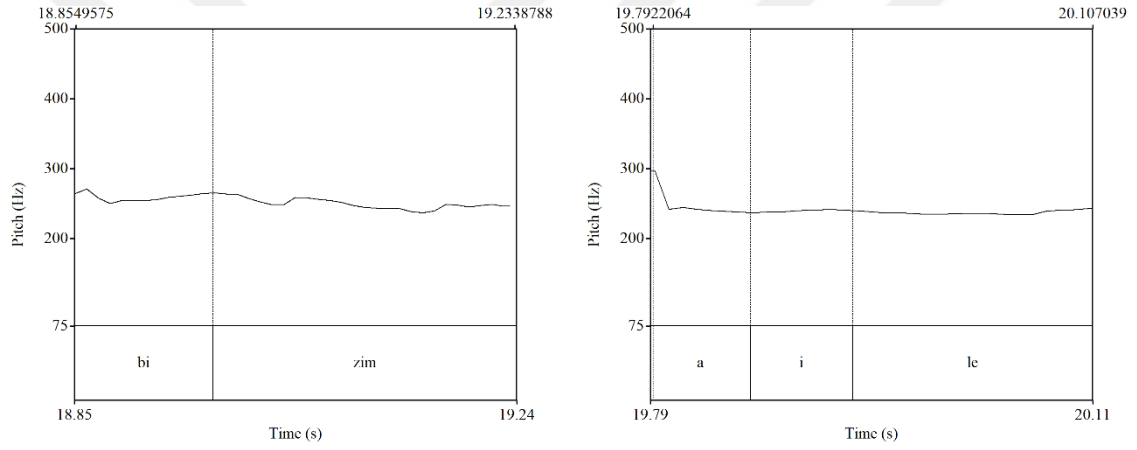
Şekil 5.68: “yaşıyoruz” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “yaşıyoruz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.1.8. “Bizim için aile çok önemlidir.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “için” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “çok” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “bizim” ve “aile” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /bi/, /a/ olmak üzere ilk hecede, “önemlidir” sözcüğünde /li/ orta hecesinde ve “için” sözcüğünde /çin/ son hecesi üzerinde bulunduğu; Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurguların ise sırasıyla sözcüklerin son hecesi olan /zim/, /le/ hecesi ile /ö/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.69’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Bizim için aile çok önemlidir.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.70-5.71, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

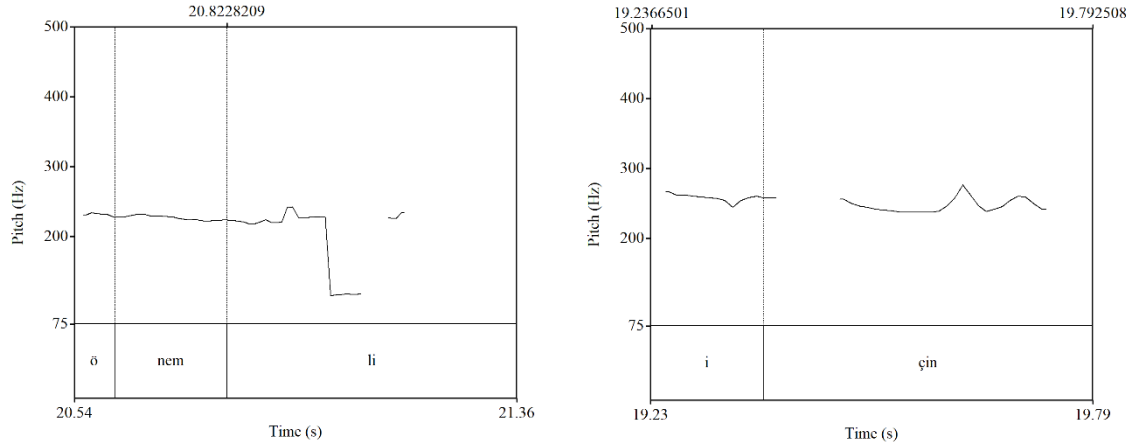

Şekil 5.69: “Bizim için aile çok önemlidir.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Bizim için aile çok önemlidir.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.70: “bizim” ve “aile” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “bizim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “aile” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

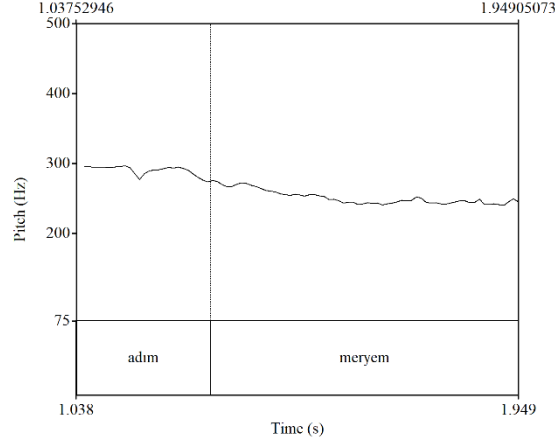

Şekil 5.71. “önemlidir” ve “için” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “önemlidir” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “için” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

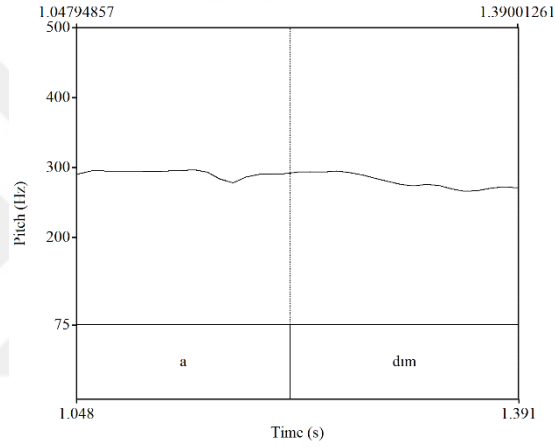
5.5.2. “Ben Kimim?” İsimli Okuma Metnindeki Cümle ve Sözcük Vurguları

5.5.2.1. “Adım Meryem.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “adım” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “adım” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “adım” sözcüğündeki vurgunun /a/ olmak üzere ilk hecede bulunduğu; Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcükteki vurgunun ise son hece olan /dım/ hecesi üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. “Meryem” sözcüğünde ise hem Boşnak hem Türk konuşurlarının tümü sözcüğün ilk hecesi olan /mer/’i vurgulamıştır. Aşağıdaki Şekil 5.72’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Adım Meryem.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.73, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

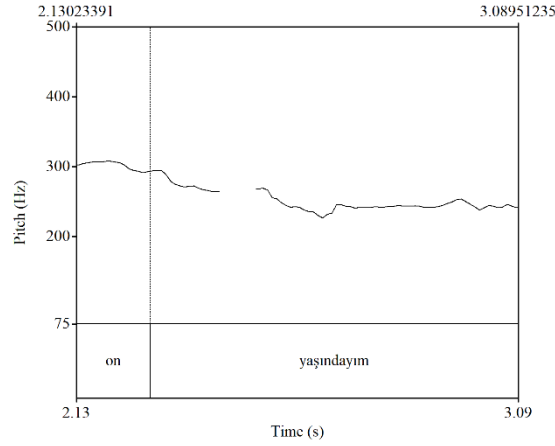
Şekil 5.72: “Adım Meryem.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Adım Meryem.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.73: “adım” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “adım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.2.2. “On yaşındayım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “on” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “on” sözcüğündedir.

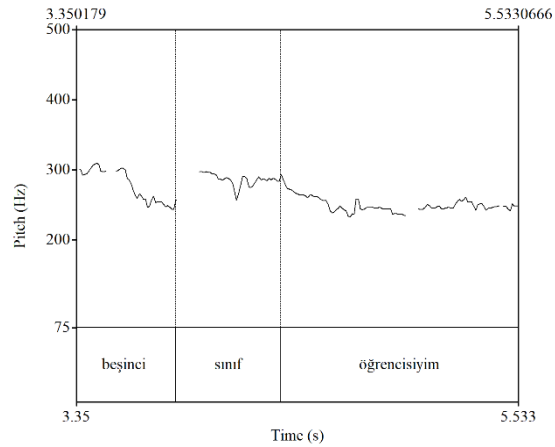
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde hem Boşnak hem Türk konuşurlarının tümü “yaşındayım” sözcüğünün ilk hecesi olan /ya/ hecesini vurgulamıştır. Aşağıdaki Şekil 5.74’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “On yaşındayım.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

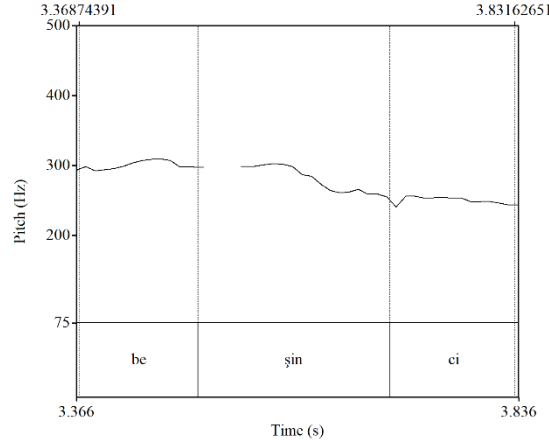
Şekil 5.74: “On yaşadayım.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “On yaşadayım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.2.3. “Beşinci sınıf öğrencisiyim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “beşinci” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “sınıf” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde hem Boşnak hem Türk konuşurlarının tümü vurguyu sırasıyla “sınıf” ve “öğrencisiyim” sözcüklerinin ilk hecesi olan /sı/, /öğ/ hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “beşinci” sözcüğündeki vurgu ise /be/ olmak üzere ilk hecedeyken Türk konuşurları bu sözcükteki /ci/ son hecesini vurgulamışlardır. Aşağıdaki Şekil 5.75’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Beşinci sınıf öğrencisiyim” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.76, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

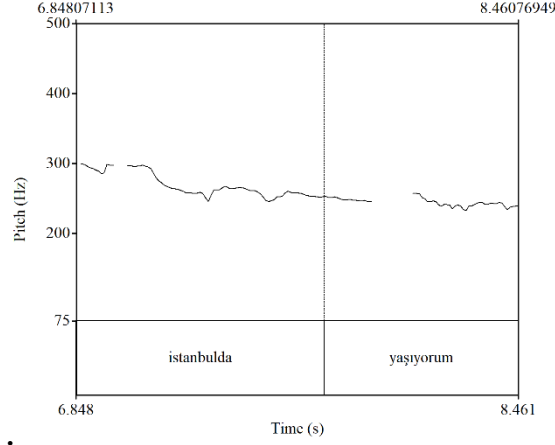
Şekil 5.75: “Beşinci sınıf öğrencisiyim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Beşinci sınıf öğrencisiyim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

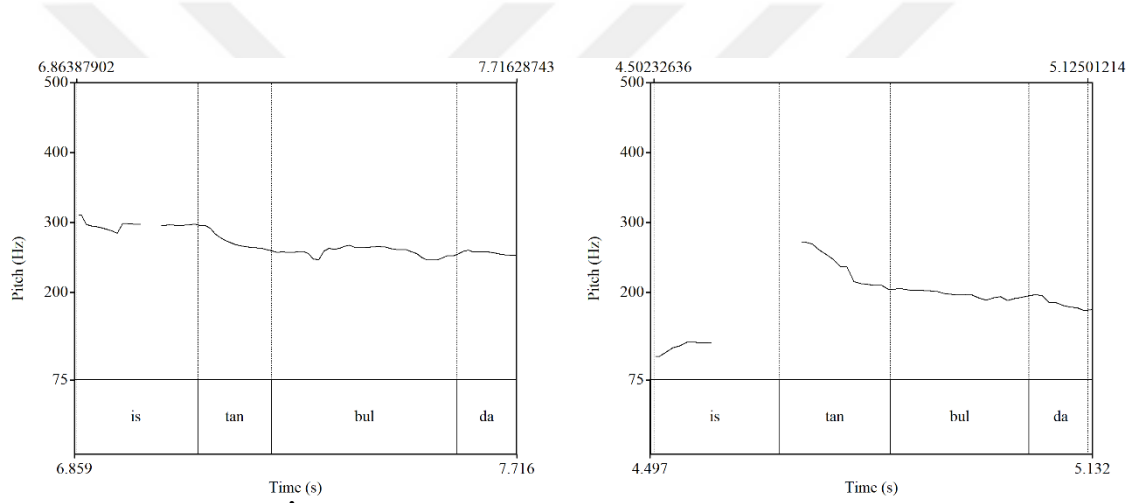
Şekil 5.76: “beşinci” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “beşinci” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.2.4. “İstanbul’da yaşıyorum.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “İstanbul’da” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “İstanbul’da” sözcüğündedir.

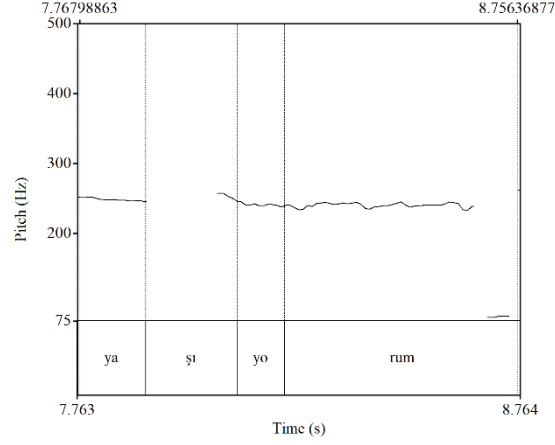
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “İstanbul’da” sözcüğündeki vurgu katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından /is/ hecesi üzerinde gerçekleştirilirken diğer Boşnak katılımcılar sözcüğün /tan/ orta hecesini vurgulamıştır. “yaşıyorum” sözcüğündeki vurgu ise ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından orta hece olan /şı/ hecesi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Türk konuşurları ise sırasıyla “İstanbul’da” sözcüğünün orta hecesi olan /tan/ ve “yaşıyorum” sözcüğündeki /ya/ ilk hecesini vurgulamıştır. Aşağıdaki Şekil 5.77’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “İstanbul’da yaşıyorum” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.78-5.79, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.77: “İstanbul’da yaşıyorum.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “İstanbul’da yaşıyorum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

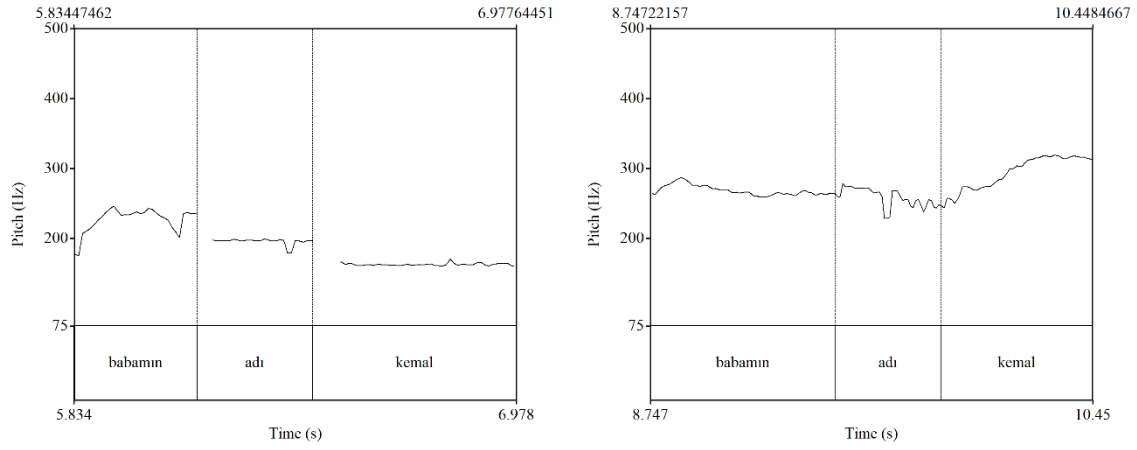
Şekil 5.78: “İstanbul’da” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “İstanbul’da” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “İstanbul’da” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

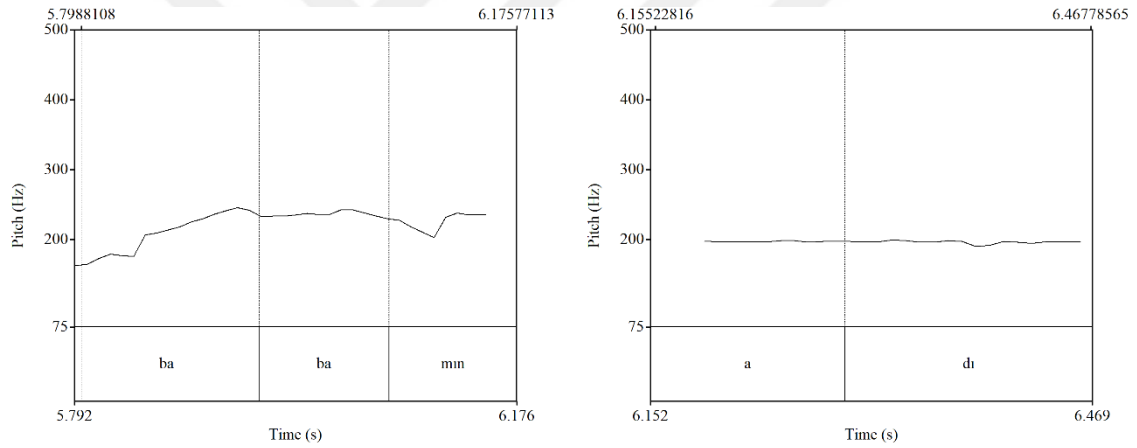
Şekil 5.79. "yaşıyorum" sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, "yaşıyorum" sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.2.5. "Babamın adı Kemal.": Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından "babamın" sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler "Kemal" sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise "adı" sözcüğündedir.

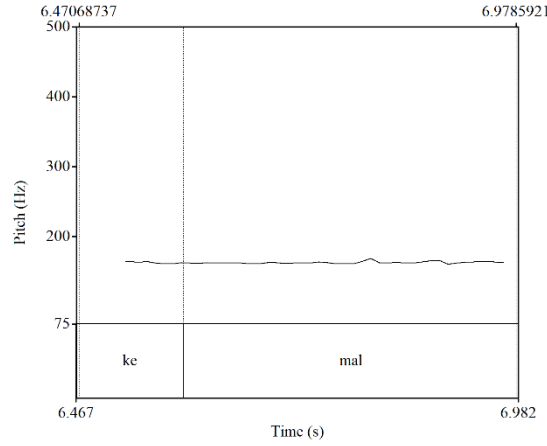
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği "babamın" ve "adı" sözcüklerindeki vurgunun katılımcıların tümü tarafından sırasıyla ilk heceler olan /ba/, /a/ heceleri üzerinde gerçekleştirildiği; "Kemal" sözcüğündeki vurgunun ise /mal/ son hecesinde bulunduğu belirlenmiştir. Türk konuşurları ise sırasıyla "babamın" ve "adı" sözcüklerin son heceleri olan /mın/, /dı/ ile "Kemal" sözcüğündeki /ke/ ilk hecesini vurgulamıştır. Aşağıdaki Şekil 5.80'de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği "Babamın adı Kemal." cümlesinin ortalama vurgu görünümleri sunulurken Şekil 5.81-5.82, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.80: “Babamın adı Kemal.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Babamın adı Kemal.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Babamın adı Kemal.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.81: “babamın” ve “adı” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “babamın” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “adı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

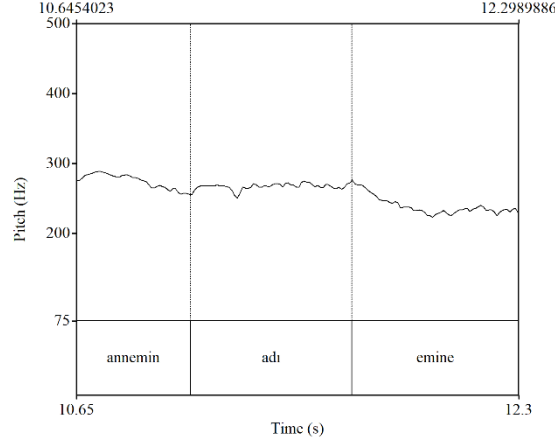

Şekil 5.82: “Kemal” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “Kemal” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

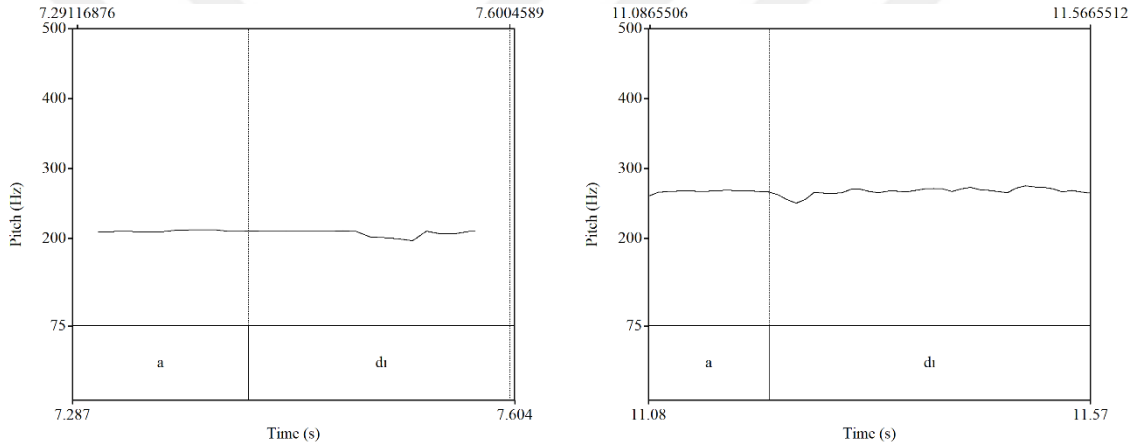
5.5.2.6. “Annemin adı Emine.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “annemin” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “adı” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “annemin” ve “Emine” sözcüklerindeki vurgunun katılımcıların tümü tarafından sırasıyla ilk heceler olan /an/, /e/ heceleri üzerinde gerçekleştirildiği; “adı” sözcüğünde ise Boşnak katılımcıların çoğunluğunun /a/ ilk hecesini ve bir kısım katılımcının da “dı” son hecesini vurguladığı tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının sözcük vurguları sırasıyla “annemin” ve “Emine” sözcüklerin ilk heceleri olan /an/, /e/ ile “adı” sözcüğündeki /dı/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.83’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Annemin adı Emine.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.84, Boşnak öğrenciler arasında farklılık gösteren sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

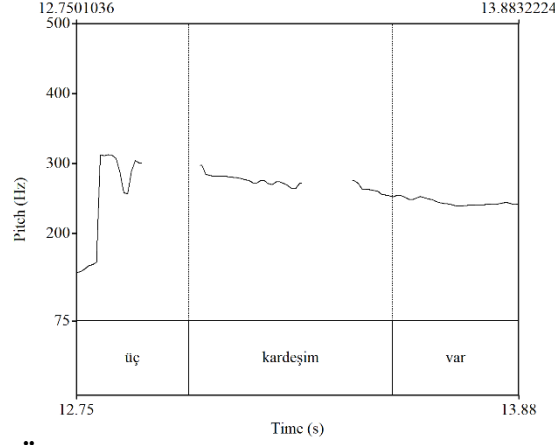
Şekil 5.83: “Annemin adı Emine.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Annemin adı Emine.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.84: “adı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “adı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “adı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.2.7. “Üç kardeşim var.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “üç” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “kardeşim” sözcüğündedir.

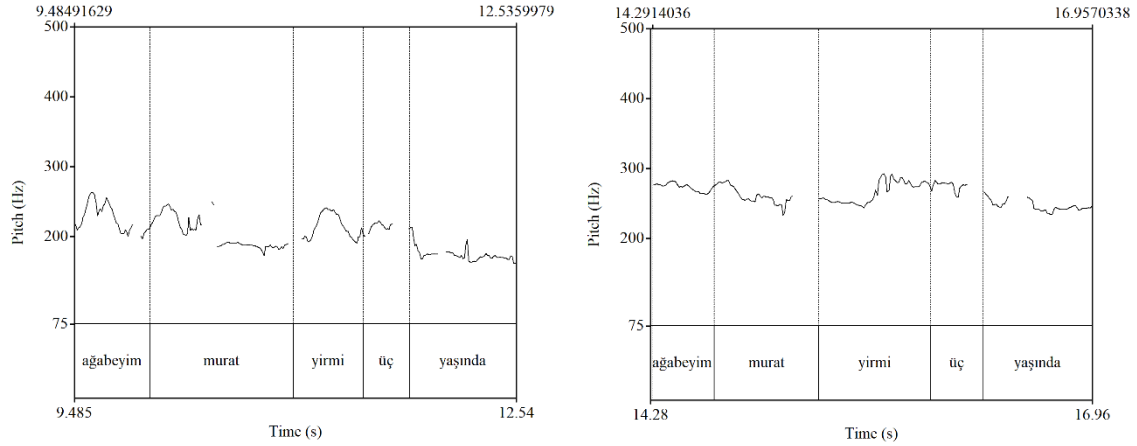
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde hem Boşnak hem Türk konuşurlarının tümü “kardeşim” sözcüğündeki vurguyu sözcüğün ilk hecesi olan /kar/ hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.85’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Üç kardeşim var.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

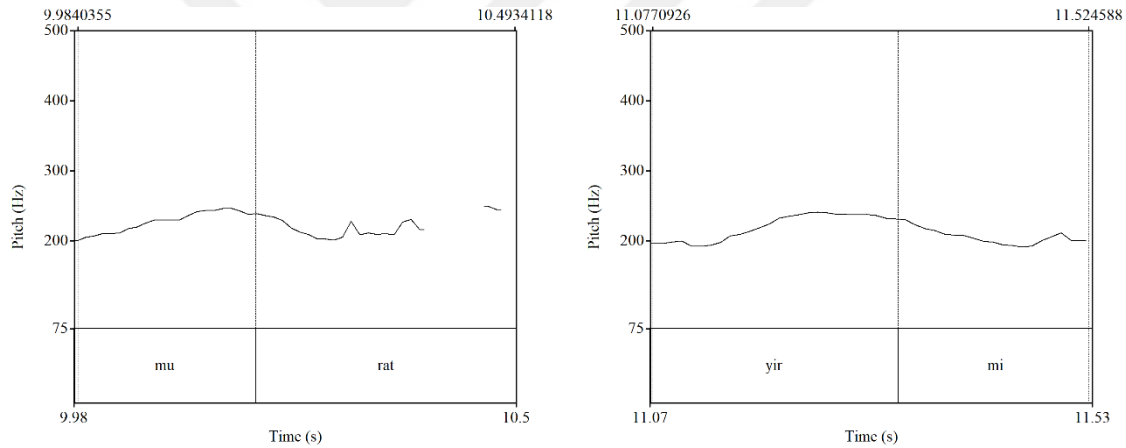
Şekil 5.85. “Üç kardeşim var.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Üç kardeşim var.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.2.8. “Ağabeyim Murat yirmi üç yaşında.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “ağabeyim” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “yirmi” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “üç” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Murat” “yirmi” ve “yaşında” sözcüklerindeki vurgunun katılımcıların tümü tarafından sırasıyla ilk heceler olan /mu/, /yir/, /ya/ heceleri üzerinde gerçekleştirildiği; “ağabeyim” sözcüğünde ise /ğa/ orta hecesinin vurgulandığı tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının sözcük vurguları sırasıyla “Murat” ve “yirmi” sözcüklerin son heceleri olan /rat/, /mi/; “ağabeyim” sözcüğünün orta hecesi /ğa/ ile “yaşında” sözcüğündeki /ya/ ilk hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.86’da ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ağabeyim Murat yirmi üç yaşında.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.87, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

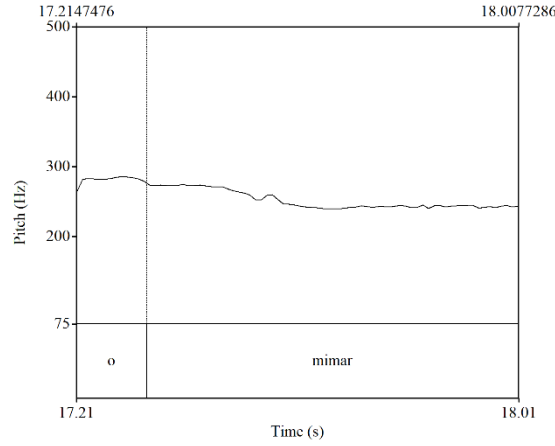
Şekil 5.86. “Ağabeyim Murat yirmi üç yaşında.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Ağabeyim Murat yirmi üç yaşında.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Ağabeyim Murat yirmi üç yaşında.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.87. “Murat” ve “yirmi” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “Murat” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “yirmi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.2.9. “O mimar.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “o” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “o” sözcüğündedir.

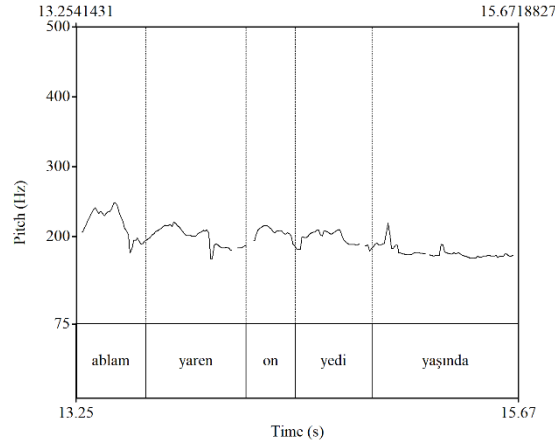
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde hem Boşnak hem Türk konuşurlarının tümü “mimar” sözcüğünün ilk hecesi olan /mi/ hecesini vurgulamıştır. Aşağıdaki Şekil 5.88’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “O mimar.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

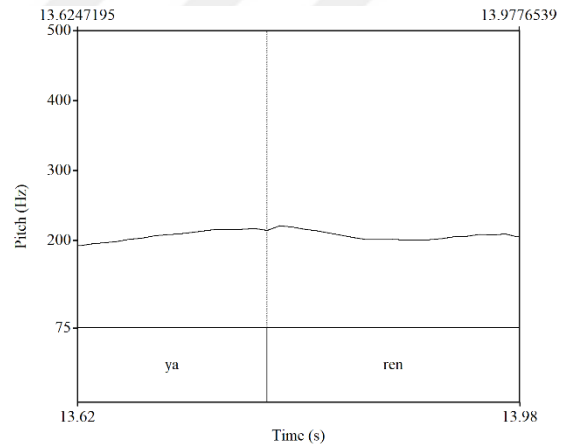
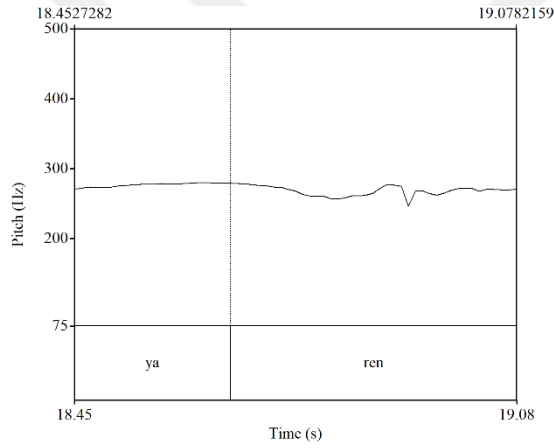
Şekil 5.88. “O mimar.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “O mimar.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.2.10. “Ablam Yaren on yedi yaşında.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “ablam” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “yedi” sözcüğündedir.

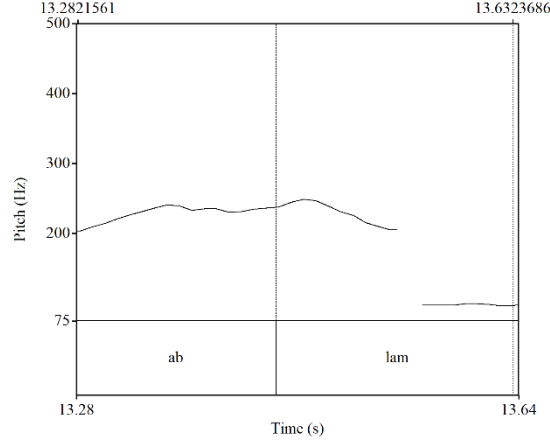
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “yedi” ve “yaşında” sözcüklerindeki vurgunun katılımcıların tümü tarafından sırasıyla ilk heceler olan /ye/, /ya/ heceleri üzerinde gerçekleştirildiği; “ablam” sözcüğünde /lam/ son hecesinin vurgulandığı tespit edilmiştir. “Yaren” sözcüğünde ise Boşnak öğrencilerin çoğunluğu /ya/ ilk hecesini vurgularken bir kısım öğrencinin ses kayıtlarındaki vurgu /ren/ son hecesi üzerindedir. Türk konuşurlarının sözcük vurguları sırasıyla “ablam”, “yedi” ve “yaşında” sözcüklerin ilk heceleri olan /ab/, /ye/, /ya/ ile “Yaren” sözcüğünün /ren/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.89’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ablam Yaren on yedi yaşında.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.90-5.91, Boşnak katılımcılar arasında farklılık gösteren ve Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.89: “Ablam Yaren on yedi yaşında.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Ablam Yaren on yedi yaşında.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

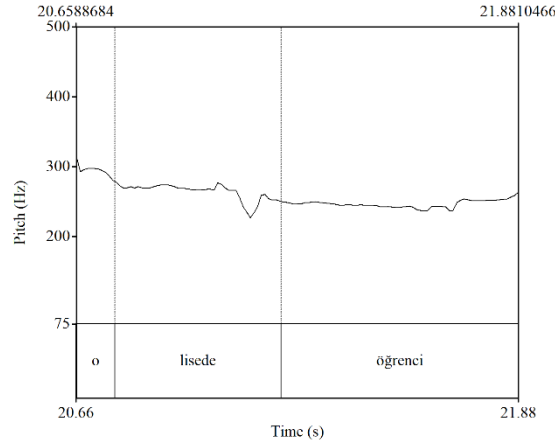
Şekil 5.90: “Yaren” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Yaren” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Yaren” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

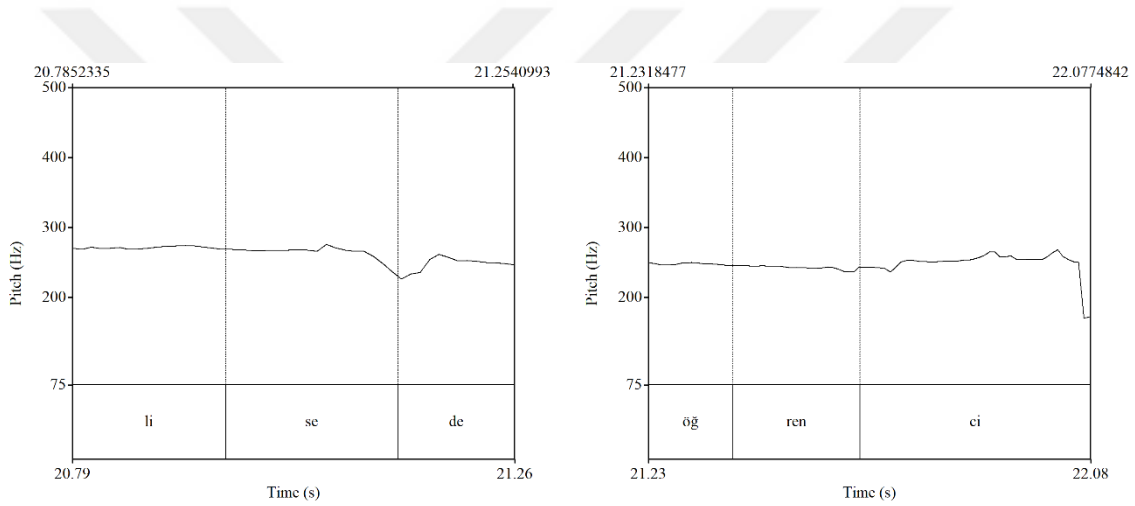
Şekil 5.91: “ablam” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “ablam” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.2.11. “O lisede öğrenci.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “o” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “lisede” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “lisede” sözcüğünde vurgunun katılımcıların tümü tarafından orta hece olan /se/ üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. “öğrenci” sözcüğünde ise Boşnak katılımcıların bir kısmı /ci/ son hecesini vurgularken bir kısım katılımcının ses kayıtlarındaki vurgu /ren/ orta hecesi üzerindedir. Türk konuşurlarının sözcük vurguları sırasıyla “lisede” ve “öğrenci” sözcüklerin ilk heceleri olan /li/, /öğ/ hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.92’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “O lisede öğrenci.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.93, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.92: “O lisede öğrenci.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “O lisede öğrenci.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

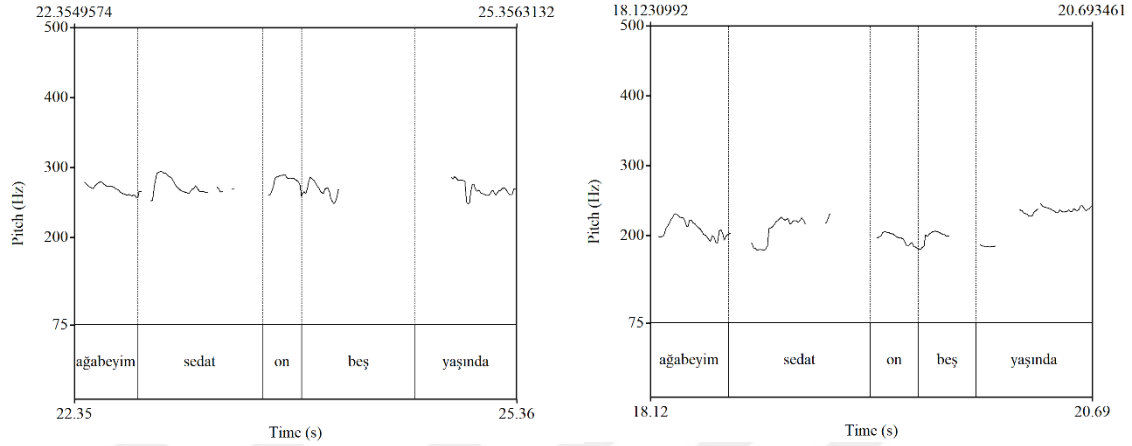

Şekil 5.93: “lisede” ve “öğrenci” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “lisede” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “öğrenci” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

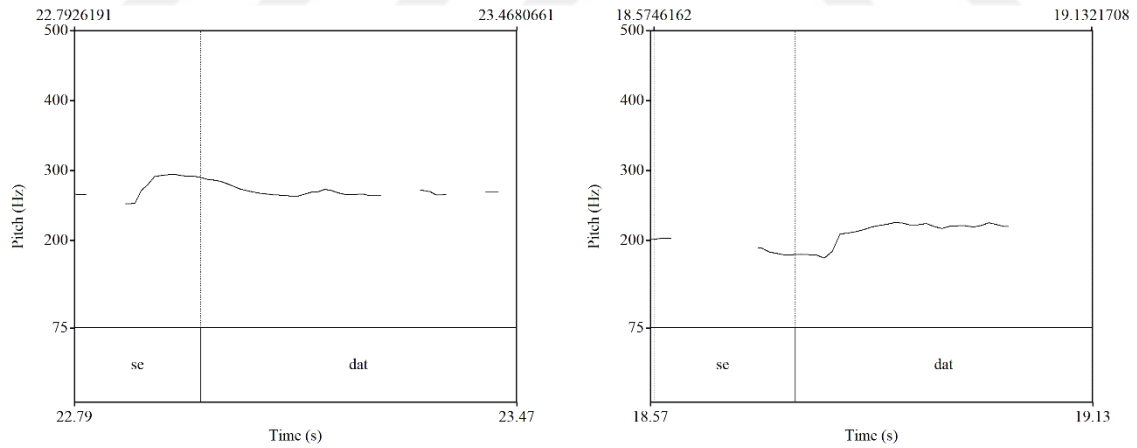
5.5.2.12. “Ağabeyim Sedat on beş yaşında.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “Sedat” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “yaşında” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “beş” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “ağabeyim” ve “yaşında” sözcüklerindeki vurgu, sırasıyla orta hece olan /ğa/ ve ilk hece olan /ya/ üzerinde gerçekleştirilmiştir. “Sedat” sözcüğünde ise Boşnak katılımcıların bir kısmı /se/ ilk hecesini vurgularken bir kısım katılımcının ses kayıtlarındaki vurgu /dat/ son hecesi üzerindedir. Türk konuşurlarının sözcük vurguları ilk, orta ve son hecede olmak üzere sırasıyla “yaşında”, “ağabeyim” ve “sedat” sözcüklerindeki /ya/, /ğa/,

/dat/ heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.94'te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ağabeyim Sedat on beş yaşında.” cümlesinin ortalama vurgu görünümleri sunulurken Şekil 5.95, Boşnak katılımcılar arasında farklılık gösteren sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.94: “Ağabeyim Sedat on beş yaşında.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf bir kısım Boşnak katılımcı tarafından seslendirilen “Ağabeyim Sedat on beş yaşında.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Ağabeyim Sedat on beş yaşında.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

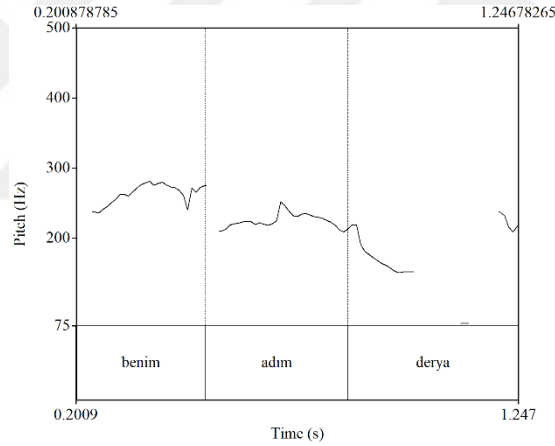
Şekil 5.95. “Sedat” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların bir kısmı tarafından seslendirilen “Sedat” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Sedat” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

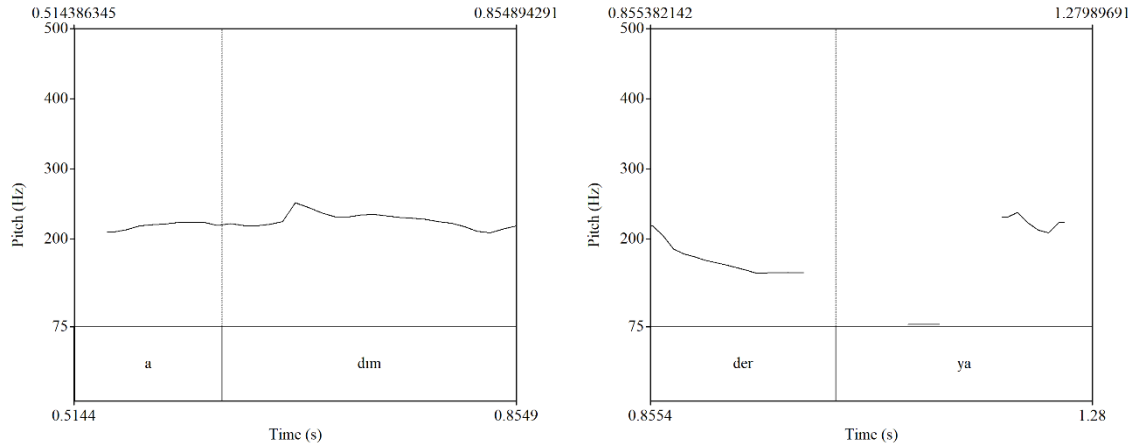
5.5.3. “Haftalık Planımız” İsimli Okuma Metnindeki Cümle ve Sözcük Vurguları

5.5.3.1. “Benim adım Derya”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “benim” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “adım” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “benim”, “adım” ve “Derya” sözcüklerindeki vurgu, sırasıyla son hece olan /nim/, /dım/, /ya/ heceleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Türk konuşurları ise “benim” sözcüğünde /nim/ son hecesini vurgularken “adım” ve “Derya” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /a/, /der/ heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.96’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Benim adım Derya.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.97, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

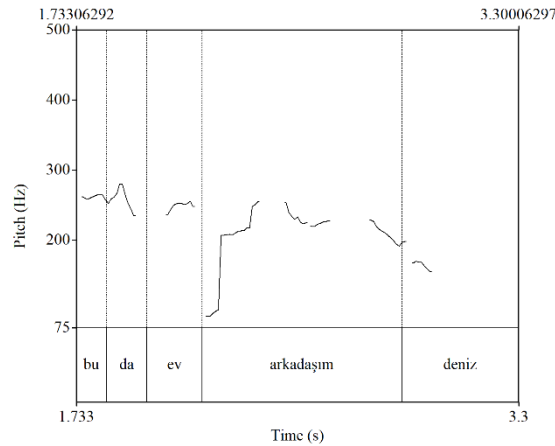
Şekil 5.96. “Benim adım Derya.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Benim adım Derya.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.97. “adım” ve “Derya” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “adım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “Derya” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.2. “Bu da ev arkadaşım Deniz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “da” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “arkadaşım” sözcüğündedir.

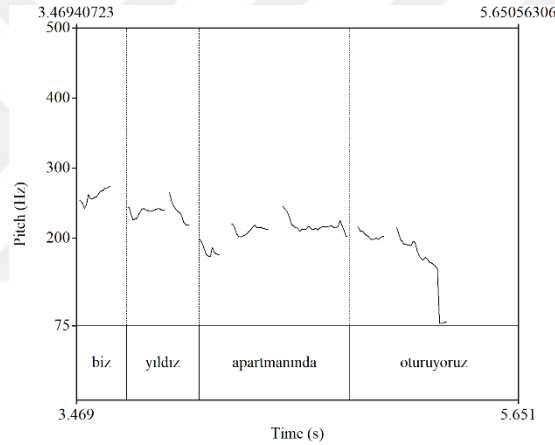
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde hem Boşnak hem Türk konuşurlarının tümü tarafından seslendirilen “arkadaşım” ve “Deniz” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla ilk hece olan /ar/, /de/ heceleri üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.98’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Bu da ev arkadaşım Deniz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

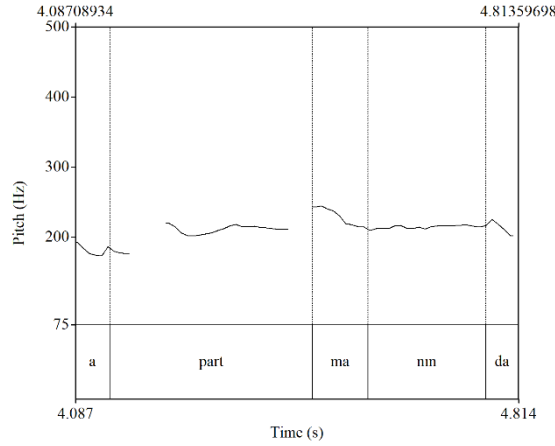
Şekil 5.98: “Bu da arkadaşım Deniz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Bu da arkadaşım Deniz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.3. “Biz Yıldız Apartmanı’nda oturuyoruz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “biz” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “Apartmanı’nda” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “oturuyoruz”, “Apartmanı’nda” ve “Yıldız” sözcüklerindeki vurgu ilk, orta ve son hecede olmak üzere sırasıyla /o/, /ma/, /dız/ heceleri üzerindedir. Türk konuşurları ise “oturuyoruz”, “Apartmanı’nda” ve “Yıldız” sözcüklerindeki vurguyu ilk, orta ve son hecede olmak üzere sırasıyla /o/, /part/, /dız/ heceleri üzerinde gerçekleştirmektedir. Aşağıdaki Şekil 5.99’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Biz Yıldız Apartmanı’nda oturuyoruz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.100, Boşnak öğrencilerin orta hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

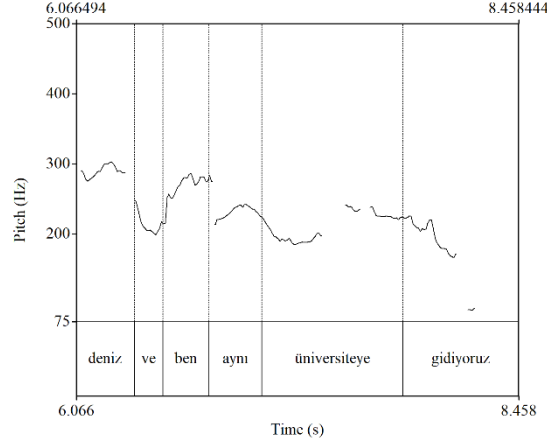
Şekil 5.99: “Biz Yıldız Apartmanı’nda oturuyoruz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Biz Yıldız Apartmanı’nda oturuyoruz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

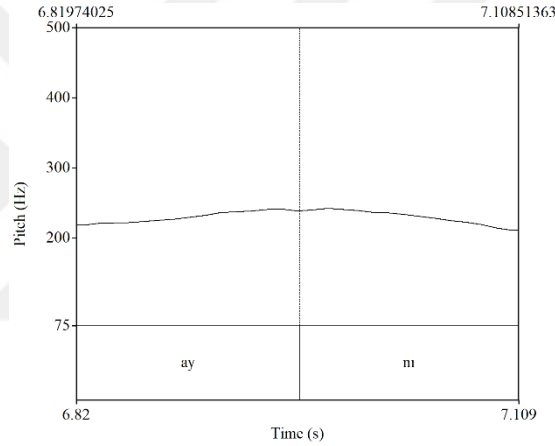
Şekil 5.100: “Apartmanı’nda” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “Apartmanı’nda” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.4. “Deniz ve ben aynı üniversiteye gidiyoruz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “Deniz” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “üniversiteye” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “Deniz”, “üniversiteye” ve “gidiyoruz” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk heceler olan /de/, /ü/, /gi/ üzerinde gerçekleştirilirken “aynı” sözcüğünde /nı/ son hecesi vurgulanmaktadır. Türk konuşurları ise “Deniz”, “aynı”, “üniversiteye” ve “gidiyoruz” sözcükleri olmak üzere sözcüklerin tümünde sırasıyla /de/, /ay/, /ü/, /gi/ ilk hecelerini vurgulamaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.101’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Deniz ve ben aynı üniversiteye gidiyoruz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.102, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.102: “Deniz ve ben aynı üniversiteye gidiyoruz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Deniz ve ben aynı üniversiteye gidiyoruz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

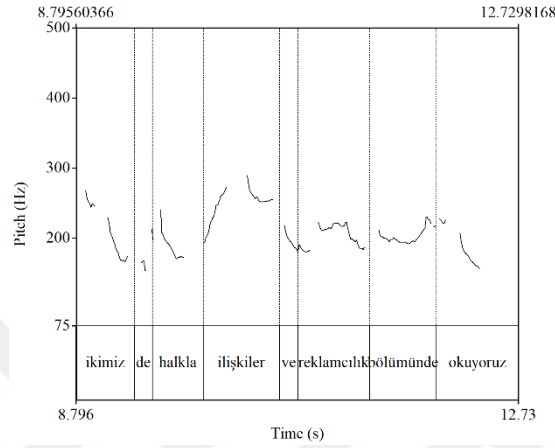

Şekil 5.102: “aynı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “aynı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

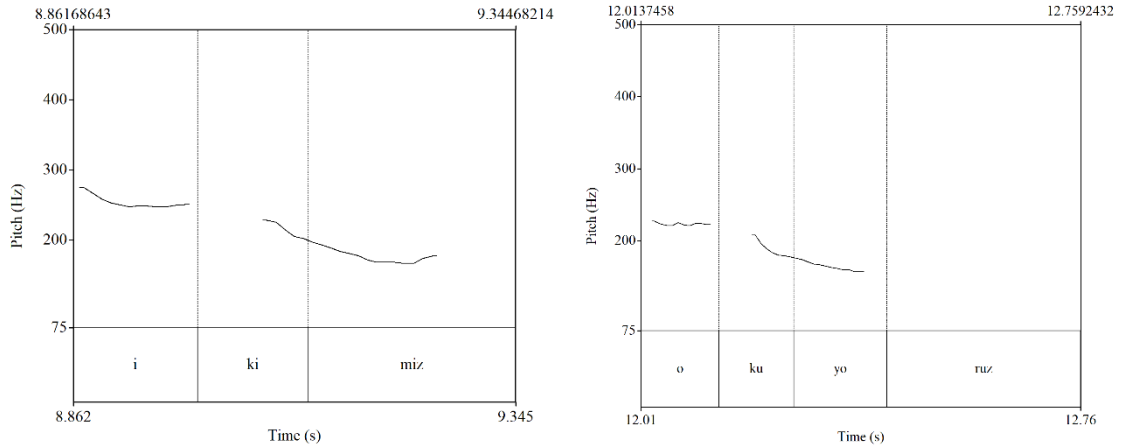
5.5.3.5. “İkimiz de Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümünde okuyoruz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “İlişkiler” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “Bölümünde” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “ikimiz”, “Halkla” ve “okuyoruz” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk heceler olan /i/, /halk/, /o/ üzerinde gerçekleştirilmekte; “İlişkiler” ve “Reklamcılık” sözcüklerinde sırasıyla /ki/ ile /cı/ orta heceleri vurgulanmaktadır. “Bölümünde” sözcüğünde ise Boşnak öğrencilerin son hece olan /de/’yi vurguladığı tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “Halkla”, “İlişkiler”, “Reklamcılık” ve “Bölümünde” sözcüklerinde sırasıyla /halk/, /i/, /rek/ ilk heceleri

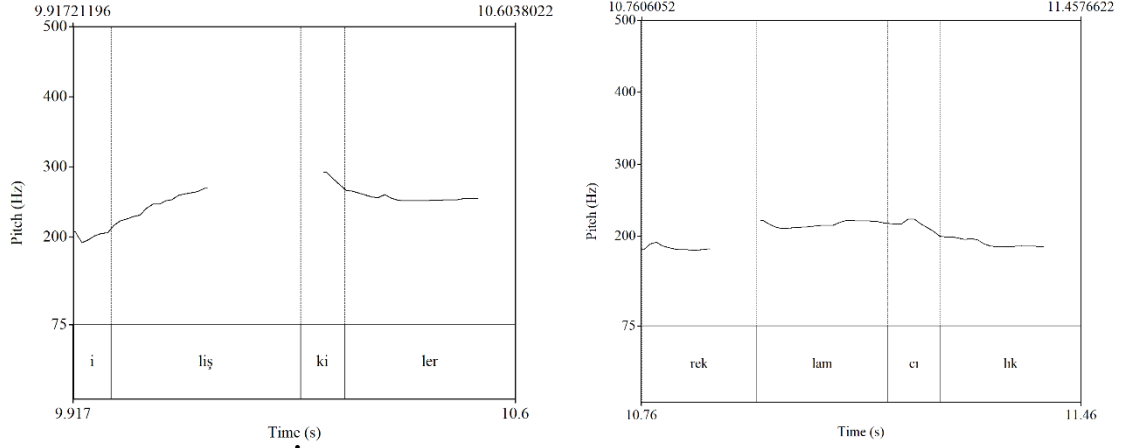
vurgulanmaktadır. Sözcük vurgusu, “ikimiz” sözcüğünde /miz/ son hecesi üzerindeyken “okuyoruz” sözcüğünde /ku/ orta hecesindedir. Aşağıdaki Şekil 5.103’te ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “İkimiz de Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümünde okuyoruz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.104-5.105-5.106, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

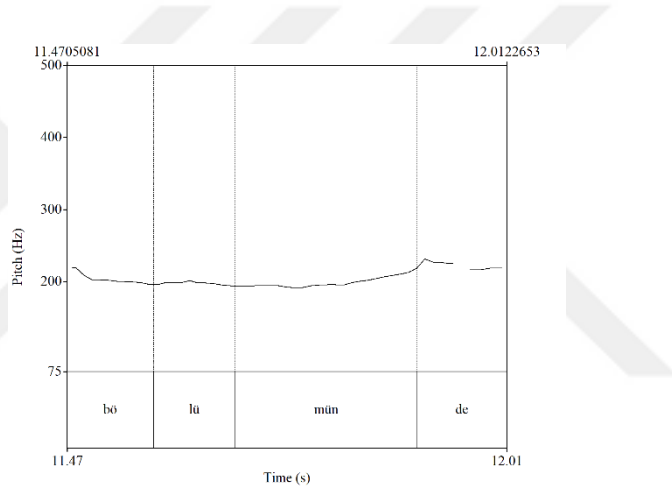
Şekil 5.103: “İkimiz de Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümünde okuyoruz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “İkimiz de Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümünde okuyoruz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.104: “ikimiz” ve “okuyoruz” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “ikimiz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “okuyoruz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

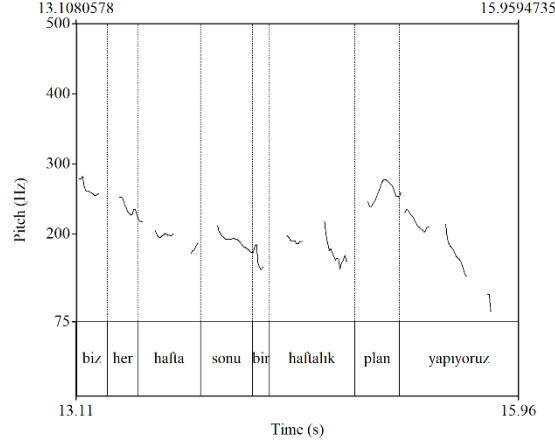
Şekil 5.105: “İlişkiler” ve “Reklamcılık” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “İlişkiler” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “Reklamcılık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.106: “Bölümünde” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “Bölümünde” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.6. “Biz her hafta sonu bir haftalık plan yapıyoruz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “biz” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “plan” sözcüğündedir.

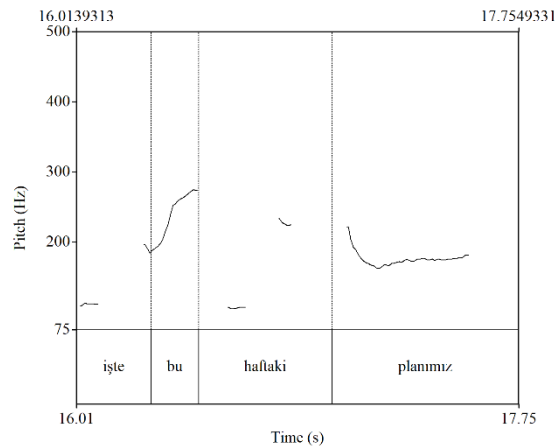
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde hem Boşnak hem Türk konuşurlarının tümü tarafından seslendirilen “hafta”, “sonu” ve “yapıyoruz” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla ilk hece olan /haf/, /so/, /ya/ heceleri üzerinde; “haftalık” sözcüğünde ise /ta/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.107’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Biz her hafta sonu bir haftalık plan yapıyoruz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

Şekil 5.107: “Biz her hafta sonu bir haftalık plan yapıyoruz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Biz her hafta sonu bir haftalık plan yapıyoruz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.7. “İşte bu haftaki planımız.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “bu” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “haftaki” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde hem Boşnak hem Türk konuşurlarının tümü tarafından seslendirilen “haftaki” ve “planımız” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla ilk hece olan /haf/, /pla/ heceleri üzerinde; “işte” sözcüğünde ise /te/ son hecesi üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.108’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “İşte bu haftaki planımız.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

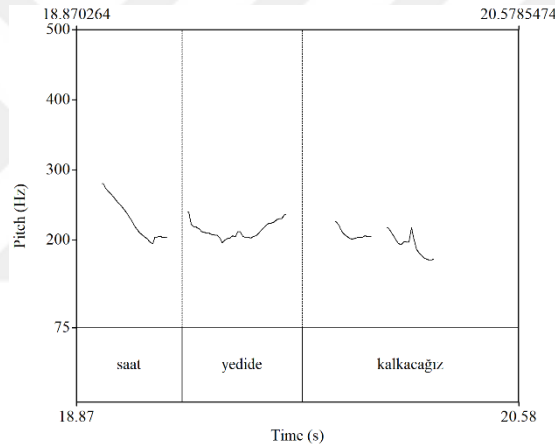

Şekil 5.108: “İşte bu haftaki planımız.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “İşte bu haftaki planımız.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

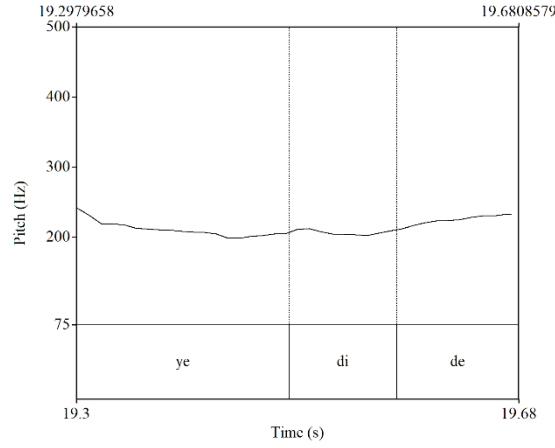

5.5.3.8. “Saat yedide kalkacağız.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “saat” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “yedide” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “saat”, “yedide” ve “kalkacağız” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk heceler olan /sa/, /ye/, /kal/ üzerinde gerçekleştirilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “saat” ve “kalkacağız” sözcüklerinde sırasıyla /sa/, /kal/ ilk heceleri vurgulanırken “yedide” sözcüğündeki vurgu /de/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.109’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Saat yedide kalkacağız.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.110, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk dili konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

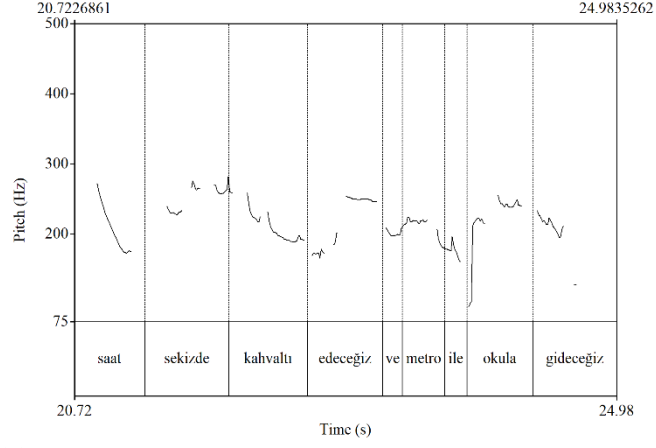
Şekil 5.109: “Saat yedide kalkacağız.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Saat yedide kalkacağız.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

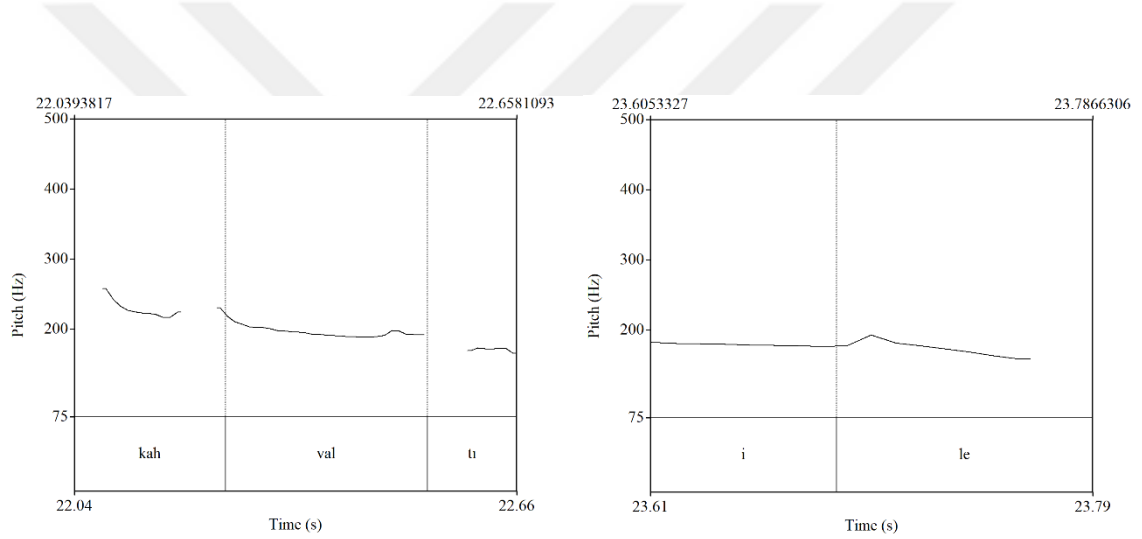
Şekil 5.110: “yedide” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “yedide” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.9. “Saat sekizde kahvaltı edeceğiz ve metro ile okula gideceğiz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “sekizde” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “okula” sözcüğündedir.

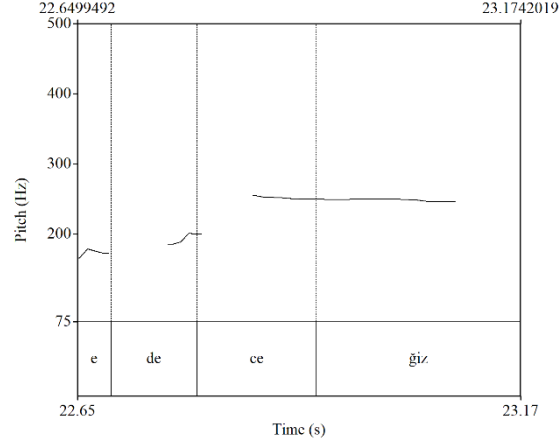
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “saat”, “kahvaltı”, “metro” ve “gideceğiz” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk heceler olan /sa/, /kah/, /met/, /gi/ üzerinde gerçekleştirilmekte; “edeceğiz” ve “okula” sözcüklerinde sırasıyla /ce/ ile /ku/ orta heceleri vurgulanmaktadır. “sekizde” ve “ile” sözcüklerinde ise ana dili Boşnakça olan öğrencilerin sırasıyla son hece olan /de/ ile /le/’yi vurguladığı tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “saat”, “metro”, “ile” ve “gideceğiz” sözcüklerinde sırasıyla /sa/, /met/, /i/, /gi/ ilk heceleri vurgulanmaktadır. “sekizde” ve “kahvaltı” sözcüklerinin vurgusu sırasıyla /de/, /tı/ son hecesi üzerindeyken “edeceğiz” ile “okula” sözcüğündeki vurgu sırasıyla /de/, /ku/ orta hecesindedir. Aşağıdaki Şekil 5.111’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Saat sekizde kahvaltı edeceğiz ve metro ile okula gideceğiz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.112-5.113, Boşnak öğrencilerin vurgusunu veya orta hece vurgusunun yerini Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.111. “Saat sekizde kahvaltı edeceğiz ve metro ile okula gideceğiz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Saat sekizde kahvaltı edeceğiz ve metro ile okula gideceğiz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

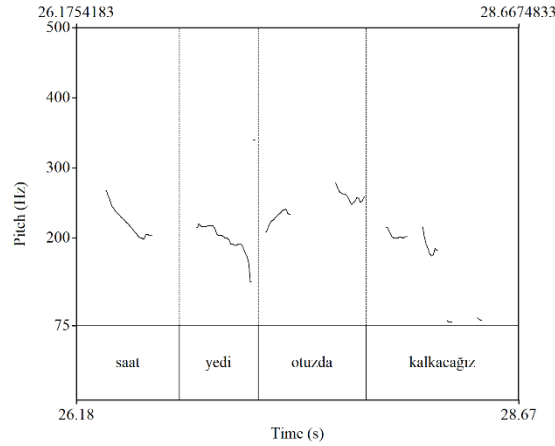
Şekil 5.112: “kahvaltı” ve “ile” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “kahvaltı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “ile” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.113: “edeceğiz” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “edeceğiz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.10. “Saat yedi otuzda kalkacağız.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “otuzda” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “otuzda” sözcüğündedir.

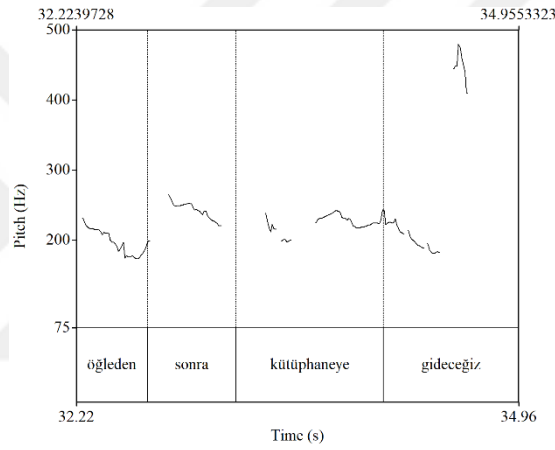
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde hem Boşnak hem Türk konuşurların tümü tarafından seslendirilen “saat”, “yedi”, “otuzda” ve “kalkacağız” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla ilk heceler olan /sa/, /ye/, /o/, /kal/ üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.114’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Saat yedi otuzda kalkacağız.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

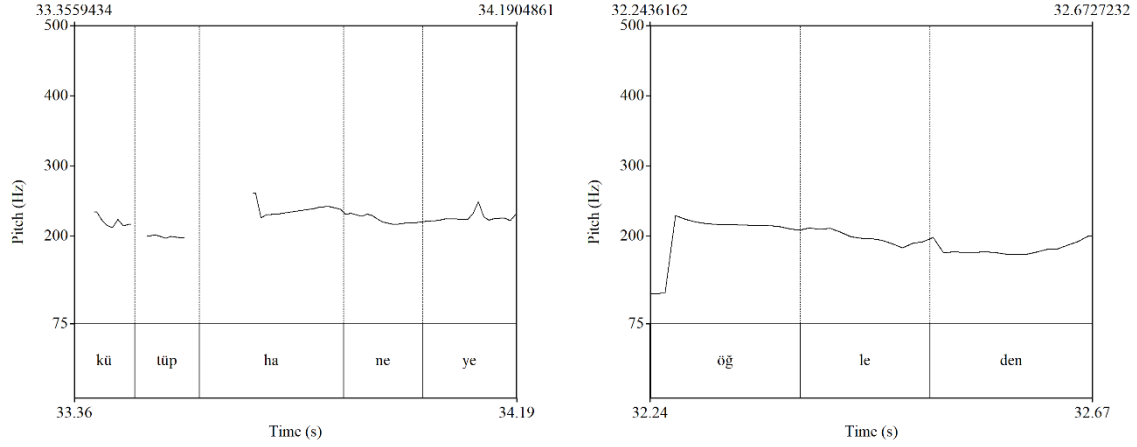
Şekil 114: “Saat yedi otuzda kalkacağız.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Saat yedi otuzda kalkacağız.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.11. “Öğleden sonra kütüphaneye gideceğiz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “sonra” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “kütüphaneye” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “öğleden”, “sonra” ve “gideceğiz” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk heceler olan /öğ/, /son/, /gi/ üzerinde gerçekleştirilmekte ve “kütüphaneye” sözcüğünde /ha/ orta hecesi vurgulanmaktadır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “sonra” ve “gideceğiz” sözcüklerinde sırasıyla /son/, /gi/ ilk heceleri vurgulanmaktadır. “öğleden” sözcüğünün vurgusu /den/ son hecesi üzerindeyken “kütüphaneye” sözcüğündeki vurgu /tüp/ orta hecesindedir. Aşağıdaki Şekil 5.115’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Öğleden sonra kütüphaneye gideceğiz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.116, Boşnak öğrencilerin vurgusunu veya orta hece vurgusunun yerini Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

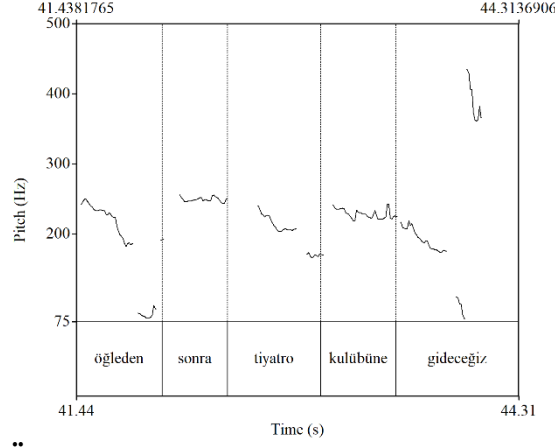
Şekil 5.115: “Öğleden sonra kütüphaneye gideceğiz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Öğleden sonra kütüphaneye gideceğiz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

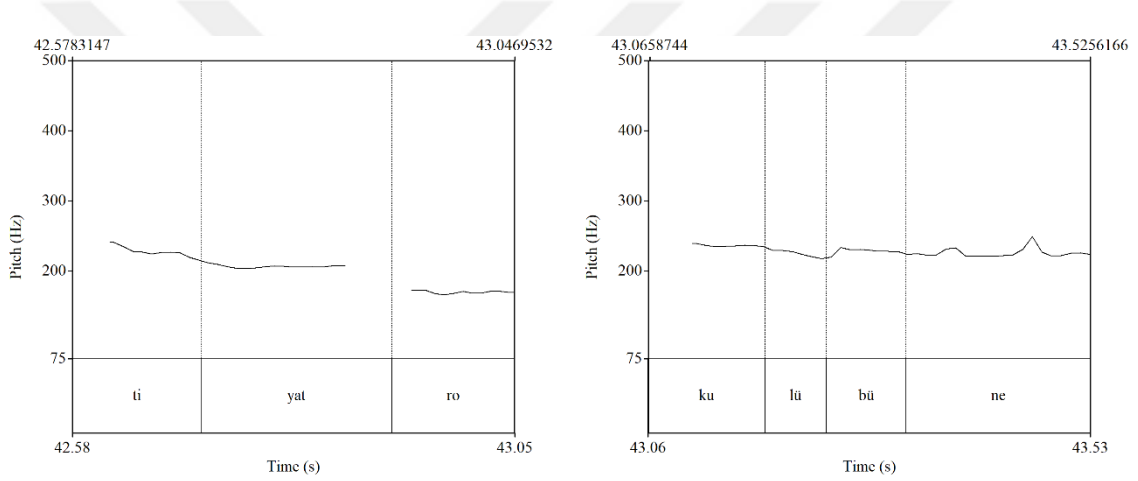
Şekil 5.116: “kütüphaneye” ve “öğleden” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “kütüphaneye” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “öğleden” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.12. “Öğleden sonra tiyatro kulübüne gideceğiz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “sonra” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “kulübüne” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “öğleden”, “sonra”, “tiyatro” ve “gideceğiz” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk heceler olan /öğ/, /son/, /ti/, /gi/ üzerinde gerçekleştirilmekte ve “kulübüne” sözcüğünde /ne/ son hecesi vurgulanmaktadır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “sonra”, “kulübüne” ve “gideceğiz” sözcüklerinde sırasıyla /son/, /ku/, /gi/ ilk heceleri vurgulanmaktadır. “öğleden” sözcüğünün vurgusu /den/ son hecesi üzerindeyken “tiyatro” sözcüğündeki vurgu /yat/ orta hecesindedir. Aşağıdaki Şekil 5.117’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Öğleden sonra tiyatro kulübüne gideceğiz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.118-5.119, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.117: “Öğleden sonra tiyatroy kulübüne gideceğiz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiğı. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiğı “Öğleden sonra tiyatroy kulübüne gideceğiz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

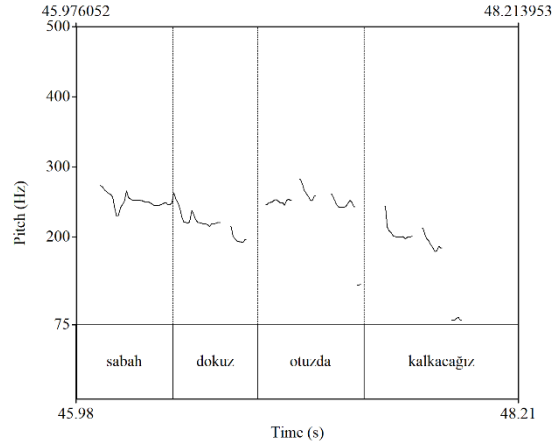

Şekil 5.118. “tiyatroy” ve “kulübüne” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiğı. Sol taraf “tiyatroy” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “kulübüne” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

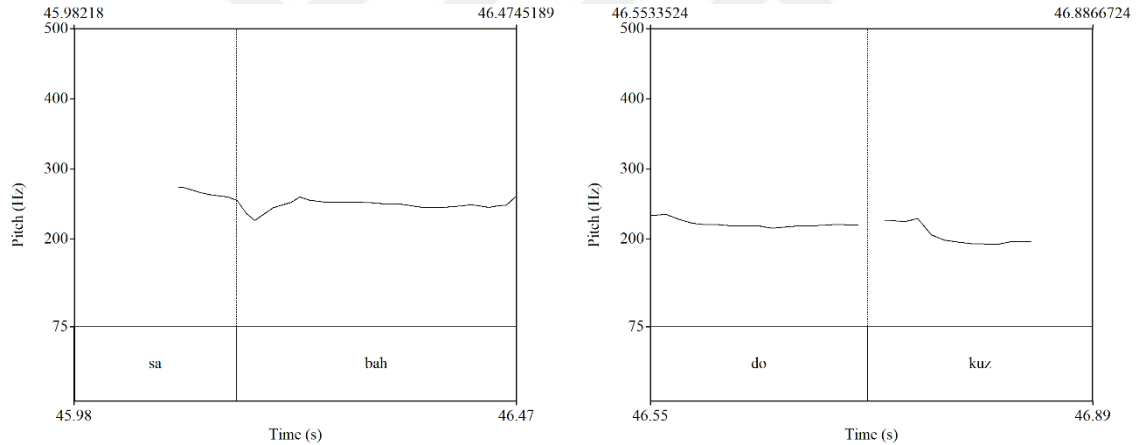
5.5.3.13. “Sabah dokuz otuzda kalkacağız.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “otuzda” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “otuzda” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “sabah”, “dokuz”, “otuzda” ve “kalkacağız” olmak üzere tüm sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /sa/, /do/, /to/, /kal/ ilk heceleri üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiğı cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “otuzda” ve “kalkacağız” sözcüklerinde sırasıyla /o/, /kal/ ilk heceleri vurgulanırken “sabah” ve “dokuz” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /bah/, /kuz/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.119’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiğı “Sabah dokuz otuzda kalkacağız.” cümlesinin ortalama vurgu

görünümü sunulurken Şekil 5.120, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

Şekil 5.119: “Sabah dokuz otuzda kalkacağız.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Sabah dokuz otuzda kalkacağız.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

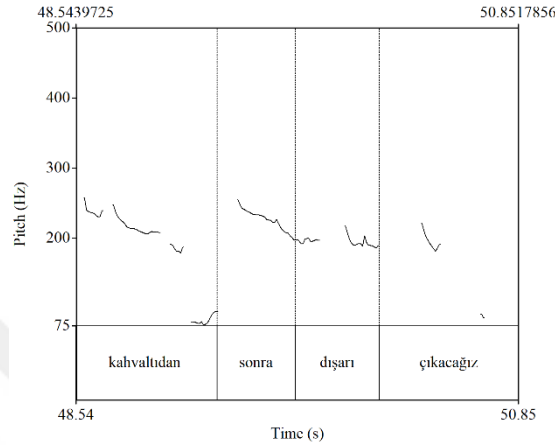
Şekil 5.120: “sabah” ve “dokuz” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “sabah” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “dokuz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.14. “Kahvaltıdan sonra dışarı çıkacağız.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “kahvaltıdan” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “dışarı” sözcüğündedir.

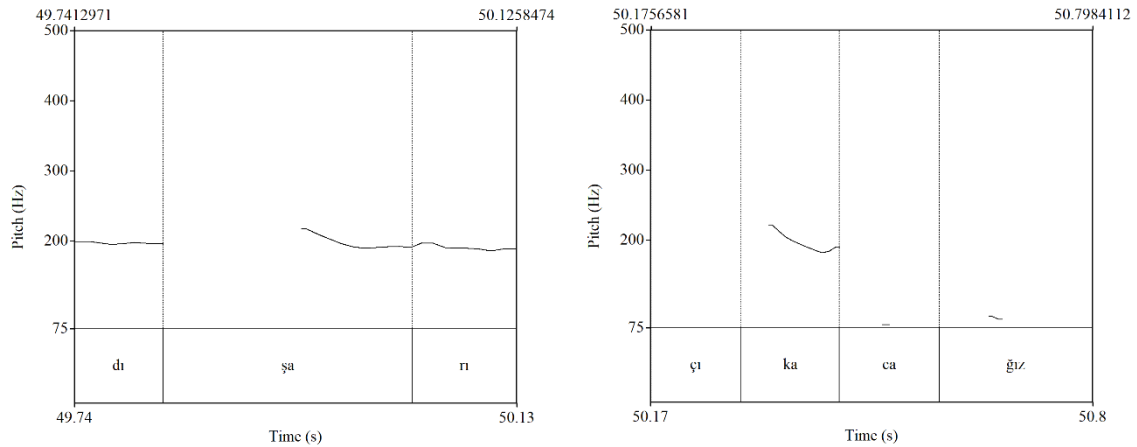
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “kahvaltıdan” ve “sonra” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk heceler olan /kah/, /son// üzerinde gerçekleştirilmektedir. “dışarı” ve “çıkacağız” sözcüklerinde ise sırasıyla /şa/, /ka/ orta heceleri vurgulanmaktadır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki

sözcük vurguları incelendiğinde, “kahvaltıdan” sözcüğünde /kah/ orta hecesi ve “sonra” sözcüğünde /son/ ilk hecesi vurgulanırken “dışarı” ve “çıkacağız” sözcüklerinin vurgusu sırasıyla /rı/, /ğız/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.121’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Kahvaltıdan sonra dışarı çıkacağız.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.122, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

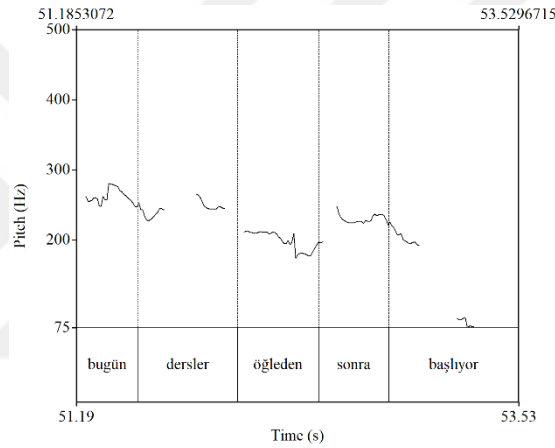
Şekil 5.121: “Kahvaltıdan sonra dışarı çıkacağız.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Kahvaltıdan sonra dışarı çıkacağız.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

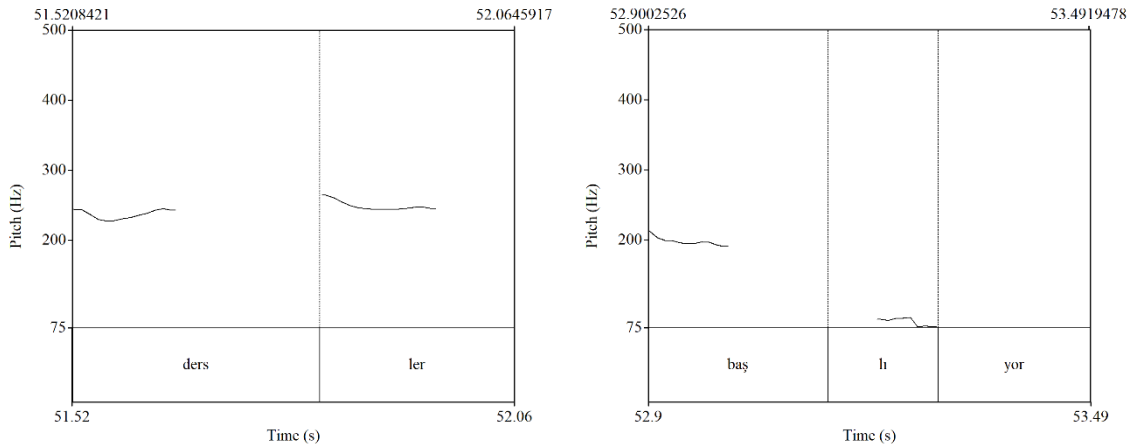
Şekil 5.122: “dışarı” ve “çıkacağız” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “dışarı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “çıkacağız” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.15. “Bugün dersler öğleden sonra başlıyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “bugün” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “sonra” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “öğleden”, “sonra” ve “başlıyor” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk heceler olan /öğ/, /son/, /baş/ üzerinde gerçekleştirilmektedir. “bugün” ve “dersler” sözcüklerinde ise sırasıyla /gün/, /ler/ son heceleri vurgulanmaktadır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “dersler” ve “sonra” sözcüklerindeki vurgular sırasıyla /ders/, /son/ ilk heceleri üzerindedir. “bugün” ve “öğleden” sözcüklerinin vurgusu ise sırasıyla /gün/, /den/ son hecesi üzerindeyken “başlıyor” sözcüğündeki vurgu /lı/ orta hecesindedir. Aşağıdaki Şekil 5.123’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Bugün dersler öğleden sonra başlıyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.124, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.123: “Bugün dersler öğleden sonra başlıyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Bugün dersler öğleden sonra başlıyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

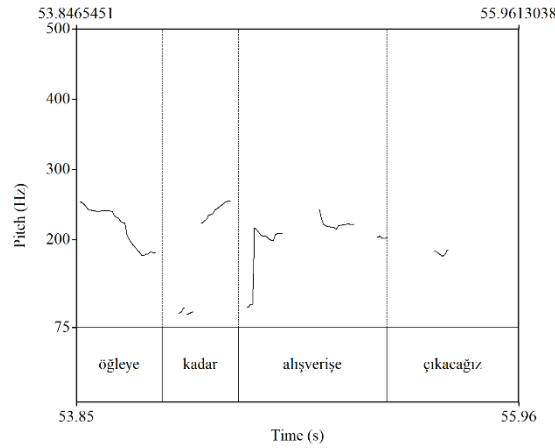

Şekil 5.124: “dersler” ve “başlıyor” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “dersler” sözcüğüne ait ortalama vurgu

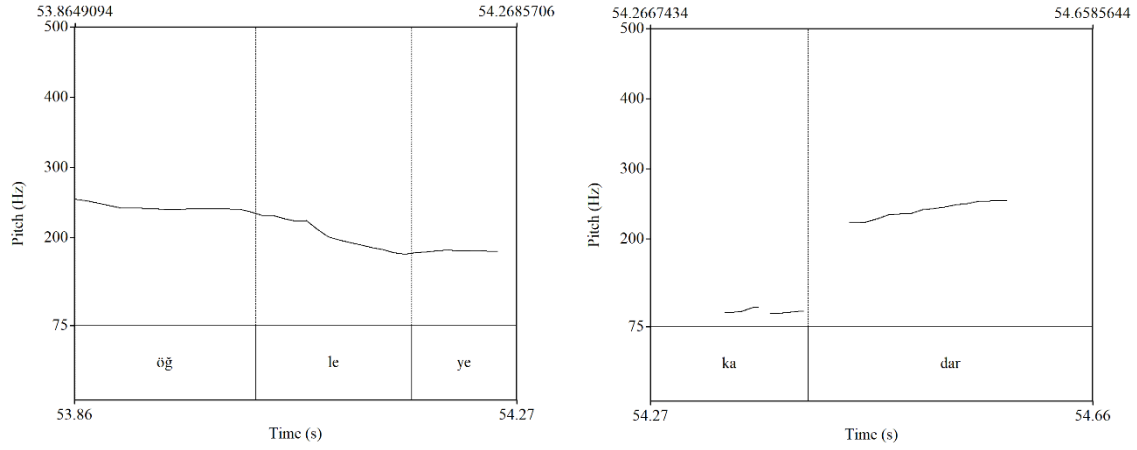
görünümünü, sağ taraf “başlıyor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.16. “Öğleye kadar alışverişe çıkacağız.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “kadar” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “alışverişe” sözcüğündedir.

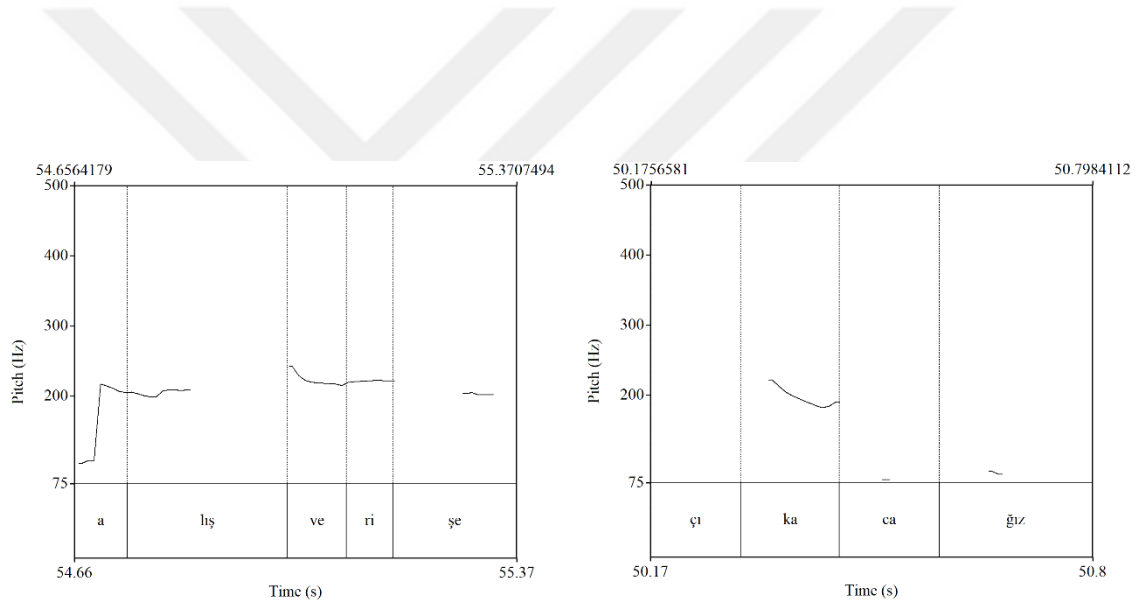
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “öğleye” sözcüğünde vurgu ilk hece olan /öğ / üzerinde gerçekleştirilmektedir. “çıkacağız” ve “alışverişe” sözcüklerinde ise sırasıyla /ka/, /ve/ orta heceleri vurgulanırken “kadar” sözcüğündeki vurgu /dar/ son hecesi üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “kadar” sözcüğünde ilk hece olan /ka/ vurgulanmıştır. “öğleye” ve “çıkacağız” sözcüklerinin vurgusu ise sırasıyla /ye/, /ğız/ son hecesi üzerindeyken “alışverişe” sözcüğündeki vurgu /lış/ orta hecesindedir. Aşağıdaki Şekil 5.125’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Öğleye kadar alışverişe çıkacağız.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.126-5.127, Boşnak öğrencilerin vurgusunu veya orta hece vurgusunun yerini Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.125: “Öğleye kadar alışverişe çıkacağız.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Öğleye kadar alışverişe çıkacağız.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.126: “öğleye” ve “kadar” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “öğleye” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “kadar” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

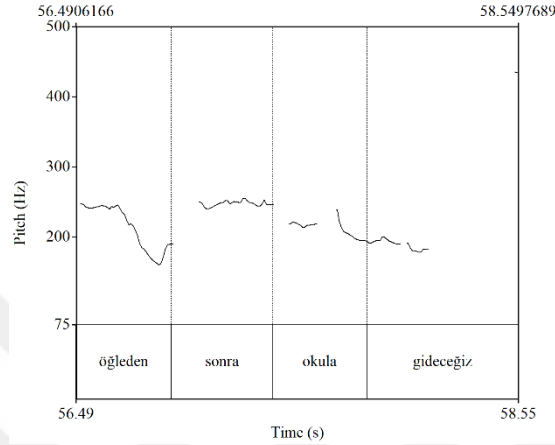

Şekil 5.127: “alışverişe” ve “çıkacağız” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “alışverişe” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “çıkacağız” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

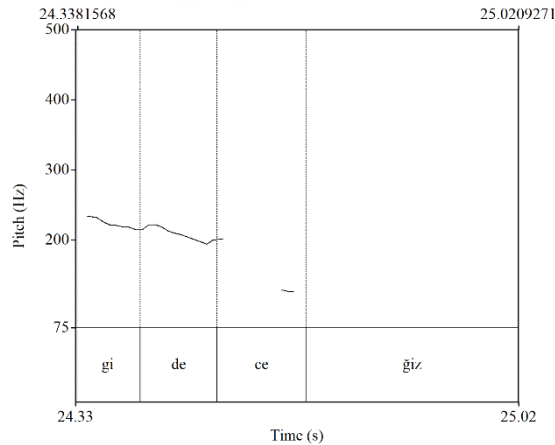
5.5.3.17. “Öğleden sonra okula gideceğiz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “sonra” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “okula” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “öğleden”, “sonra” ve “gideceğiz” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk heceler olan /öğ/, /son/, /gi/ üzerinde gerçekleştirilmekte ve “okula” sözcüğünde /ku/ orta hecesi vurgulanmaktadır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “sonra” ve “gideceğiz” sözcüklerinde sırasıyla /son/, /gi/ ilk heceleri

vurgulanmaktadır. “öğleden” sözcüğünün vurgusu /den/ son hecesi üzerindeyken “okula” sözcüğündeki vurgu /ku/ orta hecesindedir. Aşağıdaki Şekil 5.128’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Öğleden sonra okula gideceğiz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.129, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

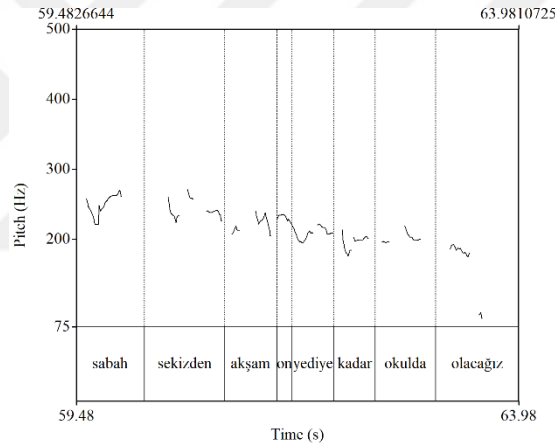
Şekil 5.128: “Öğleden sonra okula gideceğiz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Öğleden sonra okula gideceğiz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

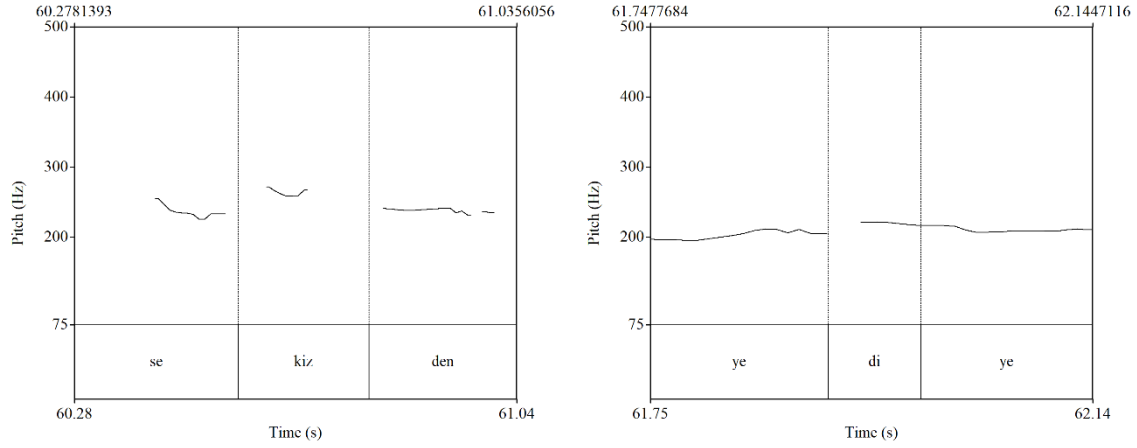
Şekil 5.129: “gideceğiz” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “gideceğiz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.18. “Sabah sekizden akşam on yediye kadar okulda olacağız.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “sekizden” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “okulda” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “olacağız” sözcüklerindeki vurgu ilk hece olan /o/ hecesi üzerinde gerçekleştirilmektedir. “sekizden”, “yediye” ve “okulda” sözcüklerinde sırasıyla /se/, /di/, /kul/ orta heceleri vurgulanırken “sabah”, “akşam” ve “kadar” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /sa/, /şam/, /dar/ heceleri üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “sekizden”, “yediye”, “kadar” ve “olacağız” sözcüklerinde sırasıyla /se/, /ye/, /ka/, /o/ ilk heceleri vurgulanmaktadır. “sabah” ve “akşam” sözcüklerinin vurgusu sırasıyla /bah/, /şam/ son heceleri üzerindeyken “okulda” sözcüğündeki vurgu /kul/ orta hecesindedir. Aşağıdaki Şekil 5.130’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Sabah sekizden akşam on yediye kadar okulda olacağız.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.131, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

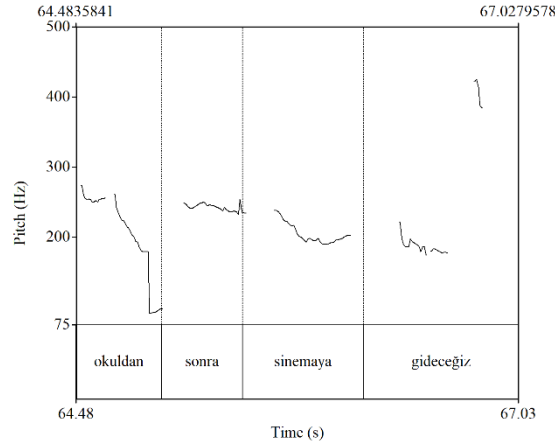
Şekil 5.130: “Sabah sekizden akşam on yediye kadar okulda olacağız.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Sabah sekizden akşam on yediye kadar okulda olacağız.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

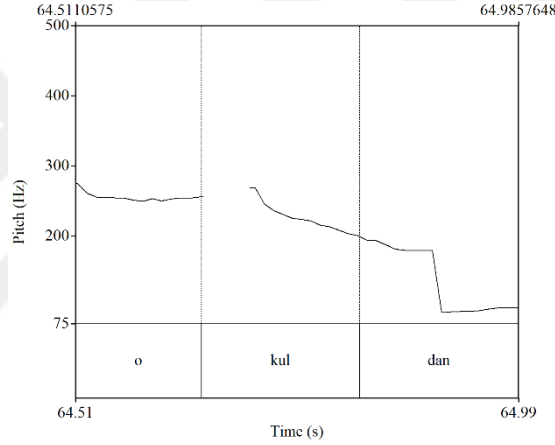
Şekil 5.131: “sekizden” ve “yediye” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “sekizden” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “yediye” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.19. “Okuldan sonra sinemaya gideceğiz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “okuldan” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “sinemaya” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “okuldan”, “sonra”, “sinemaya” ve “gideceğiz” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /o/, /son/, /si/, /gi/ ilk heceleri üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “sonra”, “sinemaya” ve “gideceğiz” sözcüklerinde sırasıyla /son/, /si/, /gi/ ilk heceleri vurgulanırken “okuldan” sözcüğündeki vurgu /dan/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.132’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Okuldan sonra sinemaya gideceğiz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.133, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.132: “Okuldan sonra sinemaya gideceğiz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Okuldan sonra sinemaya gideceğiz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

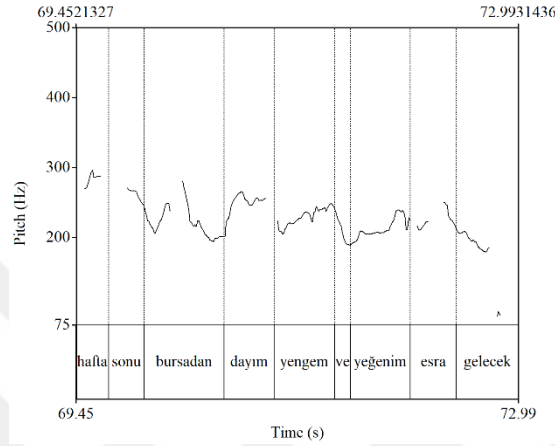
Şekil 5.133: “okuldan” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “okuldan” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.20. “Hafta sonu Bursa’dan dayım, yengem ve yeğenim Esra gelecek.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “hafta” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “Esra” sözcüğündedir.

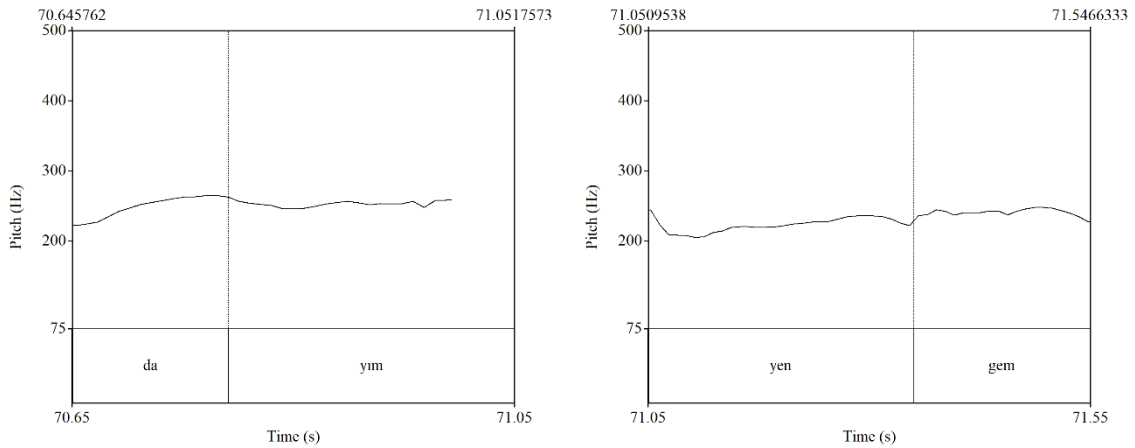
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “hafta”, “sonu”, “dayım” ve “gelecek” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /haf/, /so/, /da/, /ge/ ilk heceleri üzerindedir. Boşnak öğrenciler “Bursa’dan” sözcüğünde /sa/ orta hecesini vurgularken “yengem”, “yeğenim” ve “Esra” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla son heceler olan /gem/, /nim/, /ra/ üzerinde gerçekleştirilmektedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “hafta”, “sonu”, “yengem” ve “gelecek” sözcüklerinde sırasıyla /haf/, /so/, /yen/, /ge/ ilk heceleri vurgulanmıştır.

“Bursa’dan” sözcüğündeki vurgu /sa/ orta hecesi üzerindeyken “dayım”, “yeğenim” ve “Esra” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /yım/, /nim/, /ra/ son heceleri üzerinde bulunmaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.134’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Hafta sonu Bursa’dan dayım, yengem ve yeğenim Esra gelecek.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.135, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

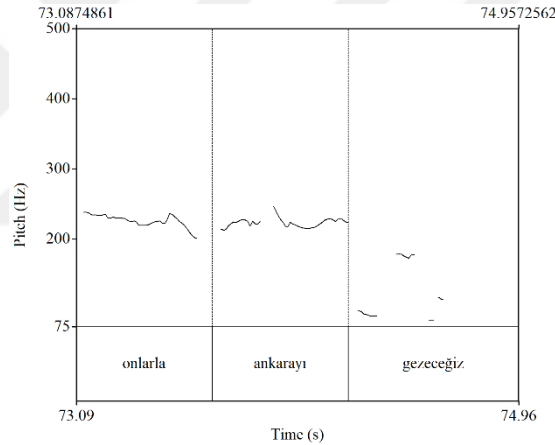
Şekil 5.134: “Hafta sonu Bursa’dan dayım, yengem ve yeğenim Esra gelecek.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Hafta sonu Bursa’dan dayım, yengem ve yeğenim Esra gelecek.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

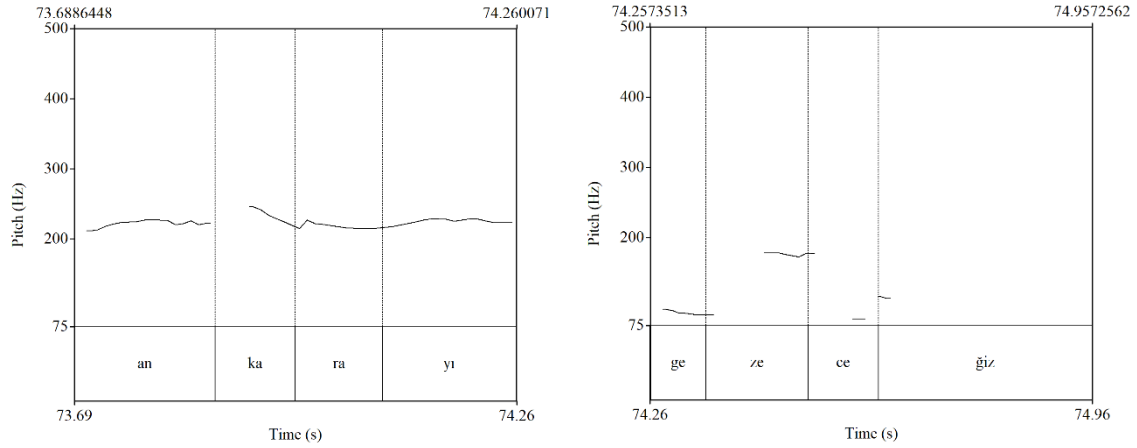
Şekil 5.135: “dayım” ve “yengem” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “dayım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “yengem” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.3.21. “Onlarla Ankara’yı gezeceğiz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “Ankara’yı” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “Ankara’yı” sözcüğündedir.

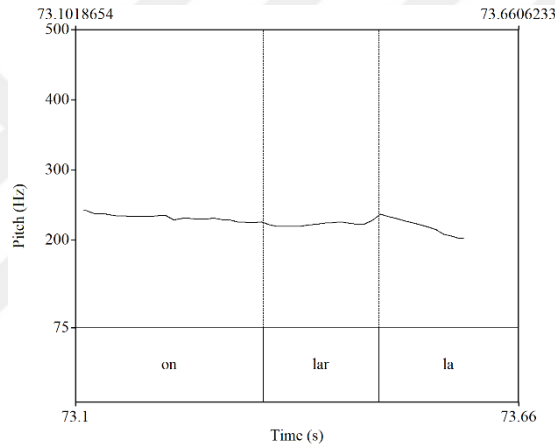
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “onlarla” sözcüğündeki vurgu /on/ ilk hecesi üzerindeyken “Ankara’yı” ve “gezeceğiz” sözcüklerinde sırasıyla /ka/, /ze/ orta heceleri vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “Ankara’yı” ve “gezeceğiz” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /an/, /ge/ ilk heceleri ile “onlarla” sözcüğündeki vurgunun /lar/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.136’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Onlarla Ankara’yı gezeceğiz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.137-5.138, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.136: “Onlarla Ankara’yı gezeceğiz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Onlarla Ankara’yı gezeceğiz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.137: “Ankara’yı” ve “gezeceğiz” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “Ankara’yı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “gezeceğiz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

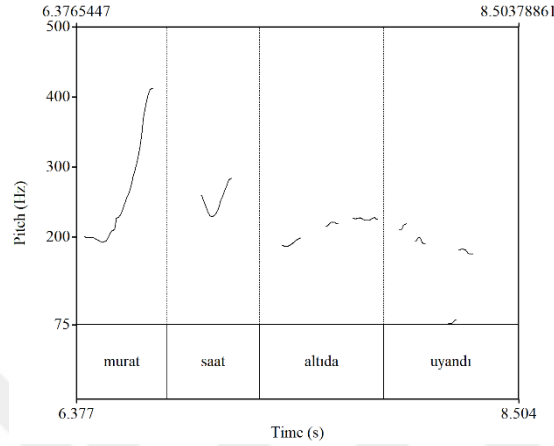
Şekil 5.138: “onlarla” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “onlarla” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.4. “Murat Dün Neler Yaptı?” İsimli Okuma Metnindeki Cümle ve Sözcük Vurguları

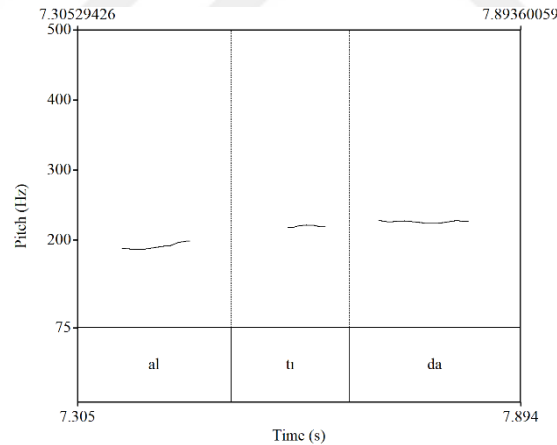
5.5.4.1. “Murat saat altıda uyandı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “Murat” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “altıda” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “uyandı” sözcüğündeki vurgu /u/ ilk hecesi üzerindeyken “Murat”, “saat” ve “altıda” sözcüklerinde sırasıyla /mu/, /sa/, /al/ son heceleri vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “altıda” ve “uyandı” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /al/, /u/ ilk heceleri üzerindedir. “Murat” ve “saat”

sözcüğündeki vurguların ise sırasıyla /rat/, /at/ son heceleri üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.139’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Murat saat altıda uyandı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.140, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.139: “Murat saat altıda uyandı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Murat saat altıda uyandı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

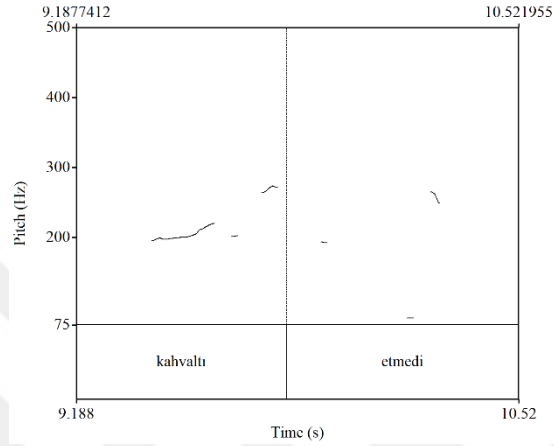

Şekil 5.140: “altıda” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “altıda” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

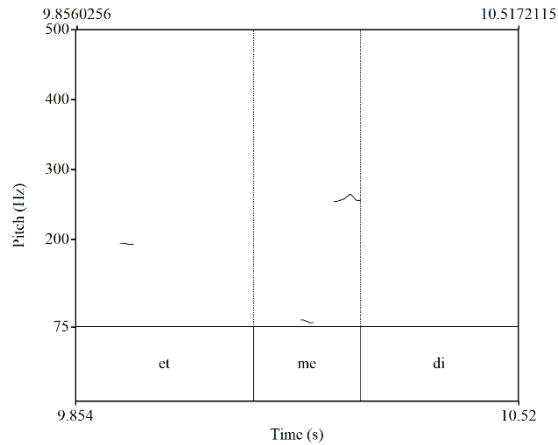
5.5.4.2. “Kahvaltı etmedi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “kahvaltı” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “kahvaltı” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “kahvaltı” sözcüğündeki vurgu /tı/ son hecesi üzerindeyken “etmedi”

sözcüğünde /me/ orta hecesi vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “kahvaltı” sözcüğündeki vurgu /tı/ son hecesi üzerindedir. “etmedi” sözcüğündeki vurgunun ise /et/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.141’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Kahvaltı etmedi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.142, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

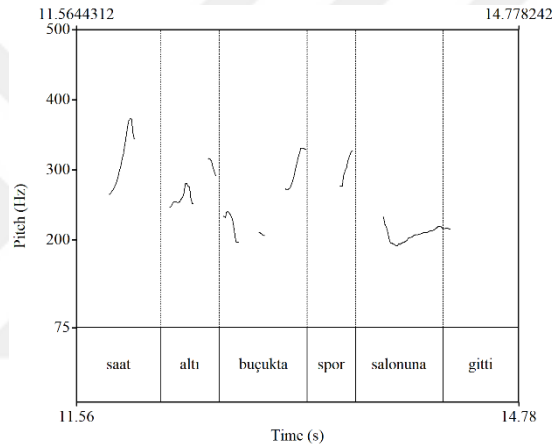
Şekil 5.141: “Kahvaltı etmedi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Kahvaltı etmedi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

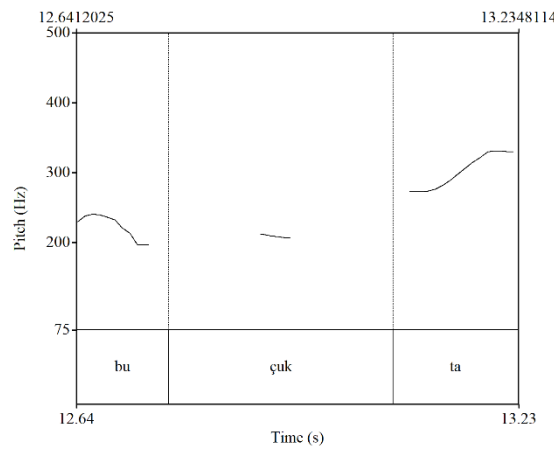
Şekil 5.142: “etmedi” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “etmedi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.4.3. “Saat altı buçukta spor salonuna gitti.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “saat” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “salonuna” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “salonuna” sözcüğündeki vurgu /sa/ ilk hecesi üzerindedir. “saat”, “altı” ve “buçukta” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla son heceler olan /at/, /tı/, /ta/ üzerinde gerçekleştirilmektedir. Boşnak konuşurların seslendirdiği “gitti” sözcüğünde ise vurgulu bir heceye rastlanmamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “buçukta”, “salonuna” ve “gitti” sözcüklerinde sırasıyla /bu/, /sa/, /gi/ ilk heceleri vurgulanmıştır. “saat” ve “altı” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /at/, /tı/ son heceleri üzerinde bulunmaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.143’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Saat altı buçukta spor salonuna gitti.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.144, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

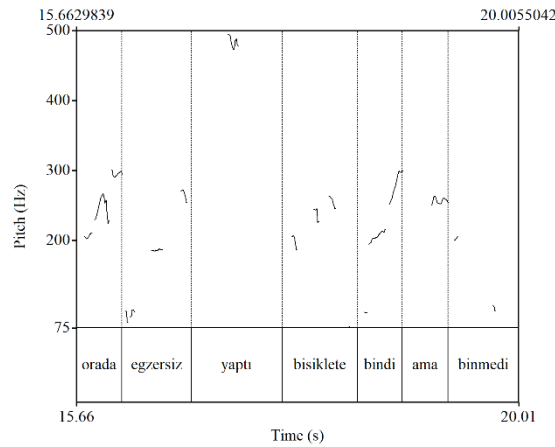
Şekil 5.143: “Saat altı buçukta spor salonuna gitti.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Saat altı buçukta spor salonuna gitti.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

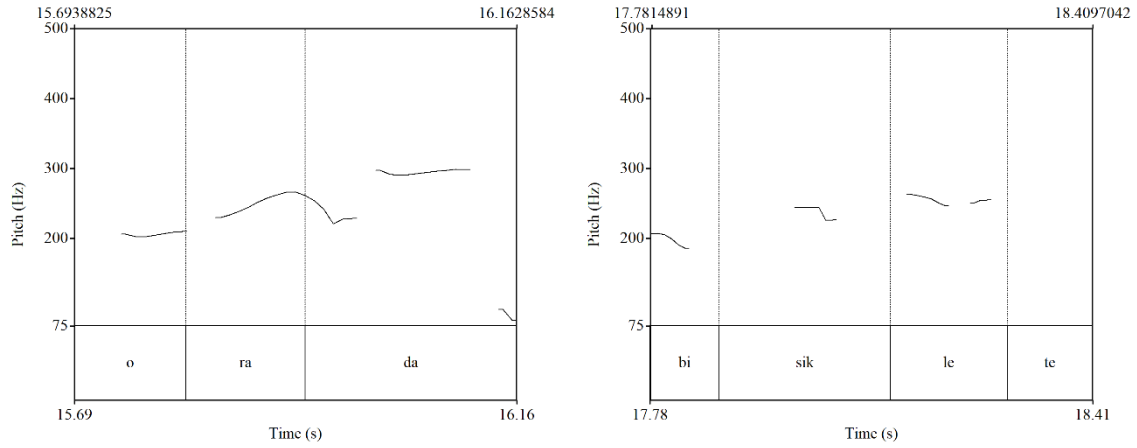
Şekil 5.144: “buçukta” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “buçukta” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.4.4. “Orada egzersiz yaptı, bisiklete bindi ama yüzmedi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “orada” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “ama” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “ama” ve “yüzmedi” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /a/, /yüz/ ilk hecesi üzerindedir. “bisiklete” sözcüğünde vurgu orta hece olan /le/ üzerinde gerçekleştirilmektedir. “orada”, “egzersiz” ve “bindi” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /da/, /siz/, /di/ son heceleri üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Boşnak konuşurların seslendirdiği “yaptı” sözcüğünde ise vurgulu bir heceye rastlanmamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “yaptı”, “ama” ve “yüzmedi” sözcüklerinde sırasıyla /yap/, /a/, /yüz/ ilk heceleri vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği “orada” sözcüğünde /ra/ orta hecesi vurgulanırken “egzersiz”, “bisiklete” ve “bindi” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /eg/, /bi/, /bin/ son heceleri üzerinde bulunmaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.145’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Orada egzersiz yaptı, bisiklete bindi ama yüzmedi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.146, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.145: “Orada egzersiz yaptı, bisiklete bindi ama yüzmedi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Orada egzersiz yaptı, bisiklete bindi ama yüzmedi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

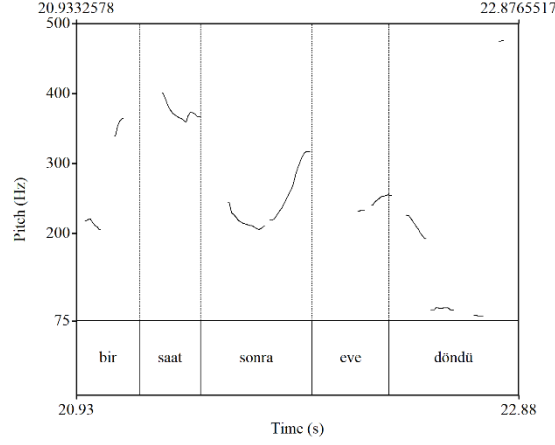

Şekil 5.146: “orada” ve “bisiklete” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “orada” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “bisiklete” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

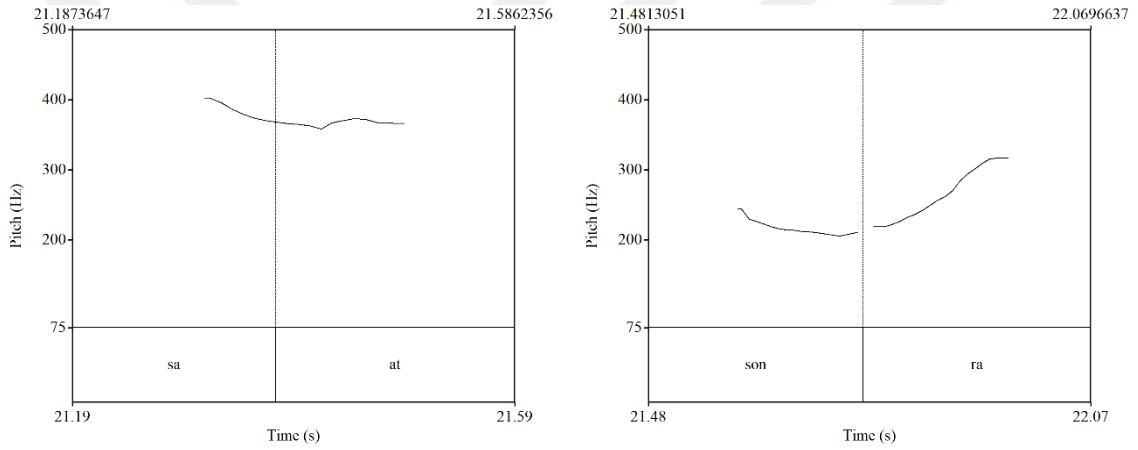
5.5.4.5. “Bir saat sonra eve döndü.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “saat” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “eve” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “saat” ve “döndü” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /sa/, /dön/ ilk hecesi üzerindedir. “sonra” ve “eve” sözcüklerinde ise vurgu sırasıyla son hece olan /ra/, /ve/ üzerinde gerçekleştirilmektedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “sonra” ve “döndü” sözcüklerinde sırasıyla /son/, /dön/ ilk heceleri vurgulanmıştır. “saat” ve “eve” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /at/, /ve/ son heceleri üzerinde bulunmaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.147’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Bir saat sonra eve döndü.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.148, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.147: “Bir saat sonra eve döndü.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Bir saat sonra eve döndü.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

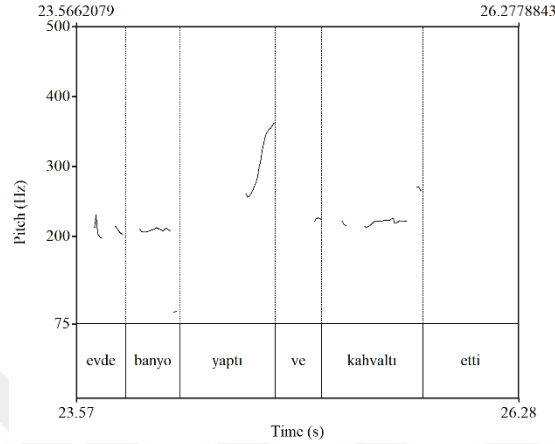

Şekil 5.148: “saat” ve “sonra” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “saat” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “sonra” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

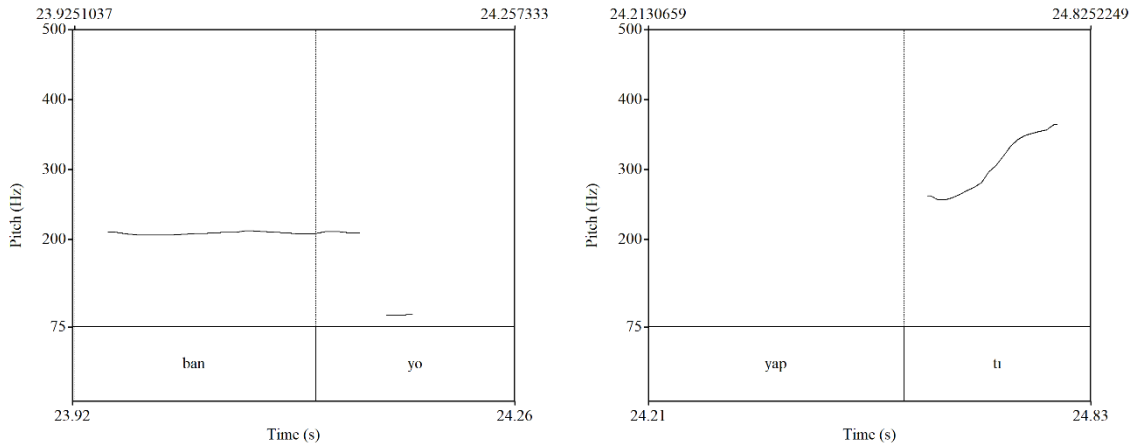
5.5.4.6. “Evde banyo yaptı ve kahvaltı etti.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “yaptı” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “kahvaltı” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “evde” sözcüğünde vurgu /ev/ ilk hecesi üzerindedir. “banyo”, “yaptı” ve “kahvaltı” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /yo/, /tı/, /tı/ son heceleri üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Boşnak konuşurların seslendirdiği “etti” sözcüğünde ise vurgulu bir heceye rastlanmamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “banyo”, “yaptı” ve “etti” sözcüklerinde sırasıyla /ban/, /yap/ /et/ ilk heceleri

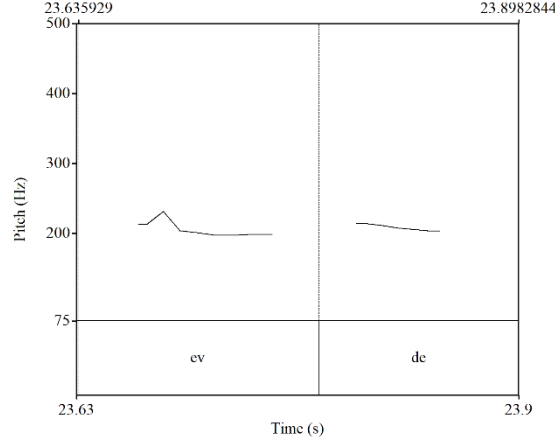
vurgulanmıştır. “evde” ve “kahvaltı” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /de/, /tı/ son heceleri üzerinde bulunmaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.149’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Evde banyo yaptı ve kahvaltı etti.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.150-5.151, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

Şekil 5.149: “Evde banyo yaptı ve kahvaltı etti.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Evde banyo yaptı ve kahvaltı etti.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

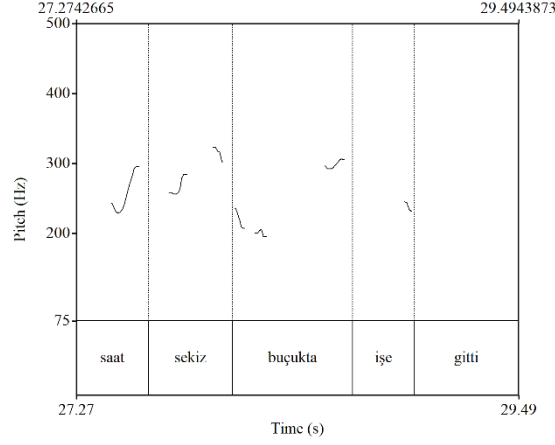
Şekil 5.150: “banyo” ve “yaptı” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “banyo” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “yaptı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.151: “evde” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “evde” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.4.7. “Saat sekiz buçukta işe gitti.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “sekiz” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “işe” sözcüğündedir.

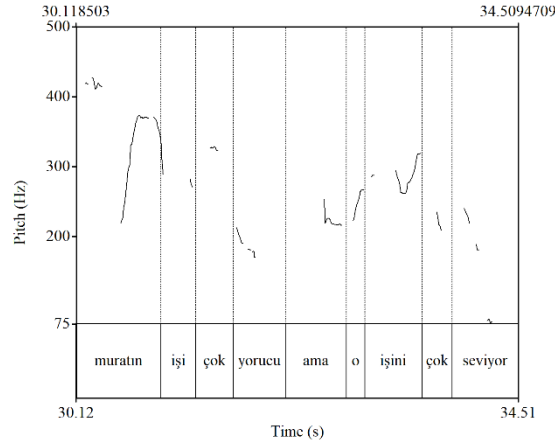
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “saat”, “sekiz”, “buçukta” ve “işe” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /sa/, /se/, /bu/, /şe/ son heceleri üzerindedir. Boşnak konuşurların seslendirdiği “gitti” sözcüğünde ise vurgulu bir heceye rastlanmamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “gitti” ve “buçukta” sözcüklerinde /git/, /bu/ ilk heceleri vurgulanmıştır. “saat”, “sekiz” ve “işe” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /at/, /kiz/, /şe/ son heceleri üzerinde bulunmaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.152’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Saat sekiz buçukta işe gitti.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

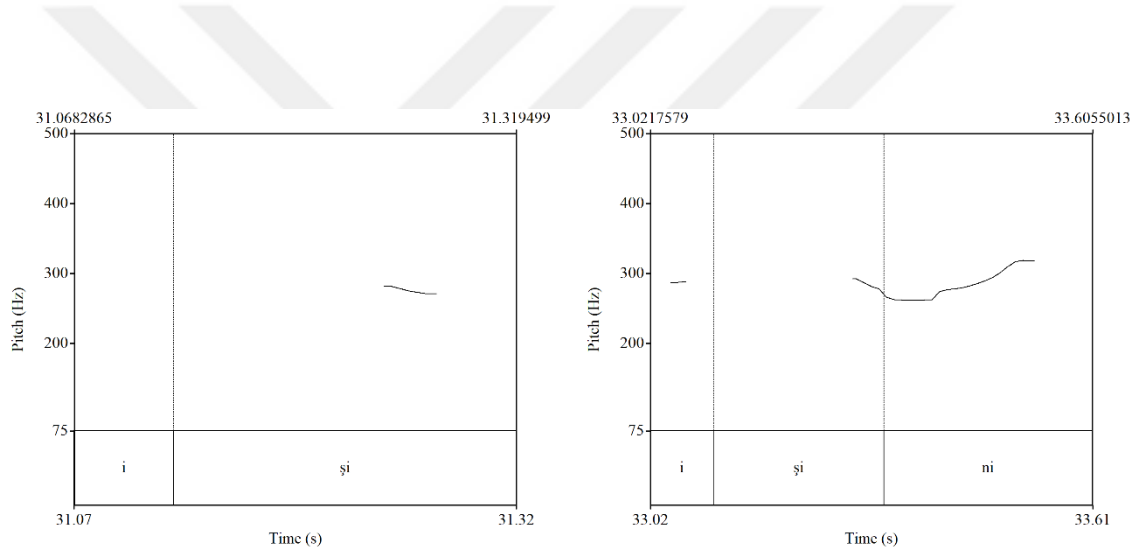
Şekil 5.152: “Saat sekiz buçukta işe gitti.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Saat sekiz buçukta işe gitti.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.4.8. “Murat’ın işi çok yorucu ama o işini çok seviyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “Murat’ın” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “çok” sözcüğündedir.

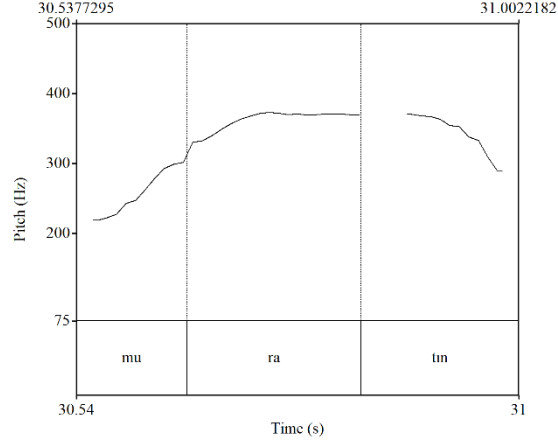
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “yorucu”, “ama” ve “seviyor” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /yo/, /a/, /se/ ilk heceleri üzerindedir. “Murat’ın” sözcüğündeki vurgu /ra/ orta hecesi üzerinde bulunurken “iş” ve “işini” sözcüklerinde son hece olan /şi/, /ni/ heceleri vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “ama”, “iş”, “yorucu” ve “seviyor” sözcüklerinde sırasıyla /a/, /i/ /yo/, /se/ ilk heceleri vurgulanmıştır. “işini” sözcüğündeki vurgu /şi/ orta hecesi üzerindeyken “Murat’ın” sözcüğündeki vurgu /tın/ son hecesinde bulunmaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.153’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Murat’ın işi çok yorucu ama o işini çok seviyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.154-5.155, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.153: “Murat’ın işi çok yorucu ama o işini çok seviyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Murat’ın işi çok yorucu ama o işini çok seviyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

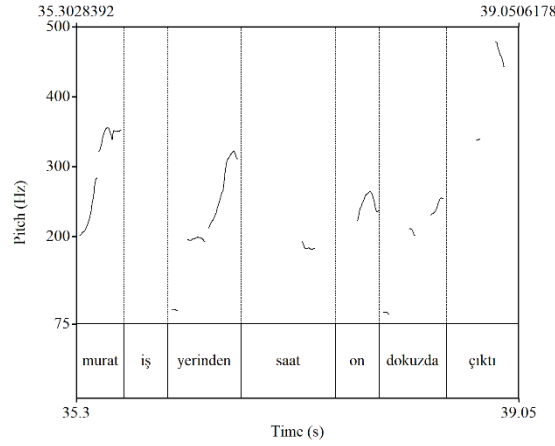
Şekil 5.154: “iş” ve “işini” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “iş” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “işini” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

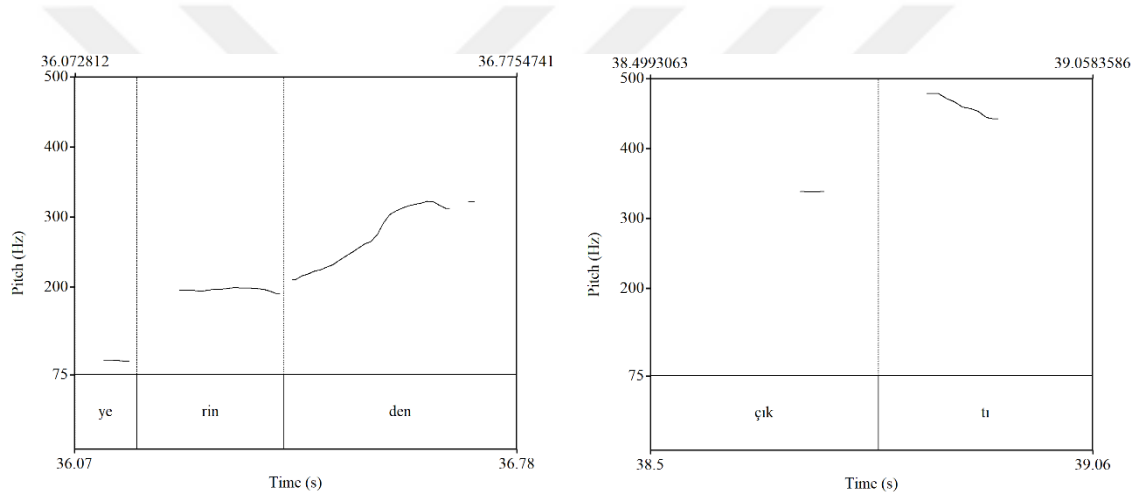
Şekil 5.155: “Murat’ın” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “Murat’ın” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.4.9. “Murat iş yerinden saat on dokuzda çıktı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “Murat” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “dokuzda” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “saat” sözcüğündeki vurgu /sa/ ilk hecesi üzerindedir. “Murat”, “yerinden”, “dokuzda” ve “çıktı” sözcüklerinde ise sırasıyla /rat/, /den/, /da/, /tı/ son heceleri vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “yerinden”, “dokuzda” ve “çıktı” sözcüklerinde sırasıyla /ye/, /do/ /çık/ ilk heceleri vurgulanmıştır. “Murat” ve “saat” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /rat/, /at/ son hecelerinde bulunmaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.156’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Murat iş yerinden saat on dokuzda çıktı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.157, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.156: “Murat iş yerinden saat on dokuzda çıktı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Murat iş yerinden saat on dokuzda çıktı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

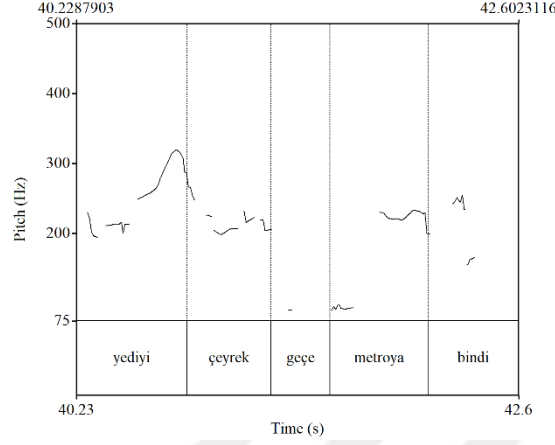

Şekil 5.157: “yerinden” ve “çıktı” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “yerinden” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “çıktı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

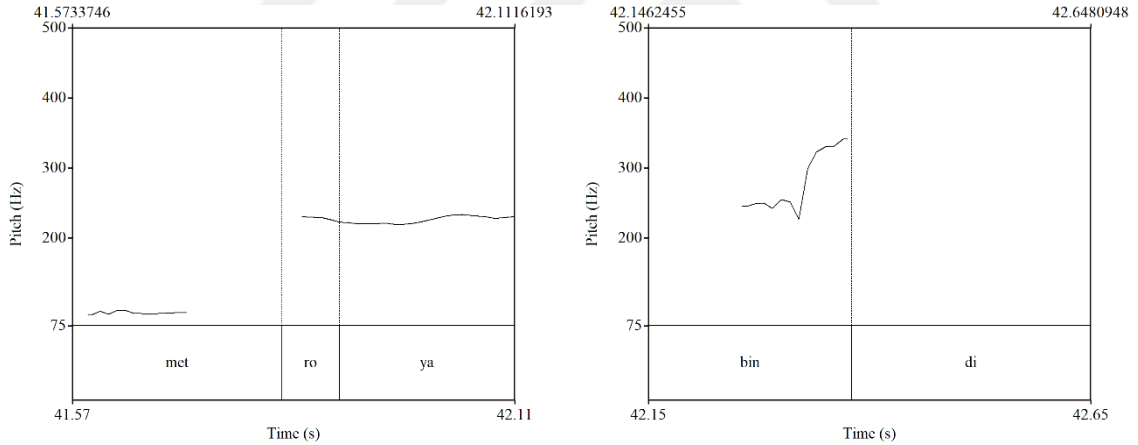
5.5.4.10. “Yediyi çeyrek geçe metroya bindi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “yediyi” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “metroya” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “geçe” ve “bindi” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /ge/, /bin/ ilk heceleri üzerindedir. “yediyi”, “çeyrek” ve “metroya” sözcüklerinde ise sırasıyla /yi/, /rek/, /ya/ son heceleri vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “geçe” ve “metroya” sözcüklerinde sırasıyla /ge/, /met/ ilk heceleri vurgulanmıştır. “yediyi”, “çeyrek” ve “bindi” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /yi/, /rek/, /di/ son hecelerinde bulunmaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.158’de, ana dili Boşnakça olan

öğrencilerin seslendirdiği “Yediyi çeyrek geçe metroya bindi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.159, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

Şekil 5.158: “Yediyi çeyrek geçe metroya bindi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Yediyi çeyrek geçe metroya bindi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

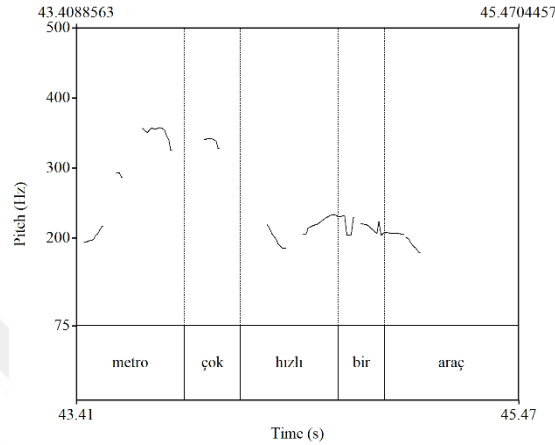
Şekil 5.159: “metroya” ve “bindi” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “metroya” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “bindi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.4.11. “Metro çok hızlı bir araç.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “metro” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “bir” sözcüğündedir.

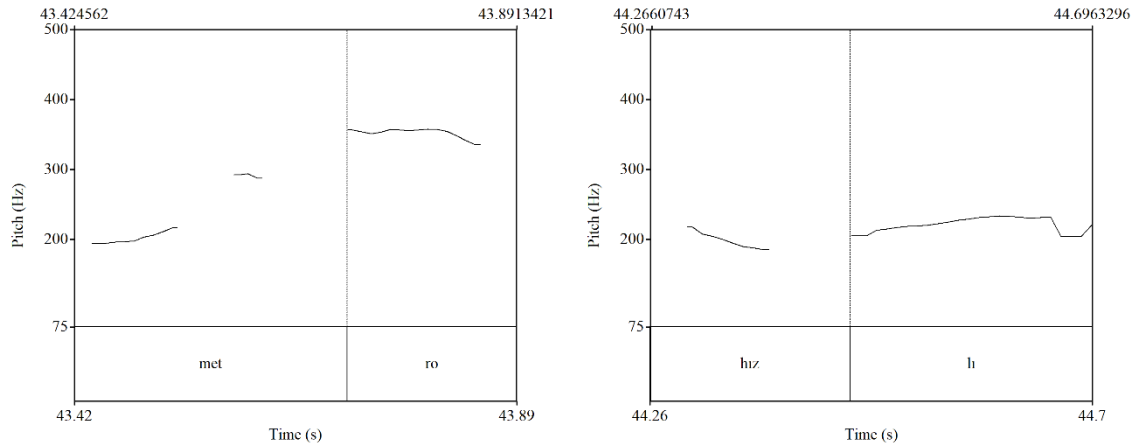
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “araç” sözcüğündeki vurgu /a/ ilk hecesi üzerindedir. “metro” ve “hızlı” sözcüklerinde ise sırasıyla /ro/, /lı/ son heceleri vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının

seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “metro”, “hızlı” ve “araç” sözcüklerinin tümünde sırasıyla /met/, /hız/, /a/ ilk hecelerinin vurgulandığı tespit edilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.160’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Metro çok hızlı bir araç.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.161, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

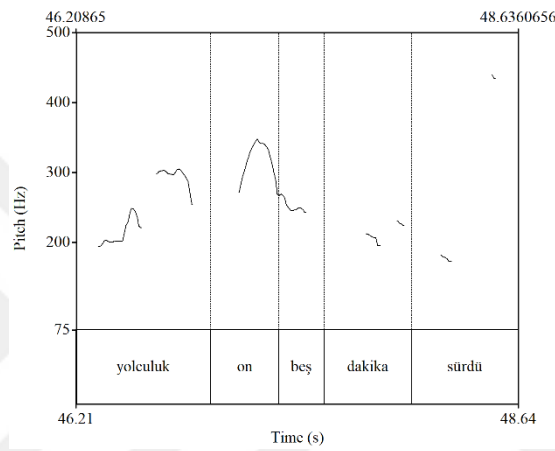
Şekil 5.160: “Metro çok hızlı bir araç.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Metro çok hızlı bir araç.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

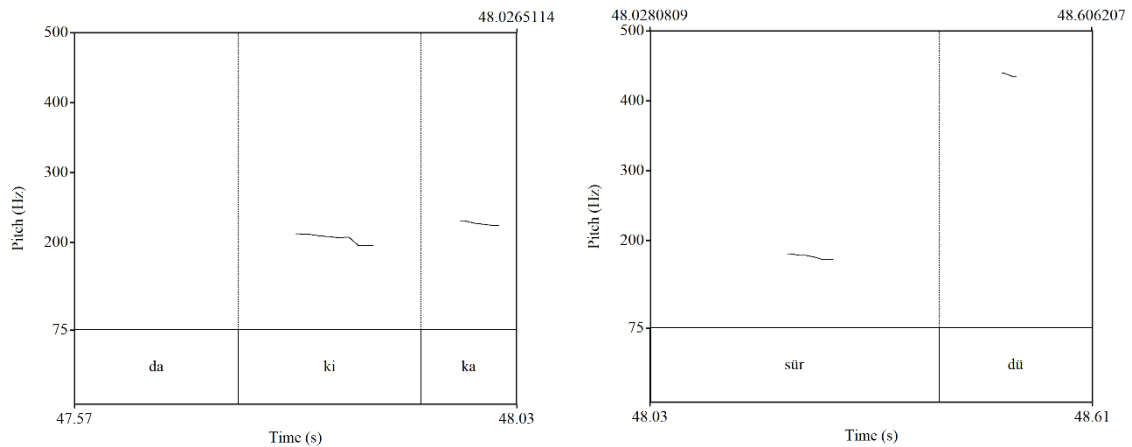
Şekil 5.161: “metro” ve “hızlı” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “metro” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “hızlı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.4.12. “Yolculuk on beş dakika sürdü.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “on” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “dakika” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “yolculuk”, “dakika” ve “sürdü” sözcüklerinin tümünde vurgu sırasıyla /yol/, /da/, /dü/ son heceleri üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “dakika” ve “sürdü” sözcüklerinde sırasıyla /da/, /sür/ ilk heceleri vurgulanırken “yolculuk” sözcüğündeki vurgu /yol/ son hecesinde bulunmaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.162’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Yediyi çeyrek geçe metroya bindi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.163, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

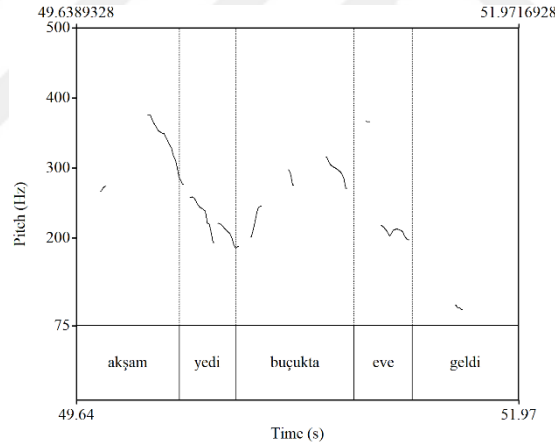
Şekil 5.162: “Yediyi çeyrek geçe metroya bindi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Yediyi çeyrek geçe metroya bindi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

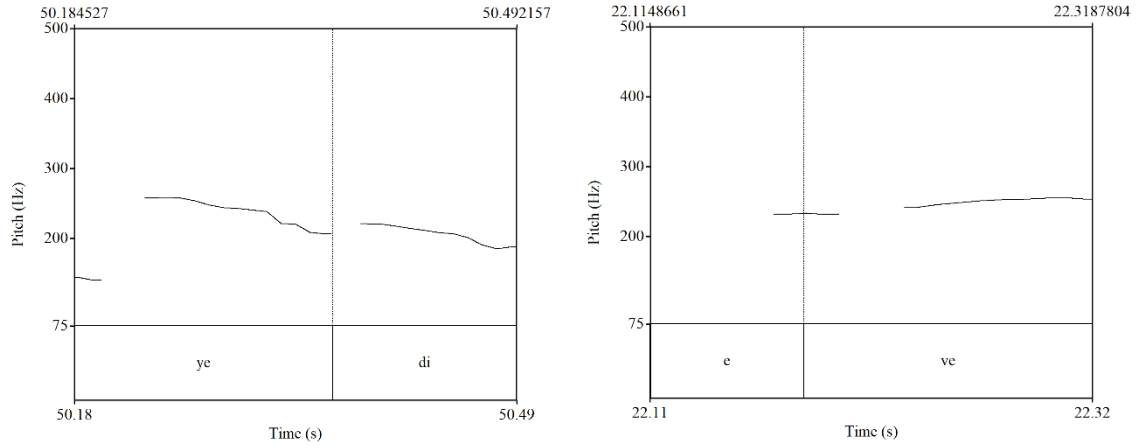
Şekil 5.163: “dakika” ve “sürdü” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “dakika” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “sürdü” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.4.13. “Akşam yedi buçukta eve geldi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “akşam” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “eve” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “yedi”, “eve” ve “geldi” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /ye/, /e/, /gel/ ilk heceleri üzerindedir. “akşam” ve “buçukta” sözcüklerinde ise sırasıyla /şam/, /ta/ son heceleri vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “buçukta” ve “geldi” sözcüklerinde vurgu sırasıyla ilk heceler olan /bu/, /gel/ üzerindedir. “akşam”, “eve”, “yedi” sözcüklerinde ise sırasıyla /şam/, /ve/, /di/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.164’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Akşam yedi buçukta eve geldi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.165, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

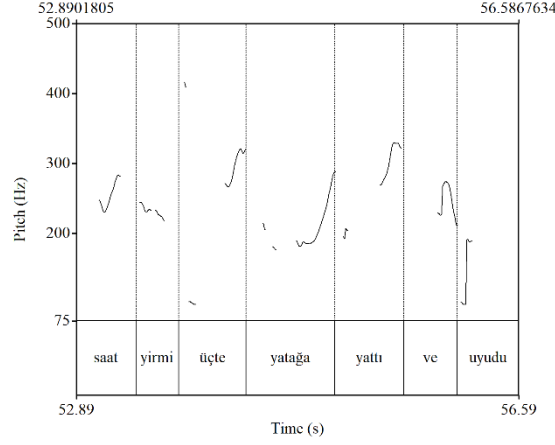
Şekil 5.164: “Akşam yedi buçukta eve geldi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Akşam yedi buçukta eve geldi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

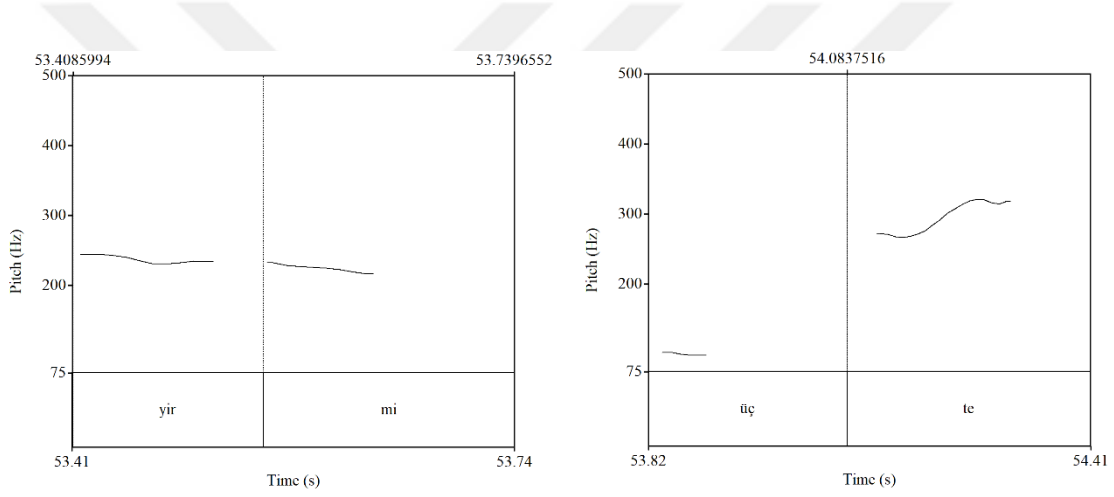
Şekil 5.165: “yedi” ve “eve” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “yedi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “eve” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.4.14. “Saat yirmi üçte yatağa yattı ve uyudu.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “yattı” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “yattı” sözcüğündedir.

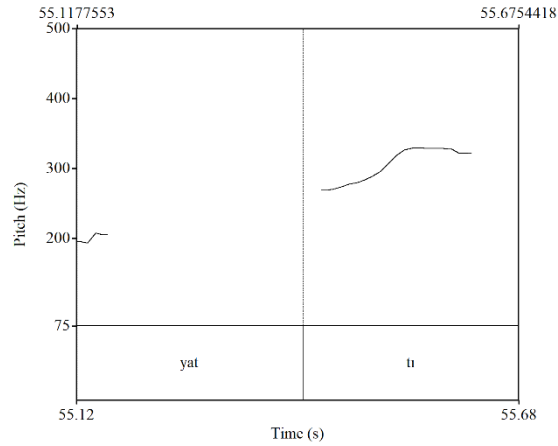
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “yirmi” ve “uyudu” sözcüklerinde sırasıyla /yir/, /u/ ilk heceleri vurgulanmıştır. “saat”, “üçte”, “yatağa” ve “yattı” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /at/, /te/, /ğa/, /tı/ son heceleri üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “üçte”, “yattı” ve “uyudu” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /üç/, /yat/, /u/ vurgulanırken “saat”, “yirmi”, “yatağa” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /at/, /mi/, /ğa/ son heceleri üzerinde bulunmaktadır. Aşağıdaki Şekil 5.166’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Saat yirmi üçte yatağa yattı ve uyudu.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.167-5.168, Boşnak öğrencilerin vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.166: “Saat yirmi üçte yatağa yattı ve uyudu.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Saat yirmi üçte yatağa yattı ve uyudu.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.167: “yirmi” ve “üçte” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “yirmi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “üçte” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

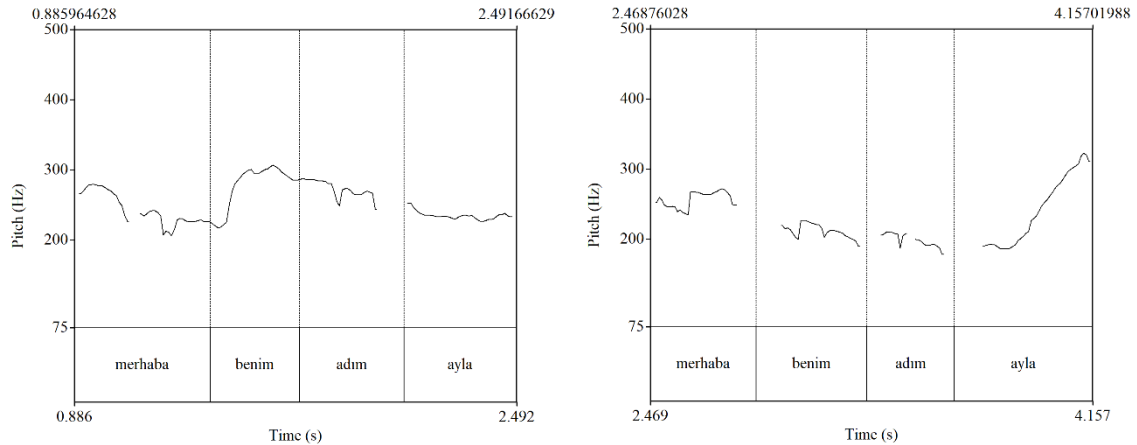

Şekil 5.168: “yattı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “yattı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

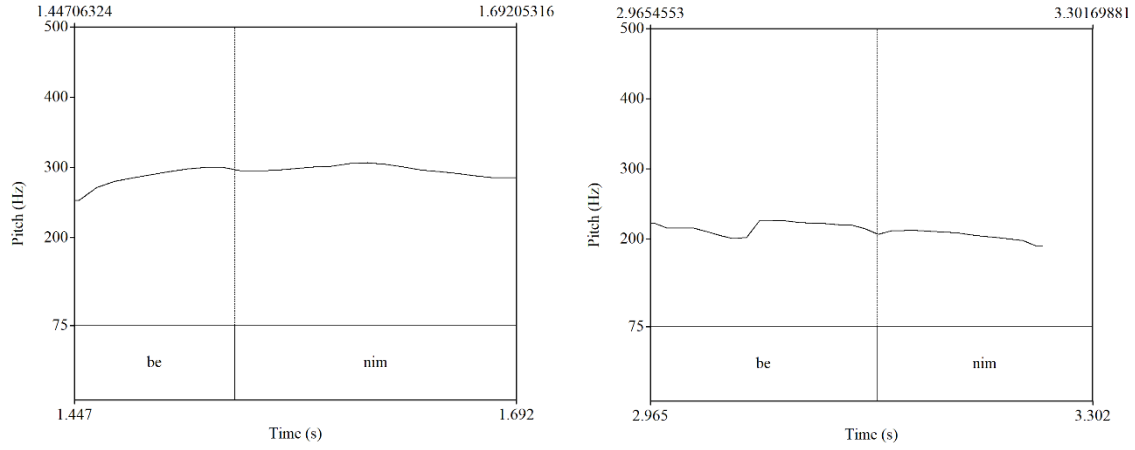
5.5.5. “Öncesi, Sonrası” İsimli Okuma Metnindeki Cümle ve Sözcük Vurguları

5.5.5.1. “Merhaba, benim adım Ayla.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “benim” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “Ayla” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “adım” sözcüğündedir.

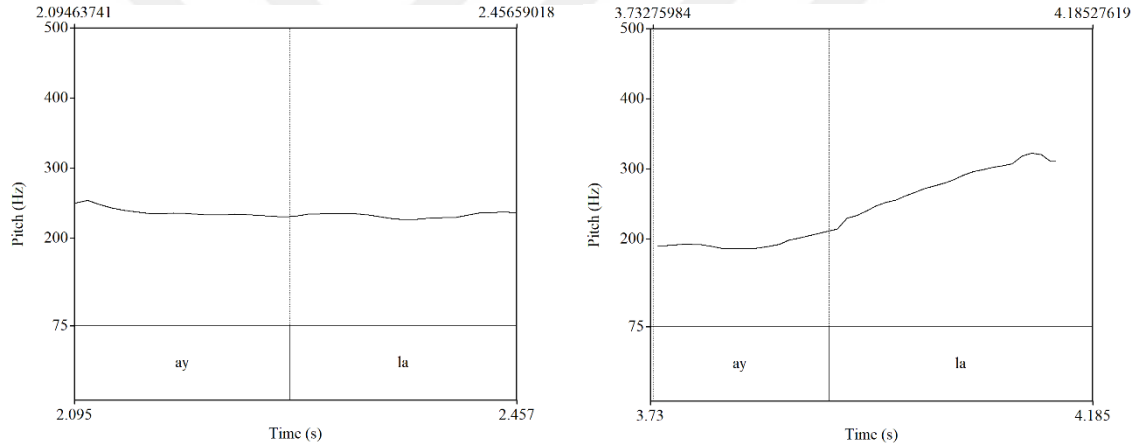
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından seslendirilen “merhaba” ve “adım” sözcüklerinde sırasıyla /mer/, /a/ ilk heceleri vurgulanmıştır. “benim” sözcüğündeki vurgu katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından /nim/ son hecesi üzerinde gerçekleştirilirken diğer Boşnak katılımcılar sözcüğün /be/ ilk hecesini vurgulamıştır. “Ayla” sözcüğündeki vurgu ise ana dili Boşnakça olan öğrencilerin çoğunluğu tarafından ilk hece olan /ay/ hecesinde iken diğer Boşnak katılımcılar vurguyu /la/ son hecesini üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “merhaba”, “adım” ve “Ayla” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /mer/, /a/, /ay/ hecelerini vurgulanmıştır. “benim” sözcüğündeki vurgu ise /nim/ son hecesi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.169, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Merhaba, benim adım Ayla.” cümlesinin ortalama vurgu görünümüleri sunulurken Şekil 5.170-5.171, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.169: “Merhaba, benim adım Ayla.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Merhaba, benim adım Ayla.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Merhaba, benim adım Ayla.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.170: “benim” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “benim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “benim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

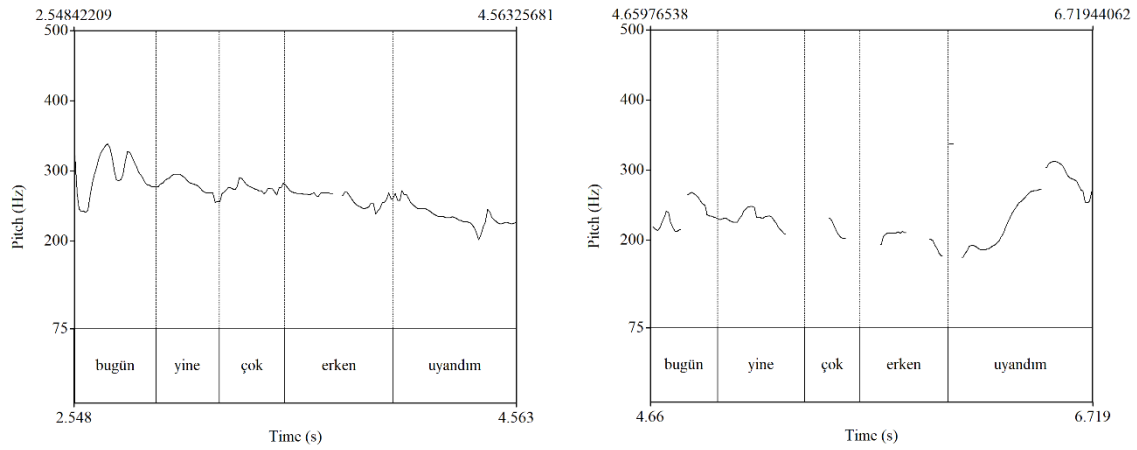

Şekil 5.171: “Ayla” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Ayla” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Ayla” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

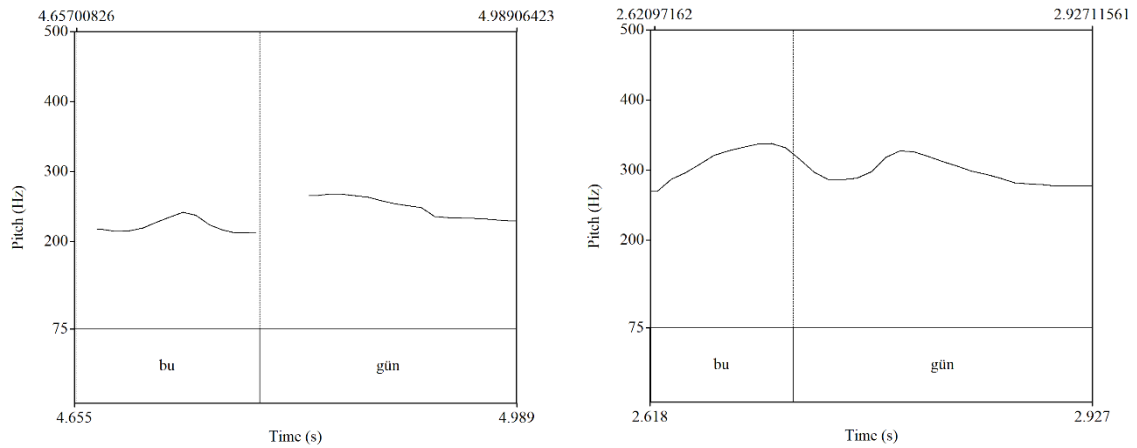
5.5.5.2. “Bugün yine çok erken uyandım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “bugün” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “uyandım” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “erken” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından seslendirilen “erken” sözcüğünde /er/ ilk hecesi vurgulanmıştır. “bugün” ve “uyandım” sözcüklerindeki vurgu katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından sırasıyla /gün/, /dım/ son heceleri üzerinde gerçekleştirilirken diğer Boşnak katılımcılar sırasıyla

sözcüklerin /bu/, /u/ ilk hecelerini vurgulamıştır. “yine” sözcüğündeki vurgu ise ana dili Boşnakça olan öğrencilerin çoğunluğu tarafından ilk hece olan /yi/ hecesinde iken diğer Boşnak katılımcılar vurguyu /ne/ son hecesini üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “erken” ve “uyandım” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /er/, /u/ heceleri vurgulanmıştır. “bugün” ve “yine” sözcüklerindeki vurgu ise /gün/, /ne/ son heceleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.172’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Bugün yine çok erken uyandım.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.173-5.174-5.175, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

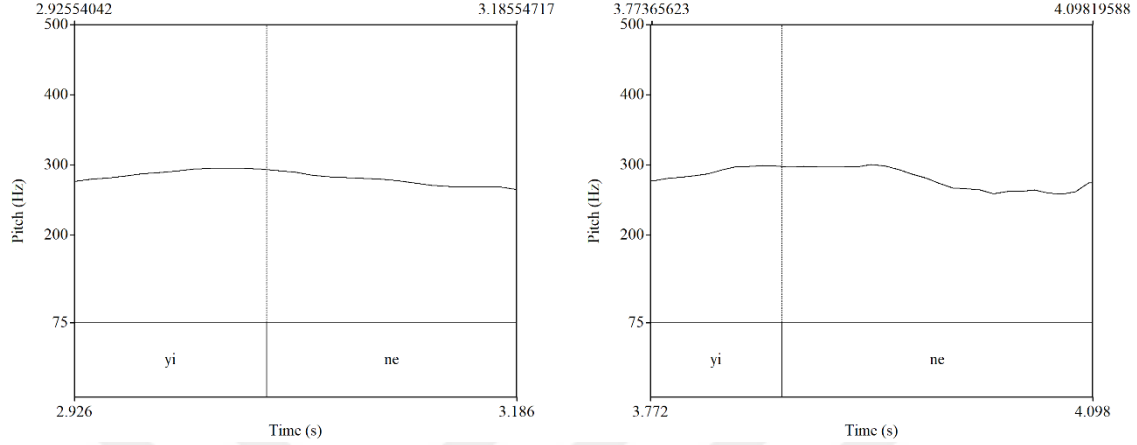
Şekil 5.172: “Bugün yine çok erken uyandım.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Bugün yine çok erken uyandım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Bugün yine çok erken uyandım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

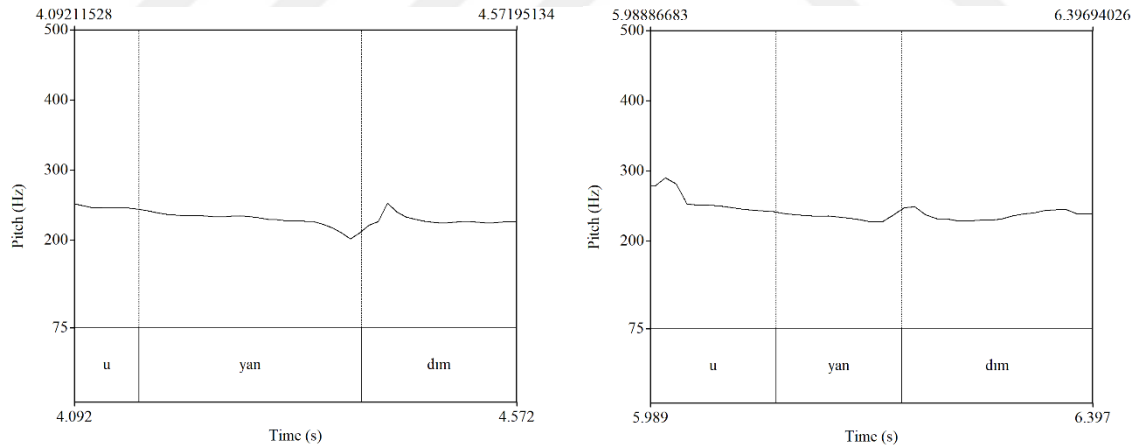
Şekil 5.174: “bugün” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen

“bugün” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “bugün” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.174: “yine” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “yine” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “yine” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

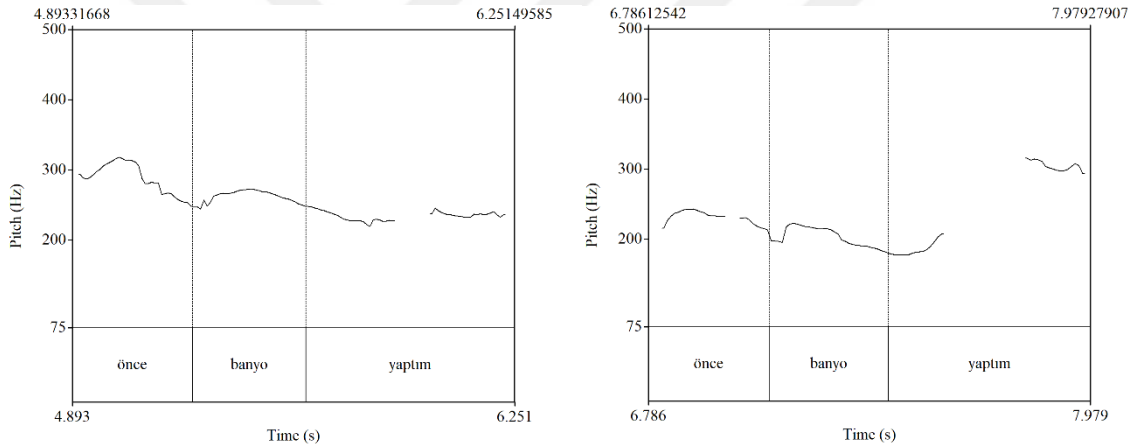

Şekil 5.175: “uyandım” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “uyandım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “uyandım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

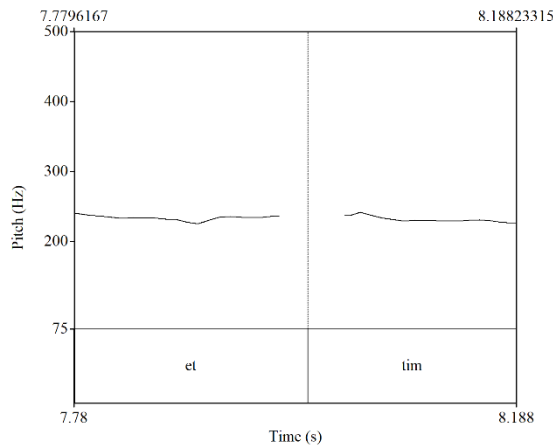
5.5.5.3. “Önce banyo yaptım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “önce” sözcüğü üzerindeyken diğer

Boşnak öğrenciler “yaptım” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “banyo” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından seslendirilen “önce” ve “banyo” sözcüklerinde sırasıyla /ön/, /ban/ ilk heceleri vurgulanmıştır. “yaptım” sözcüğündeki vurgu ise /tım/ son hecesi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “önce”, “banyo” ve “yaptım” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /ön/, /ban/, /yap/ hecelerinin vurgulandığı tespit edilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.176’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Önce banyo yaptım.” cümlesinin ortalama vurgu görünümleri sunulurken Şekil 4.177, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

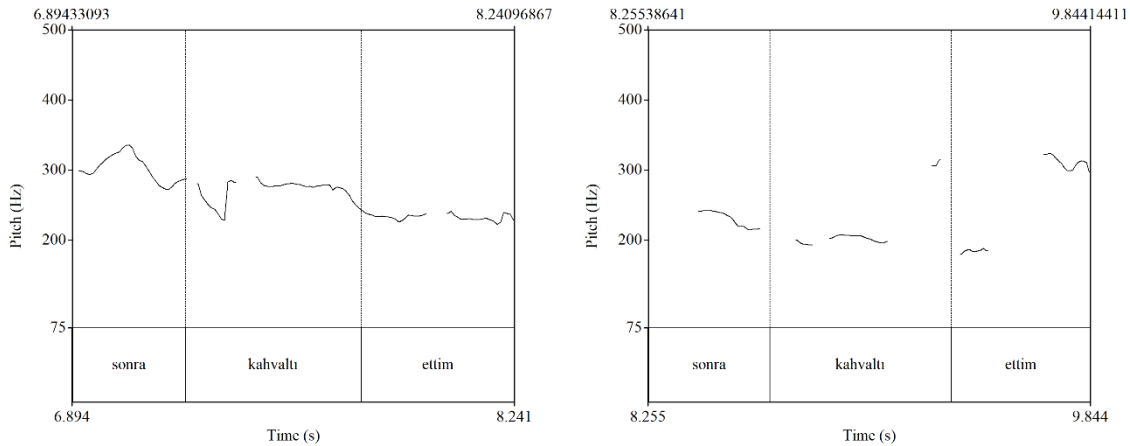
Şekil 5.176: “Önce banyo yaptım.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Önce banyo yaptım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Önce banyo yaptım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

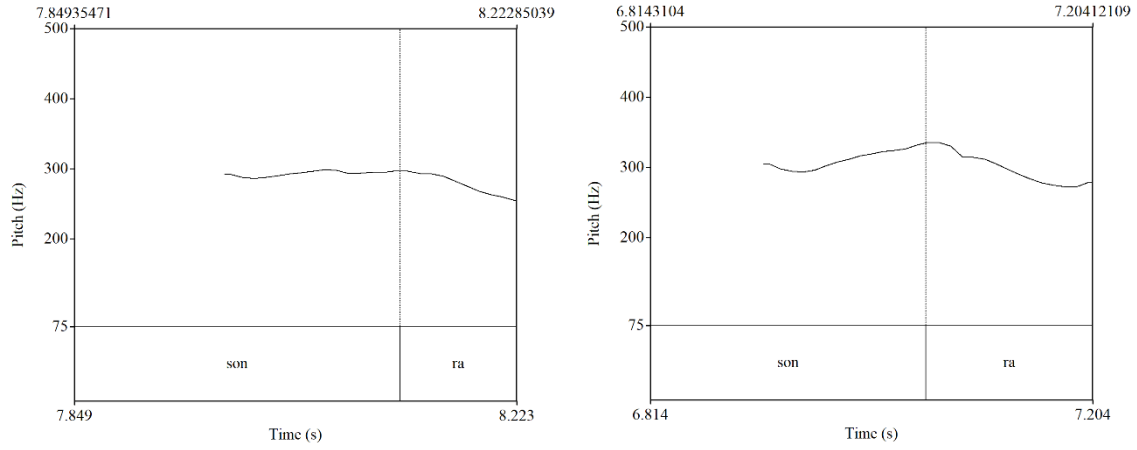
Şekil 5.177: “ettim” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “ettim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.5.4. “Sonra kahvaltı ettim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “sonra” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “ettim” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “kahvaltı” sözcüğündedir.

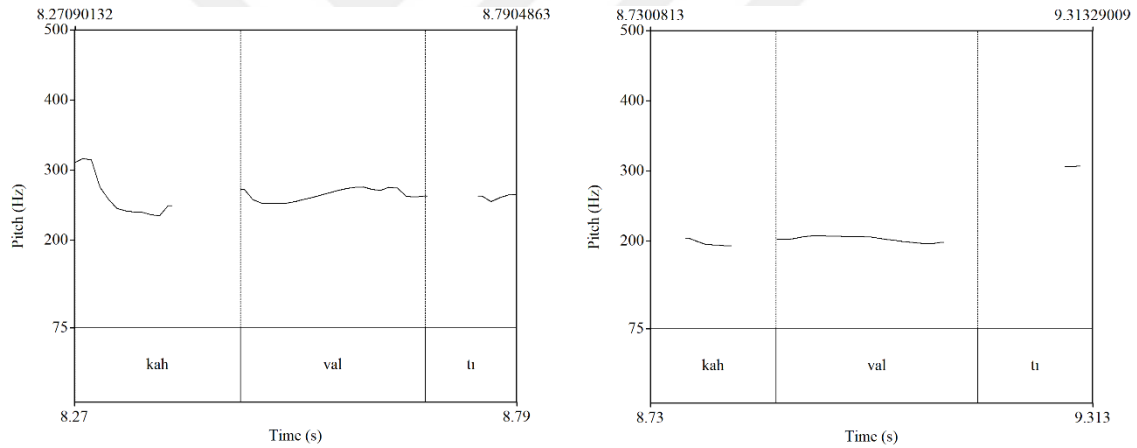
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından seslendirilen “ettim” sözcüğünde /tim/ son hecesi vurgulanmıştır. “sonra” ve “kahvaltı” sözcüklerindeki vurgu ise katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından sırasıyla /son/, /kah/ ilk heceleri üzerinde gerçekleştirilirken diğer Boşnak katılımcılar sırasıyla sözcüklerin /ra/, /tı/ son hecelerini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “sonra”, “kahvaltı” ve “ettim” sözcüklerinin tümünde sırasıyla ilk hece olan /son/, /kah/, /et/ heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.178’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Sonra kahvaltı ettim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.179-5.180, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.178: “Sonra kahvaltı ettim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Sonra kahvaltı ettim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Sonra kahvaltı ettim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.179: “sonra” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “sonra” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “sonra” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

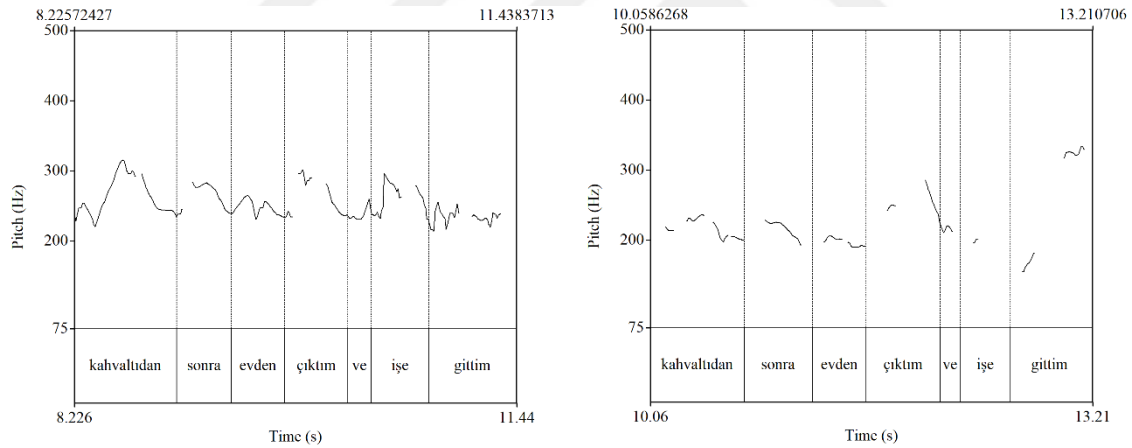

Şekil 5.180: “kahvaltı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “kahvaltı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “kahvaltı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

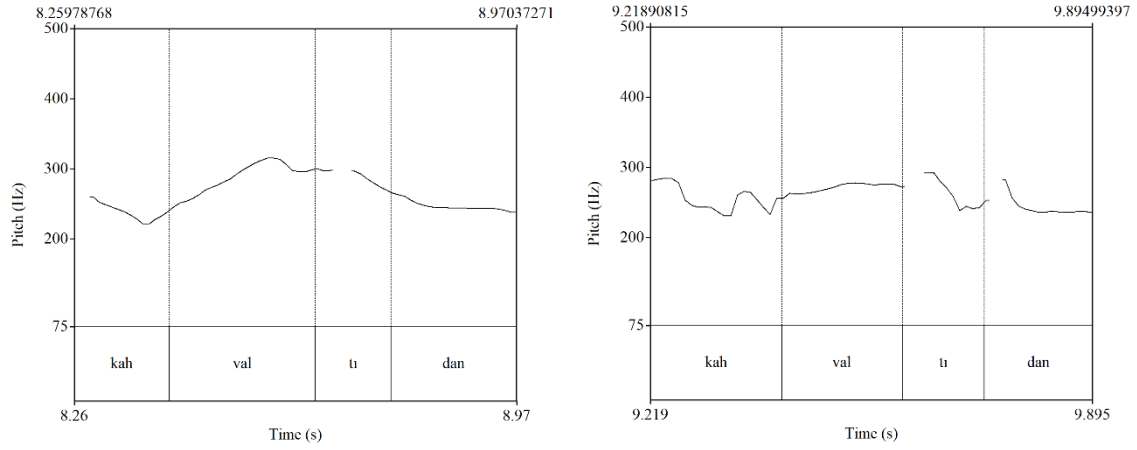
5.5.5.5. “Kahvaltıdan sonra evden çıktım ve işe gittim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “kahvaltıdan” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “gittim” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “işe” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından seslendirilen “evden” sözcüğünde /ev/ ilk hecesi vurgulanmıştır. “kahvaltıdan”

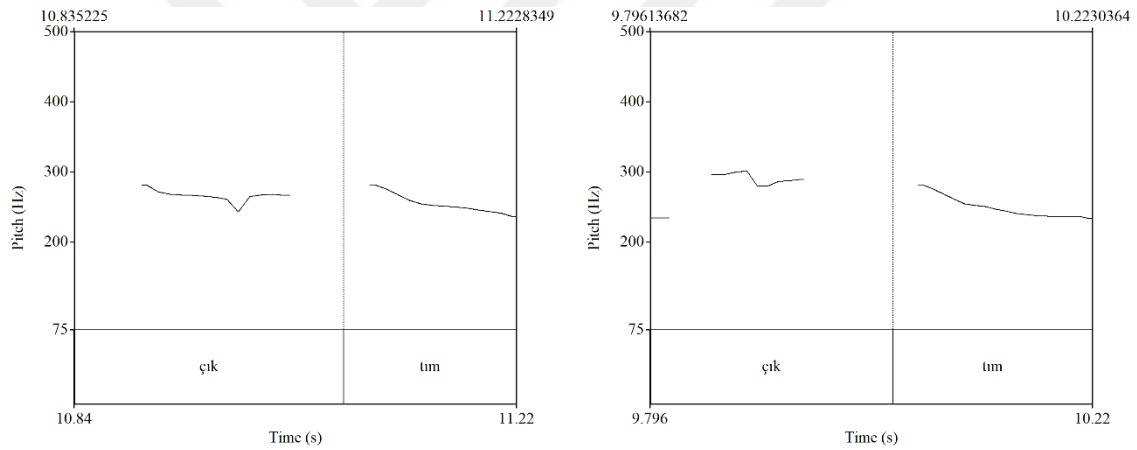
sözcüğündeki vurgu katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından /val/ orta heceleri üzerinde gerçekleştirilirken diğer Boşnak katılımcılar sözcüğün /tı/ orta hecesini vurgulamıştır. Yine “sonra”, “işe” ve “gittim” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ana dili Boşnakça olan öğrencilerin çoğunluğu tarafından ilk heceler olan /son/, /i/, /git/ hecelerinde iken diğer Boşnak katılımcılar sözcüklerdeki vurguyu sırasıyla /şe/, /tim/ son heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. “çıkım” sözcüğünde ise Boşnak öğrencilerin çoğu /tım/ son hecesini; diğer bir kısım katılımcı da /çık/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “sonra” ve “gittim” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /son/, /git/ heceleri ile “kahvaltıdan” sözcüğünde /val/ orta hecesi vurgulanmıştır. “evden”, “çıkım” ve “işe” sözcüklerindeki vurgu ise /den/, /tım/, /şe/ son heceleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.181’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Kahvaltıdan sonra evden çıktım ve işe gittim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.182-5.183-5.184-5.185-5.186, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

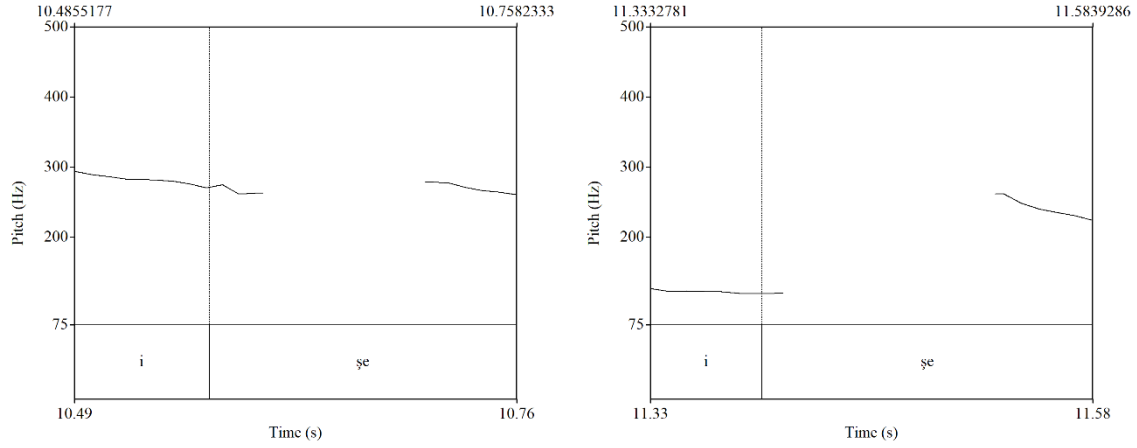
Şekil 5.181: “Kahvaltıdan sonra evden çıktım ve işe gittim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Kahvaltıdan sonra evden çıktım ve işe gittim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Kahvaltıdan sonra evden çıktım ve işe gittim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

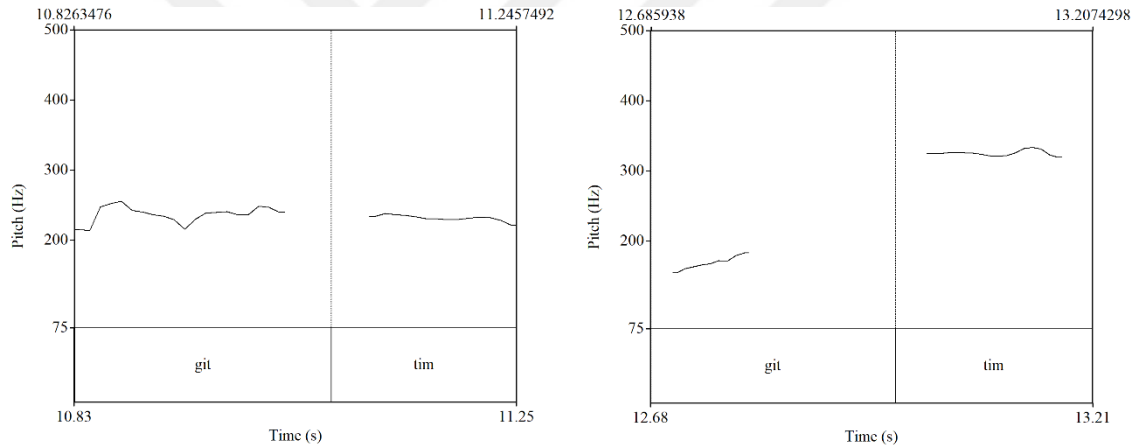
Şekil 5.182: “kahvaltıdan” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “kahvaltıdan” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “kahvaltıdan” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

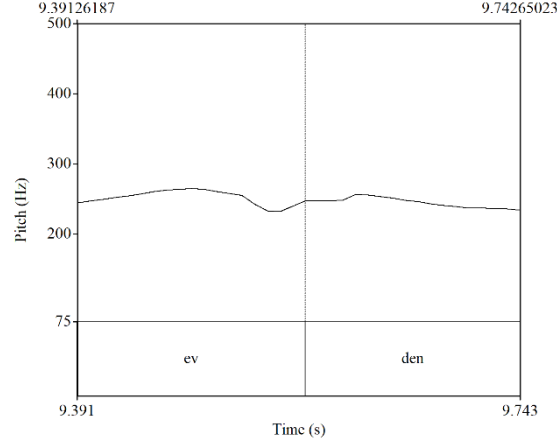
Şekil 5.183: “çıktım” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “çıktım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “çıktım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.184: “işe” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “işe” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “işe” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.185: “gittim” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “gittim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “gittim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

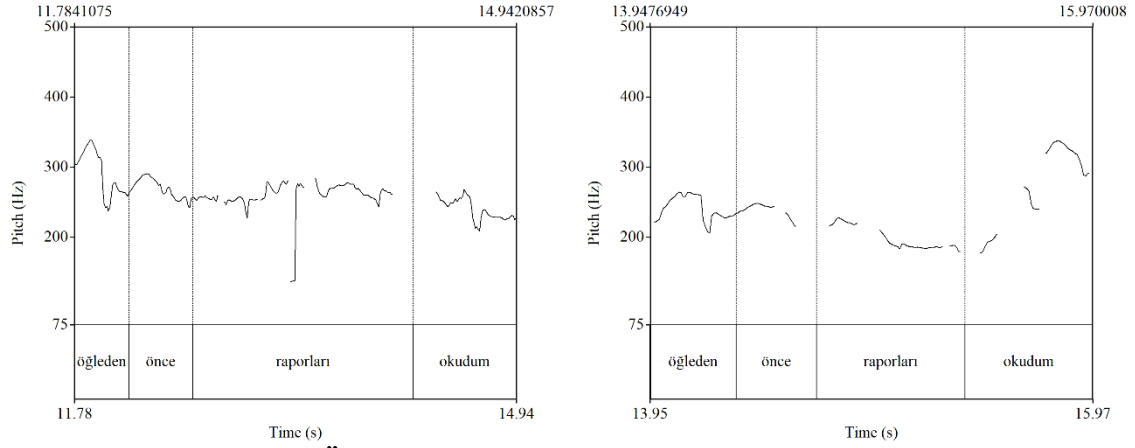

Şekil 5.186: “evden” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “evden” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

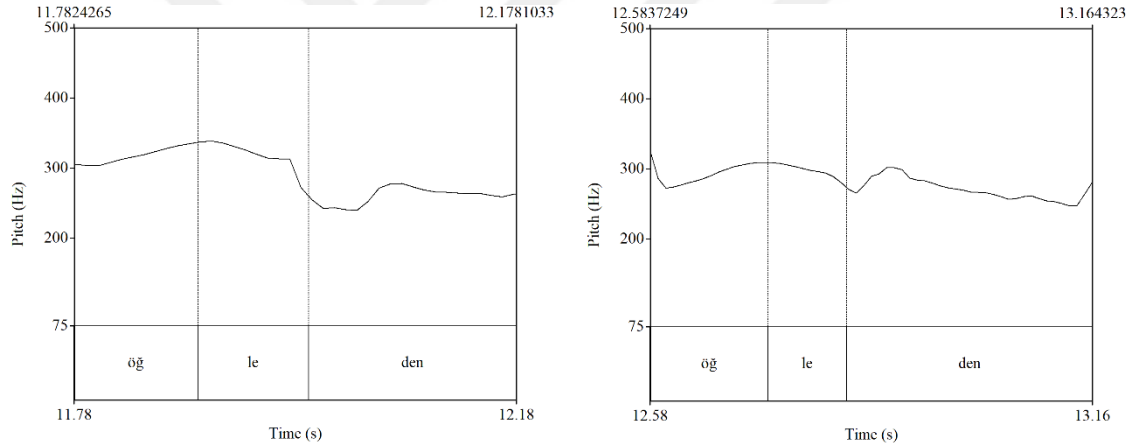
5.5.5.6. “Öğleden önce raporları okudum.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “öğleden” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “okudum” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “raporları” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından seslendirilen “önce” sözcüğünde /ön/ ilk hecesi vurgulanmıştır. Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu “öğleden” sözcüğünde /le/ orta hecesini; “raporları” sözcüğünde /ra/ ilk hecesini; “okudum” sözcüğünde /ku/ orta hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /öğ/ ilk hecesi; /la/ orta hecesi ve /dum/ son hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “önce” ve “okudum” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /ön/, /o/ heceleri vurgulanmıştır. “öğleden” sözcüğündeki vurgu /den/ son hecesi üzerindeyken “raporları” sözcüğündeki vurgu /por/ orta hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.186’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Öğleden önce raporları okudum.” cümlesinin ortalama vurgu görünümüleri sunulurken Şekil 5.187-5.188-5.189, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümelerini göstermektedir:

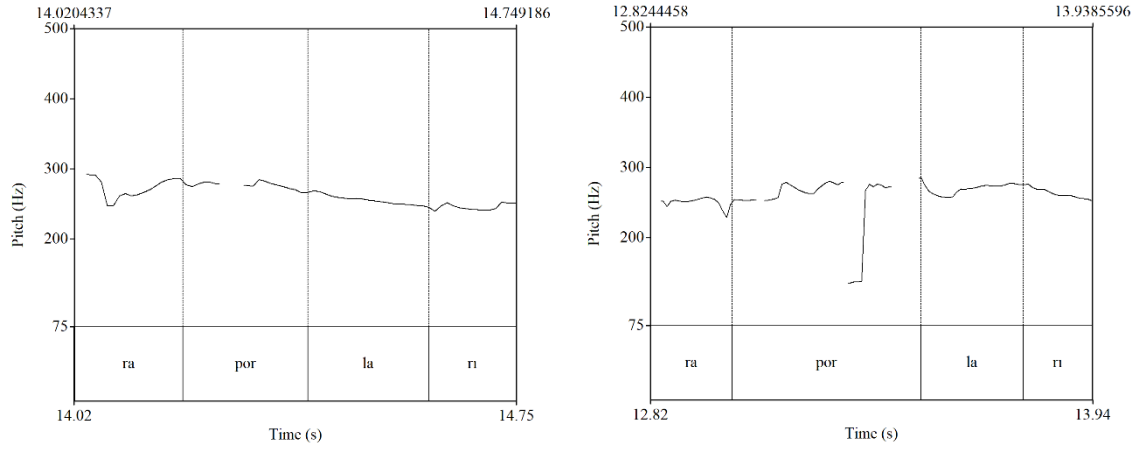

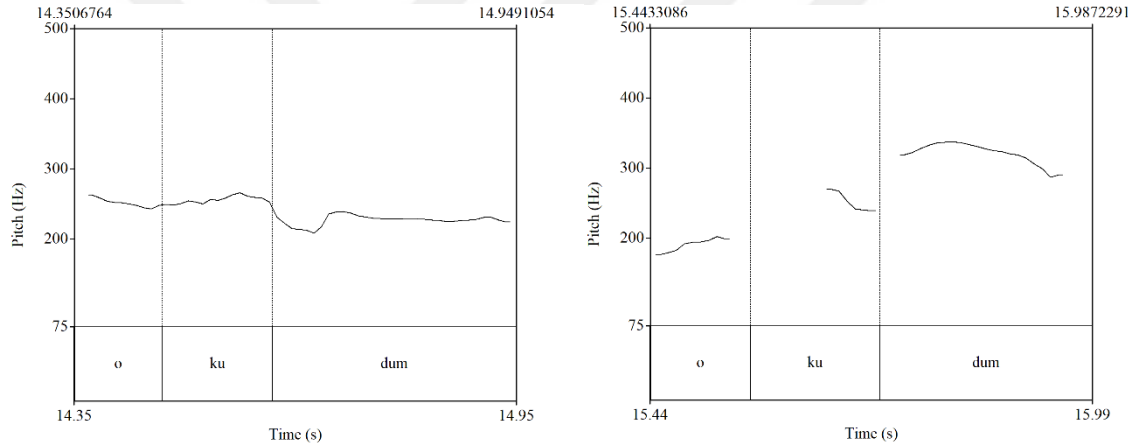
Şekil 5.186: “Öğleden önce raporları okudum.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Öğleden önce raporları okudum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Öğleden önce raporları okudum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.187: “öğleden” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “öğleden” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “öğleden” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.188: “raporları” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “raporları” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “raporları” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

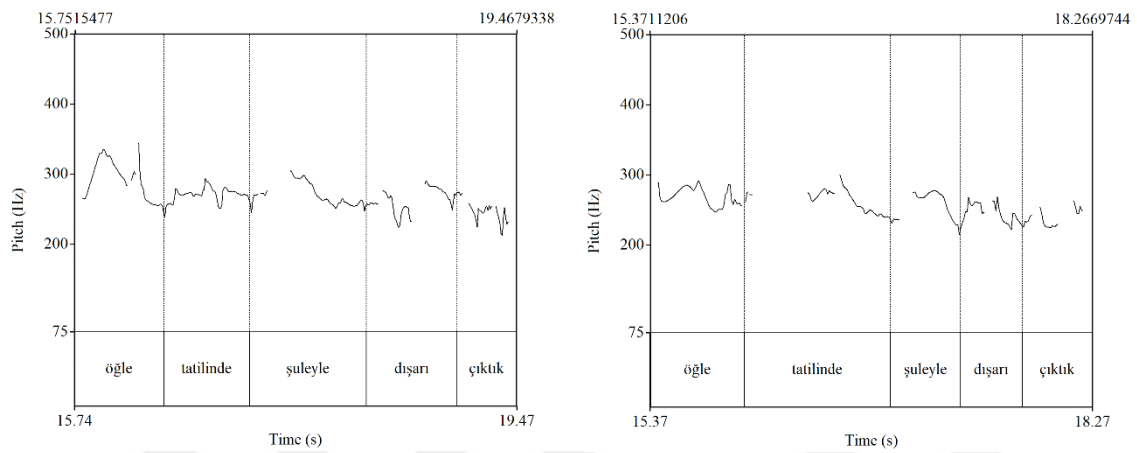

Şekil 5.189: “okudum” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “okudum” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “okudum” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

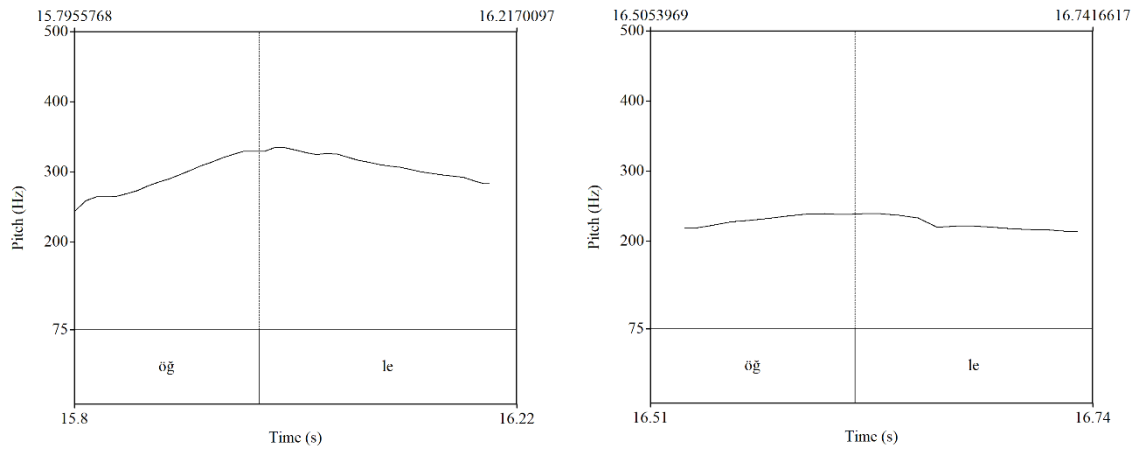
5.5.5.7. “Öğle tatilinde Şule’yle dışarı çıktık.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “öğle” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “tatilinde” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “dışarı” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından seslendirilen “tatilinde”, “Şule’yle” ve “dışarı” sözcüklerinde sırasıyla /ti/, /şu/, /şa/ ilk heceleri vurgulanmıştır. Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu “öğle” ve “çıktık” sözcüklerinde sırasıyla /le/, /tık/ son hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise

aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /öğ/, /çık/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “tatilinde” ve “çıktık” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /ta/, /çık/ heceleri vurgulanmıştır. “ögle” sözcüğündeki vurgu /le/ son hecesi üzerindeyken “Şule’yle” ve “dışarı” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /ley/, /şa/ orta heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.190’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Öğle tatilinde Şule’yle dışarı çıktık.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.191-5.192-5.193, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

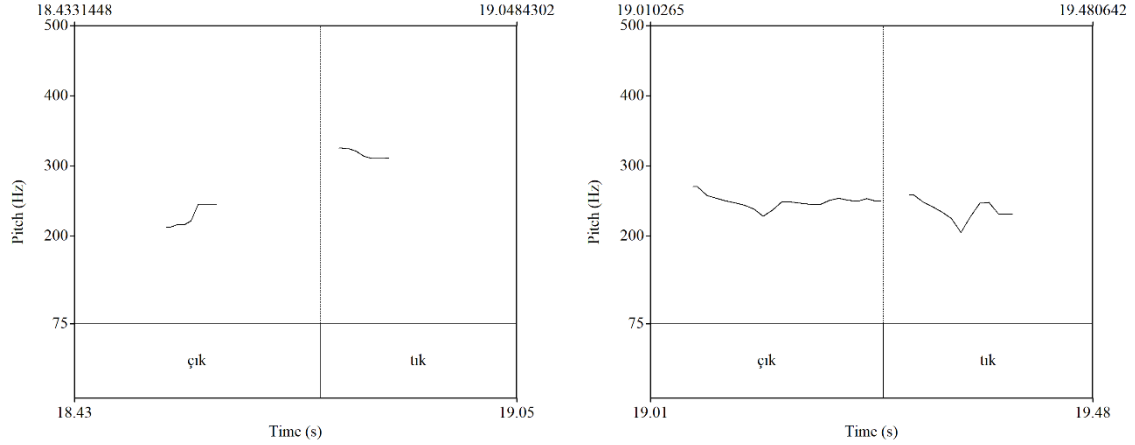

Şekil 5.190: “Öğle tatilinde Şule’yle dışarı çıktık.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Öğle tatilinde Şule’yle dışarı çıktık.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Öğle tatilinde Şule’yle dışarı çıktık.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

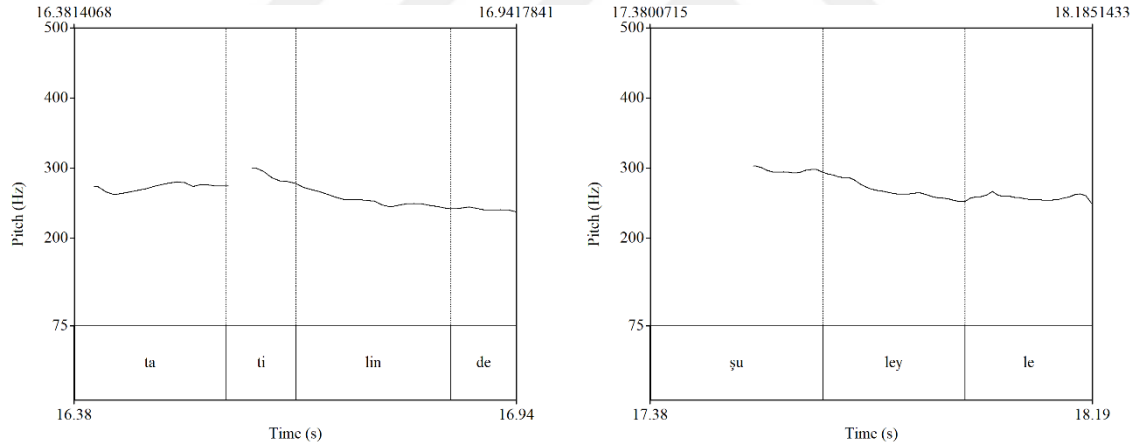

Şekil 5.191: “öğle” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “öğle” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “öğle” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü

göstermektedir.

Şekil 5.192: “çıktık” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “çıktık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “çıktık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

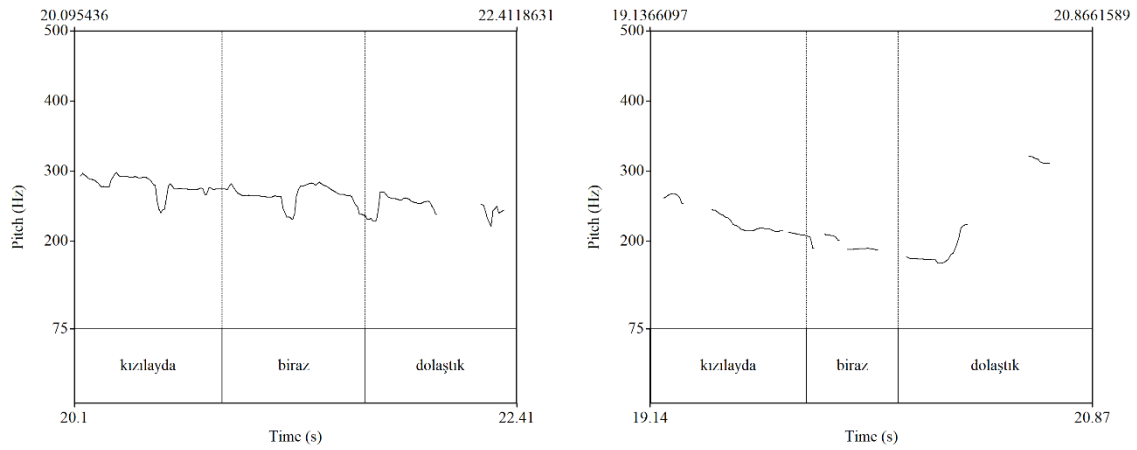

Şekil 5.193: “tatilinde” ve “Şule’yle” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “tatilinde” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “Şule’yle” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

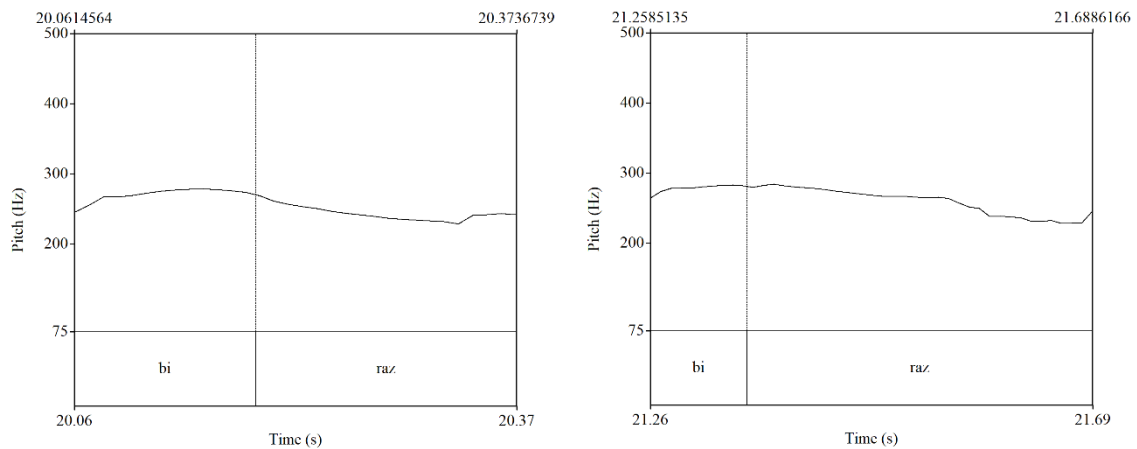
5.5.5.8. “Kızılay’da biraz dolaştık.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “Kızılay’da” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “dolaştık” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “biraz” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından seslendirilen “Kızılay’da” sözcüğünde /kɪ/ ilk hecesi vurgulanmıştır. Boşnak

katılımcıların büyük çoğunluğu “biraz” sözcüğünde /bi/ ilk hecesi ile “dolaştık” sözcüğünde /tık/ son hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /raz/ son hecesi ve /do/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “biraz” ve “dolaştık” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /bi/, /do/ heceleri vurgulanmıştır. “Kızılay’da” sözcüğündeki vurgu ise /zı/ orta hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.194’te ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Kızılay’da biraz dolaştık.” cümlesinin ortalama vurgu görünümleri sunulurken Şekil 5.195-5.196-5.197, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

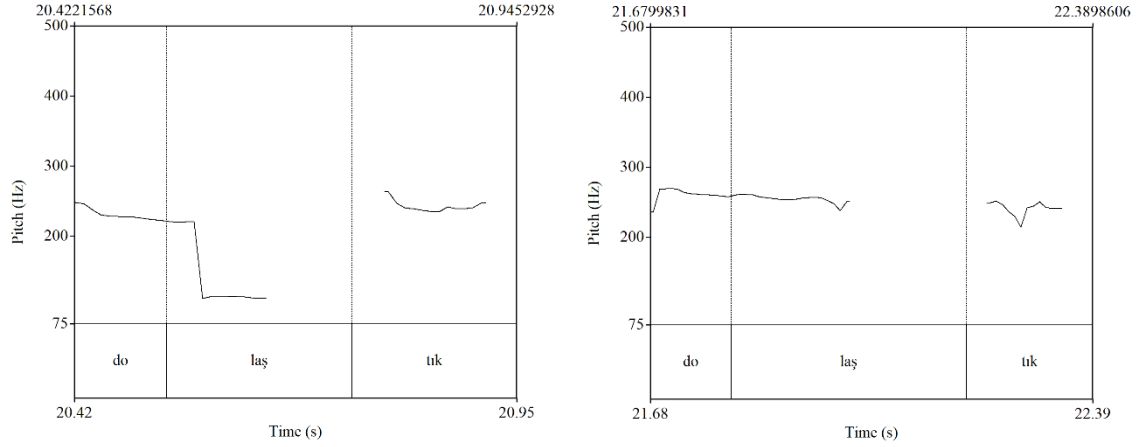

Şekil 5.194: “Kızılay’da biraz dolaştık.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Kızılay’da biraz dolaştık.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Kızılay’da biraz dolaştık.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

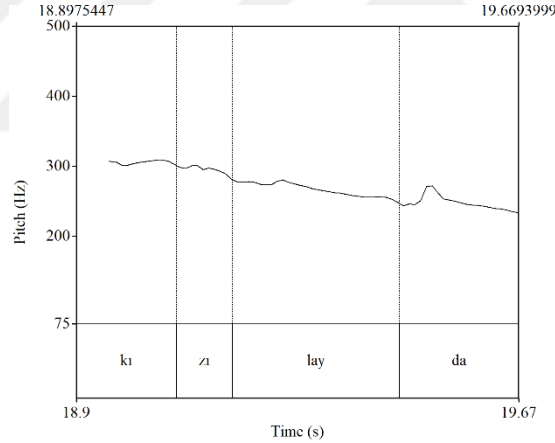

Şekil 5.195: “biraz” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “biraz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “biraz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.196: “dolaştık” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “dolaştık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “dolaştık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

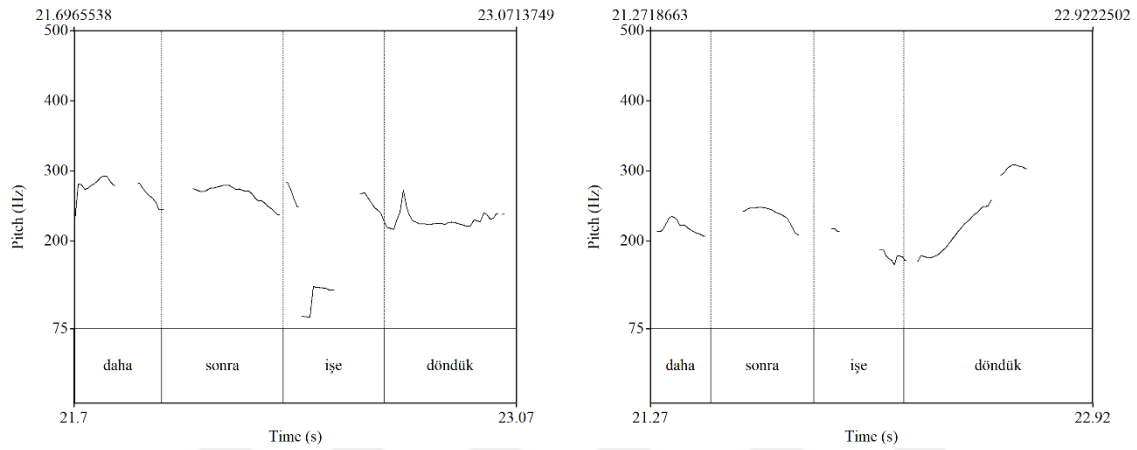

Şekil 5.197: “Kızılay'da” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “Kızılay'da” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

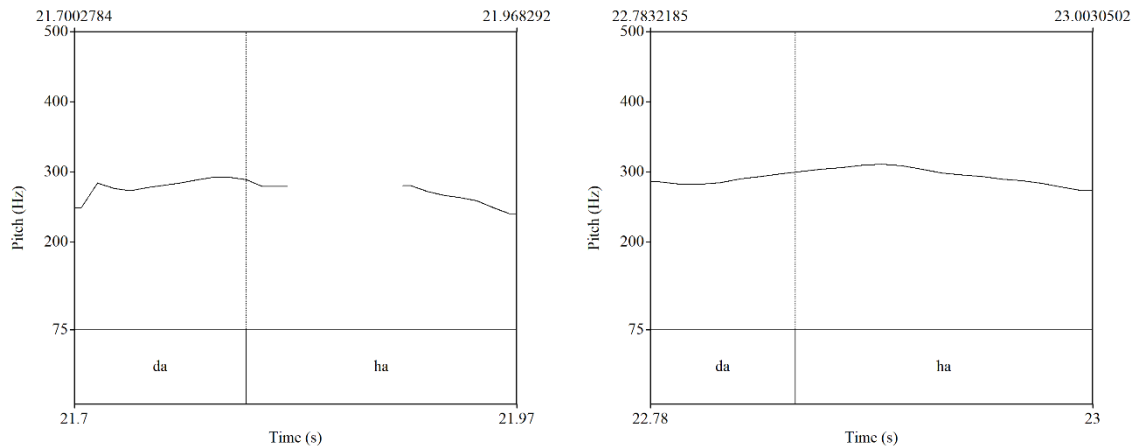
5.5.5.9. “Daha sonra işe döndük.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “daha” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “döndük” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “işe” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “daha”, “sonra”, “işe” ve “döndük” sözcüklerinde sırasıyla /da/, /son/, /i/, /dön/ ilk hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları

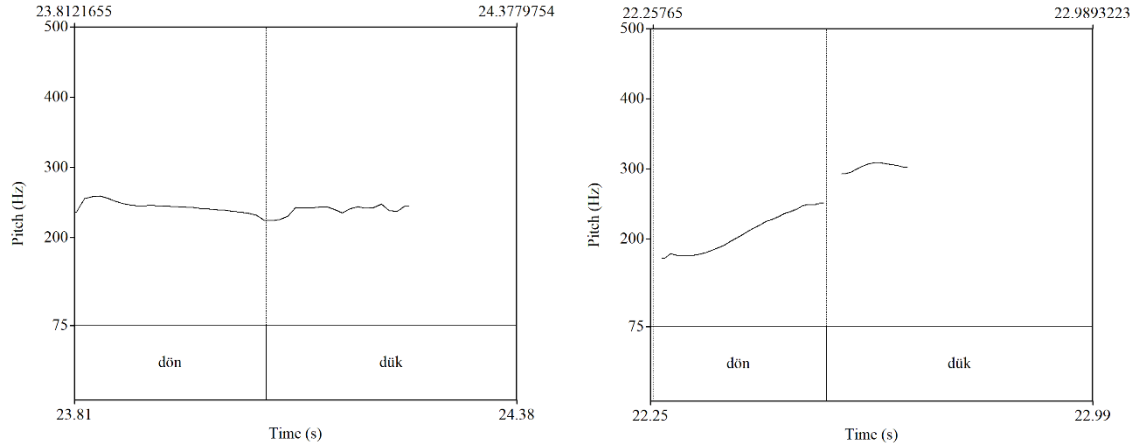
sırasıyla /ha/, /ra/, /şe/, /dük/ son heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “sonra” ve “döndük” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /son/, /dön/ heceleri vurgulanmıştır. “daha” ve “işe” sözcüklerindeki vurgu ise /ha/, /şe/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.198’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Daha sonra işe döndük.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.199-5.200, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.198: “Daha sonra işe döndük.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Daha sonra işe döndük.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Daha sonra işe döndük.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.199: “daha” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “daha” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “daha” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

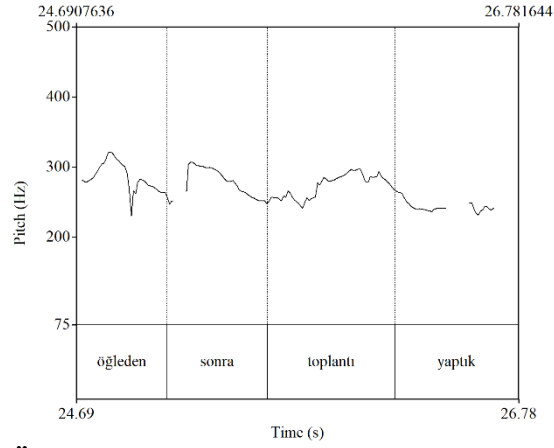

Şekil 5.200: “döndük” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “döndük” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “döndük” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

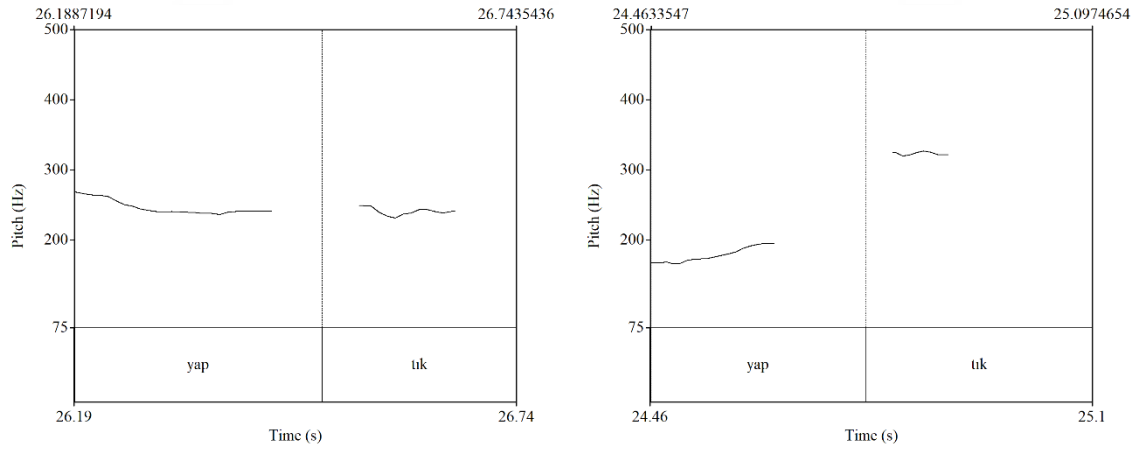
5.5.5.10. “Öğleden sonra toplantı yaptık.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “öğleden” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “toplantı” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından seslendirilen “toplantı” sözcüğünde /lan/ orta hecesi vurgulanmıştır. Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu “sonra” ve “yaptık” sözcüklerinde sırasıyla /son/, /yap/ ilk heceleri ile “öğleden” sözcüğünde /le/ orta hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /ra, /tık/ son heceleri ve /öğ/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “sonra” ve “yaptık” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /son/, /yap/ heceleri vurgulanmıştır. “öğleden” sözcüğündeki vurgu ise /den/ son hecesi üzerindeyken “toplantı” sözcüğünde /lan/ orta hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.201’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Öğleden sonra toplantı yaptık.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.202, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.201: “Öğleden sonra toplantı yaptık.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Öğleden sonra toplantı yaptık.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

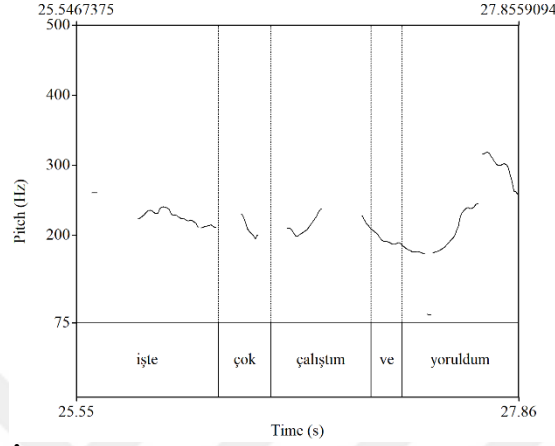

Şekil 5.202: “yaptık” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “yaptık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “yaptık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

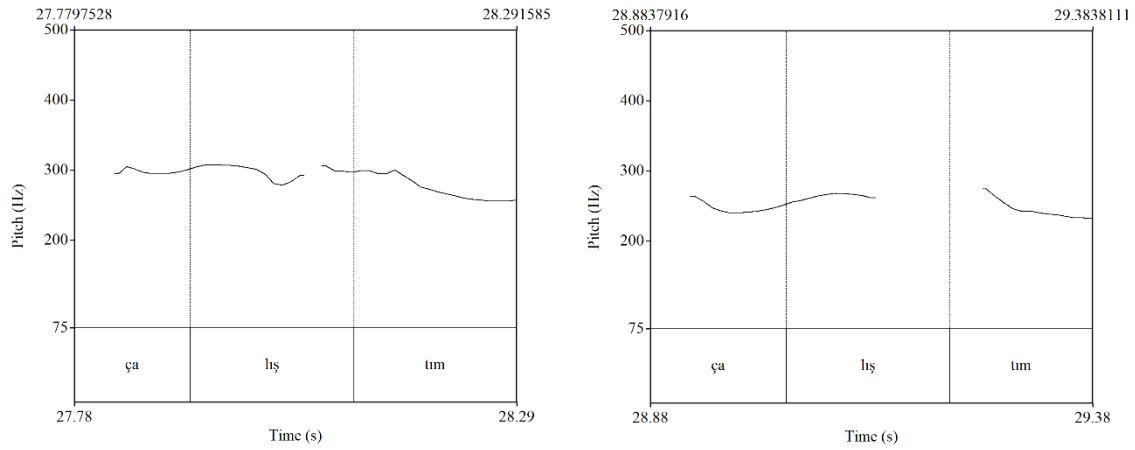
5.5.5.11. “İşte çok çalıştım ve yoruludum.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “yoruludum” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “ve” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından seslendirilen “işte” sözcüğünde /iʃ/ ilk hecesi vurgulanmıştır. Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu “çalıştım” sözcüğünde /iʃ/ orta hecesi ile “yoruludum” sözcüğünde /yo/ ilk hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /tım/ son hecesi ve /dum/ son hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “çalıştım” ve “yoruludum” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /ça/, /yo/ heceleri vurgulanmıştır. “işte”

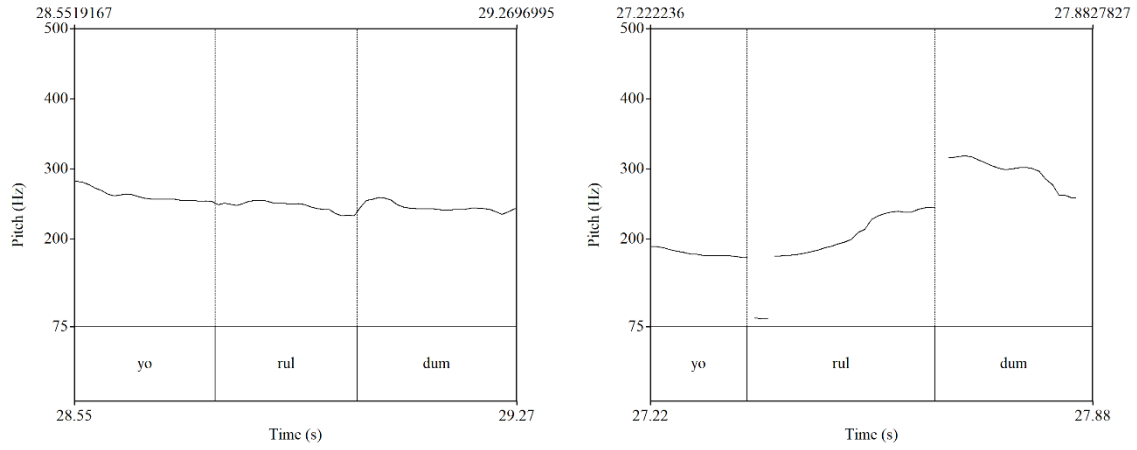
sözcüğündeki vurgu ise /te/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.203'te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “İşte çok çalıştım ve yoruldum.” cümlesinin ortalama vurgu görünümleri sunulurken Şekil 5.204-5.205-5.206, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

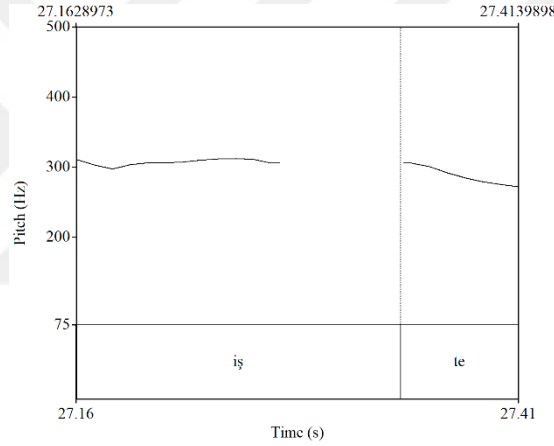
Şekil 5.203: “İşte çok çalıştım ve yoruldum.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “İşte çok çalıştım ve yoruldum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.204: “çalıştım” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “çalıştım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “çalıştım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.205: “yoruldum” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “yoruldum” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “yoruldum” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

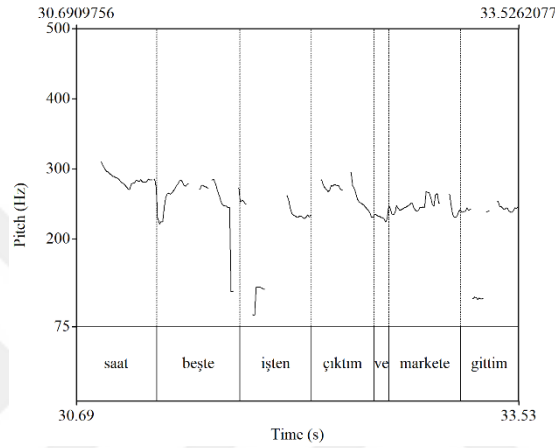

Şekil 5.206: “işte” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “işte” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

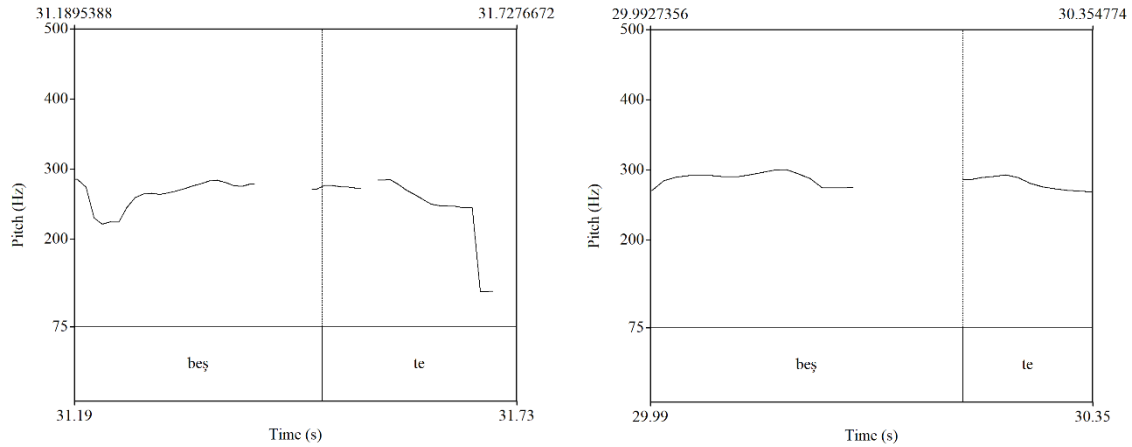
5.5.5.12. “Saat beşte işten çıktım ve markete gittim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “saat” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “markete” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından seslendirilen “çıktım” sözcüğünde /tım/ son hecesi vurgulanmıştır. Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu “saat” ve “gittim” sözcüklerinde sırasıyla /sa/, /git/ ilk heceleri ile “beşte” ve “işten” sözcüklerinde sırasıyla /te/, /ten/ son hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /at/, /tim/ son heceleri ve /beş/, /iş/ ilk heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Yine “markete” sözcüğünde Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından /ke/ orta hecesi vurgulanırken diğer Boşnak

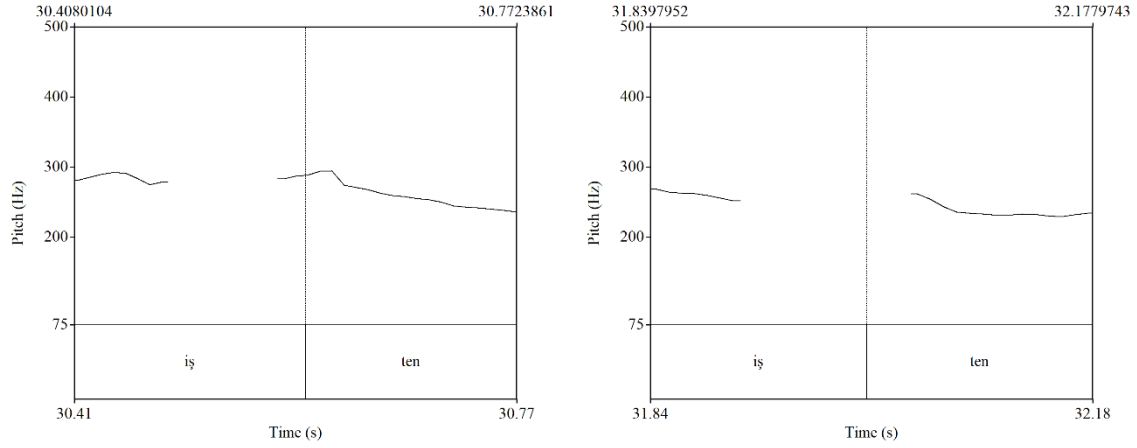
katılımcılar /mar/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “saat”, “markete” ve “gittim” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /sa/, /mar/, /git/ heceleri vurgulanmıştır. “beşte”, “işten” ve “çıktım” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /te/, /ten/, /tım/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.207’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Saat beşte işten çıktım ve markete gittim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümleri sunulurken Şekil 5.208-5.209-5.2010, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

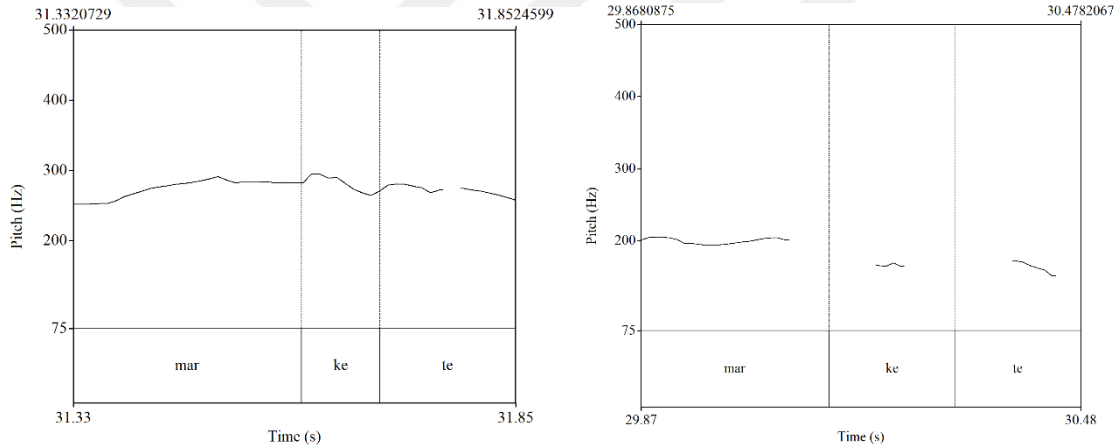
Şekil 5.207: ‘‘Saat beşte işten çıktım ve markete gittim.’’ cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği ‘‘Saat beşte işten çıktım ve markete gittim.’’ cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 208: ‘‘beşte’’ sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen ‘‘beşte’’ sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen ‘‘beşte’’ sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 209: “işten” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “işten” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “işten” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

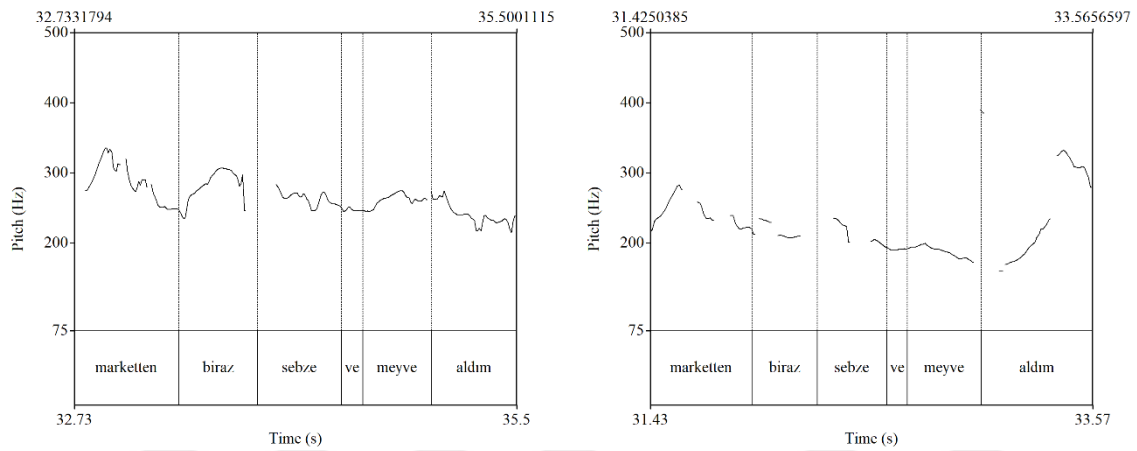

Şekil 5.210: “markete” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “markete” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “markete” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

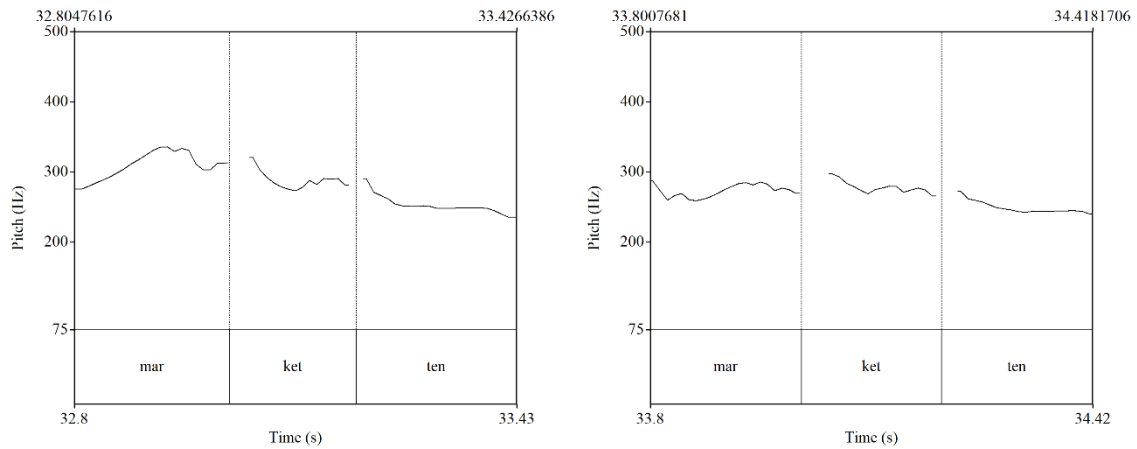
5.5.5.13. “Marketten biraz sebze ve meyve aldım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “marketten” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “aldım” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “meyve” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından seslendirilen “sebze” ve “meyve” sözcüklerinde sırasıyla /seb/, /mey/ ilk heceleri vurgulanmıştır. Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu “marketten” ve “biraz” sözcüklerinde sırasıyla /mar/, /bi/ ilk heceleri ile “aldım” sözcüğünde /dım/ son hecesini

vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /ket/ orta hecesi, /raz/ son hecesi ve /al/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “biraz”, “sebze”, “meyve” ve “aldım” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /bi/, /seb/, /mey/, /al/ heceleri vurgulanmıştır. “marketten” sözcüğündeki vurgu ise /ket/ orta hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.211’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Marketten biraz sebze ve meyve aldım.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.212-5.213, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

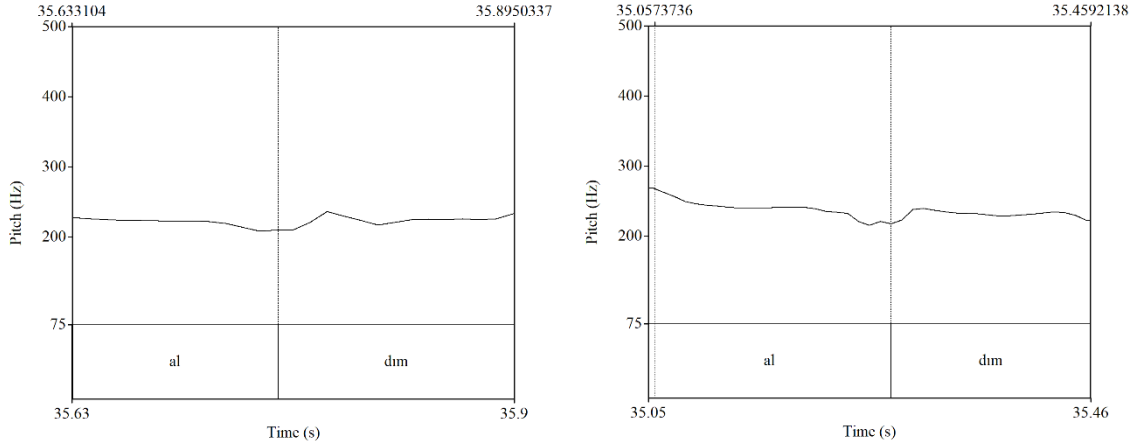

Şekil 5.211: “Marketten biraz sebze ve meyve aldım.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Marketten biraz sebze ve meyve aldım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Marketten biraz sebze ve meyve aldım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.212: “marketten” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “marketten” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “marketten” sözcüğüne ait ortalama

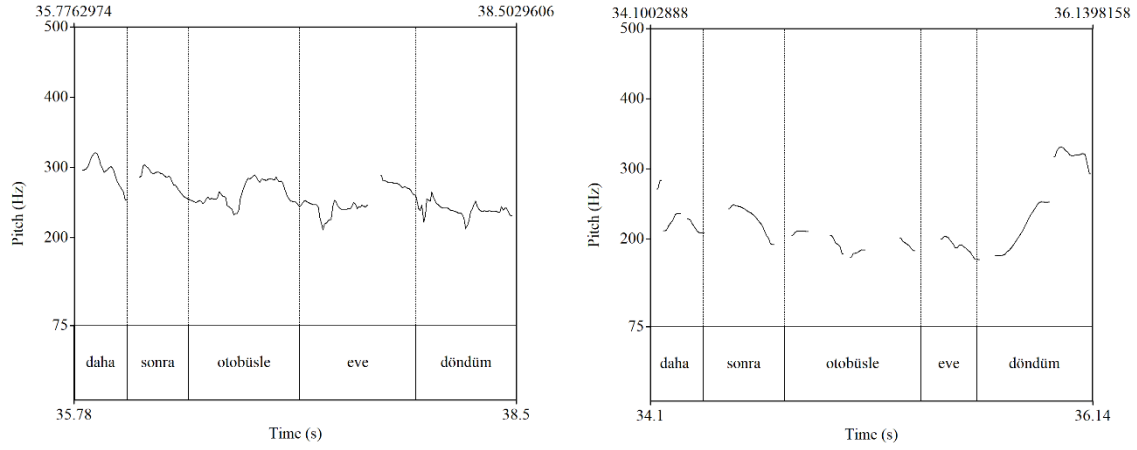
vurgu görünümünü göstermektedir.

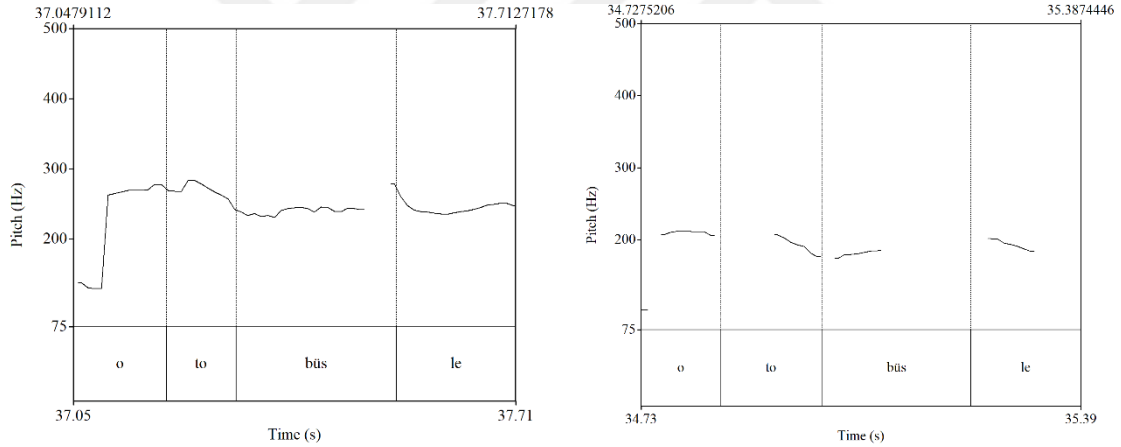
Şekil 5.213: “aldım” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “aldım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “aldım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.5.14. “Daha sonra otobüsle eve döndüm.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “daha” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “döndüm” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “eve” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “daha”, “sonra”, “eve” ve “döndüm” sözcüklerinde sırasıyla /da/, /son/, /e/, /dön/ ilk heceleri ile “otobüsle” sözcüğünde /to/ orta hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /ha/, /ra/, /ve/, /düm/ son heceleri ile /o/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “biraz”, “sebze”, “meyve” ve “aldım” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /bi/, /seb/, /mey/, /al/ heceleri vurgulanmıştır. “otobüsle” sözcüğündeki vurgu ise /le/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.214’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Daha sonra otobüsle eve döndüm.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.215-5.216-5.217, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

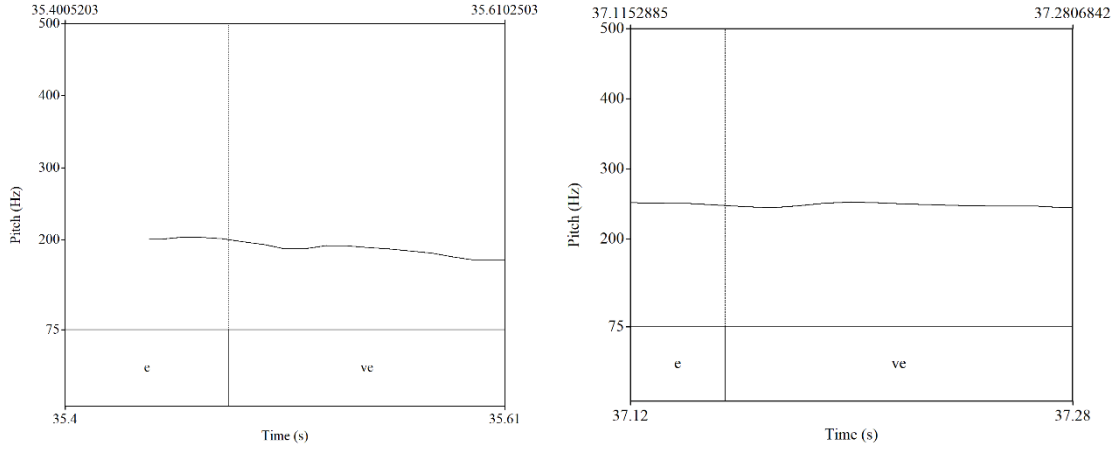

Şekil 5.214: “Daha sonra otobüsle eve döndüm.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Daha sonra otobüsle eve döndüm.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Daha sonra otobüsle eve döndüm.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

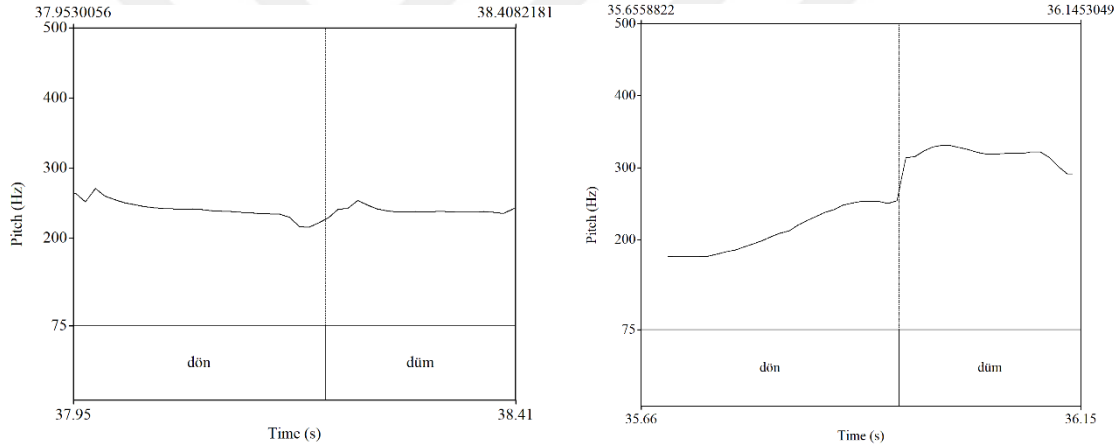

Şekil 5.215: “otobüsle” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “otobüsle” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “otobüsle” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.216: “eve” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “eve” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “eve” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

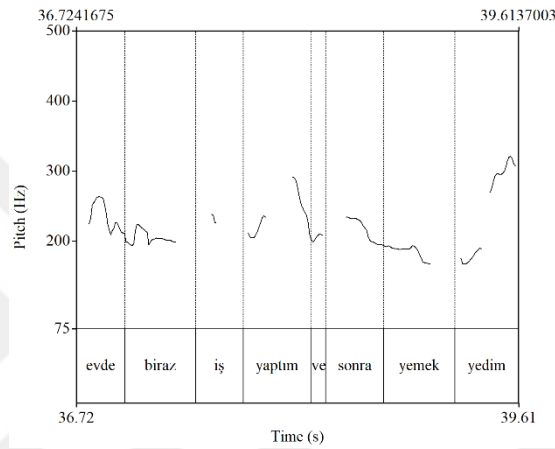

Şekil 5.217: “döndüm” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “döndüm” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “döndüm” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

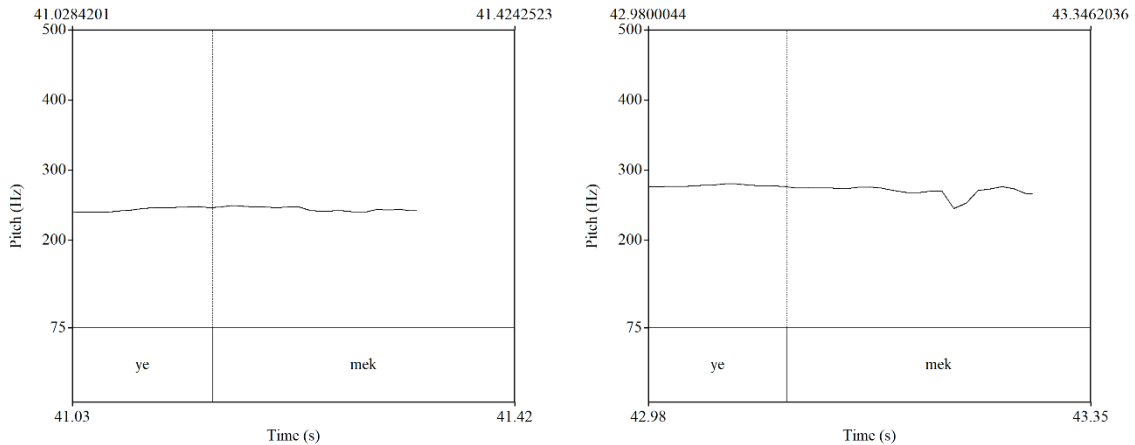
5.5.5.15. “Evde biraz iş yaptım ve sonra yemek yedim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “yedim” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “yemek” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından seslendirilen “evde” ve “yaptım” sözcüklerinde sırasıyla /ev/ ilk hecesi ile /tım/ son hecesi vurgulanmıştır. Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu “biraz”, “sonra”, “yemek” ve “yedim” sözcüklerinde sırasıyla /bi/, /son/ ilk heceleri ile /mek/, /dim/ son hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla

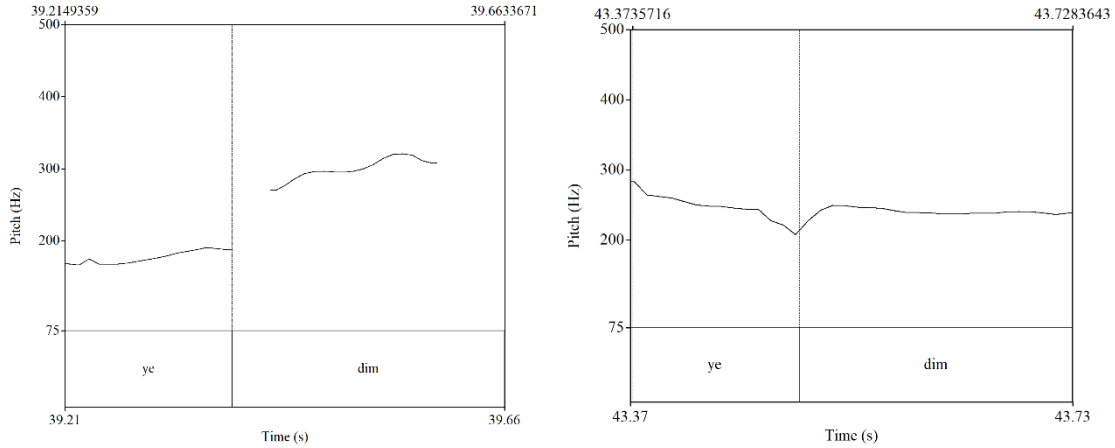
/raz/, /ra/ son heceleri ile /ye/, /ye/ ilk heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “biraz”, “yaptım”, “sonra” ve “yedim” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /bi/, /yap/, /son/, /ye/ heceleri vurgulanmıştır. “evde” ve “yemek” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /de/, /mek/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.218’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Evde biraz iş yaptım ve sonra yemek yedim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümleri sunulurken Şekil 5.219-5.220-5.221, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

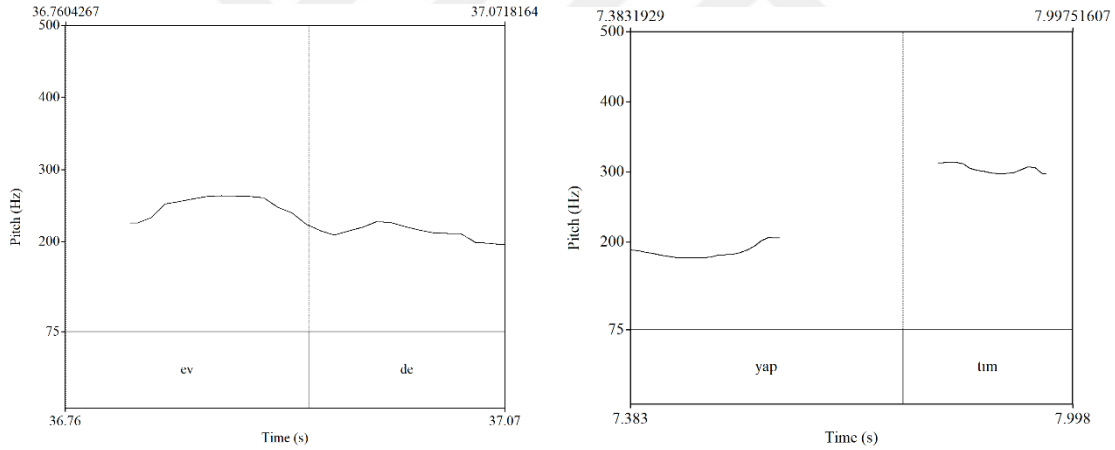
Şekil 5.218: “Evde biraz iş yaptım ve sonra yemek yedim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Evde biraz iş yaptım ve sonra yemek yedim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.219: “yemek” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “yemek” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “yemek” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.220: “yedim” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “yedim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “yedim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

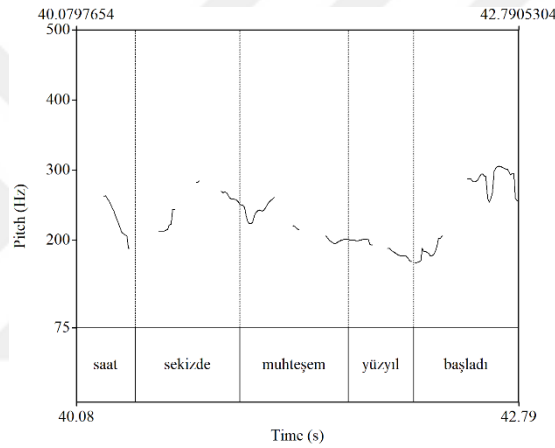

Şekil 5.221: “evde” ve “yaptım” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “evde” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “yaptım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

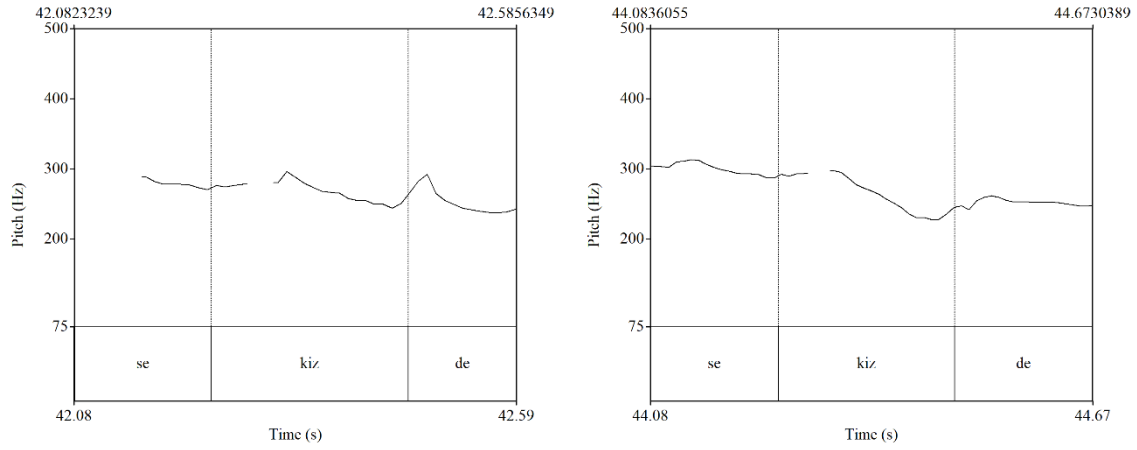
5.5.5.16. “Saat sekizde “Muhteşem Yüzyıl” başladı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “başladı” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “Yüzyıl” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “saat”, “sekizde” ve “muhteşem” sözcüklerinde sırasıyla /sa/ ilk hecesi ile /kiz/, /te/, orta hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları

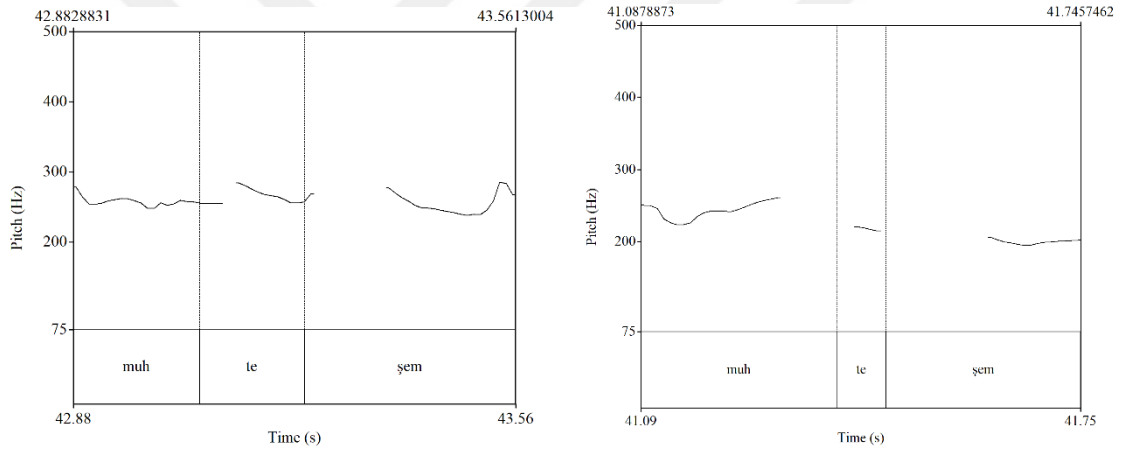
sırasıyla /ra/ son hecesi ile /se/, /muh/ ilk heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Yine Boşnak öğrencilerin büyük çoğunluğu “Yüzyıl” sözcüğünde /yıl/ son hecesi ile “başladı” sözcüğünde /la/ orta hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak öğrenciler de aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /yüz/ ilk hecesi ile /dı/ son hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “saat”, “sekizde”, “Yüzyıl” ve “başladı” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /sa/, /se/, /yüz/, /baş/ heceleri vurgulanmıştır. “Muhteşem” sözcüğündeki vurgu ise /şem/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.222’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Saat sekizde “Muhteşem Yüzyıl” başladı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.223-5.224-5.225-5.226, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

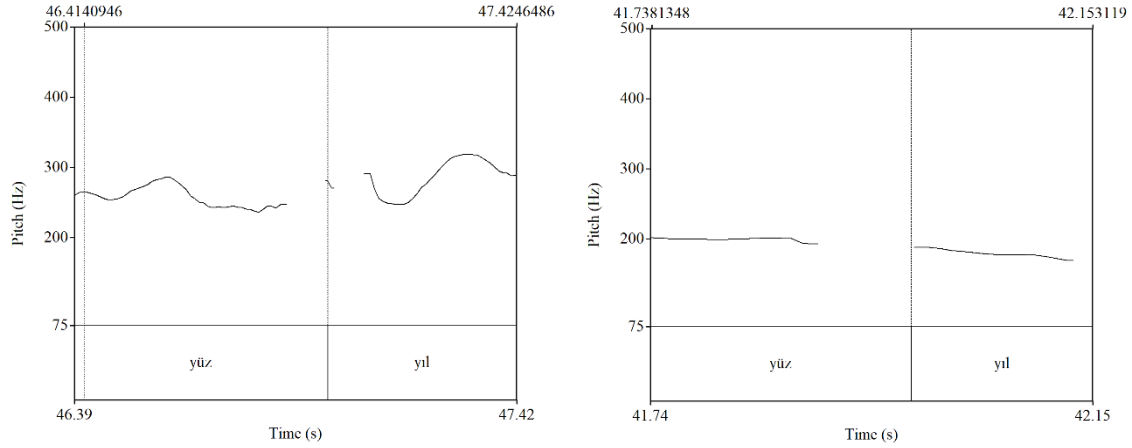
Şekil 5.222: “Saat sekizde “Muhteşem Yüzyıl” başladı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Saat sekizde “Muhteşem Yüzyıl” başladı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

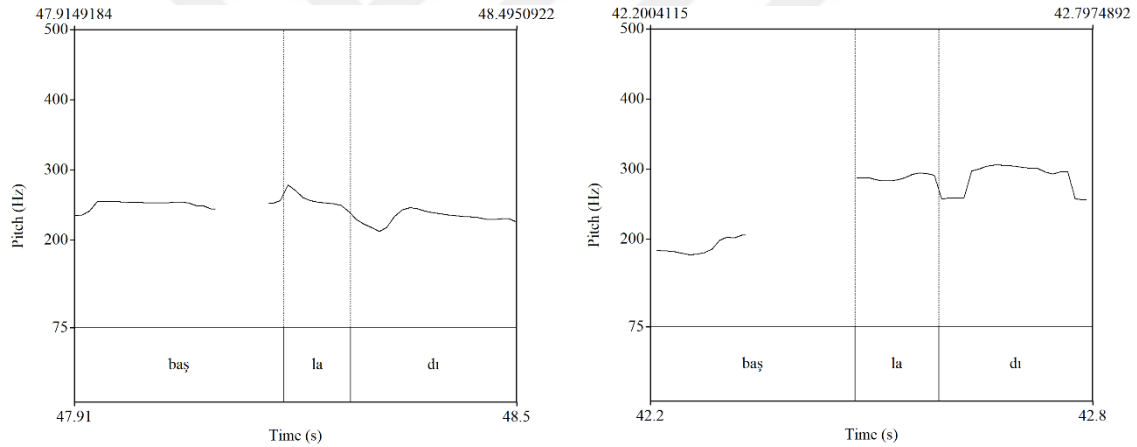
Şekil 5.223: “sekizde” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “sekizde” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “sekizde” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.224: “Muhteşem” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Muhteşem” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Muhteşem” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.225: “Yüzyıl” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Yüzyıl” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Yüzyıl” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

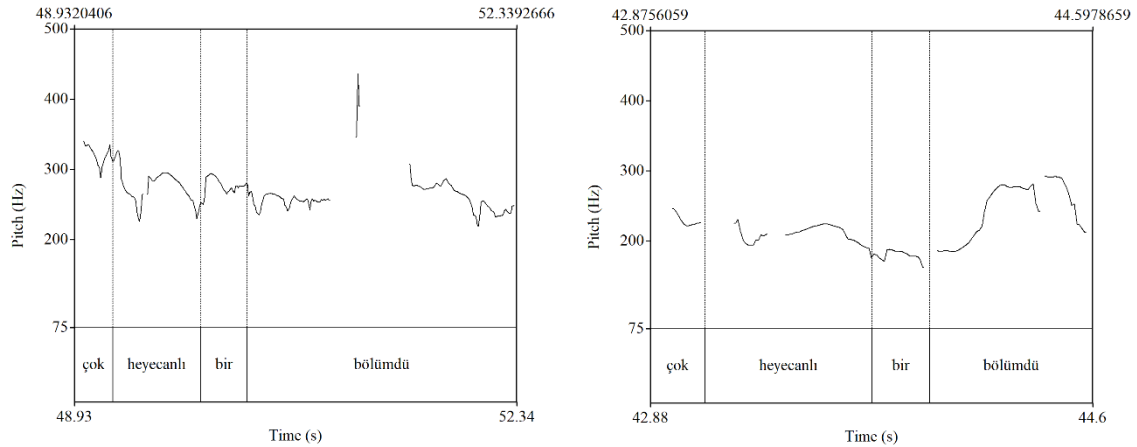

Şekil 5.226: “başladı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “başladı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “başladı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

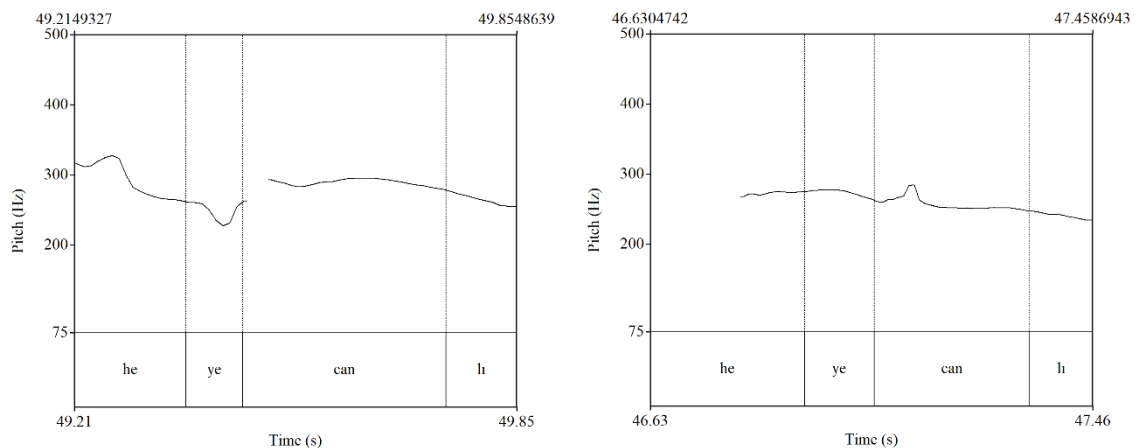
5.5.5.17. “Çok heyecanlı bir bölümdü.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “çok” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “bölümdü” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “bir” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “heyecanlı” ve “bölümdü” sözcüklerinde sırasıyla /he/ ilk hecesi ile /dü/, son

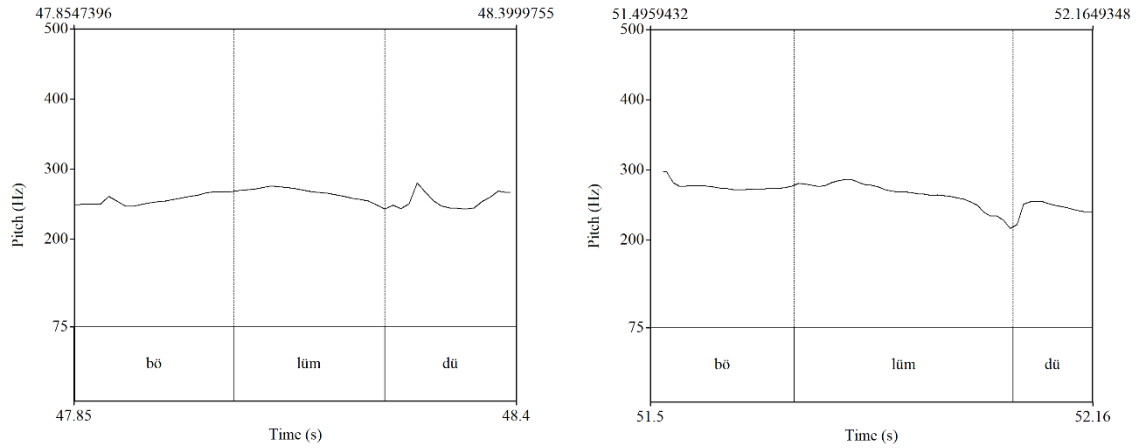
hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /can/ orta hecesi ile /bö/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “heyecanlı” ve “bölümdü” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /he/, /bö/ heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.227’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Çok heyecanlı bir bölümdü.” cümlesinin ortalama vurgu görünümleri sunulurken Şekil 5.228-5.229, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

Şekil 5.227: “Çok heyecanlı bir bölümdü.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Çok heyecanlı bir bölümdü.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Çok heyecanlı bir bölümdü.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.228: “heyecanlı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “heyecanlı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “heyecanlı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

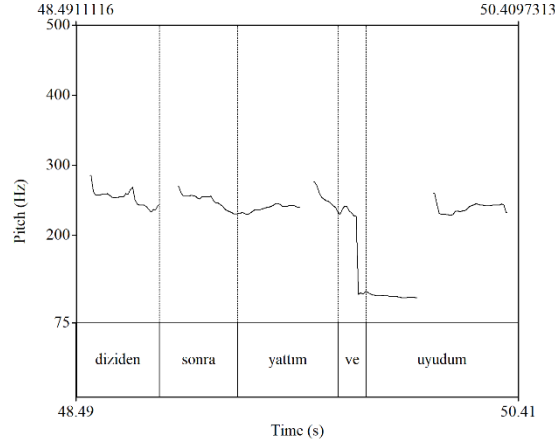

Şekil 5.229: “bölümdü” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “bölümdü” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “bölümdü” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

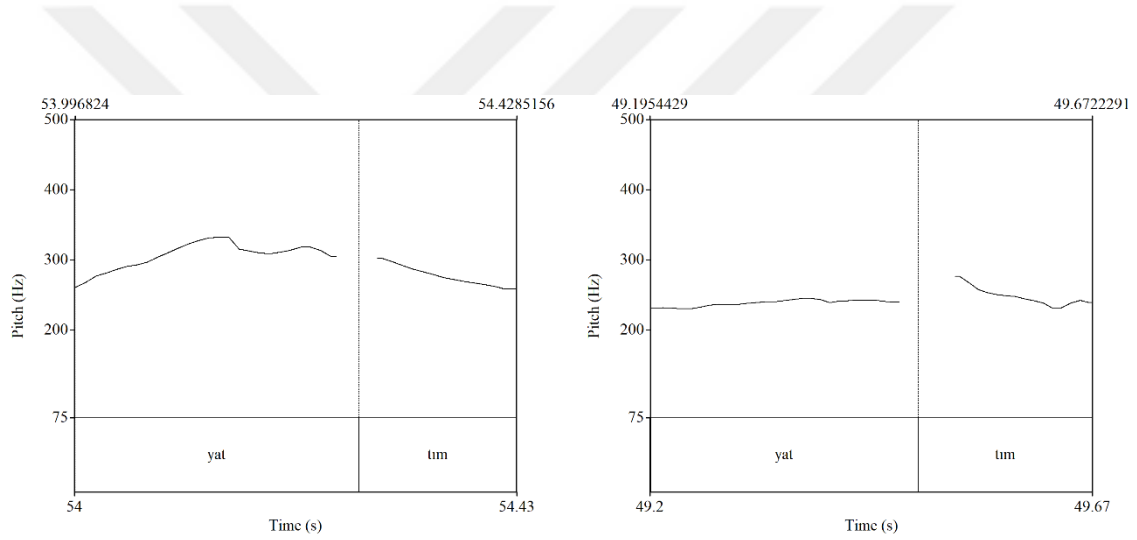
5.5.5.18. “Diziden sonra yattım ve uyudum.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “diziden” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “ve” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin tümü tarafından seslendirilen “diziden” sözcüğünde /di/ ilk hecesi vurgulanmıştır. Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu “sonra” ve “yattım” sözcüklerinde sırasıyla /son/ ilk hecesi ile /tım/ son hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /ra/ son hecesi ile /yat/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Yine Boşnak öğrencilerin büyük çoğunluğu “uyudum” sözcüğünde /yu/ orta hecesi vurgularken diğer Boşnak öğrenciler vurguyu /dum/ son hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “sonra” ve “uyudum” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /son/, /u/ heceleri vurgulanmıştır. “diziden” ve “yattım” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /den/, /tım/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.230’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Diziden sonra yattım ve uyudum.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.231-5.232-5.233, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

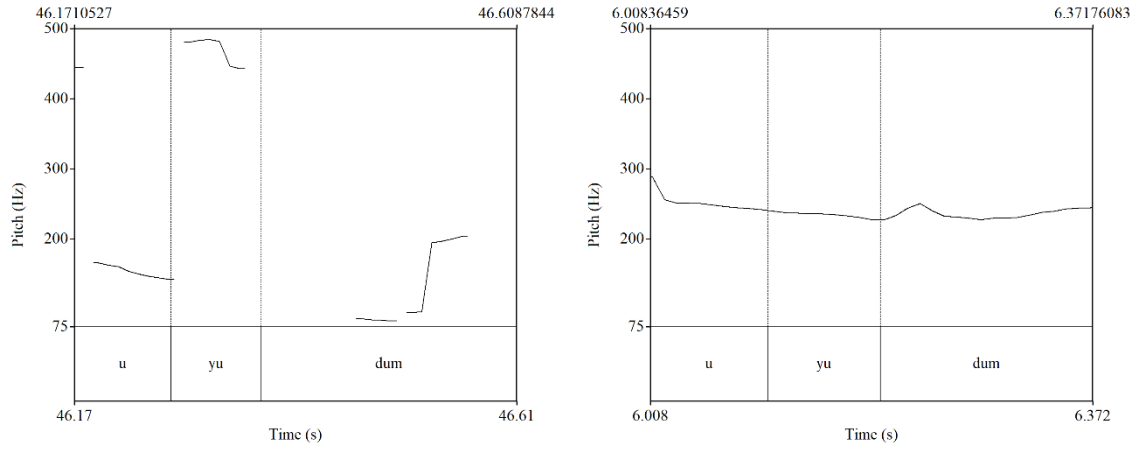

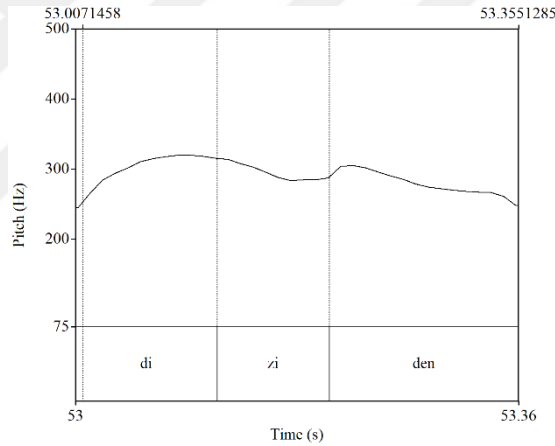
Şekil 5.230: “Diziden sonra yattım ve uyudum” başladı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Diziden sonra yattım ve uyudum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.231: “yattım” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “yattım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “yattım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.232: “uyudum” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “uyudum” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “uyudum” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

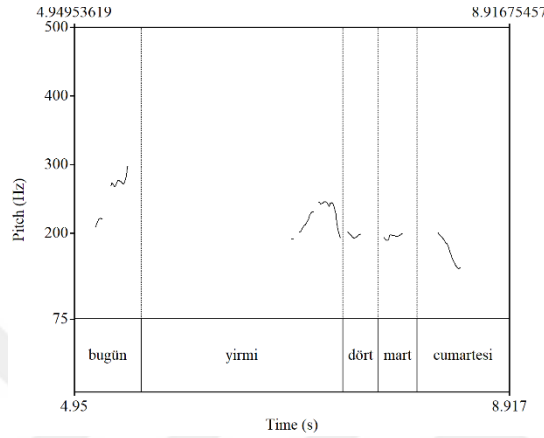
Şekil 5.233: “diziden” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “diziden” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.6. “Sevgili Günlük” İsimli Okuma Metnindeki Cümle ve Sözcük Vurguları

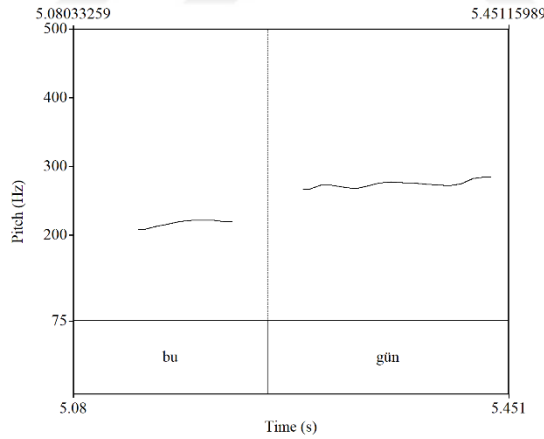
5.5.6.1. “Bugün yirmi dört Mart Cumartesi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “bugün” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “Mart” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “bugün” ve “yirmi” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /gün/, /mi/ olmak üzere son hecede, “Cumartesi” sözcüğündeki vurgunun da /mar/ olmak üzere orta hecede bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular ise “bugün”

sözcüğünde ilk hece olan /bu/ hecesi, “yirmi” sözcüğünde /mi/ son hecesi ve “Cumartesi” sözcüğünde /mart/ orta hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.234’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Bugün yirmi dört Mart Cumartesi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.235, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.234: “Bugün yirmi dört Mart Cumartesi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Bugün yirmi dört Mart Cumartesi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

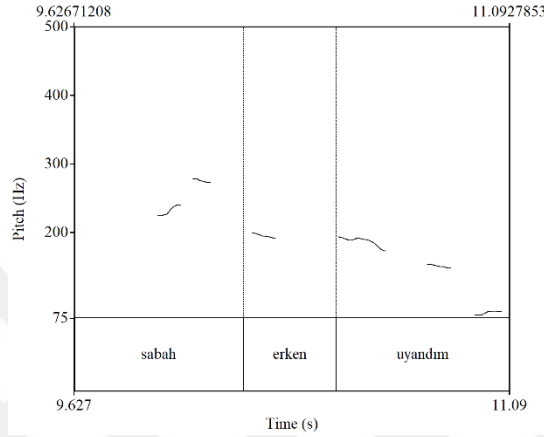

Şekil 5.235: “bugün” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “bugün” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

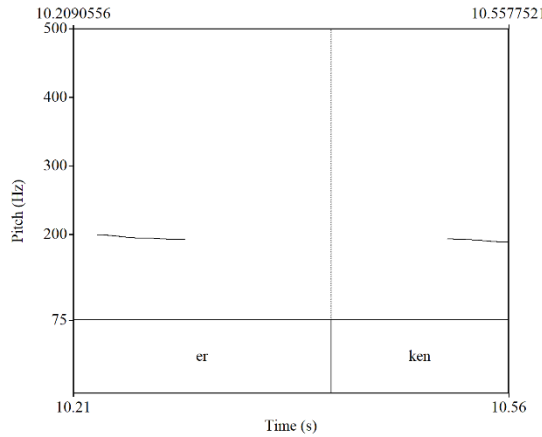
5.5.6.2. “Sabah erken uyandım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “sabah” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “erken” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “erken” ve “uyandım” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /er/, /u/ olmak üzere ilk hecede;

“sabah” sözcüğündeki vurgunun da /bah/ olmak üzere son hecede bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular ise “uyandım” sözcüğünde ilk hece olan /u/ hecesi; “sabah” ve “erken” sözcüklerinde sırasıyla /bah/, /ken/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.236’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Sabah erken uyandım.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.237, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

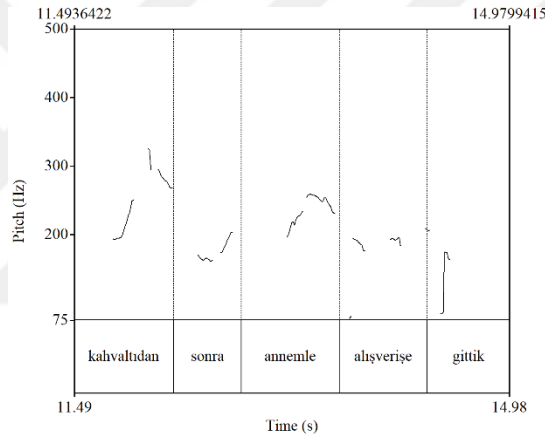
Şekil 5.236: “Sabah erken uyandım.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Sabah erken uyandım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

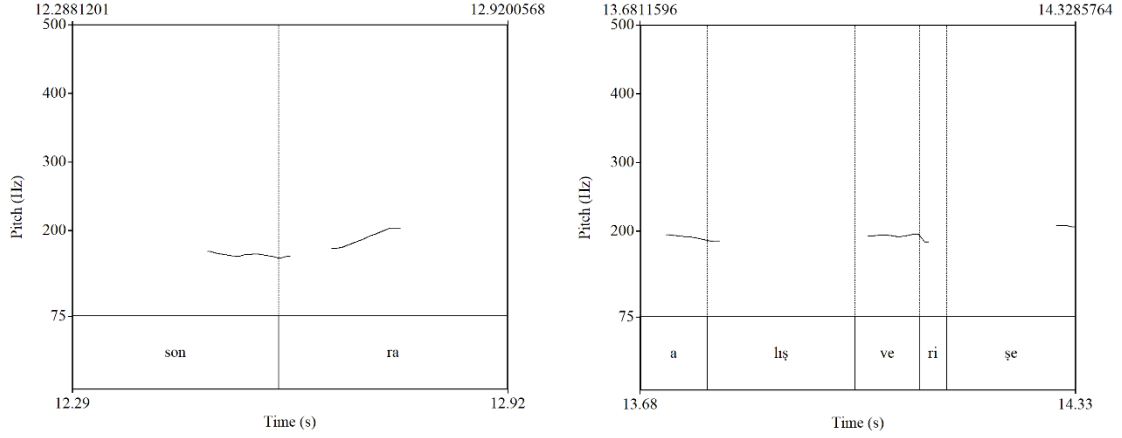
Şekil 5.237: “erken” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “erken” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.6.3. “Kahvaltıdan sonra annemle alışverişe gittik.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “kahvaltıdan” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “alışverişe” sözcüğündedir.

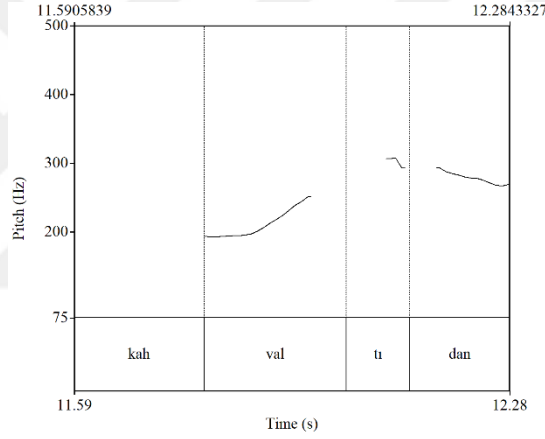
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “gittik” sözcüğündeki vurgu /git/ olmak üzere ilk hecede; “annemle” ve “alışverişe” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /nem/, /lış/ olmak üzere son hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. “kahvaltıdan” ve “sonra” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /dan/, /ra/ son heceleri üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde, “sonra” ve “gittik” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /son/, /git/ heceleri; “annemle” ve “alışverişe” sözcüklerinde sırasıyla /nem/, /lış/ orta heceleri ve “kahvaltıdan” sözcüğünde /dan/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.238’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Kahvaltıdan sonra annemle alışverişe gittik.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.239-5.240, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.238: “Kahvaltıdan sonra annemle alışverişe gittik.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Kahvaltıdan sonra annemle alışverişe gittik.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.239: “sonra” ve “alışverişe” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “sonra” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “alışverişe” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

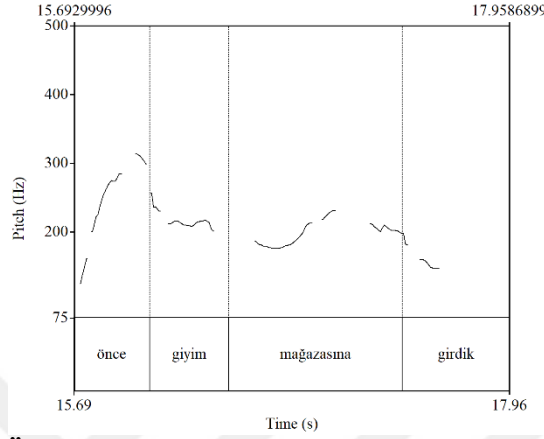

Şekil 5.240: “kahvaltıdan” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “kahvaltıdan” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

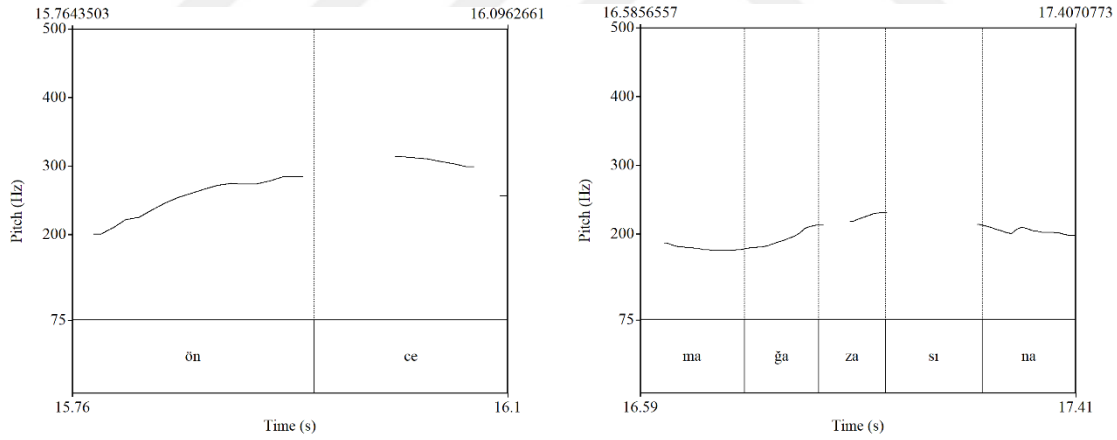
5.5.6.4. “Önce giyim mağazasına girdik.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “önce” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “mağazasına” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “girdik” sözcüğündeki vurgu /gir/ olmak üzere ilk hecede; “önce” ve “giyim” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /cem/, /yim/ olmak üzere son hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. “mağazasına” sözcüğündeki vurgu ise /za/ son hecesi üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde, “önce”, “mağazasına” ve “girdik” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /ön/, /ma/, /gir/ heceleri;

“giyim” sözcüğünde ise /yim/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.241’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Önce giyim mağazasına girdik.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.242, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.241: “Önce giyim mağazasına girdik.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Önce giyim mağazasına girdik.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

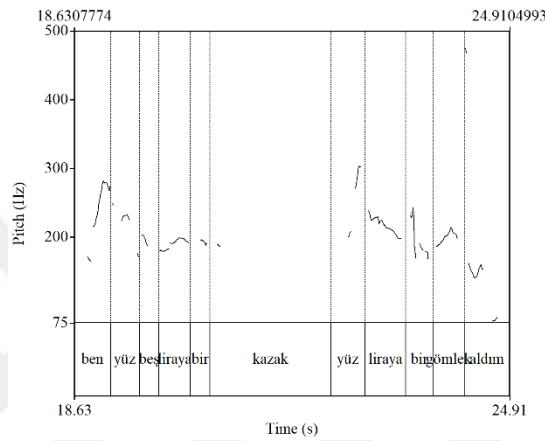

Şekil 5.242: “önce” ve “mağazasına” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “önce” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “mağazasına” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

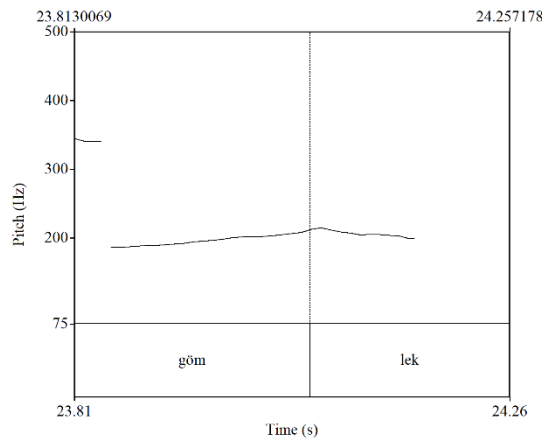
5.5.6.5. “Ben yüz liraya bir kazak ve yüz liraya bir gömlek aldım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “yüz” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “gömlek” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “kazak” ve “aldım” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /ka/, /al/ olmak üzere ilk hecede; “liraya”

ve “gömlek” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /ya/, /lek/ olmak üzere son hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “kazak”, “gömlek” ve “aldım” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /ka/, /göm/, /al/ heceleri; “liraya” sözcüğünde ise /ya/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.243’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ben yüz liraya bir kazak ve yüz liraya bir gömlek aldım.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.244, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.243: “Ben yüz liraya bir kazak ve yüz liraya bir gömlek aldım.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Ben yüz liraya bir kazak ve yüz liraya bir gömlek aldım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

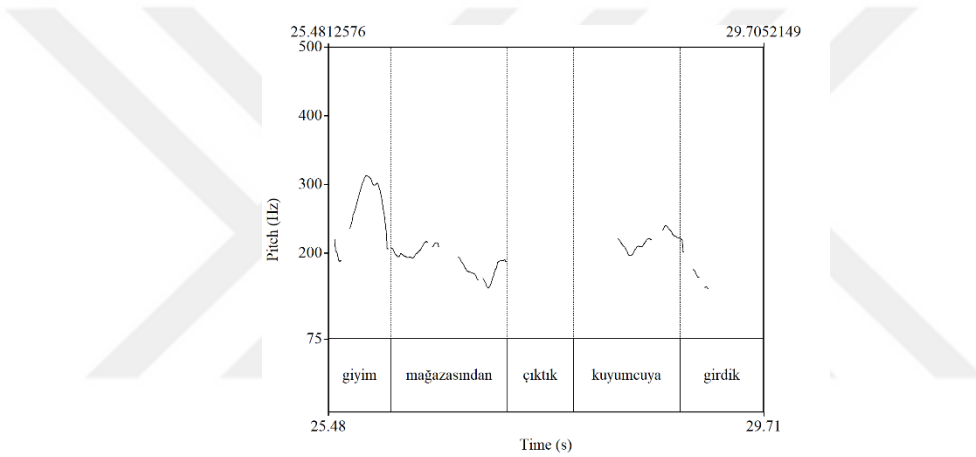

Şekil 5.244: “gömlek” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “gömlek” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

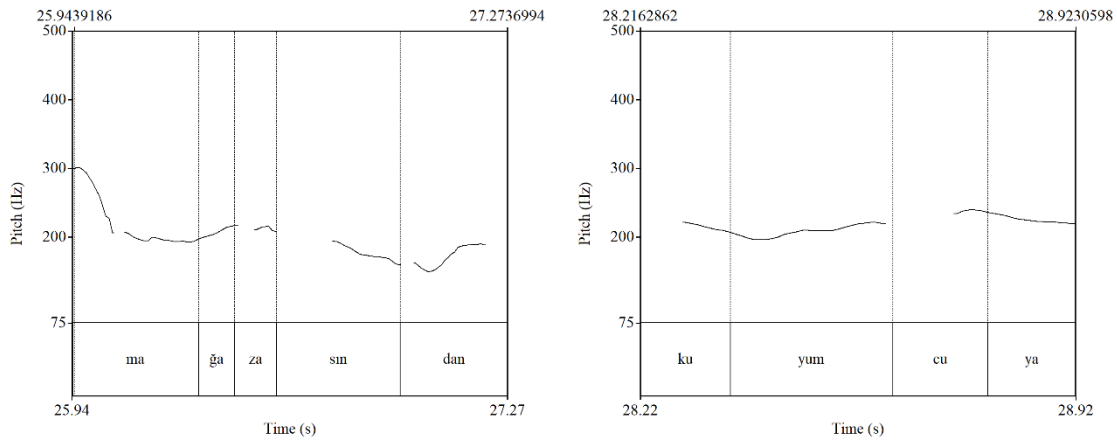
5.5.6.6. “Giyim mağazasından çıktık, kuyumcuya girdik.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “giyim” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “kuyumcuya” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “mağazasından”, “çıktık” ve “girdik” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /ma/, /çık/, /gir/ olmak üzere ilk hecelerde; “giyim” sözcüğündeki vurgunun da /yim/ olmak üzere son hecede bulunduğu tespit edilmiştir. “kuyumcuya” sözcüğündeki vurgu ise /cu/ son hecesi üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde, “çıktık”, “kuyumcuya” ve “girdik” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /çı/, /ku/, /gir/ heceleri; “mağazasından” ve “giyim” sözcüklerinde ise sırasıyla /dan/, /yim/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.245’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Giyim mağazasından çıktık, kuyumcuya girdik.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.246, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

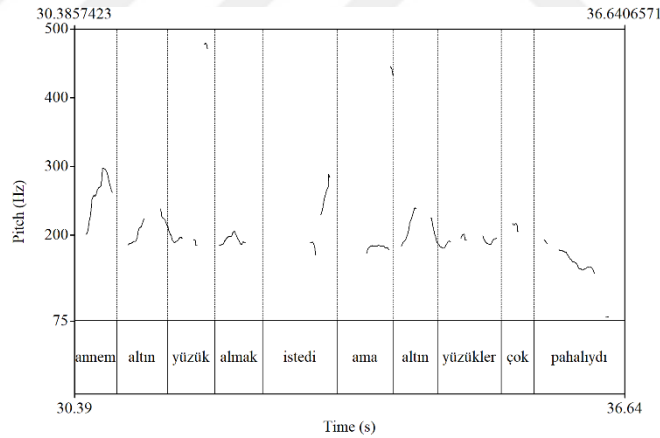
Şekil 5.245: “Giyim mağazasından çıktık, kuyumcuya girdik.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Giyim mağazasından çıktık, kuyumcuya girdik.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

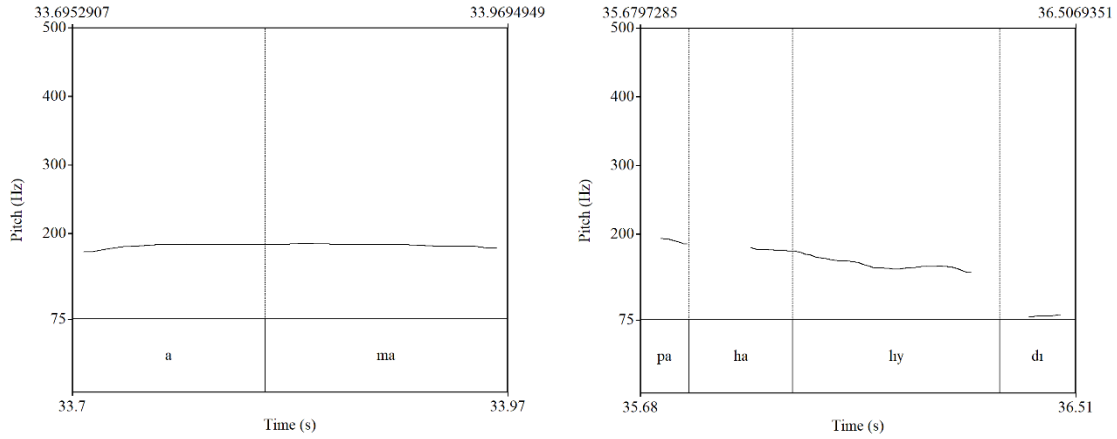
Şekil 4.246: “mağazasından” ve “kuyumcuya” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “mağazasından” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “kuyumcuya” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.6.7. “Annem altın yüzük almak istedi ama altın yüzükler çok pahalıydı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “annem” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “çok” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “yüzük”, “almak”, “yüzükler” ve “pahalıydı” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /yü/, /al/, /yü/, /pa/ olmak üzere ilk hecelerde; “annem”, “altın”, “istedi” ve “ama” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /nem/, /tın/, /di/, /ma/ olmak üzere son hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “yüzük”, “almak”, “ama” ve “yüzükler” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /yü/, /al/, /a/, /yü/ heceleri; “annem”, “altın” ve “istedi” sözcüklerinde ise sırasıyla /nem/, /tın/, /di/ son heceleri vurgulanmıştır. Yine Türk konuşurlarının seslendirdiği “pahalıydı” sözcüğündeki vurgu /ha/ orta hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.247’de ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Annem altın yüzük almak istedi ama altın yüzükler çok pahalıydı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.248, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

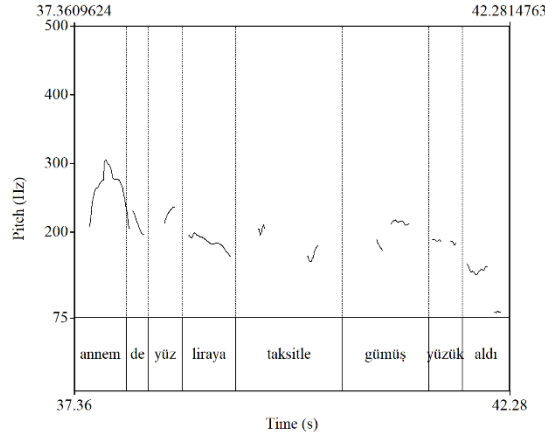
Şekil 5.247: “Annem altın yüzük almak istedi ama altın yüzükler çok pahalıydı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Annem altın yüzük almak istedi ama altın yüzükler çok pahalıydı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

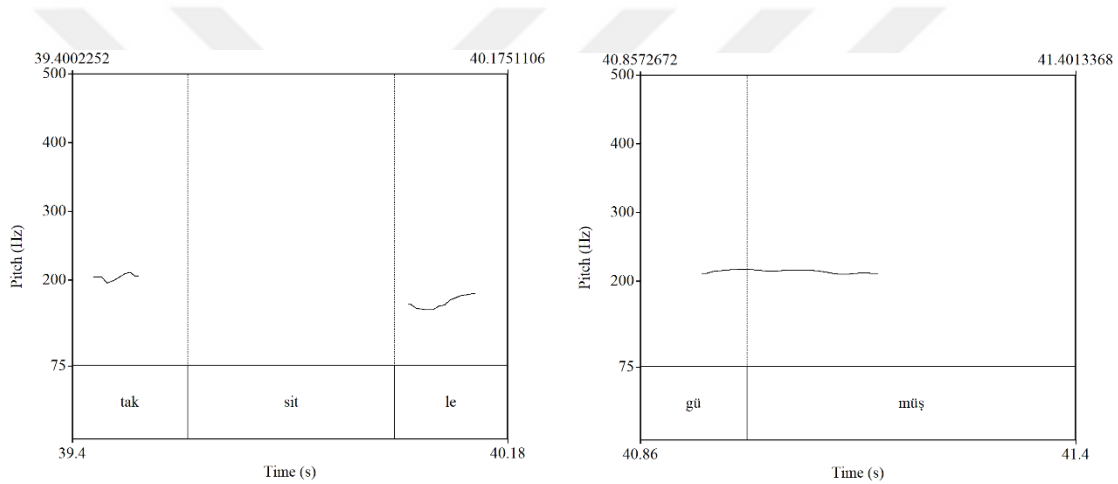
Şekil 5.248: “ama” ve “pahalydı” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “ama” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “pahalydı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.6.8. “Annem de yüz liraya taksitle gümüş yüzük aldı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “annem” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “yüzük” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “taksitle”, “gümüş”, yüzük” ve “aldı” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /tak/, /gü/, /yü/, /al/ olmak üzere ilk hecelerde; “annem” ve “liraya” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /nem/, /ya/ olmak üzere son hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “yüzük” ve “aldı” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /yü/, /al/ heceleri; “annem”, “liraya” ve “gümüş” sözcüklerinde ise sırasıyla /nem/, /ya/, müş/ son heceleri vurgulanmıştır. Yine Türk konuşurlarının seslendirdiği “taksitle” sözcüğündeki vurgu /sit/ orta hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.249’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Annem de yüz liraya taksitle gümüş yüzük aldı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.250, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümelerini göstermektedir:

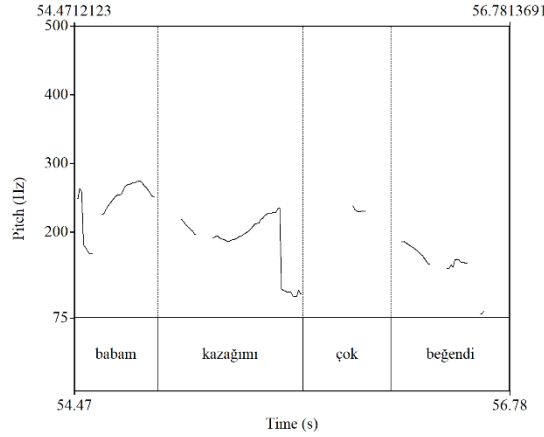
Şekil 5.249: “Annem de yüz liraya taksitle gümüş yüzük aldı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Annem de yüz liraya taksitle gümüş yüzük aldı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.250: “taksitle” ve “gümüş” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “taksitle” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “gümüş” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.6.9. “Babam kazağımı çok beğendi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “babam” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “çok” sözcüğündedir.

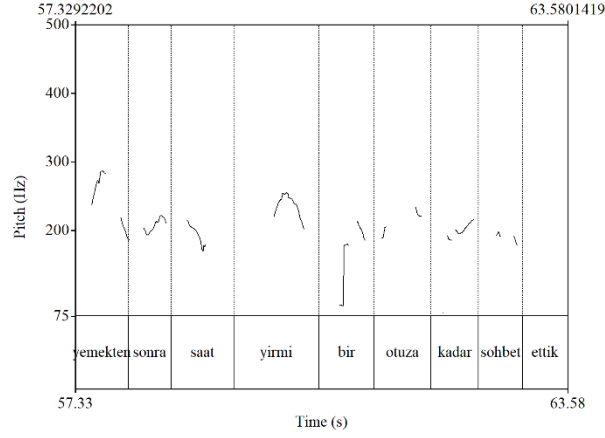
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler ile ana dil konuşurlarının tümü “beğendi” sözcüğündeki vurguyu /be/ olmak üzere ilk hecede; “babam” ve “kazağımı” sözcüklerindeki vurguyu da sırasıyla /bam/, /mı/ olmak üzere son heceler üzerinde gerçekleştirmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.251’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Babam kazağımı çok beğendi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

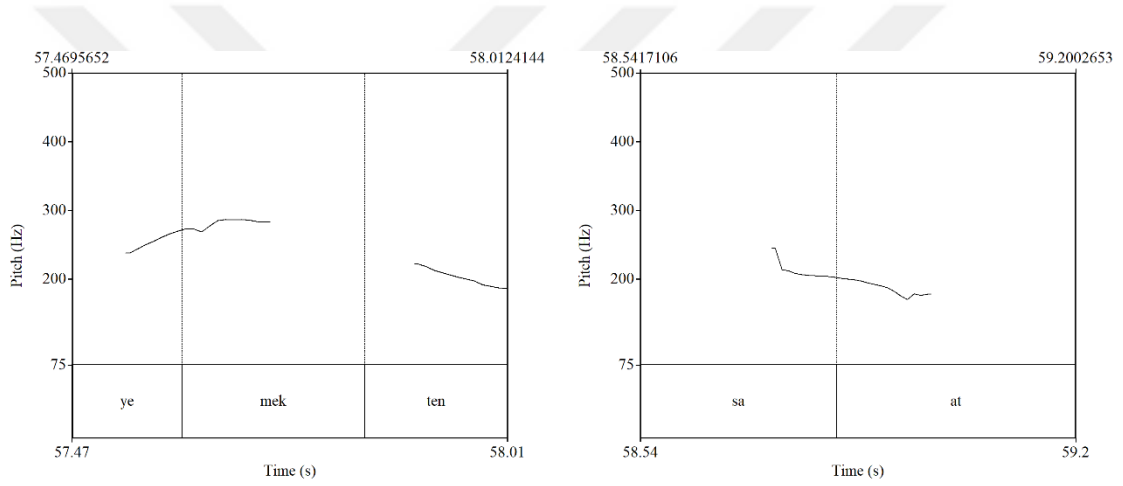
Şekil 251: “Babam kazağımı çok beğendi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Babam kazağımı çok beğendi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.6.10. “Yemekten sonra saat yirmi bir otuza kadar sohbet ettik.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “yemekten” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “sohbet” sözcüğündedir.

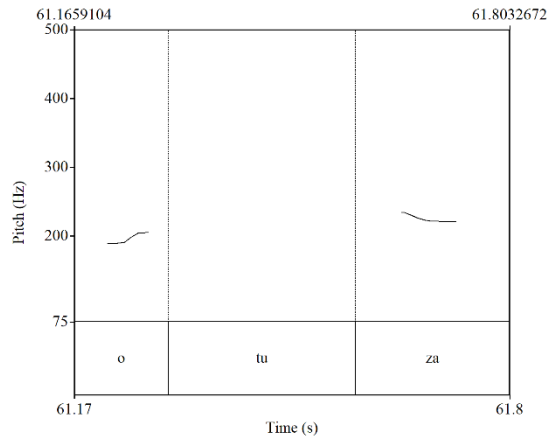
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “saat” ve “sohbet” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /sa/, /soh/ olmak üzere ilk hecelerde; “sonra”, “otuza” ve “kadar” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /ra/, /za/, /dar/ olmak üzere son hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan “yemekten” sözcüğünde /mek/ orta hecesi vurgulanırken Boşnak katılımcıların seslendirdiği cümledeki “etti” sözcüğünde herhangi bir vurgu değerine rastlanmamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “sonra”, “otuza”, “sohbet” ve “ettik” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /son/, /o/, /soh/, /et/ heceleri; “yemekten”, “saat” ve “kadar” sözcüklerinde ise sırasıyla /ten/, /at/, /kadar/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.252’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Yemekten sonra saat yirmi bir otuza kadar sohbet ettik.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.253-5.254, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.252: “Yemekten sonra saat yirmi bir otuza kadar sohbet ettik.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Yemekten sonra saat yirmi bir otuza kadar sohbet ettik.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

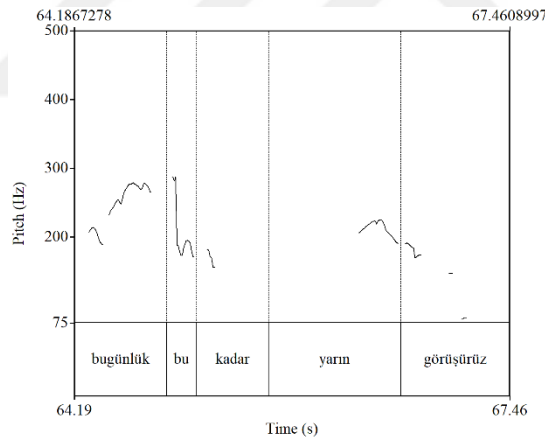
Şekil 5.253: “yemekten” ve “saat” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “yemekten” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “saat” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

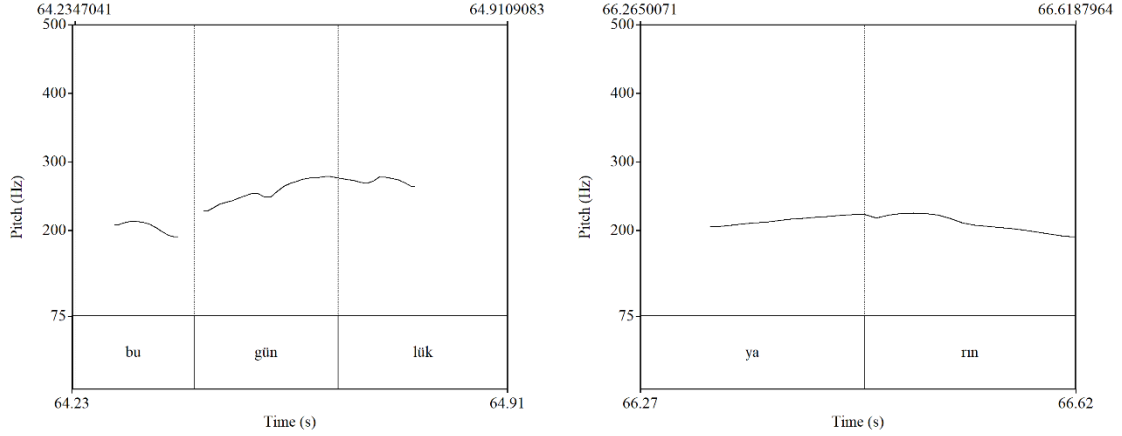
Şekil 5.254: “otuza” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “otuza” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.6.11. “Bugünlük bu kadar, yarın görüşürüz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “bu” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “yarın” sözcüğündedir.

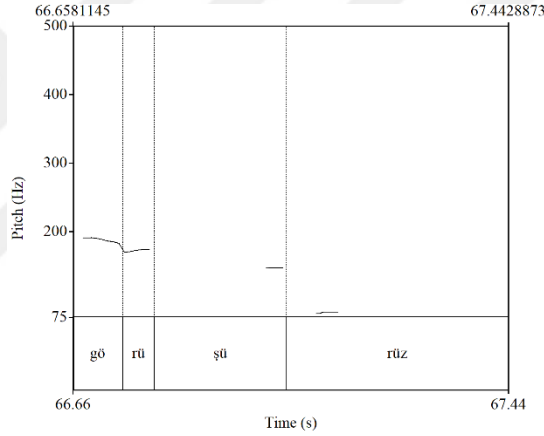
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “görüşürüz” sözcüğündeki vurgu /gö/ olmak üzere ilk hecede; “yarın” ve “kadar” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /ya/, /dar/ olmak üzere son hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan “bugünlük” sözcüğünde /gün/ orta hecesi vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “bugünlük” ve “yarın” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /bu/, /ya/ heceleri; “kadar” sözcüğünde /dar/ son hecesi ile “görüşürüz” sözcüğünde /şü/ orta hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.255’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Bugünlük bu kadar, yarın görüşürüz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.256-5.257, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.255: “Bugünlük bu kadar, yarın görüşürüz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Bugünlük bu kadar, yarın görüşürüz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.256: “bugünlük” ve “yarın” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “bugünlük” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “yarın” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.257: “görüşürüz” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “görüşürüz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

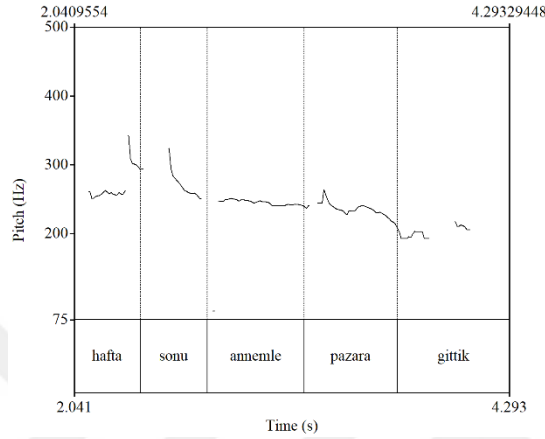
5.5.7. “Pazardan Eve Kadar” İsimli Okuma Metnindeki Cümle ve Sözcük Vurguları

5.5.7.1. “Hafta sonu annemle pazara gittik.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “hafta” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “pazara” sözcüğündedir.

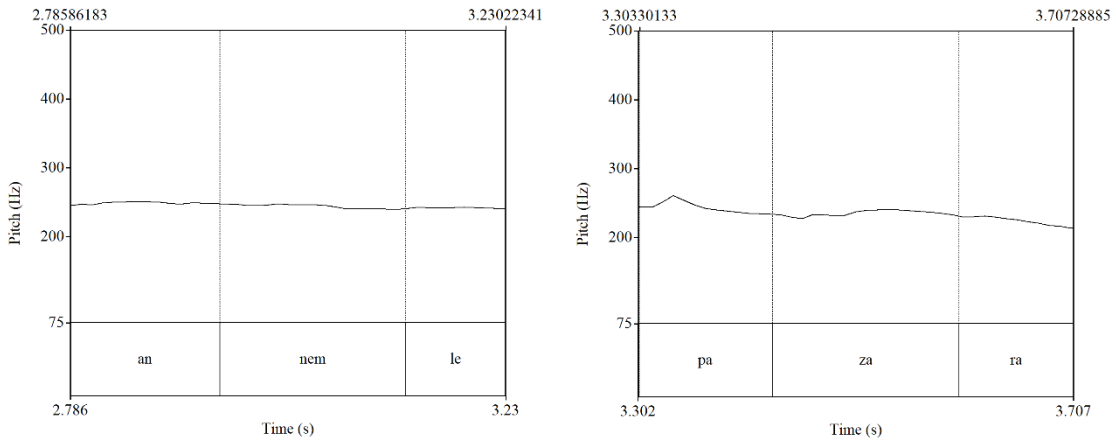
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “sonu”, “annemle” ve “pazara” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /so/, /an/, /pa/ olmak üzere ilk hecelerde; “hafta” ve “gittik” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /ta/, /tik/ olmak üzere son hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “sonu” sözcüğünde ilk hece olan /so/ hecesi; “hafta”

ve “gittik” sözcüklerinde sırasıyla /ta/, /tik/ son heceleri ile “annemle” ve “pazara” sözcüklerinde sırasıyla /nem/, /za/ orta heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.258’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Hafta sonu annemle pazara gittik.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.259, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

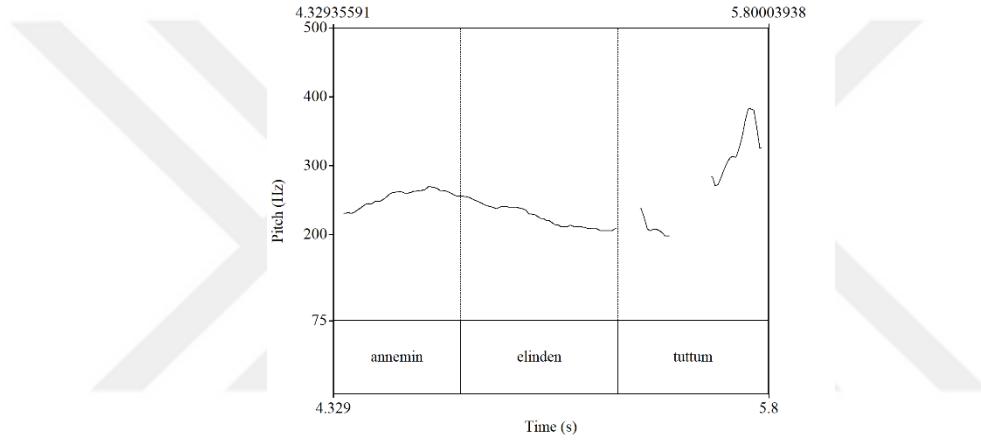
Şekil 5.258: “Hafta sonu annemle pazara gittik.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Hafta sonu annemle pazara gittik.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

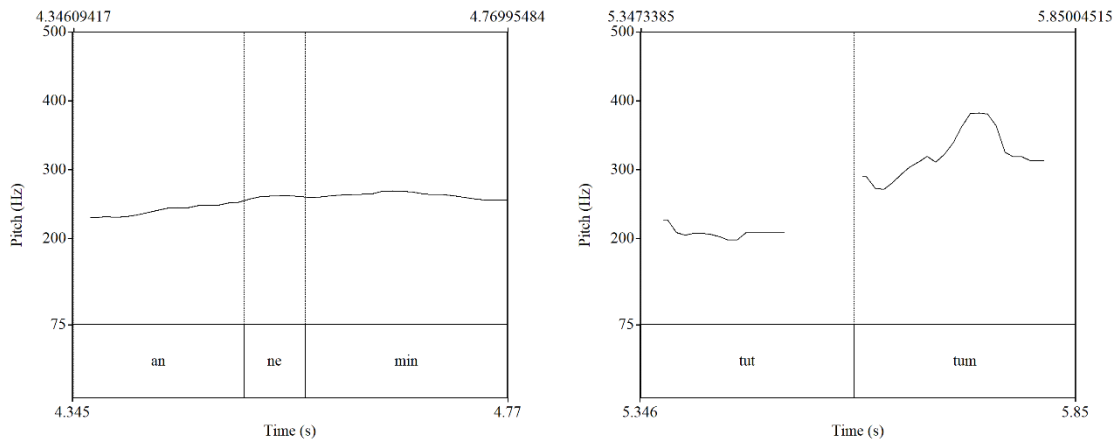
Şekil 5.259: “annemle” ve “pazara” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “annemle” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “pazara” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.7.2. “Annemin elinden tuttum.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “tuttum” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “elinden” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “sonu”, “elinden” sözcüğündeki vurgu /e/ olmak üzere ilk hecede; “annemin” ve “tuttum” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /min/, /tum/ olmak üzere son hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “annemin”, “elinden” ve “tuttum” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /an/, /e/, /tut/ heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.260’ta, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Annemin elinden tuttum.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.261, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.260: “Annemin elinden tuttum.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Annemin elinden tuttum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

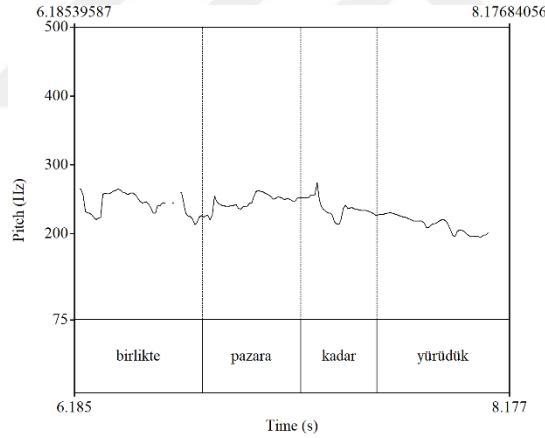

Şekil 5.261: “annemin” ve “tuttum” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “annemin” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “tuttum” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

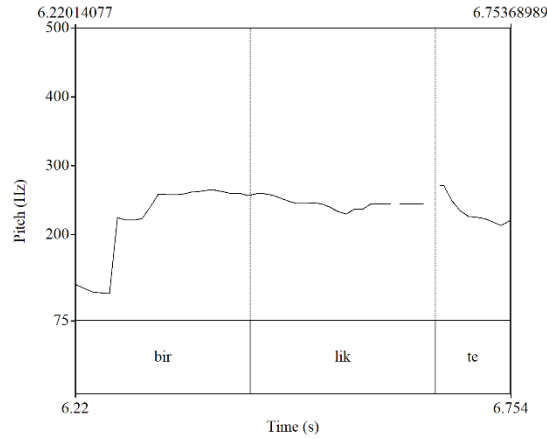
göstermektedir.

5.5.7.3. “Birlikte pazara kadar yürüdüm.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “kadar” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “kadar” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “kadar” ve “yürüdük” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /ka/, /yü/ olmak üzere ilk hecelerde; “birlikte” sözcüğünde /te/ son hecesinde ve “pazara” sözcüğündeki vurgunun da /za/ olmak üzere orta hecesinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “birlikte”, “kadar” ve “yürüdük” sözcüklerinde ilk heceler olan /bir/, /ka/, /yü/ heceleri ile “pazara” sözcüğünde /za/ orta hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.262’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Birlikte pazara kadar yürüdüm.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.263, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

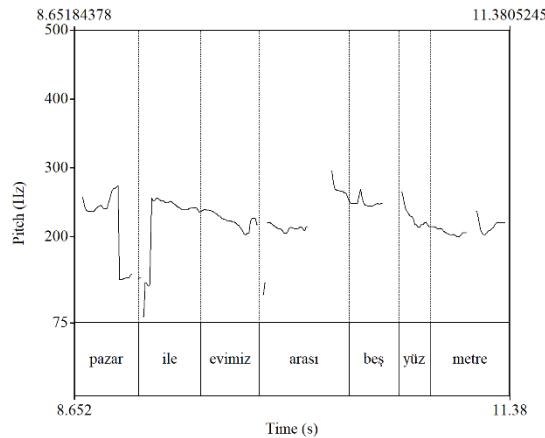
Şekil 5.262: “Birlikte pazara kadar yürüdüm.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Birlikte pazara kadar yürüdüm.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

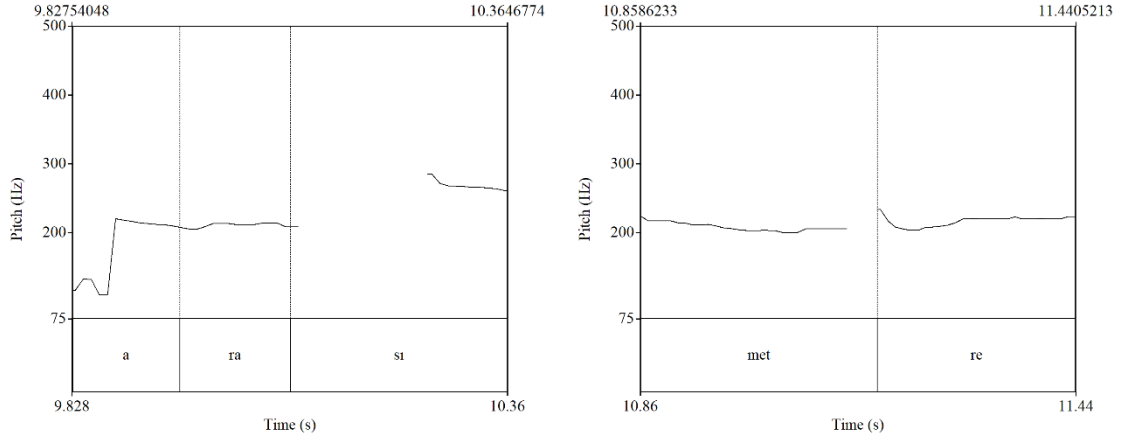
Şekil 5.263: “birlikte” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “birlikte” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.7.4. “Pazar ile evimiz arası beş yüz metre.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “arası” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “yüz” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “ile” sözcüğündeki vurgu /i/ olmak üzere ilk hecede; “pazar”, “evimiz”, “arası” ve “metre” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /zar/, /miz/, /sı/, /re/ son hecelerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “ile”, “arası” ve “metre” sözcüklerinde ilk heceler olan /i/, /a/, /met/ heceleri ile “pazar” ve “evimiz” sözcüklerinde /zar/, /miz/ orta heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.264’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Pazar ile evimiz arası beş yüz metre.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.265, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

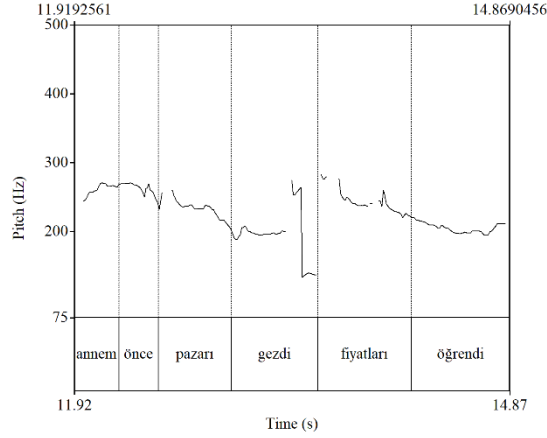
Şekil 5.264: “Pazar ile evimiz arası beş yüz metre.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Pazar ile evimiz arası beş yüz metre.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

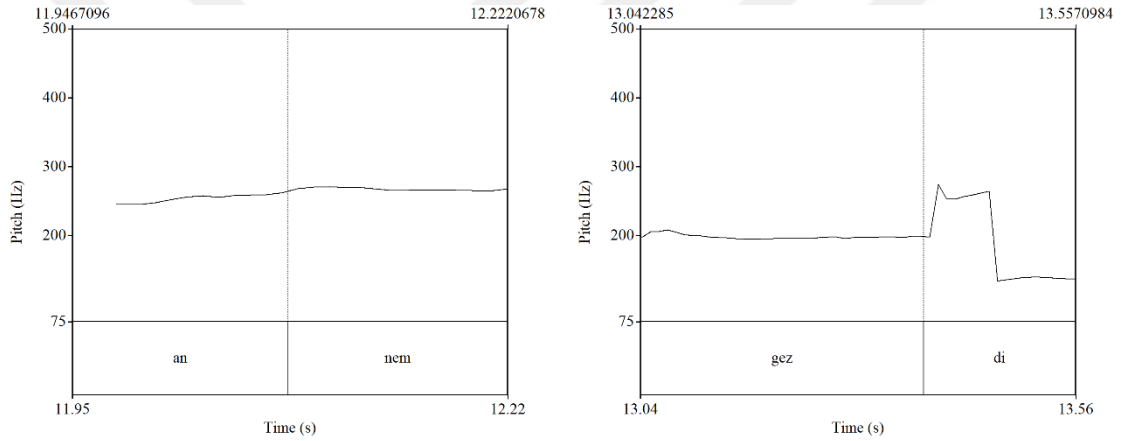
Şekil 5.265: “arası” ve “metre” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “arası” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “metre” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.7.5. “Annem önce pazarı gezdi, fiyatları öğrendi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “fiyatları” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “fiyatları” sözcüğündedir.

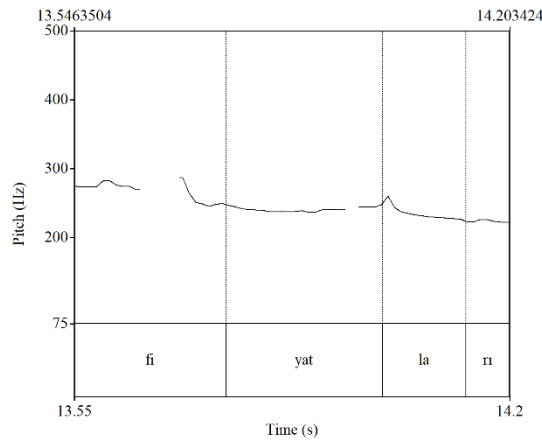
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “önce”, “pazarı”, “fiyatları” ve “öğrendi” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /ön/, /pa/, /fı/, /öğ/ olmak üzere ilk hecelerde; “annem” ve “gezdi” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /nem/, /di/ son hecelerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “annem”, “önce”, “pazarı”, “gezdi” ve “öğrendi” sözcüklerinde ilk heceler olan /an/, /ön/, /pa/, /gez/, /öğ/ heceleri ile “fiyatları” sözcüğünde /la/ orta hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.266’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Annem önce pazarı gezdi, fiyatları öğrendi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.267-5.268, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

Şekil 5.266: “Annem önce pazarı gezdi, fiyatları öğrendi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Annem önce pazarı gezdi, fiyatları öğrendi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

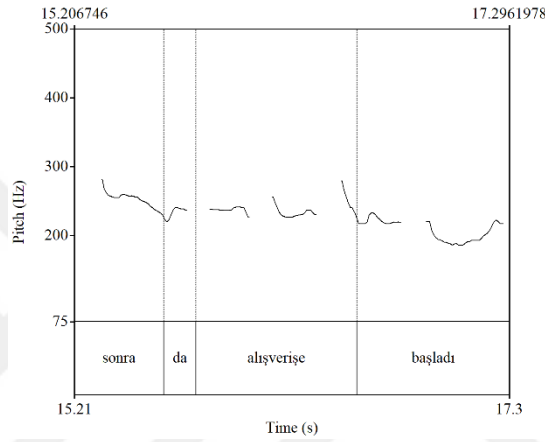
Şekil 5.267: “annem” ve “gezdi” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “annem” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “gezdi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.268: “fiyatları” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “fiyatları” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.7.6. “Sonra da alışverişe başladı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “sonra” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “alışverişe” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler ile ana dil konuşurlarının tümünün seslendirdiği “sonra” ve “başladı” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /son/, /baş/ olmak üzere ilk hecelerde; “alışverişe” sözcüğündeki vurgu /şe/ son hecesinde bulunduğu tespit edilmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.269’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Sonra da alışverişe başladı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

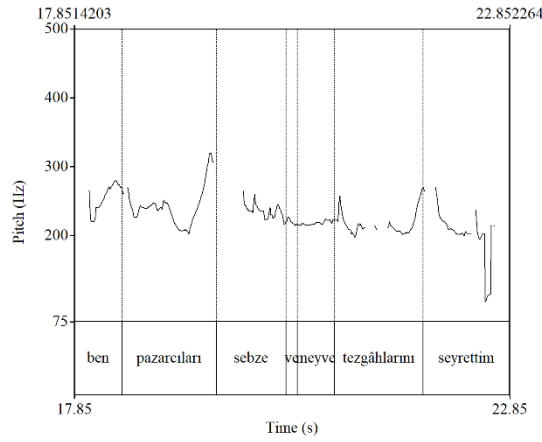

Şekil 5.269: “Sonra da alışverişe başladı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Sonra da alışverişe başladı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

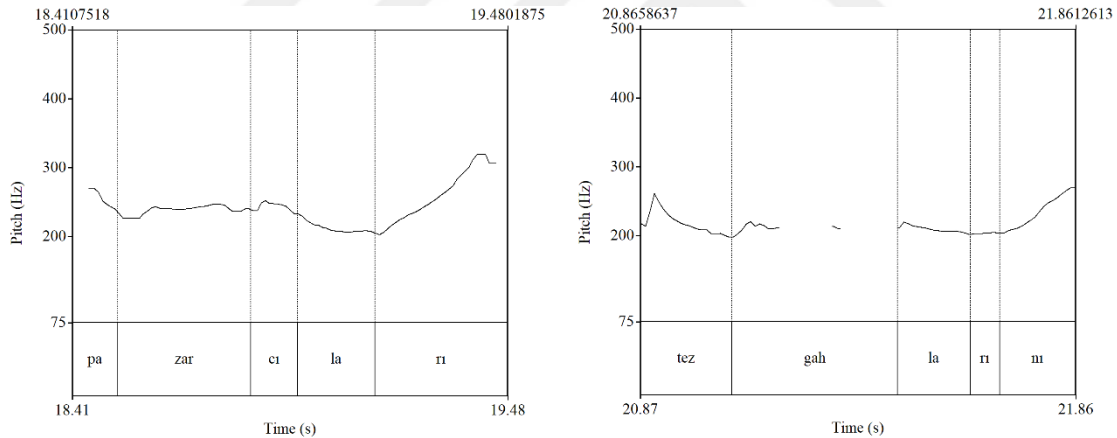
5.5.7.7. “Ben pazarcıları, sebze ve meyve tezgâhlarını seyrettim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “pazarcıları” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “tezgâhlarını” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “seyrettim” sözcüğündeki vurgu /sey/ olmak üzere ilk hecede; “pazarcıları”, “sebze”, “meyve” ve “tezgâhlarını” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /rı/, /ze/, /ve/, /nı/ son hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “pazarcıları”, “tezgâhlarını” ve “seyrettim” sözcüklerinde ilk heceler olan /pa/, /tez/, /sey/ heceleri ile “sebze” ve “meyve” sözcüklerinde sırasıyla /ze/, /ve/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.270’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ben pazarcıları, sebze ve meyve tezgâhlarını seyrettim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.271, Boşnak öğrencilerin hece

vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

Şekil 5.270: “Ben pazarcıları, sebze ve meyve tezgâhlarını seyrettim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Ben pazarcıları, sebze ve meyve tezgâhlarını seyrettim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

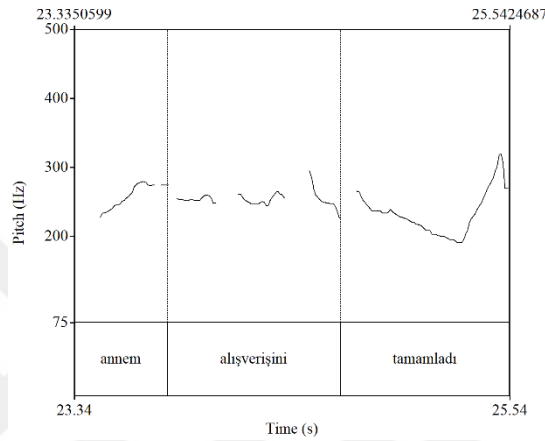
Şekil 5.271: “pazarcıları” ve “tezgâhlarını” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “pazarcıları” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “tezgâhlarını” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.7.8. “Annem alışverişini tamamladı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “tamamladı” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “alışverişini” sözcüğündedir.

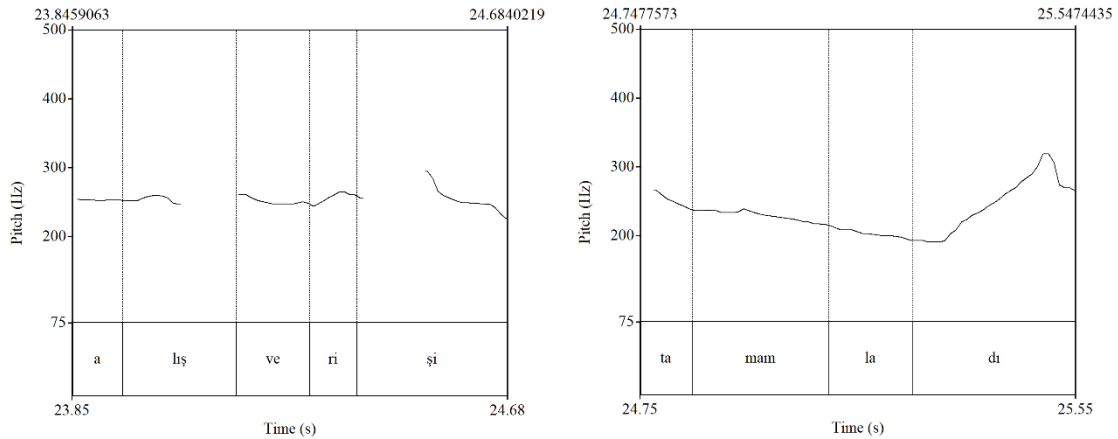
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “annem”, “alışverişini” ve “tamamladı” sözcüklerindeki vurguların tümü sırasıyla /nem/, /şi/, /dı/ olmak üzere son hecede bulunmaktadır. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu

sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “tamamladı” sözcüğünde ilk hece olan /ta/ hecesi; “annem” sözcüğünde /nem/ son hecesi ve “alışverişi” sözcüğünde /lış/ orta hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.272’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Annem alışverişini tamamladı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.273, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

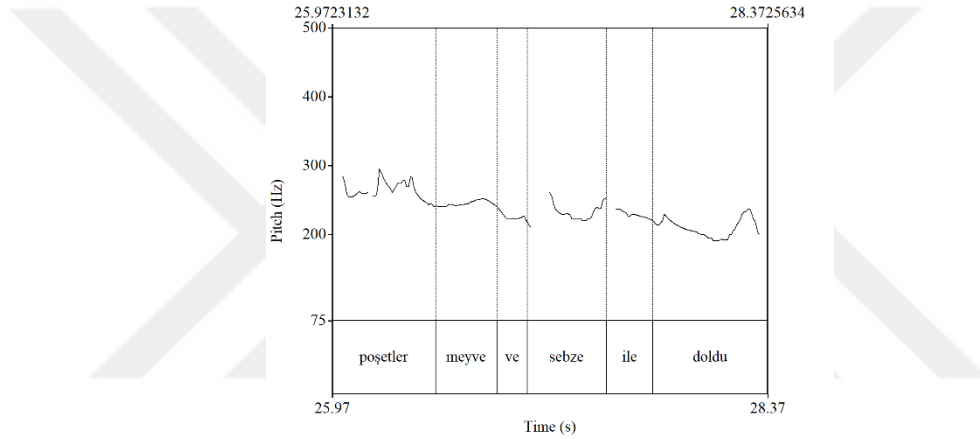
Şekil 5.272: “Annem alışverişini tamamladı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Annem alışverişini tamamladı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

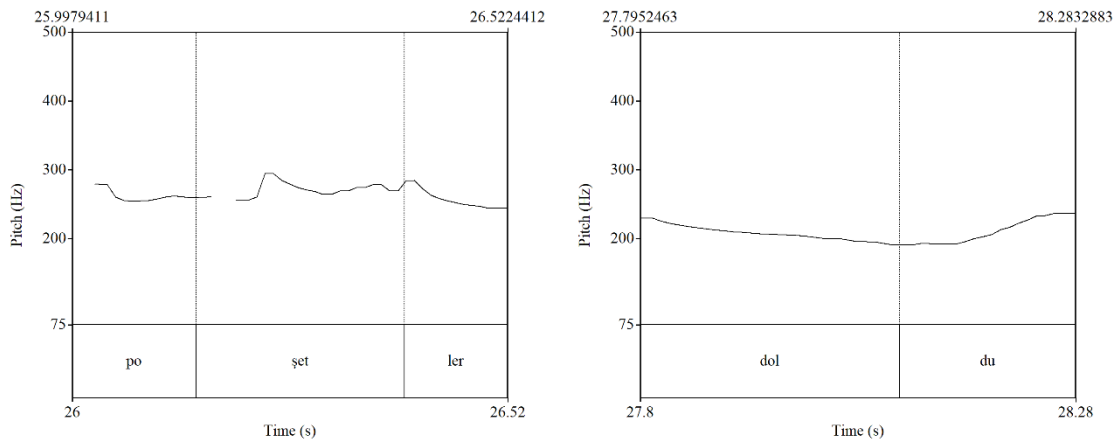
Şekil 5.273: “alışverişini” ve “tamamladı” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “alışverişini” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “tamamladı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.7.9. “Poşetler meyve ve sebze ile doldu.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “poşetler” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “ile” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “ile” sözcüğündeki vurgunun /i/ olmak üzere ilk hecede; “meyve”, “sebze” ve “doldu” sözcüklerindeki vurgunun ise sırasıyla /ve/, /ze/, /du/ son hecelerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Yine Boşnak öğrenciler “poşetler” sözcüğünde /šet/ orta hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “ile” ve “doldu” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /dol/, /i/ heceleri ile “poşetler”, “meyve” ve “sebze” sözcüklerinde sırasıyla /ler/, /ve/, /ze/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.274’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Poşetler meyve ve sebze ile doldu.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.275, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

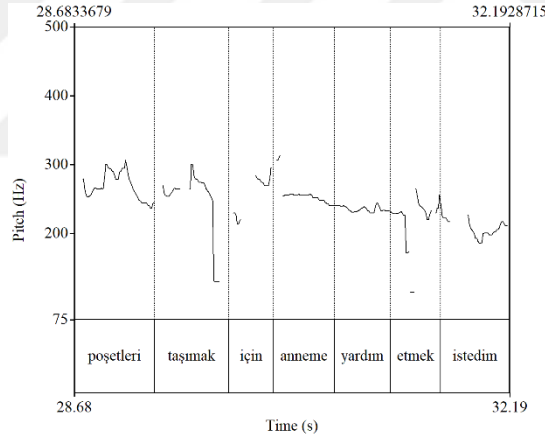
Şekil 5.274: “Poşetler meyve ve sebze ile doldu.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Poşetler meyve ve sebze ile doldu.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

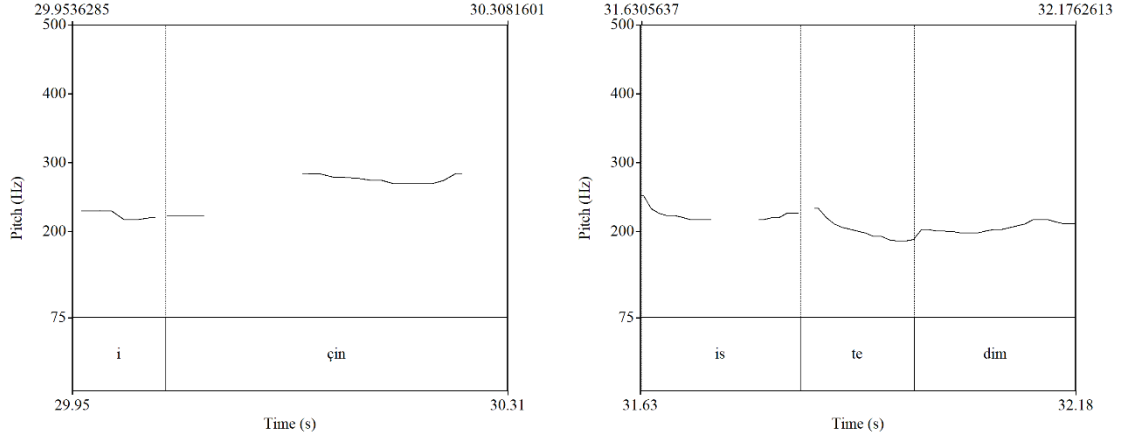
Şekil 5.275: “poşetler” ve “doldu” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “poşetler” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “doldu” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.7.10. “Poşetleri taşımak için anneme yardım etmek istedim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “poşetleri” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “etmek” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “için”, “anneme”, “yardım” ve “istedim” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /i/, /an/, /yar/, /is/ olmak üzere ilk hecede; “poşetleri” ve “taşımak” sözcüklerinde sırasıyla /şet/, /şı/ orta hecelerde ve “etmek” sözcüğünde ise /mek/ son hecesi üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “anneme”, “yardım” ve “etmek” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /an/, /yar/, /et/ heceleri ile “poşetleri”, “taşımak” ve “istedim” sözcüklerinde sırasıyla /şet/, /şı/, /te/ orta heceleri vurgulanmıştır. “için” sözcüğündeki vurgu ise /çin/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.276’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Poşetleri taşımak için anneme yardım etmek istedim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.277, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

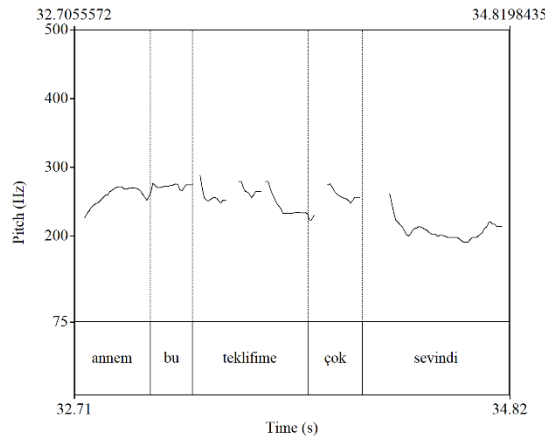
Şekil 5.276: “Poşetleri taşımak için anneme yardım etmek istedim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Poşetleri taşımak için anneme yardım etmek istedim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.277: “için” ve “istedim” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “için” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “istedim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.7.11. “Annem bu teklifime çok sevindi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “teklifime” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “çok” sözcüğündedir.

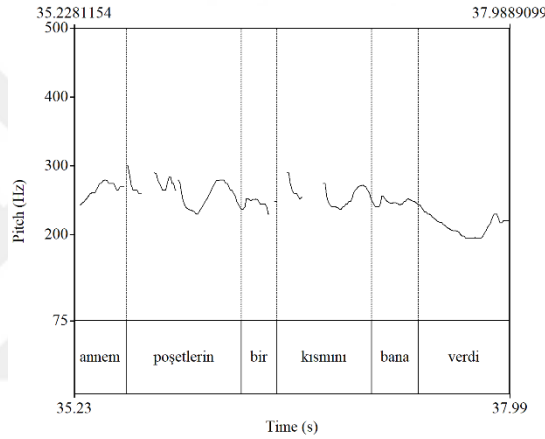
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “teklifime” ve “sevindi” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /tek/, /se/ olmak üzere ilk hecede ve “annem” sözcüğünde /nem/ son hecesi üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “annem”, teklifime” ve “sevindi” sözcüklerin tümünde sırasıyla ilk heceler olan /an/, /tek/, /se/ heceleri vurgulanmıştır. “için” sözcüğündeki vurgu ise /çin/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.278’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Annem bu teklifime çok sevindi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

Şekil 5.278: “Annem bu teklifime çok sevindi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Annem bu teklifime çok sevindi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.7.12. “Annem poşetlerin bir kısmını bana verdi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “poşetlerin” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “bana” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “poşetlerin”, “kısmını”, “bana” ve “verdi” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /po/, /kıs/, /ba/, /ver/ olmak üzere ilk hecede ve “annem” sözcüğünde /nem/ son hecesi üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “annem”, “poşetlerin”, “kısmını”, “bana” ve “verdi” sözcüklerin tümünde sırasıyla ilk heceler olan /an/, /po/, /kıs/, /ba/, /ver/ heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.279’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Annem poşetlerin bir kısmını bana verdi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

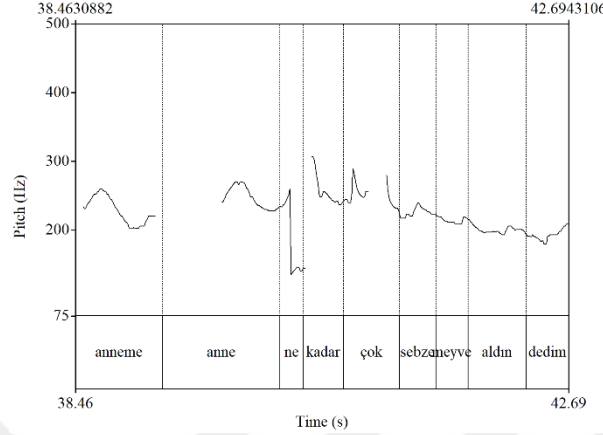

Şekil 5.279: “Annem poşetlerin bir kısmını bana verdi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Annem poşetlerin bir kısmını bana verdi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

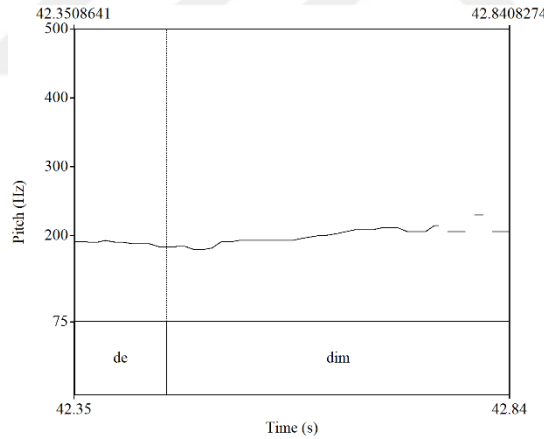
5.5.7.13. “Anneme, “Anne ne kadar çok sebze meyve aldın” dedim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “kadar” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “aldın” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “anneme”, “anne”, “kadar” ve “aldın” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /an/, /an/, /ka/, /al/ olmak üzere ilk hecede; “sebze”, “meyve” ve “dedim” sözcüklerinde ise sırasıyla /ze/, /ve/, /dim/ son heceleri üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “anneme”, “anne”, “kadar”, “aldın” ve “dedim” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /an/, /yar/, /et/ heceleri ile “poşetleri”, “taşımak” ve “istedim” sözcüklerinde sırasıyla /an/, /an/, /ka/, /al/, /de/ ilk heceleri vurgulanmıştır. “sebze” ve “meyve” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /ze/, /ve/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki

Şekil 5.280’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Anneme, “Anne ne kadar çok sebze meyve aldın” dedim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.281, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.280: “Anneme, “Anne ne kadar çok sebze meyve aldın” dedim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Anneme, “Anne ne kadar çok sebze meyve aldın” dedim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

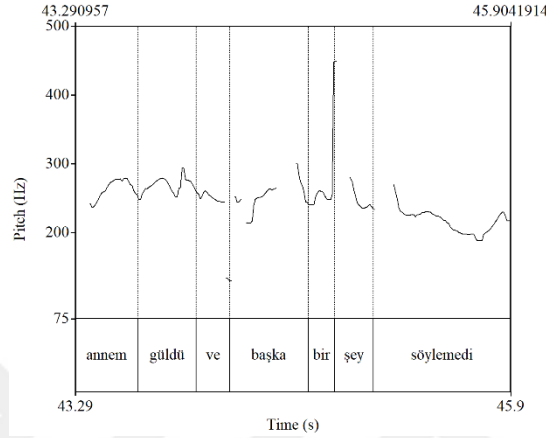

Şekil 5.281: “dedim” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “dedim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

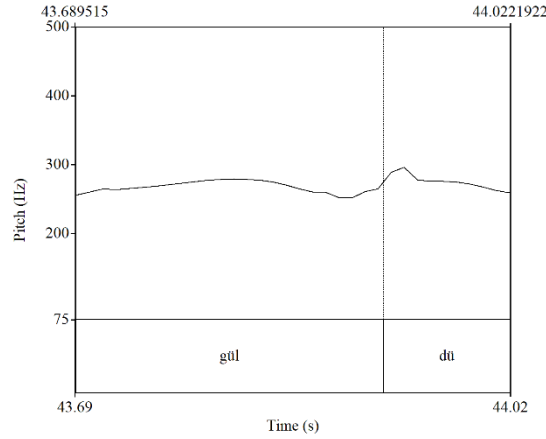
5.5.7.14. “Annem güldü ve başka bir şey söylemedi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “bir” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “şey” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “söylemedi” sözcüğündeki vurgunun /söy/ olmak üzere ilk hecede; “annem”, “güldü” ve “başka” sözcüklerinde ise sırasıyla /nem/, /dü/, /ka/ son heceleri üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde

“annem”, “güldü” ve “söylemedi” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /an/, /gül/, /söy/ heceleri ile “başka” sözcüğünde /ka/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.282’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Annem güldü ve başka bir şey söylemedi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.283, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

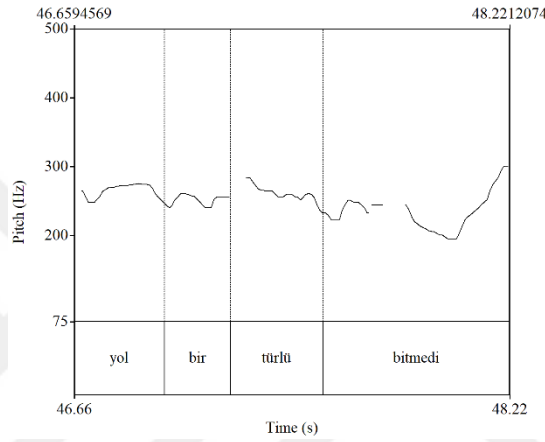
Şekil 5.282: “Annem güldü ve başka bir şey söylemedi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Anneme, “Annem güldü ve başka bir şey söylemedi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

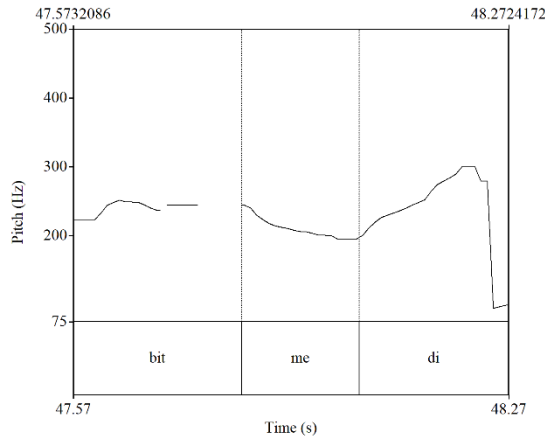
Şekil 5.283: “güldü” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “güldü” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.7.15. “Yol bir türlü bitmedi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “bitmedi” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “t türlü” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “türlü” sözcüğündeki vurgunun /tür/ olmak üzere ilk hecede ve “bitmedi” sözcüğünde ise /di/ son hecesi üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “türlü” ve “bitmedi” sözcüklerinin tümünde sırasıyla ilk heceler olan /tür/, /bit/ heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.284’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Yol bir türlü bitmedi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.285, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.284: “Yol bir türlü bitmedi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Yol bir türlü bitmedi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

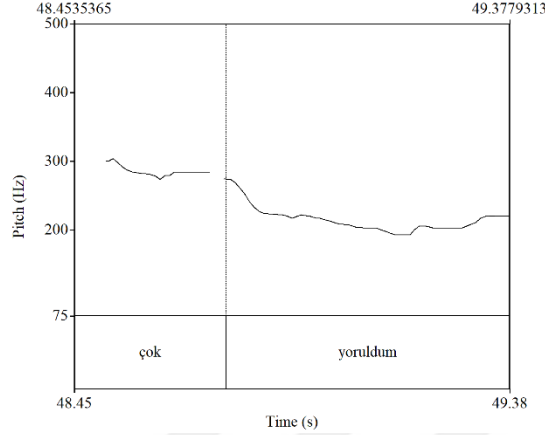

Şekil 5.285: “bitmedi” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “bitmedi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.7.16. “Çok yoruldu.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “çok” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “çok” sözcüğündedir.

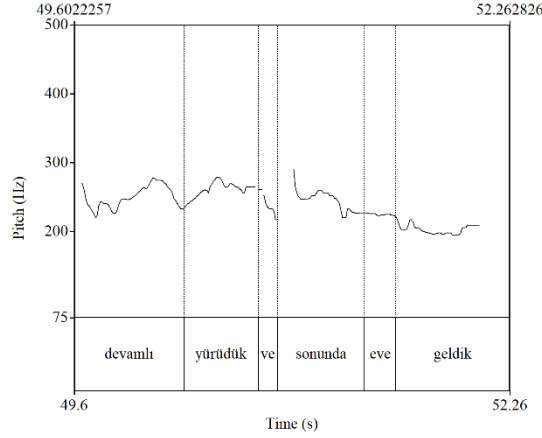
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler ile ana dil konuşurlarının tümü “yoruldum” sözcüğünde vurguyu ilk hece olan /yo/ hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.286’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Çok yoruldum.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

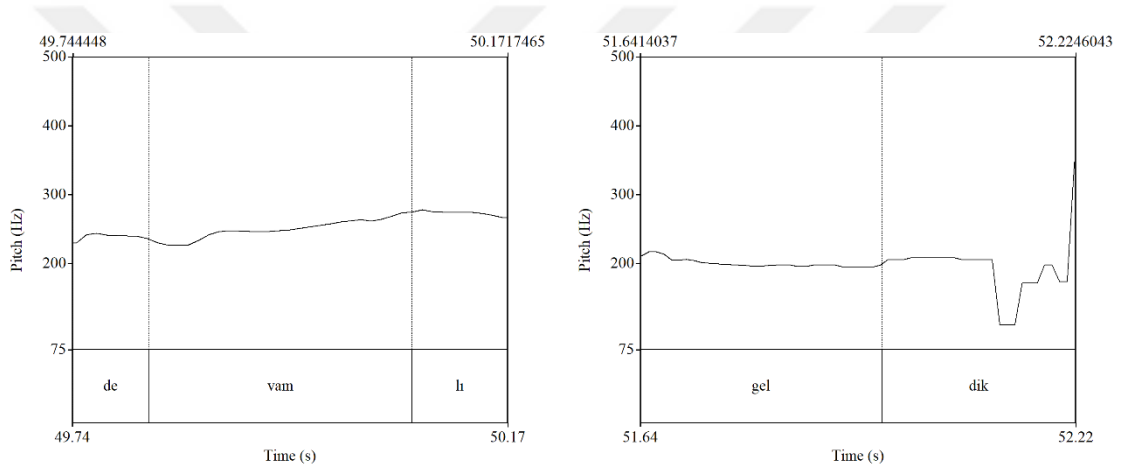
Şekil 5.286: “Çok yoruldum.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Çok yoruldum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.7.17. “Devamlı yürüdük ve sonunda eve geldik.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “sonunda” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “eve” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “yürüdük”, “sonunda” ve “eve” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /yü/, /son/, /e/ olmak üzere ilk hecelerde; “devamlı” ve “geldik” sözcüklerinde ise sırasıyla /lı/, /dik/ son heceleri üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “devamlı”, “yürüdük”, “sonunda”, “eve” ve “geldik” sözcüklerinin tümünde sırasıyla ilk heceler olan /de/, /yü/, /so/, /e/, /gel/ heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.287’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Devamlı yürüdük ve sonunda eve geldik.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.288, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.287: “Devamlı yürüdük ve sonunda eve geldik.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Devamlı yürüdük ve sonunda eve geldik.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

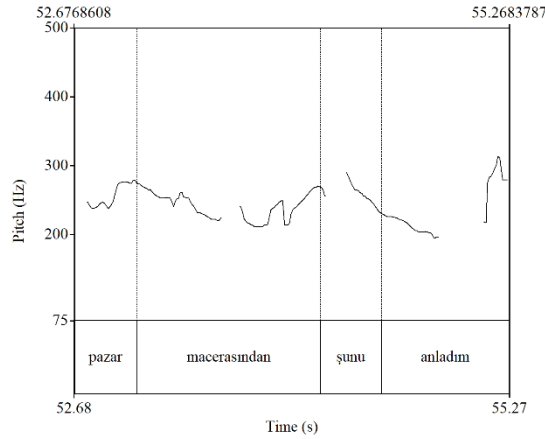

Şekil 5.288: “devamlı” ve “geldik” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “devamlı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “geldik” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

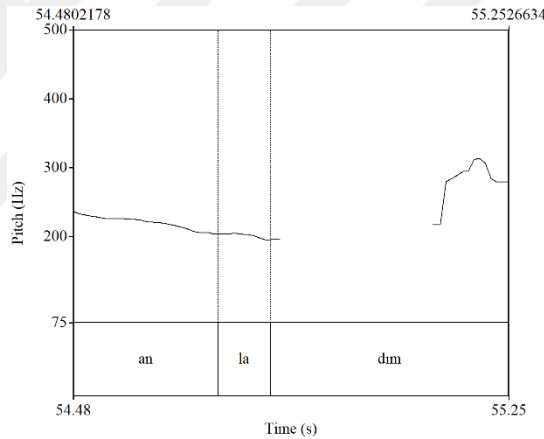
5.5.7.18. “Pazar macerasından şunu anladım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “anladım” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “şunu” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “macerasından” ve “şunu” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /ma/, /şu/ olmak üzere ilk hecelerde; “pazar” ve “anladım” sözcüklerinde ise sırasıyla /zar/, /dım/ son heceleri üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “macerasından”, “şunu” ve “anladım” sözcüklerinin tümünde sırasıyla ilk heceler olan /ma/, /şu/, /an/ heceleri ile “pazar” sözcüğünde /zar/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.289’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Pazar macerasından şunu anladım.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.290,

Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.289: "Pazar macerasından şunu anladım." cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği "Pazar macerasından şunu anladım." cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

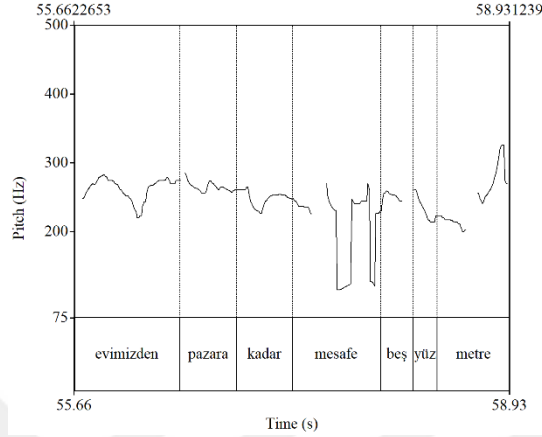

Şekil 5.290: "anladım" sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, "anladım" sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

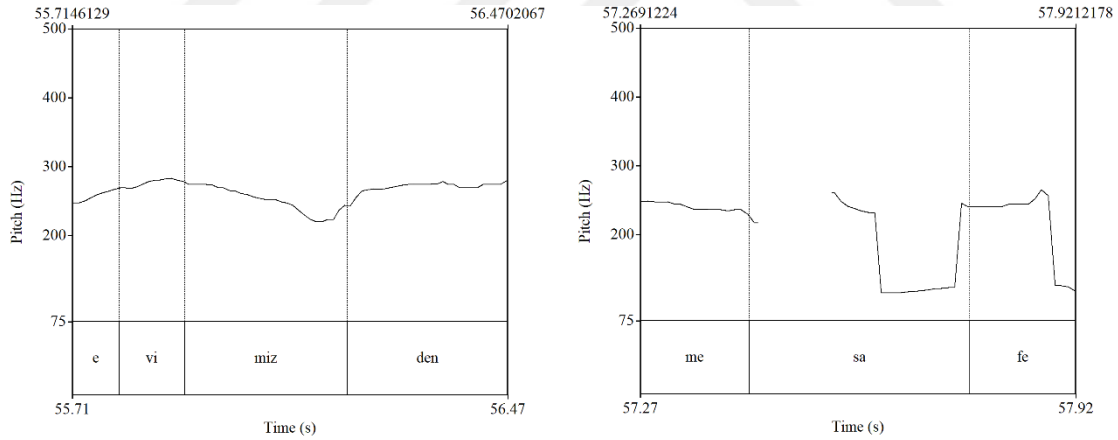
5.5.7.19. "Evimizden pazara kadar mesafe beş yüz metre.": Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu "metre" sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu "yüz" sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği "kadar" sözcüğündeki vurgunun /ka/ olmak üzere ilk hecede; "evimizden", "pazara" ve "mesafe" sözcüklerinde sırasıyla /vi/, /za/, /sa/ son hecelerinde ve "metre" sözcüğünde ise /re/ son hecesi üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde "kadar" ve "mesafe" sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk heceler olan /ka/, /met/ heceleri; "evimizden" ve "mesafe" sözcüklerinde sırasıyla /den/,

/fe/ son heceleri ile “pazara” sözcüğünde /za/ orta hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.291’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Evimizden pazara kadar mesafe beş yüz metre.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.292, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.291: “Evimizden pazara kadar mesafe beş yüz metre.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Evimizden pazara kadar mesafe beş yüz metre.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

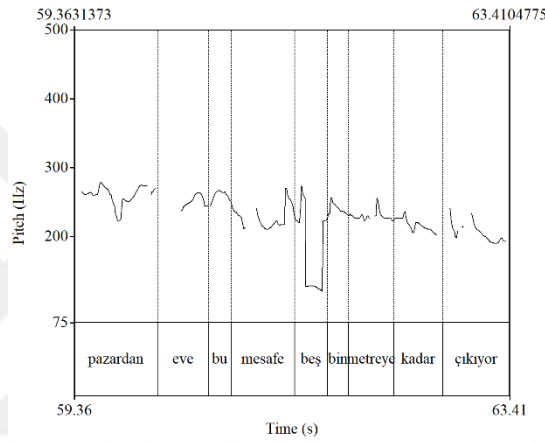

Şekil 5.292: “evimizden” ve “mesafe” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “evimizden” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “mesafe” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

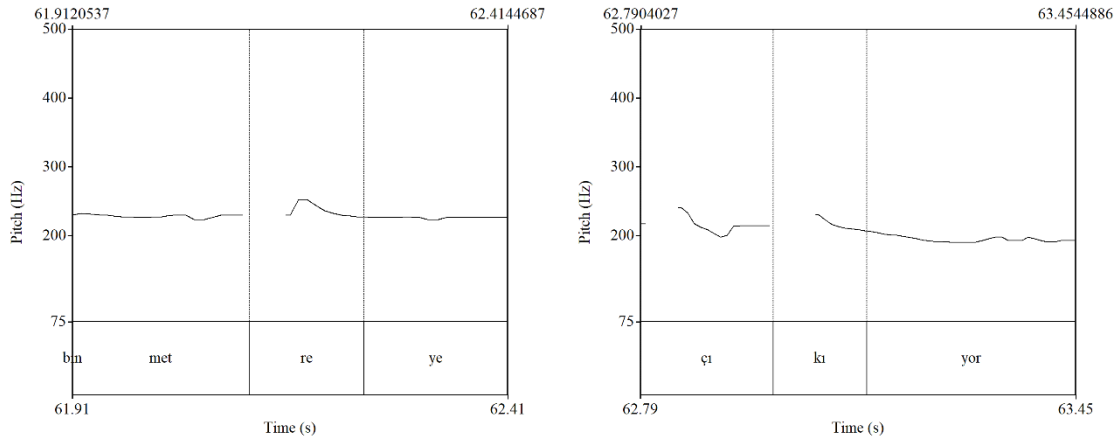
5.5.7.20. “Pazardan eve bu mesafe beş bin metreye kadar çıkıyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “pazardan” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “kadar” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “eve”, “kadar” ve “çıkıyor” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /e/, /ka/, /çı/ olmak üzere ilk

hecede; “pazardan” ve “metreye” sözcüklerinde sırasıyla /zar/, /re/ orta heceleri üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. “mesafe” sözcüğündeki vurgu ise /fe/ son hecesindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “eve” ve “kadar” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk heceler olan /e/, /ka/ heceleri; “mesafe” ve “metreye” sözcüklerinde sırasıyla /sa/, /ye/ son heceleri ile “pazardan” ve “çıkıyor” sözcüklerinde sırasıyla /zar/, /kı/ orta heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.293’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Pazardan eve bu mesafe beş bin metreye kadar çıkıyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.294, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

Şekil 5.293: “Pazardan eve bu mesafe beş bin metreye kadar çıkıyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Pazardan eve bu mesafe beş bin metreye kadar çıkıyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

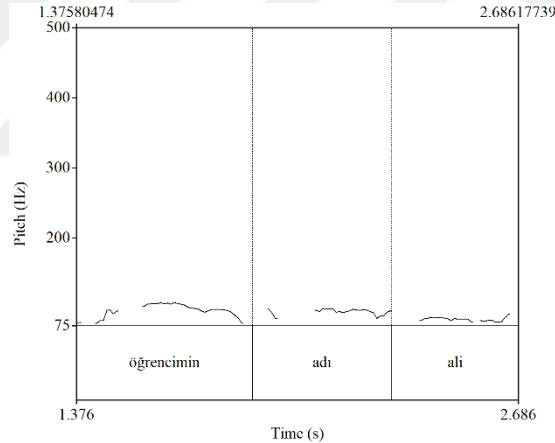

Şekil 5.294: “metreye” ve “çıkıyor” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “metreye” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “çıkıyor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

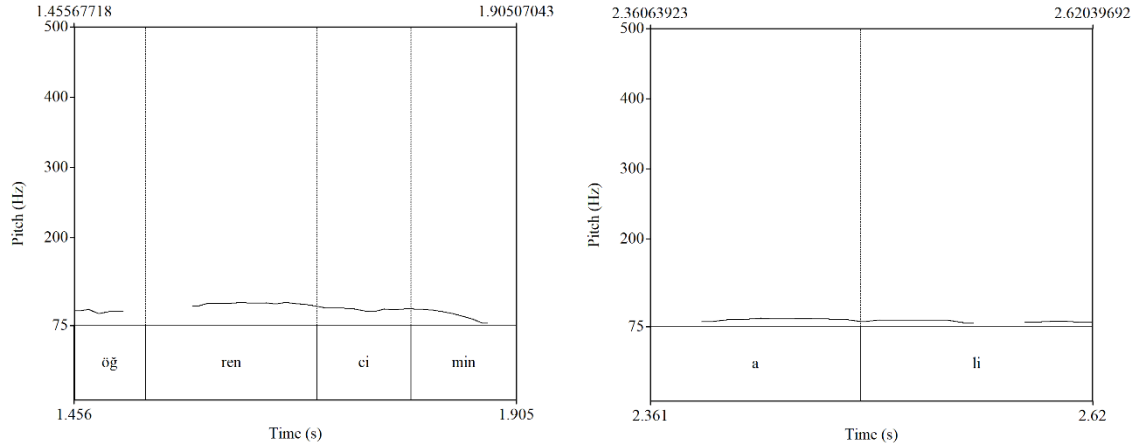
5.5.8. “Öğrencim Ali” İsimli Okuma Metnindeki Cümle ve Sözcük Vurguları

5.5.8.1. “Öğrencimin adı Ali.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “öğrencimin” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “adı” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “adı” ve “Ali” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /a/, /a/ olmak üzere ilk hecede; “öğrencimin” sözcüğünde ise sırasıyla /ren/ orta hecesi üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “adı” sözcüğündeki vurgu ilk hece olan /a/ hecesi ile “öğrencimin” ve “Ali” sözcüklerinde sırasıyla /min/, /li/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.295’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Öğrencimin adı Ali.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.296, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

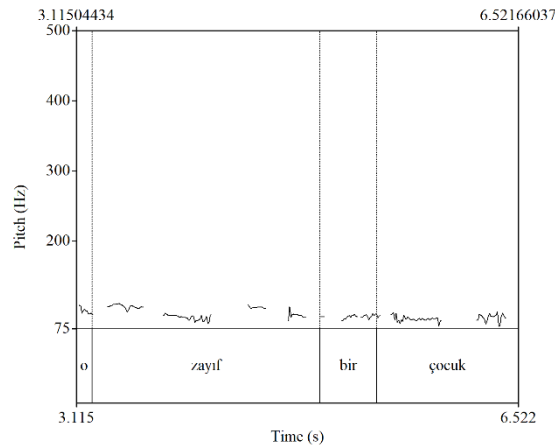
Şekil 5.295: “Öğrencimin adı Ali.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Öğrencimin adı Ali.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.296: “öğrencimin” ve “Ali” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “öğrencimin” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “Ali” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.2. “O zayıf bir çocuk.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “zayıf” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “bir” sözcüğündedir.

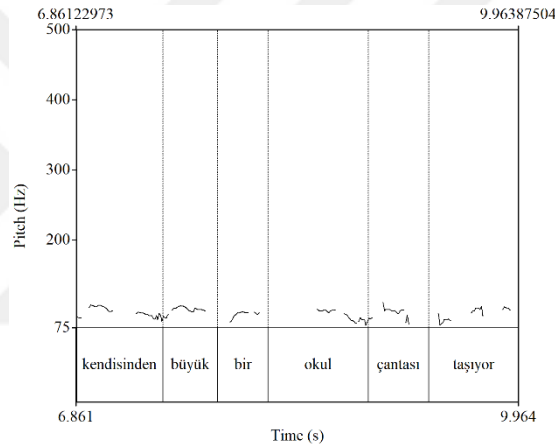
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler ile ana dil konuşurlarının tümü “zayıf” ve “çocuk” sözcüklerinde vurguyu sırasıyla sözcüklerin ilk hecesi olan /za/, /ço/ heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.297’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “O zayıf bir çocuk.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

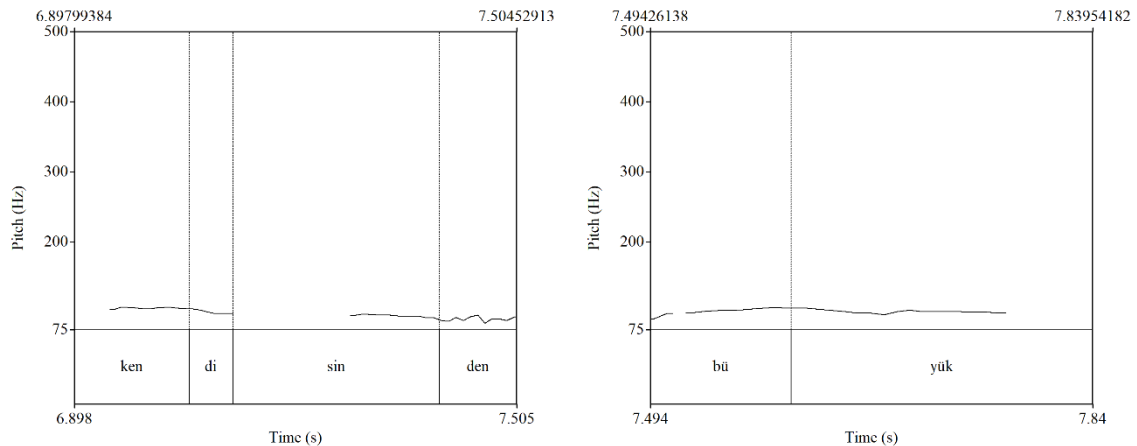
Şekil 5.297: “O zayıf bir çocuk.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “O zayıf bir çocuk.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.3. “Kendisinden büyük bir okul çantası taşıyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “çantası” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “çantası” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “kendisinden”, “büyük”, “okul” ve “çantası” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /ken/, /bü/, /o/, /çan/ heceleri olmak üzere ilk hecede; “taşıyor” sözcüğünde ise /yor/ son hecesi üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “okul”, “çantası” ve “taşıyor” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk heceler olan /o/, /çan/, /ta/ heceleri; “büyük” sözcüğünde /yük/ son hecesi ile “kendisinden” sözcüğünde /sin/ orta hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.298’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Kendisinden büyük bir okul çantası taşıyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.299-5.300, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

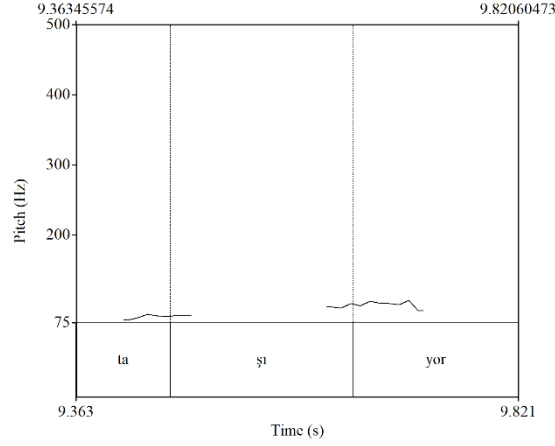
Şekil 5.298: “Kendisinden büyük bir okul çantası taşıyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Kendisinden büyük bir okul çantası taşıyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.299: “kendisinden” ve “büyük” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “kendisinden” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “büyük” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü

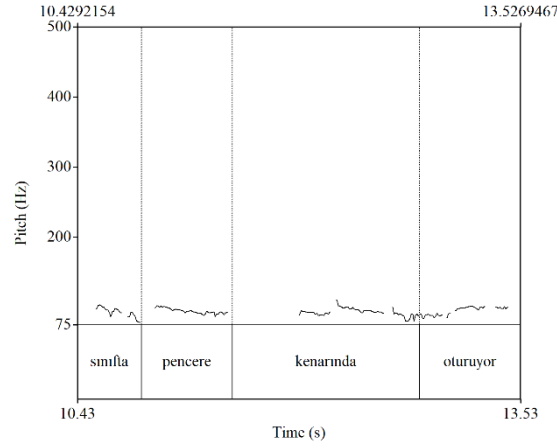
göstermektedir.

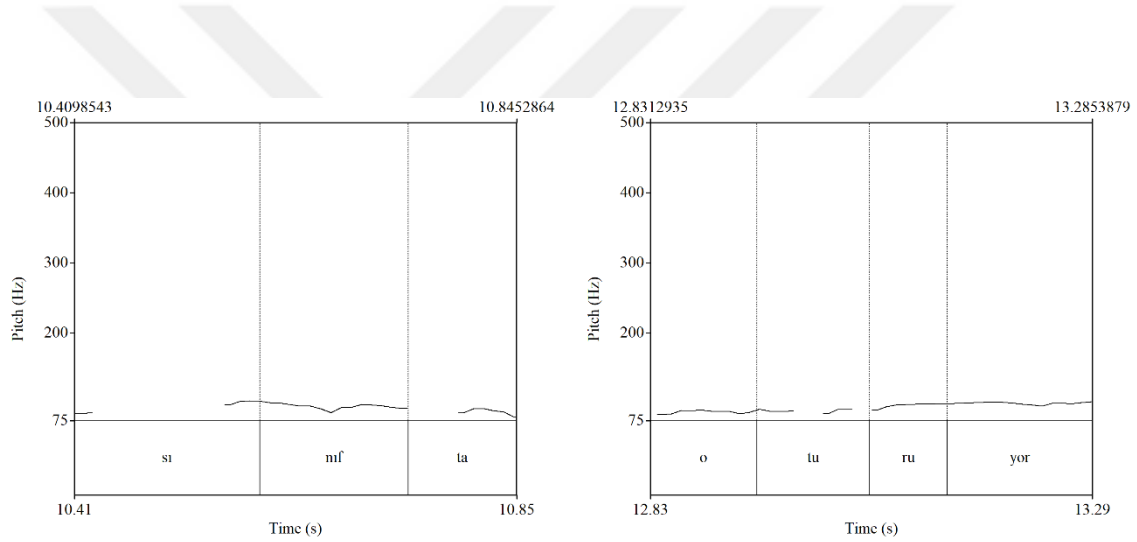
Şekil 5.300: “taşıyor” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “taşıyor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.4. “Sınıfta pencere kenarında oturuyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “kenarında” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “kenarında” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “sınıfta”, “pencere” ve “kenarında” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /sı/, /pen/, /ke/ heceleri olmak üzere ilk hecede; “oturuyor” sözcüğünde ise /yor/ son hecesi üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “pencere”, “kenarında” ve “oturuyor” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk heceler olan /pe/, /ke/, /o/ heceleri ile “sınıfta” sözcüğünde /ta/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.301’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Sınıfta pencere kenarında oturuyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.302, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

Şekil 5.301: “Sınıfta pencere kenarında oturuyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Sınıfta pencere kenarında oturuyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

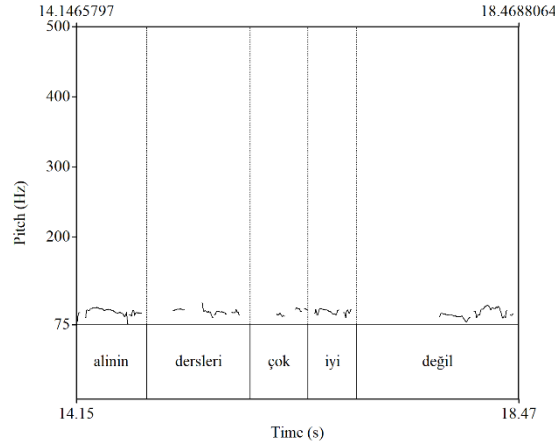

Şekil 5.302: “sınıfta” ve “oturuyor” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “sınıfta” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “oturuyor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.5. “Ali’nin dersleri çok iyi değil.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “dersleri” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “iyi” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler ile ana dil konuşurlarının tümü “iyi” ve “değil” sözcüklerinde vurguyu sırasıyla sözcüklerin ilk hecesi olan /i/, /de/ heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Yine hem Türk hem Boşnak konuşurların tümü “Ali’nin” sözcüğünün son hecesi olan /nin/ ile “dersleri” sözcüğünün /le/ orta hecesini

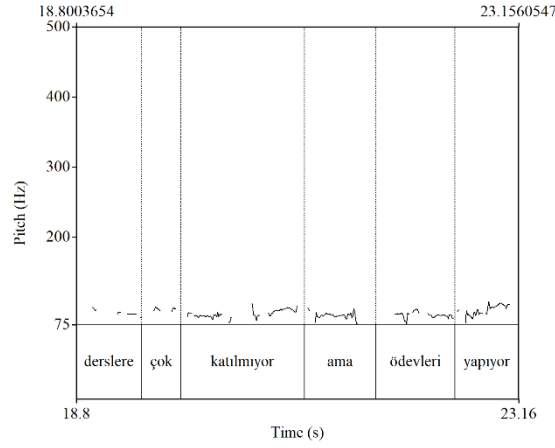
vurgulamıştır. Aşağıdaki Şekil 5.303'te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ali'nin dersleri çok iyi değil.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

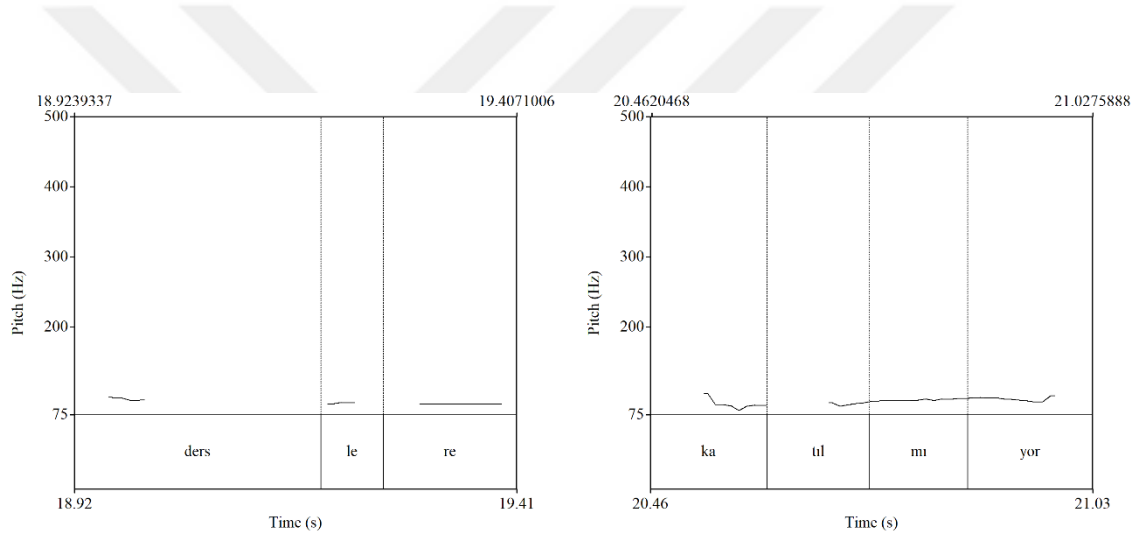
Şekil 5.303. “Ali'nin dersleri çok iyi değil.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Ali'nin dersleri çok iyi değil.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.6. “Derslere çok katılmıyor ama ödevleri yapıyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “yapıyor” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “ödevlerini” sözcüğündedir.

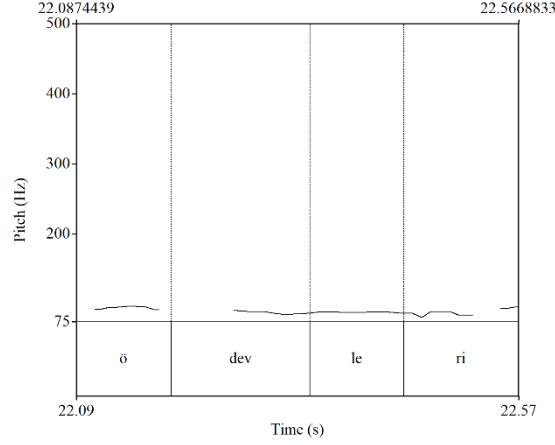
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “derslere”, “katılmıyor”, “ödevleri” ve “yapıyor” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /ders/, /ka/, /ö/, /ya/ heceleri olmak üzere ilk hecede; “ama” sözcüğünde ise /ma/ son hecesi üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “yapıyor” sözcüğündeki vurgu ilk hece olan /ya/ hecesi; “derslere”, “katılmıyor” ve “ödevleri” sözcüklerinde sırasıyla /le/, /tıl/, /le/ orta heceleri ile “ama” sözcüğünde /ma/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.304'te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Derslere çok katılmıyor ama ödevleri yapıyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.305-5.306, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.304: “Derslere çok katılmıyor ama ödevleri yapıyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Derslere çok katılmıyor ama ödevleri yapıyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

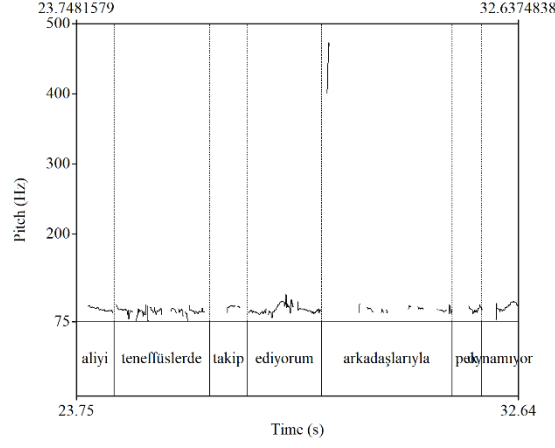

Şekil 5.305: “derslere” ve “katılmıyor” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “derslere” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “katılmıyor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

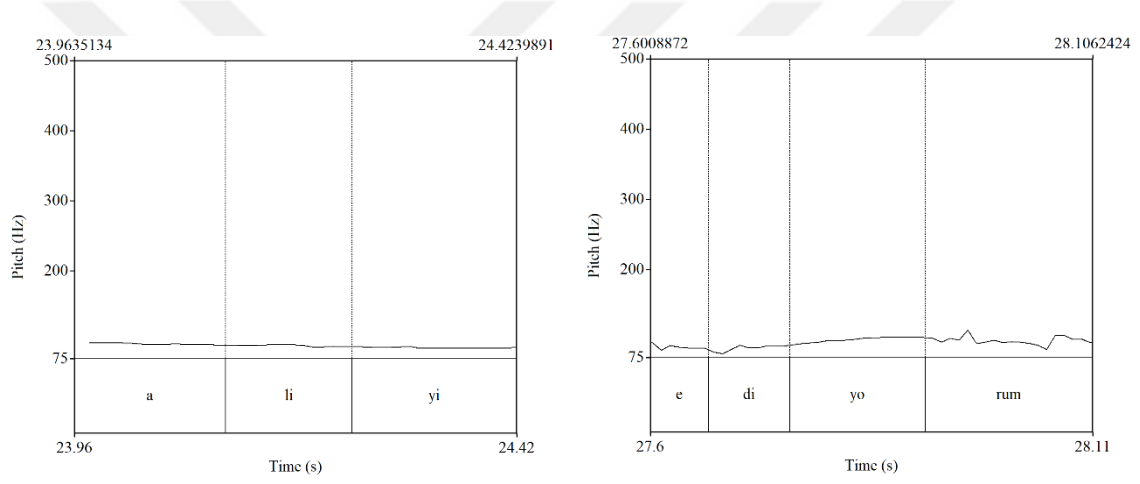

Şekil 5.306: “ödevleri” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “ödevleri” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

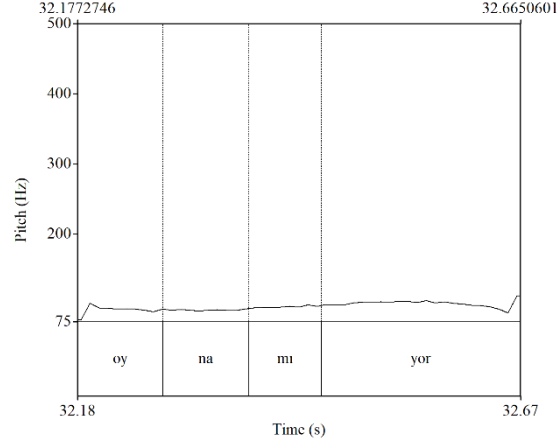
5.5.8.7. “Ali’yi teneffüslerde takip ediyorum, arkadaşlarıyla pek oynamıyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “ediyorum” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “pek” sözcüğündedir. Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “Ali’yi”, “takip” ve “arkadaşlarıyla” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /a/, /ta/, /ar/ heceleri olmak üzere ilk hecede; “teneffüslerde”, “ediyorum” ve “oynamıyor” sözcüklerinde ise sırasıyla /de/, /rum/, /yor/ son heceleri üzerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “takip”, “ediyorum”, “arkadaşlarıyla” ve “oynamıyor” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /ta/, /e/, /ar/, /oy/ heceleri ile “Ali’yi” ve “teneffüslerde” sözcüklerinde sırasıyla /yi/, /de/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.307’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ali’yi teneffüslerde takip ediyorum, arkadaşlarıyla pek oynamıyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.308-5.309, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.307: “Ali’yi teneffüslerde takip ediyorum, arkadaşlarıyla pek oynamıyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Ali’yi teneffüslerde takip ediyorum, arkadaşlarıyla pek oynamıyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

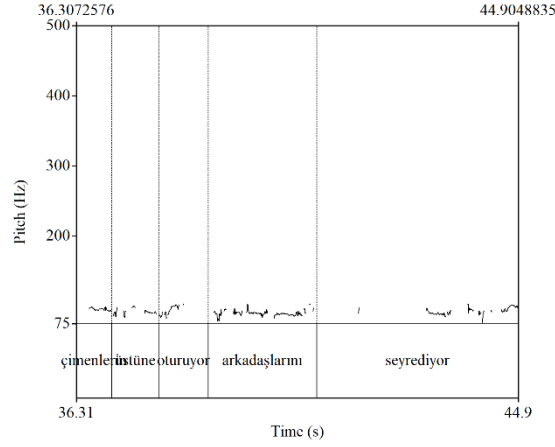

Şekil 5.308: “Ali’yi” ve “ediyorum” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “Ali’yi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “ediyorum” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

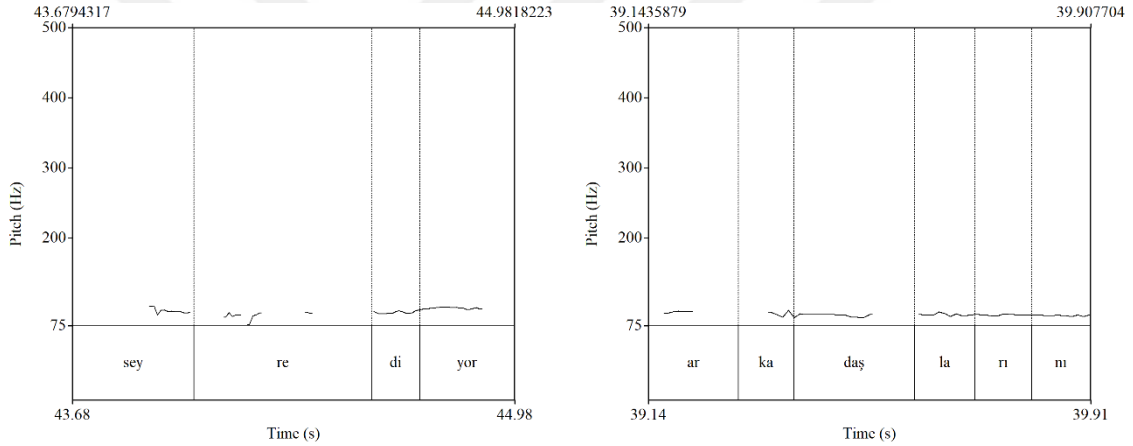

Şekil 5.309: “oyynamıyor” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “oyynamıyor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.8. “Çimenlerin üstüne oturuyor, arkadaşlarını seyrediyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “seyrediyor” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “arkadaşlarını” sözcüğündedir. Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “çimenlerin” ve “üstüne” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /çi/, /üs/ heceleri olmak üzere ilk hecede; “arkadaşlarını” sözcüğünde /ka/ orta hecesi üzerinde; “oturuyor” ve “seyrediyor” sözcüklerinde ise /yor/ son hecelerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “çimenlerin”, “üstüne”, “oturuyor” ve “seyrediyor” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /çi/, /üs/, /o/, /sey/ heceleri ile “arkadaşlarını” sözcüğünde /la/ orta hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.310’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Çimenlerin üstüne oturuyor, arkadaşlarını seyrediyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.311, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.310: “Çimenlerin üstüne oturuyor, arkadaşlarını seyrediyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Çimenlerin üstüne oturuyor, arkadaşlarını seyrediyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

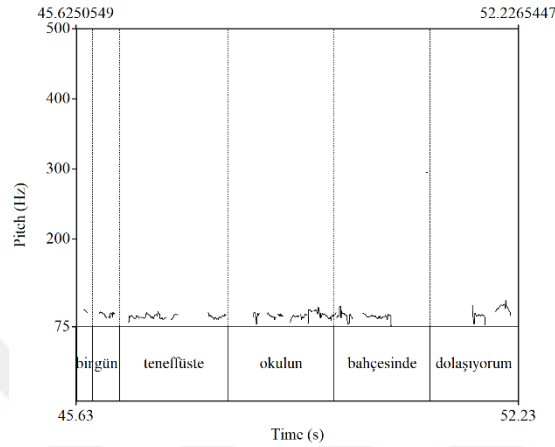
Şekil 5.311: “seyrediyor” ve “arkadaşlarını” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “seyrediyor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “arkadaşlarını” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.9. “Bir gün teneffüste okulun bahçesinde dolaşıyorum.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “dolaşıyorum” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “bahçesinde” sözcüğündedir.

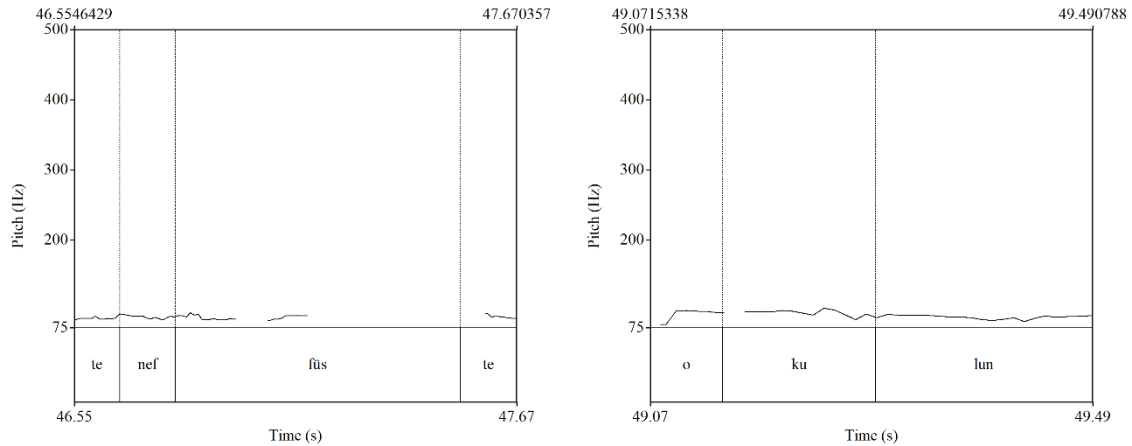
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “bahçesinde” sözcüğündeki vurgunun /bah/ hecesi olmak üzere ilk hecede; “teneffüste” ve “okulun” sözcüklerinde sırasıyla /füs/, /ku/ orta hecesi üzerinde; “dolaşıyorum” sözcüğünde ise /rum/ son hecesinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “teneffüste” ve “dolaşıyorum” sözcüklerindeki vurgu

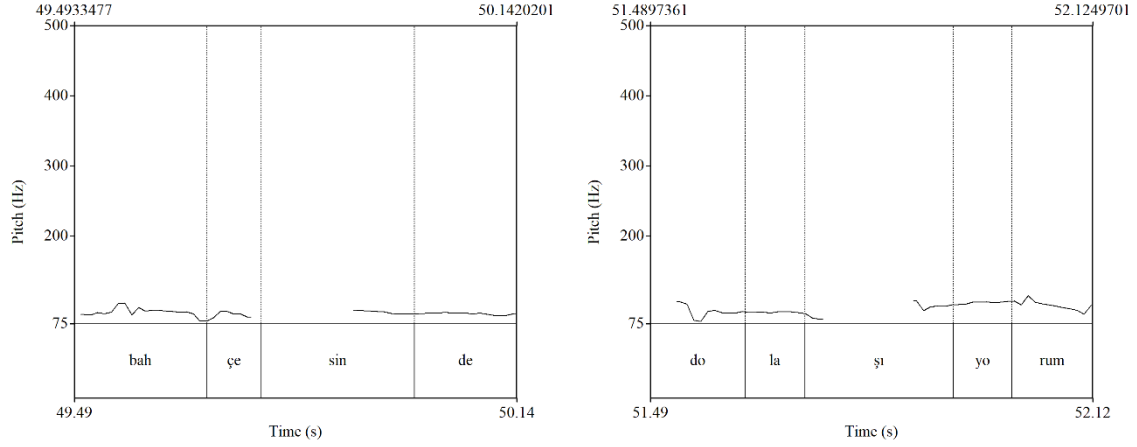
sırasıyla ilk hece olan /te/, /do/ heceleri; “bahçesinde” sözcüğünde /sin/ orta hecesi ile “okulun” sözcüğünde /lun/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.312’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Bir gün teneffüste okulun bahçesinde dolaşıyorum.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.313-5.314, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.312: “Bir gün teneffüste okulun bahçesinde dolaşıyorum.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Bir gün teneffüste okulun bahçesinde dolaşıyorum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

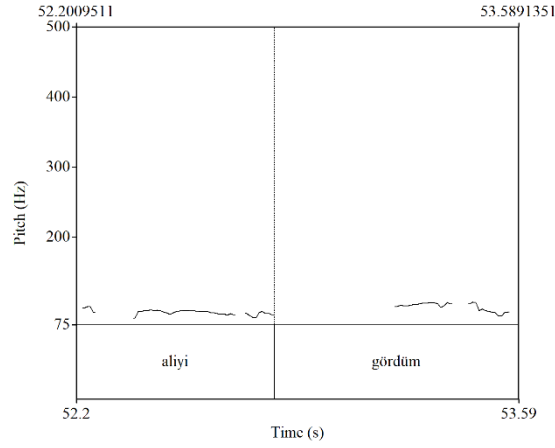
Şekil 5.313: “teneffüste” ve “okulun” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “teneffüste” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “okulun” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

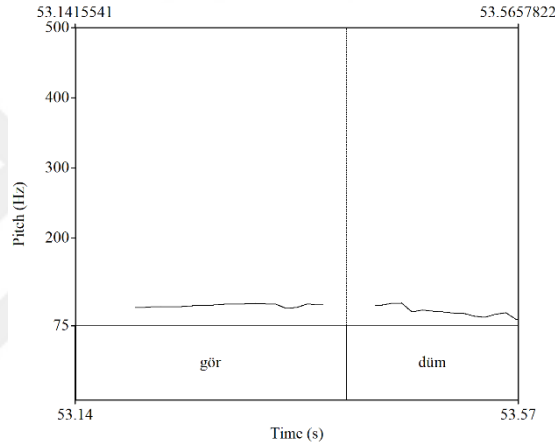
Şekil 5.314: “bahçesinde” ve “dolaşıyorum” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “bahçesinde” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “dolaşıyorum” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.10. “Ali’yi gördüm.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “gördüm” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “Ali’yi” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “Ali’yi” sözcüğündeki vurgu /a/ ilk hecesi üzerindeyken “gördüm” sözcüğünde /düm/ son hecesi vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise vurgu “gördüm” sözcüğünde /gör/ hecesi ile “Ali’yi” sözcüğünde /yi/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.315’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ali’yi gördüm.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.316, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

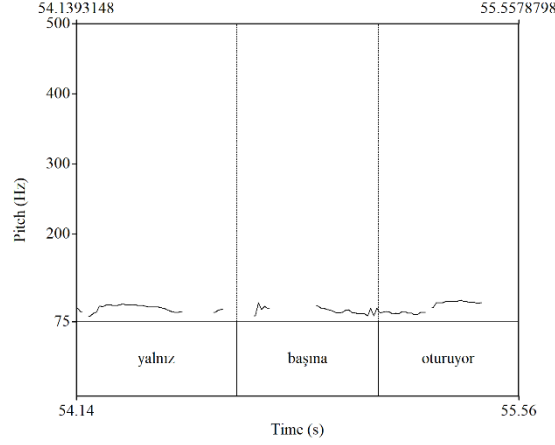
Şekil 5.315: “Ali’yi gördüm.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Ali’yi gördüm.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

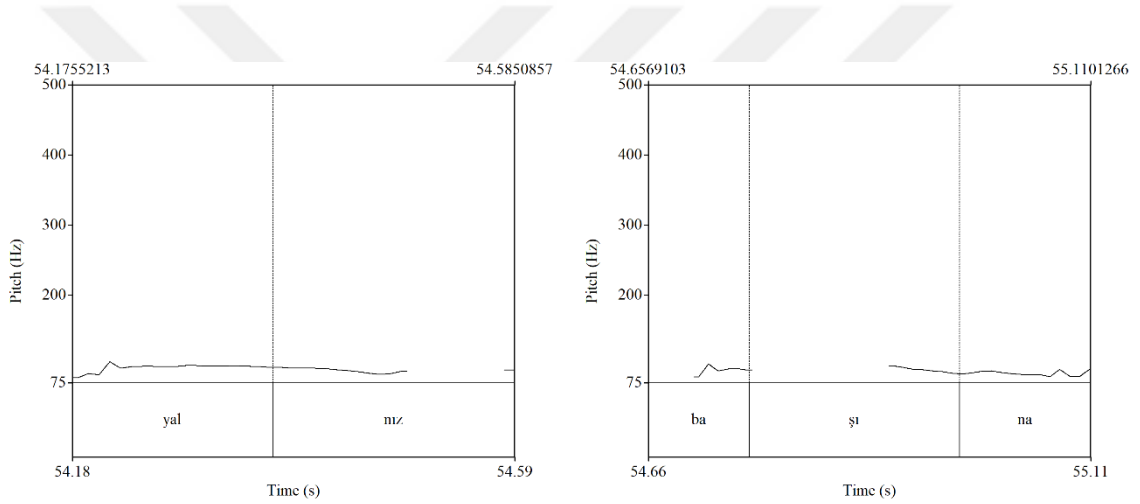
Şekil 5.316: “gördüm” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “gördüm” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.11. “Yalnız başına oturuyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “oturuyor” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “başına” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “yalnız” ve “başına” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /yal/, /ba/ ilk heceleri üzerindeyken “oturuyor” sözcüğünde /yor/ son hecesi vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “yalnız” ve “başına” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /yal/, /ba/ son heceleri ile “oturuyor” sözcüğünde /o/ ilk hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.317’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Yalnız başına oturuyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.318, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.317: “Yalnız başına oturuyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Yalnız başına oturuyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

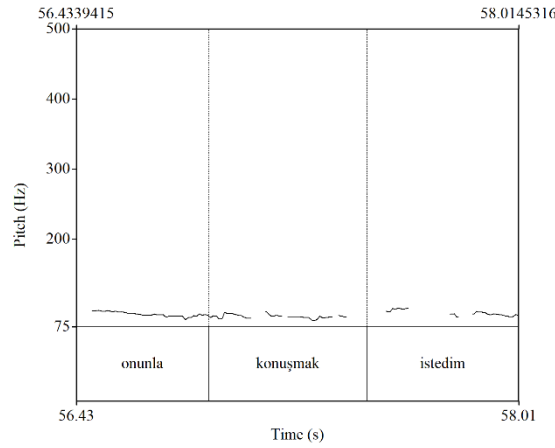

Şekil 5.318: “yalnız” ve “başına” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “yalnız” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “başına” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

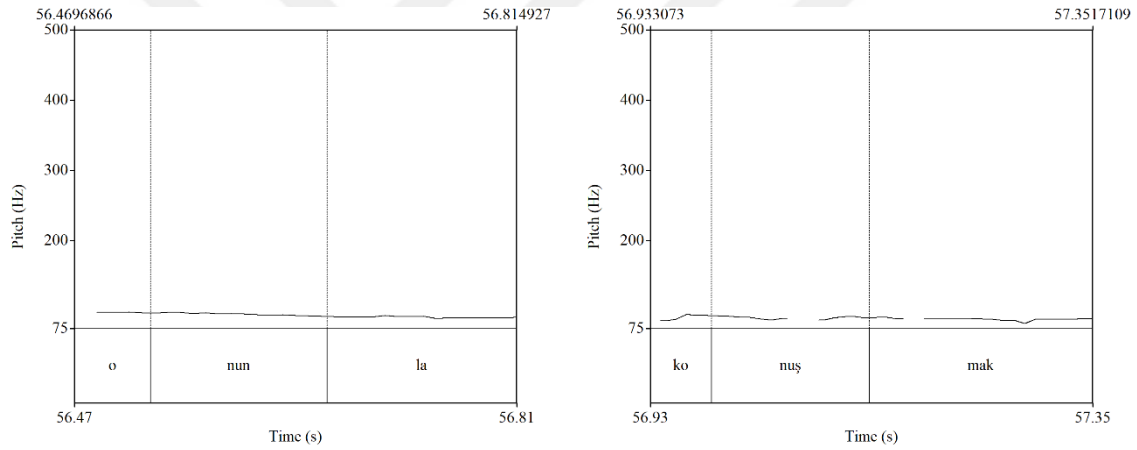
5.5.8.12. “Onunla konuşmak istedim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “istedim” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “konuşmak” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “onunla”, “konuşmak” ve “istedim” sözcüklerin tümündeki vurgu sırasıyla /o/, /ko/, /is/ ilk heceleri üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “onunla” ve “konuşmak” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /la/, /mak/ son heceleri ile “istedim” sözcüğünde /te/ orta hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.319’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Onunla konuşmak istedim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.320-5.321, Boşnak öğrencilerin hece

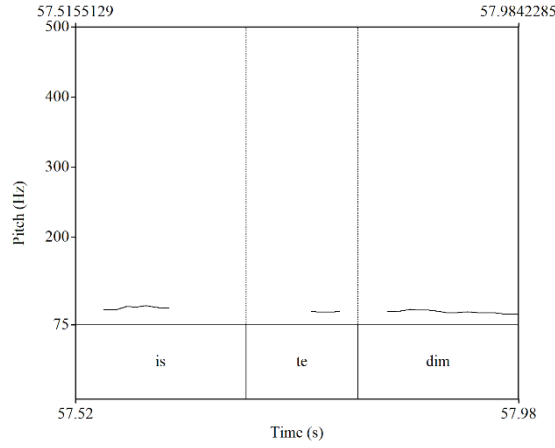
vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

Şekil 5.319: “Onunla konuşmak istedim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Onunla konuşmak istedim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

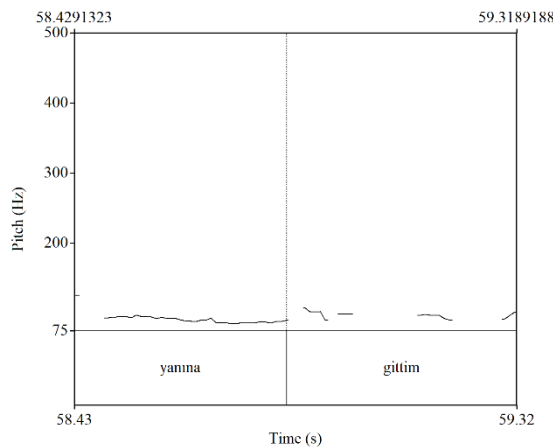
Şekil 5.320: “onunla” ve “konuşmak” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “onunla” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “konuşmak” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

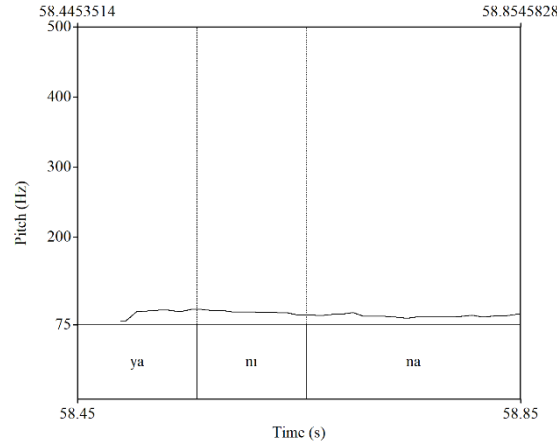
Şekil 5.321: “istedim” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “istedim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.13. “Yanına gittim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “gittim” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “yanına” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “yanına” ve “gittim” sözcüklerinin tümündeki vurgu sırasıyla /ya/, /git/ ilk heceleri üzerindeyken Türk konuşurları “yanına” sözcüğünde /na/ son hecesi ile “gittim” sözcüğünde /git/ ilk hecesini vurgulamıştır. Aşağıdaki Şekil 5.322’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Yanına gittim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.323, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

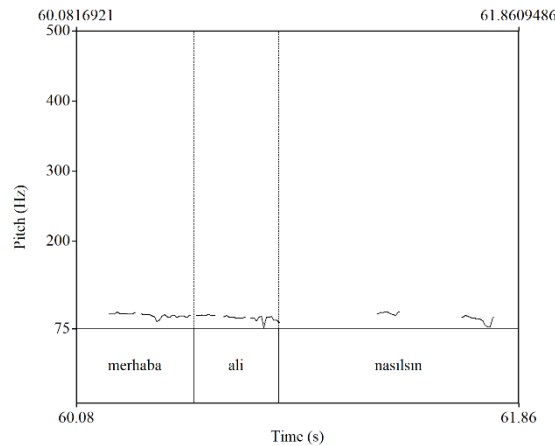
Şekil 5.322: “Yanına gittim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Yanına gittim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

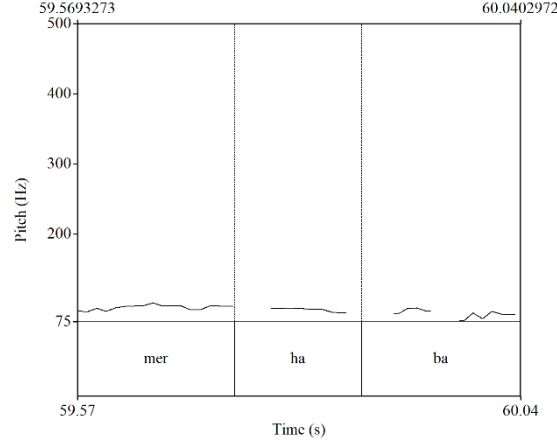
Şekil 5.323: “yanına” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “yanına” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.14. “Merhaba Ali, nasılsın?”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “nasılsın” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “Ali” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “merhaba” ve “Ali” sözcüklerdeki vurgu sırasıyla /mer/, /a/ ilk heceleri ile “nasılsın” sözcüğünde /sıl/ orta hecesi üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “merhaba” ve “nasılsın” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /ha/, /sıl/ son heceleri ile “Ali” sözcüğünde /li/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.324’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Merhaba Ali, nasılsın?” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.325, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

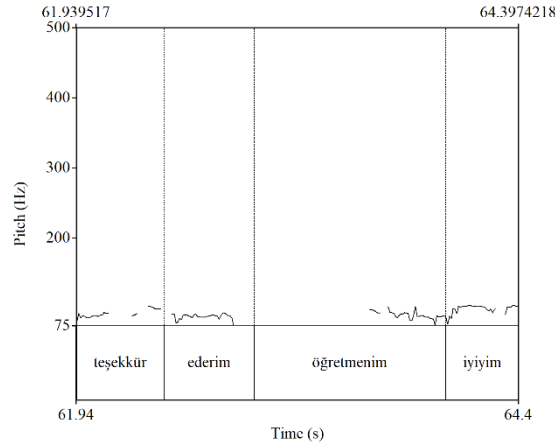
Şekil 5.324: “Merhaba Ali, nasılsın?” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Merhaba Ali, nasılsın?” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.325: “merhaba” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “merhaba” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.15. “Teşekkür ederim öğretmenim, iyiyim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “iyiyim” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “öğretmenim” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler ile ana dil konuşurlarının tümü “teşekkür” ve “ederim” sözcüklerinde vurguyu sırasıyla sözcüklerin son hecesi olan /kür/, /rim/ heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. “öğretmenim” ve “iyiyim” sözcüklerinde ise yine hem Türk hem Boşnak konuşurların tümü sözcüklerin orta heceleri olan /me/, /yi/’yi vurgulamıştır. . Aşağıdaki Şekil 5.326’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Teşekkür ederim öğretmenim, iyiyim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

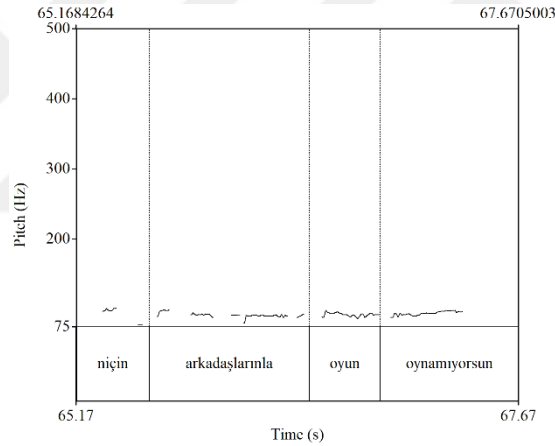

Şekil 5.326: “Teşekkür ederim öğretmenim, iyiyim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Teşekkür ederim öğretmenim, iyiyim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

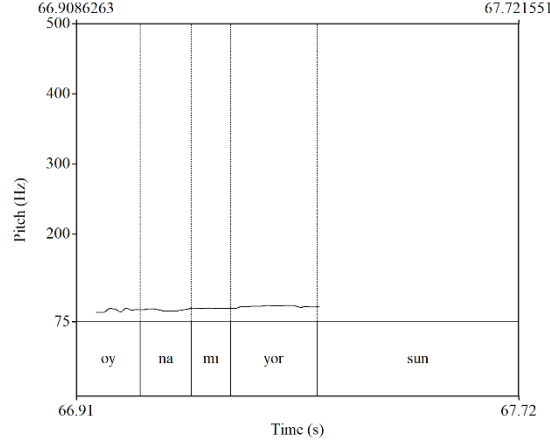

5.5.8.16. “Niçin arkadaşlarınla oyun oynamıyorsun?”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “niçin” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “oyun” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “arkadaşlarınla” ve “oyun” sözcüklerdeki vurgu sırasıyla /ar/, /o/ ilk heceleri ile “oynamıyorsun” sözcüğünde /yor/ orta hecesi üzerindedir. “niçin” sözcüğünde ise Boşnak öğrenciler /çin/ son hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “arkadaşlarınla” ve “oyun” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /ar/, /o/ ilk heceleri ile “niçin” ve “oynamıyorsun” sözcüklerinde sırasıyla /çin/, /sun/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.327’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Niçin arkadaşlarınla oyun oynamıyorsun?” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.328, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

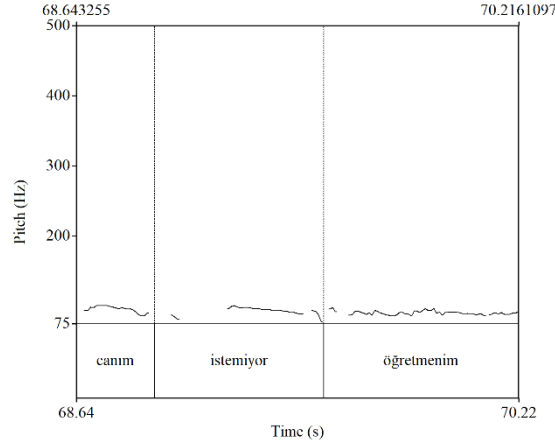
Şekil 5.327: “Niçin arkadaşlarınla oyun oynamıyorsun?” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Niçin arkadaşlarınla oyun oynamıyorsun?” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

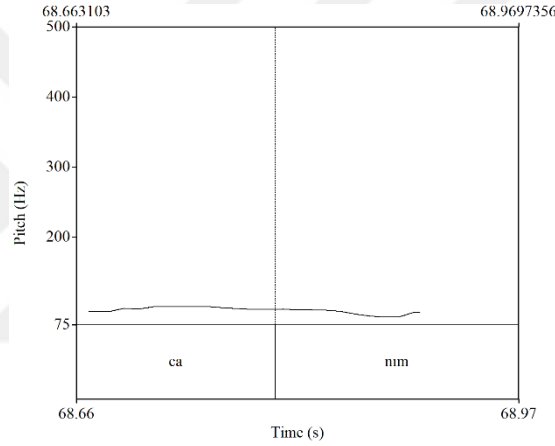
Şekil 5.328: “oynamıyorsun” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “oynamıyorsun” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.17. “Canım istemiyor öğretmenim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “canım” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “istemiyor” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “canım” sözcüğünde /ca/ ilk hecesi vurgulanırken “istemiyor” ve “öğretmenim” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /te/, /me/ orta heceleri üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “istemiyor” ve “öğretmenim” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla /te/, /me/ orta heceleri ile “canım” sözcüğünde /nım/ son hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.329’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Canım istemiyor öğretmenim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.330, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

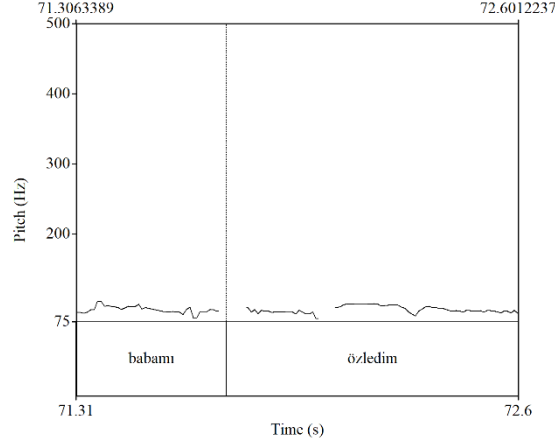
Şekil 5.329: “Canım istemiyor öğretmenim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Canım istemiyor öğretmenim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.330: “canım” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “canım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.18. “Babamı özledim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “babamı” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “babamı” sözcüğündedir.

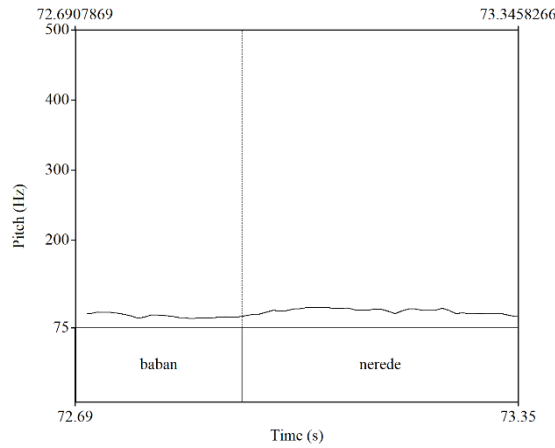
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler ile ana dil konuşurlarının tümü “babamı” ve “özledim” sözcüklerinde vurguyu sırasıyla sözcüklerin ilk hecesi olan /ba/, /öz/ heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.331’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Babamı özledim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

Şekil 5.331: “Babamı özledim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Babamı özledim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.19. “Baban nerede?”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “nerede” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “babam” sözcüğündedir.

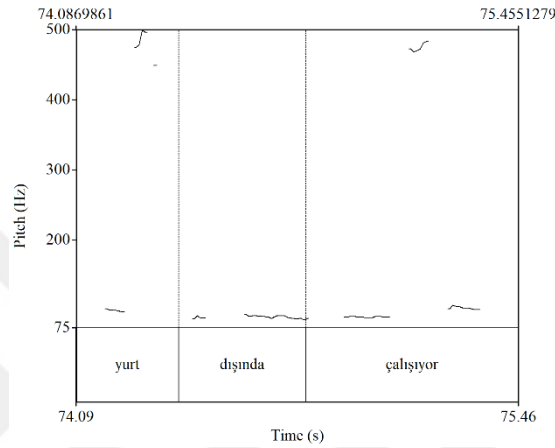
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler ile ana dil konuşurlarının tümü “babam” ve “nerede” sözcüklerinde vurguyu sırasıyla sözcüklerin ilk hecesi olan /ba/, /ne/ heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.332’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Baban nerede?” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulmaktadır

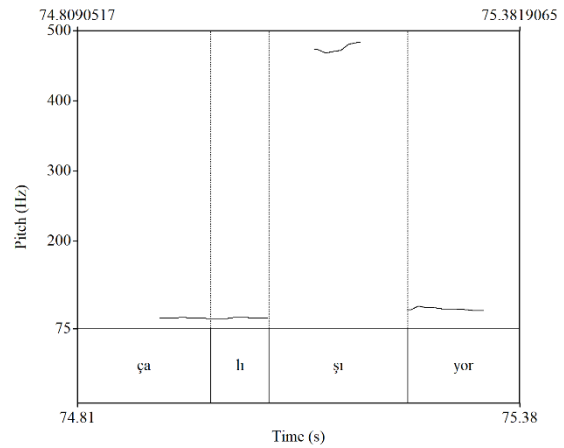
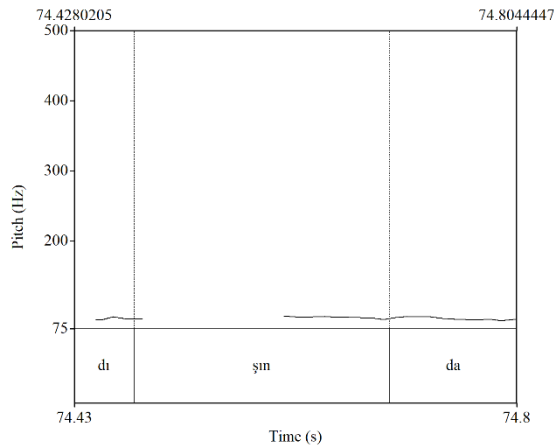
Şekil 5.332. “Baban nerede?” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Baban nerede?” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.20. “Yurt dışında çalışıyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “çalışıyor” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “dışında” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “dışında” ve “çalışıyor” sözcüklerinin tümünde sırasıyla /da/, /yor/ son heceleri vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “dışında” sözcüğündeki vurgu /şın/ orta hecesi ile “çalışıyor” sözcüğünde /ça/ ilk hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.333’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Yurt dışında çalışıyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.334, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

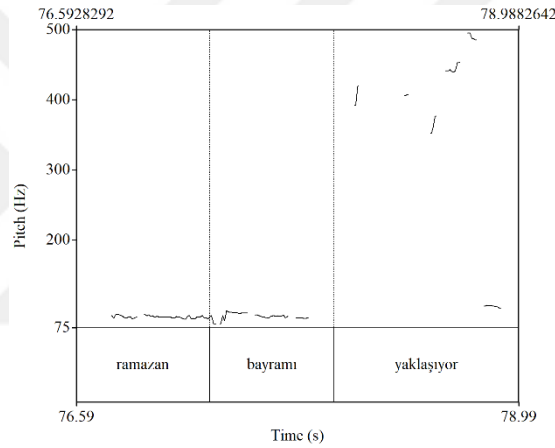
Şekil 5.333: “Yurt dışında çalışıyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Yurt dışında çalışıyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

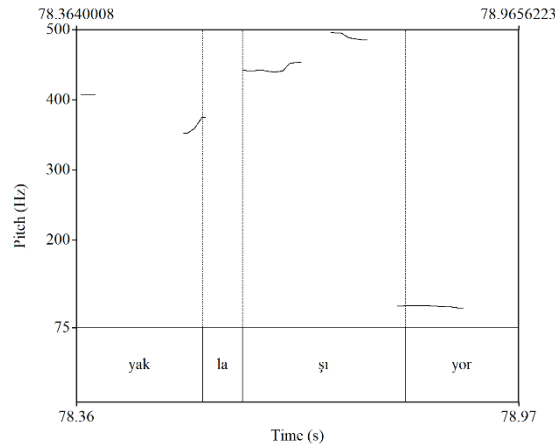
Şekil 5.334: “dışında” ve “çalışıyor” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “dışında” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “çalışıyor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.21. “Ramazan Bayramı yaklaşıyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “yaklaşıyor” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “Bayramı” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “Ramazan” ve “yaklaşıyor” sözcüklerinin tümünde sırasıyla /zan/, /yor/ son heceleri vurgulanmıştır. “Bayramı” sözcüğündeki vurgu ise /bay/ ilk hecesi üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “Bayramı” ve “yaklaşıyor” sözcüklerinde sırasıyla /bay/, /yak/ ilk heceleri ile “Ramazan” sözcüğünde /zan/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.335’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ramazan Bayramı yaklaşıyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.336, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.335: “Ramazan Bayramı yaklaşıyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Ramazan Bayramı yaklaşıyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

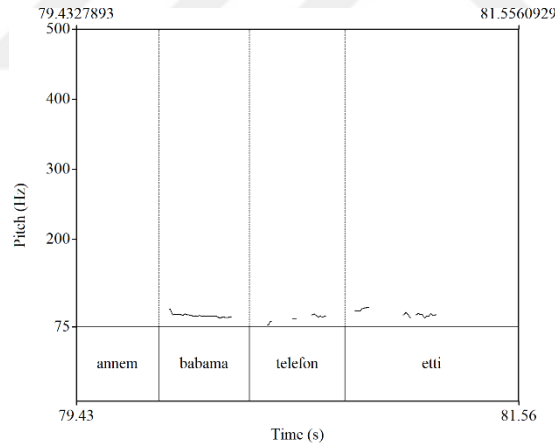

Şekil 5.336: “yaklaşıyor” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “yaklaşıyor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü

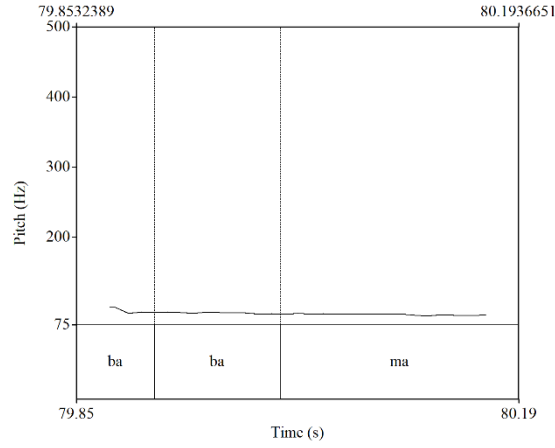
göstermektedir.

5.5.8.22. “Annem, babama telefon etti.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “etti” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “telefon” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “babama” ve “etti” sözcüklerinin tümünde sırasıyla /ba/, /et/ ilk heceleri ile “telefon” sözcüğünde /fon/ son hecesi vurgulanmıştır. “annem” sözcüğünde ise vurgulu bir heceye rastlanmamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “annem”, “babama” ve “telefon” sözcüklerinde sırasıyla /nem/, /ma/, /fon/ son heceleri ile “etti” sözcüğünde /et/ ilk hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.337’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Annem, babama telefon etti.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.338, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.337 “Annem, babama telefon etti.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Annem, babama telefon etti.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

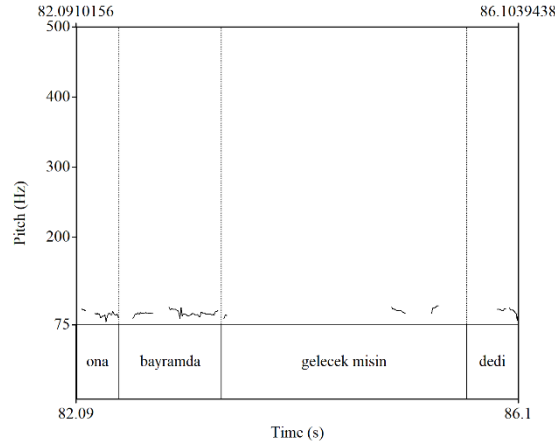

Şekil 5.338: “babama” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “babama” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

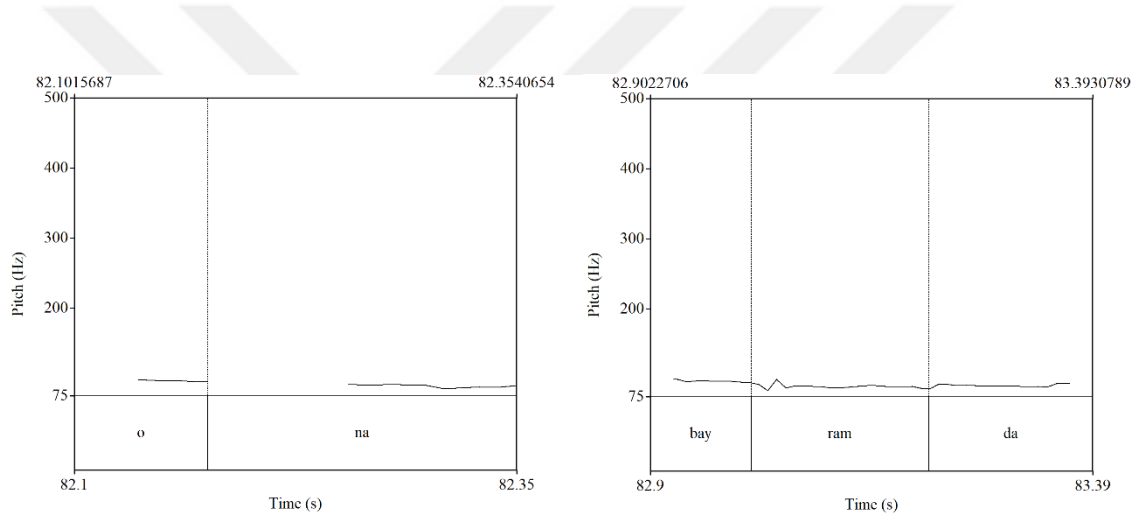
5.5.8.23. “Ona “Bayramda gelecek misin?” dedi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “gelecek misin” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “gelecek misin” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “ona” ve “bayrama” sözcüklerinin tümünde sırasıyla /o/, /bay/ ilk heceleri ile “gelecek misin” sözcüğünde /mi/ orta hecesi vurgulanmıştır. “dedi” sözcüğündeki vurgu ise /di/ son hecesi üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “ona” ve “bayramda” sözcüklerinde sırasıyla /na/, /da/ son heceleri; “dedi” sözcüğünde /de/ ilk hecesi ve “gelecek misin” sözcüğünde /cek/ orta hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.339’da ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ona “Bayramda gelecek misin?” dedi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.340-5.341, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

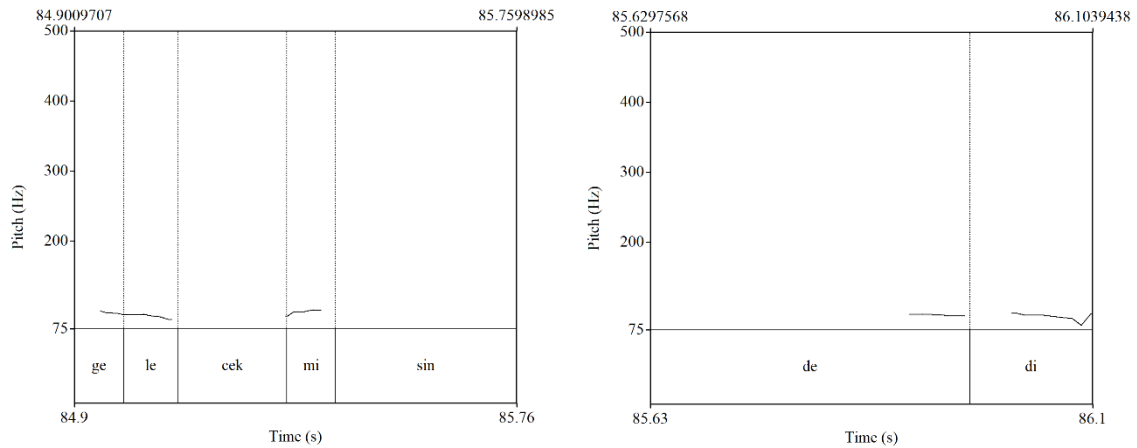

Şekil 5.339: “Ona “Bayramda gelecek misin?” dedi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Ona “Bayramda gelecek misin?” dedi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.340: “ona” ve “bayramda” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “ona” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “bayramda” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

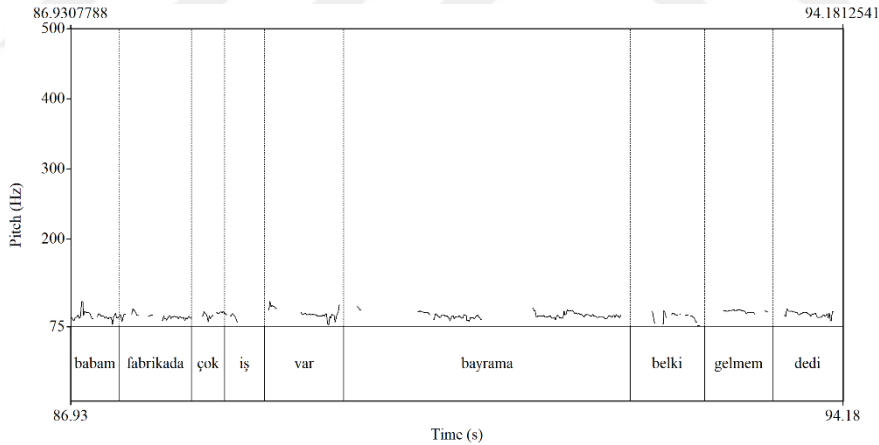

Şekil 5.341: “gelecek misin” ve “dedi” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “gelecek misin” sözcüğüne ait ortalama vurgu

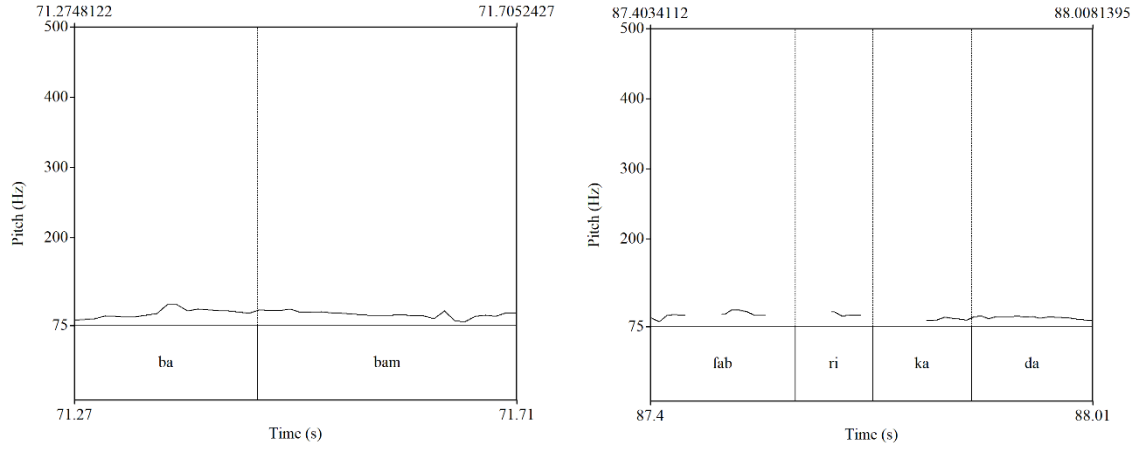
görünümünü, sağ taraf “dedi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.24. “Babam, “Fabrikada çok iş var, bayrama belki gelmem.” dedi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “babam” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “gelemem” sözcüğündedir.

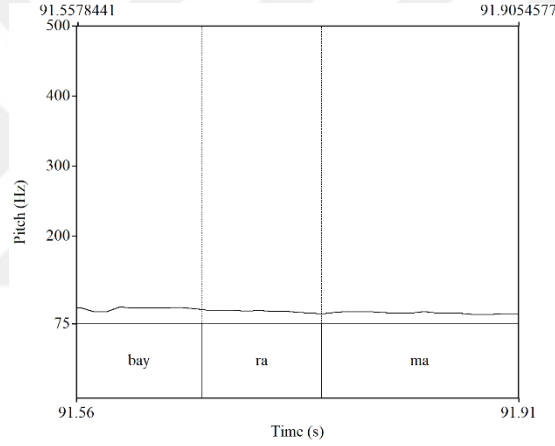
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “babam”, “fabrikada”, “bayrama” ve “belki” sözcüklerinin tümünde sırasıyla /ba/, /fab/, /bay/, /bel/ ilk heceleri ile “gelmem” ve “dedi” sözcüklerinde sırasıyla /mem/, /di/ son heceleri vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “babam”, “bayrama” ve “gelmem” sözcüklerinde sırasıyla /bam/, /ma/, /mem/ son heceleri; “fabrikada” sözcüğünde /ka/ orta hecesi ile “belki” ve “dedi” sözcüklerinde sırasıyla /bel/, /de/ ilk heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.342’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Babam, “Fabrikada çok iş var, bayrama belki gelmem.” dedi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.343-5.344, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.342: “Babam, “Fabrikada çok iş var, bayrama belki gelemem.” dedi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Babam, “Fabrikada çok iş var, bayrama belki gelmem.” dedi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.343: “babam” ve “fabrikada” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “babam” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “fabrikada” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

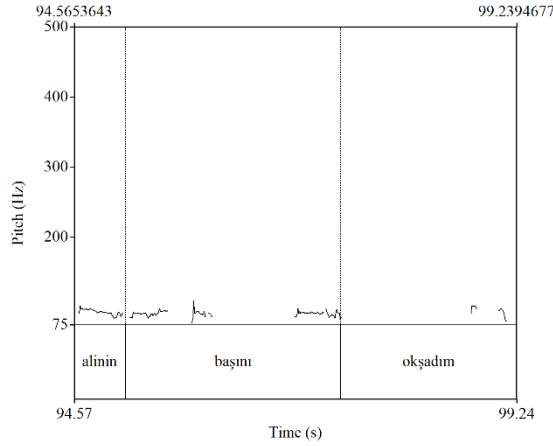

Şekil 5.344: “bayrama” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “bayrama” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

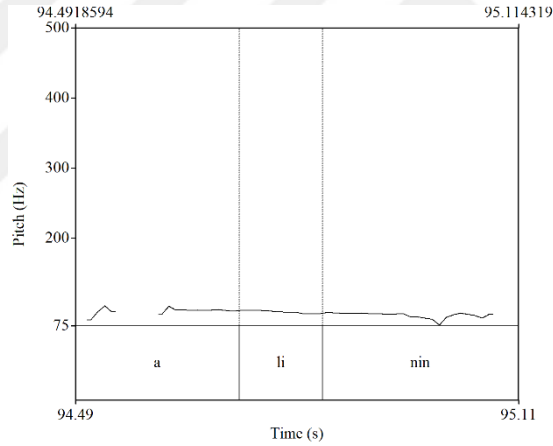
5.5.8.25. “Ali’nin başını okşadım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “başını” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “başını” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “Ali’nin” ve “okşadım” sözcüklerinin tümünde sırasıyla /a/, /ok/ ilk heceleri ile “başını” sözcüğünde /şı/ son hecesi vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “okşadım” sözcüğünde /ok/ ilk hecesi; “başını” sözcüğünde /şı/ orta hecesi ile “Ali’nin” sözcüğünde /nin/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.345’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ali’nin başını okşadım” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.346, Boşnak

öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.345: “Ali’nin başını okşadım.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Ali’nin başını okşadım.” dedi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

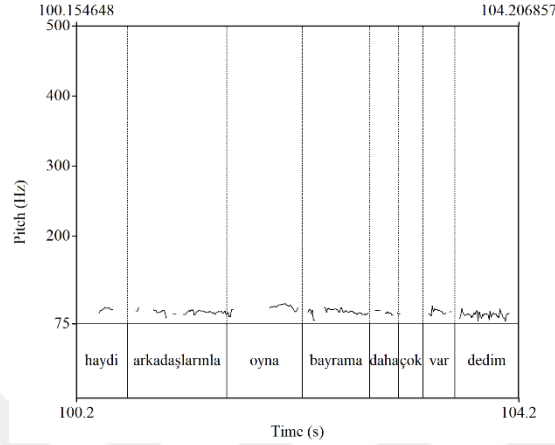

Şekil 5.346: “Ali’nin” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “Ali’nin” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.8.26. ““Haydi, arkadaşlarıyla oyna. Bayrama daha çok var” dedim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “oyna” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “var” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “haydi”, “oyna”, “daha”, “bayrama” ve “dedim” sözcüklerinin tümünde sırasıyla /hay/, /oy/, /da/, /bay/, /de/ ilk heceleri ile “arkadaşlarıyla” sözcüğünde /rın/ orta hecesi vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “haydi”, “arkadaşlarıyla”, “oyna”, “daha” ve “dedim” sözcüklerinde sırasıyla /hay/, /ar/, /oy/, /da/

/de/ ilk heceleri ile “bayrama” sözcüğünde /ma/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.347’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği ““Haydi, arkadaşlarıyla oyna. Bayrama daha çok var” dedim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

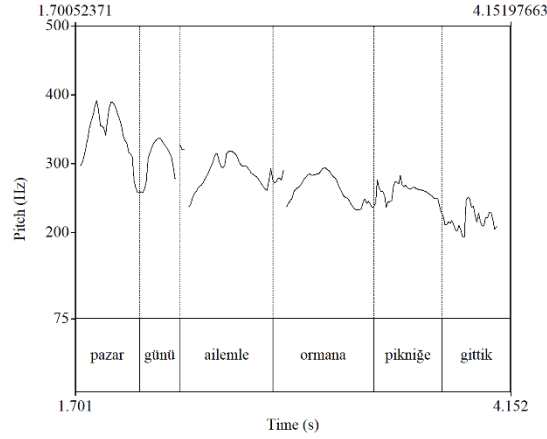
Şekil 5.347: ““Haydi, arkadaşlarıyla oyna. Bayrama daha çok var” dedim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği ““Haydi, arkadaşlarıyla oyna. Bayrama daha çok var” dedim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.9. “Sedat ve Ailesi Piknikte” İsimli Okuma Metnindeki Cümle ve Sözcük Vurguları

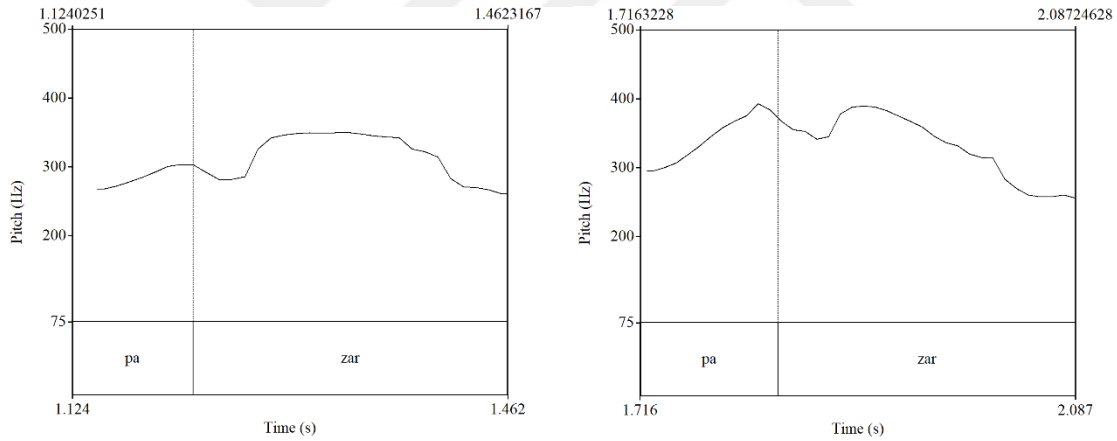
5.5.9.1. “Pazar günü ailemle ormana pikniğe gittik.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “Pazar” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “pikniğe” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “günü” sözcüğünde /gü/ ilk hecesini; “Pazar” sözcüğünde /zar/ son hecesini; “ailemle” ve “ormana” sözcüklerinde sırasıyla /lem/, /ma/ orta hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /nü/ son hecesi; /pa/ ilk hecesi ile /le/ son hecesi ve /or/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “pikniğe” ve “gittik” sözcüklerinde ise sırasıyla /pik/, /git/ ilk hecelerini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “günü” ve “pikniğe” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /gü/, /pik/ heceleri; “Pazar”, “ormana” ve “gittik” sözcüklerinde sırasıyla /zar/, /na/, /tik/ son heceleri vurgulanmıştır. “ailemle” sözcüğündeki vurgu ise /lem/ orta hecesi üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.348’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Pazar günü ailemle ormana pikniğe gittik.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.349-5.350-5.351-5.352-5.353,

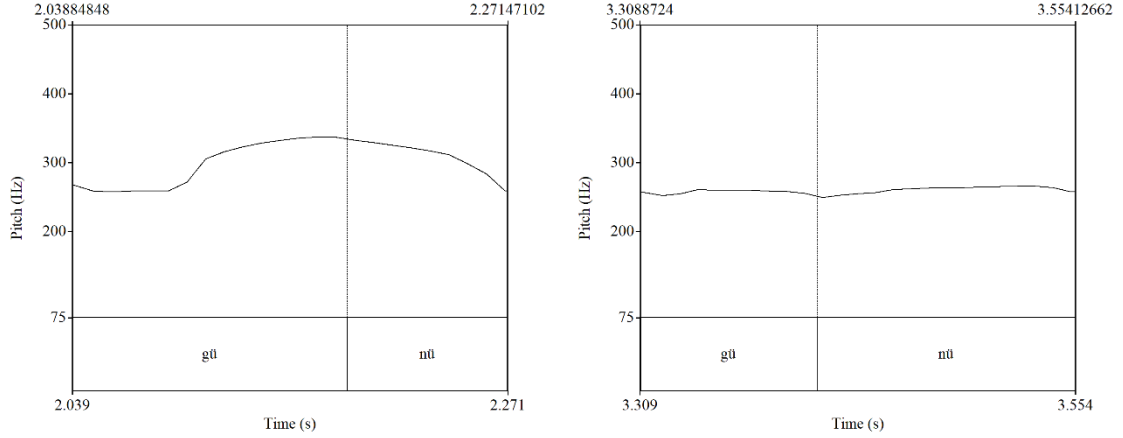
Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

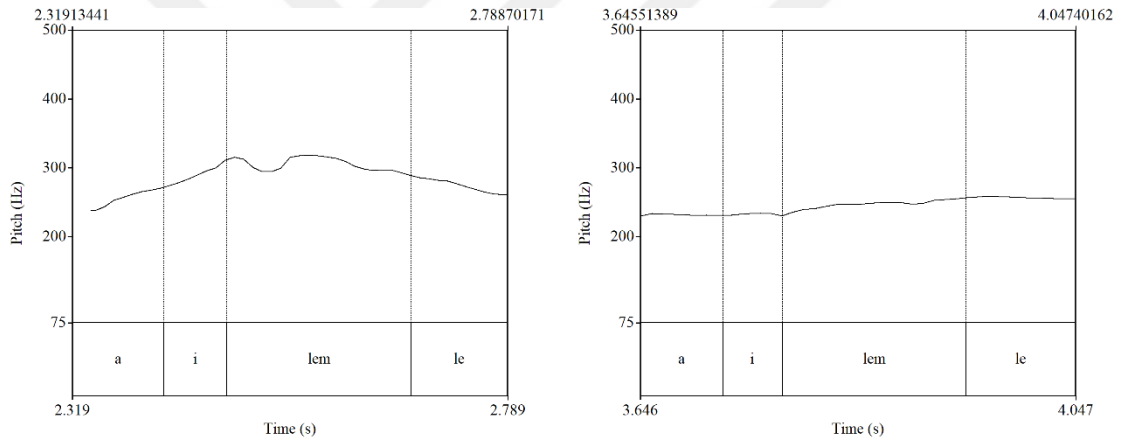
Şekil 5.348: “Pazar günü ailemle ormana pikniğe gittik.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Pazar günü ailemle ormana pikniğe gittik” dedim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

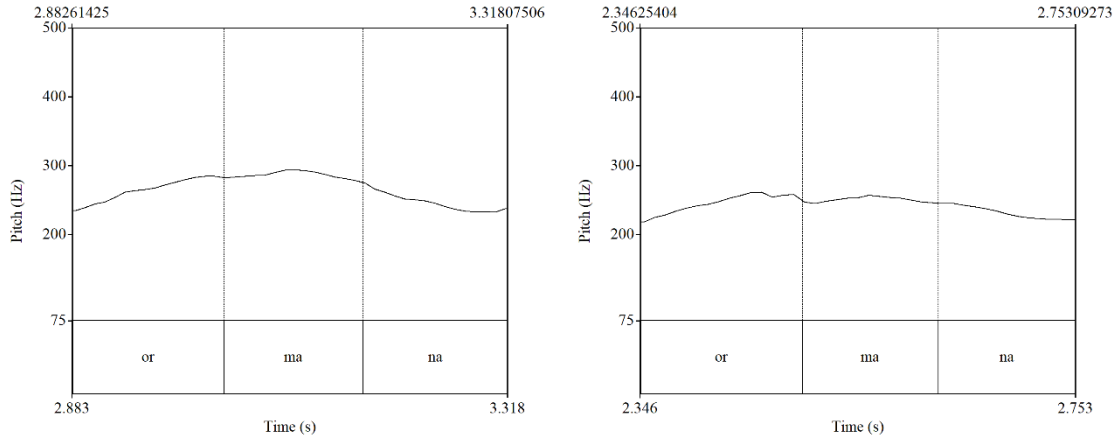
Şekil 5.349: “Pazar” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Pazar” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Pazar” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

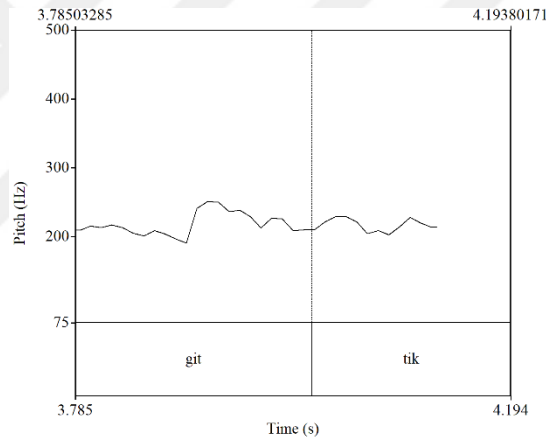
Şekil 5.350: “günü” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “günü” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “günü” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.351: “ailemle” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “ailemle” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “ailemle” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.352: “ormana” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “ormana” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “ormana” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

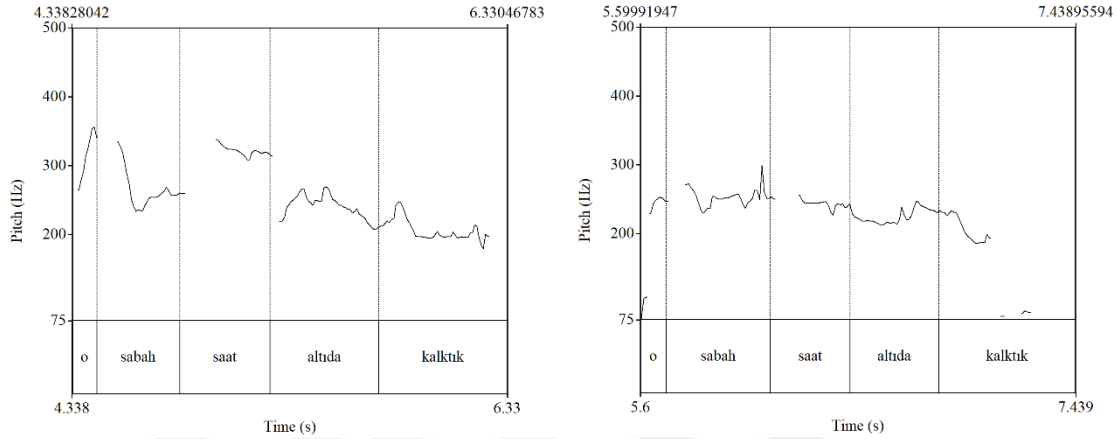
Şekil 5.353: “gittik” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “gittik” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.9.2. “O sabah saat altıda kalktık.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “o” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “sabah” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “altıda” sözcüğündedir.

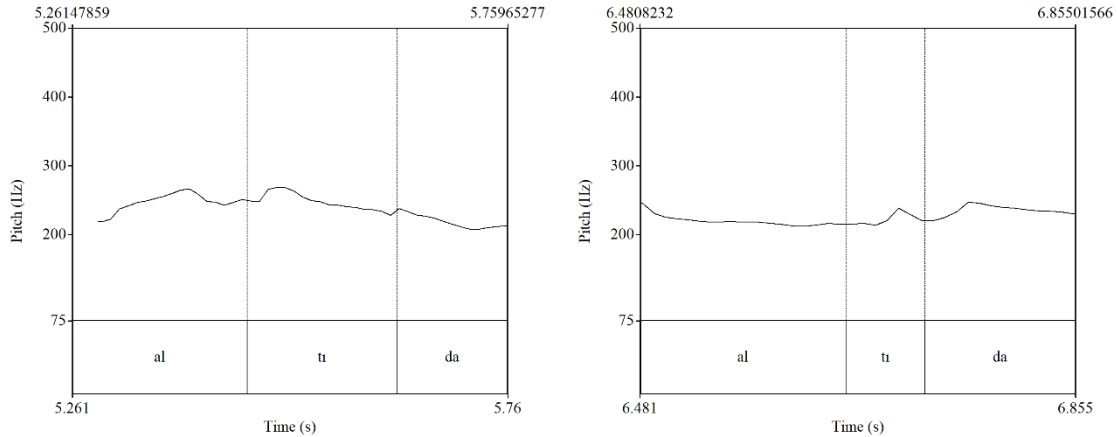
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “kalktık” sözcüğünde /kalk/ ilk hecesi ile “altıda” sözcüğünde /tɪ/ orta hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /tɪk/, /da/ son heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “sabah” ve “saat” sözcüklerinde ise sırasıyla /sa/, /sa/ ilk hecelerini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “sabah”, “saat” ve “kalktık”

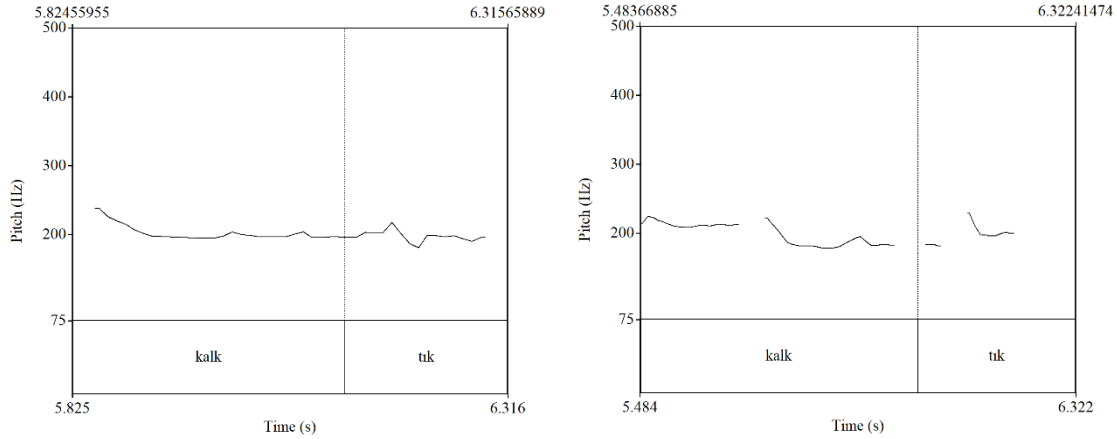
sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /sa/, /sa/, /kalk/ heceleri ile “altıda” sözcüğünde /da/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.254’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “O sabah saat altıda kalktık.” cümlesinin ortalama vurgu görünümleri sunulurken Şekil 5.355-5.356, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

Şekil 5.354: “O sabah saat altıda kalktık.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “O sabah saat altıda kalktık.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “O sabah saat altıda kalktık.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

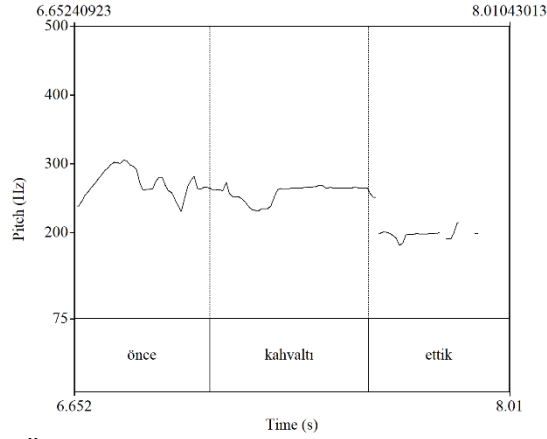
Şekil 5.355: “altıda” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “altıda” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “altıda” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

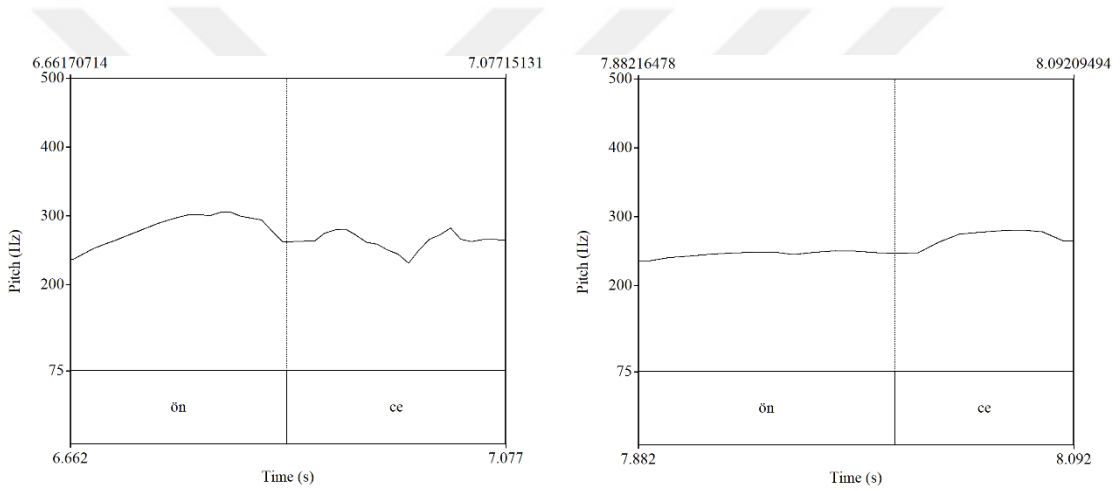
Şekil 5.356: “kalktık” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “kalktık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “kalktık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.9.3. “Önce kahvaltı ettik.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “önce” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “kahvaltı” sözcüğündedir.

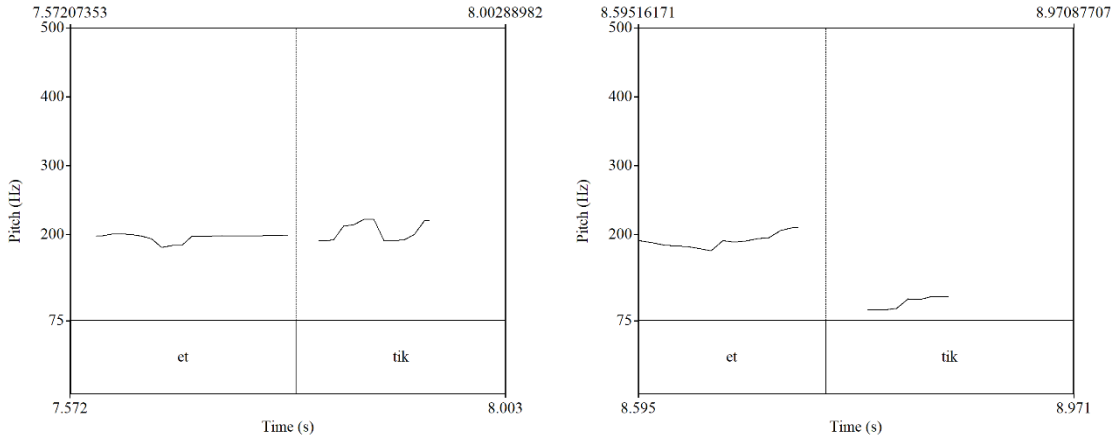
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “önce” sözcüğünde /ön/ ilk hecesini ve “ettik” sözcüğünde /tik/ son hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /ce/ son hecesi ile /et/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “kahvaltı” sözcüğünde ise /kah/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “önce” ve “ettik” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /ön/, /et/ heceleri ile “kahvaltı” sözcüğünde /tı/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.357’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Önce kahvaltı ettik.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.358-5.359-5.360, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.357: “Önce kahvaltı ettik.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Önce kahvaltı ettik.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

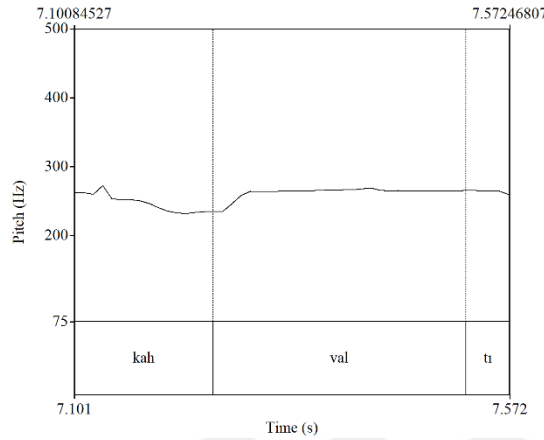

Şekil 5.358: “önce” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “önce” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “önce” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.359: “ettik” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen

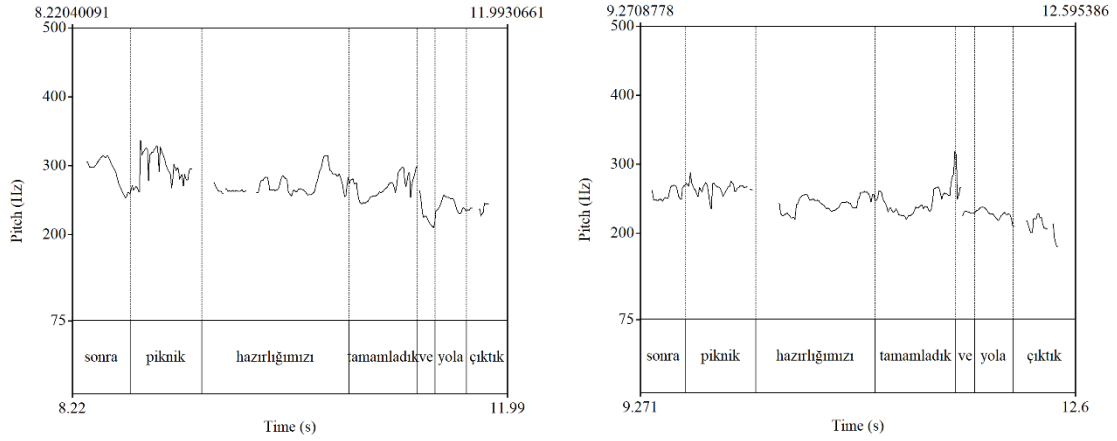
“ettik” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “ettik” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

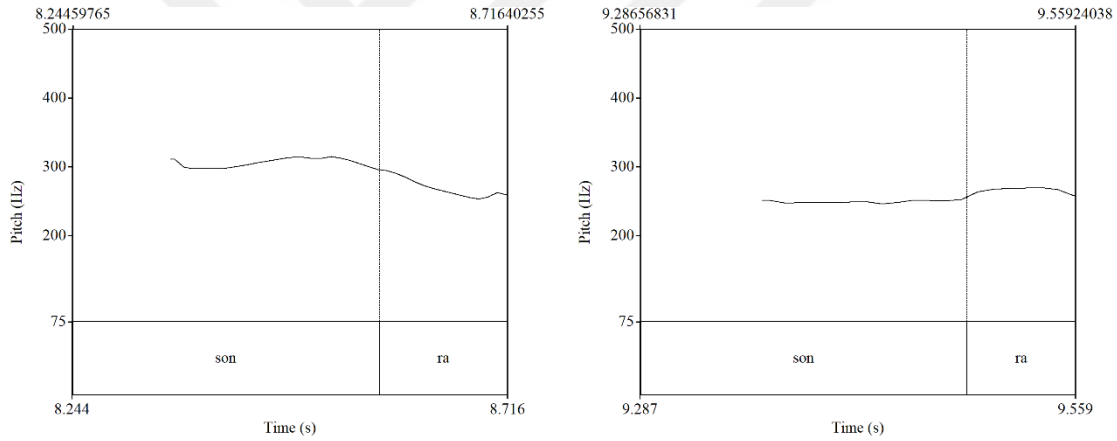
Şekil 5.360: “kahvaltı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “kahvaltı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.9.4. “Sonra piknik hazırlığımızı tamamladık ve yola çıktık.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “piknik” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “tamamladık” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “yola” sözcüğündedir.

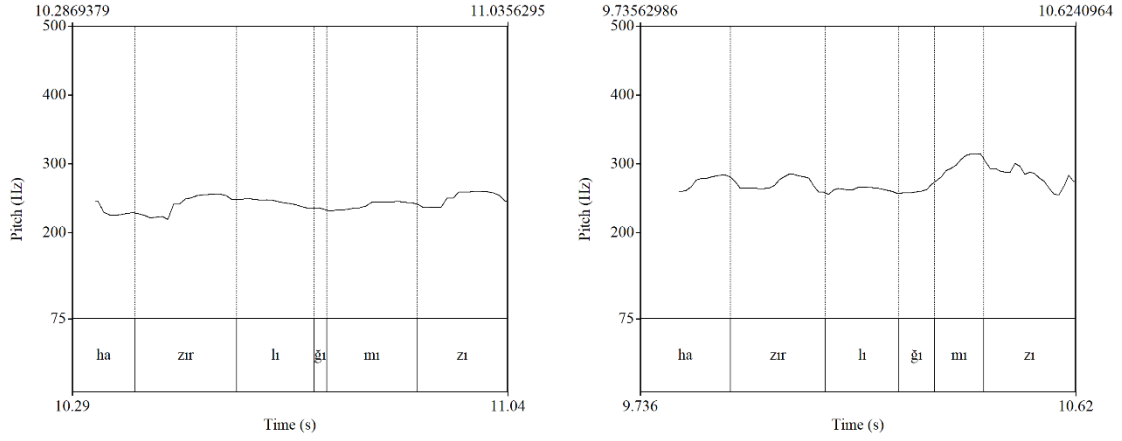
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “sonra” ve “çıktık” sözcüklerinde sırasıyla /son/, /çık/ ilk hecelerini; “hazırlığımızı” sözcüğünde /zı/ son hecesini ve “tamamladık” sözcüğünde /la/ orta hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /ra/, /tık/ son heceleri; /mı/ orta hecesi ile /dık/ son hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “piknik” ve “yola” sözcüklerinde ise sırasıyla /pik/, /yo/ ilk hecelerini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “sonra”, “hazırlığımızı” ve “tamamladık” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /son/, /ha/, /ta/ heceleri ile “piknik” sözcüğünde /tik/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.361’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Sonra piknik hazırlığımızı tamamladık ve yola çıktık.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.362-5.363-5.364-5.365-5.366, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

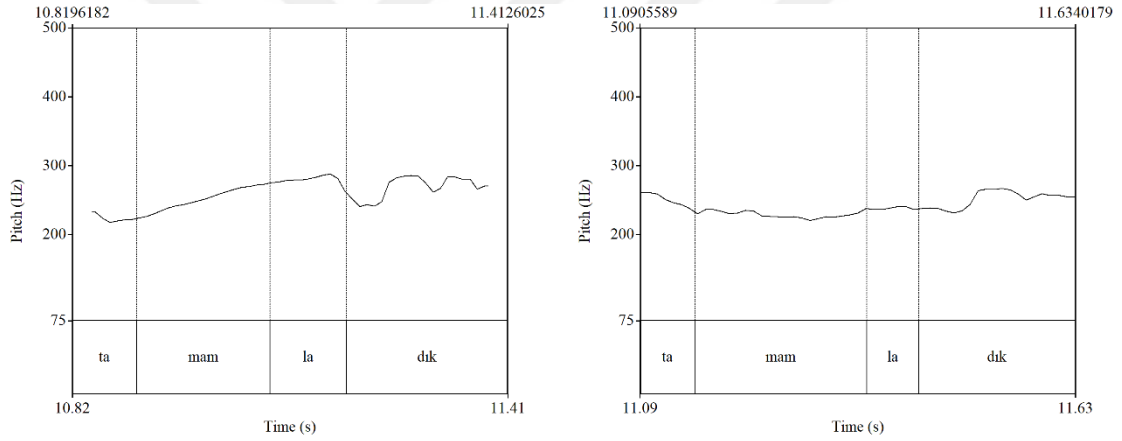
Şekil 5.361: “Sonra piknik hazırlığımızı tamamladık ve yola çıktık.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Sonra piknik hazırlığımızı tamamladık ve yola çıktık.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Sonra piknik hazırlığımızı tamamladık ve yola çıktık.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

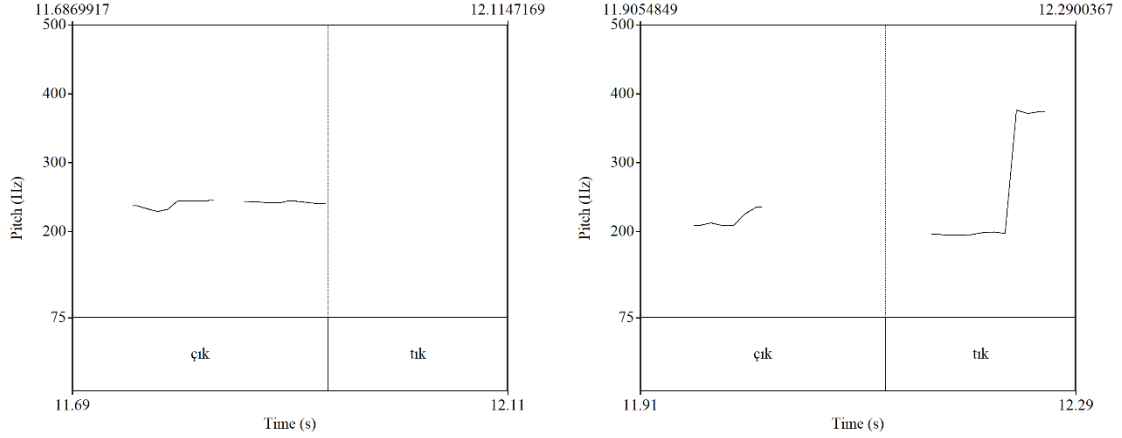
Şekil 5.362: “sonra” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “sonra” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “sonra” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

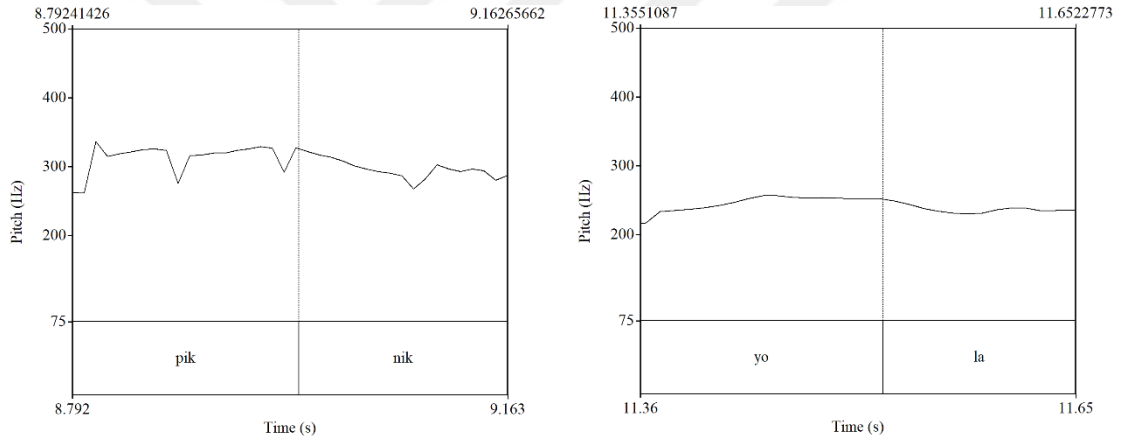
Şekil 5.363: “hazırlığımızı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “hazırlığımızı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “hazırlığımızı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.364: “tamamladık” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “tamamladık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “tamamladık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.365: “çıktık” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “çıktık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “çıktık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

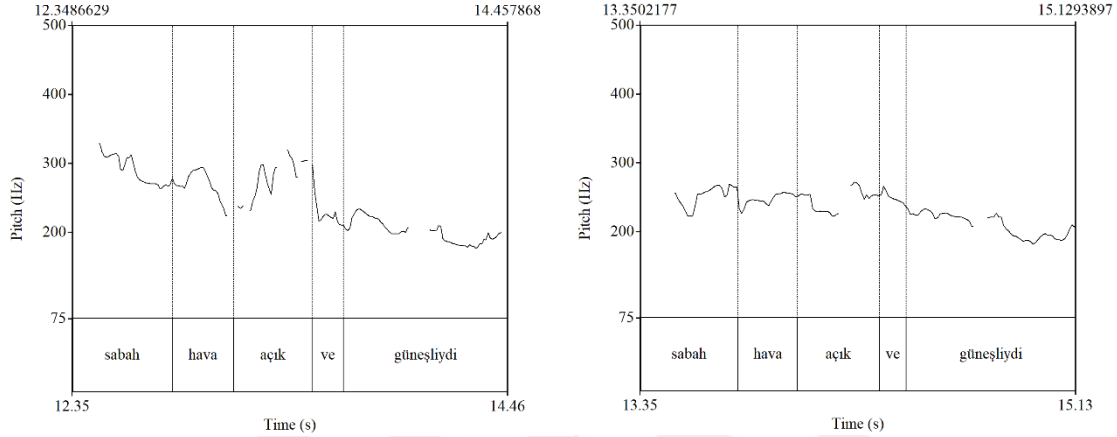

Şekil 5.366: “piknik” ve “yola” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “piknik” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “yola” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

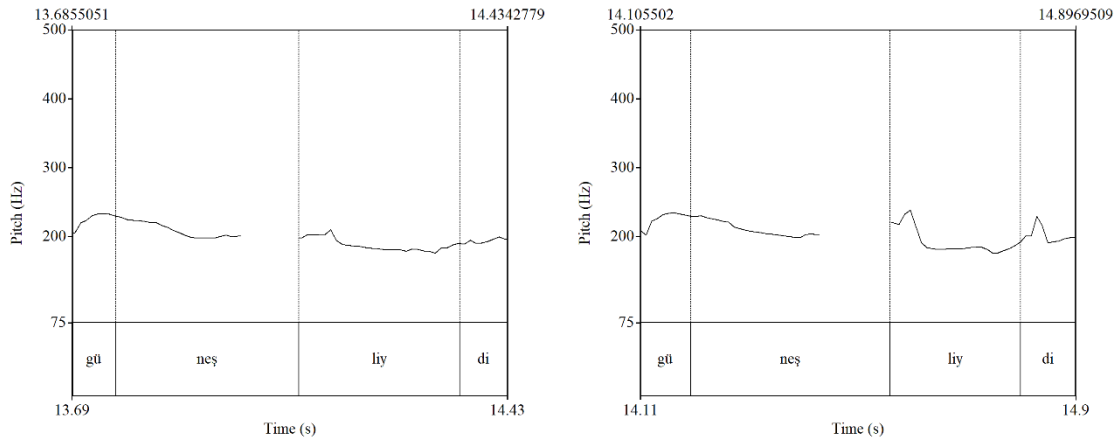
5.5.9.5. “Sabah hava açık ve güneşliydi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “sabah” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “açık” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “ve” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “güneşliydi” sözcüğünde /gü/ ilk hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcükteki vurguyu /liy/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “sabah”, “hava” ve “açık” sözcüklerinde ise sırasıyla /sa/, /ha/ ilk heceleri

ile /çık/ son hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “sabah”, “açık” ve “güneşliydi” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /sa/, /a/, /gü/ heceleri ile “hava” sözcüğünde /va/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.367’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Sabah hava açık ve güneşliydi.” cümlesinin ortalama vurgu görünüşleri sunulurken Şekil 5.368-5.369, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünüşlerini göstermektedir:

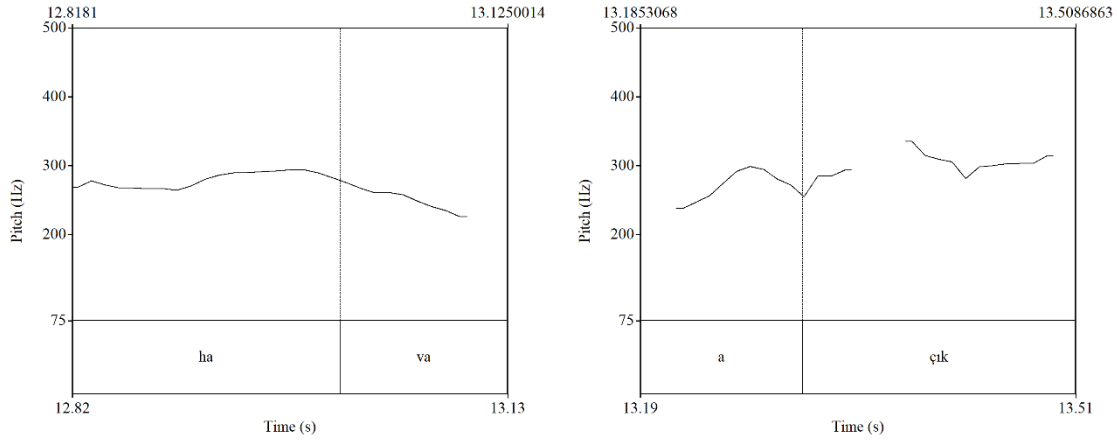

Şekil 5.367: “Sabah hava açık ve güneşliydi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiğı. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Sabah hava açık ve güneşliydi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünüşünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Sabah hava açık ve güneşliydi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünüşünü göstermektedir.

Şekil 5.368: “güneşliydi” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiğı. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “güneşliydi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünüşünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “güneşliydi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünüşünü göstermektedir.

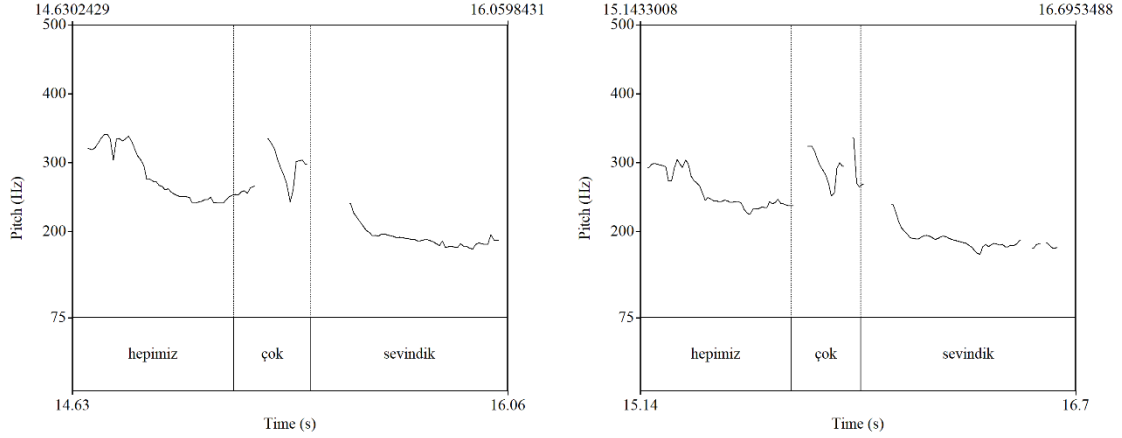

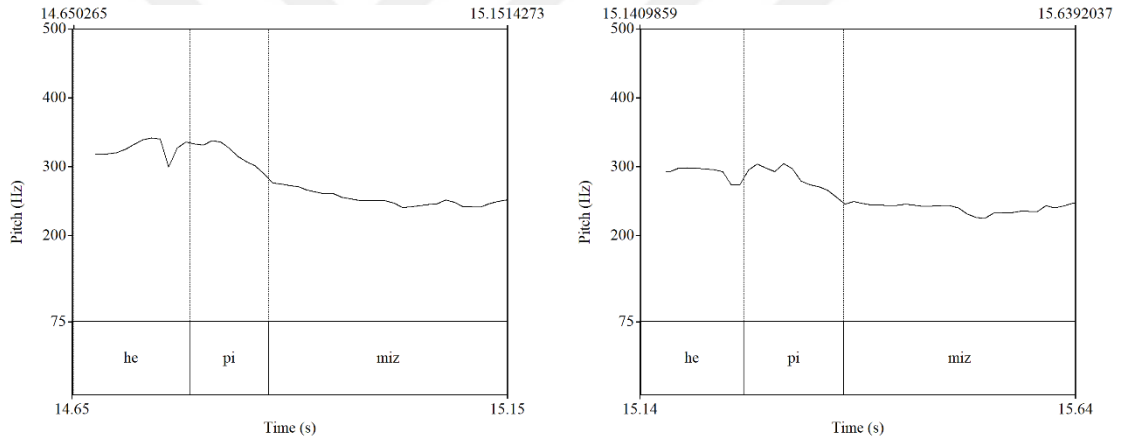
Şekil 5.369: “hava” ve “açık” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “hava” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “açık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.9.6. “Hepimiz çok sevindik.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “hepimiz” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “çok” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “çok” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “hepimiz” sözcüğünde /he/ ilk hecesini vurgularken diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcükteki vurguyu /pi/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “sevindik” sözcüğünde ise /se/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “hepimiz” ve “sevindik” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /he/, /se/ heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.370’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Hepimiz çok sevindik.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.371, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.370: “Hepimiz çok sevindik.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Hepimiz çok sevindik.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Hepimiz çok sevindik.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

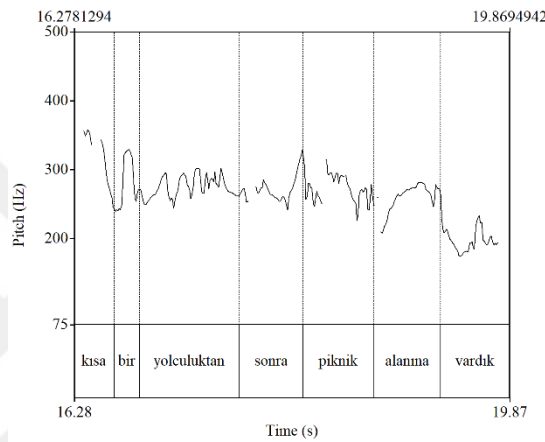

Şekil 5.371: “hepimiz” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “hepimiz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “hepimiz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

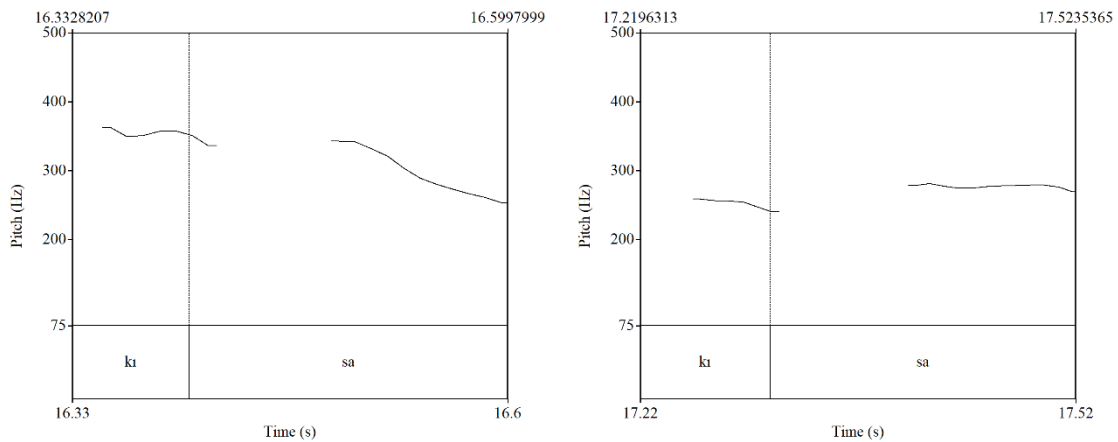
5.5.9.7. “Kısa bir yolculuktan sonra piknik alanına vardık.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “kısa” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “alanına” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “kısa”, “sonra” ve “vardık” sözcüklerinde sırasıyla /kɪ/, /son/, /var/ ilk hecelerini; “yolculuktan” sözcüğünde /tan/ son hecesini ve “alanına” sözcüğünde /nɪ/ orta hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /sa/, /ra/, /dɪk/ son heceleri, /luk/ orta hecesi ve /na/ son hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak

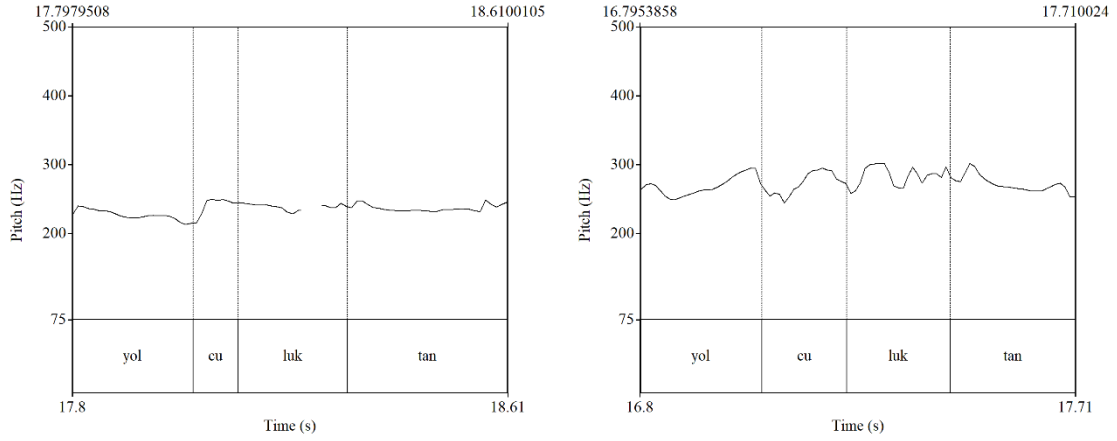
öğrencilerin tümü “piknik” sözcüğünde ise /pik/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “sonra” ve “vardık” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /son/, /var/ heceleri; “kısa”, “yolculuktan” ve “piknik” sözcüklerinde sırasıyla /sa/, /tan/, /nik/ son heceleri ile “alanına” sözcüğünde /la/ orta hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.372’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Kısa bir yolculuktan sonra piknik alanına vardık.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.373-5.374-5.375-5.376, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

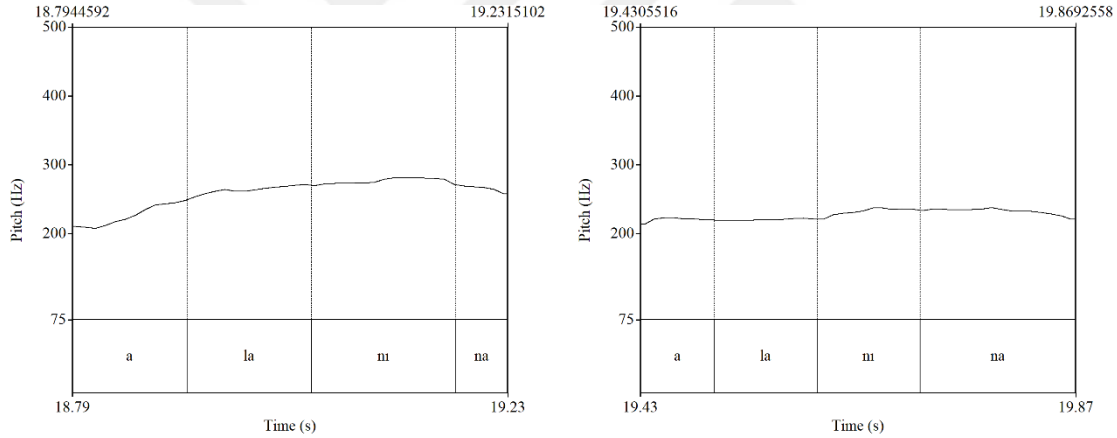
Şekil 5.372: “Kısa bir yolculuktan sonra piknik alanına vardık.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Kısa bir yolculuktan sonra piknik alanına vardık.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

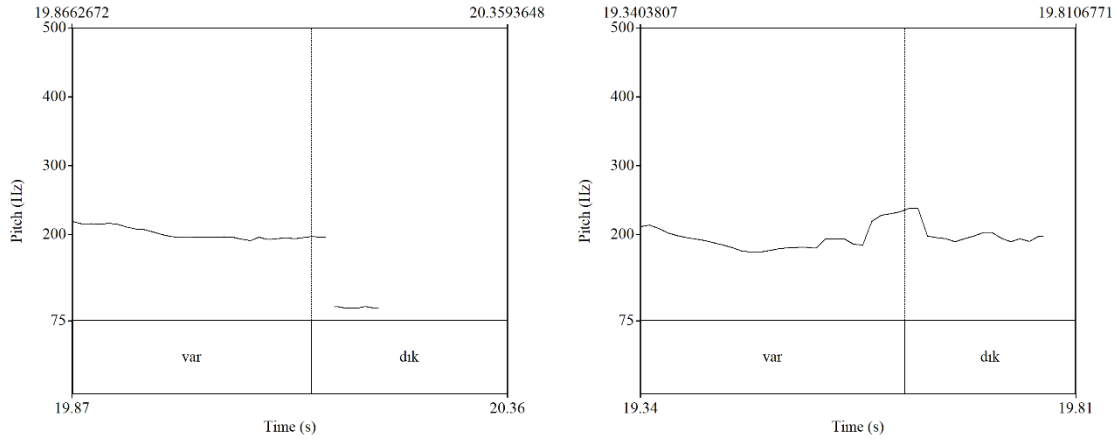
Şekil 5.373: “kısa” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “kısa” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “kısa” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.374: “yolculuktan” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “yolculuktan” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “yolculuktan” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

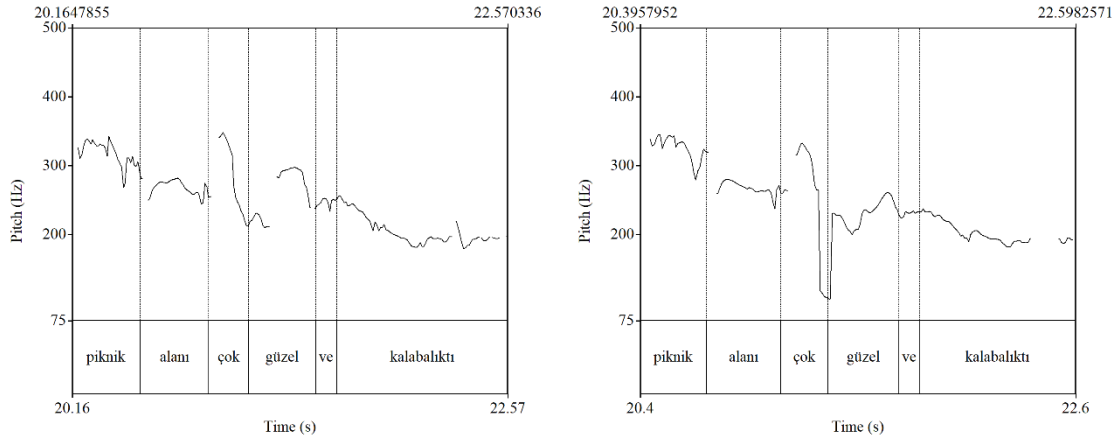
Şekil 5.375: “alanına” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “alanına” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “alanına” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

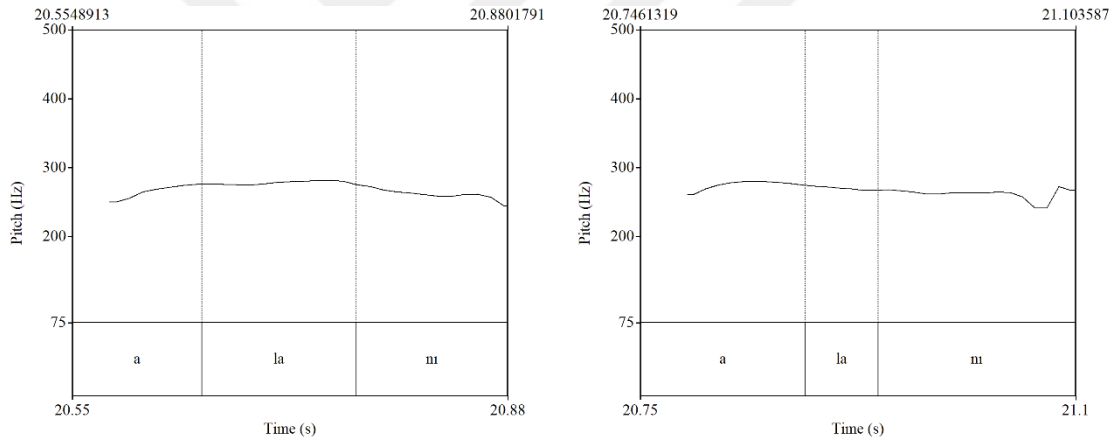
Şekil 5.376: “vardık” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “vardık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “vardık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.9.8. “Piknik alanı çok güzel ve kalabalıktı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “çok” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “piknik” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “ve” sözcüğündedir.

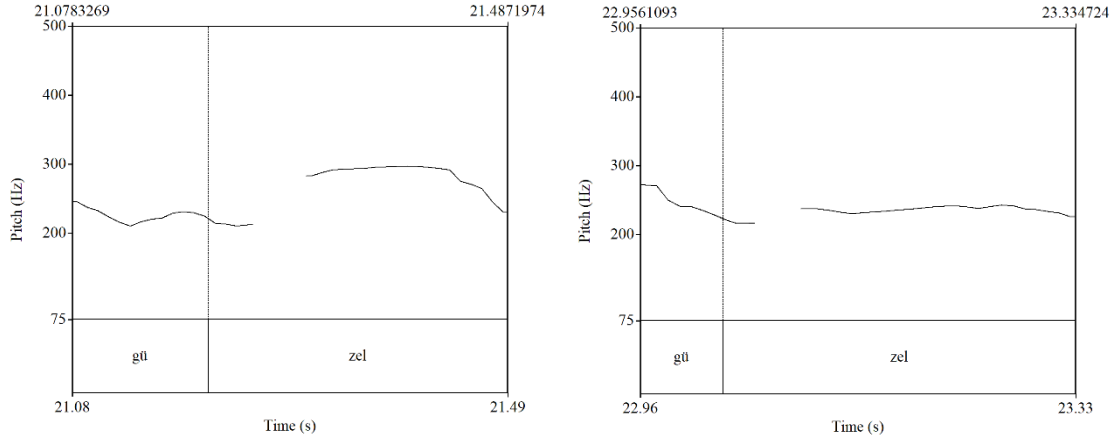
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “alanı” sözcüğünde /la/ orta hecesini ve “güzel” sözcüğünde /zel/ son hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /a/, /gü/ ilk heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “piknik” ve “kalabalıktı” sözcüklerinde ise sırasıyla /pik/, /ka/ ilk hecelerini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “kalabalıktı” sözcüğünde ilk hece olan /ka/ hecesi ile “piknik”, “alanı” ve “güzel” sözcüklerinde sırasıyla /nik/, /nı/, /zel/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.377’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Piknik alanı çok güzel ve kalabalıktı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.378-5.379, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.377: “Piknik alanı çok güzel ve kalabalıktı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Piknik alanı çok güzel ve kalabalıktı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Piknik alanı çok güzel ve kalabalıktı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

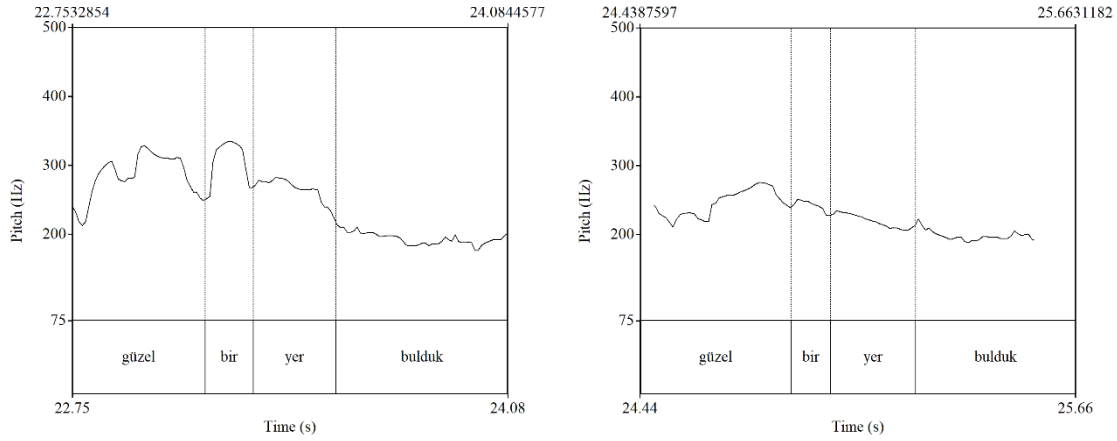
Şekil 5.378: “alanı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “alanı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “alanı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

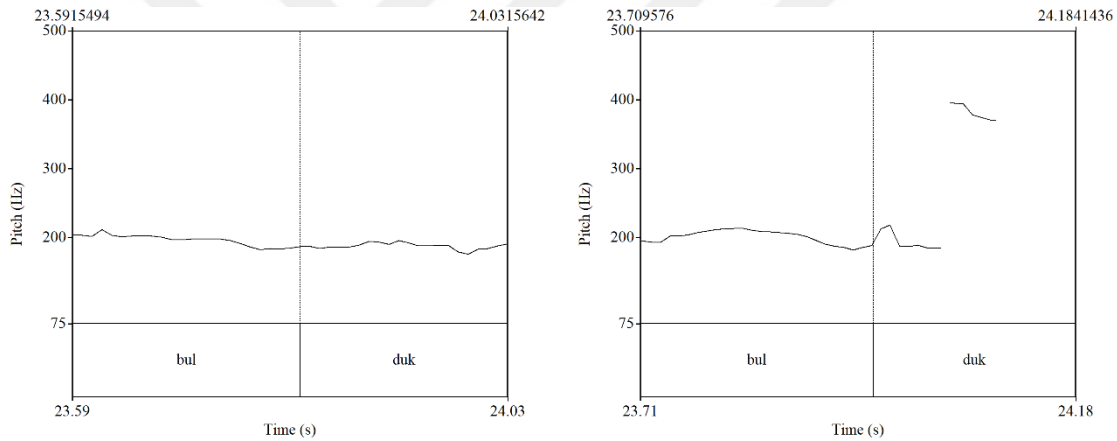
Şekil 5.379: “güzel” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “güzel” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “güzel” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.9.9. “Güzel bir yer bulduk.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “bir” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “güzel” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “yer” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “bulduk” sözcüğünde /bul/ ilk hecesini ve “güzel” sözcüğünde /zel/ son hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /duk/ son hecesi ile /gü/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “bulduk” sözcüğünde ilk hece olan /bul/ hecesi ile “güzel” sözcüğünde /zel/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.380’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Güzel bir yer bulduk.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.381, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.380: “Güzel bir yer bulduk.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Güzel bir yer bulduk.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Güzel bir yer bulduk.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

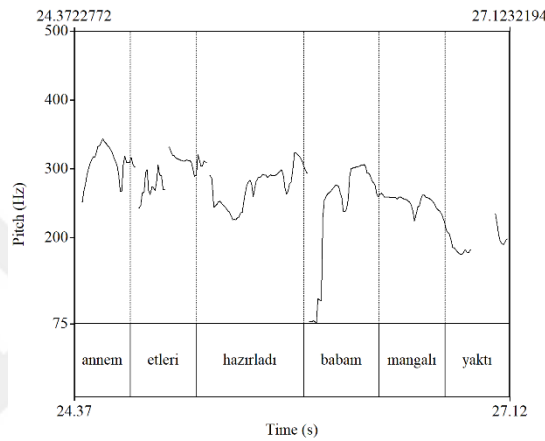
Şekil 5.381: “bulduk” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “bulduk” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “bulduk” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.9.10. “Annem etleri hazırladı, babam mangalı yaktı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “annem” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “mangalı” sözcüğündedir.

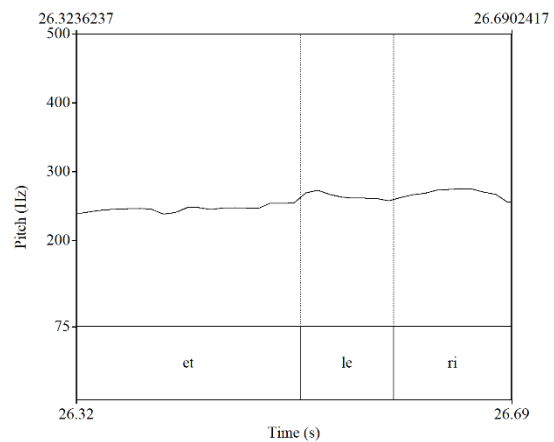
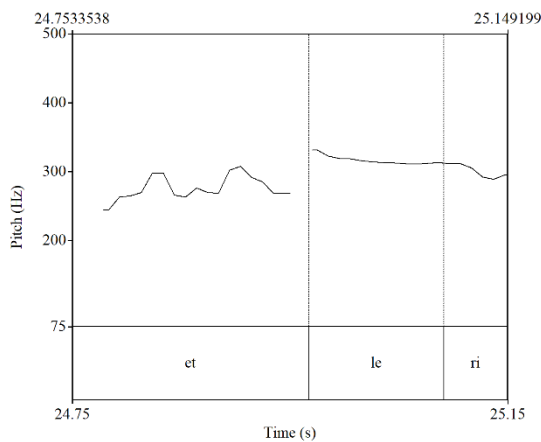
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “etleri” sözcüğünde /le/ orta hecesi ile “hazırladı” ve “yaktı” sözcüğünde sırasıyla /dı/, /tı/ son hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /ri/ son hecesi ve /ha/, /yak/ ilk heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “annem”, “babam” ve “mangalı” sözcüklerinde ise sırasıyla

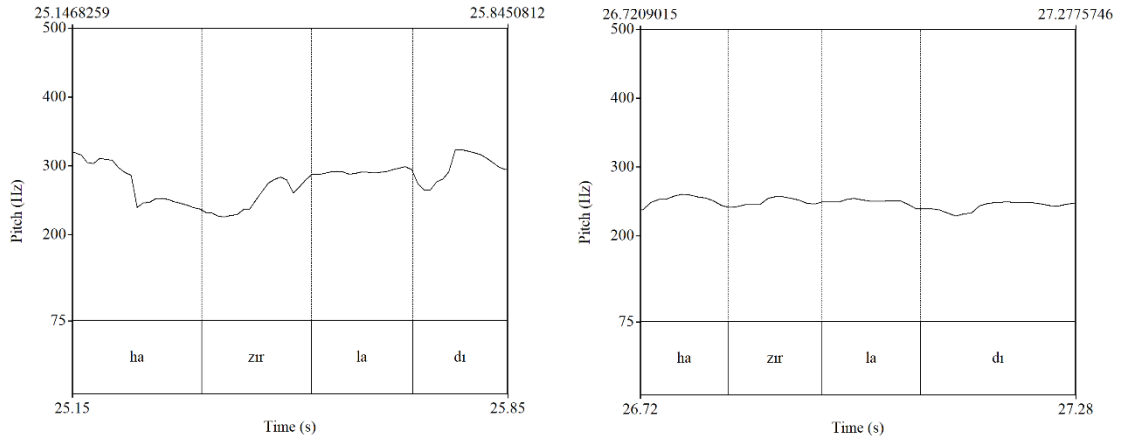
/nem/, /bam/ son heceleri ile /man/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “hazırladı”, “mangalı” ve “yaktı” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /ha/, /man/, /yak/ heceleri ile “annem”, “etleri” ve “babam” sözcüklerinde sırasıyla /nem/, /ri/, /bam/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.382’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Annem etleri hazırladı, babam mangalı yaktı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.383-5.384-5.385, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

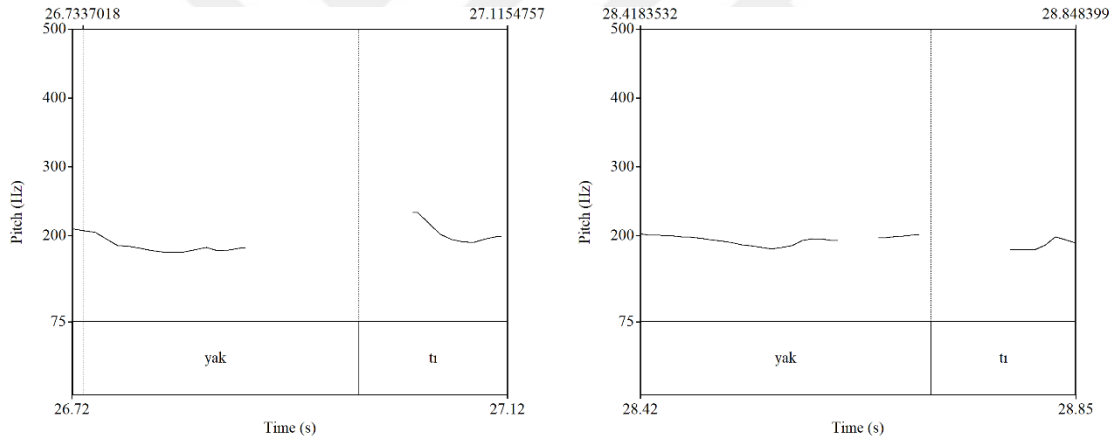
Şekil 5.382: “Annem etleri hazırladı, babam mangalı yaktı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Annem etleri hazırladı, babam mangalı yaktı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.383: “etleri” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “etleri” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “etleri” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

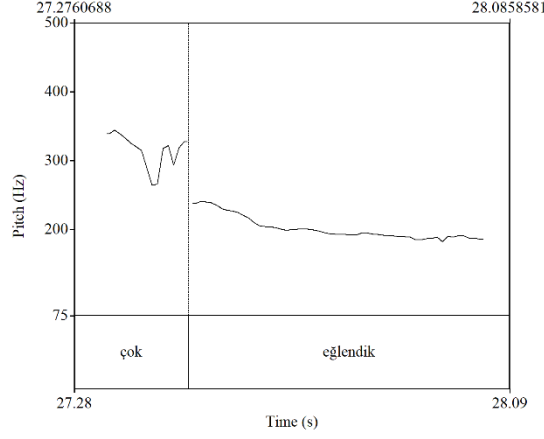
Şekil 5.384: “hazırladı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “hazırladı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “hazırladı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.385: “yaktı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “yaktı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “yaktı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.9.11. “Çok eğlendik.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “çok” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “çok” sözcüğündedir.

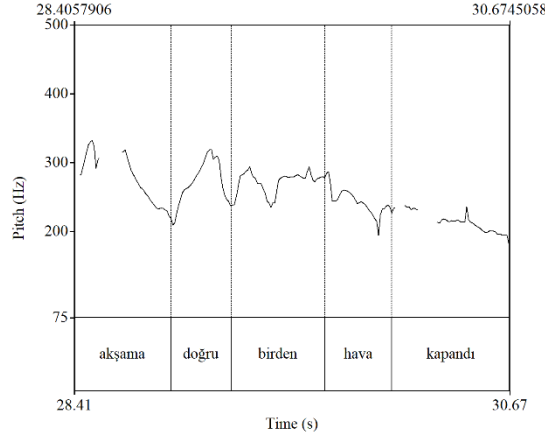
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler ile ana dil konuşurlarının tümü “eğlendik” sözcüğündeki vurguyu ilk hece olan /eğ/ hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.386’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Çok eğlendik.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

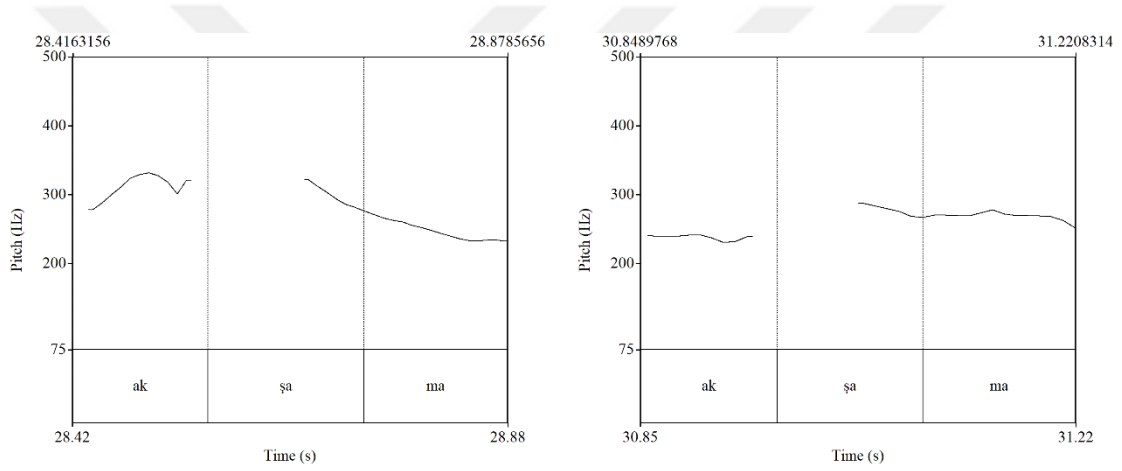
Şekil 5.386: “Çok eğlendik.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Çok eğlendik.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.9.12. “Akşama doğru birden hava kapandı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “akşama” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “hava” sözcüğündedir.

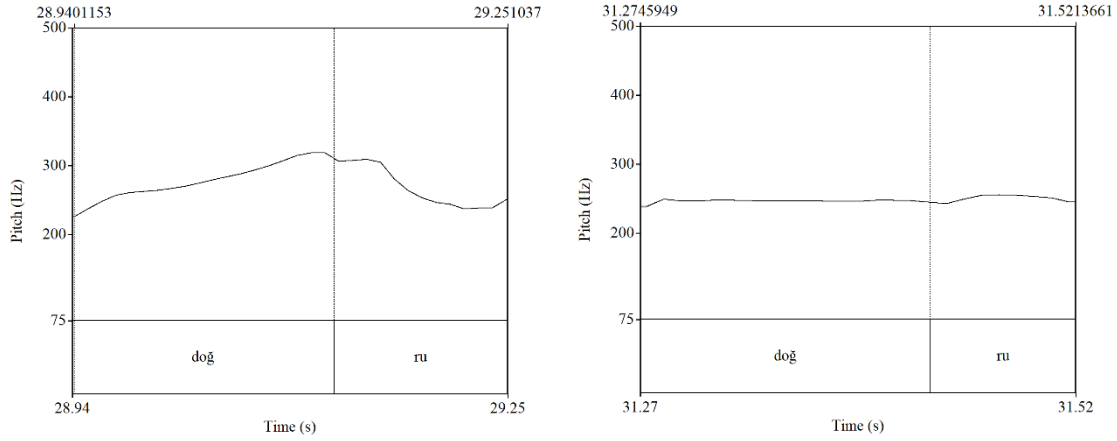
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “akşama”, “doğru” ve “kapandı” sözcüklerinde sırasıyla /ak/, /doğ/, ka/ ilk hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /şa/ orta hecesi, /ru/ son hecesi ve /pan/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “birden” ve “hava” sözcüklerinde ise sırasıyla /bir/, /ha/ ilk hecelerini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “doğru”, “birden” ve “kapandı” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /doğ/, /bir/, /ka/ heceleri ile “akşama” sözcüğünde /ma/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.387’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Akşama doğru birden hava kapandı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.388-5.389-5.390, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

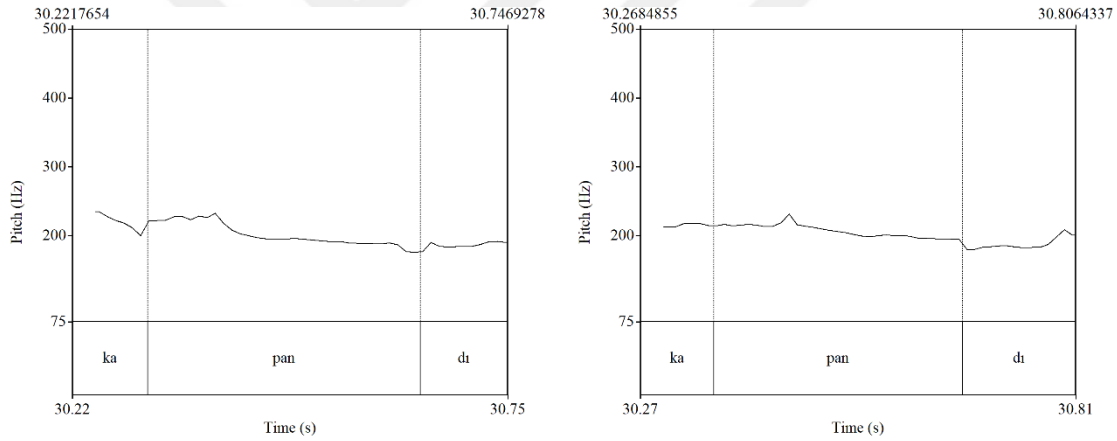
Şekil 5.387: “Akşama doğru birden hava kapandı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Akşama doğru birden hava kapandı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.388: “akşama” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “akşama” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “akşama” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.389: “doğru” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “doğru” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “doğru” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

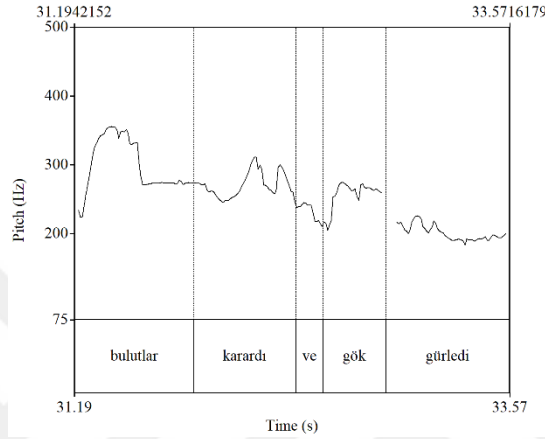

Şekil 5.390: “kapandı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “kapandı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “kapandı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

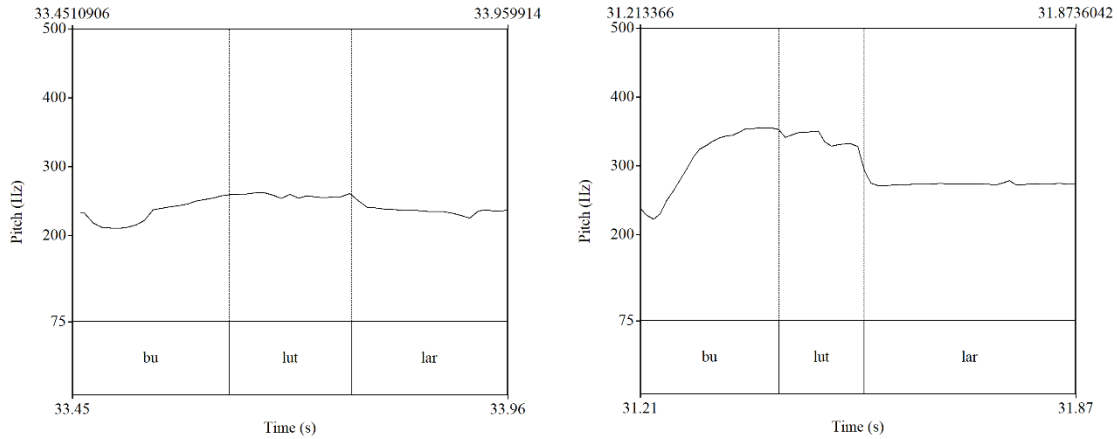
5.5.9.13. “Bulutlar karardı ve gök gürledi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “bulutlar” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “gök” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “bulutlar” sözcüğünde /lut/ orta hecesini ve “karardı” sözcüğünde /dı/ son hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /bu/ ilk hecesi ve /rar/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü

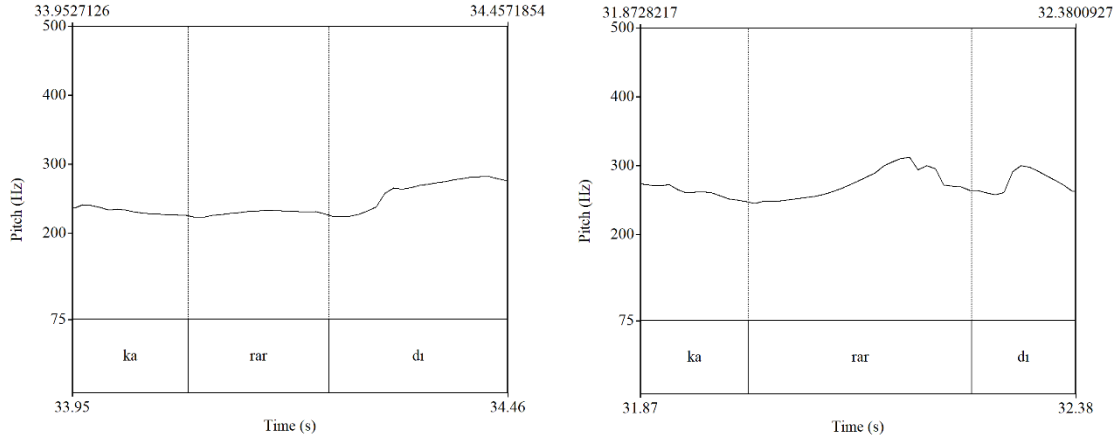
“gürledi” sözcüğünde ise /gür/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “gürledi” sözcüğünde ilk hece olan /gür/ hecesi ile “bulutlar” ve “karardı” sözcüklerinde sırasıyla /lar/, /dı/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.391’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Bulutlar karardı ve gök gürledi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.392-5.393, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.391: “Bulutlar karardı ve gök gürledi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Bulutlar karardı ve gök gürledi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

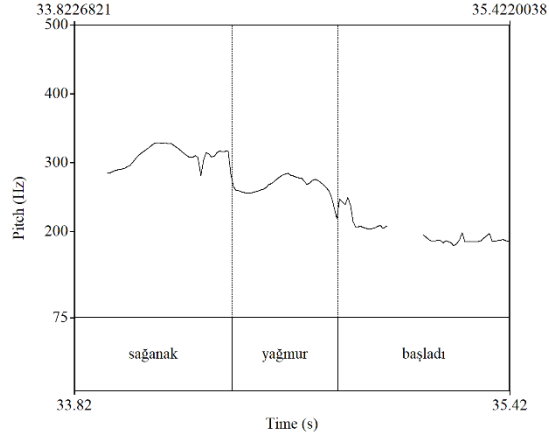
Şekil 5.392: “bulutlar” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “bulutlar” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “bulutlar” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

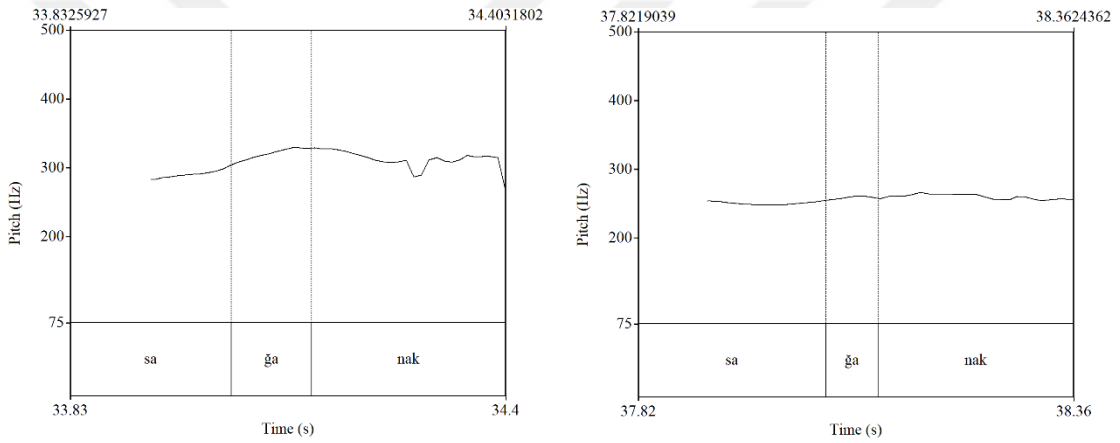
Şekil 5.393: “karardı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “karardı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “karardı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.9.14. “Sağanak yağmur başladı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “sağanak” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “yağmur” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “sağanak” sözcüğünde /ğa/ orta hecesini ve “yağmur” sözcüğünde /yağ/ ilk hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /nak/, /mur/ son heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “başladı” sözcüğünde ise /baş/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “yağmur” ve “başladı” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /yağ/, /baş/ heceleri ile “sağanak” sözcüğünde /nak/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.394’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Sağanak yağmur başladı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.395-5.396, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

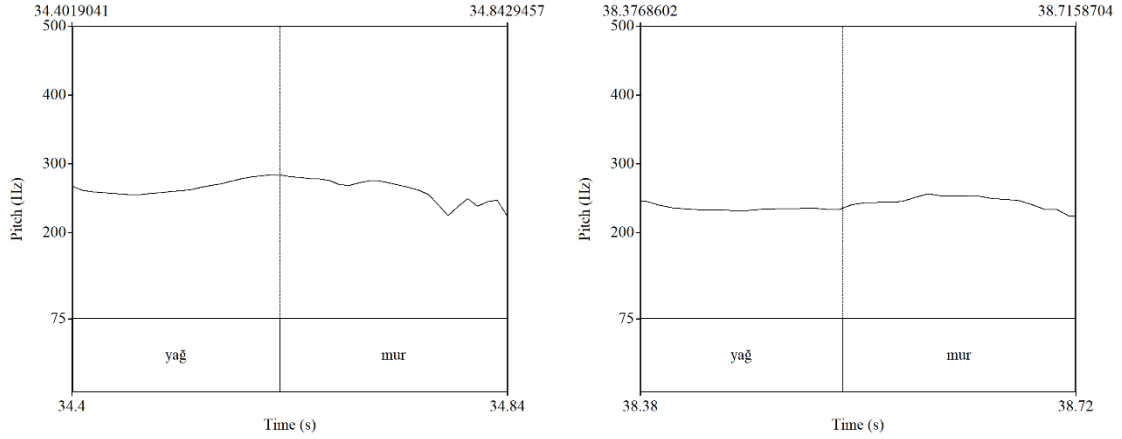

Şekil 5.394: “Sağanak yağmur başladı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Sağanak yağmur başladı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.395: “sağanak” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “sağanak” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “sağanak” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

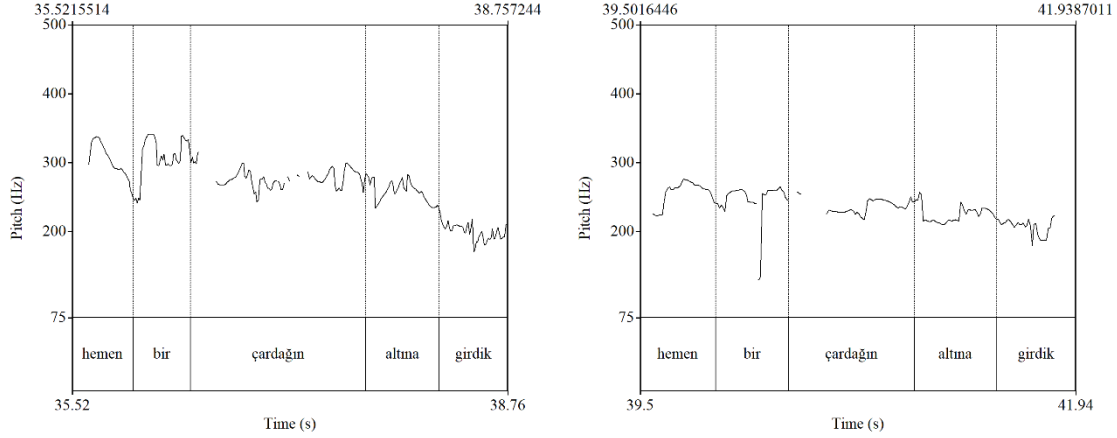

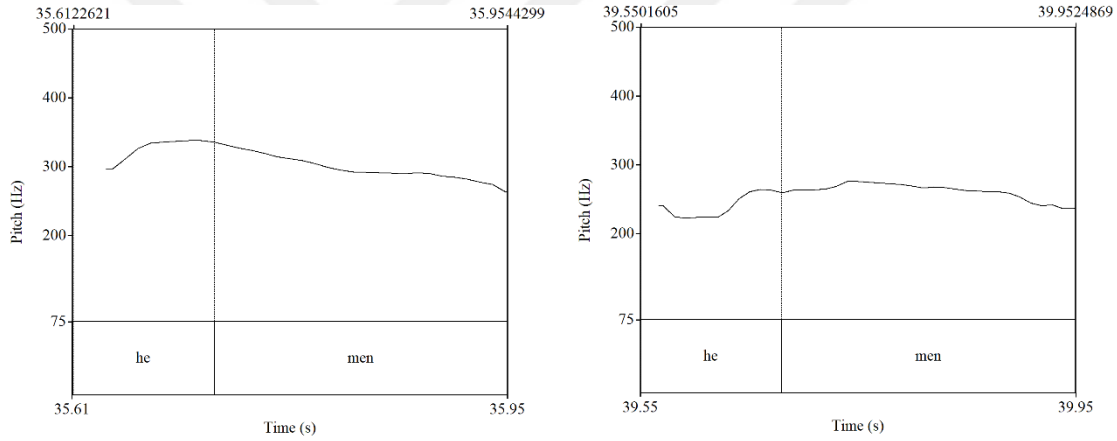
Şekil 5.396: “yağmur” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “yağmur” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “yağmur” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.9.15. “Hemen bir çardağın altına girdik.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “bir” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “hemen” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “altına” sözcüğündedir.

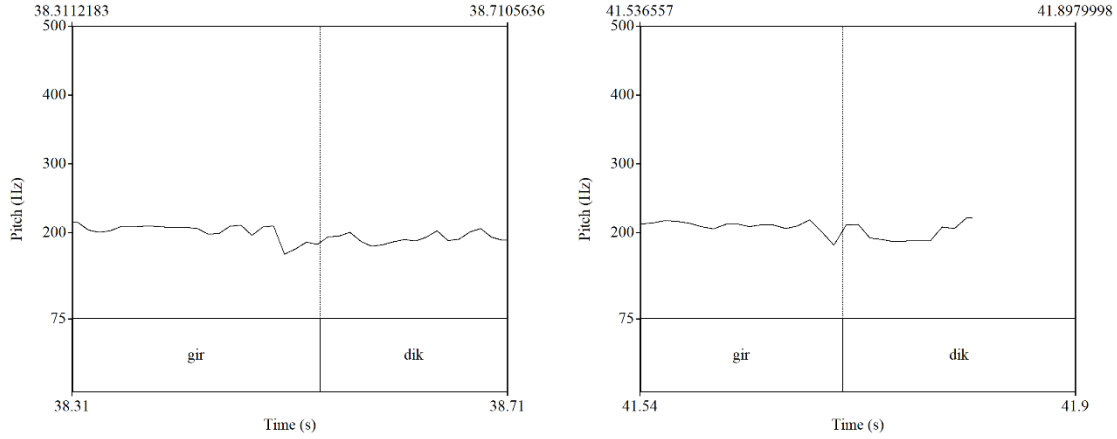
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “hemen” ve “girdik” sözcüklerinde sırasıyla /he/, /gir/ ilk hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /men/, /dik/ son heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “çardağın” ve “altına” sözcüklerinde ise sırasıyla /da/, /tı/ orta hecelerini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “hemen”, “altına” ve “girdik” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /he/, /al/, /gir/ heceleri ile “çardağın” sözcüğünde /ğın/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.397’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Hemen bir çardağın altına girdik.” cümlesinin ortalama vurgu görünümleri sunulurken Şekil 5.398-5.399-5.400, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

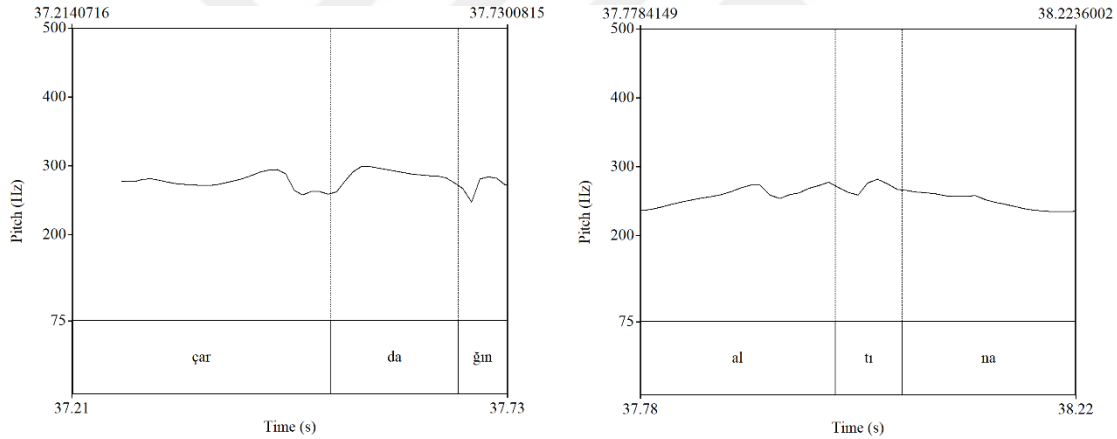
Şekil 5.397: “Hemen bir çardağın altına girdik.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Hemen bir çardağın altına girdik.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Hemen bir çardağın altına girdik.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.398: “hemen” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “hemen” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “hemen” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.399: “girdik” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “girdik” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “girdik” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

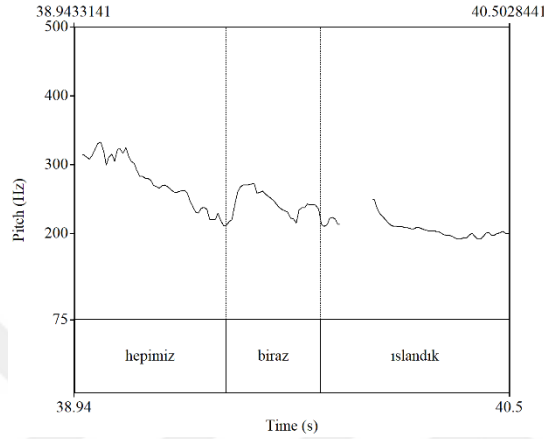

Şekil 5.400: “çardağın” ve altına” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “çardağın” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “altına” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

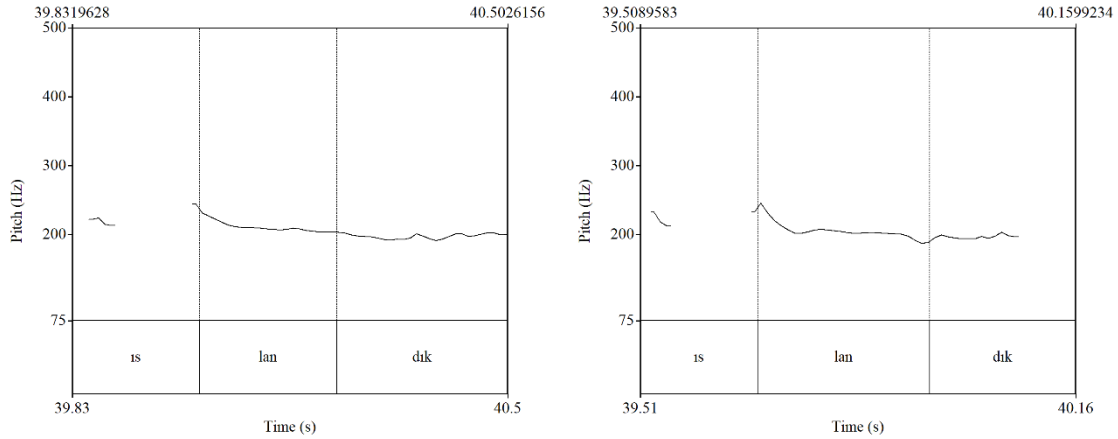
5.5.9.16. “Hepimiz biraz ıslandık.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “hepimiz” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “biraz” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “ıslandık” sözcüğünde /ıs/ ilk hecesini vurgularken diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcükteki vurguyu /lan/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “hepimiz” ve “biraz” sözcüklerinde ise sırasıyla /he/, /bi/ ilk hecelerini vurgulamıştır.

Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “hepimiz” ve “biraz” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /he/, /bi/ heceleri ile “ıslandık” sözcüğünde /lan/ orta hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.401’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Hepimiz biraz ıslandık.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.402, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.401: “Hepimiz biraz ıslandık.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Hepimiz biraz ıslandık.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

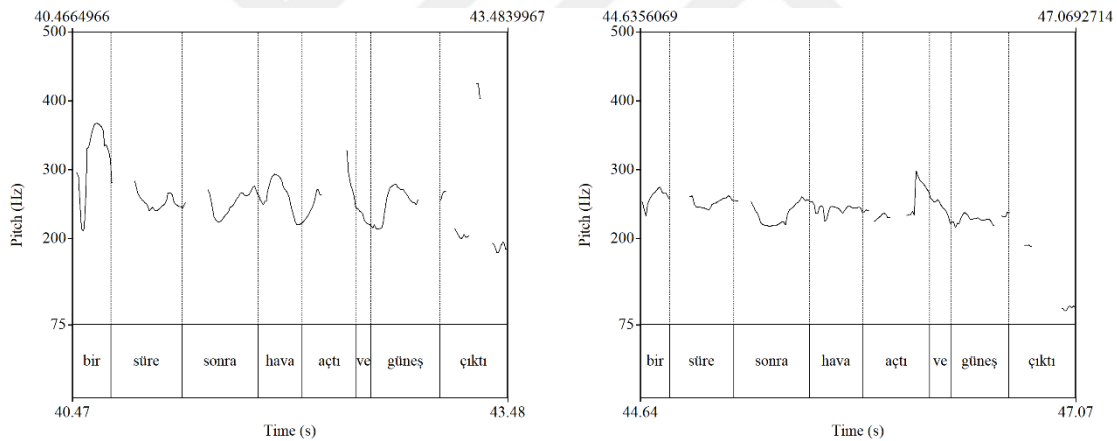

Şekil 5.402: “ıslandık” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “ıslandık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “ıslandık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

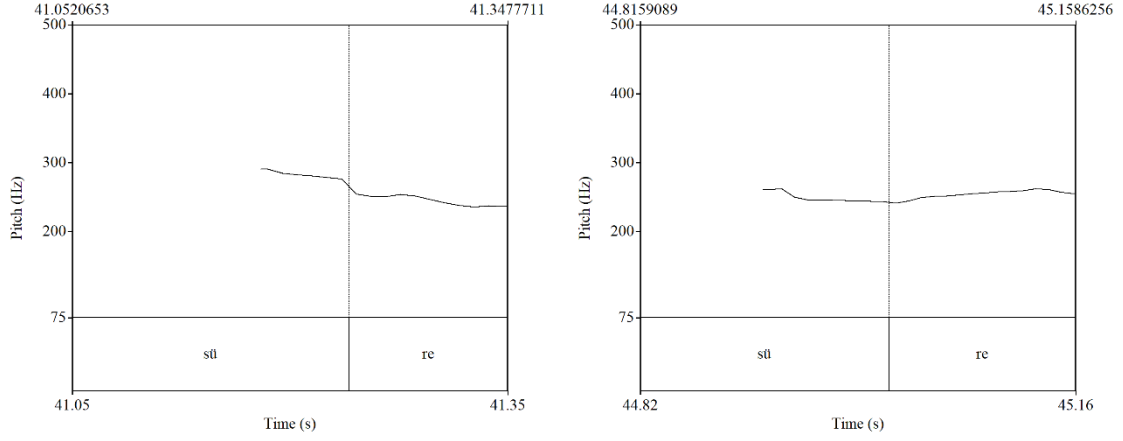
5.5.9.17. “Bir süre sonra hava açtı ve güneş çıktı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “bir” sözcüğü

üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “açtı” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “güneş” sözcüğündedir.

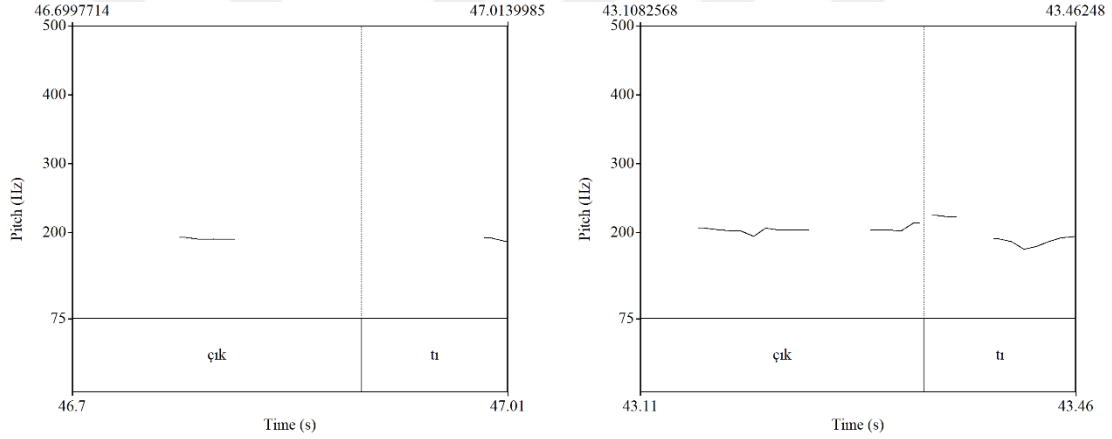
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “süre”, “sonra” ve “çıktı” sözcüklerinde sırasıyla /sü/, /son/, /çık/ ilk hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /re/, /ra/, /tı/ son heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “hava” ve “güneş” sözcüklerinde sırasıyla /ha/, /gü/ orta heceleri ile “açtı” sözcüğünde ise /tı/ son hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “süre”, “sonra”, “açtı” ve “çıktı” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /sü/, /son/, /aç/, /çık/ heceleri ile “güneş” ve “hava” sözcüklerinde sırasıyla /neş/, /va/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.403’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Bir süre sonra hava açtı ve güneş çıktı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.404-5.405-5.406, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

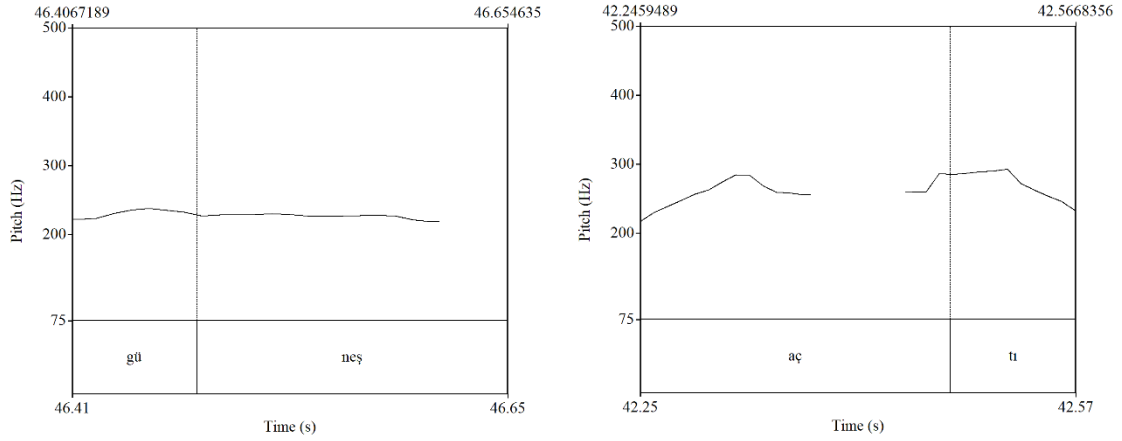
Şekil 5.403: “Bir süre sonra hava açtı ve güneş çıktı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Bir süre sonra hava açtı ve güneş çıktı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Bir süre sonra hava açtı ve güneş çıktı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.404: “süre” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “süre” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “süre” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

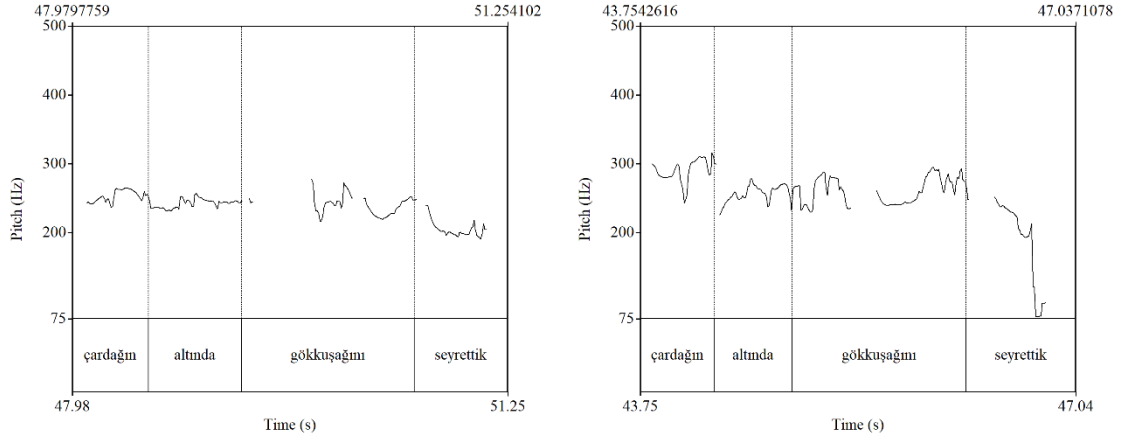
Şekil 5.405: “çıkıtı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “çıkıtı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “çıkıtı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

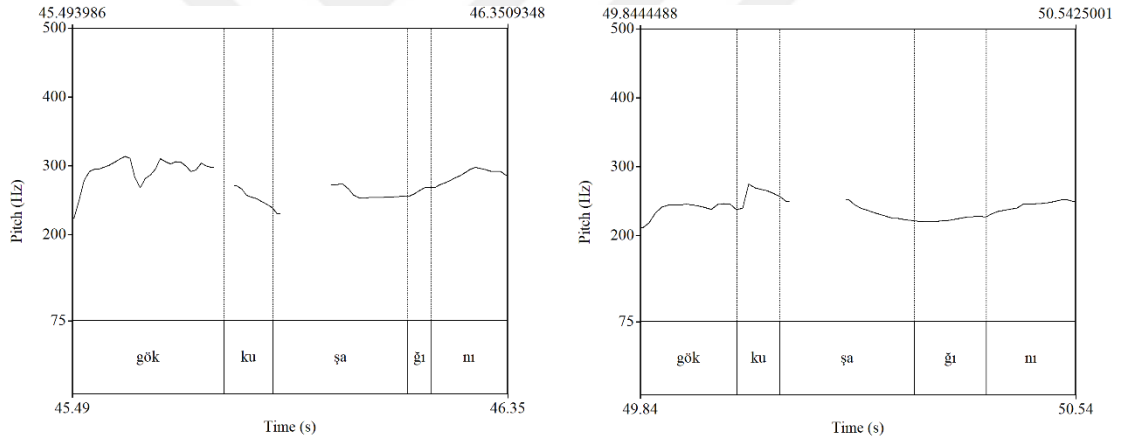
Şekil 5.406: “güneş” ve “açtı” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “güneş” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “açtı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.9.18. “Çardağın altında gökkuşağını seyrettik.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “gökkuşağını” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “çardağın” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “gökkuşağını” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “gökkuşağını” sözcüğünde /gök/ ilk hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcükteki vurguyu /ku/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “çardağın” ve “altında” sözcüklerinde sırasıyla /da/, /tın/ orta heceleri ile “seyrettik” sözcüğünde ise /sey/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “altında”, “gökkuşağını” ve “seyrettik” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /al/, /gök/, /sey/ heceleri ile “çardağın” sözcüğünde /ğın/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.407’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Çardağın altında gökkuşağını seyrettik.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.408-5.409, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

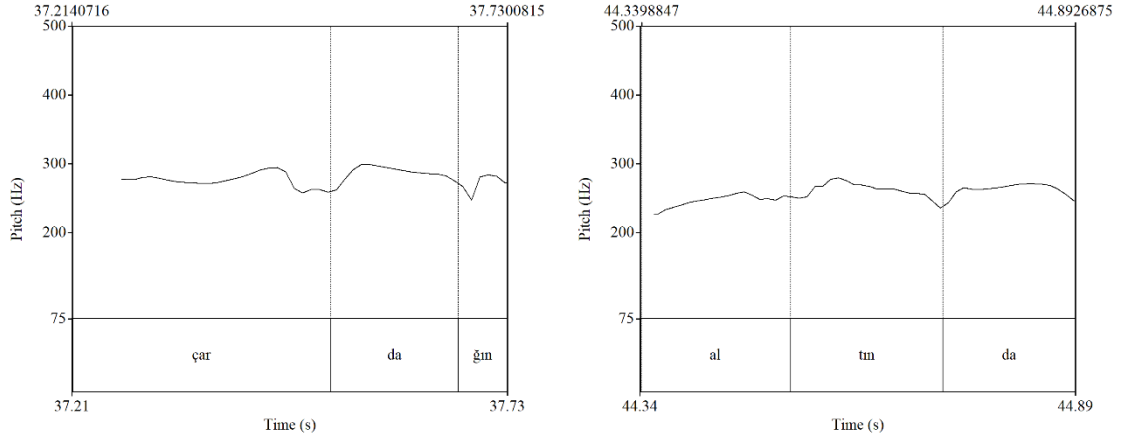

Şekil 5.407: “Çardağın altında gökkuşağını seyrettik.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Çardağın altında gökkuşağını seyrettik.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Çardağın altında gökkuşağını seyrettik.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.408: “gökkuşağını” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “gökkuşağını” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “gökkuşağını” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

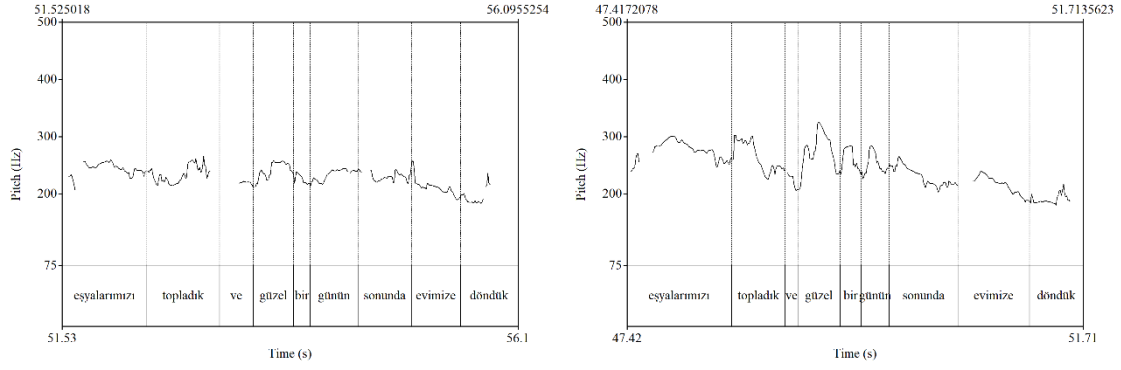

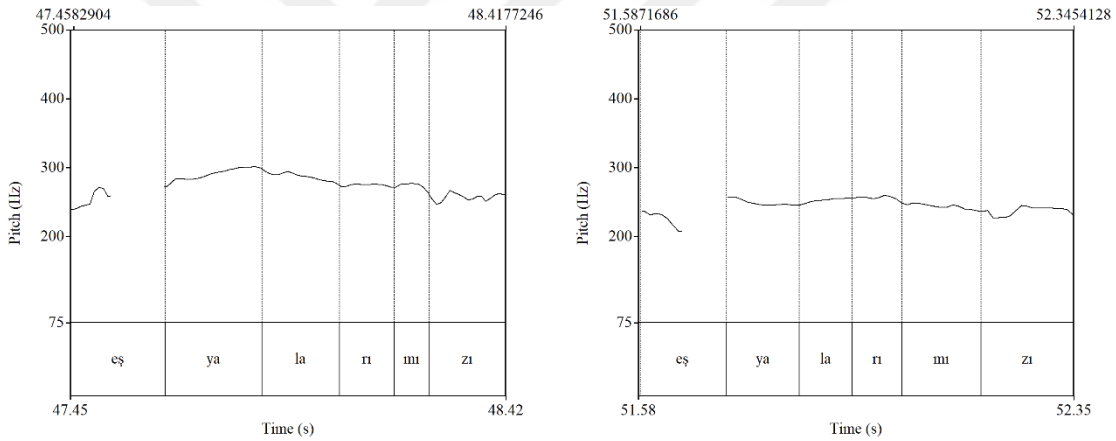
Şekil 5.409: “çardağın” ve “altında” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “çardağın” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “altında” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.9.19. “Eşyalarımızı topladık ve güzel bir günün sonunda evimize döndük.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “topladık” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “güzel” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “evimize” sözcüğündedir.

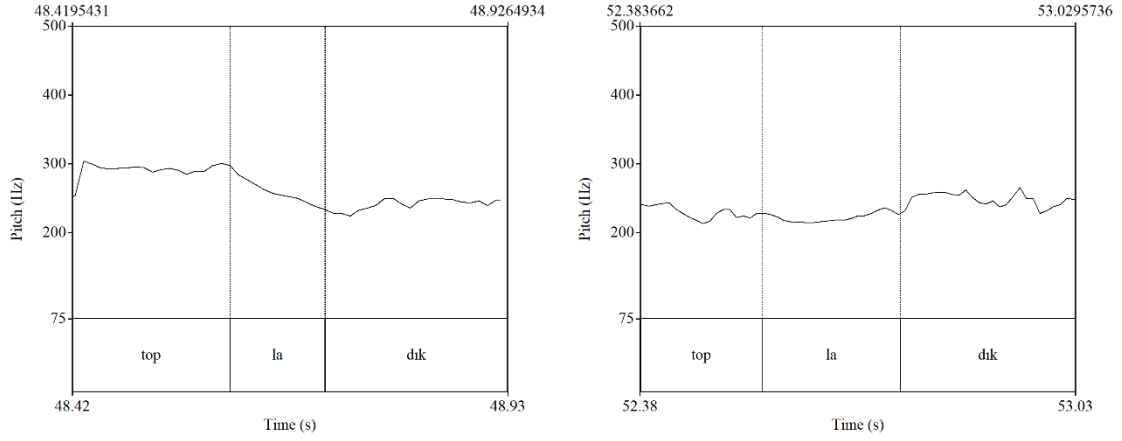
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “topladık” sözcüğünde /top/ ilk hecesi; “eşyalarımızı” sözcüğünde /ya/ orta hecesi ile “güzel” ve “sonunda” sözcüklerinde sırasıyla /zel/, /da/ hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar ise aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /dık/ son hecesi; /tı/ orta hecesi ve /gü/, /so/ ilk heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “günün” ve “döndük” sözcüklerinde sırasıyla /nün/, /dük/ son heceleri ile “evimize” sözcüğünde ise /e/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “günün” ve “döndük” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /gü/, /dön/ heceleri; “topladık” ve “güzel” sözcüklerinde sırasıyla /dık/, /zel/ son heceleri ile “eşyalarımızı” ve “evimize” sözcüklerinde sırasıyla /ya/, /vi/ orta heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.410’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Eşyalarımızı topladık ve güzel bir günün sonunda evimize döndük.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.411-5.412-5.413-5.414-5.415, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

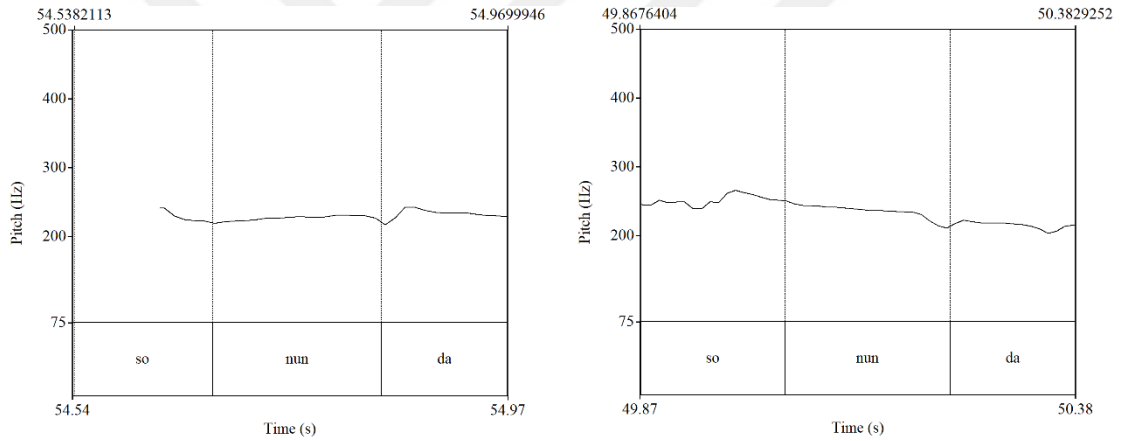
Şekil 5.410: “Eşyalarımızı topladık ve güzel bir günün sonunda evimize döndük.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Eşyalarımızı topladık ve güzel bir günün sonunda evimize döndük.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Eşyalarımızı topladık ve güzel bir günün sonunda evimize döndük.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

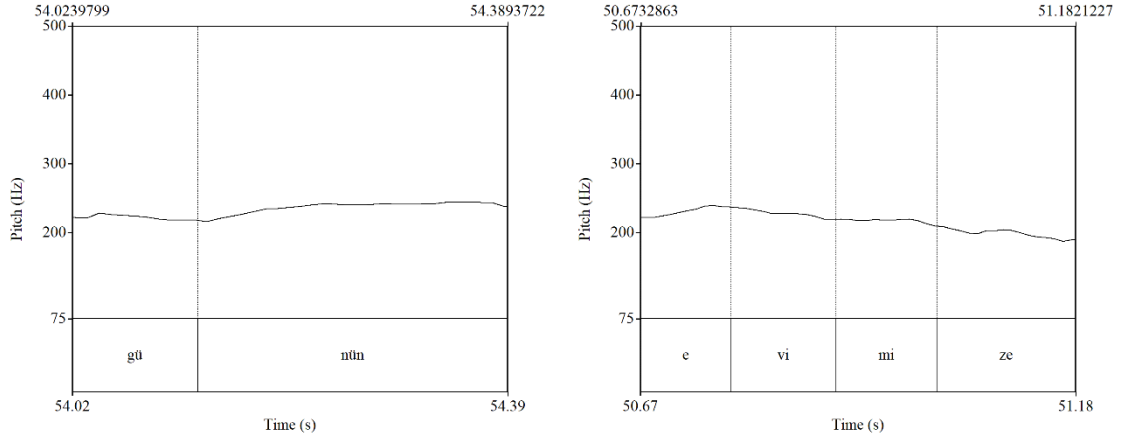
Şekil 5.411: “eşyalarımızı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “eşyalarımızı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “eşyalarımızı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

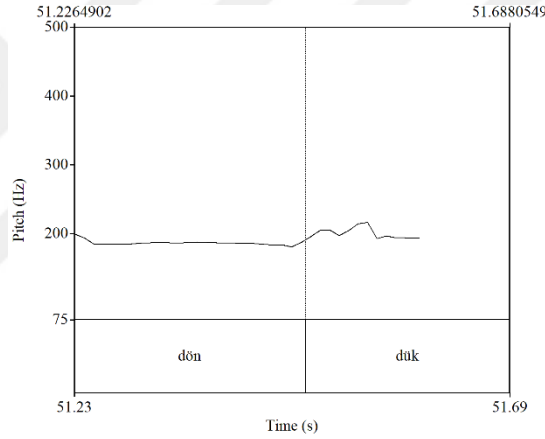
Şekil 5.412: “topladık” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “topladık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “topladık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.413: “sonunda” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “sonunda” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “sonunda” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.414: “günün” ve “evimize” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “günün” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “evimize” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

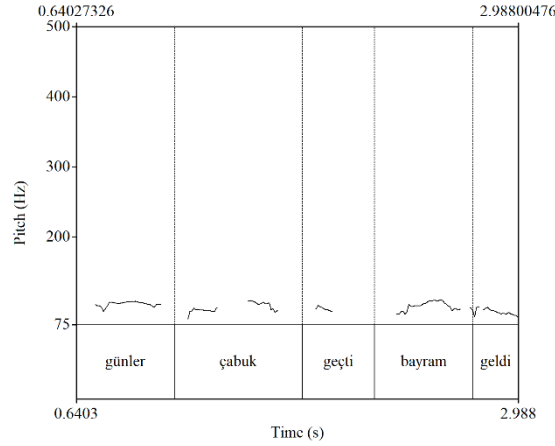
Şekil 5.415: “döndük” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “döndük” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.10. “Sedat ve Ailesi Piknikte” İsimli Okuma Metnindeki Cümle ve Sözcük Vurguları

5.5.10.1. “Günler çabuk geçti, bayram geldi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “bayram” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “bayram” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler ile ana dil konuşurlarının tümü “günler”, “çabuk”, “geçti” ve “geldi” sözcüklerinde vurguyu sırasıyla sözcüklerin ilk hecesi olan /gün/, /ça/, /geç/, /gel/ heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. “bayram” sözcüğünde ise yine hem Türk hem Boşnak konuşurların tümü sözcüğün son hecesi olan /ram/’ı vurgulamıştır. Aşağıdaki Şekil 5.416’da ana dili Boşnakça olan

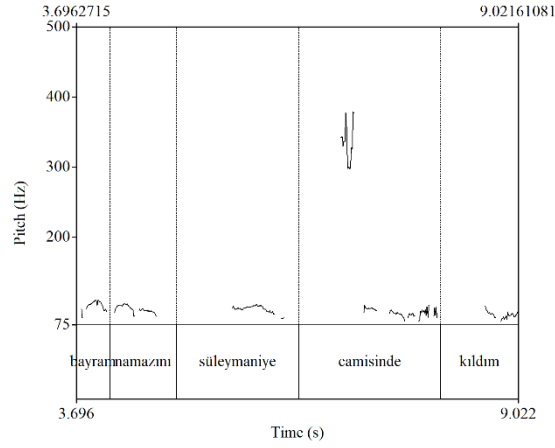
öğrencilerin seslendirdiği “Günler çabuk geçti, bayram geldi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulmaktadır.

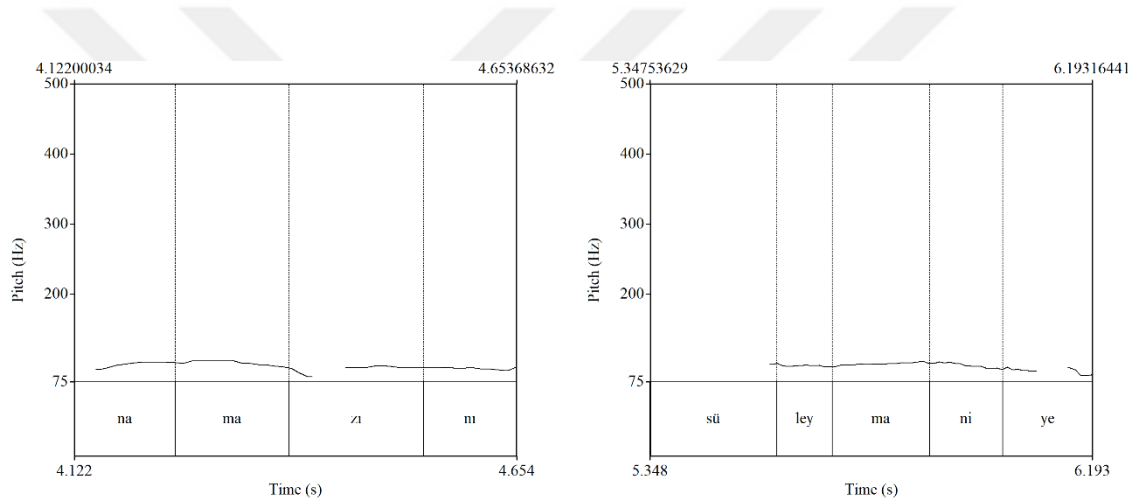
Şekil 5.416: “Günler çabuk geçti, bayram geldi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Günler çabuk geçti, bayram geldi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.10.2. “Bayram namazını Süleymaniye Camisi’nde kıldım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “bayram” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “Camisi’nde” sözcüğündedir.

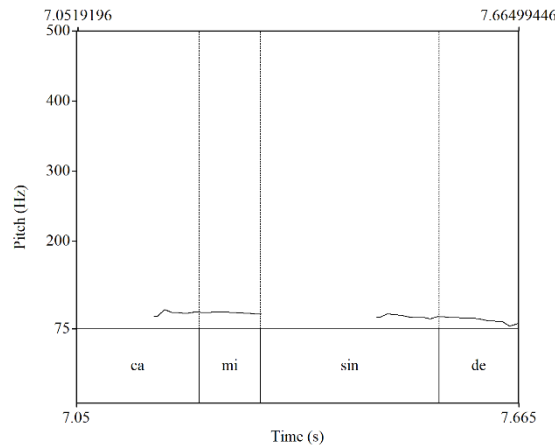
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “Camisi’nde” ve “kıldım” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /ca/, /kıl/ olmak üzere ilk hecelerdeyken “namazını” ve “Süleymaniye” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /ma/, /ma/ olmak üzere orta hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. “bayram” sözcüğündeki vurgu ise /ram/ son hecesi üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde, “namazını”, “Süleymaniye” ve “kıldım” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /na/, /sü/, /kıl/ heceleri ile “Camisi’nde” ve “bayram” sözcüklerinde sırasıyla /de/, /ram/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.417’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Bayram namazını Süleymaniye Camisi’nde kıldım.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.418-5.419, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.417: “Bayram namazını Süleymaniye Camisi’nde kıldım.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Bayram namazını Süleymaniye Camisi’nde kıldım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

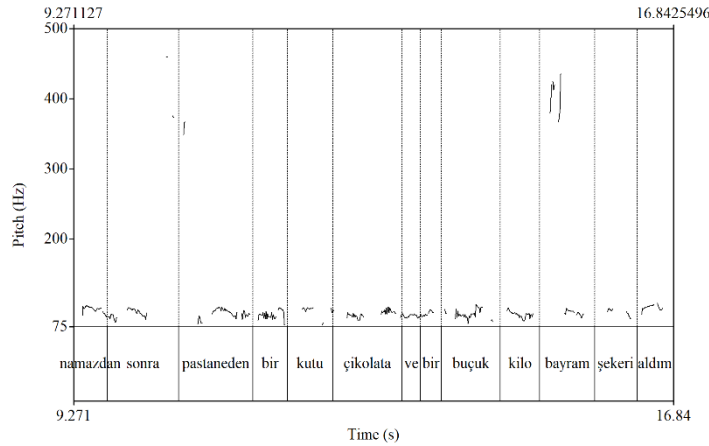
Şekil 5.418: “namazını” ve “Süleymaniye” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “namazını” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “Süleymaniye” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

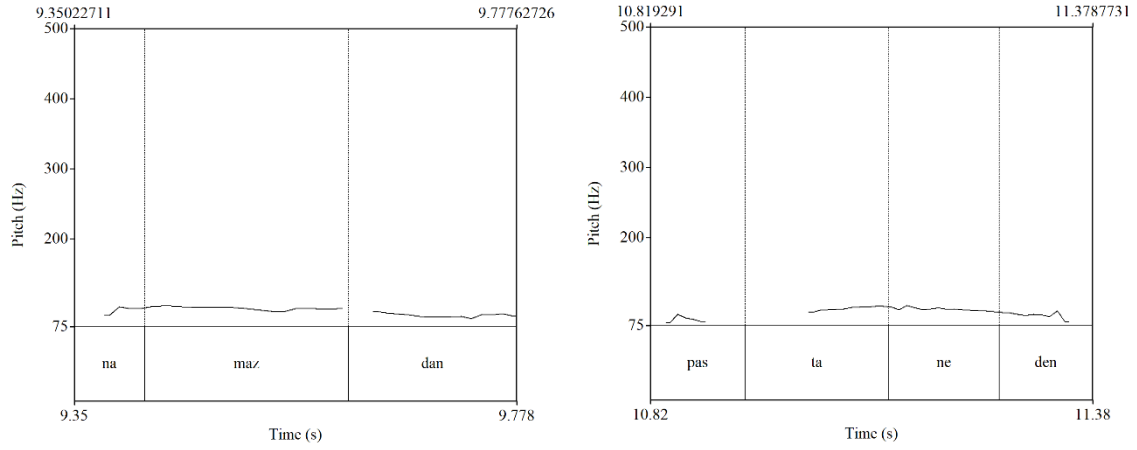
Şekil 5.419: “Camisi’nde” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “Camisi’nde” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.10.3. “Namazdan sonra pastaneden bir kutu çikolata ve bir buçuk kilo bayram ekeri aldım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “aldım” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “ekeri” sözcüğündedir.

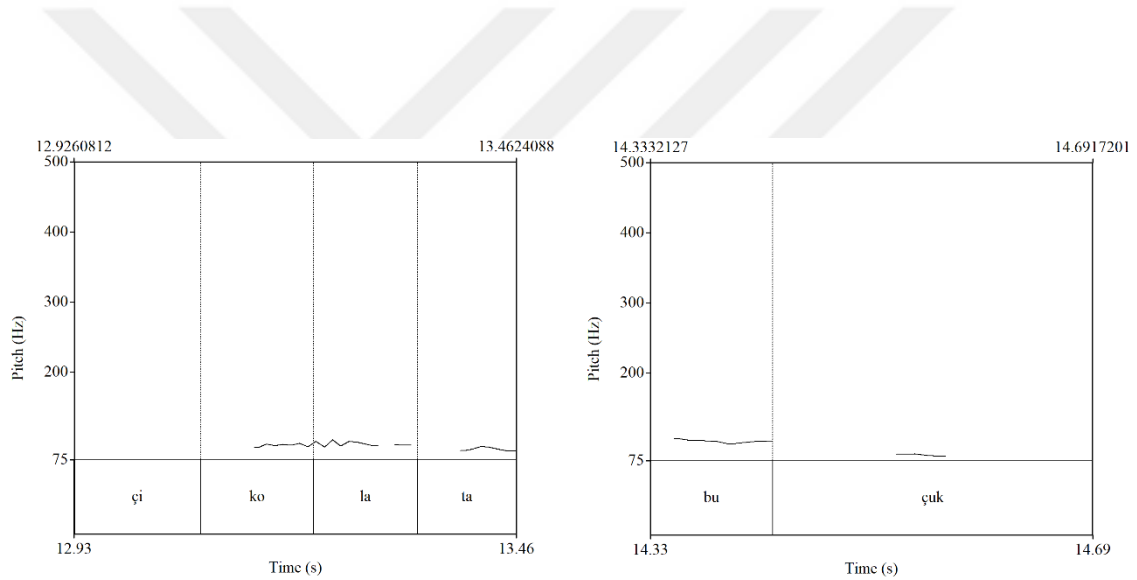
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça ğrencilerin seslendirdiği “sonra”, “kutu”, “buçuk”, “kilo” ve “ekeri” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /son/, /ku/, /ki/, /še/ olmak üzere ilk hecelerdeyken “namazdan”, “pastaneden” ve “ikolata” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /maz/, /ta/, /la/ olmak üzere orta hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. “bayram” ve “aldım” sözcüklerindeki vurgu ise sırasıyla /ram/, /dım/ son heceleri üzerindedir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde, “sonra”, “kutu” ve “aldım” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /son/, /ku/, /al/ heceleri; “ikolata” ve “ekeri” sözcüklerinde sırasıyla /ko/, /ke/ orta heceleri ile “namazdan”, “pastaneden”, “buçuk” ve “bayram” sözcüklerinde sırasıyla /dan/, /den/, /uk/, /ram/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.420’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Namazdan sonra pastaneden bir kutu çikolata ve bir buçuk kilo bayram ekeri aldım.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.421-5.422-5.423, Boşnak ğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.420: “Namazdan sonra pastaneden bir kutu çikolata ve bir buçuk kilo bayram ekeri aldım.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak ğrencilerin seslendirdiği “Namazdan sonra pastaneden bir kutu çikolata ve bir buçuk kilo bayram ekeri aldım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

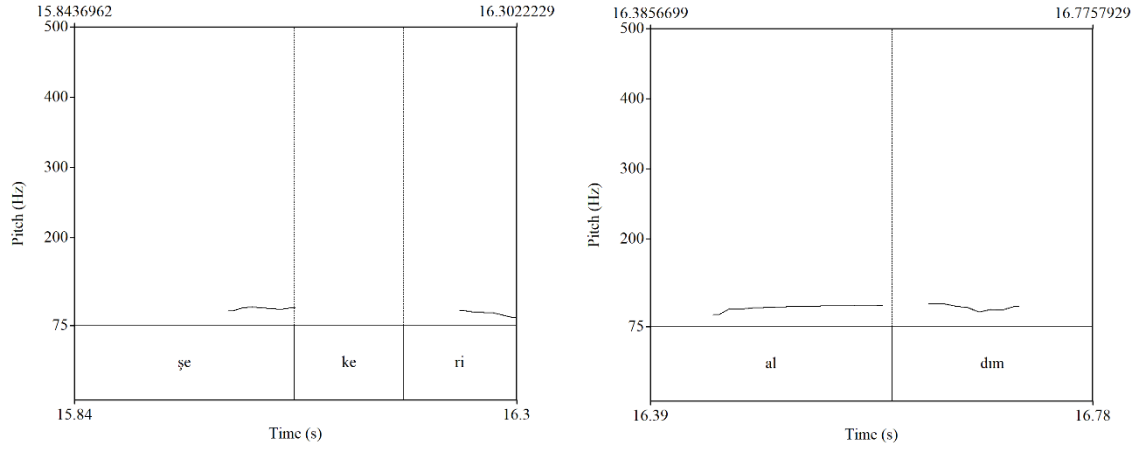

Şekil 5.421: “namazdan” ve “pastaneden” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “namazdan” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “pastaneden” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.422: “çikolata” ve “buçuk” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “çikolata” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “buçuk” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

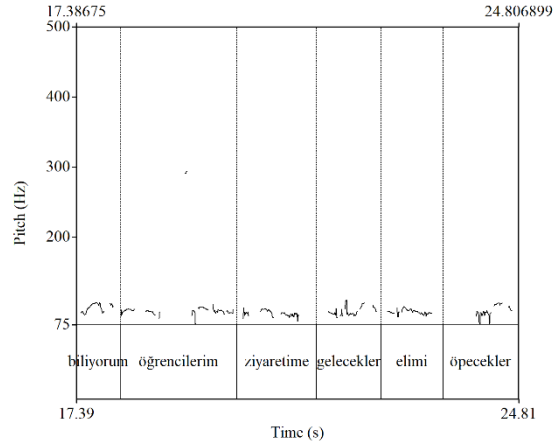

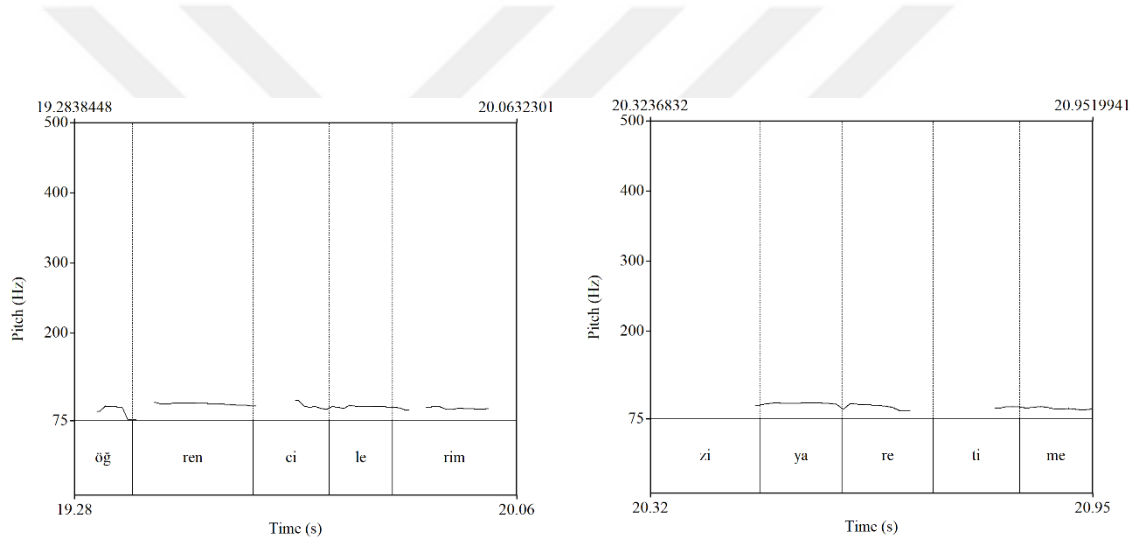
Şekil 5.423: “şekeri” ve “aldım” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “şekeri” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “aldım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.10.4. “Biliyorum, öğrencilerim ziyaretime gelecekler, elimi öpecekler.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “gelecekler” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “elimi” sözcüğündedir.

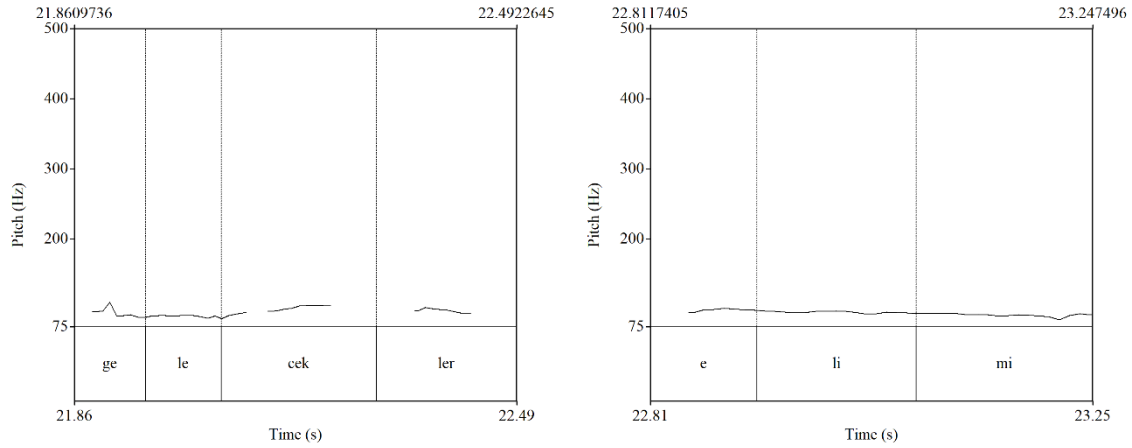
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “elimi” sözcüğünde vurgu /e/ olmak üzere ilk hecedeyken “biliyorum”, “öğrencilerim”, “ziyaretime”, “gelecekler” ve “öpecekler” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /yo/, /ci/, /ya/, /cek/, /cek/ olmak üzere orta hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “öpecekler” sözcüğünde ilk hece olan /ö/ hecesi; “biliyorum” ve “ziyaretime” sözcüklerinde sırasıyla /yo/, /ti/ orta heceleri ile “öğrencilerim”, “gelecekler” ve “elimi” sözcüklerinde sırasıyla /rim/, /ler/, /mi/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.424’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Biliyorum, öğrencilerim ziyaretime gelecekler, elimi öpecekler.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.425-5.426-5.427, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

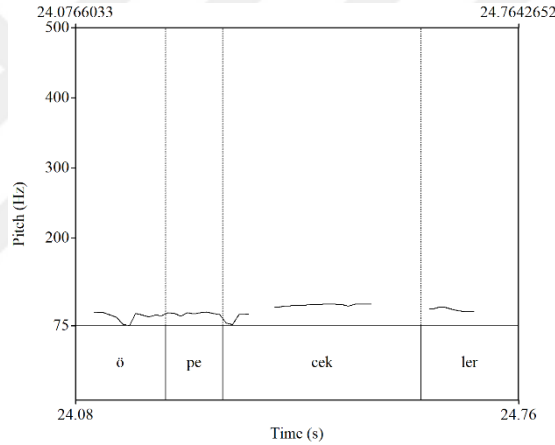
Şekil 5.424: “Biliyorum, öğrencilerim ziyaretime gelecekler, elimi öpecekler.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Biliyorum, öğrencilerim ziyaretime gelecekler, elimi öpecekler.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.425: “öğrencilerim” ve “ziyaretime” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “öğrencilerim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “ziyaretime” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.426: “gelecekler” ve “elimi” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “gelecekler” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “elimi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

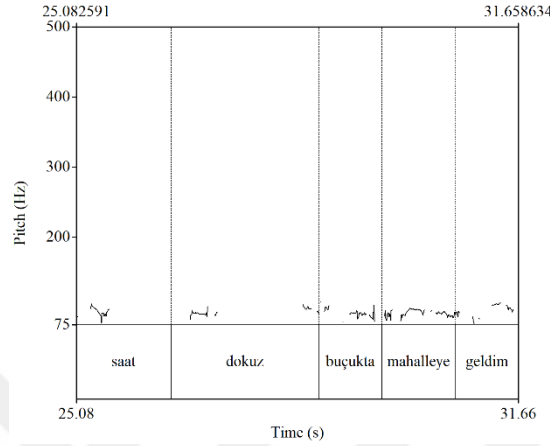

Şekil 5.427: “öpecekler” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “öpecekler” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

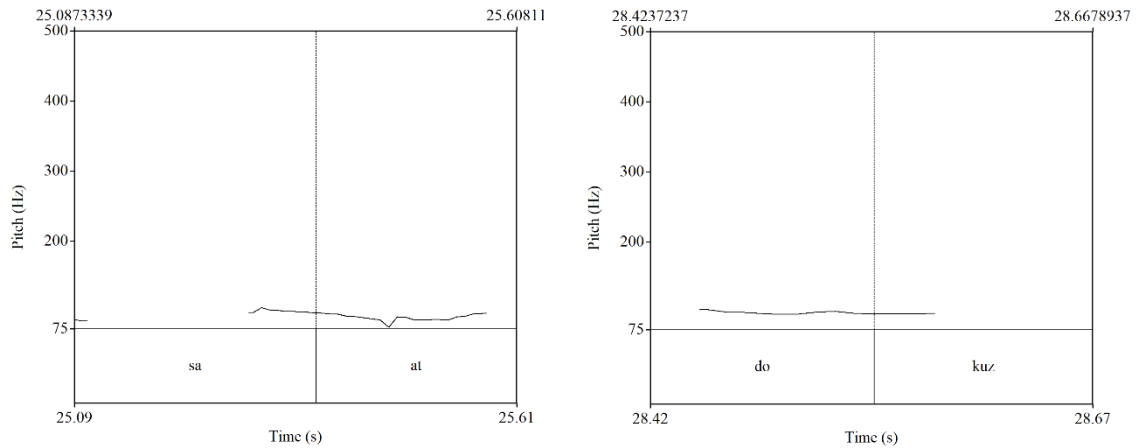
5.5.10.5. “Saat dokuz buçukta mahalleye geldim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “geldim” sözcüğü üzerindeki Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “mahalleye” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “saat”, “dokuz”, “buçukta” ve “geldim” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /sa/, /do/, /bu/, /gel/ olmak üzere ilk hecedeyken “mahalleye” sözcüğündeki vurgunun da /hal/ olmak üzere orta hecede bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “buçukta” ve “geldim” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /bu/, /gel/ heceleri; “mahalleye” sözcüğünde /hal/ orta hecesi ile “saat” ve “dokuz” sözcüklerinde

sırasıyla /at/, /kuz/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.428’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Saat dokuz buçukta mahalleye geldim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.429, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

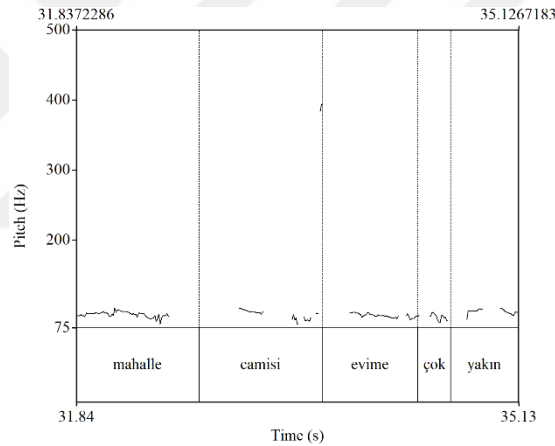
Şekil 5.428: “Saat dokuz buçukta mahalleye geldim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Saat dokuz buçukta mahalleye geldim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

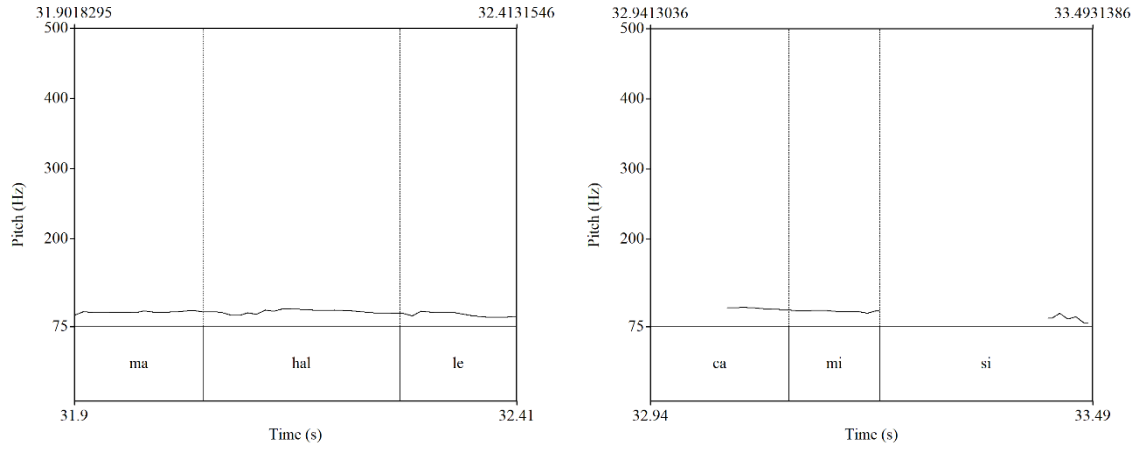
Şekil 5.429: “saat” ve “dokuz” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “saat” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “dokuz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.10.6. “Mahalle camisi evime çok yakın.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “yakın” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “çok” sözcüğündedir.

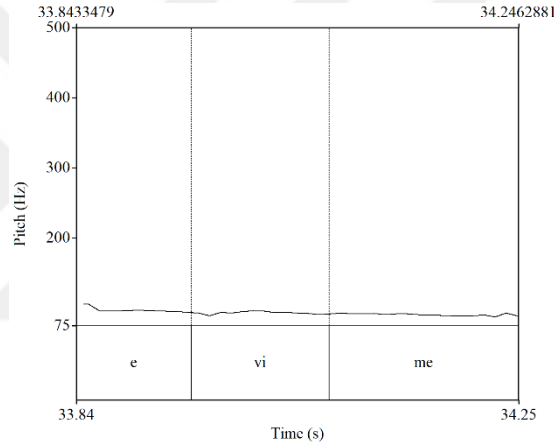
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “camisi”, “evime” ve “yakın” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /ca/, /e/, /ya/ olmak üzere ilk hecedeyken “mahalle” sözcüğündeki vurgunun da /hal/ olmak üzere orta hecede bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “yakın” sözcüğünde ilk hece olan /ya/ hecesi ile “mahalle”, “camisi” ve “evime” sözcüklerinde sırasıyla /le/, /si/, /me/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.430’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Mahalle camisi evime çok yakın.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.431-5.432, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.430: “Mahalle camisi evime çok yakın.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Mahalle camisi evime çok yakın.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.431: “mahalle” ve “camisi” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “mahalle” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “camisi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

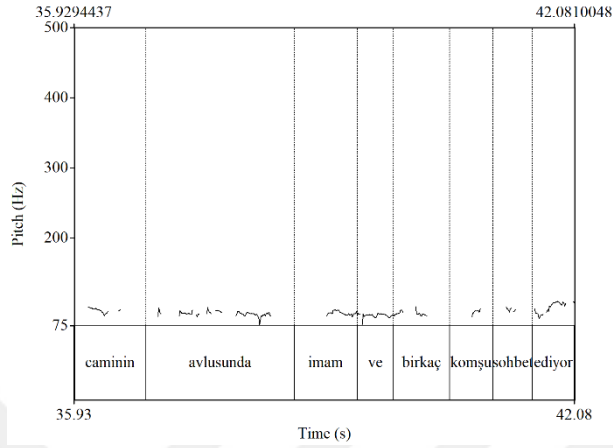

Şekil 5.432: “evime” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “evime” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

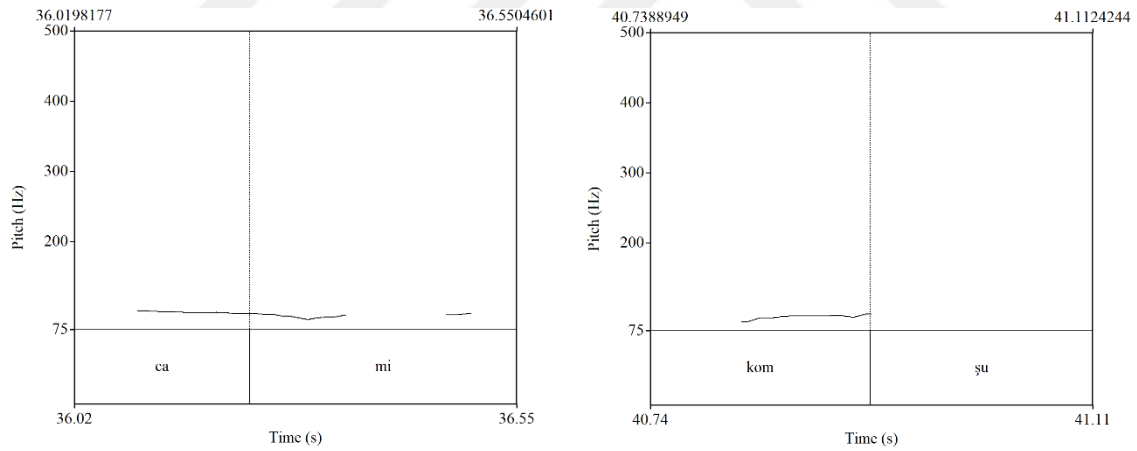
5.5.10.7. “Cami avlusunda, imam ve birkaç komşu sohbet ediyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “ediyor” sözcüğü üzerindeki Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “sohbet” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “cami”, “avlusunda”, “komşu” ve “sohbet” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /ca/, /av/, /kom/, /soh/ olmak üzere ilk hecedeyken “imam”, “birkaç” ve “ediyor” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /mam/, /kaç/, /yor/ olmak üzere orta hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “avlusunda”, “sohbet” ve “ediyor” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /av/, /soh/, /e/ heceleri ile “cami”, “imam”, “birkaç” ve “komşu” sözcüklerinde sırasıyla /mi/, /mam/, /kaç/, /şu/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.433’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği

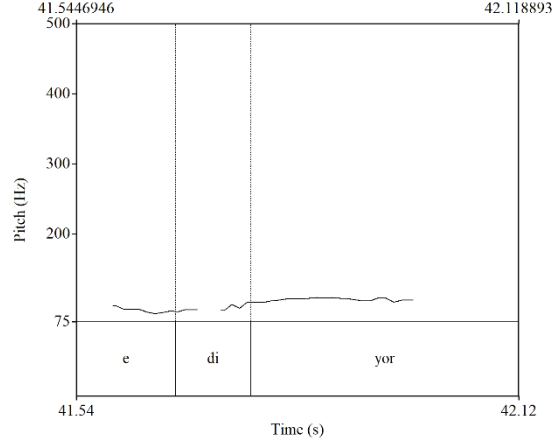
“Cami avlusunda, imam ve birkaç komşu sohbet ediyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.434-5.435, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.433: “Cami avlusunda, imam ve birkaç komşu sohbet ediyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Cami avlusunda, imam ve birkaç komşu sohbet ediyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.434: “cami” ve “komşu” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “cami” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “komşu” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

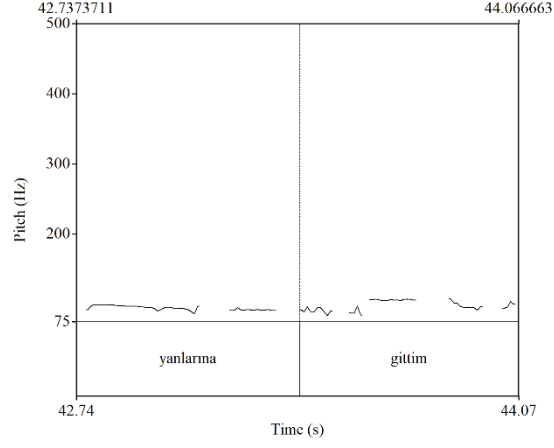

Şekil 5.435: “ediyor” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “ediyor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

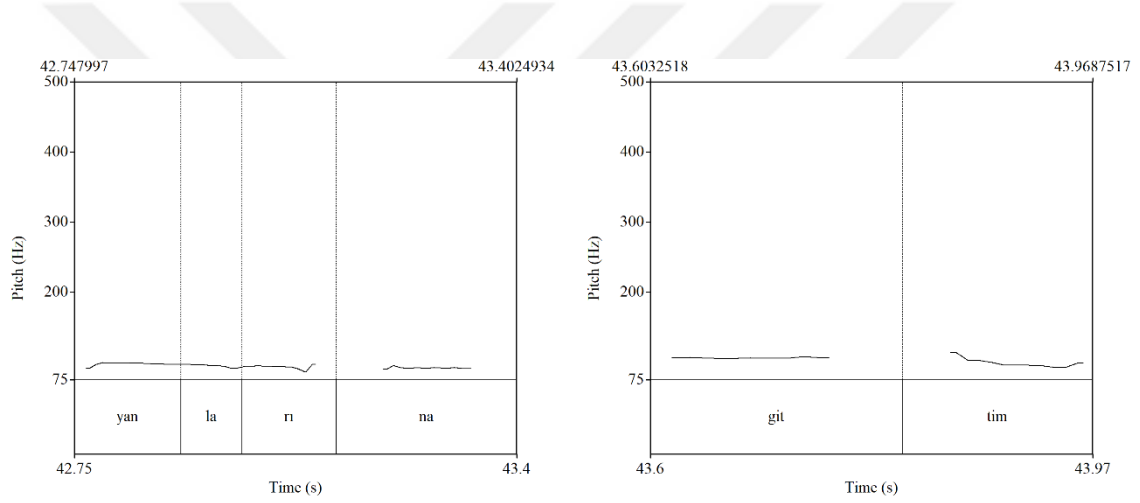
5.5.10.8. “Yanlarına gittim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “gittim” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “yanlarına” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “yanlarına” sözcüğünde vurgu /yan/ olmak üzere ilk hecedeyken “gittim” sözcüğündeki vurgunun /tim/ son hecesinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “yanlarına” sözcüğünde /da/ son hecesi ile “gittim” sözcüğünde ilk hece olan /git/ vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.436’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Yanlarına gittim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.437, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.436: “Yanlarına gittim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Yanlarına gittim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

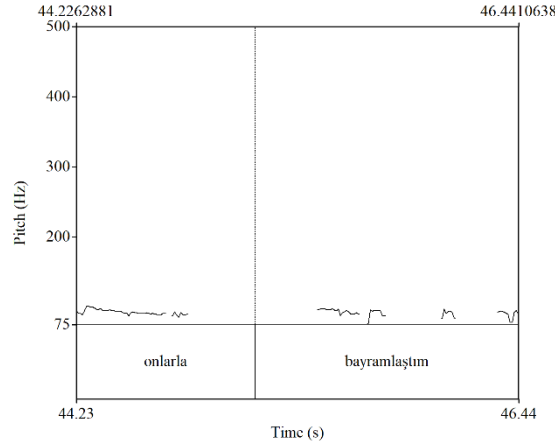

Şekil 5.437: “yanlarına” ve “gittim” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “yanlarına” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “gittim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

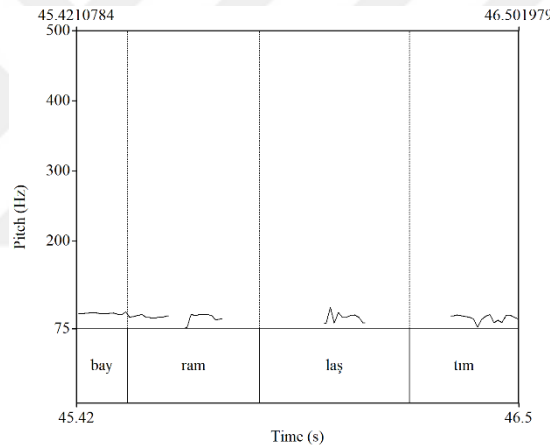
5.5.10.9. “Onlarla bayramlaştım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “onlarla” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “onlarla” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “onlarla” sözcüğünde vurgu /on/ olmak üzere ilk hecedeyken “bayramlaştım” sözcüğündeki vurgunun /laş/ orta hecesinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “onlarla” ve “bayramlaştım” sözcüklerinde sırasıyla /o/, /bay/ ilk heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.438’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Onlarla bayramlaştım.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.439, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk

konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.438: “Onlarla bayramlaştım.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Onlarla bayramlaştım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

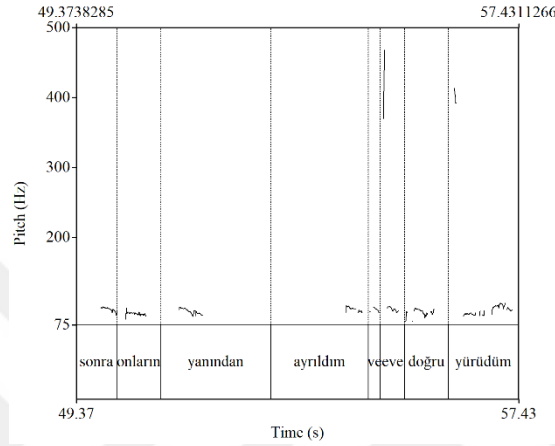

Şekil 5.439: “bayramlaştım” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “bayramlaştım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

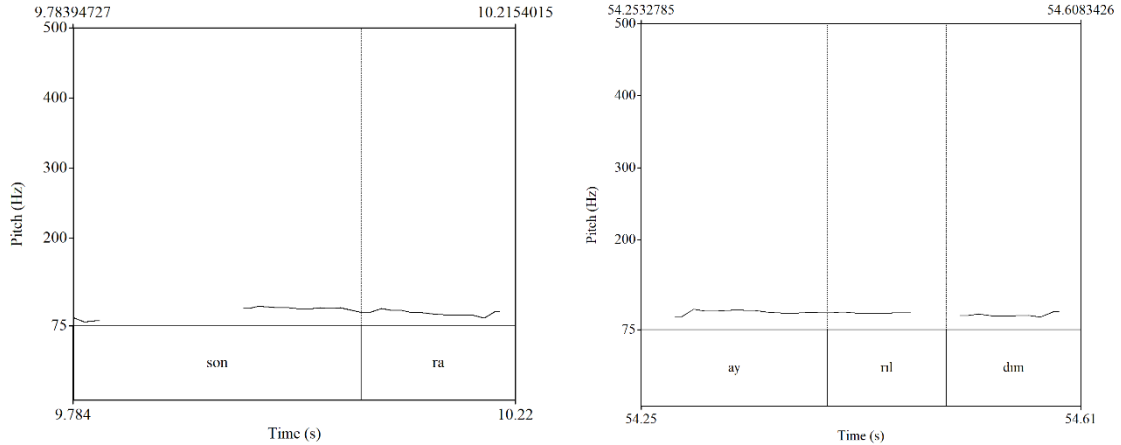
5.5.10.10. “Sonra onların yanından ayrıldım ve eve doğru yürüdüm.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “yürüdüm” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “doğru” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “sonra”, “onların”, “yanından”, “ayrıldım”, “eve” ve “doğru” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /son/, /on/, /ya/, /ay/, /e/, /doğ/ olmak üzere ilk hecedeyken “yürüdüm” sözcüğündeki vurgunun da /rü/ orta hecesinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “onların”, “yanından” ve

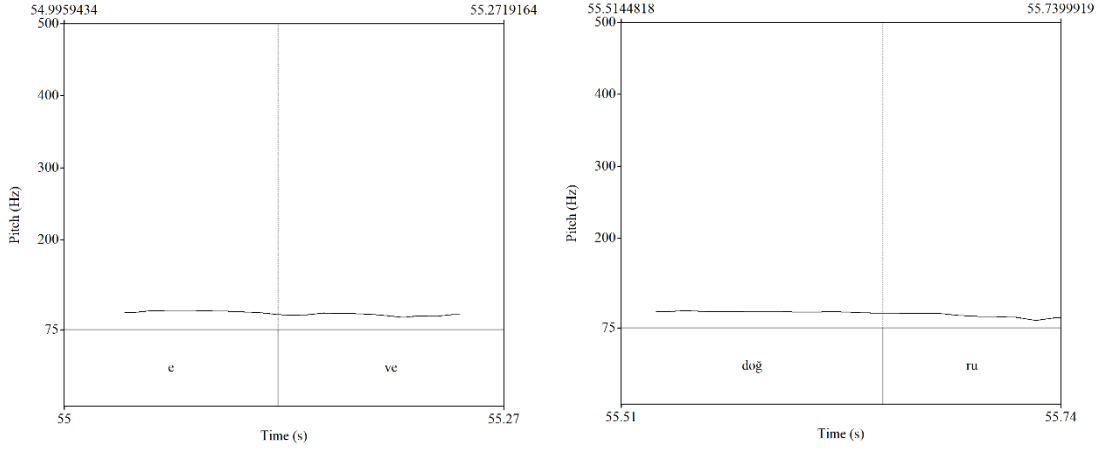
“yürüdüm” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /on/, /ya/, /yü/ heceleri ile “sonra”, “ayrıldım”, “eve” ve “doğru” sözcüklerinde sırasıyla /ra/, /dım/, /ve/, /ru/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.440’ta, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Sonra onların yanından ayrıldım ve eve doğru yürüdüm.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.441-5.442-5.443, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

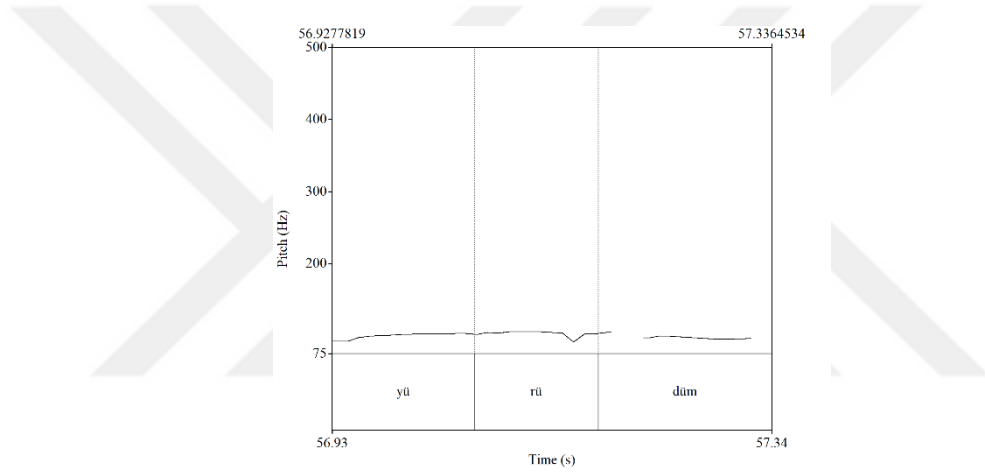
Şekil 5.440: “Sonra onların yanından ayrıldım ve eve doğru yürüdüm.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Sonra onların yanından ayrıldım ve eve doğru yürüdüm.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.441: “sonra” ve “ayrıldım” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “sonra” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “ayrıldım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

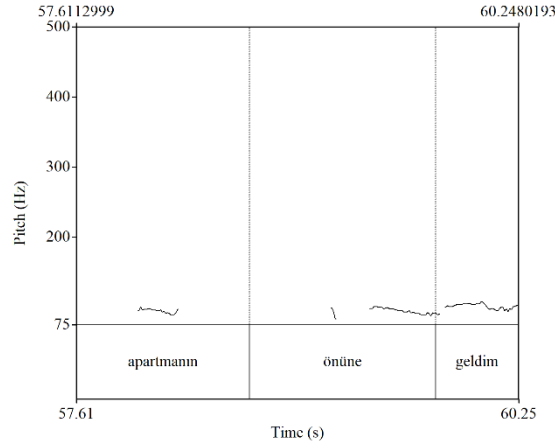
Şekil 5.442: “eve” ve “doğru” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “eve” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “doğru” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 4.443: “yürüdüm” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “yürüdüm” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.10.11. “Apartmanın önüne geldim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “geldim” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “önüne” sözcüğündedir.

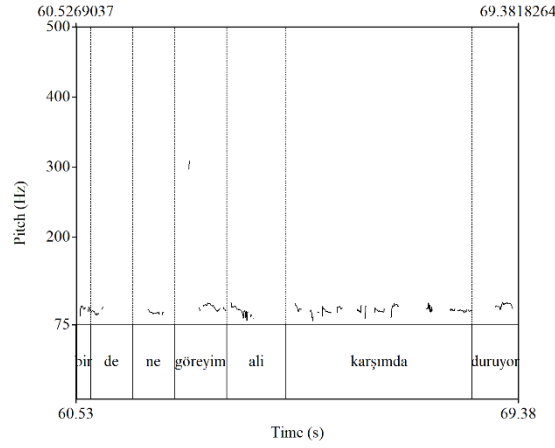
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler ile ana dil konuşurlarının tümü “önüne” ve “geldim” sözcüklerindeki vurguyu sırasıyla /ö/, /gel/ olmak üzere ilk hecelerde ve “apartmanın” sözcüğünde ise /ma/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.444’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Apartmanın önüne geldim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

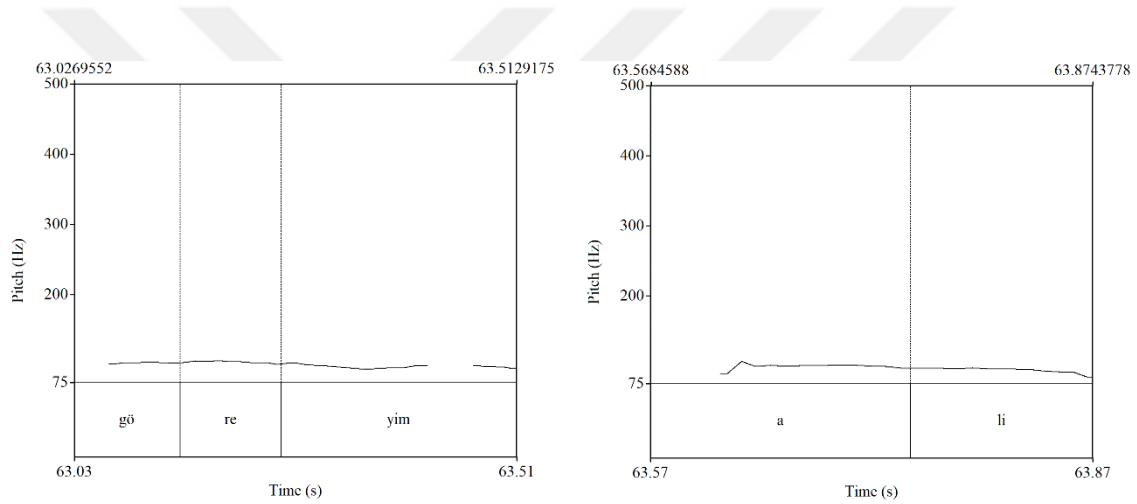
Şekil 5.444: “Apartmanın önüne geldim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Apartmanın önüne geldim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.10.12. “Bir de ne göreyim! Ali, karşımda duruyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “göreyim” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “karşımda” sözcüğündedir.

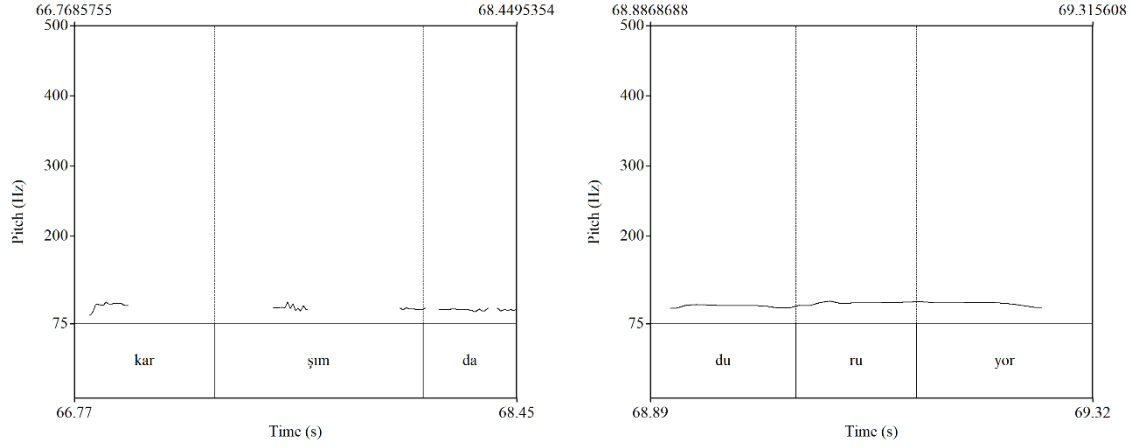
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “Ali” ve “karşımda” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /a/, /kar/ olmak üzere ilk hecedeyken “göreyim” ve “duruyor” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /re/, /ru/ orta hecelerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “göreyim” ve “duruyor” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /gö/, /du/ heceleri ile “Ali” ve “karşımda” sözcüklerinde sırasıyla /li/, /da/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.445’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Bir de ne göreyim! Ali, karşımda duruyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.446-5.447, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.445: “Bir de ne göreyim! Ali, karşımda duruyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Bir de ne göreyim! Ali, karşımda duruyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

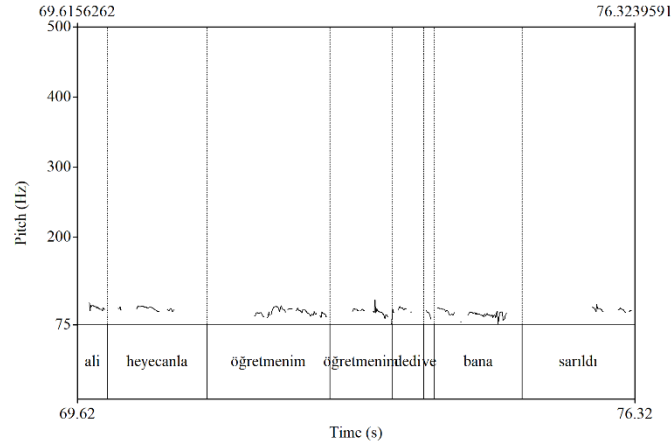
Şekil 5.446: “göreyim” ve “Ali” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “göreyim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “Ali” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

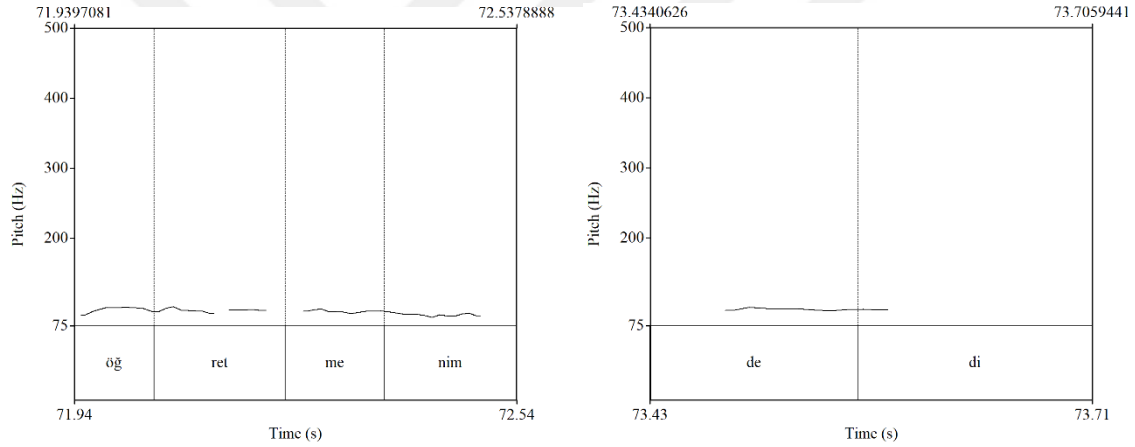
Şekil 5.447: “karşım da” ve “duruyor” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “karşım da” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “duruyor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.10.13. “Ali heyecanla, “Öğretmenim, öğretmenim!” dedi ve bana sarıldı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “öğretmenim” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “bana” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “Ali”, “öğretmenim”, “dedi” ve “bana” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /a/, /öğ/, /de/, /ba/ olmak üzere ilk hecedeyken “heyecanla” ve “sarıldı” sözcüklerindeki vurgunun da sırasıyla /can/, /rıl/ orta hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “bana” ve “sarıldı” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /ba/, /sa/ heceleri, “heyecanla” ve “öğretmenim” sözcüklerinde sırasıyla /can/, /ret/ orta heceleri ile “Ali” ve “dedi” sözcüklerinde sırasıyla /li/, /di/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.448’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ali heyecanla, “Öğretmenim, öğretmenim!” dedi ve bana sarıldı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.449-5.450, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

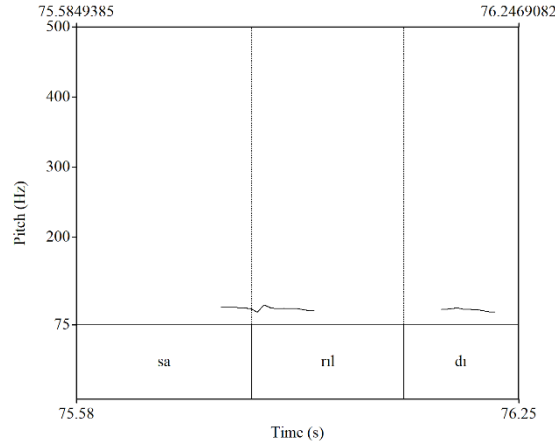

Şekil 5.448: “Ali heyecanla, “Öğretmenim, öğretmenim!” dedi ve bana sarıldı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Ali heyecanla, “Öğretmenim, öğretmenim!” dedi ve bana sarıldı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.449: “öğretmenim” ve “dedi” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “öğretmenim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “dedi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

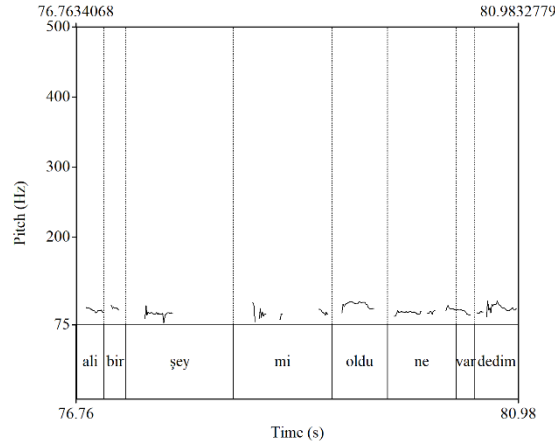

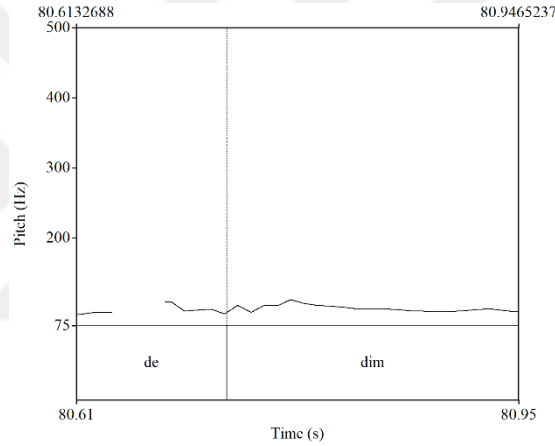
Şekil 5.450: “sarıldı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “sarıldı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.10.14. ““Ali bir şey mi oldu? Ne var?” dedim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “dedim” sözcüğü üzerindeki Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “var” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “Ali” ve “oldu” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /a/, /ol/ olmak üzere ilk hecedeyken “dedim” sözcüğündeki vurgunun /dim/ son hecesinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “oldu” ve “dedim” sözcüklerinde /ol/, /de/ ilk heceleri ile “Ali” sözcüğünde son hece olan /li/ vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.451’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği ““Ali bir şey mi oldu? Ne var?” dedim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.452, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.451: ““Ali bir şey mi oldu? Ne var?” dedim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği ““Ali bir şey mi oldu? Ne var?” dedim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

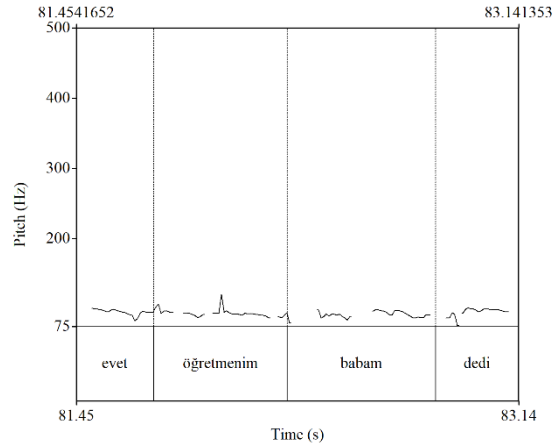

Şekil 5.452: “dedim” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “dedim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.10.15. ““Evet öğretmenim, babam!” dedi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “öğretmenim” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “babam” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “evet” ve “dedi” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /e/, /de/ olmak üzere ilk hecedeyken “öğretmenim” sözcüğündeki vurgunun /ret/ orta hecesinde bulunduğu tespit edilmiştir. “babam” sözcüğünde ise /bam/ son hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “evet” sözcüğünde ilk hece olan /e/ hecesi; “öğretmenim” sözcüğünde /ret/ orta hecesi ile “babam” ve “dedi” sözcüklerinde sırasıyla /bam/, /di/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.453’te, ana dili Boşnakça olan

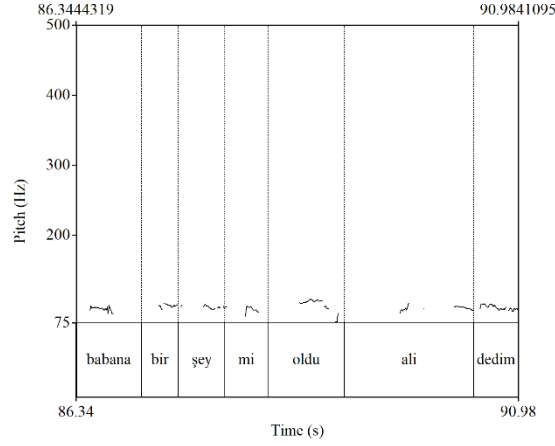
öğrencilerin seslendirdiği ““Evet öğretmenim, babam!” dedi.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulmaktadır:

Şekil 5.453: ““Evet öğretmenim, babam!” dedi.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği ““Evet öğretmenim, babam!” dedi.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.10.16. ““Babana bir şey mi oldu Ali?” dedim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “oldu” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “Ali” sözcüğündedir.

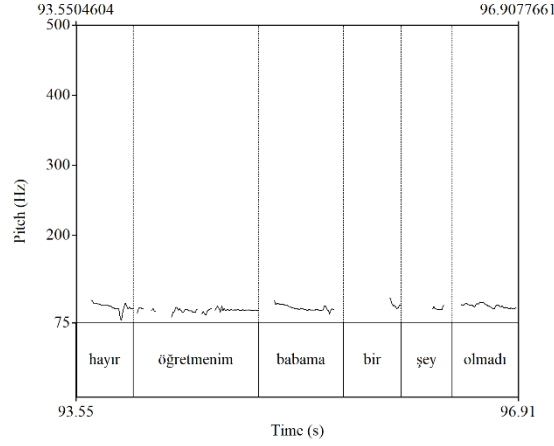
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “oldu” sözcüğünde vurgu /ol/ olmak üzere ilk hecedeyken “babana” ve “dedim” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /ba/, /dim/ son hecelerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “oldu” ve “dedim” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /ol/, /de/ heceleri ile “babana” sözcüğünde /na/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.454’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği ““Babana bir şey mi oldu Ali?” dedim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

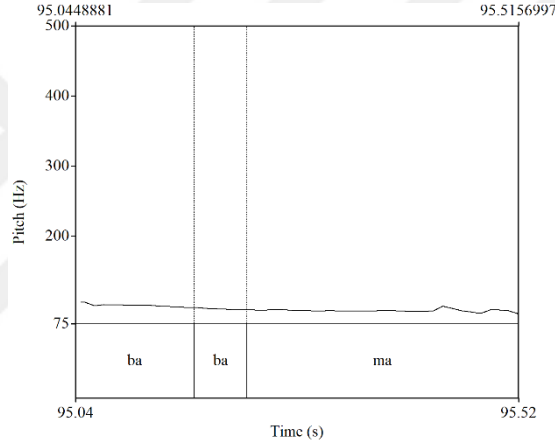
Şekil 5.454: ““Babana bir şey mi oldu Ali?” dedim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği ““Babana bir şey mi oldu Ali?” dedim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.10.17. “Hayır öğretmenim, babama bir şey olmadı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “bir” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “şey” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “hayır” ve “babama” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /ha/, /ba/ olmak üzere ilk hecedeyken “öğretmenim” ve “olmadı” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /ret/, /ma/ orta hecelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “hayır” sözcüğünde ilk hece olan /ha/ hecesi ile “babama”, “olmadı” ve “öğretmenim” sözcüklerinde sırasıyla /ba/, /ma/, /ret/ orta heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.455’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Hayır öğretmenim, babama bir şey olmadı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.456, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.455: “Hayır öğretmenim, babama bir şey olmadı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Hayır öğretmenim, babama bir şey olmadı dedim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

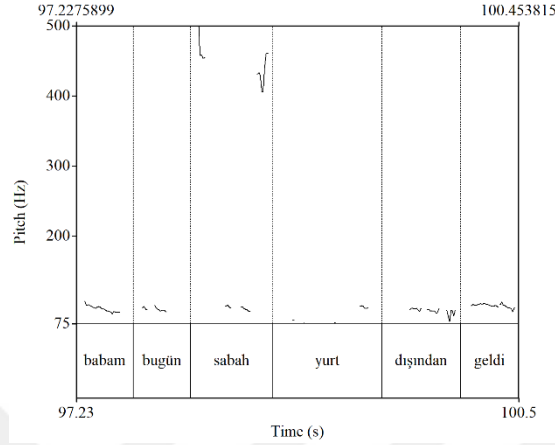

Şekil 5.456: “babama” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “babama” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

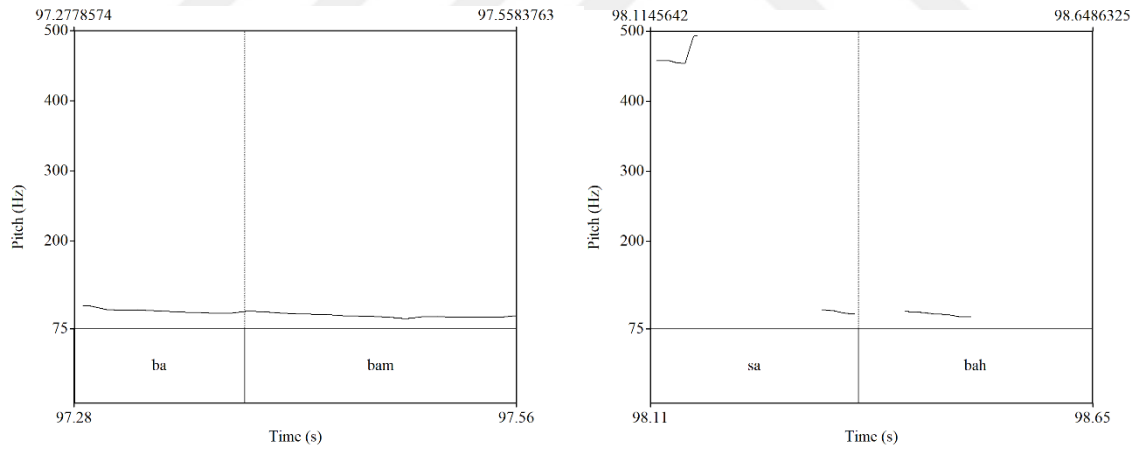
5.5.10.18. “Babam, bugün sabah yurt dışından geldi.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “geldi” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “dışından” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “babam” ve “sabah” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /ba/, /sa/ olmak üzere ilk hecede; “dışından” sözcüğünde /şın/ orta hecesinde; “bugün” ve “geldi” sözcüklerinde ise vurgunun sırasıyla /gün/, /di/ son hecelerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “geldi” sözcüğünde ilk hece olan /gel/ hecesi ile “bugün”, “sabah”, “dışından” ve “babam” sözcüklerinde sırasıyla /gün/, /bah/, /dan/, /bam/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.457’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Babam, bugün sabah yurt dışından geldi.” cümlesinin ortalama

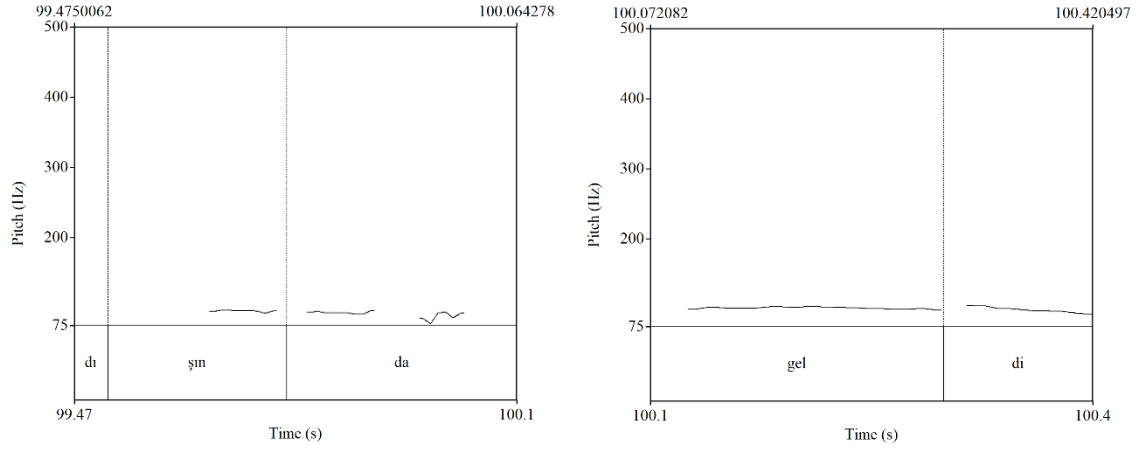
vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.458-5.459, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

Şekil 5.457: "Babam, bugün sabah yurt dışından geldi." cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği "Babam, bugün sabah yurt dışından geldi." cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

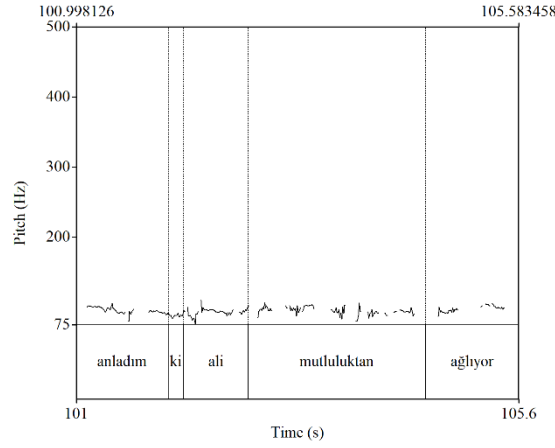
Şekil 5.458: "babam" ve "sabah" sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf "babam" sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf "sabah" sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

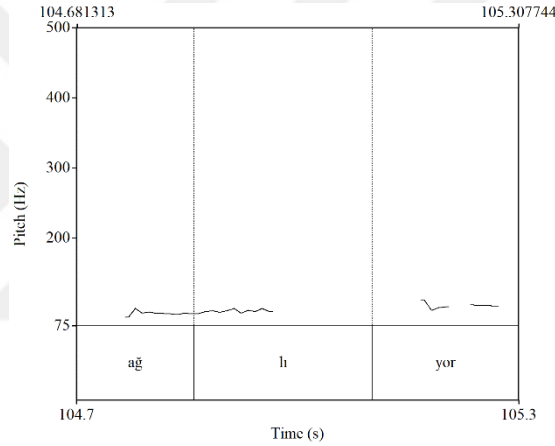
Şekil 5.459: “dışından” ve “geldi” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “dışından” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “geldi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.10.19. “Anladım ki Ali, mutluluktan ağlıyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “ağlıyor” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “mutluluktan” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “Ali” ve “mutluluktan” sözcüklerinde vurgu sırasıyla /a/, /mut/ olmak üzere ilk hecedeyken “anladım” ve “ağlıyor” sözcüklerindeki vurgunun sırasıyla /dım/, /yor/ son hecelerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “mutluluktan” ve “ağlıyor” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /mut/, /ağ/ heceleri ile “anladım” ve “Ali” sözcüklerinde sırasıyla /dım/, /li/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.460’ta, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Anladım ki Ali, mutluluktan ağlıyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.461, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.460: “Anladım ki Ali, mutluluktan ağlıyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Anladım ki Ali, mutluluktan ağlıyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

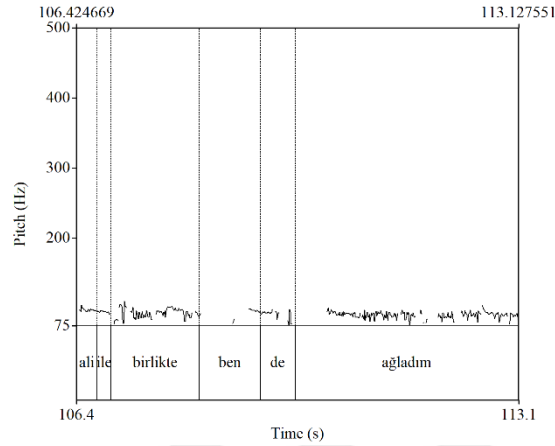
Şekil 5.461: “ağlıyor” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “ağlıyor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.10.20. “Ali ile birlikte ben de ağladım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “ağladım” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “ben” sözcüğündedir.

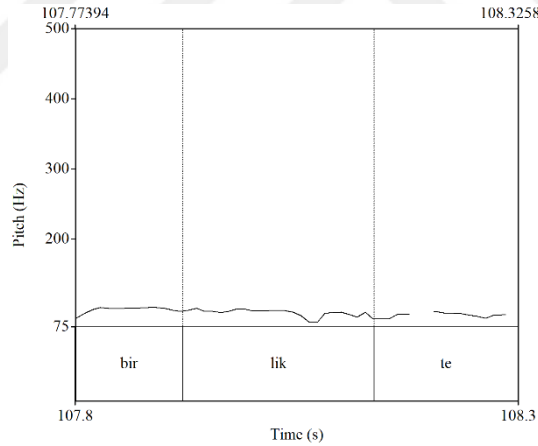
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “ailem”, “ile”, “birlikte” ve “ağladım” sözcüklerinin tümündeki vurgu sırasıyla /a/, /i/, /bir/, /ağ/ olmak üzere ilk hecede ve “Ali” sözcüğünde ise son hecede bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde “ile” ve “ağladım” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /i/, /ağ/ heceleri ile “Ali” ve “birlikte” sözcüklerinde sırasıyla /li/, /te/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.462’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ali ile birlikte ben de ağladım.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.463, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu

Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüğe dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.462: “Ali ile birlikte ben de ağladım.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Ali ile birlikte ben de ağladım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

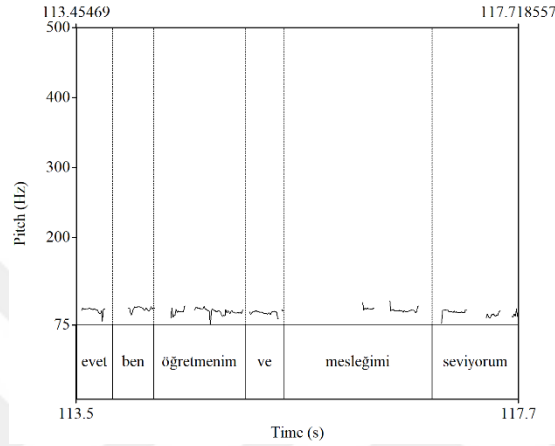

Şekil 5.463: “birlikte” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “birlikte” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

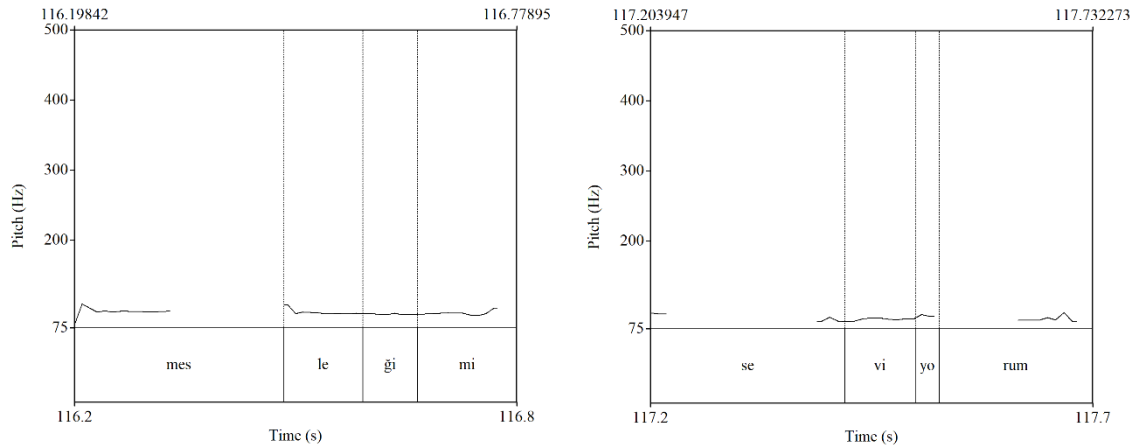
5.5.10.21. “Evet, ben öğretmenim ve mesleğimi seviyorum.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “mesleğimi” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “mesleğimi” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça öğrencilerin seslendirdiği “evet” sözcüğündeki vurgu /e/ olmak üzere ilk hecede; “öğretmenim” ve “mesleğimde” sözcüklerinde sırasıyla /ret/, /le/ orta hecelerinde ve “seviyorum” sözcüğünde /rum/ son

hecesinde bulunduğu tespit edilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği bu sözcüklerdeki vurgular incelendiğinde ise “evet”, “mesleğimi” ve “seviyorum” sözcüklerinde sırasıyla ilk heceler olan /e/, /mes/, /se/ heceleri ile “öğretmenim” sözcüğünde /ret/ orta hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.464’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Evet, ben öğretmenim ve mesleğimi seviyorum.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.465, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

Şekil 5.464: “Evet, ben öğretmenim ve mesleğimi seviyorum.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Evet, ben öğretmenim ve mesleğimi seviyorum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

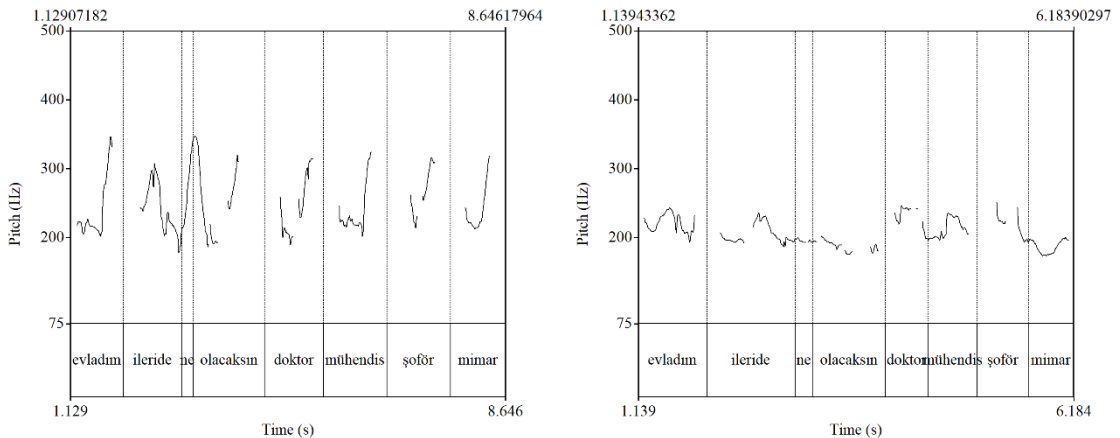

Şekil 5.465: “mesleğimi” ve “seviyorum” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “mesleğimi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “seviyorum” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.11. “Öğretmen Olacağım” İsimli Okuma Metnindeki Cümle ve Sözcük Vurguları

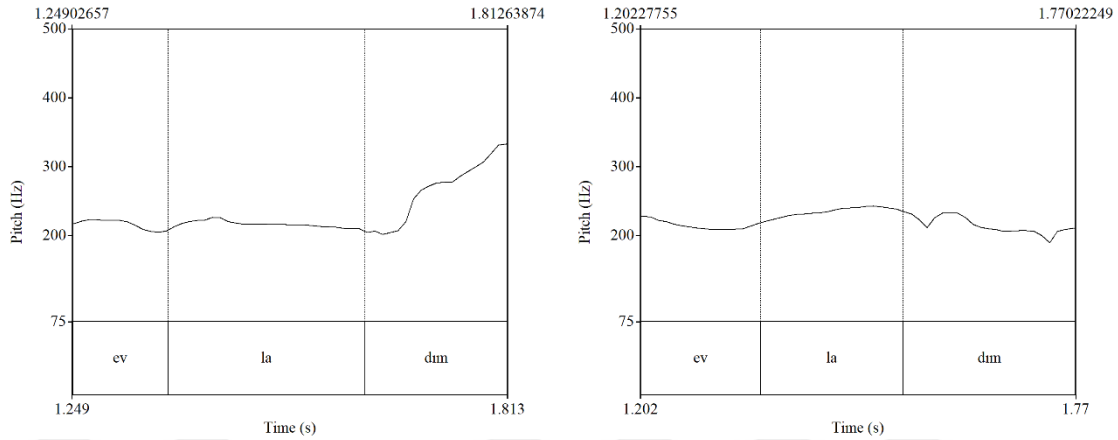
5.5.11.1. ““Evladım ne olacaksın? Doktor? Mühendis? Şoför? Mimar?”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “olacaksın” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “şoför” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “olacaksın” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “evladım”, “mühendis”, “doktor”, “şoför” ve “mimar” sözcüklerinde sırasıyla /dım/, /dis/, /tor/, /för/, /mar/ son heceleri ile “ileride” sözcüğünde /ri/ orta hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar, aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /la/, /hen/ orta heceleri ile /dok/, /şo/, /mi/, /i/ ilk heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “olacaksın” sözcüğünde ise /o/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “olacaksın”, “doktor”, “mühendis”, “şoför” ve “mimar” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /o/, /dok/, /mü/, /şo/, /mi/ heceleri, “evladım” sözcüğünde /la/ orta hecesi ve “ileride” sözcüğünde /de/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.466’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği ““Evladım ne olacaksın? Doktor? Mühendis? Şoför? Mimar?” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.467-5.468-5.469-5.470-5.471-5.472, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

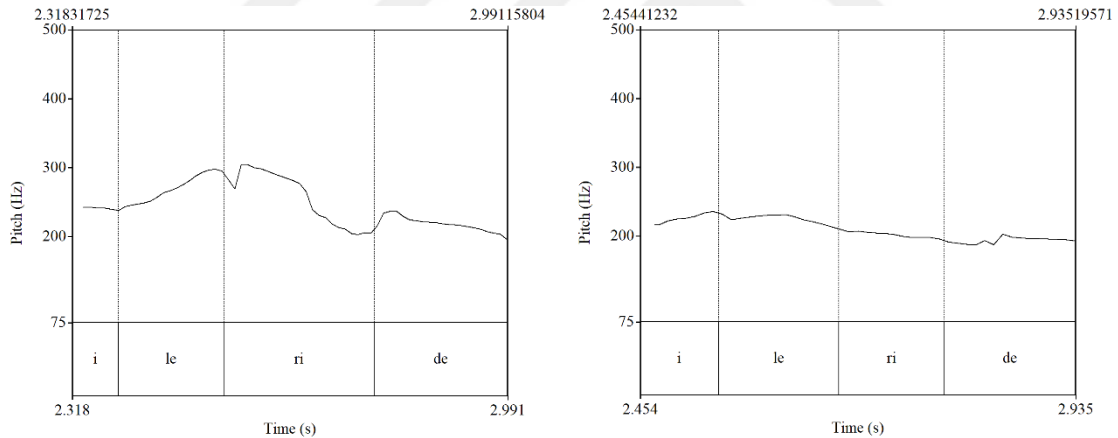

Şekil 5.466: ““Evladım ne olacaksın? Doktor? Mühendis? Şoför? Mimar?” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen ““Evladım ne olacaksın? Doktor? Mühendis? Şoför? Mimar?” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen ““Evladım ne olacaksın?

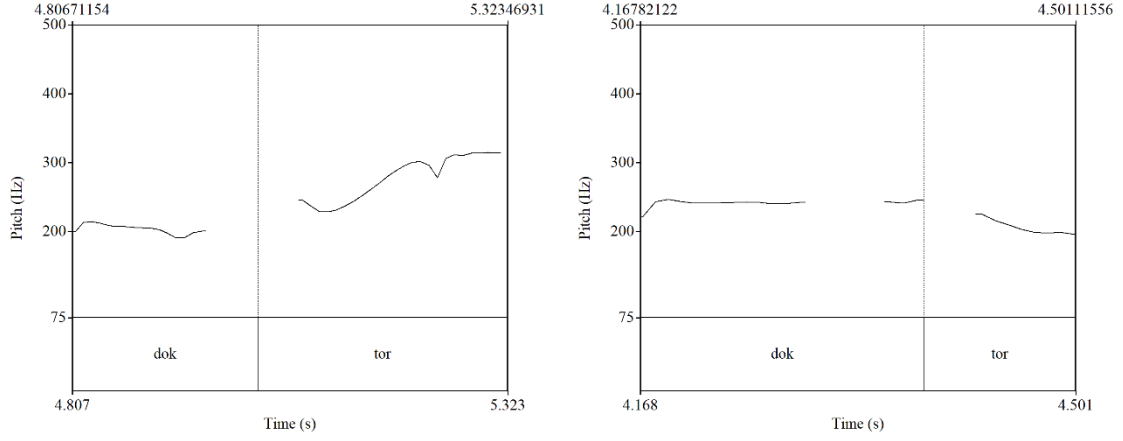
Doktor? Mühendis? Şoför? Mimar?” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

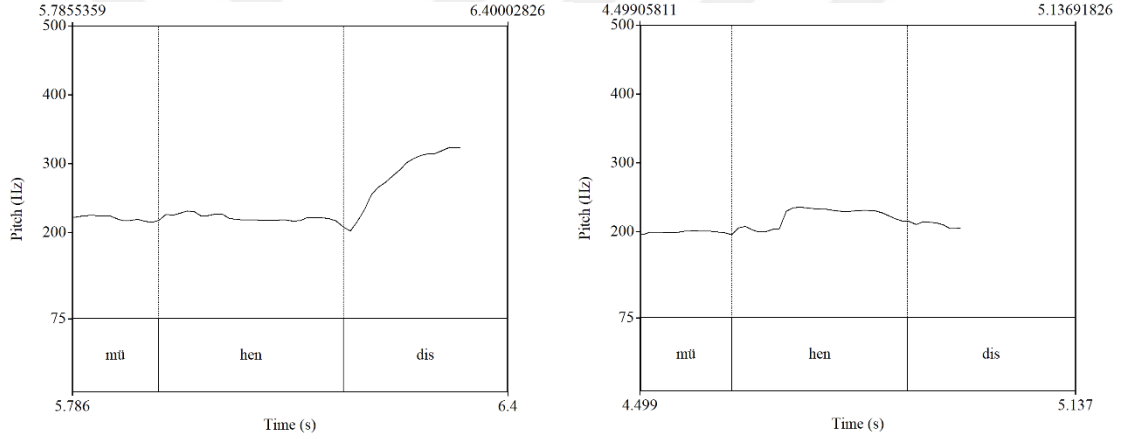
Şekil 5.467: “evladım” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “evladım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “evladım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

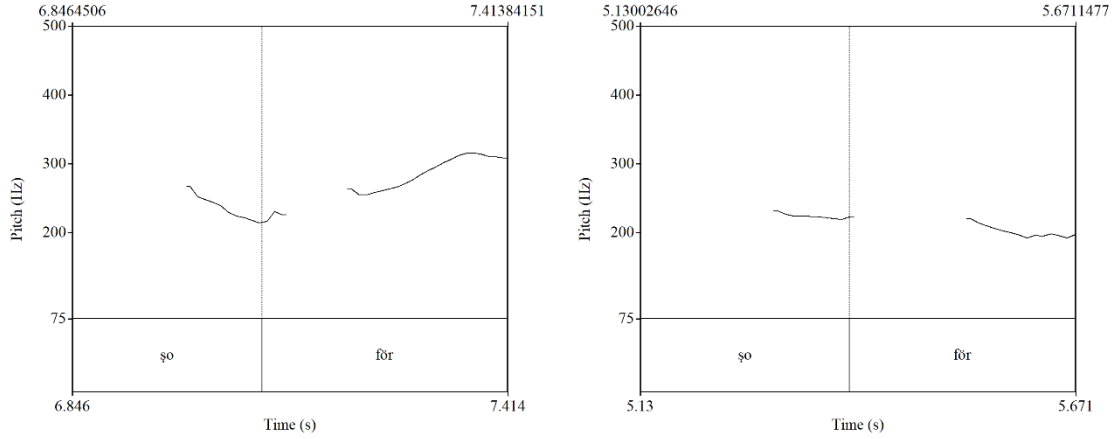
Şekil 5.468: “ileride” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “ileride” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “ileride” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

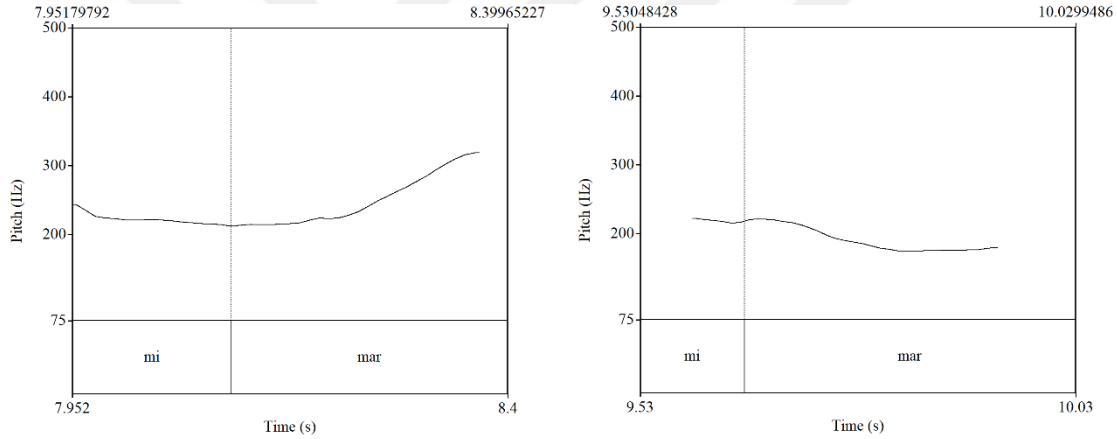
Şekil 5.469: “doktor” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “doktor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “doktor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.470: “mühendis” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “mühendis” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “mühendis” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.471: “şoför” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “şoför” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “şoför” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

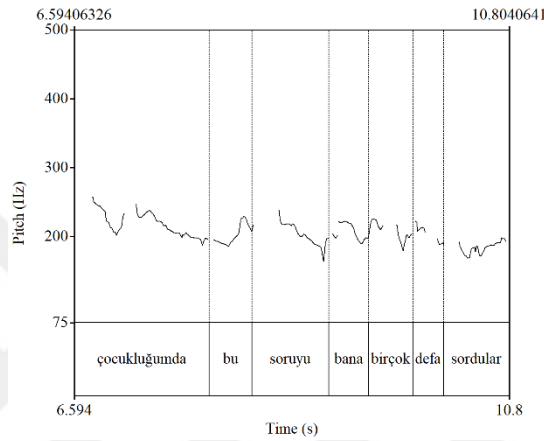

Şekil 5.472: “mimar” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “mimar” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “mimar” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

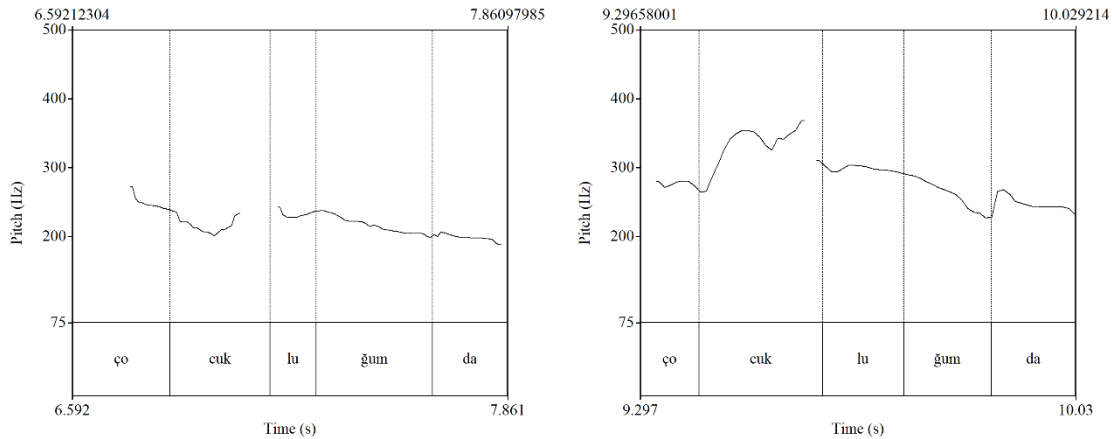
5.5.11.2. “Çocukluğumda bu soruyu bana birçok defa sordular.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “çocukluğumda” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “defa” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “çocukluğumda” ve “sordular” sözcüklerinde sırasıyla /ço/, /sor/ ilk heceleri ile “bana” ve “defa” sözcüklerinde sırasıyla /na/, /fa/ son hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /cuk/ orta hecesi; /lar/ son hecesi ile /ba/, /de/ ilk heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “soruyu” ve “birçok”

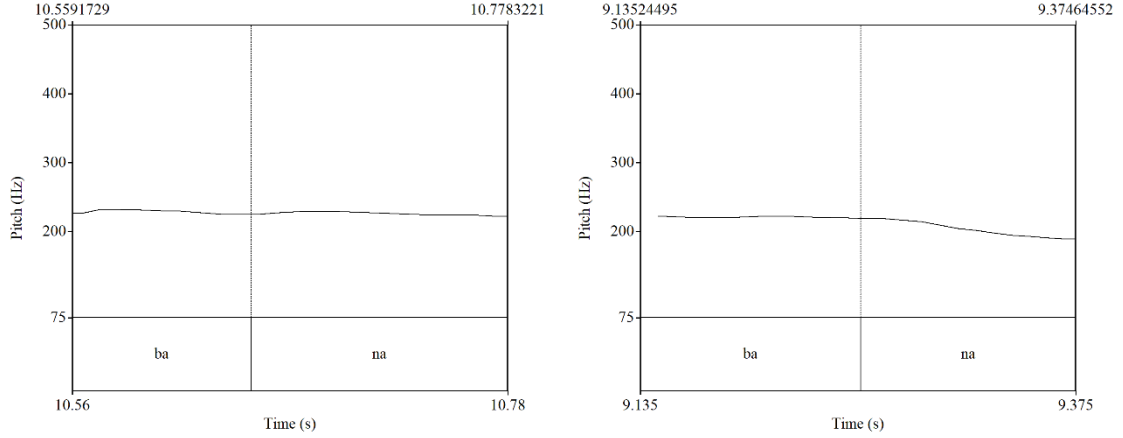
sözcüklerinde ise sırasıyla /so/, /bir/ ilk hecelerini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “soruyu”, “birçok” ve “defa” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /so/, /bir/, /de/ heceleri ile “çocukluğumda”, “bana” ve “sordular” sözcüklerinde sırasıyla /da/, /na/, /lar/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.473’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Çocukluğumda bu soruyu bana birçok defa sordular.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.474-5.475-5.476-5.477, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

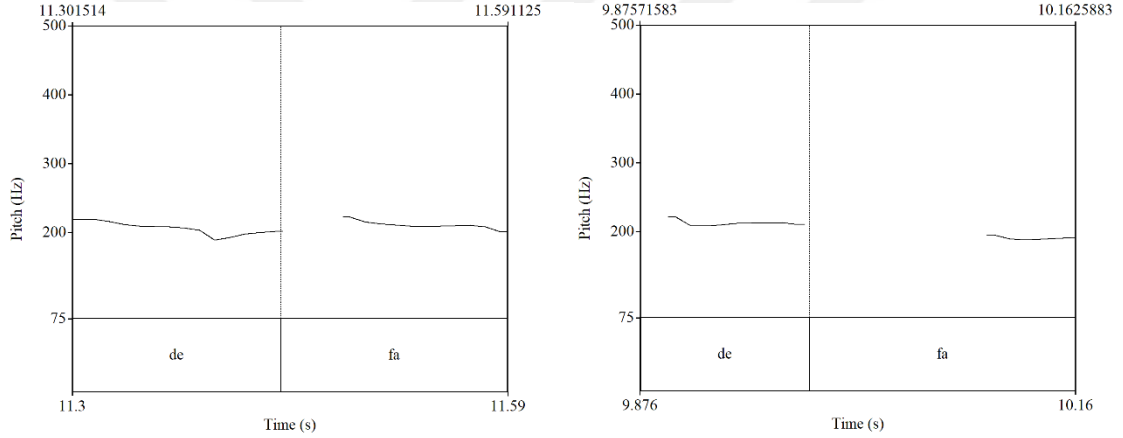
Şekil 5.473: “Çocukluğumda bu soruyu bana birçok defa sordular.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Çocukluğumda bu soruyu bana birçok defa sordular.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.474: “çocukluğumda” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “çocukluğumda” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “çocukluğumda” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

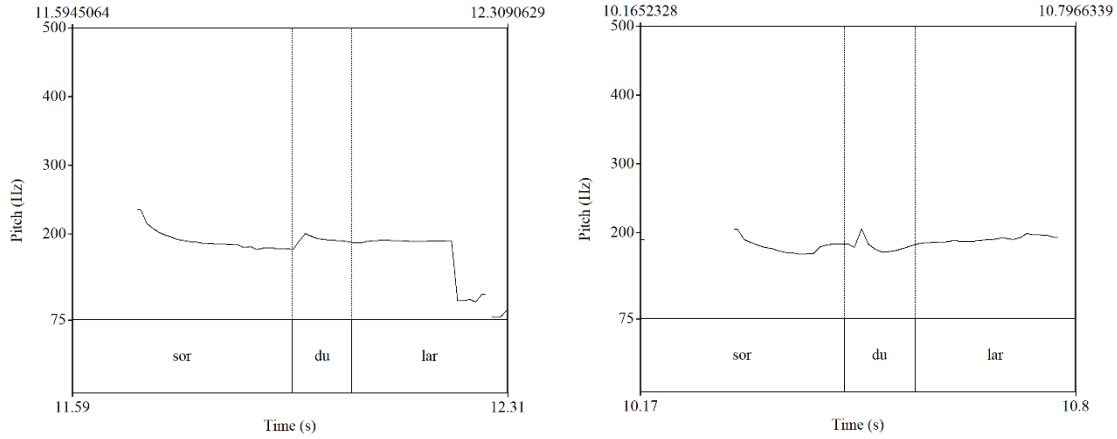

Şekil 5.475: “bana” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “bana” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “bana” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.476: “defa” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “defa” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “defa” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

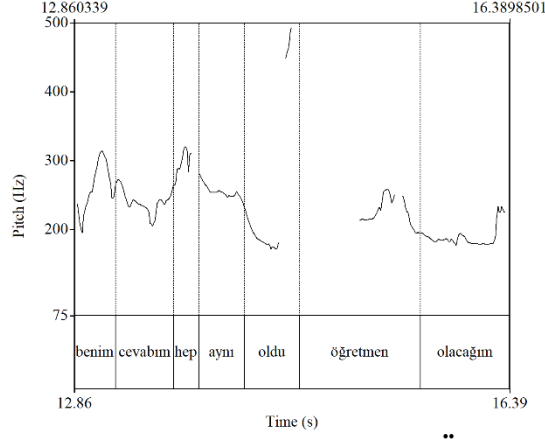

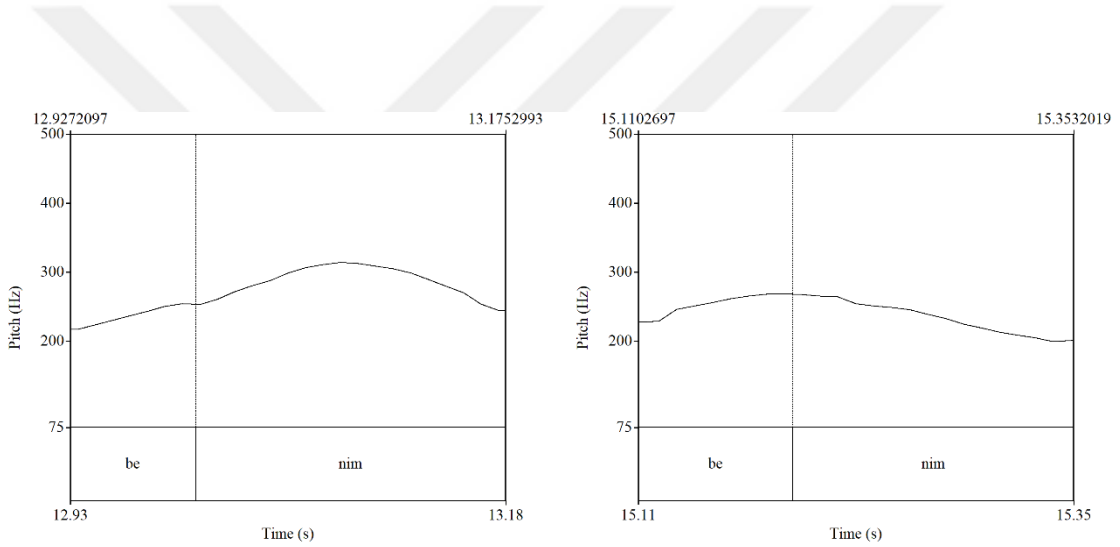
Şekil 5.477: “sordular” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “sordular” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “sordular” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.11.3. “Benim cevabım hep aynı oldu: Öğretmen olacağım!”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “hep” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “öğretmen” sözcüğündedir.

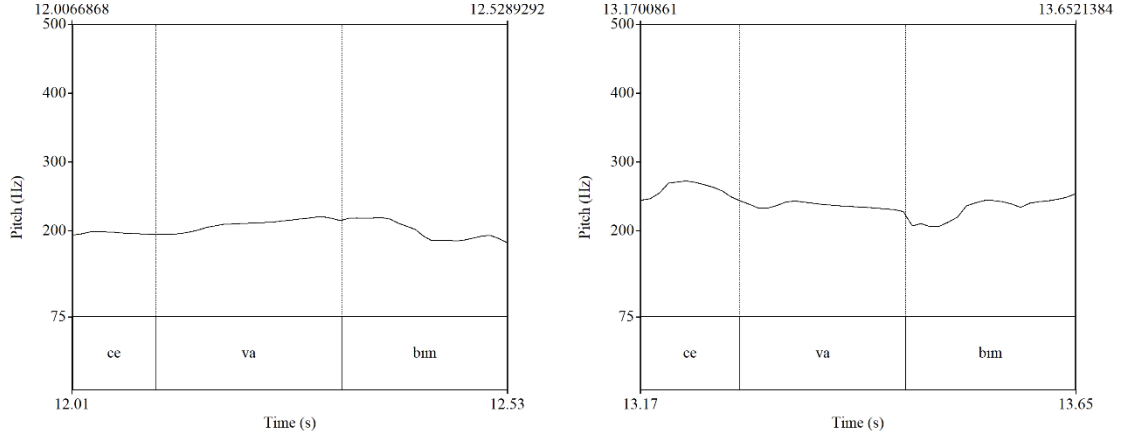
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “oldu” sözcüğünde /ol/ ilk hecesi; “cevabım” ve “öğretmen” sözcüklerinde sırasıyla /va/, /ret/ orta heceleri ile “benim” sözcüğünde /nim/ son hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /du/ son hecesi ile /ce/, /öğ/, /be/ ilk heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü ise “aynı” sözcüğünde /ay/ ilk hecesi ve “olacağım” sözcüğünde /ğım/ son hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, “cevabım”, “aynı”, “oldu” ve “olacağım” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /ce/, /ay/, /ol/, /o/ heceleri ile “benim” ve “öğretmen” sözcüklerinde sırasıyla /nim/, /men/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.478’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Benim cevabım hep aynı oldu: Öğretmen olacağım!” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.479-5.480-5.481-5.482-5.483, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

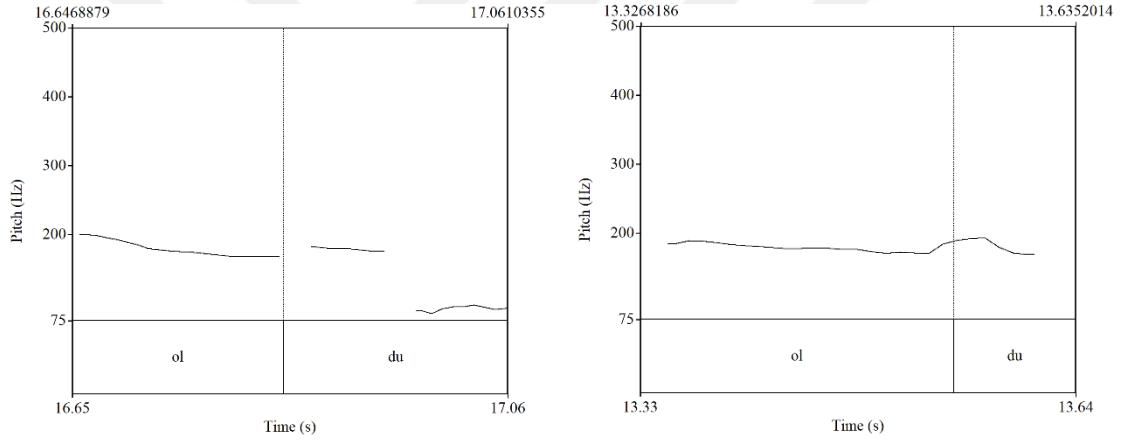
Şekil 5.478: “Benim cevabım hep aynı oldu: Öğretmen olacağım!” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Benim cevabım hep aynı oldu: Öğretmen olacağım!” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

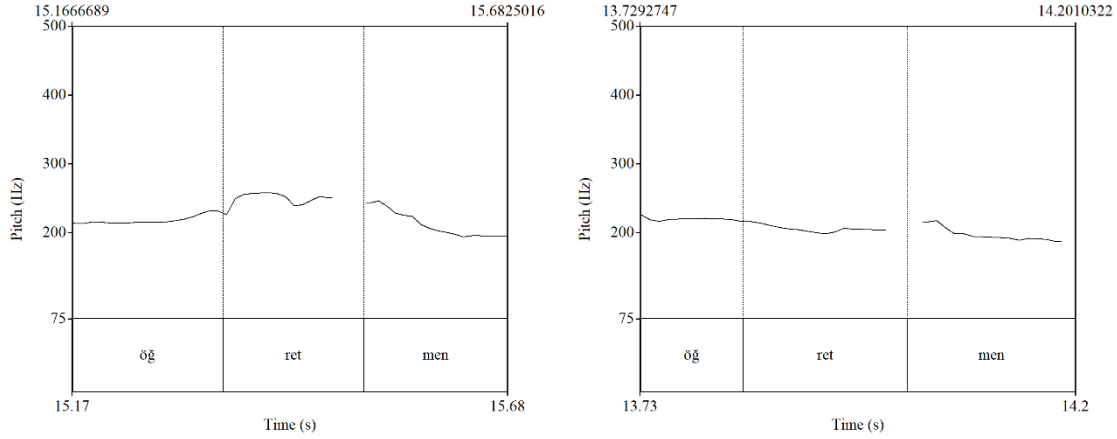
Şekil 5.479: “benim” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “benim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “benim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

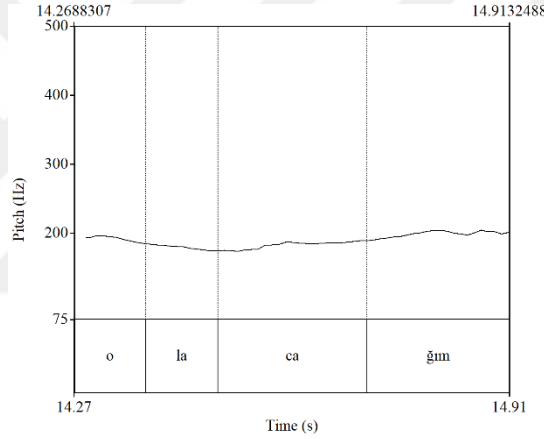
Şekil 5.480: “cevabım” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “cevabım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “cevabım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.481: “oldu” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “oldu” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “oldu” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.482: “öğretmen” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “öğretmen” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “öğretmen” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

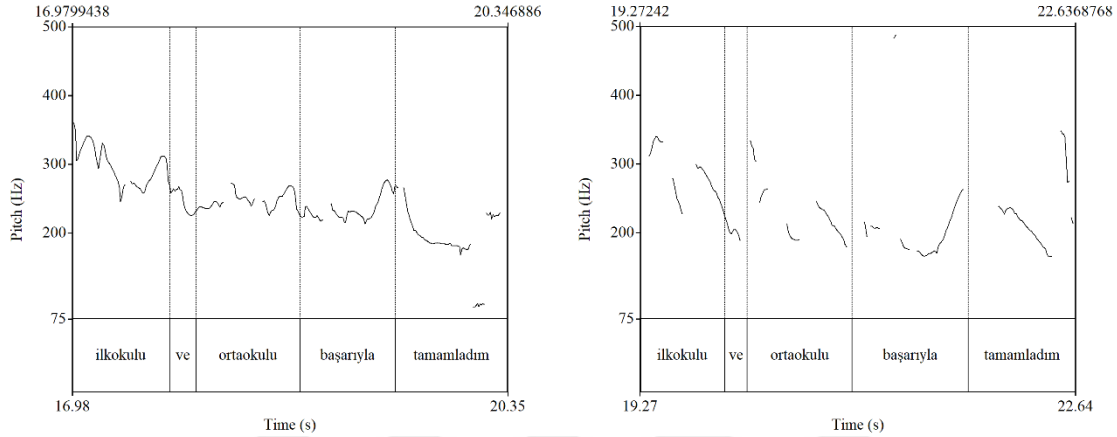

Şekil 5.483: “olacağım” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “olacağım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

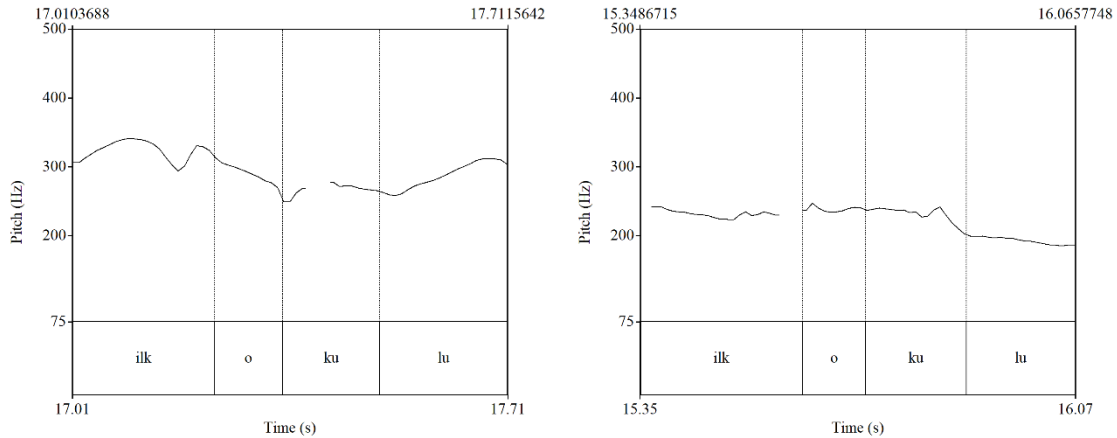
5.5.11.4. “İlkokulu ve ortaokulu başarıyla tamamladım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “ilkokulu” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “tamamladım” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “başarıyla” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “ilkokulu” ve “ortaokulu” sözcüklerinde sırasıyla /ilk/, /or/ ilk heceleri ile “başarıyla” ve “tamamladım” sözcüklerinde sırasıyla /la/, /dım/ son hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar, aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /o/, /ta/, /rıy/ orta heceleri ile /ta/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki

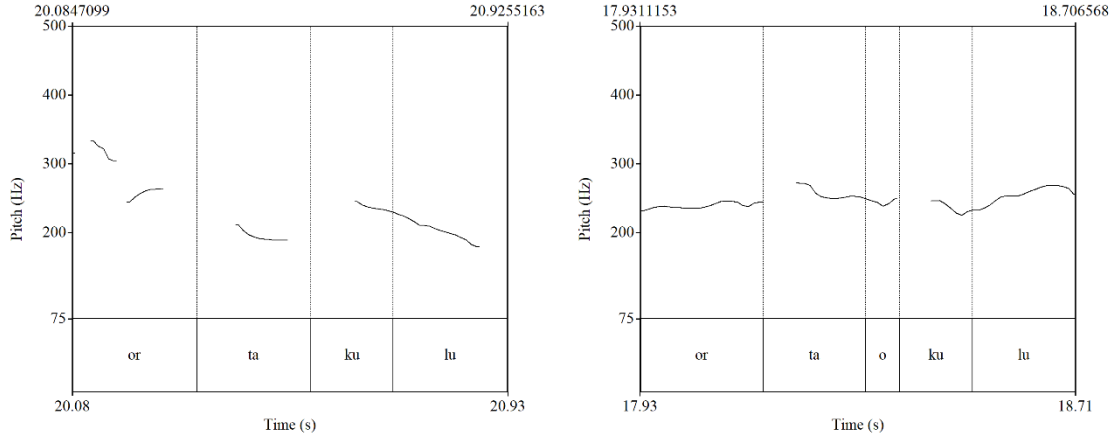
sözcük vurguları incelendiğinde ise “ilkokulu” ve “tamamladım” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /i/, /ta/ heceleri ile “ortaokulu” ve “başarıyla” sözcüklerinde sırasıyla /ta/, /şa/ orta heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.484’te ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “İlkokulu ve ortaokulu başarıyla tamamladım.” cümlesinin ortalama vurgu görünümüleri sunulurken Şekil 5.485-5.486-5.487-5.488, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

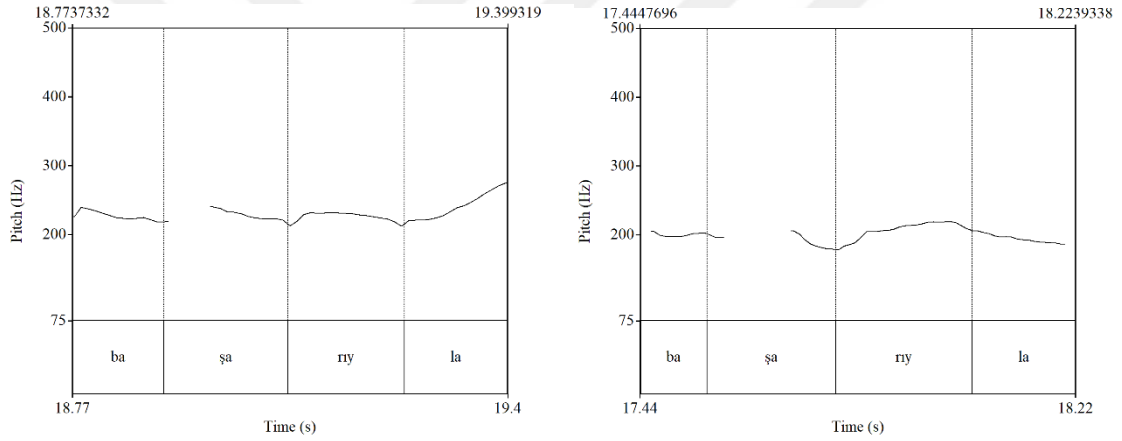
Şekil 5.484: “İlkokulu ve ortaokulu başarıyla tamamladım.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “İlkokulu ve ortaokulu başarıyla tamamladım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “İlkokulu ve ortaokulu başarıyla tamamladım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

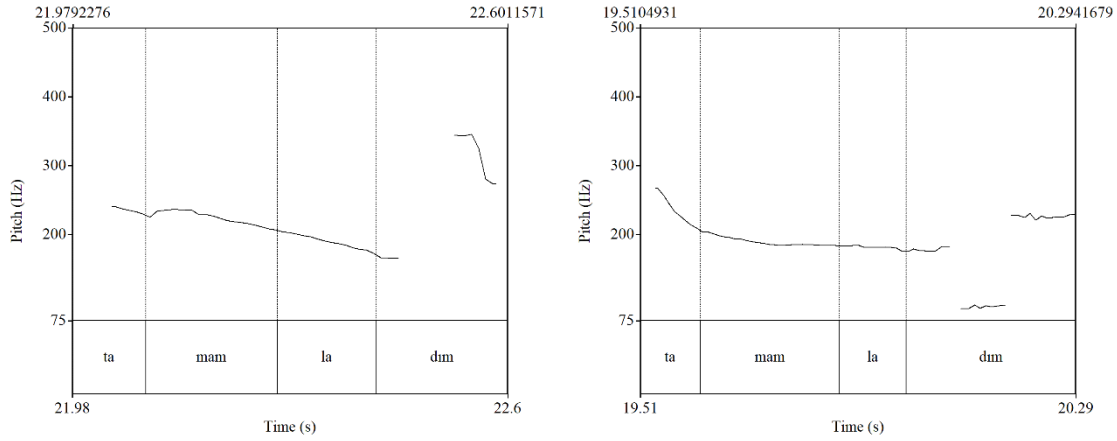
Şekil 5.485: “ilkokulu” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “ilkokulu” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “ilkokulu” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.486: “ortaokulu” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “ortaokulu” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “ortaokulu” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

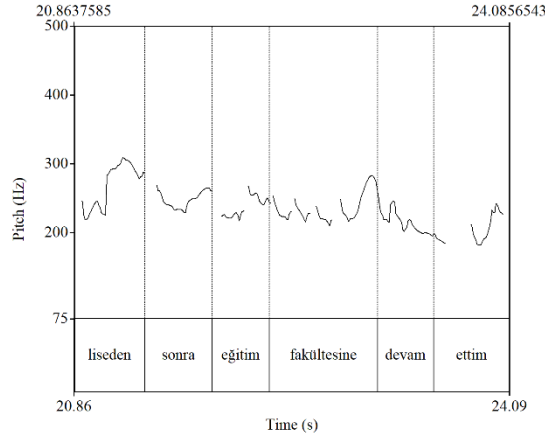
Şekil 5.487: “başarıyla” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “başarıyla” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “başarıyla” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

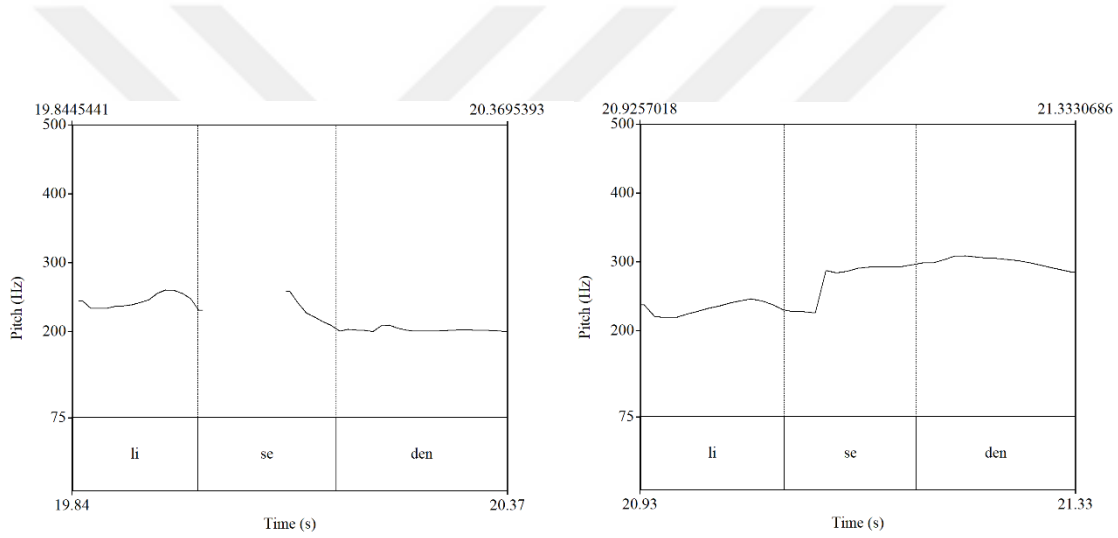
Şekil 5.488: “tamamladım” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “tamamladım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “tamamladım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.11.5. “Liseden sonra eğitim fakültesine devam ettim.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “liseden” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “devam” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “liseden”, “eğitim” ve “devam” sözcüklerinde sırasıyla /li/, /e/, /de/ ilk heceleri ile “fakültesine” sözcüğünde /ne/ son hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /den/, /tim/, /vam/ son heceleri ile /kül/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü ise “sonra” sözcüğünde /son/ /ilk hecesi ve “ettim” sözcüğünde /tim/ son hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “sonra” ve “devam” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /son/, /de/ heceleri, “liseden” ve “fakültesine” sözcüklerinde sırasıyla /se/, /kül/ orta heceleri ile “eğitim” ve ettim” sözcüklerinde sırasıyla /tim/, /tim/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.489’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Liseden sonra eğitim fakültesine devam ettim.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.490-5.491-5.492-5.493, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

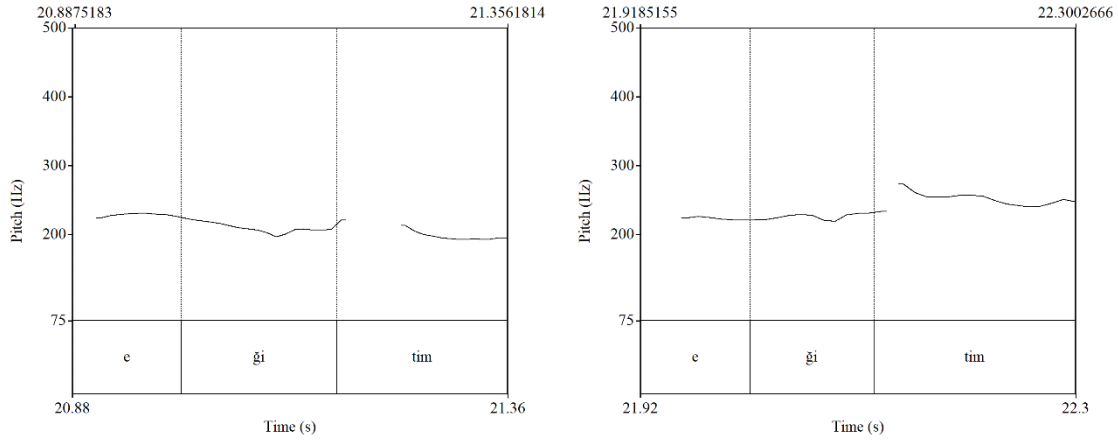

Şekil 5.489: “Liseden sonra eğitim fakültesine devam ettim.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Liseden sonra eğitim fakültesine devam ettim.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

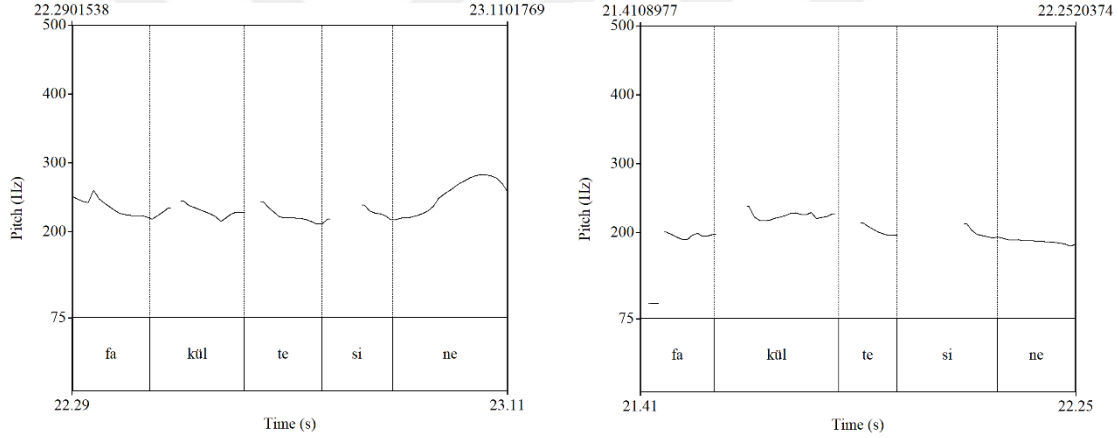

Şekil 5.490: “liseden” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “liseden” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “liseden” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

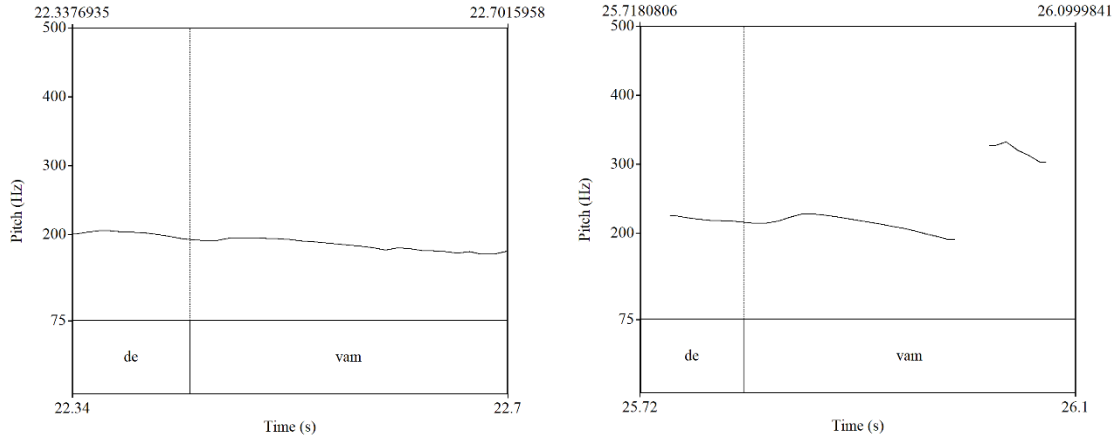

Şekil 5.491: “eğitim” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “eğitim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümlünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “eğitim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümlünü göstermektedir.

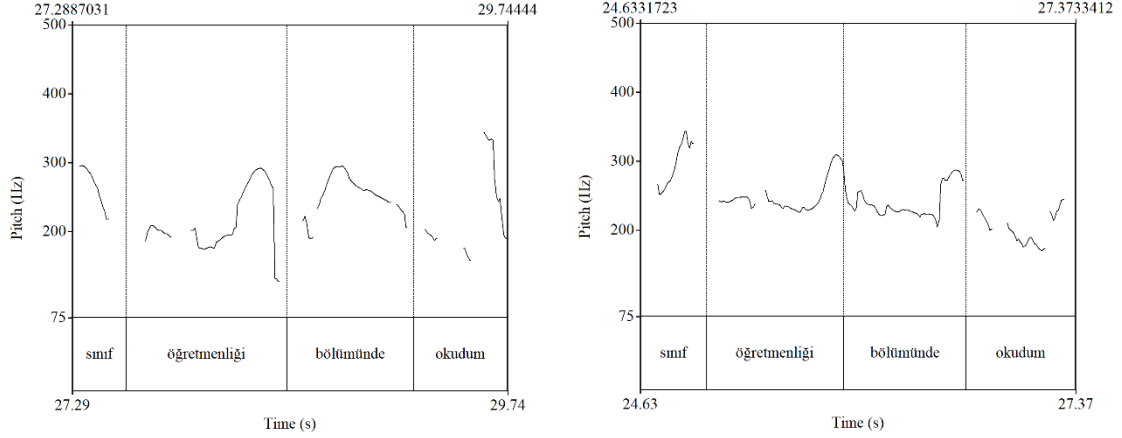
Şekil 5.492: “fakültesine” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “fakültesine” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümlünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “fakültesine” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümlünü göstermektedir.

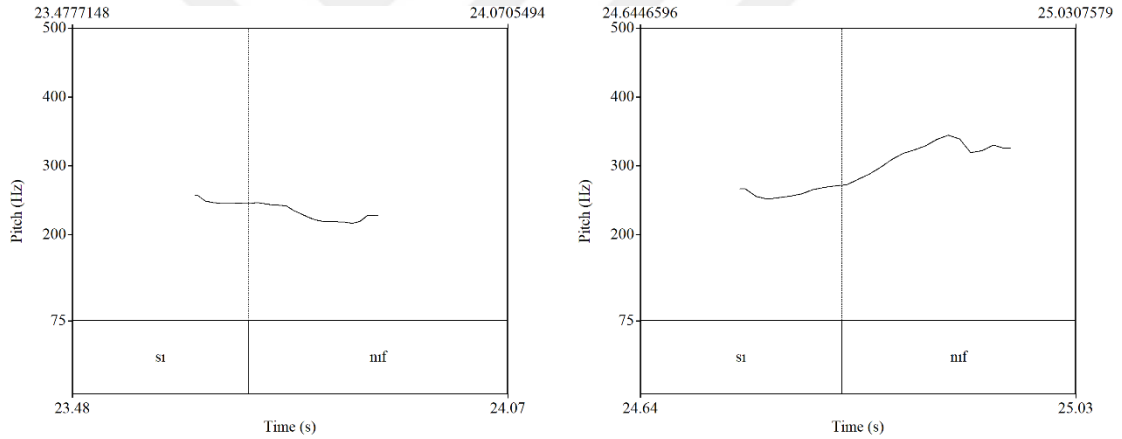
Şekil 5.493: “devam” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “devam” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “devam” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.11.6. “Sınıf öğretmenliği bölümünde okudum.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “okudum” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “sınıf” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “bölümünde” sözcüğündedir.

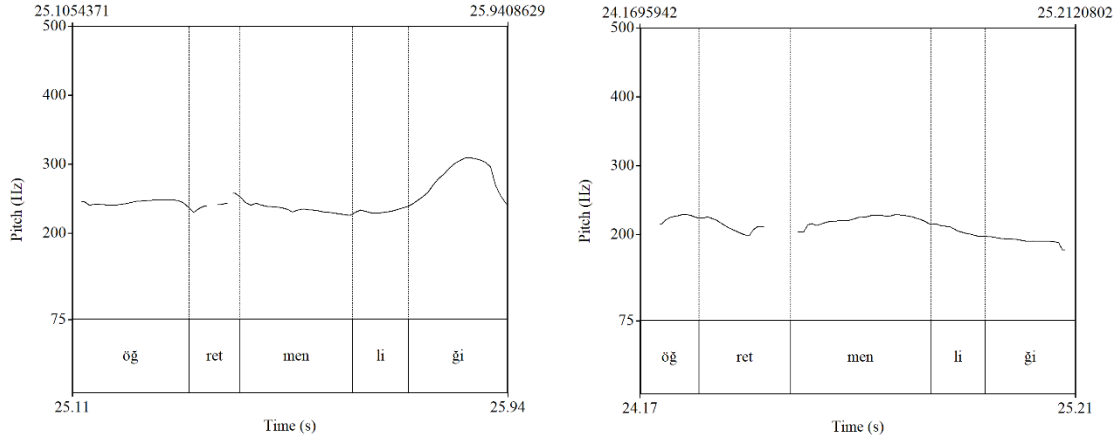
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “sınıf” sözcüğünde /sı/ ilk hecesi; “bölümünde” sözcüğünde /lü/ orta hecesi ile “öğretmenliği” ve “okudum” sözcüklerinde sırasıyla /ği/, /dum/ son hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar, aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /nıf/, /de/ son heceleri ile /öğ/, /o/ ilk heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “öğretmenliği” ve “bölümünde” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /öğ/, /bö/ heceleri, “okudum” sözcüğünde /dum/ orta hecesi ile “sınıf” sözcüğünde /nıf/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.495’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Sınıf öğretmenliği bölümünde okudum.” cümlesinin ortalama vurgu görünümleri sunulurken Şekil 5.496-5.497-5.498-5.499, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

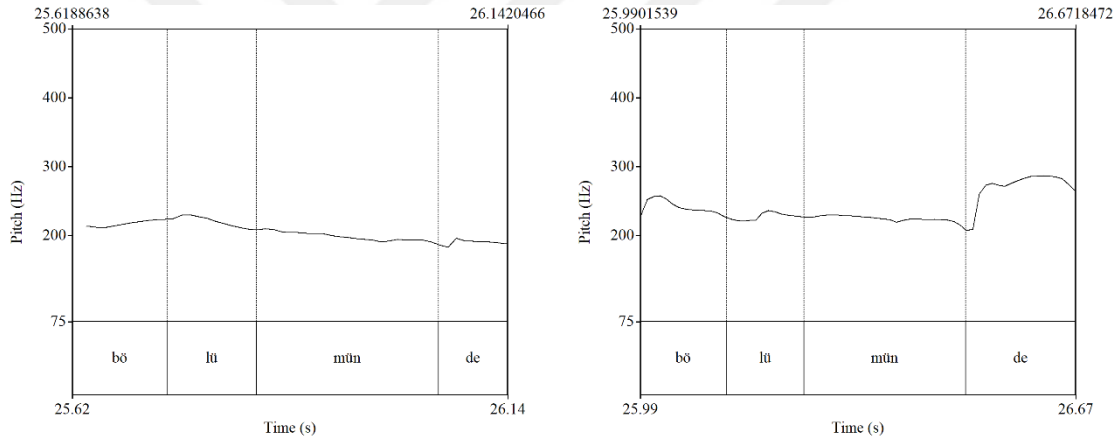
Şekil 5.495: “Sınıf öğretmenliği bölümünde okudum.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Sınıf öğretmenliği bölümünde okudum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Sınıf öğretmenliği bölümünde okudum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

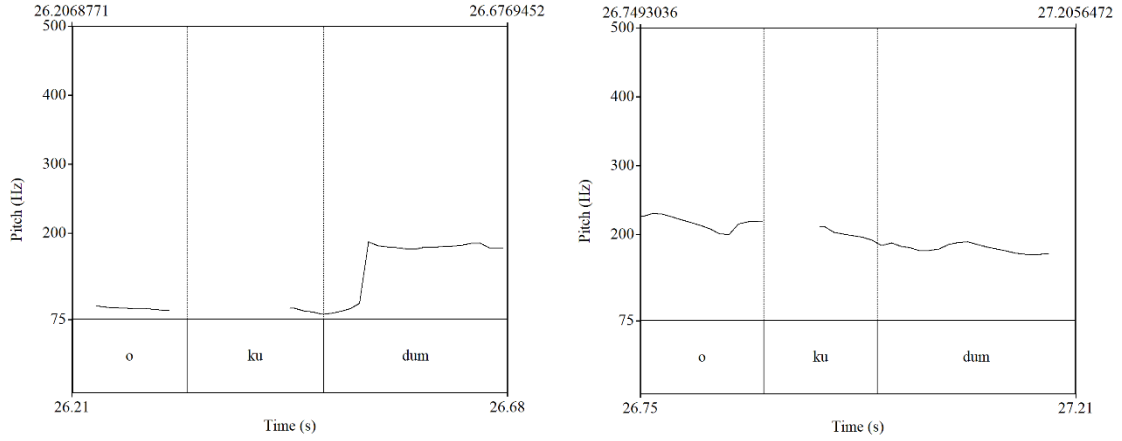
Şekil 5.496: “sınıf” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “sınıf” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “sınıf” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.497: “öğretmenliği” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “öğretmenliği” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “öğretmenliği” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

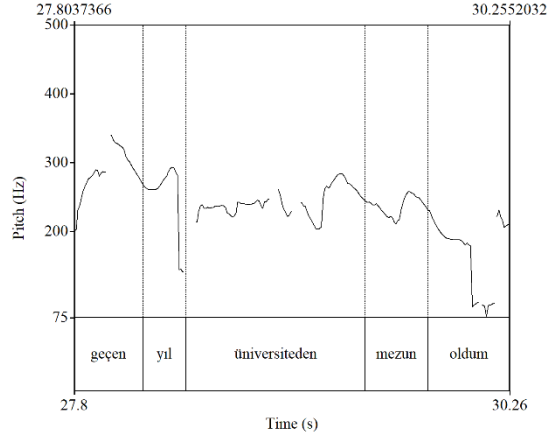
Şekil 5.498: “bölümünde” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “bölümünde” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “bölümünde” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

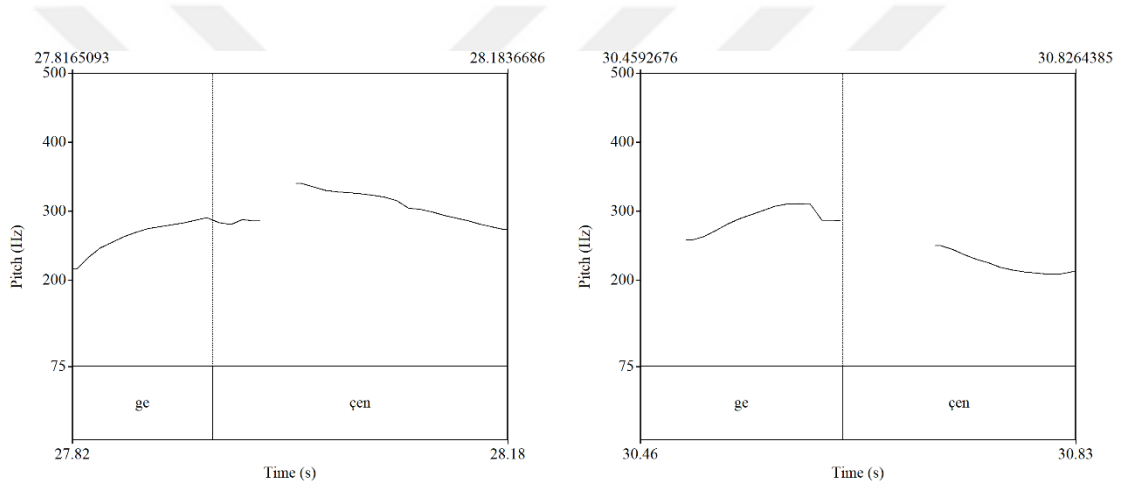
Şekil 5.499: “okudum” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “okudum” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “okudum” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.11.7. “Geçen yıl üniversiteden mezun oldum.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “geçen” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “mezun” sözcüğündedir.

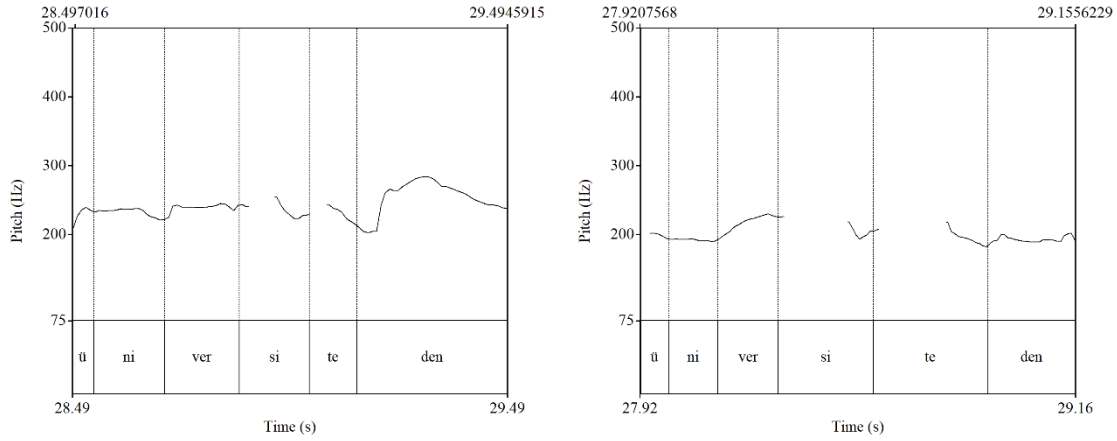
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “mezun” sözcüğünde /me/ ilk hecesi ile “üniversiteden” ve “geçen” sözcüklerinde sırasıyla /den/, /çen/ son hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /zun/ son hecesi; /ver/ orta hecesi ve /ge/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “oldu” sözcüğünde ise /ol/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “mezun” ve “oldum” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /me/, /ol/ heceleri, “üniversiteden” sözcüğünde /ver/ orta hecesi ile “geçen” sözcüğünde /çen/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.500’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Geçen yıl üniversiteden mezun oldum.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.501-5.502-5.503, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

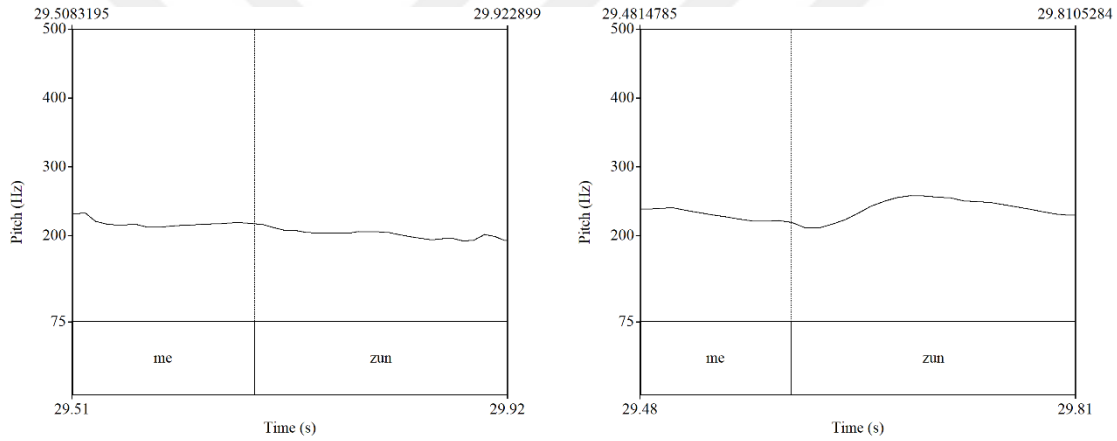
Şekil 5.500: “Geçen yıl üniversiteden mezun oldum.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Geçen yıl üniversiteden mezun oldum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.501: “geçen” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “geçen” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “geçen” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.502: “üniversiteden” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “üniversiteden” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “üniversiteden” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

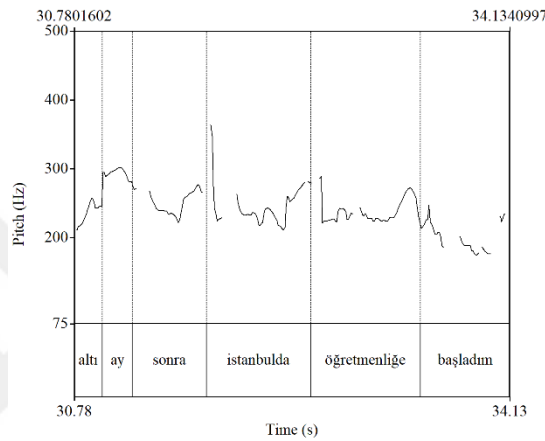

Şekil 5.503: “mezun” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “mezun” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “mezun” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

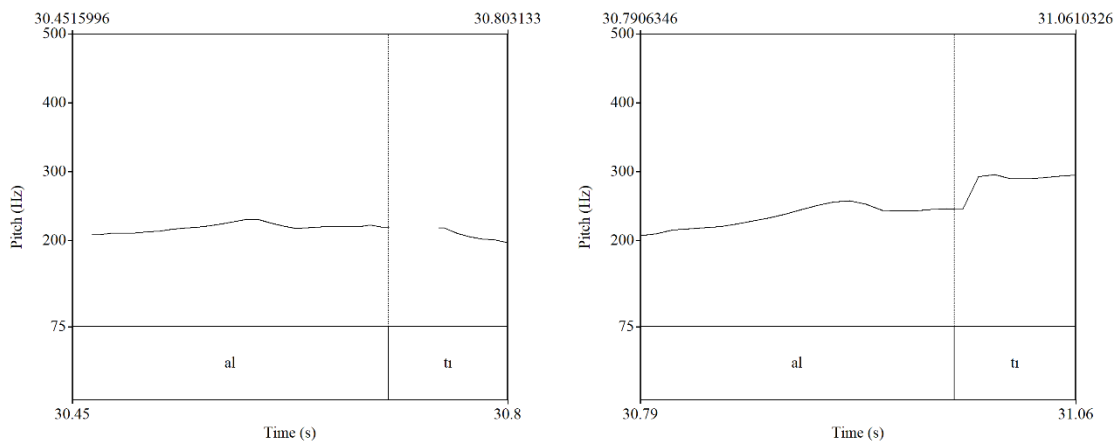
5.5.11.8. “Altı ay sonra İstanbul’da öğretmenliğe başladım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “İstanbul’da” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “öğretmenliğe” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “altı” sözcüğünde /al/ ilk hecesi ile “İstanbul’da”, “öğretmenliğe” ve “başladım” sözcüklerinde sırasıyla /da/, /ge/, /dım/ son hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /tı/ son hecesi; /ret/ orta hecesi ve /baş/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “sonra” sözcüğünde ise /son/

ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “sonra”, “öğretmenliğe” ve “başladım” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /son/, /öğ/, /baş/ heceleri, “İstanbul’da” sözcüğünde /tan/ orta hecesi ile “altı” sözcüğünde /tı/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.504’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Altı ay sonra İstanbul’da öğretmenliğe başladım.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.505-5.506-5.507-5.508, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

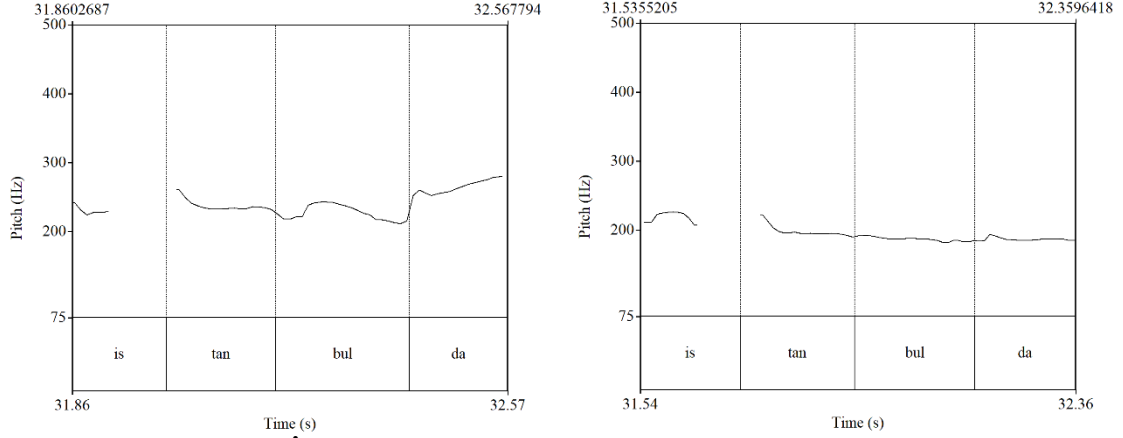

Şekil 5.504: “Altı ay sonra İstanbul’da öğretmenliğe başladım.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Altı ay sonra İstanbul’da öğretmenliğe başladım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

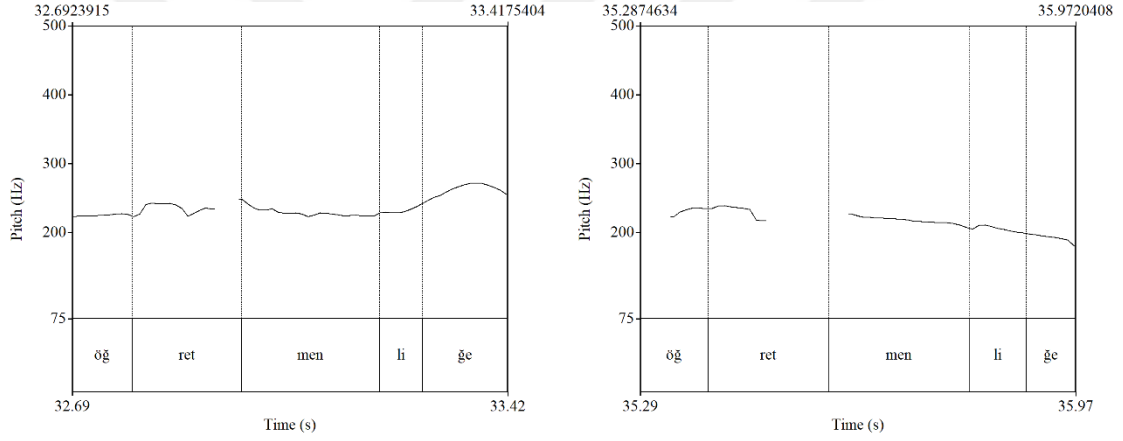

Şekil 5.505: “altı” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “altı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “altı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

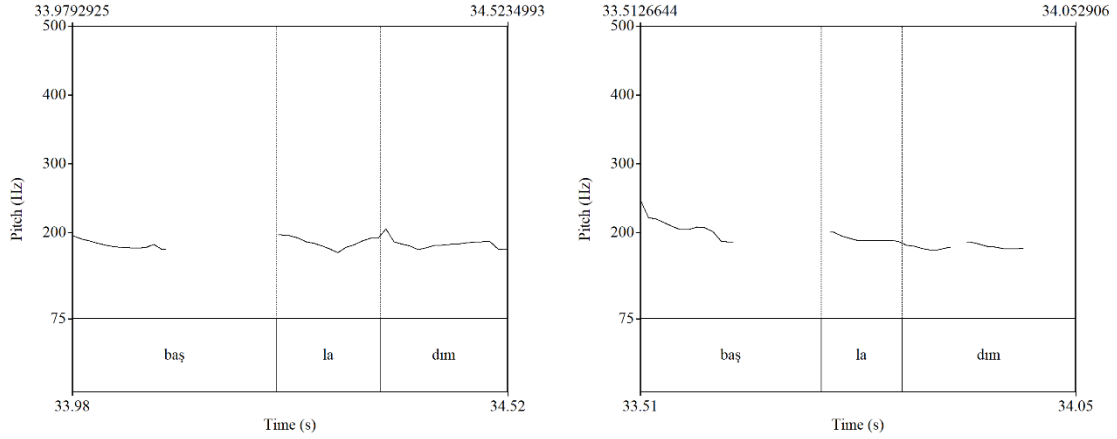

Şekil 5.506: “İstanbul’da” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “İstanbul’da” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “İstanbul’da” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

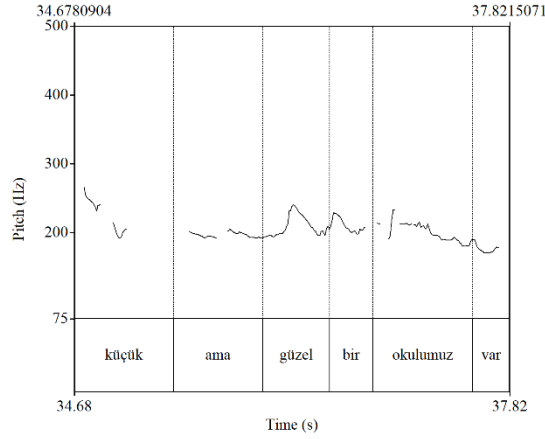
Şekil 5.507: “öğretmenliğe” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “öğretmenliğe” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “öğretmenliğe” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

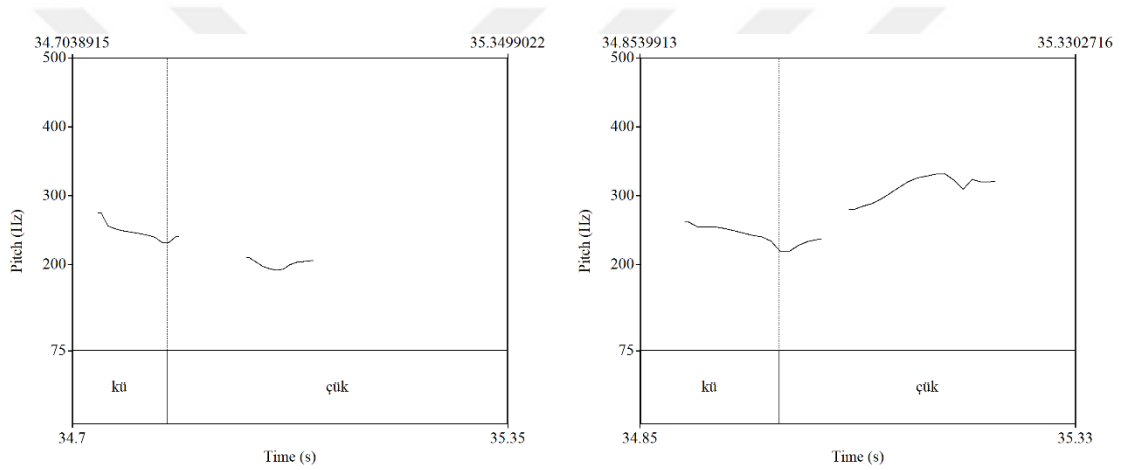
Şekil 5.507: “başladım” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “başladım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “başladım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.11.9. “Küçük ama güzel bir okulumuz var.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “küçük” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “okulumuz” sözcüğündedir.

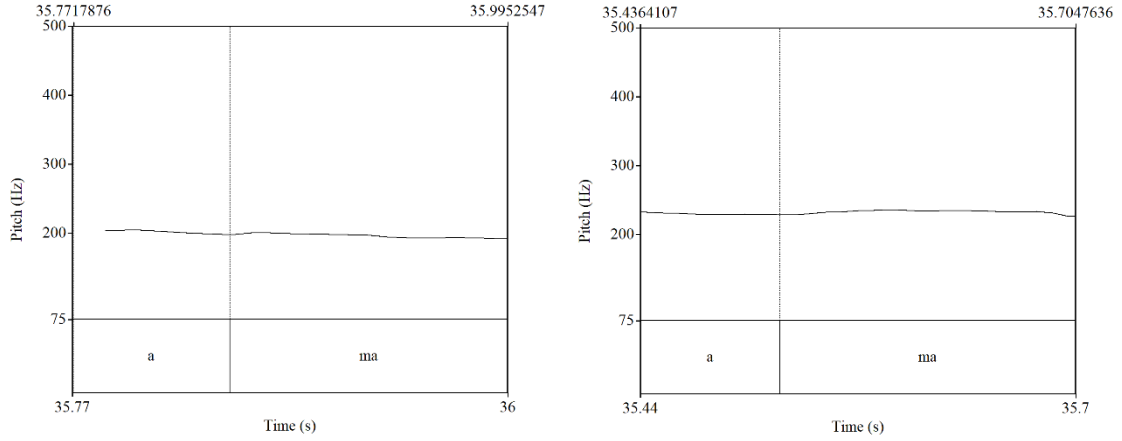
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “küçük” ve “ama” sözcüklerinde sırasıyla /kü/, /a/ ilk heceleri ile “okulumuz” sözcüğünde /ku/ orta hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /çük/, /ma/ son heceleri ve /lu/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “güzel” sözcüğünde ise /zel/ son hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “küçük”, “ama” ve “okulumuz” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /kü/, /a/, /o/ heceleri ile “güzel” sözcüğünde /zel/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.508’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Küçük ama güzel bir okulumuz var.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.509-5.510-5.511, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

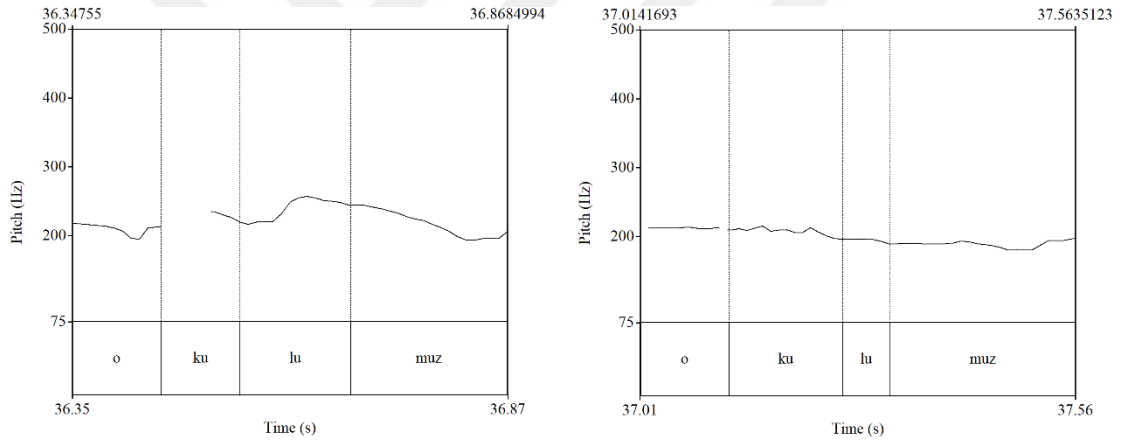
Şekil 5.508: “Küçük ama güzel bir okulumuz var.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Küçük ama güzel bir okulumuz var.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.509: “küçük” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “küçük” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “küçük” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

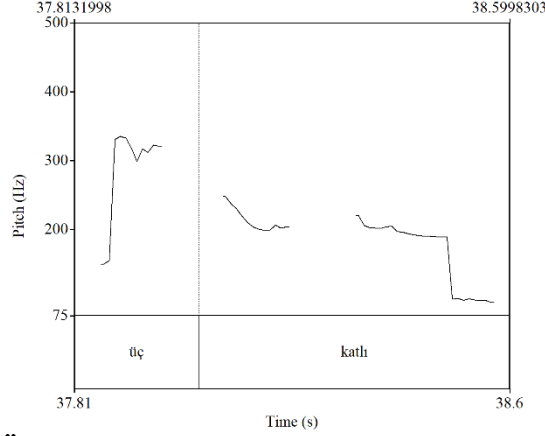
Şekil 5.510: “ama” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “ama” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “ama” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.511: “okulumuz” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “okulumuz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “okulumuz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.11.10. “Üç katlı.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “üç” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu yine “üç” sözcüğündedir.

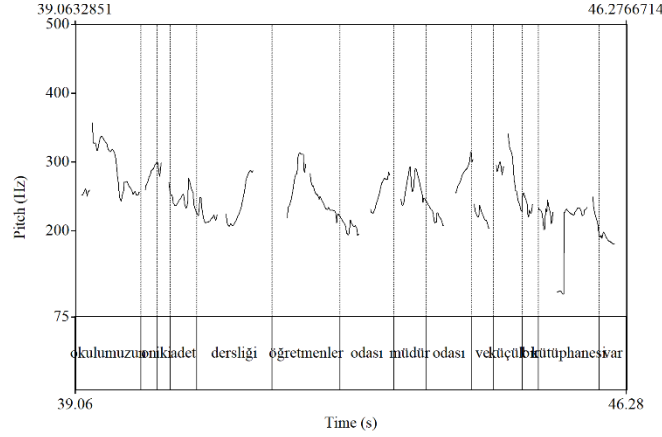
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler ile ana dil konuşurlarının tümü “katlı” sözcüğündeki vurguyu ilk hece olan /kat/ hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Aşağıdaki Şekil 5.512’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Üç katlı.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulmaktadır:

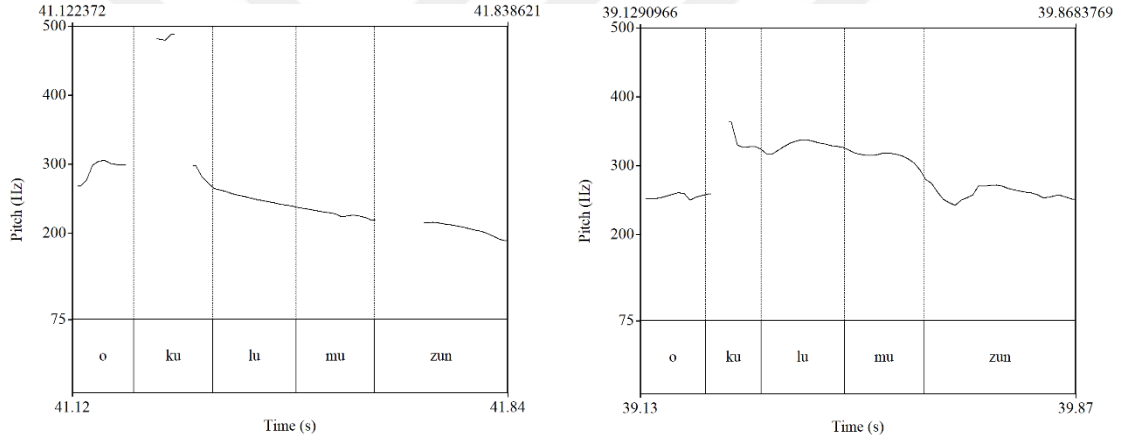
Şekil 5.512: “Üç katlı.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Üç katlı.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.11.11. “Okulumuzun on iki adet dersliği, öğretmenler odası, müdür odası ve küçük bir kütüphanesi var.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “okulumuzun” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “kütüphanesi” sözcüğündedir.

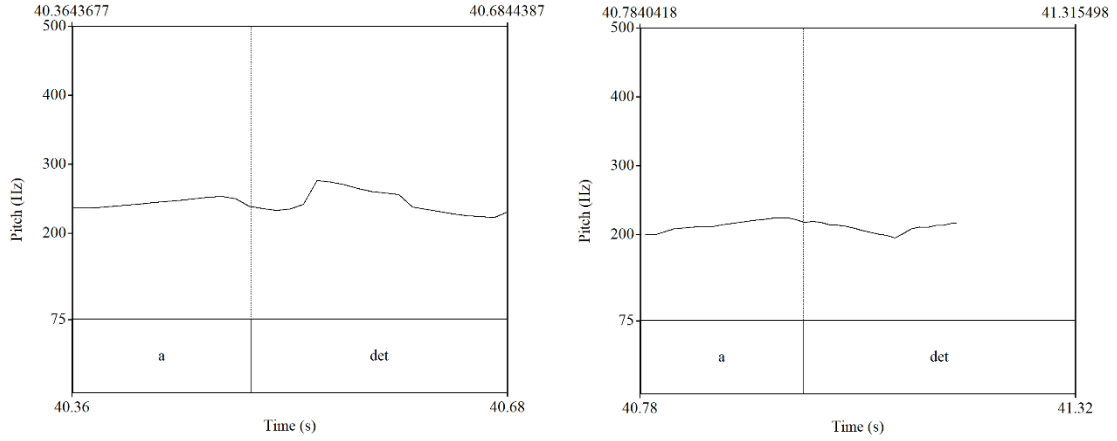
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “küçük”, “müdür” ve “okulumuzun” sözcüklerinde sırasıyla /kü/ /mü/, /o/ ilk heceleri; “öğretmenler” ve “kütüphanesi” sözcüklerinde sırasıyla /ret/, /ha/ orta heceleri ile “adet”, “dersliği” ve “odası” sözcüklerinde sırasıyla /det/, /đi/, /sı/ son hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /çük/, /dür/ son heceleri; /ku/, /men/, /tüp/ orta heceleri ve /a/, /ders/, /o/ ilk heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “iki” sözcüğünde ise /i/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “iki”, “adet”, “küçük” ve “odası” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /i/, /a/, /kü/, /o/ heceleri; “okulumuzun” ve “kütüphanesi” sözcüklerinde sırasıyla /lu/, /ha/ orta heceleri ile “dersliği” ve “öğretmenler” sözcüklerinde sırasıyla /đi/, /ler/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.513’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Okulumuzun on iki adet dersliği, öğretmenler odası, müdür odası ve küçük bir kütüphanesi var.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.514-5.515-5.516-5.517-5.518-5.519-5.520, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümelerini göstermektedir:

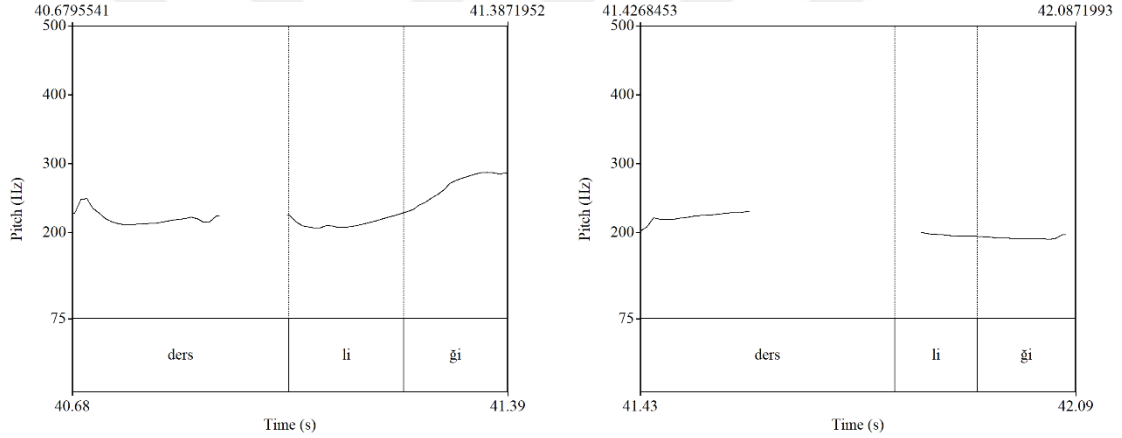
Şekil 5.513: “Okulumuzun on iki adet dersliği, öğretmenler odası, müdür odası ve küçük bir kütüphanesi var.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Okulumuzun on iki adet dersliği, öğretmenler odası, müdür odası ve küçük bir kütüphanesi var.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

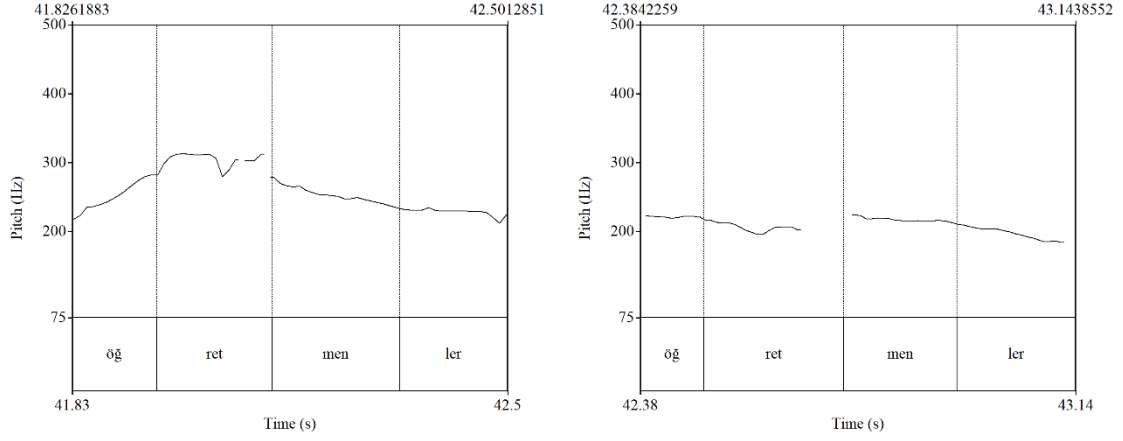
Şekil 5.514: “okulumuzun” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “okulumuzun” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “okulumuzun” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

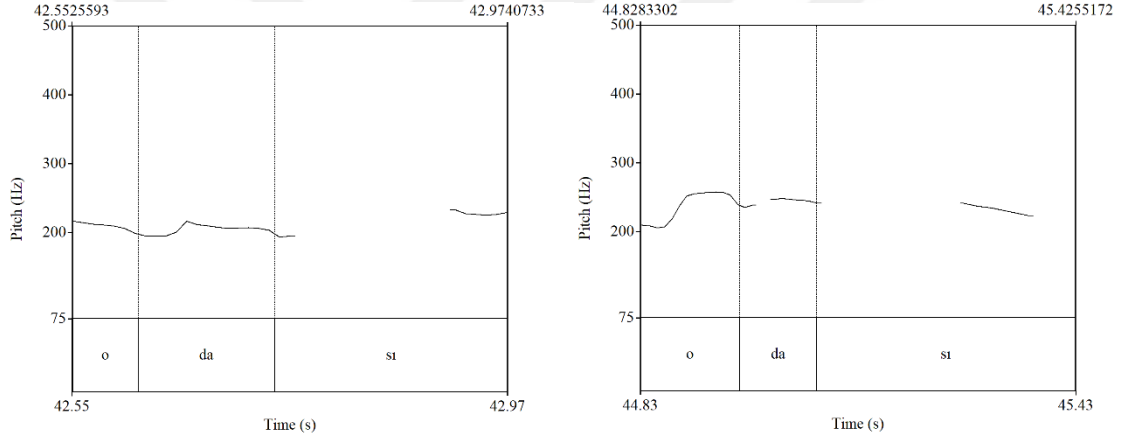
Şekil 5.515: “adet” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “adet” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “adet” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.516: “dersliği” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “dersliği” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “dersliği” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

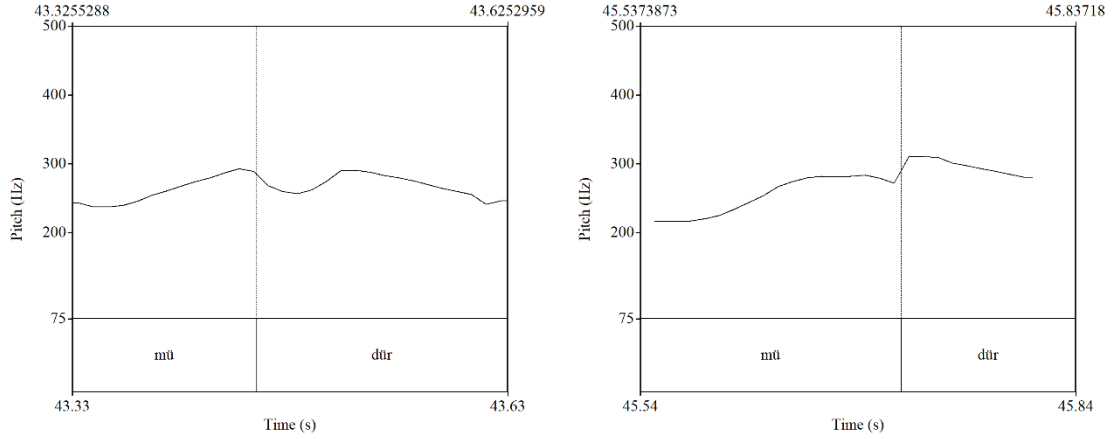

Şekil 5.517: “öğretmenler” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “öğretmenler” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “öğretmenler” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

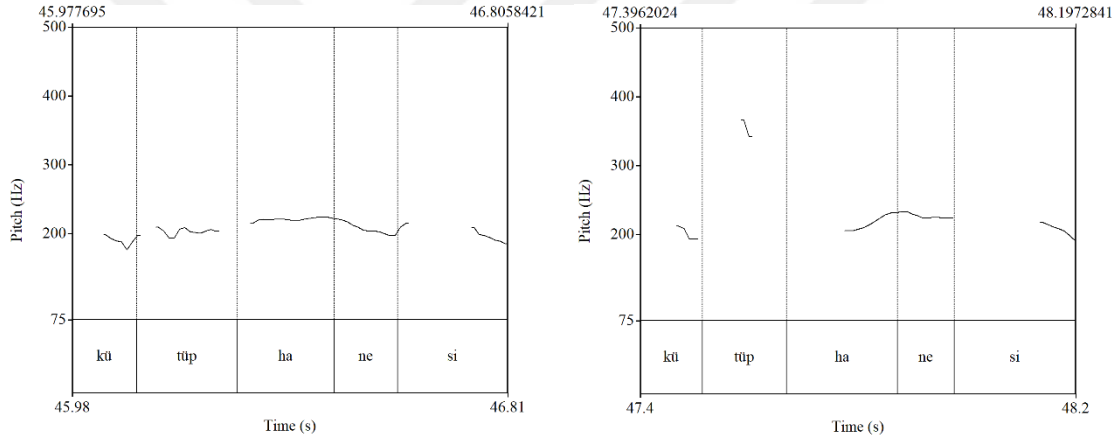

Şekil 5.518: “odası” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “odası” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “odası” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.519: “müdür” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “müdür” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “müdür” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

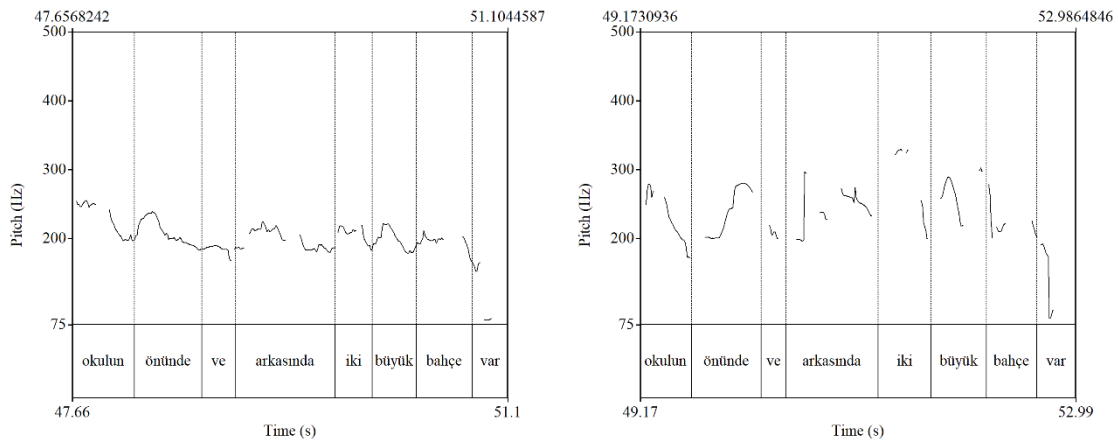

Şekil 5.520: “kütüphanesi” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “kütüphanesi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “kütüphanesi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

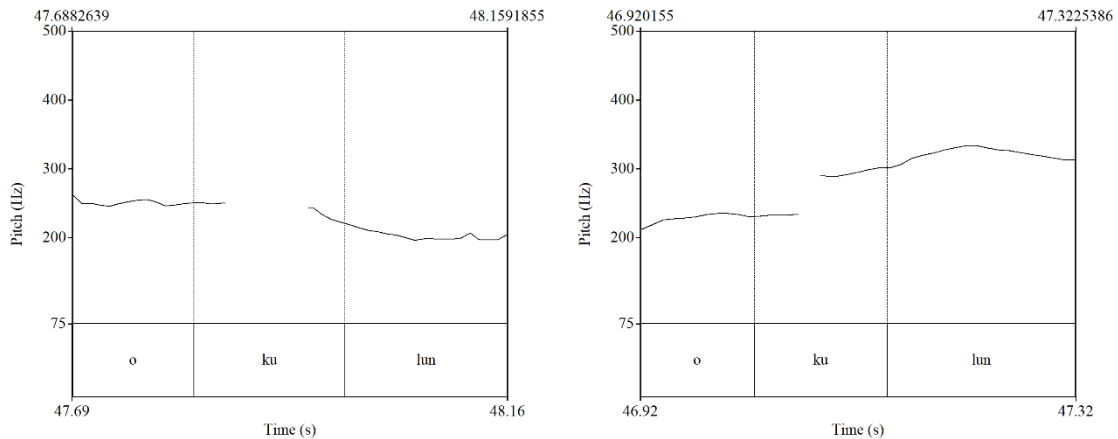
5.5.11.12. “Okulun önünde ve arkasında iki büyük bahçe var.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “okulun” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “iki” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “bahçe” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “okulun”, “önünde”, “bahçe” ve “arkasında” sözcüklerinde sırasıyla /o/, /ö/, /bah/, /ar/ ilk hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /lun/, /de/, /çe/ son heceleri ile /ka/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir.

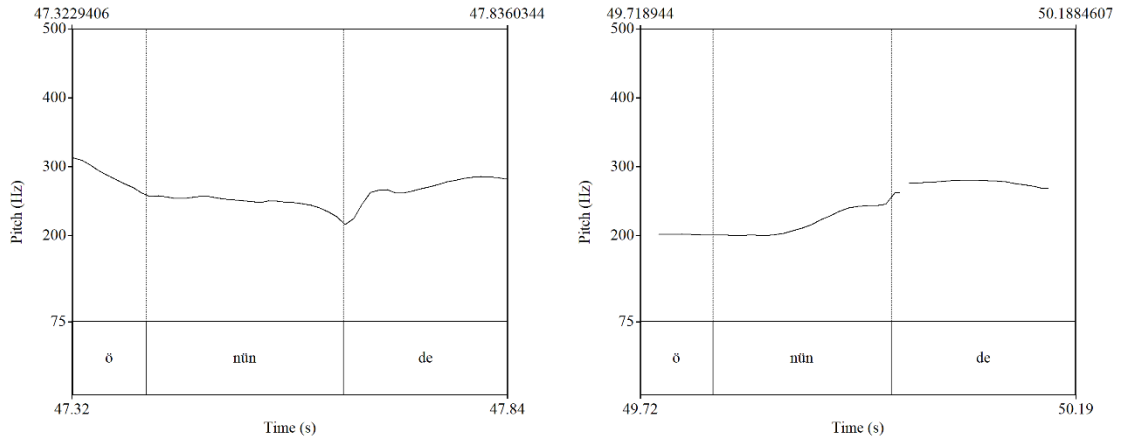
Boşnak öğrencilerin tümü “iki” ve “büyük” sözcüklerinde ise sırasıyla /i/, /bü/ ilk hecelerini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “iki” ve “bahçe” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /i/, /bah/ heceleri ile “okulun”, “önünde”, “arkasında” ve “büyük” sözcüklerinde sırasıyla /lun/, /de/, /da/, /yük/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.521’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Okulun önünde ve arkasında iki büyük bahçe var.” cümlesinin ortalama vurgu görünümüleri sunulurken Şekil 5.522-5.523-5.524-5.525-5.526, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

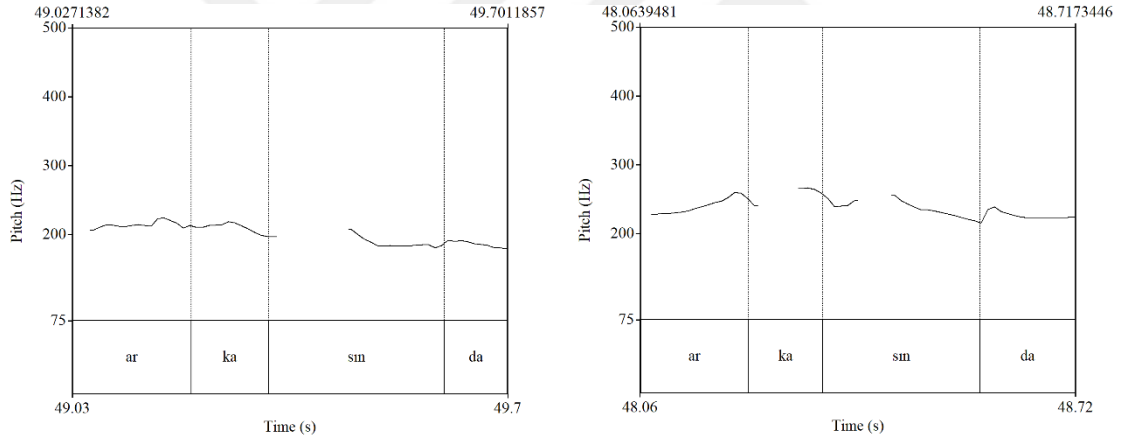
Şekil 5.521: “Okulun önünde ve arkasında iki büyük bahçe var.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Okulun önünde ve arkasında iki büyük bahçe var.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Okulun önünde ve arkasında iki büyük bahçe var.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

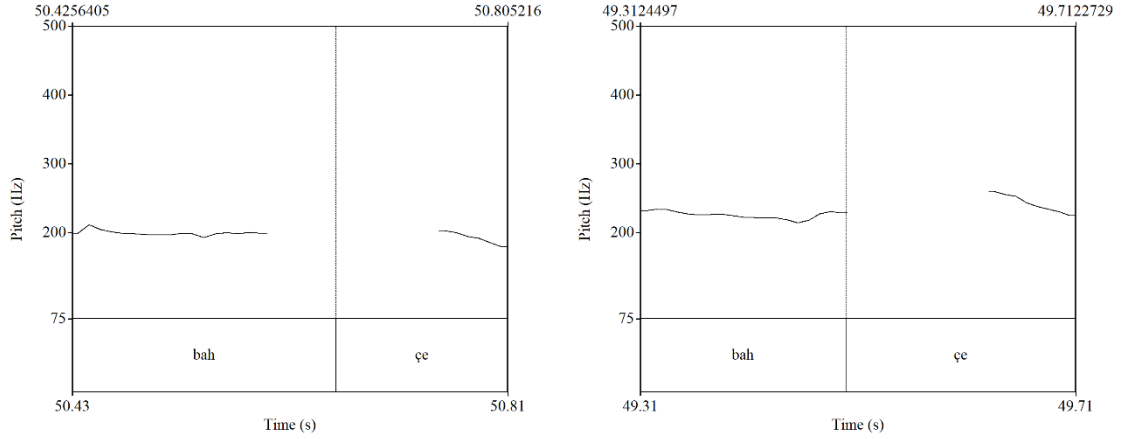
Şekil 5.522: “okulun” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “okulun” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “okulun” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

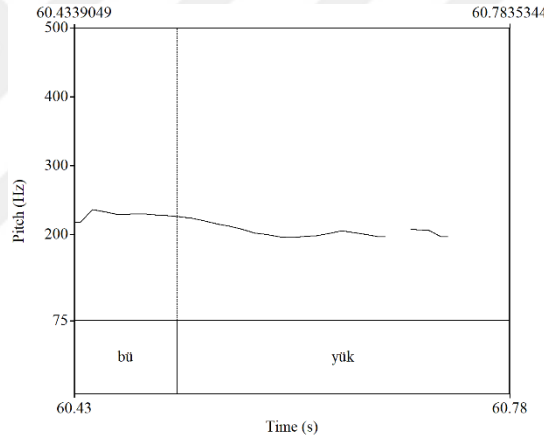
Şekil 5.523: “önünde” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “önünde” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “önünde” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.524: “arkasında” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “arkasında” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “arkasında” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.525: “bahçe” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “bahçe” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “bahçe” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

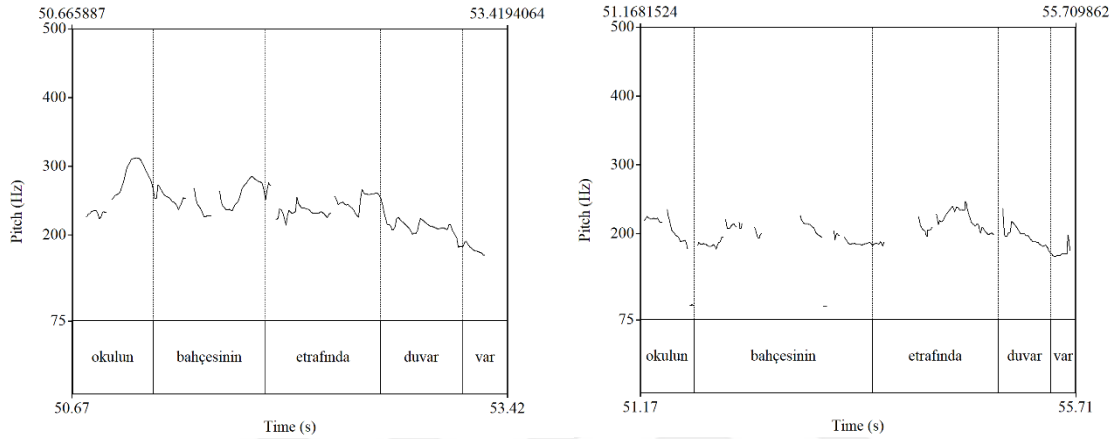

Şekil 5.526: “büyük” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “büyük” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

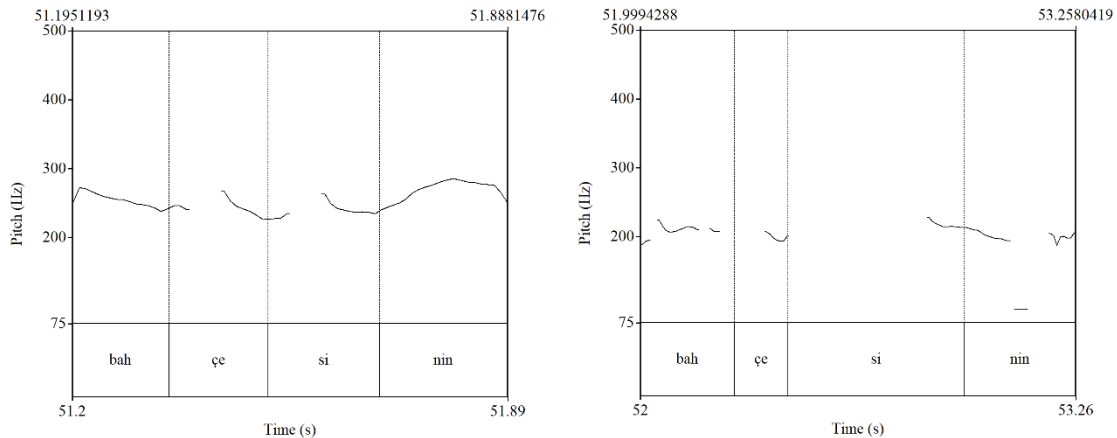
5.5.11.13. “Okulun bahçesinin etrafında duvar var.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “okulun” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “etrafında” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “duvar” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “okulun” ve “duvar” sözcüklerinde sırasıyla /o/, /du/ ilk hecelerini; “etrafında” sözcüğünde /fın/ orta hecesini ve “bahçesinin” sözcüğünde “nin” son hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /lun/, /var/, /da/ son heceleri ile /si/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki

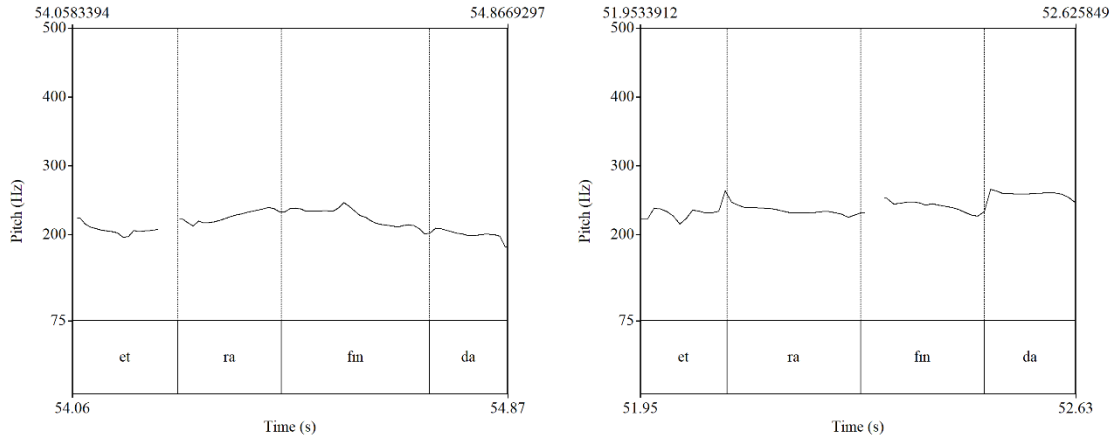
sözcük vurguları incelendiğinde “bahçesinin” ve “duvar” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /bah/, /du/ heceleri ile “okulun” ve “etrafında” sözcüklerinde sırasıyla /lun/, /da/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.527’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Okulun bahçesinin etrafında duvar var.” cümlesinin ortalama vurgu görünümleri sunulurken Şekil 5.528-5.529-5.530, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

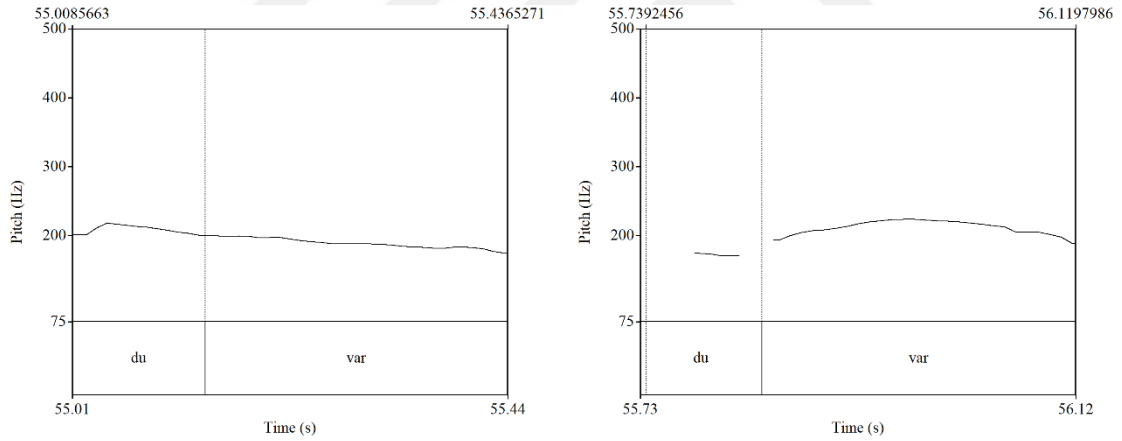
Şekil 5.527: “Okulun bahçesinin etrafında duvar var.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Okulun bahçesinin etrafında duvar var.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Okulun bahçesinin etrafında duvar var.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.528: “bahçesinin” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “bahçesinin” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “bahçesinin” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.529: “etrafında” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “etrafında” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “etrafında” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

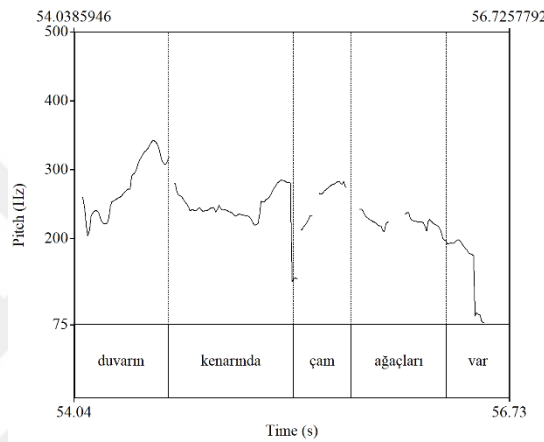

Şekil 5.530: “duvar” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “duvar” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “duvar” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

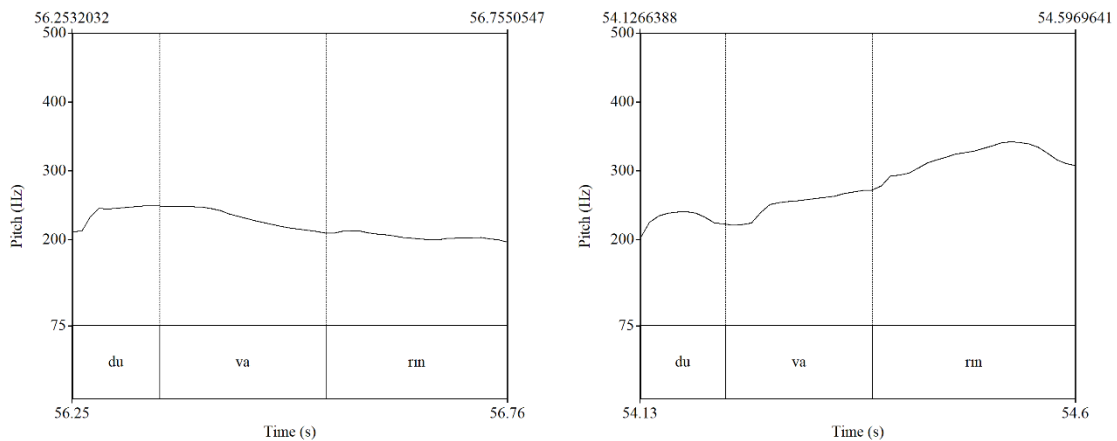
5.5.11.14. “Duvarın kenarında çam ağaçları var.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “duvarın” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “ağaçları” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “duvarın” ve “ağaçları” sözcüklerinde sırasıyla /du/, /a/ ilk heceleri ile

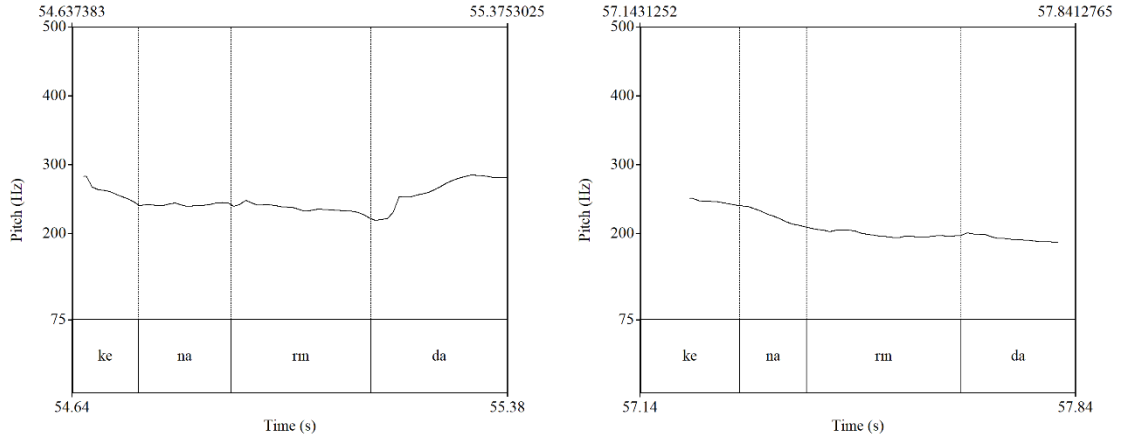
“kenarında” sözcüğünde /da/ son hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /rın/ son hecesi; /ğaç/ orta hecesi ve /ke/ ilk hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “ağaçları” sözcüğünde ilk hece olan /a/ hecesi ile “duvarın” ve “kenarında” sözcüklerinde sırasıyla /rın/, /da/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.531’de ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Duvarın kenarında çam ağaçları var.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.532-5.533-5.534, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

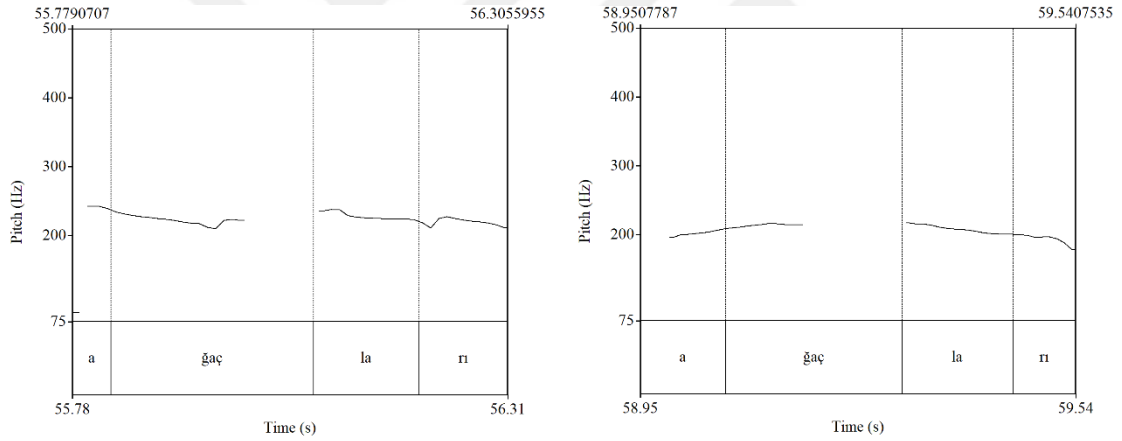
Şekil 5.531: “Duvarın kenarında çam ağaçları var.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Duvarın kenarında çam ağaçları var.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.532: “duvarın” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “duvarın” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “duvarın” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.533: “kenarında” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “kenarında” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “kenarında” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

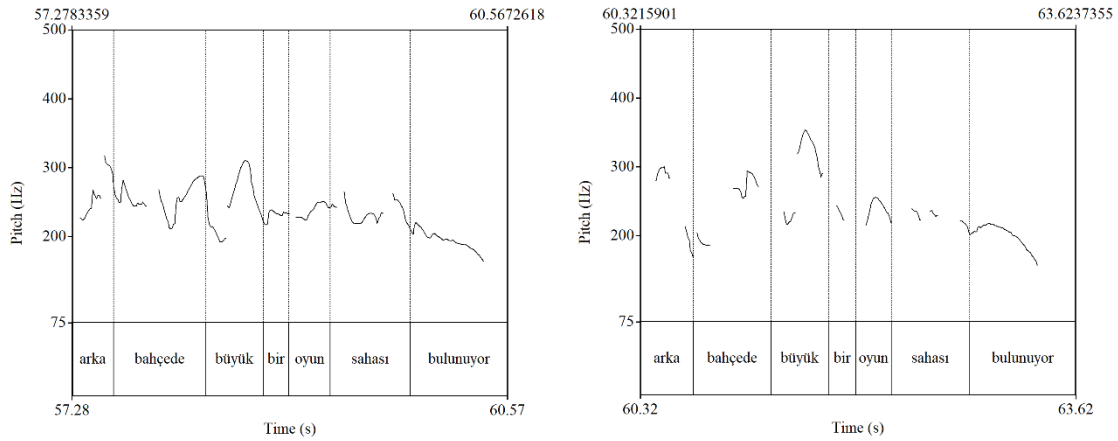
Şekil 5.534: “ağaçları” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “ağaçları” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “ağaçları” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.11.15. “Arka bahçede büyük bir oyun sahası bulunuyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “arka” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “büyük” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “sahası” sözcüğündedir.

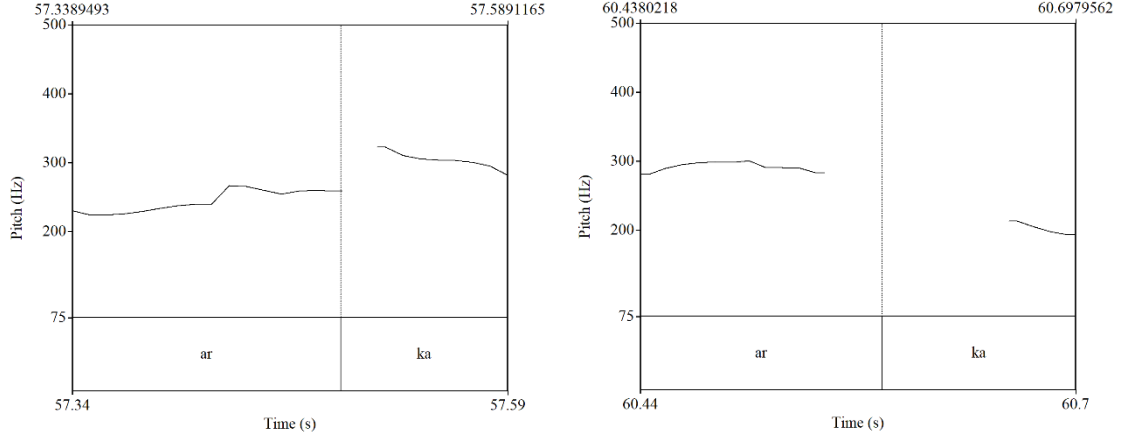
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “bahçede”, “sahası” ve “bulunuyor” sözcüklerinde sırasıyla /bah/, /sa/, /bu/ ilk heceleri ile “arka” ve “oyun” sözcüklerinde sırasıyla /ka/, /yun/ son hecelerini vurgulamıştır.

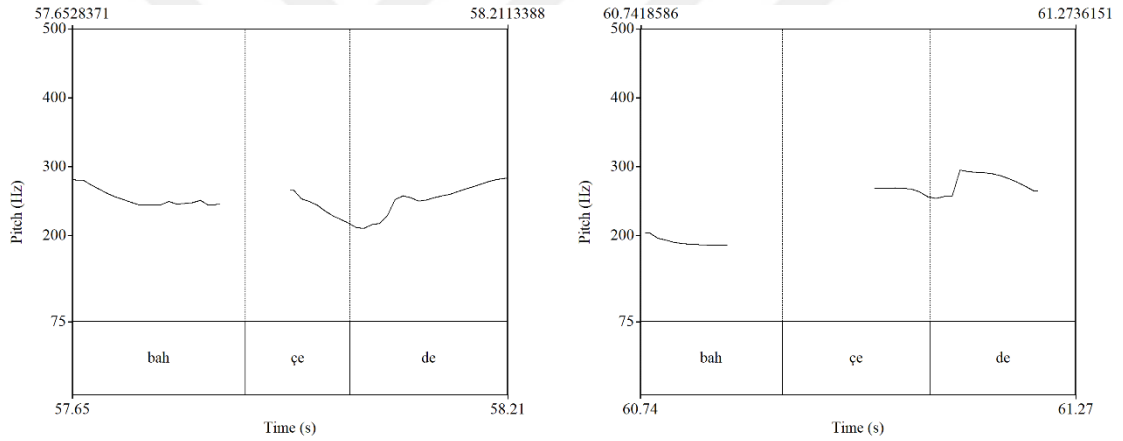
Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /de/, /sı/, /yor/ son heceleri ile /ar/, /o/ orta heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “büyük” sözcüğünde ise /bü/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “sahası” sözcüğünde ilk hece olan /sa/ hecesi; “bahçede” ve “bulunuyor” sözcüklerinde sırasıyla /çe/, /lu/ orta heceleri ile “arka”, “büyük” ve “oyun” sözcüklerinde sırasıyla /ka/, /yük/, /yun/ son heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.535’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Arka bahçede büyük bir oyun sahası bulunuyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.536-5.537-5.538-5.539, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

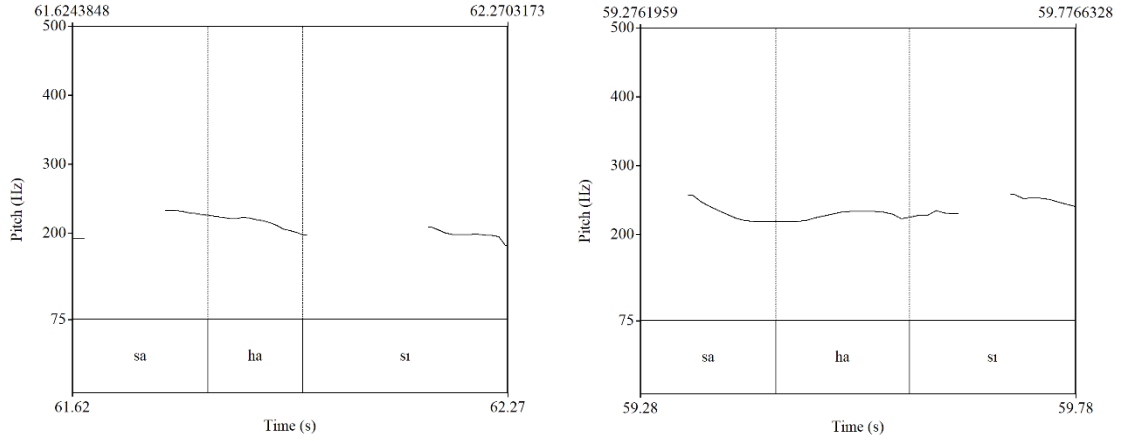
Şekil 5.535: “Arka bahçede büyük bir oyun sahası bulunuyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Arka bahçede büyük bir oyun sahası bulunuyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Arka bahçede büyük bir oyun sahası bulunuyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

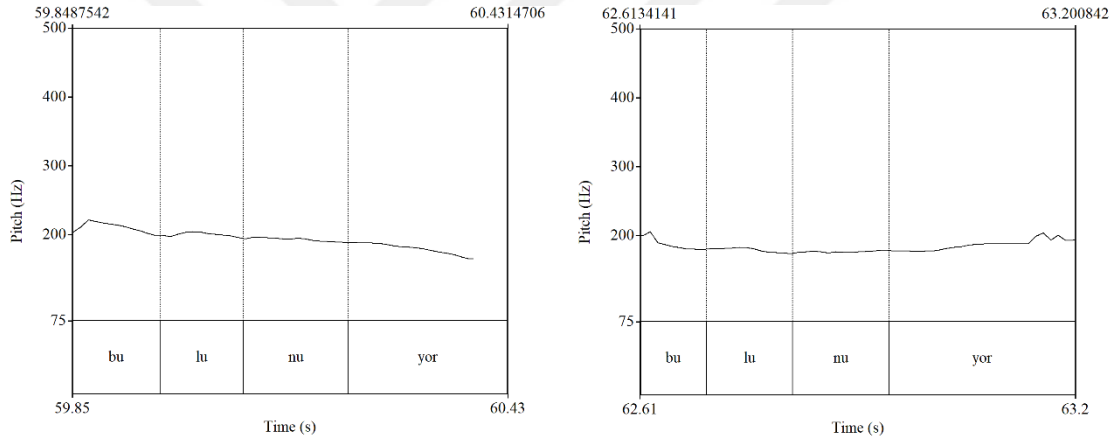
Şekil 5.536: “arka” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “arka” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “arka” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.537: “bahçede” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “bahçede” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “bahçede” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.538: “sahası” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “sahası” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “sahası” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

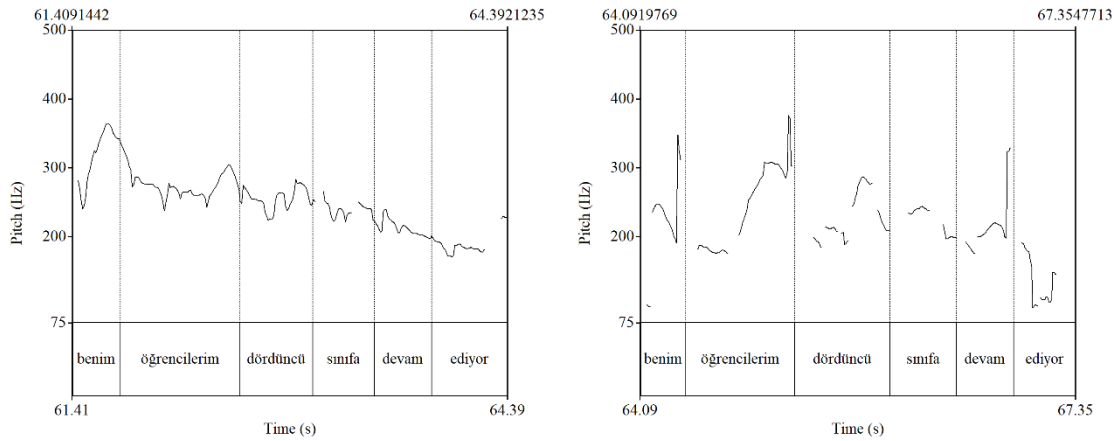

Şekil 5.539: “bulunuyor” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “bulunuyor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “bulunuyor” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

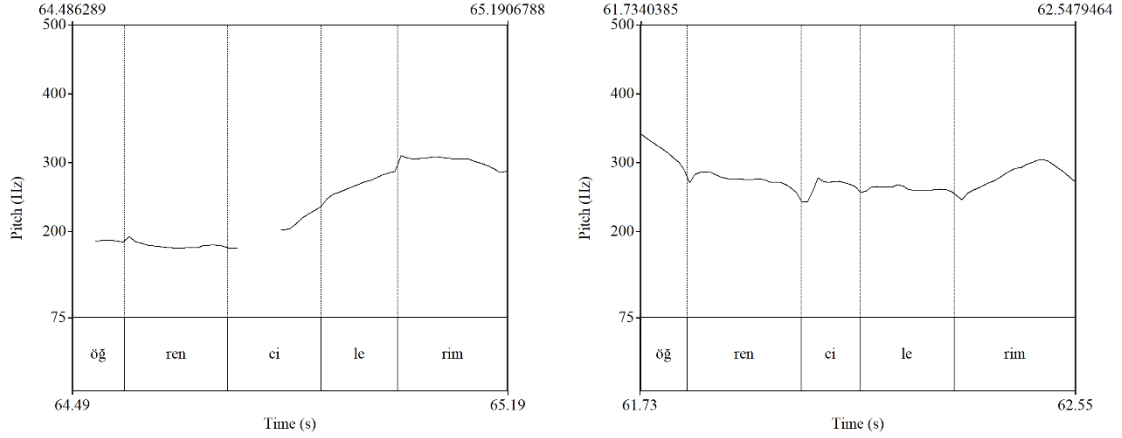
5.5.11.16. “Benim öğrencilerim dördüncü sınıfa devam ediyor.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “benim” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “öğrencilerim” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “devam” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “sınıfa” ve “devam” sözcüklerinde sırasıyla /sı/, /de/ ilk heceleri ile “benim”, “öğrencilerim” ve “dördüncü” sözcüklerinde sırasıyla /nim/, /rim/, /cü/ son hecelerini

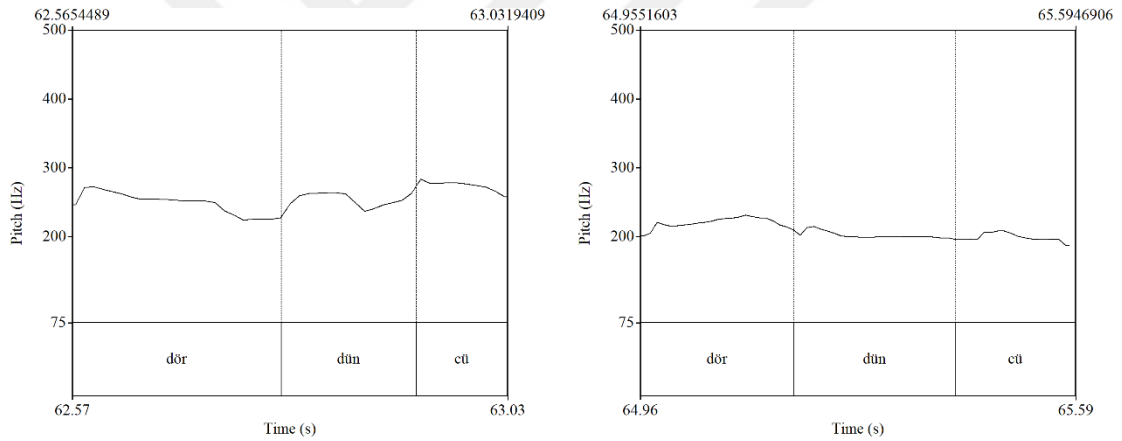
vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /nı/ orta hecesi; /vam/ son hecesi ile /be/, /öğ/, /dör/ ilk heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “ediyor” sözcüğünde ise /e/ ilk hecesini vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “öğrencilerim”, “dördüncü”, “sınıfa”, “devam” ve “ediyor” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /dör/, /sı/, /de/, /e/ heceleri ile “benim” sözcüğünde /nim/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.540’ta, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Benim öğrencilerim dördüncü sınıfa devam ediyor.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.541-5.542-5.543, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

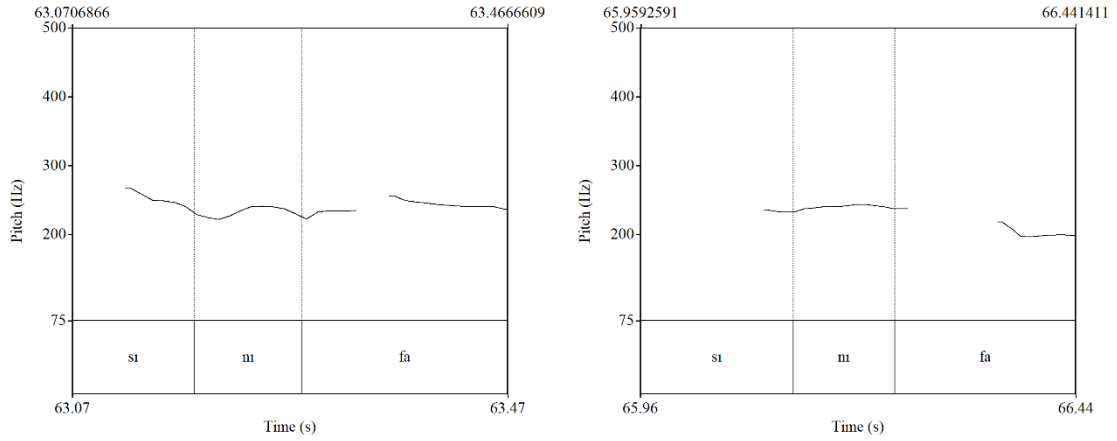
Şekil 5.540: “Benim öğrencilerim dördüncü sınıfa devam ediyor.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Benim öğrencilerim dördüncü sınıfa devam ediyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Benim öğrencilerim dördüncü sınıfa devam ediyor.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.541: “öğrencilerim” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “öğrencilerim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “öğrencilerim” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

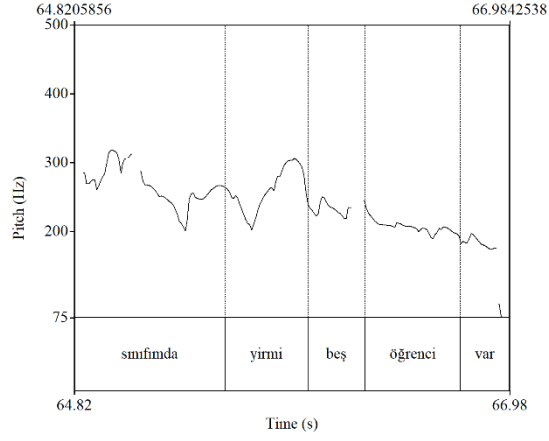
Şekil 5.542: “dördüncü” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “dördüncü” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “dördüncü” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

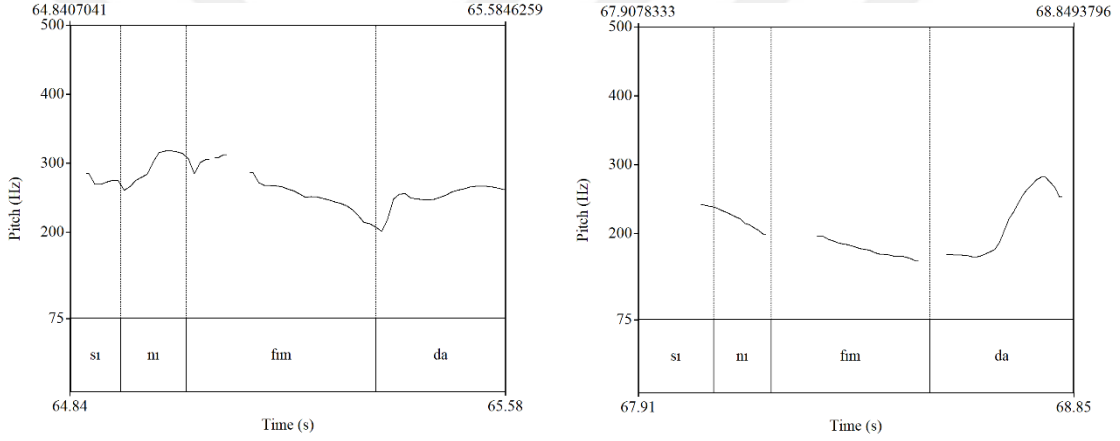
Şekil 5.543: “sınıfa” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “sınıfa” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “sınıfa” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.11.17. “Sınıfımda yirmi beş öğrenci var.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “sınıfımda” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “öğrenci” sözcüğündedir.

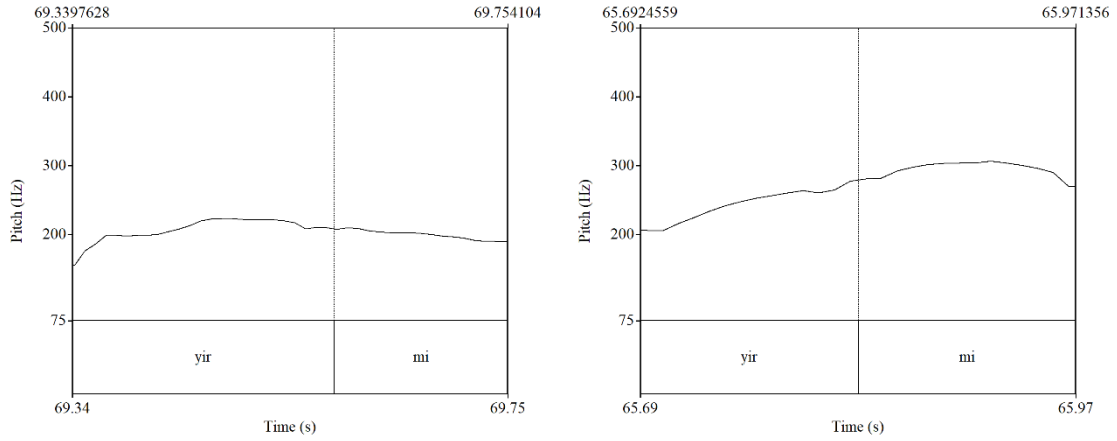
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “yirmi” ve “öğrenci” sözcüklerinde sırasıyla /yir/, /öğ/ ilk heceleri ile “sınıfımda” sözcüğünde /nı/ orta hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /mi/, /ci/, /da/ son heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “yirmi” ve “öğrenci” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /yir/, /öğ/ heceleri ile “sınıfımda” sözcüğünde /da/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.544’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Sınıfımda yirmi beş öğrenci var.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.545-5.546-5.547, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

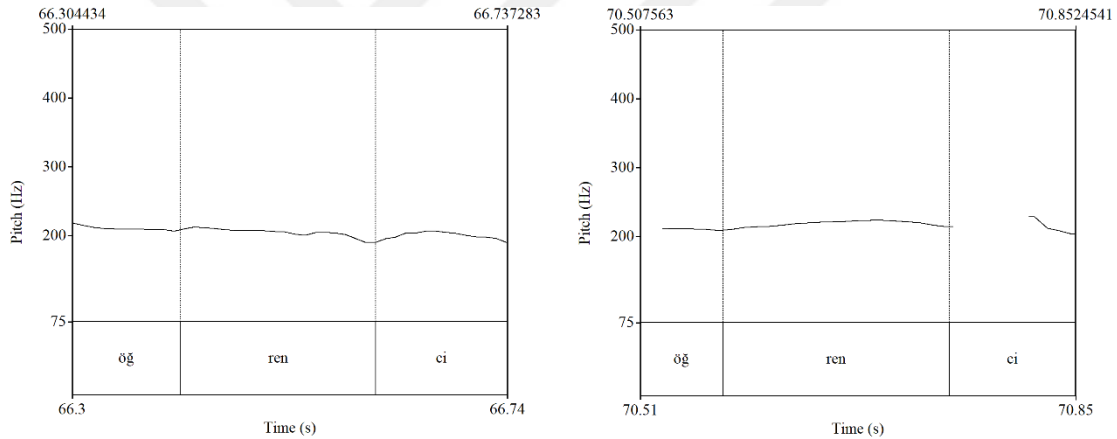
Şekil 5.544: “Sınıfımda yirmi beş öğrenci var.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Sınıfımda yirmi beş öğrenci var.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.545: “sınıfımda” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “sınıfımda” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “sınıfımda” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.546: “yirmi” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “yirmi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “yirmi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

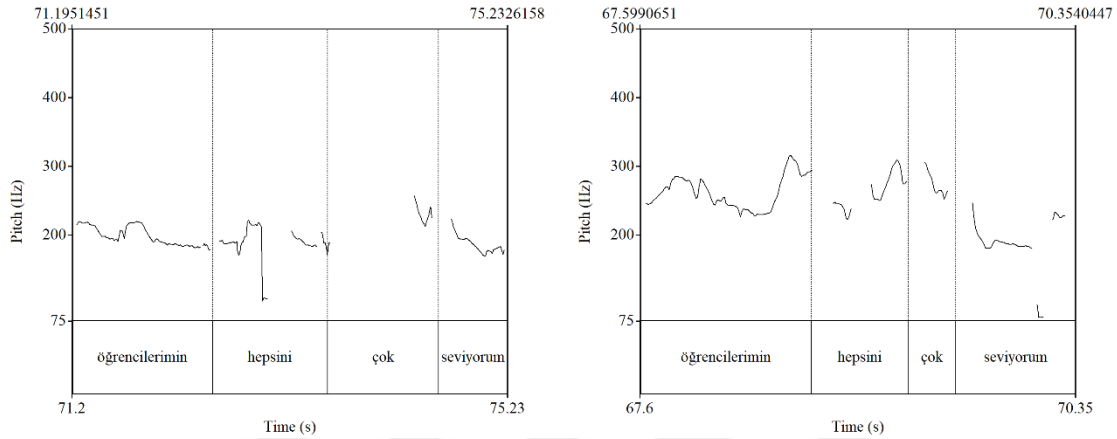
Şekil 5.547: “öğrenci” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “öğrenci” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “öğrenci” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.11.18. “Öğrencilerimin hepsini çok seviyorum.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümledeki vurgu katılımcıların çoğunluğu tarafından “çok” sözcüğü üzerindeyken diğer Boşnak öğrenciler “öğrencilerimin” sözcüğünü vurgulamıştır. Türkler tarafından seslendirilen aynı cümledeki vurgu ise “çok” sözcüğündedir.

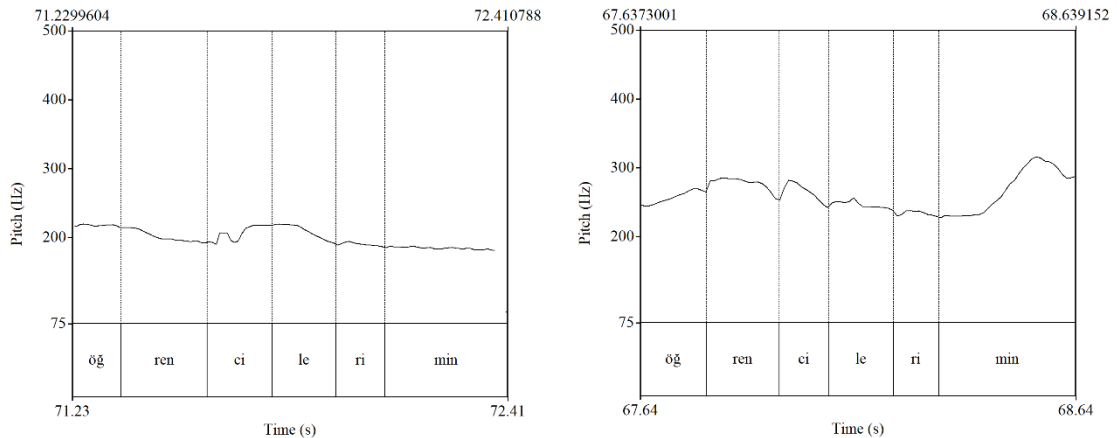
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “öğrencilerimin”, “hepsini” ve “seviyorum” sözcüklerinde sırasıyla /öğ/, /hep/, /se/ ilk hecelerini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları

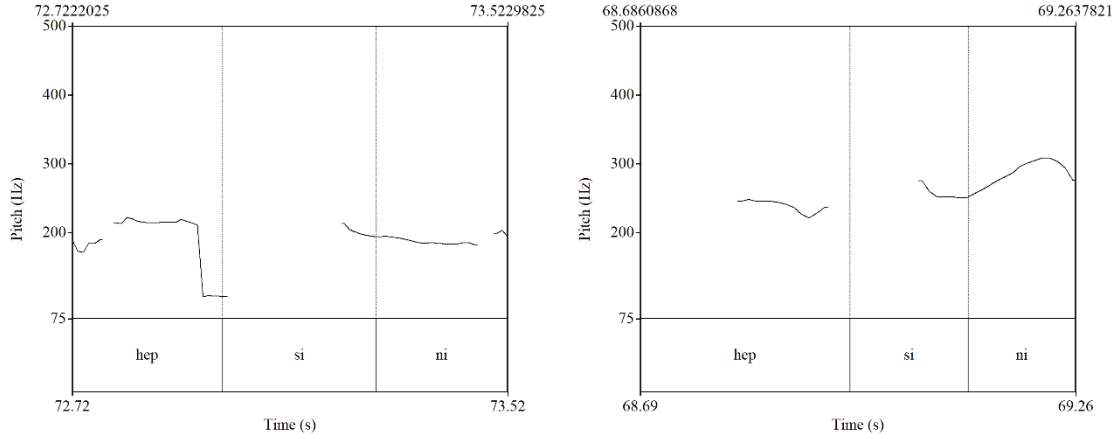
sırasıyla /min/, /ni/, /rum/ son heceleri üzerinde gerçekleştirmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “öğrencilerimin”, “hepsini” ve “seviyorum” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /ög/, /hep/, /se/ heceleri vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.548’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Öğrencilerimin hepsini çok seviyorum.” cümlesinin ortalama vurgu görünümüleri sunulurken Şekil 5.549-5.550-5.551, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

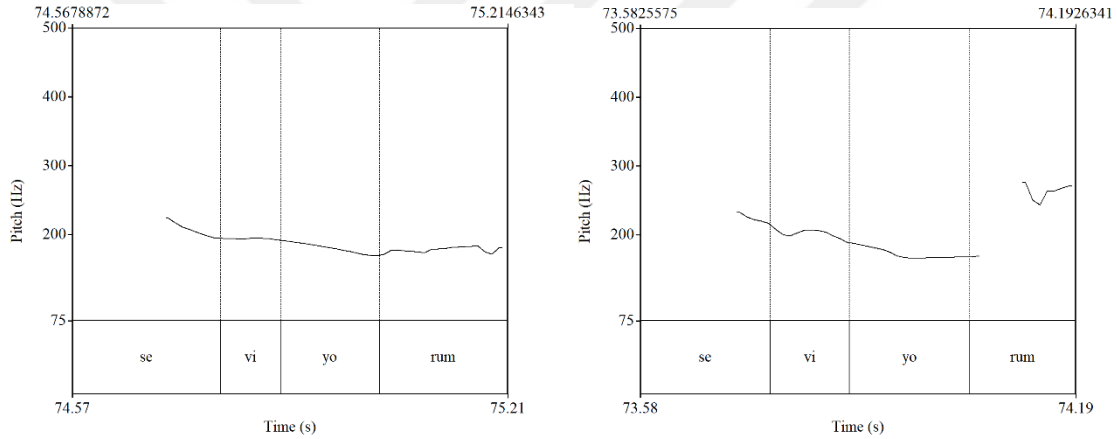
Şekil 5.548: “Öğrencilerimin hepsini çok seviyorum.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “Öğrencilerimin hepsini çok seviyorum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “Öğrencilerimin hepsini çok seviyorum.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.549: “öğrencilerimin” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “öğrencilerimin” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “öğrencilerimin” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.550: “hepsini” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “hepsini” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “hepsini” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

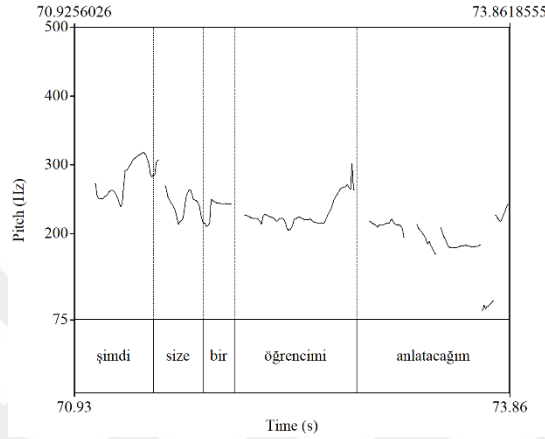

Şekil 5.551: “seviyorum” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “seviyorum” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “seviyorum” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

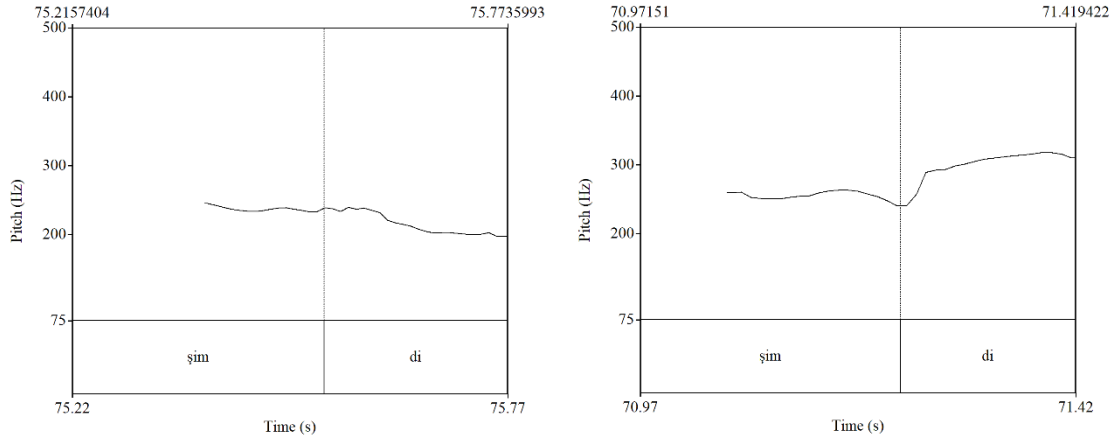
5.5.11.19. “Şimdi size bir öğrencimi anlatacağım.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “şimdi” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “öğrencimi” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin büyük çoğunluğu “şimdi” ve “öğrencimi” sözcüklerinde sırasıyla /şim/, /öğ/ ilk heceleri ile “anlatacağım” sözcüğünde /la/ orta hecesini vurgulamıştır. Diğer Boşnak katılımcılar aynı sözcüklerdeki vurguları sırasıyla /di/, /mi/ son heceleri ve /ta/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak öğrencilerin tümü “size” sözcüğünde ise /si/ ilk hecesini

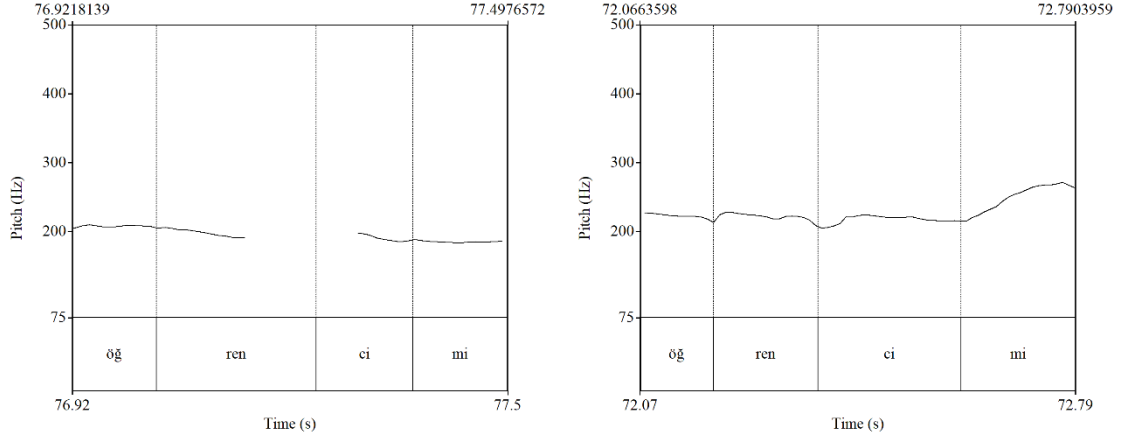
vurgulamıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “şimdi”, “öğrencimi” ve “anlatacağım” sözcüklerinde sırasıyla ilk hece olan /şim/, /öğ/, /an/ heceleri ile “size” sözcüğünde /ze/ son hecesi vurgulanmıştır. Aşağıdaki Şekil 5.552’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Şimdi size bir öğrencimi anlatacağım.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.553-5.554-5.555-5.556, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

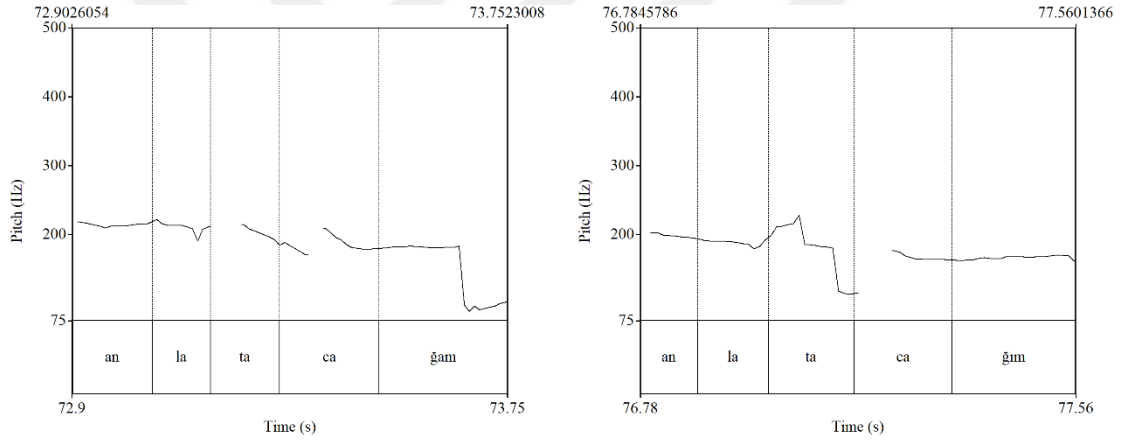
Şekil 5.552: “Şimdi size bir öğrencimi anlatacağım.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Şimdi size bir öğrencimi anlatacağım.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

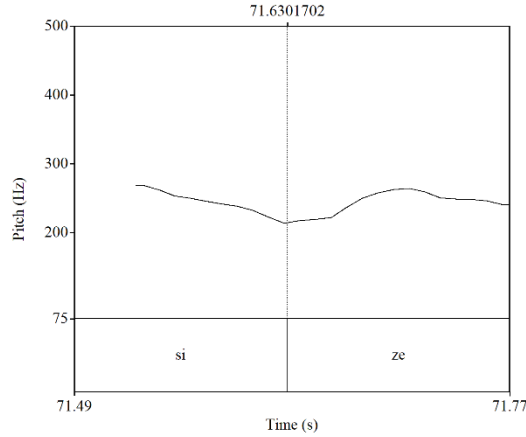
Şekil 5.553: “şimdi” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “şimdi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “şimdi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.554: “öğrencimi” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “öğrencimi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “öğrencimi” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.555: “anlatacağım” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf Boşnak katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından seslendirilen “anlatacağım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf diğer Boşnak katılımcılar tarafından seslendirilen “anlatacağım” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

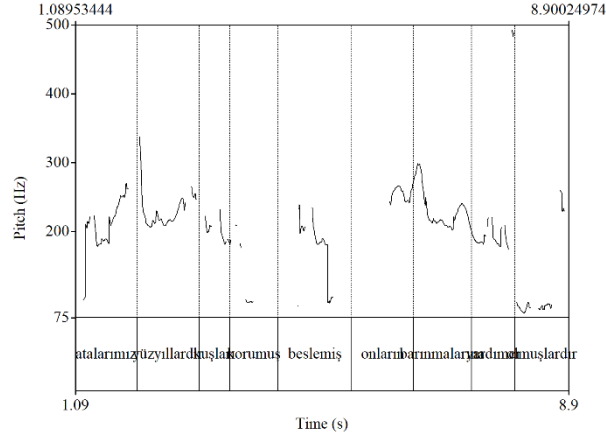

Şekil 5.556: “size” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “size” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

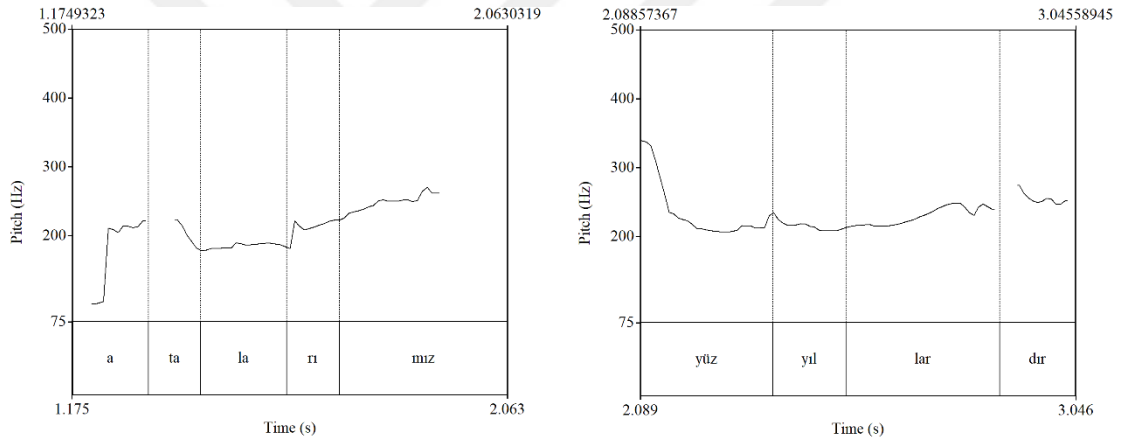
5.5.12. “Kuş Evleri” İsimli Okuma Metnindeki Cümle ve Sözcük Vurguları

5.5.12.1. “Atalarımız yüzyıllardır kuşları korumuş, beslemiş, onların barınmalarına yardımcı olmuşlardır.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “yüzyıllardır” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “yardımcı” sözcüğündedir.

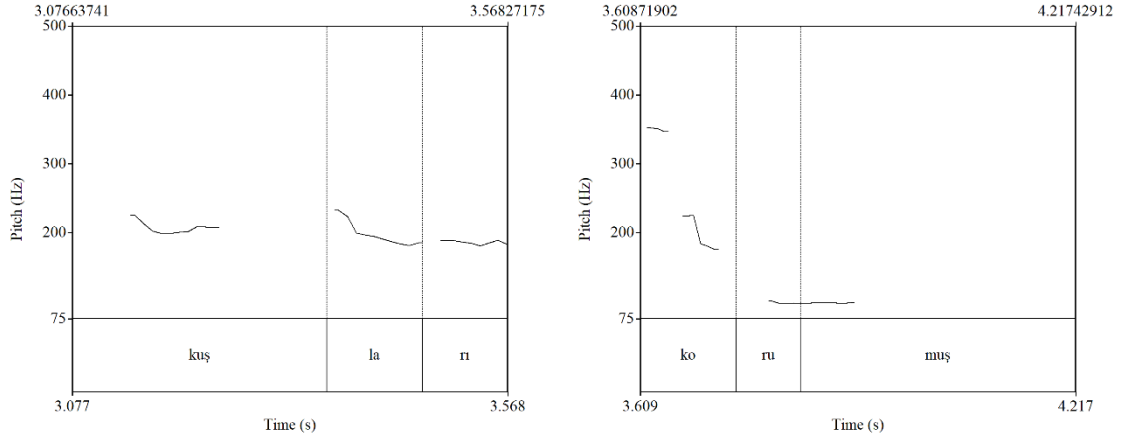
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “yüzyıllardır” ve “korumuş” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /yüz/, /ko/, heceleri ile “kuşları”, “beslemiş” ve “yardımcı” sözcüklerinde sırasıyla /la/, /le/, /dım/ orta heceleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. “atalarımız”, “onların”, “barınmalarına” ve “olmuşlardır” sözcüklerinde ise sırasıyla /mız/, /rın/, /na/, /dır/ son heceleri vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “kuşları”, “yardımcı” ve “olmuşlardır” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /kuş/, /yar/, /ol/ heceleri; “atalarımız” ve “yüzyıllardır” sözcüklerinde sırasıyla /ta/, /lar/ orta heceleri ile “korumuş”, “beslemiş”, “onların” ve “barınmalarına” sözcüklerinde sırasıyla /muş/, /miş/, /rın/, /na/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.557’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Atalarımız yüzyıllardır kuşları korumuş, beslemiş, onların barınmalarına yardımcı olmuşlardır.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.558-5.559-5.560-5.561, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

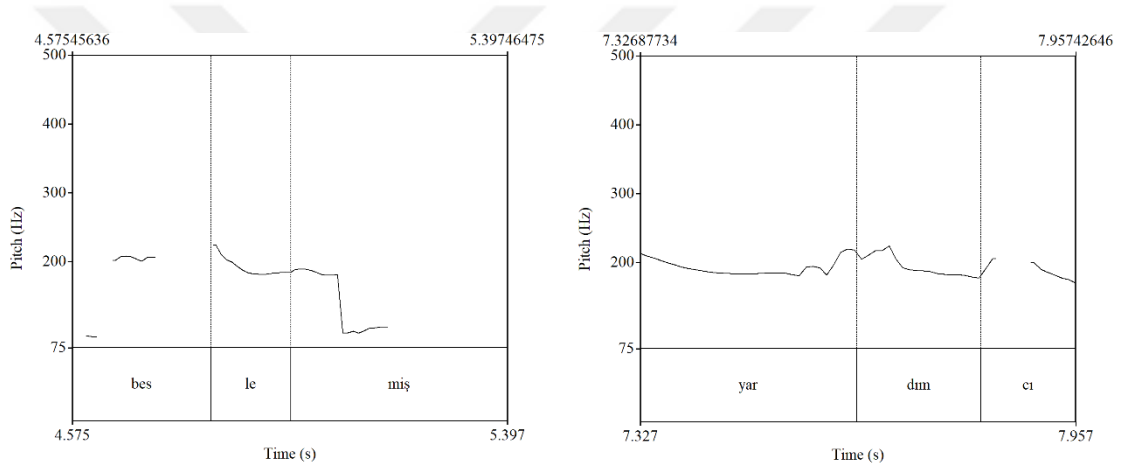
Şekil 5.557: “Atalarımız yüzyıllardır kuşları korumuş, beslemiş, onların barınmalarına yardımcı olmuşlardır.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Atalarımız yüzyıllardır kuşları korumuş, beslemiş, onların barınmalarına yardımcı olmuşlardır.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

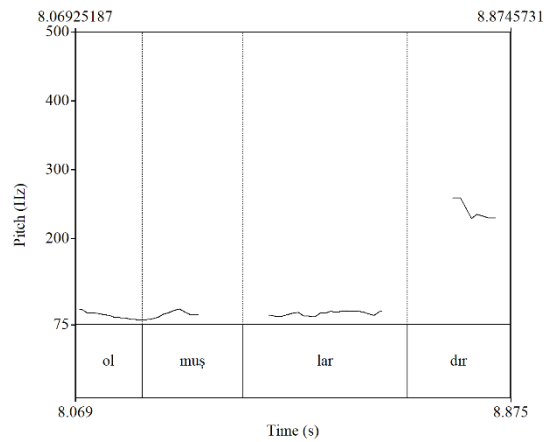
Şekil 5.558: “atalarımız” ve “yüzyıllardır” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “atalarımız” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “yüzyıllardır” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.559: “kuşları” ve “korumuş” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “kuşları” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “korumuş” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

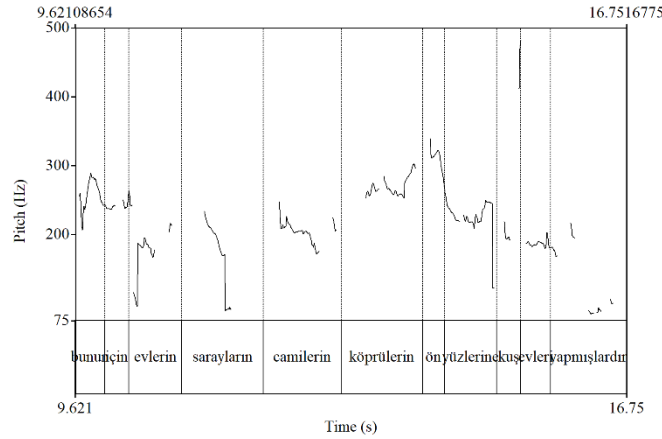
Şekil 5.560: “beslemiş” ve “yardımcı” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “beslemiş” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “yardımcı” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.561: “olmuşlardır” sözcüğüne ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, “olmuşlardır” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

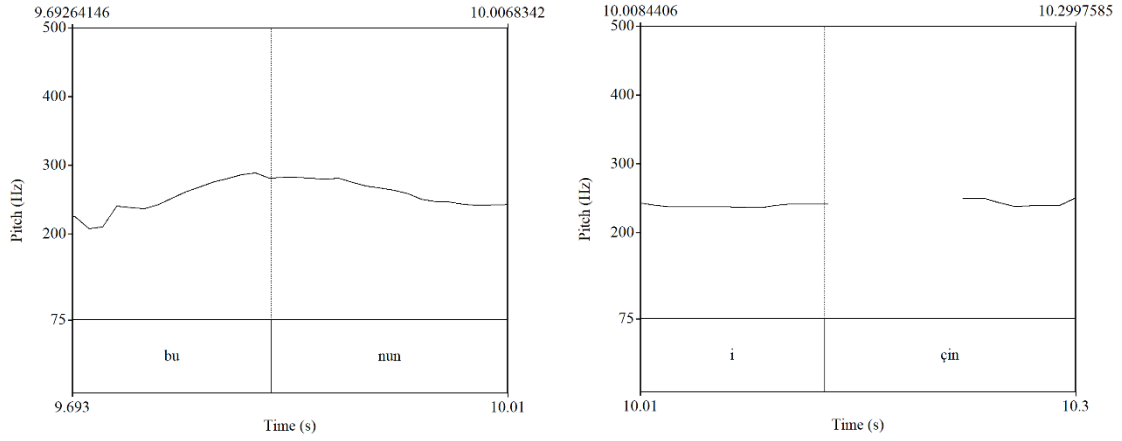
5.5.12.2. “Bunun için evlerin, sarayların, camilerin, köprülerin ön yüzlerine kuş evleri yapmışlardır.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “ön” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “evleri” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “bunun”, “sarayların” ve “camilerin” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /bu/, /sa/, /ca/ heceleri ile “yapmışlardır” sözcüğünde /mış/ orta hecesi üzerinde gerçekleştirilmiştir. “için”, “evlerin”, “köprülerin”, “yüzlerine” ve “evleri” sözcüklerinde ise sırasıyla /çin/, /rin/, /rin/, /ne/, /ri/ son heceleri vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “için”, “evlerin”, “sarayların”, “camilerin”, “köprülerin” ve “evleri” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /i/, /ev/, /sa/, /ca/, /köp/, /ev/ heceleri; “yapmışlardır” sözcüğünde /lar/ orta hecesi ile “bunun” ve “yüzlerine” sözcüklerinde sırasıyla /nun/, /ne/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.562’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Bunun için evlerin, sarayların, camilerin, köprülerin ön yüzlerine kuş evleri yapmışlardır.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.563-5.564-5.565, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

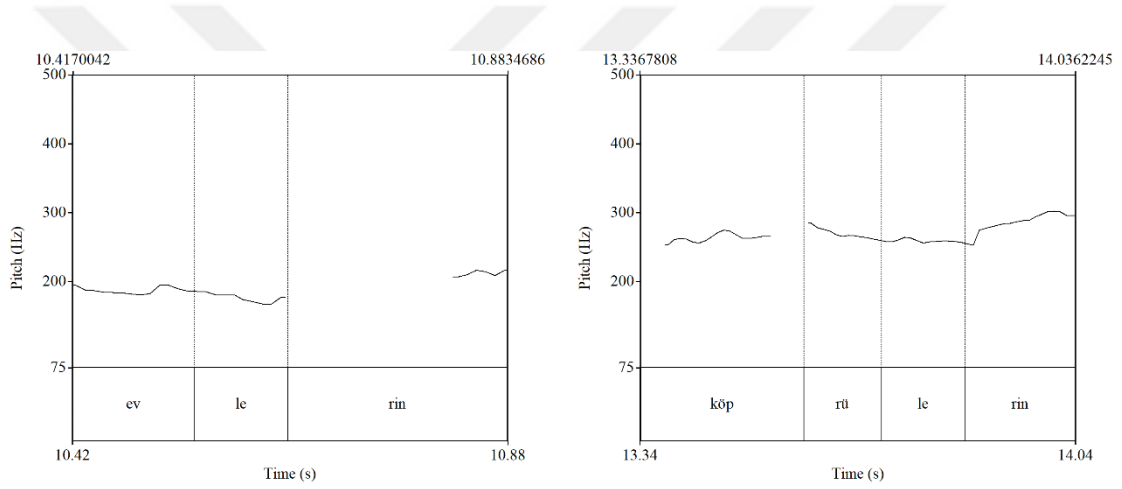

Şekil 5.562: “Atalarımız yüzyıllardır kuşları korumuş, beslemiş, onların barınmalarına yardımcı olmuşlardır.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Atalarımız yüzyıllardır kuşları korumuş, beslemiş, onların barınmalarına yardımcı olmuşlardır.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

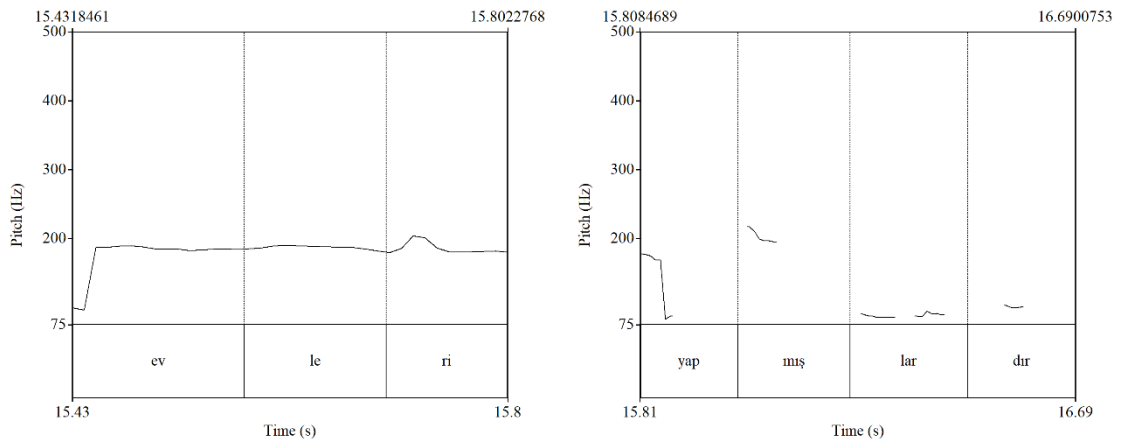

Şekil 5.563: “bunun” ve “için” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “bunun” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “için” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.564: “evlerin” ve “köprülerin” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “evlerin” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “köprülerin” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

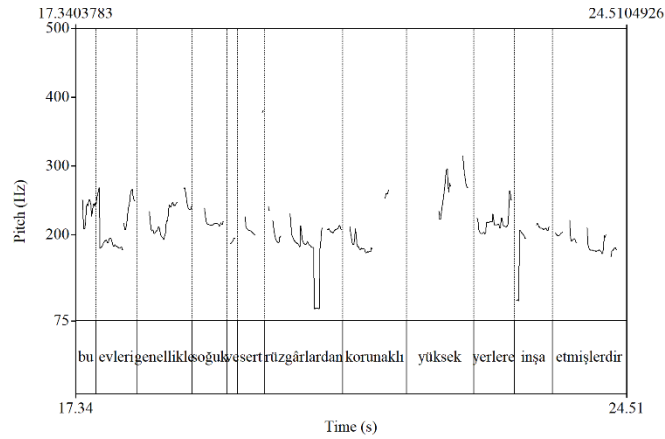

Şekil 5.565: “evleri” ve “yapmışlardır” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “evleri” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “yapmışlardır” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

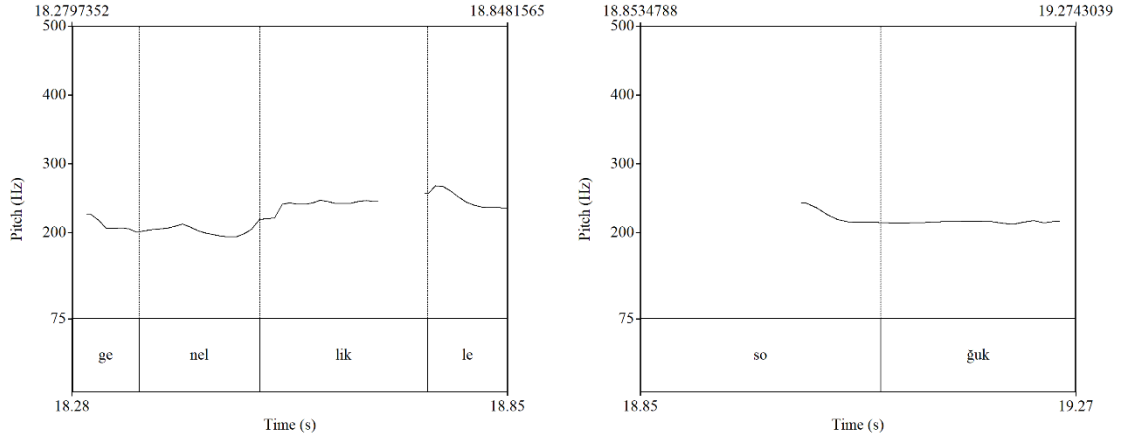
göstermektedir.

5.5.12.3. “Bu evleri genellikle soğuk ve sert rüzgârlardan korunaklı, yüksek yerlere inşa etmişlerdir.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “yüksek” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “inşa” sözcüğündedir.

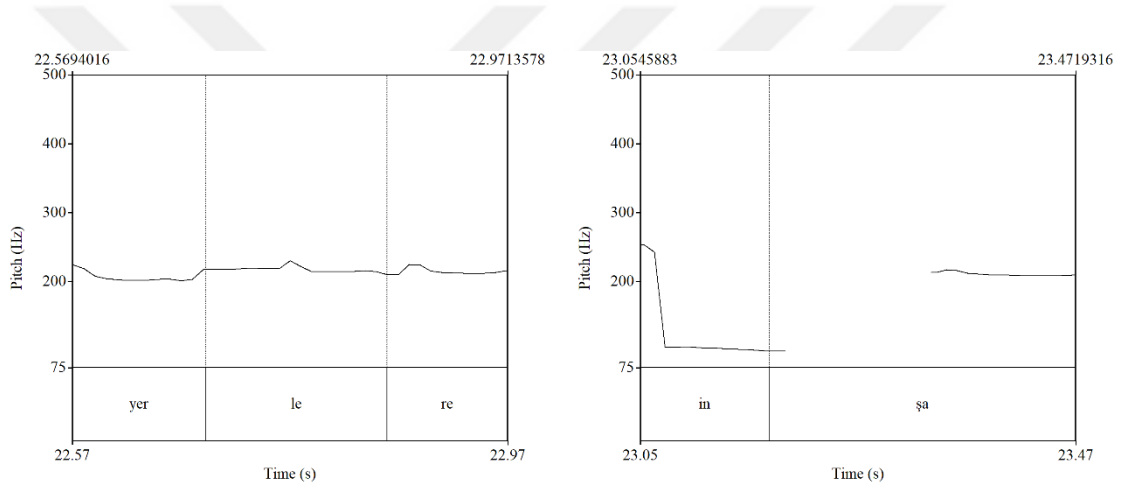
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “soğuk”, “rüzgârlardan” ve “inşa” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /so/, /rüz/, /in/ heceleri ile “yerlere” ve “etmişlerdir” sözcüklerinde sırasıyla /le/, /ler/ orta heceleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. “evleri” , “genellikle”, “korunaklı” ve “yüksek” sözcüklerinde ise sırasıyla /ri/, /le/, /lı/, /sek/ son heceleri vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “evleri”, “rüzgârlardan” ve “yerlere” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /ev/, /rüz/, /yer/ heceleri; “genellikle” ve “etmişlerdir” sözcüklerinde sırasıyla /lik/, /ler/ orta heceleri ile “soğuk”, “korunaklı”, “yüksek” ve “inşa” sözcüklerinde sırasıyla /ğuk/, /lı/, /sek/, /şa/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.566’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Bu evleri genellikle soğuk ve sert rüzgârlardan korunaklı, yüksek yerlere inşa etmişlerdir.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.567-5.568, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.566: “Bu evleri genellikle soğuk ve sert rüzgârlardan korunaklı, yüksek yerlere inşa etmişlerdir.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Bu evleri genellikle soğuk ve sert rüzgârlardan korunaklı, yüksek yerlere inşa etmişlerdir.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.567: “genellikle” ve “soğuk” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “genellikle” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “soğuk” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

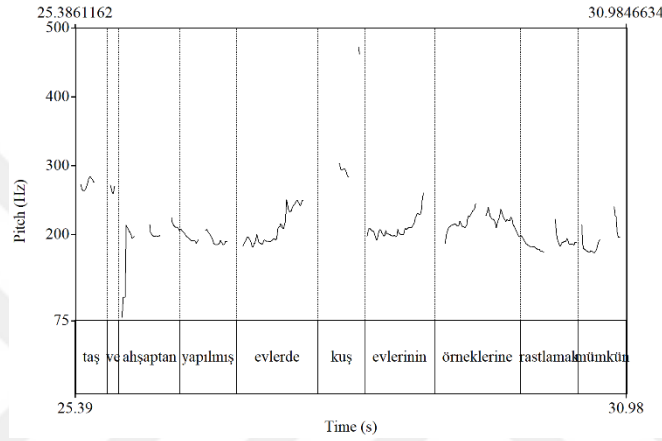

Şekil 5.568: “yerlere” ve “inşa” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “yerlere” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “inşa” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

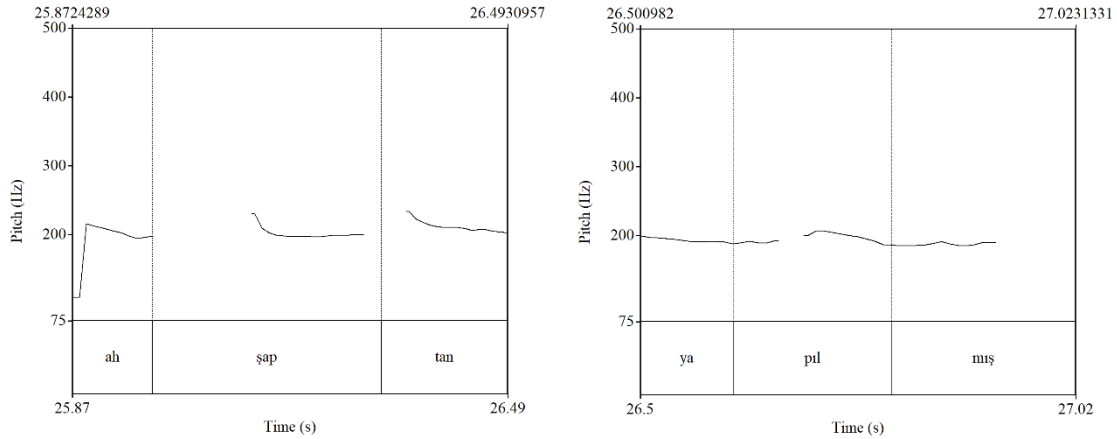
5.5.12.4. “Taş ve ahşaptan yapılmış evlerde kuş evlerinin örneklerine rastlamak mümkün.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “kuş” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “rastlamak” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “yapılmış”, “örneklerine” ve “rastlamak” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla orta hece olan /pıl/, /nek/, /la/ heceleri ile “ahşaptan”, “evlerde”, “evlerinin” ve “mümkün” sözcüklerinde sırasıyla /tan/, /de/, /nin/, /kün/ son heceleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “yapılmış”,

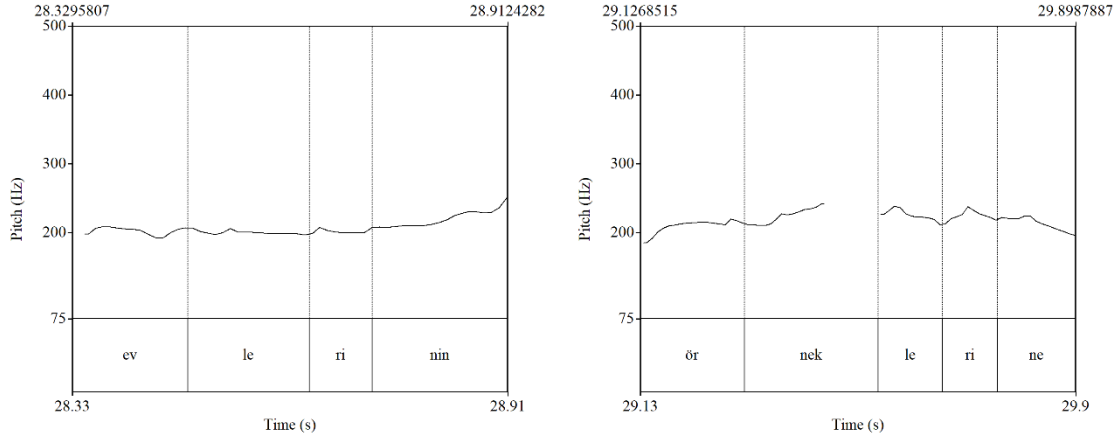
“evlerinin” ve “mümkün” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /ya/, /ev/, /müm/ heceleri; “ahşaptan” ve “örneklerine” sözcüklerinde sırasıyla /şap/, /le/ orta heceleri ile “evlerde” ve “rastlamak” sözcüklerinde sırasıyla /de/, /mak/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.569’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Taş ve ahşaptan yapılmış evlerde kuş evlerinin örneklerine rastlamak mümkün.” cümlesinin ortalama vurgu görünümünü sunulurken Şekil 5.570-5.571-5.572, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

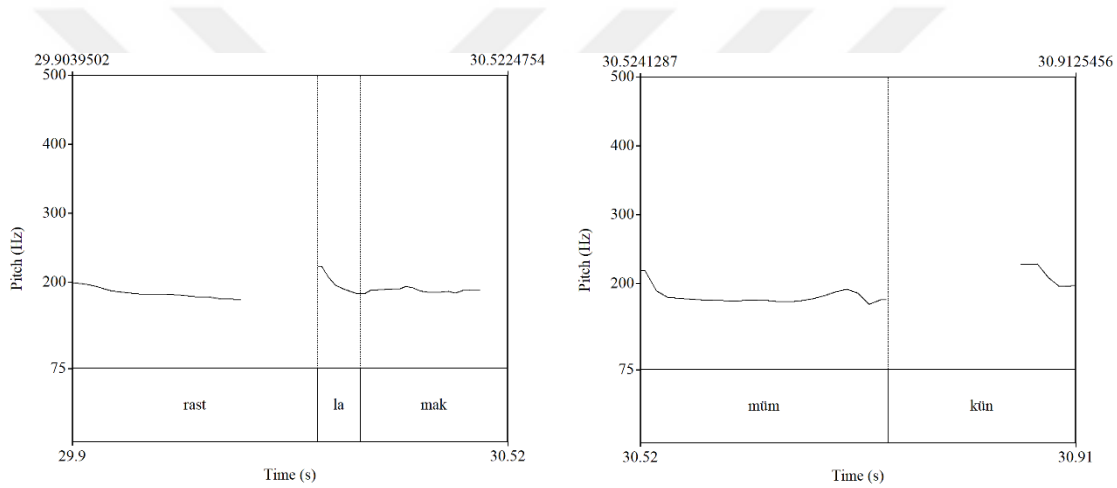
Şekil 5.569: “Taş ve ahşaptan yapılmış evlerde kuş evlerinin örneklerine rastlamak mümkün.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Taş ve ahşaptan yapılmış evlerde kuş evlerinin örneklerine rastlamak mümkün.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.570: “ahşaptan” ve “yapılmış” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “ahşaptan” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “yapılmış” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.571: “evlerinin” ve “örneklerine” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “evlerinin” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “örneklerine” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

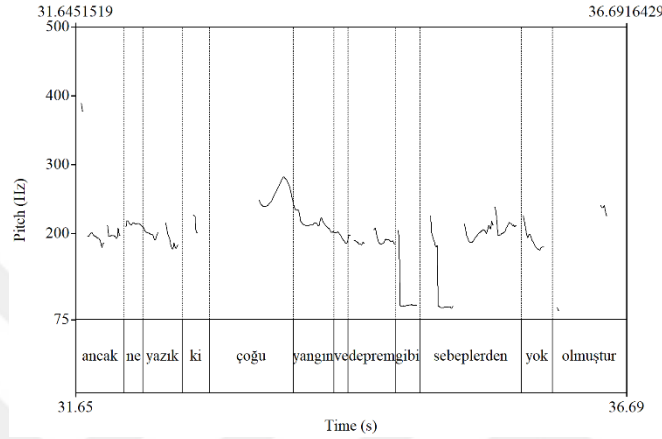
Şekil 5.572: “rastlamak” ve “mümkün” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “rastlamak” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “mümkün” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.12.5. “Ancak ne yazık ki çoğu yangın ve deprem gibi sebeplerden yok olmuştur.”:

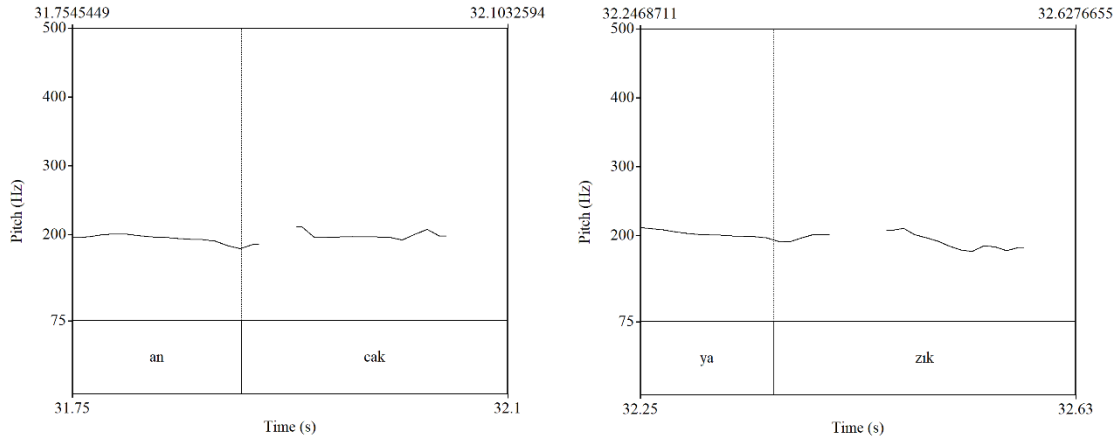
Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “çoğu” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “yok” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “yangın” ve “gibi” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /yan/, /gi/ heceleri ile “ancak”, “yazık”, “çoğu”, “deprem”, “sebeplerden” ve “olmuştur” sözcüklerinde sırasıyla /cak/, /zık/, /ğu/, /rem/, /den/, /tur/ son heceleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “ancak”, “çoğu”, “yangın”, “yazık”, “gibi” ve “olmuştur” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /an/,

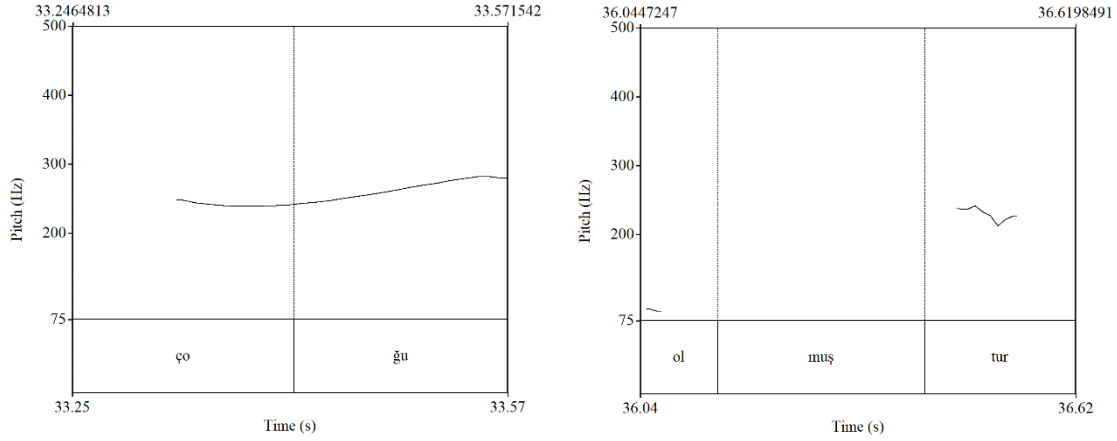
/ço/, /yan/, /ya/, /gi/, /ol/ heceleri ile “deprem” ve “sebeplerden” sözcüklerinde sırasıyla /rem/, /den/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.573’te, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Ancak ne yazık ki çoğu yangın ve deprem gibi sebeplerden yok olmuştur.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.574-5.575, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.573: “Ancak ne yazık ki çoğu yangın ve deprem gibi sebeplerden yok olmuştur.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Ancak ne yazık ki çoğu yangın ve deprem gibi sebeplerden yok olmuştur.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.574: “ancak” ve “yazık” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “ancak” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “yazık” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

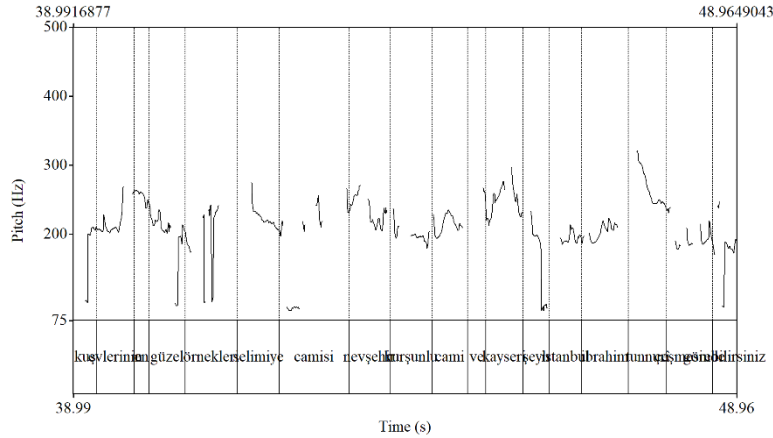

Şekil 5.575: “çoğu” ve “olmuştur” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “çoğu” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “olmuştur” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

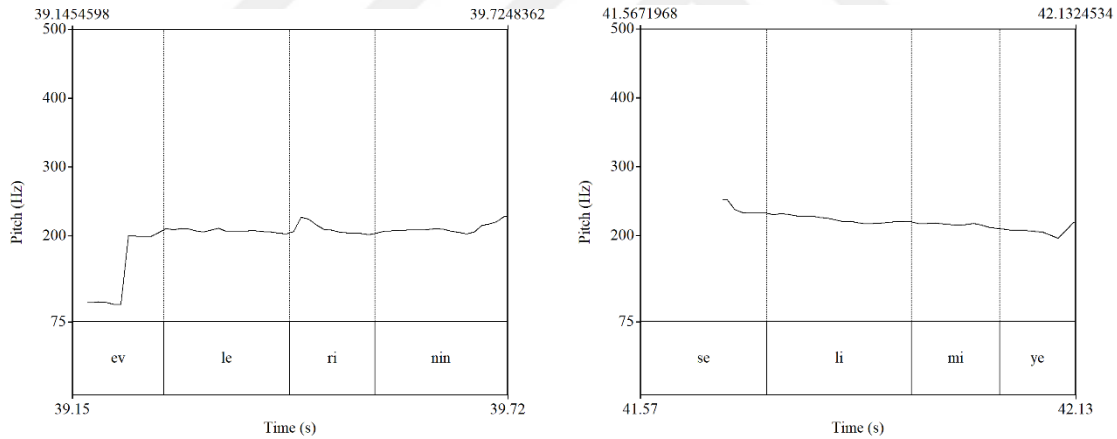
5.5.12.6. “Kuş evlerinin en güzel örnekleri Selimiye Camisi, Nevşehir Kurşunlu Cami ve Kayseri-Şeyh İstanbul İbrahim Tunnurî Çeşmesi’nde görebilirsiniz.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “Tunnurî” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “Çeşmesi’nde” sözcüğündedir.

Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “güzel”, “Selimiye”, “Nevşehir” ve “Tunnurî” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /gü/, /se/, /nev/, /tun/ heceleri ile “Kurşunlu”, “Kayseri”, “Çeşmesi’nde” ve “görebilirsiniz” sözcüklerinde sırasıyla /şun/, /se/, /me/, /lir/ orta heceleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. “evlerinin”, “örnekleri”, “Camisi”, “Cami”, “İstanbul” ve “İbrahim” sözcüklerinde ise sırasıyla /nin/, /ri/, /si/, /mi/, /bul/, /him/ son heceleri vurgulanmıştır. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde “evlerinin”, “güzel”, “Kayseri”, “Tunnurî” ve “görebilirsiniz” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /ev/, /gü/, /kay/, /tun/, /gö/ heceleri; “Selimiye”, “Nevşehir” ve “İstanbul” sözcüklerinde sırasıyla /li/, /şe/, /tan/ orta heceleri ile “örnekleri”, “Camisi”, “Kurşunlu”, “Cami”, “İbrahim” ve “Çeşmesi’nde” sözcüklerinde sırasıyla /ri/, /si/, /lu/, /mi/, /him/, /de/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.576’da, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Kuş evlerinin en güzel örnekleri Selimiye Camisi, Nevşehir Kurşunlu Cami ve Kayseri-Şeyh İstanbul İbrahim Tunnurî Çeşmesi’nde görebilirsiniz.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.577-5.578-5.579-5.580, Boşnak öğrencilerin hece

vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümlerini göstermektedir:

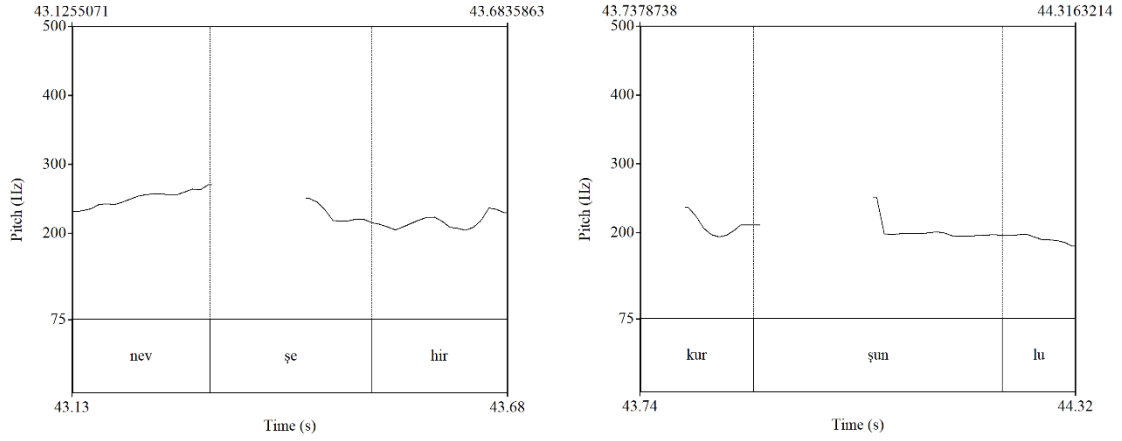

Şekil 5.576: “Kuş evlerinin en güzel örnekleri Selimiye Camisi, Nevşehir Kurşunlu Cami ve Kayseri-Şeyh İstanbul İbrahim Tunnurî Çeşmesi’nde görebilirsiniz.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Kuş evlerinin en güzel örnekleri Selimiye Camisi, Nevşehir Kurşunlu Cami ve Kayseri-Şeyh İstanbul İbrahim Tunnurî Çeşmesi’nde görebilirsiniz.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

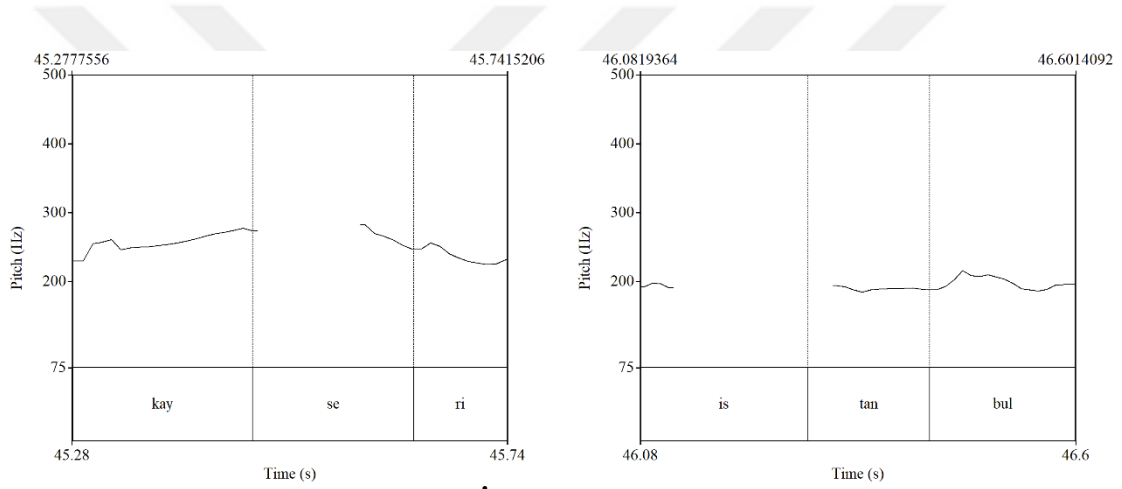

Şekil 5.577: “evlerinin” ve “Selimiye” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “evlerinin” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “Selimiye” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

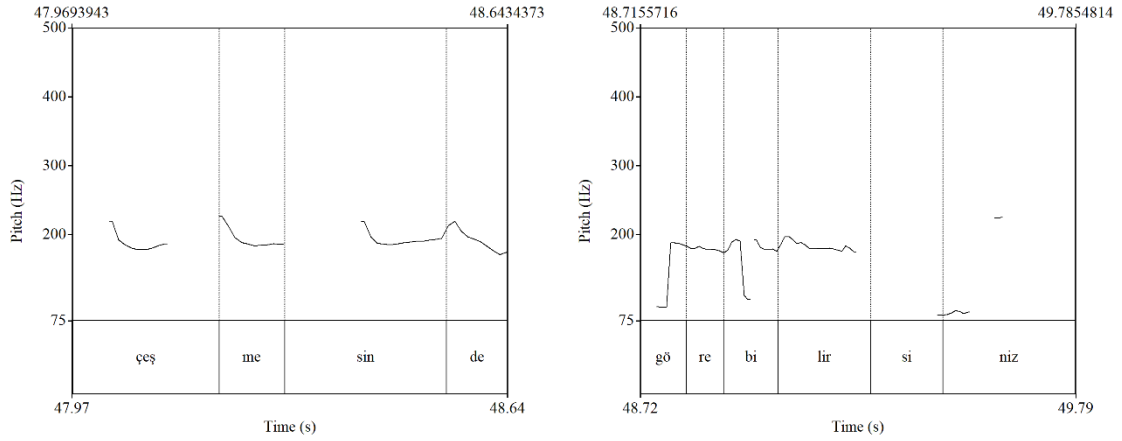

Şekil 5.578: “Nevşehir” ve “Kurşunlu” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “Nevşehir” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “Kurşunlu” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

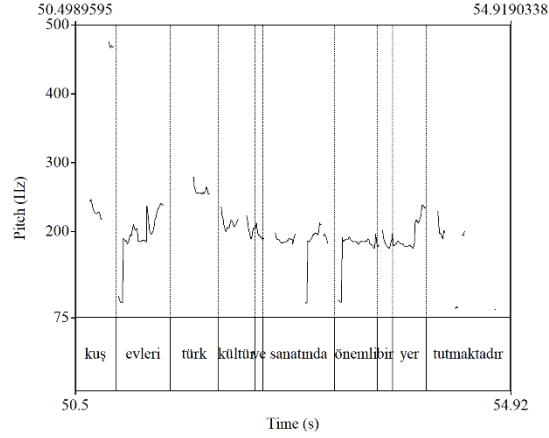
Şekil 5.579: “Kayseri” ve “İstanbul” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “Kayseri” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “İstanbul” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

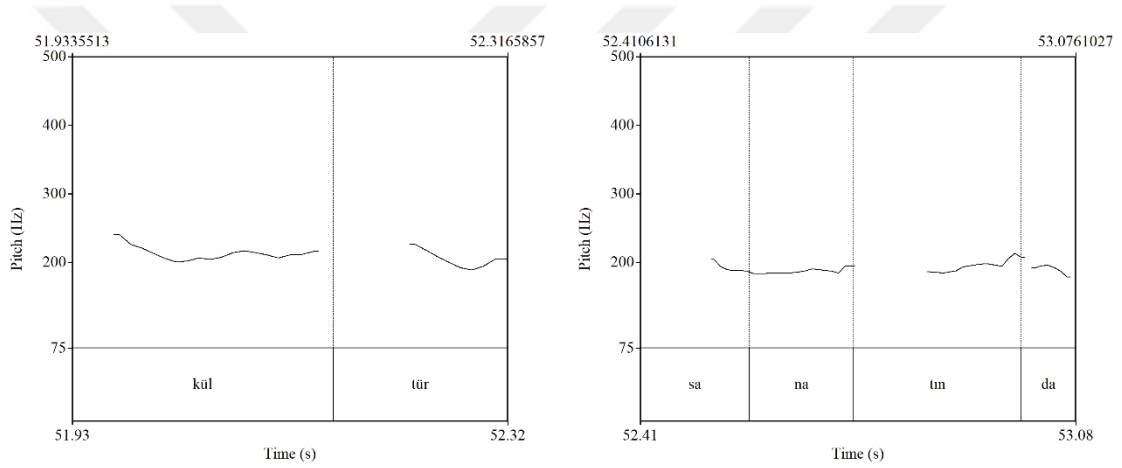
Şekil 5.580: “Çeşmesi’nde” ve “görebilirsiniz” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “Çeşmesi’nde” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “görebilirsiniz” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

5.5.12.7. “Kuş evleri, Türk kültür ve sanatında önemli bir yer tutmaktadır.”: Ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen cümlede vurgu “Türk” sözcüğü üzerindeyken Türkler tarafından seslendirilen aynı cümlede vurgu “yer” sözcüğündedir.

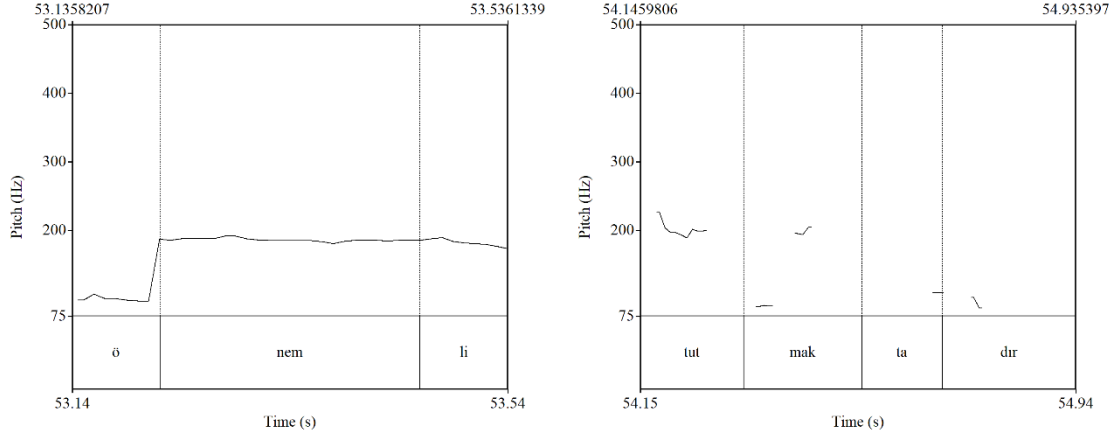
Cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde, ana dili Boşnakça olan öğrenciler tarafından seslendirilen “kültür” ve “tutmaktadır” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /kül/, /tut/ heceleri; “sanatında” ve “önemli” sözcüklerinde sırasıyla /tın/, /nem/ orta heceleri ile “evleri” sözcüğünde /ri/ son hecesi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Türk konuşurlarının seslendirdiği cümledeki sözcük vurguları incelendiğinde ise “evleri” ve “önemli” sözcüklerindeki vurgu sırasıyla ilk hece olan /ev/, /ö/ heceleri; “tutmaktadır” sözcüğünde /ta/ orta hecesi ile “kültür” ve “sanatında” sözcüklerinde sırasıyla /tür/, /da/ son heceleri üzerindedir. Aşağıdaki Şekil 5.581’de, ana dili Boşnakça olan öğrencilerin seslendirdiği “Kuş evleri, Türk kültür ve sanatında önemli bir yer tutmaktadır.” cümlesinin ortalama vurgu görünümü sunulurken Şekil 5.582-5.583, Boşnak öğrencilerin hece vurgusunu Türk konuşurlarından farklı gerçekleştirdiği sözcüklere dair ortalama vurgu görünümünü göstermektedir:

Şekil 5.581: “Kuş evleri, Türk kültür ve sanatında önemli bir yer tutmaktadır.” cümlesine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Grafik, Boşnak öğrencilerin seslendirdiği “Kuş evleri, Türk kültür ve sanatında önemli bir yer tutmaktadır.” cümlesine ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.582: “kültür” ve “sanatında” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “kültür” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “sanatında” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

Şekil 5.583: “önemli” ve “tutmaktadır” sözcüklerine ait ana dili Boşnakça olan öğrencilerin vurgu grafiği. Sol taraf “önemli” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü, sağ taraf “tutmaktadır” sözcüğüne ait ortalama vurgu görünümünü göstermektedir.

6. SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonuçlarına ilişkin sonuçlar, tartışmalar ve önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Temel seviyedeki Boşnak öğrencilerin sesli okuma etkinlikleri sırasında sesletim hatası yapmış oldukları sesbirimlerin belirlenmesi ve böylece yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan okuma metninin Türkçenin sesletimi edinimine olan etkisini ortaya koymak amacıyla hazırlanan bu çalışmada, 25'i kadın ve 15'i erkek olmak üzere toplam 40 Boşnak öğrenci ile üç kadın ve üç erkek olmak üzere ana dili Türkçe olan 6 katılımcıdan belirlenen okuma metnlerini seslendirmeleri ve kayıt altına almaları istenmiştir. Seslendirilen okuma metnindeki sözcüklerin formant değerleri Praat (Boersma ve Weenink, 2020) ses analiz programı belirlendikten sonra R dilinde IPA değerleri ile şekillendirilmiş ve Boşnak katılımcıların Türkçe ünlüleri üretimleri R programlama dili çerçevesinde incelenmiştir. Boşnak öğrenciler ile ana dili konuşurlarından toplanan verilerin karşılaştırıldığı çalışma kapsamında, ulaşılan nicel veriler üzerinde çeşitli değerlendirmeler yapılarak çalışmanın bulguları elde edilmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgulardan hareketle alt problemlere ilişkin başlıklar altında sunulan şu sonuçlara ulaşılmıştır:

6.1.1. Ana dili Boşnakça olan kadın öğrenciler sesbilgisel çevrede hangi ünlüleri seslendirdikleri sırada sorun yaşamakta ya da kolayca bu sesleri sesletebilmektedir?

- Boşnak kadın konuşurları /a/ sesi ile başlayan hece birliklerinin tümünü ana dil kadın konuşurlarına göre önde oluşturmuştur. Türk kadın konuşurları kalın ve geniş bir arka ünlü olan /a/ ünlüsünü Boşnak kadın öğrencilere göre arkada oluştursa da /a/ ünlüsünün bulunduğu hece birlikleri Türkçe ses değerine çok yakın seslendirilmiştir. Buna göre, Boşnak kadın konuşurlar /a/ ünlüsünü kolayca sesletebilmektedir.
- Boşnak kadın konuşurları /e/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin büyük çoğunluğunu ana dil kadın konuşurlarına göre geride oluşturmuştur. Türk kadın konuşurları ince ve geniş bir ön ünlü olan /e/ ünlüsünü Boşnak kadın öğrencilere göre önde oluştursa da /e/ ünlüsünün bulunduğu hece birlikleri Türkçe ses

değerine çok yakın seslendirilmiştir. Buna göre, Boşnak kadın konuşurlar /e/ ünlüsünü kolayca sesletebilmektedir.

- Boşnak kadın konuşurları /ı/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin büyük çoğunluğunu ana dil kadın konuşurlarına göre önde oluşturmaktadır. Türk kadın konuşurları kalın ve dar bir orta ünlü ünlü olan /ı/ ünlüsünü Boşnak kadın öğrencilere göre daha arkada oluştursa da /ı/ ünlüsünün bulunduğu hece birlikleri Türkçe ses değerine yakın seslendirilmiştir. Buna göre, Boşnak kadın konuşurlar /ı/ ünlüsünü kimi zaman kolayca sesletebilse de çoğu kez /i/ ünlüsüne benzer şekilde önde oluşturarak sorun yaşamaktadır.
- Boşnak kadın konuşurları /i/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin büyük çoğunluğunu ana dil kadın konuşurlarına göre geride oluşturmuştur. Türk kadın konuşurları ince ve dar bir ön ünlü olan /i/ ünlüsünü Boşnak kadın öğrencilere göre daha önde oluştursa da /i/ ünlüsünün bulunduğu hece birlikleri Türkçe ses değerine çok yakın seslendirilmiştir. Buna göre, Boşnak kadın konuşurlar /i/ ünlüsünü kolayca sesletebilmektedir.
- Boşnak kadın konuşurları /o/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin tümünü ana dil kadın konuşurlarına göre önde oluşturmuştur. Türk kadın konuşurları kalın ve geniş bir arka ünlü olan /o/ ünlüsünü Boşnak kadın öğrencilere göre daha arkada oluştursa da /o/ ünlüsünün bulunduğu hece birlikleri Türkçe ses değerine çok yakın seslendirilmiştir. Buna göre, Boşnak kadın konuşurlar /o/ ünlüsünü kolayca sesletebilmektedir.
- Boşnak kadın konuşurları /ö/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin tümünü geride oluştururken Türk kadın konuşurları ince ve geniş bir ön ünlü olan /ö/ ünlüsünü önde oluşturmaktadır. Buna göre, Boşnak kadın konuşurlar /ö/ ünlüsünü seslendirdikleri sırada sorun yaşamakta ve /ö/ ünlüsünü /o/ ünlüsüne benzer şekilde arkada sesletmektedir.
- Boşnak kadın konuşurları /u/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin tümünü ana dil kadın konuşurlarına göre önde oluşturmuştur. Türk kadın konuşurları kalın ve dar bir arka ünlü olan /u/ ünlüsünü Boşnak kadın öğrencilere göre daha arkada oluştursa da /u/ ünlüsünün bulunduğu hece birlikleri Türkçe ses değerine çok yakın seslendirilmiştir. Buna göre, Boşnak kadın konuşurlar /u/ ünlüsünü kolayca sesletebilmektedir.
- Boşnak kadın konuşurları /ü/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin büyük çoğunluğunu geride oluştururken Türk kadın konuşurları ince ve dar bir ön ünlü

olan /ü/ ünlüsünü önde oluşturmaktadır. Buna göre, Boşnak kadın konuşurlar /ü/ ünlüsünü seslendirdikleri sırada sorun yaşamakta ve çoğu kez /ü/ ünlüsünü /u/ ünlüsüne benzer şekilde arkada sesletmektedir.

6.1.2. Ana dili Boşnakça olan erkek öğrenciler sesbilgisel çevrede hangi ünlüleri seslendirdikleri sırada sorun yaşamakta ya da kolayca bu sesleri sesletebilmektedir?

- Boşnak erkek konuşurları /a/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin büyük çoğunluğunu ana dil erkek konuşurlarına göre önde oluşturmuştur. Türk erkek konuşurları kalın ve geniş bir arka ünlü olan /a/ ünlüsünü Boşnak erkek öğrencilere göre arkada oluştursa da /a/ ünlüsünün bulunduğu hece birlikleri Türkçe ses değerine çok yakın seslendirilmiştir. Buna göre, Boşnak erkek konuşurlar /a/ ünlüsünü kolayca sesletebilmektedir.
- Boşnak erkek konuşurları /e/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin tümünü ana dil erkek konuşurlarına göre geride oluşturmuştur. Türk erkek konuşurları ince ve geniş bir ön ünlü olan /e/ ünlüsünü Boşnak erkek öğrencilere göre önde oluştursa da /e/ ünlüsünün bulunduğu hece birlikleri Türkçe ses değerine çok yakın seslendirilmiştir. Buna göre, Boşnak erkek konuşurlar /e/ ünlüsünü kısmen arkada oluştursalar da kolayca sesletebilmektedir.
- Boşnak erkek konuşurları /ı/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin büyük çoğunluğunu ana dil erkek konuşurlarına göre önde oluşturmuştur. Türk erkek konuşurları kalın ve dar bir orta ünlü olan /ı/ ünlüsünü Boşnak erkek öğrencilere göre arkada oluştursa da /ı/ ünlüsünün bulunduğu hece birlikleri Türkçe ses değerine yakın seslendirilmiştir. Buna göre, Boşnak erkek konuşurlar /ı/ ünlüsünü kimi zaman kolayca sesletebilse de çoğu kez /i/ ünlüsüne benzer şekilde önde oluşturarak sorun yaşamaktadır.
- Boşnak erkek konuşurları /i/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin büyük çoğunluğunu ana dil erkek konuşurlarına göre geride oluşturmuştur. Türk erkek konuşurları ince ve dar bir ön ünlü olan /i/ ünlüsünü Boşnak erkek öğrencilere göre önde oluştursa da /i/ ünlüsünün bulunduğu hece birlikleri Türkçe ses değerine çok yakın seslendirilmiştir. Buna göre, Boşnak erkek konuşurlar /i/ ünlüsünü kolayca sesletebilmektedir.

- Boşnak erkek konuşurları /o/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin büyük çoğunluğunu ana dil erkek konuşurlarına göre önde oluşturmuştur. Türk erkek konuşurları kalın ve geniş bir arka ünlü olan /o/ ünlüsünü Boşnak erkek öğrencilere göre arkada oluştursa da /o/ ünlüsünün bulunduğu hece birlikleri Türkçe ses değerine çok yakın seslendirilmiştir. Buna göre, Boşnak erkek konuşurlar /o/ ünlüsünü kolayca sesletebilmektedir.
- Boşnak erkek konuşurları /ö/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin büyük çoğunluğunu geride oluştururken Türk erkek konuşurları ince ve geniş bir ön ünlü olan /ö/ ünlüsünü önde oluşturmaktadır. Buna göre, Boşnak erkek konuşurlar /ö/ ünlüsünü seslendirdikleri sırada sorun yaşamakta ve çoğu kez /ö/ ünlüsünü /o/ ünlüsüne benzer şekilde arkada sesletmektedir.
- Boşnak erkek konuşurları /u/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin büyük çoğunluğunu ana dil erkek konuşurlarına göre önde oluşturmuştur. Türk erkek konuşurları kalın ve dar bir arka ünlü olan /u/ ünlüsünü Boşnak erkek öğrencilere göre daha arkada oluştursa da /u/ ünlüsünün bulunduğu hece birlikleri Türkçe ses değerine çok yakın seslendirilmiştir. Buna göre, Boşnak erkek konuşurlar /u/ ünlüsünü kolayca sesletebilmektedir.
- Boşnak erkek konuşurları /ü/ sesinin bulunduğu hece birliklerinin tümünü geride oluştururken Türk erkek konuşurları ince ve dar bir ön ünlü olan /ü/ ünlüsünü önde oluşturmaktadır. Buna göre, Boşnak erkek konuşurlar /ü/ ünlüsünü seslendirdikleri sırada sorun yaşamakta ve /ü/ ünlüsünü /u/ ünlüsüne benzer şekilde arkada sesletmektedir.

6.1.3. Ana dili Boşnakça olan kadın öğrencilerin Türkçe ünlü üretimleri sesbilgisel çevre bakımından hangi ünsüz birliktelikleriyle doğru sesletilmekte ya da sesletilememektedir?

- Boşnak kadın konuşurları /a/ ve /e/ ünlülerini, ünsüz birlikteliklerinin tümünde Türk kadın konuşurlara yakın sesletmektedir. Buna göre, /a/ ve /e/ ünlüleri ünsüz birlikteliklerinin tümünde Boşnak kadın konuşurları tarafından doğru sesletilmektedir.
- Boşnak kadın konuşurları /ı/ ünlüsünü, hece başı /b/, /c/, /d/, /l/, /n/, /p/, /r/, /s/, /ş/, /t/, /y/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Türk kadın konuşurlara yakın sesletmekte ancak /ç/, /k/, /m/, /z/ ünsüzlerinin hece başı olarak bulunduğu ünsüz

birlikteliklerinde ana dil kadın konuşurlarından farklı seslendirilmektedir. Buna göre, /i/ ünlüsü hece başı /b/, /c/, /d/, /l/, /n/, /p/, /r/, /s/, /ş/, /t/, /y/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Boşnak kadın konuşurları tarafından doğru sesletilirken hece başı /ç/, /k/, /m/, /z/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde doğru sesletilememektedir.

- Boşnak kadın konuşurları /i/ ünlüsünü, hece başı /b/, /d/, /f/, /g/, /k/, /l/, /m/, /p/, /r/, /s/, /ş/, /t/, /y/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Türk kadın konuşurlara yakın sesletmekte ancak /c/, /n/, /v/, /z/ ünsüzlerinin hece başı bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde ana dil kadın konuşurlarından farklı seslendirilmektedir. Buna göre, /i/ ünlüsü hece başı /b/, /d/, /f/, /g/, /k/, /l/, /m/, /p/, /r/, /s/, /ş/, /t/, /y/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Boşnak kadın konuşurları tarafından doğru sesletilirken hece başı /c/, /n/, /v/, /z/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde doğru sesletilememektedir.
- Boşnak kadın konuşurları /o/ ünlüsünü, hece başı /b/, /ç/, /d/, /k/, /p/, /s/, /t/, /y/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Türk kadın konuşurlara yakın sesletmekte ancak /r/, /ş/ ünsüzlerinin hece başı bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde ana dil kadın konuşurlarından farklı seslendirilmektedir. Buna göre, /o/ ünlüsü hece başı /b/, /ç/, /d/, /k/, /p/, /s/, /t/, /y/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Boşnak kadın konuşurları tarafından doğru sesletilirken hece başı /r/, /ş/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde doğru sesletilememektedir.
- Boşnak kadın konuşurları /ö/ ünlüsünü ünsüz birlikteliklerinin tümünde Türk kadın konuşurlardan farklı sesletmektedir. Buna göre, /ö/ ünlüsü ünsüz birlikteliklerinin tümünde Boşnak kadın konuşurları tarafından doğru sesletilmemektedir.
- Boşnak kadın konuşurları /u/ ünlüsünü, hece başı /b/, /c/, /k/, /l/, /m/, /n/, /r/, /ş/, /y/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Türk kadın konuşurlara yakın sesletmekte ancak /d/, /t/ ünsüzlerinin hece başı bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde ana dil kadın konuşurlarından farklı seslendirilmektedir. Buna göre, /u/ ünlüsü hece başı /b/, /c/, /k/, /l/, /m/, /n/, /r/, /ş/, /y/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Boşnak kadın konuşurları tarafından doğru sesletilirken hece başı /d/, /t/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde doğru sesletilememektedir.
- Boşnak kadın konuşurları /ü/ ünlüsünü, hece başı /b/, /g/, /l/, /m/, /n/, /s/, /ş/, /t/, /y/, /z/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Türk kadın konuşurlara yakın sesletmekte ancak /c/, /ç/, /d/, /k/, /r/ ünsüzlerinin hece başı bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde ana dil kadın konuşurlarından farklı seslendirilmektedir. Buna göre,

/ü/ ünlüsü hece başı /b/, /g/, /l/, /m/, /n/, /s/, /ş/, /t/, /y/, /z/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Boşnak kadın konuşurları tarafından doğru sesletilirken hece başı /c/, /ç/, /d/, /k/, /r/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde doğru sesletilememektedir.

6.1.4 Ana dili Boşnakça olan erkek öğrencilerin Türkçe ünlü üretimleri sesbilgisel çevre bakımından hangi ünsüz birliktelikleriyle doğru sesletilmekte ya da sesletilememektedir?

- Boşnak erkek konuşurları /a/ ünlüsünü, hece başı /c/, /ç/, /d/, /f/, /h/, /k/, /l/, /n/, /p/, /r/, /s/, /t/, /y/, /z/, /y/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Türk erkek konuşurlara yakın sesletmekte ancak /b/, /m/, /ş/ ünsüzlerinin hece başı olarak bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde ana dil erkek konuşurlarından farklı seslendirilmektedir. Buna göre, /a/ ünlüsü hece başı /c/, /ç/, /d/, /f/, /h/, /k/, /l/, /n/, /p/, /r/, /s/, /t/, /y/, /z/, /y/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Boşnak erkek konuşurları tarafından doğru sesletilirken hece başı /b/, /m/, /ş/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde doğru sesletilememektedir.
- Boşnak erkek konuşurları /e/ ünlüsünü, hece başı /ç/, /d/, /g/, /h/, /k/, /m/, /p/, /r/, /s/, /ş/, /t/, /v/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Türk erkek konuşurlara yakın sesletmekte ancak /b/, /c/, /l/, /y/ ünsüzlerinin hece başı olarak bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde ana dil erkek konuşurlarından farklı seslendirilmektedir. Buna göre, /e/ ünlüsü hece başı /ç/, /d/, /g/, /h/, /k/, /m/, /p/, /r/, /s/, /ş/, /t/, /v/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Boşnak erkek konuşurları tarafından doğru sesletilirken hece başı /b/, /c/, /l/, /y/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde doğru sesletilememektedir.
- Boşnak erkek konuşurları /ı/ ünlüsünü, hece başı /c/, /d/, /l/, /m/, /n/, /ş/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Türk erkek konuşurlara yakın sesletmekte ancak /r/, /s/, /y/, /z/ ünsüzlerinin hece başı olarak bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde ana dil erkek konuşurlarından farklı seslendirilmektedir. Buna göre, /ı/ ünlüsü hece başı /c/, /d/, /l/, /m/, /n/, /ş/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Boşnak erkek konuşurları tarafından doğru sesletilirken hece başı /r/, /s/, /y/, /z/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde doğru sesletilememektedir.
- Boşnak erkek konuşurları /i/ ünlüsünü, hece başı /b/, /c/, /ç/, /d/, /l/, /m/, /n/, /s/, /t/, /y/, /z/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Türk erkek konuşurlara yakın

sesletmekte ancak /g/, /k/, /r/ ünsüzlerinin hece başı olarak bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde ana dil erkek konuşurlarından farklı seslendirilmektedir. Buna göre, /i/ ünlüsü hece başı /b/, /c/, /ç/, /d/, /l/, /m/, /n/, /s/, /t/, /y/, /z/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Boşnak erkek konuşurları tarafından doğru sesletilirken hece başı /g/, /k/, /r/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde doğru sesletilememektedir.

- Boşnak erkek konuşurları /o/ ünlüsünü, hece başı /l/, /s/, /y/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Türk erkek konuşurlara yakın sesletmekte ancak /ç/, /d/, /k/ ünsüzlerinin hece başı olarak bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde ana dil erkek konuşurlarından farklı seslendirilmektedir. Buna göre, /o/ ünlüsü hece başı /l/, /s/, /y/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Boşnak erkek konuşurları tarafından doğru sesletilirken hece başı /ç/, /d/, /k/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde doğru sesletilememektedir.
- Boşnak erkek konuşurları /ö/ ünlüsünü, hece başı /g/ ünsüzünün bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Türk erkek konuşurlara yakın sesletmekte ancak /k/, /z/ ünsüzlerinin hece başı olarak bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde ana dil erkek konuşurlarından farklı seslendirilmektedir. Buna göre, /ö/ ünlüsü hece başı /g/ ünsüzünün bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Boşnak erkek konuşurları tarafından doğru sesletilirken hece başı /k/, /z/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde doğru sesletilememektedir.
- Boşnak erkek konuşurları /u/ ünlüsünü, hece başı /b/, /d/, /k/, /l/, /m/, /n/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Türk erkek konuşurlara yakın sesletmekte ancak /ç/, /r/, /t/ ünsüzlerinin hece başı olarak bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde ana dil erkek konuşurlarından farklı seslendirilmektedir. Buna göre, /u/ ünlüsü hece başı /b/, /d/, /k/, /l/, /m/, /n/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde Boşnak erkek konuşurları tarafından doğru sesletilirken hece başı /ç/, /r/, /t/ ünsüzlerinin bulunduğu ünsüz birlikteliklerinde doğru sesletilememektedir.
- Boşnak erkek konuşurları /ü/ ünlüsünü ünsüz birlikteliklerinin tümünde Türk erkek konuşurlardan farklı sesletmektedir. Buna göre, /ü/ ünlüsü ünsüz birlikteliklerinin tümünde Boşnak erkek konuşurları tarafından doğru sesletilmemektedir.

6.1.5. Ana dili Boşnakça olan öğrenciler Türkçe cümlelerde hangi sözcük üzerinde vurgu yapmaktadır? Aynı cümleyi oluşturan her bir sözcükte vurgu hangi hecededir?

- Ana dili Boşnakça olan öğrenciler Türkçe cümlelerdeki vurguyu çoğunlukla ilk sözcük üzerinde gerçekleştirmiştir. Boşnak konuşurlar tarafından seslendirilen kimi Türkçe cümlelerde ise orta sözcükler vurgulanırken kimi cümlelerde yüklem vurgulanmıştır.
- Ana dili Boşnakça olan öğrenciler isim soylu Türkçe sözcüklerdeki vurguyu çoğunlukla ilk hece üzerinde gerçekleştirirken fiil çekimli Türkçe sözcüklerdeki vurgu çoğunlukla son hece üzerindedir.

6.2. Tartışma

Konuşma becerisinin alt dallarından biri olan sesletim, hedef dildeki iletişimi yönlendirmesi bakımından dikkat çekici bir etmendir. Dil öğretim kurumlarına yol gösterici nitelikte hazırlanan Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde yer alan sesletim yeterliliğiyle ilgili kazanımlara göre, sözcüklerin doğru sesletimi dil öğrenim sürecinin gelişimini, hedef dildeki anlaşılabilirliği ve akıcılığı olumlu yönde etkileyen unsurlardandır. Hedef dildeki sözcüklerin doğru sesletimi tüm yabancı dil öğretim programlarında olduğu gibi yabancılara Türkçe öğretiminde de üzerinde özenle durulması gereken konulardan biridir. Bunun için yabancılara Türkçe öğretilirken, sözcüklerin doğru sesletimi ve anlamı etkileyen vurgu düşümleri gibi sesletim yeterliliklerinin göz önüne alındığı çalışmalara ihtiyaç vardır. Gerçekleştirilen bu çalışmada, yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan okuma metinlerinin Türkçenin sesletim edinimine etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. 15-20 yaş aralığında ana dili Boşnakça olan ve temel seviyede Türkçe öğrenen katılımcıların okuma metinlerdeki ünlü üretimlerini, cümle ve sözcük vurgularını sesbilgisel çevrede nasıl gerçekleştirdiklerine dair sorulara cevap aranmıştır. Buna göre, A1 ve A2 seviyelerinde Türkçe konuşma becerisine sahip Boşnakça konuşurların ünlü üretimleri ünsüz birliktelikleriyle incelendiğinde; /a/ ünlüsünün özellikle erkek konuşurlardaki kullanımında ötümsüz çevresi içerisinde daha başarılı sesletildiği, /ba/, /maz/ gibi ötümlü ses çevresindeki hece birliklerinde bu ünlünün daha önde eklemlediği görülmektedir. Yine /e/ ünlüsü için de benzer bir durum söz konusudur. Özellikle Boşnak erkek konuşurlar /e/ sesini ötümsüz çevresi içerisinde daha başarılı sesletmekte; /beş/, /ce/, /le/ gibi ötümlü ses çevresindeki hece birliklerindeki /e/ ünlüsünü daha geride eklemektedir. Diğer taraftan her iki cinsiyete

mensup Boşnak konuşurlar /i/ ünlüsünü Türkçe sesletime uygun sesletmekte ancak /ı/ ünlüsünü seslendirmekte çoğu kez sorun yaşamaktadır. Buna göre, /ı/ ünlüsü ötümlü sesler çevresinde daha geride eklenilerek /i/ ünlüsüne yakın sesletilirken ötümsüz ünsüz ses çevresi içerisinde Türkçe sesletime yakın biçimde seslendirilmektedir. /o/ ve /u/ ünlüleri incelendiğinde; Boşnak konuşurlar tarafından ötümlü ses çevresi olan /do/, /ro/, /du/, /ru/ gibi birliklerde ve ötümsüz ses çevresi olan /çok/, /ko/, /şo/, /çuk/, /tut/ gibi hece birliklerinde geride bir noktada eklenildiği görülmektedir. Boşnak alfabesinde bulunmayan Türkçe /ö/ sesi ise katılımcıların tümü tarafından /o/ ünlüsüne yakın bir sesletimle oluşturulurken yine /ü/ sesinin Boşnakçada bulunmayışı sebebiyle bu ünlünün bulunduğu sözcüklerin sesletiminin sorunlu olduğu görülmüştür. Bu tespitlere göre, Boşnak kadın ve erkek konuşurları /a/, /e/, /i/, /o/ ve /u/ ünlülerini kolayca sesletirken /ö/, /ü/ ve /ı/ ünlülerini sesletmekte sorun yaşamaktadır. Üstelik /ö/ ve /ü/ ünlüleri sesletim bakımından en zor oluşturulan ünlüdür. Bu durum, /ö/ ve /ü/ ünlülerinin Türkçede olup Boşnakçada bulunmayan sesbirimler olmasından kaynaklıdır. /ı/ ünlüsünün çoğu kez /i/ ünlüsü gibi seslendirilerek hatalı sesletilmesinin nedeni ise yine Türkçedeki /ı/ ünlüsünün Boşnak alfabesinde bulunmuyor olmasıdır. Bununla birlikte Türkçedeki /ç/ ünsüzünün Boşnakçadaki /č/ ve /ć/ seslerine; /c/ ünsüzünün Boşnakçadaki /đ/ ve /dž/ seslerine ve /ş/ ünsüzünün Boşnakçadaki /š/ ünsüzüne karşılık gelmesine karşın Türkçe okuma etkinlikleri sırasında Boşnak öğrencilerin tarafından yaşanan herhangi bir okuma güçlüğü ile karşılaşılmağıdır. Diğer taraftan, Türkçe cümle vurgusu genel olarak yüklemden önceki sözcük üzerindeyken Boşnak öğrenciler Türkçe cümlelerdeki vurguyu çoğunlukla ilk sözcük üzerinde gerçekleştirmiştir. Yine benzer olarak Türkçede isim soylu sözcüklerin genel olarak son heceleri vurgulanırken ana dili Boşnakça olan öğrenciler isim soylu Türkçe sözcüklerde çoğunlukla ilk heceyi vurgulamıştır. Fiil çekimli Türkçe sözcüklerdeki vurgu ise ana dil konuşurlarına benzer nitelikte fiilin son hecesi olan kip ekinin üzerindedir.

Özetle çalışma, Türkçe ve Boşnakça arasındaki sesbirimsel ve parçalarüstü farklılıkların Türkçe sesletim sorunlarının temelini oluşturduğunu; Boşnak konuşurların ana dil Boşnakça etkisiyle kazandıkları sesletim alışkanlıklarını aktarım yaparak Türkçe sesletim becerilerine yansıttığını ortaya koymuştur. Çangal ve Hattatioğlu'na göre öğrencilerin bu aktarımı, zaman zaman da olsa A1 düzeyinden başlayarak B2 düzeyine kadar kendisini göstermektedir (2016: 85). Araştırmamızdan elde edilen sonuçlar neticesinde, öğrencilerin sesbilgisel çevrede parçalı ve parçalarüstü Türkçe birimleri tanımalarının öğrenim süreci boyunca en sık karşılaştığı materyallerden biri olan okuma metinleri ile mümkün olduğu görülmektedir.

Okuma metnlerinin Türkçeye özgü sesbirimsel varlıkları, öğrencilerin sesletim edinimleri için metinleri oluşturan unsurlar arasındaki anlam bütünlüğü kadar dikkate değer bir öneme sahiptir. Sesbilgisel çevrede parçalı ve parçalarüstü Türkçe birimlerle ilk kez karşılaşacak olan A1 ve A2 seviyesinden itibaren /ı/, /ö/, /ü/ gibi Türkçeye özgü söz konusu sesbirimlerin sıklıkla bulunduğu okuma metnlerinin Türkçe sesletim ediniminin kazandırılması için faydalı olacağı görülmektedir. Öyle ki /ı/, /ö/, /ü/ gibi Türkçe sesbirimlerin okuma metnilerindeki farklı sözcüklerde sıklıkla örneklendirilmesi, söz konusu sesbirimin sesletim özelliklerinin öğrenim sürecinin henüz başından itibaren kavranmasına; öğrenmenin etkili ve kalıcı olmasına olanak sağlayacaktır. Aksi takdirde, A1 ve A2 seviyelerindeki okuma metnilerinde Türkçe sesbirimlerle (özellikle /ı/, /ö/, /ü/ ünsüzleri) devamlı karşılaşmayan yabancı öğrenciler, ana dildeki mevcut sesletim alışkanlıklarını ilerleyen düzeylere aktarmaya devam edeceklerdir. Yanlış kazanılan bu Türkçe sesletim alışkanlıkları ise öğrenciler için ilerleyen süreçlerde telafisi daha güç sonuçlar doğuracaktır.

6.3. Öneriler

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin sonuçları göz önünde bulundurulduğunda, Türkçe öğrenen temel seviyedeki Boşnak öğrencilerin okuma metnilerindeki Türkçeye özgü sesbirimleri hatalı seslettikleri belirlenmiştir. Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin sıklıkla karşılaştığı sesletim problemlerinin mümkün olduğunca çözüme ulaştırılması adına okuma metnilerine, ders programlarına, okutmanlara ve yapılacak çalışmalara yönelik faydalı olabileceği düşünülen öneriler şunlardır:

- Yabancı dil olarak Türkçe öğrenim sürecinde sıklıkla karşılaşılan durumlardan biri yabancı öğrencilerin Türkçeye özgü sesbirimlerin sesletimini mevcut sesletim alışkanlıkları ile seslendirme yatkınlıklarıdır. Bunun için sesletim becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi önemlidir.
- Ana dilden yapılacak olumsuz aktarımın önüne geçilmesi için yabancı öğrencilerin ilk kez karşılaşacakları Türkçe sesbilgisel çevredeki farklılıkların ortaya çıkarılması gerekir. Böylece öğrencilerin mevcut sesletim alışkanlıklarının Türkçedeki parçalı ve parçalarüstü birimlere olan yansımaları belirlenebilir. Türkçenin sesletiminde güçlüklerle yol açabilecek söz konusu farklılıkların belirlenmesi ise öğrenimi daha verimli kılacak bir farkındalık oluşturacaktır.

- Türkçe, zengin bir sesbirimsel varlığa sahip olduğundan Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin bu sesbirimleri yerinde ve doğru eklemleyebilmelerine yönelik kullanılabilir öğretim materyallerinden biri kuşkusuz okuma metinleridir. Ana dilindeki sesbirimsel varlıkların Türkçe ile farklılık gösterebileceği ve öğrencilerin sesletim sırasında güçlüklerle karşılaşabileceği olasılığı göz önünde bulundurularak tespit edilen Türkçe sesbirimlerin okuma metinlerinde temel seviyeden itibaren sunulması, öğrencilerin Türkçe sesletim edinimlerinin iyileştirilmesine katkı sağlayacaktır. Üstelik öğrencilerin günlük hayatıyla ilişkilendirilebilecek sesletim ihtiyaçlarına yönelik bir planlamayla hazırlanacak olan okuma metinleri, yalnızca Türkçe sesletim özelliklerinin kavranmasına yardımcı olmakla kalmayıp Türkçe iletişim kurma becerilerinde de öğrencilere yetkinlik kazandıracaktır.
- Yabancılara Türkçe öğretimi sırasında kullanılacak olan okuma metinlerindeki sesbirimsel varlık öğrencilerin dil gelişim seviyelerine uygun olmalıdır. Bunun için öğrenciler temel düzeyden itibaren Türkçe sesbirimlerle sıklıkla karşılaşabileceği metinler ile buluşturulmalıdır.
- Temel seviyede Türkçe sesbirimlerin sıklıkla kullanıldığı okuma metinleri ders esnasında sesli okutulmalı, okuma sırasında karşılaşılan sesletim hatalarında öğrencilerin çoğu kez hatalarını fark etmeleri ve düzeltmeleri için öğrencilere gerekli imkân tanınmalıdır.
- Yabancı öğrencilerin gerçekleştirilen sesletim çalışmaları yalnızca okuma metinleriyle sınırlandırılmamalı; öğrenciler Türkçe sesbirimleri yerinde eklemleyebilmeleri için sesletim alıştırmaları yapmaları için teşvik edilmelidir.
- Öğrencilerin Türkçe konuşma becerilerinin yerinde ve doğru seslendirilen sözcüklerle olan ilişkisi göz önüne alındığında, sesletiminde güçlük çekilen sesbirimlerin eklemlediği sırada ağzın ve gırtlığın aldığı şekil okutmanlar tarafından öğrencilere gösterilmeli ve öğrencilerden ilgili sesbirimi benzer biçimde tekrar seslendirmeleri istenmelidir.
- Okutmanlar, özellikle A1 ve A2 düzeyindeki derslerde daha yavaş ve kısa konuşmalar yapmalı, Türkçeye özgü sesbirimlerin bulunduğu hece birliklerini daha vurgulu seslendirerek öğrencilerin dikkatini ilgili sesbirimlere yönlendirmelidir.
- Türkçe öğrenen hedef kitlenin Türkçe gibi Latin alfabesi kullanıyor olması öğrencilerin Türkçedeki sesbirimlerin tümünü tanıyor olması anlamına gelmemektedir. Bu nedenle hedef kitlenin ana dil ile farklılık gösteren Türkçe

- sesbirimler ile bu sesbirimlerin sesbilgisel çevrede ünsüz birlikteliklerindeki sesletim özellikleri öğrencilere kavratılmalıdır.
- Öğrencilerin sesbilgisel hafızalarında mevcut olmayan ve Türkçede ilk kez karşılaşacakları parçalı ve parçalarüstü birimler, temel seviyeden B2 düzeyinin sonuna kadar dil becerilerin tümünde aynı sıklıkla verilmelidir. Özellikle sesbirimsel farklılıkların fazla olduğu ana dile sahip yabancı öğrencilerin yaşayabilecekleri sesletim sorunlarının mümkün olduğu kadar çözüme ulaştırılması için gerekli önlemler alınarak ek çalışmalar hazırlanmalıdır.
  - Doğru sesletim tüm becerilerle olduğu gibi dinleme becerisi ile de yakından ilintilidir. Bu bağlamda, sesletim çalışmaları Türkçe sesbirimlerin yerinde ve başarıyla seslendirildiği şarkı, ses kaydı gibi işitsel materyallerle desteklenmeli; öğrencilerin dinledikleri sesleri benzer şekilde sesletmeye çalıştıkları etkinlikler düzenlenmelidir.
  - Avrupa Ortak Başvuru Metni'ndeki konuşma becerisine dair sesletim kazanımları göz önünde alındığında, öğrencilerin sesletim yeterliliklerin daha ön planda tutulduğu ortak bir Türkçe öğretimi programı oluşturulmalıdır.
  - Öğrenci sesletimi güç bir sözcüğü başarıyla seslendirildiğinde teşvik edici sözler ile ödüllendirilmelidir. Bu davranış, öğrencinin derse olan motivasyonunu artıracaktır.
  - Gerek öğrencilerle olan doğrudan sesletim çalışmaları gerekse literatüre kazandırılması için hazırlanacak olan sesletim temelli bilimsel araştırmalar için Türkçe Öğretim Merkezlerine fonetik laboratuvarları kurulmalıdır. Böylece öğrenciler ana dil ile Türkçedeki sesbirimlerin sesletim özelliklerini karşılaştırma fırsatı elde ederken araştırmacılar sesletim çalışmalarını daha uygun bir ortamda gerçekleştirebilecektir.
  - İlgili alanyazındaki yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan okuma metinlerinin incelendiği çalışmalarda, okuma metinleri sıklıkla içerik analizi gibi bağlamlar çerçevesinde ele alınmıştır. Literatürde, okuma metinlerinin yabancı öğrencilerin Türkçe sesletim edinimine olan etkisinin tartışıldığı herhangi bir araştırma ile karşılaşılmamıştır. Araştırmamız, 15-20 yaş aralığındaki 40 Boşnak öğrenci ile sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla çeşitli değişkenlerin Türkçenin sesletim edinimine olan etkisinin incelendiği ya da yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin parçalı veya parçalarüstü Türkçe birimleri üretimlerinin belirlendiği daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Abdullah, İ. O. (2018). Bağdat üniversitesi diller fakültesi Türk dilli bölümünde eğitim gören öğrencilerin karşılaştığı zorlukların biri “sesli harflerin telaffuzu”.
- Ak, S. (2012). Pronunciation Awareness Training As An Aid To Development EFL Learners' Listening Comprehension Skills. *Doktora Tezi, (yayımlanmamış). Bilkent Üniversitesi.*
- Akçataş, A. (2007). Süre açısından Türkiye Türkçesinin sesleri üzerine bir değerlendirme. *Electronic Turkish Studies, 2 (3).*
- Akkaya, A. ve Gün M. (2016). Araplara Türkçe öğretiminde karşılaşılan sorunlar: Ürdün örneği. *Electronic Turkish Studies, 11 (19).*
- Al Hosni ve S. (2014). Speaking difficulties encountered by young EFL learners. *International Journal on Studies in English Language and Literature (IJSELL), 2 (6), 22-30.*
- Alshirah, M. (2013). Arap Kökenli Öğrencilerin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Karşılaştıkları Zorluklar ve Çözüm Önerileri. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*
- Arak, H. (2006). İkinci yabancı dil olarak Almanca'nın öğrenilmesinde İngilizcenin ve karşılaştırmalı dilbilgisinin rolü. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (21), 205-216.*
- Arı, G. (2018). Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı. *Konuşma Eğitimi*, Ed.; Durmuş, M. ve Okur, A.; Grafiker Yayınları, Ankara. s. 277-293.
- Arslan, M. (2014). The effects of structural features of learning Turkish language as a foreign language from learners' perspective: Bosnia and Herzegovina case. *Eğitim ve Bilim, 39 (174).*
- Aslım Yetiş, V. (2013). Sesletim ve Cep Yayınları: Fransızca Öğrencileriyle Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28 (3), 15-29.*
- Arzu, F. Z. (2006). İlköğretim Öğrencilerinin Okuma Becerilerinin Ölçümü ve Değerlendirilmesi. *Tamamlanmış Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış) Muğla Üniversitesi.*
- Aydın, T. (2007). Arapça ve Türkçede Cümle Yapısı, Yabancılar Arapça Cümle Öğretimi-Karşıtsal Çözümleme. *Doktora Tezi, (yayımlanmamış). Ankara Gazi Üniversitesi.*
- Aydın, T. (2010). Arapça ve Türkçede sesler-karşıtsal çözümleme. *Ekev Akademi Dergisi Yıl, 14.*
- Balcı, M. (2017). Uygulamalı Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi El Kitabı I. Cilt. *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Temel Kavramlar*, Ed.; Develi, H., Yıldız, C., Balcı, M., Gültekin, İ. ve Melanlıoğlu, D.; Kesit Yayınları, İstanbul, s. 13-42.
- Balcı, A. (2021). *Sosyal Bilimlerde Araştırma. Yöntem, Teknik ve İlkeler*. 15. basım, Pegem Akademi Yayınları: Ankara, 397 s.

- Başaran, M., ve Erdem, İ. (2009). Öğretmen adaylarının güzel konuşma becerisi ile ilgili görüşleri üzerine bir araştırma. *Kastamonu eğitim dergisi*, 17 (3), 743-754.
- Bayrak, A. (2013). Aussprachliche Interferenzen der Studenten bei der DaF-Lehrerausbildung. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (14), 81-91.
- Beydili Kaya, E. (2019). Suriyelilerin Türkçe öğrenirken yaşadıkları dil sorunları. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 2 (1), 73-92.
- Biçer, N. (2017). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ana dilinin etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 12 (14).
- Bosnalı, S. ve Topaloğlu, Y. (2018). Fransızca Tanımlık Ulamının Yanlış Çözümlemesi Yöntemiyle Karşıtsal Bir İncelemesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22 (2), 1203-1222.
- Boylu, E. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen temel seviyedeki İranlı öğrencilerin yazma problemleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 6 (2), 335-349.
- Boylu, E. ve Çangal, Ö. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Bosna Hersekli öğrencilerin konuşma kaygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4 (1), 349-368.
- Bölükbaş, F. (2011). Arap öğrencilerin Türkçe yazılı anlatım becerilerinin değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 6 (3).
- Büyükikiz, K. K., ve Hasırcı, S. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin yazılı anlatımlarının yanlış çözümleme yaklaşımına göre değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1 (4), 51-62.
- Cantürk, M. (2007). Arapça ve Türkçe Ad Tamlamalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi Karşıtsal Çözümleme. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Gazi Üniversitesi, Ankara.*
- Çangal, Ö. ve Hattatioğlu, A. (2016). Türkçenin Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem ve Uygulamalar. *Bosna-Hersek'te Türkçe Öğretimi, Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri*. Ed.; Develi, H. vd; Kültür Sanat Basımevi, İstanbul, s. 71-112.
- Coşkun, V. (2001). Standart Türkçedeki ünlüler ve ünsüzler. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (4).
- Coşkun, V. (2010). *Türkçenin Sesbilgisi*. 2. basım, IQ Kültür Sanat Yayınları: İstanbul, 285 s.
- Coşkun, V. (2015). Türkçenin Çağdaş Sorunları. *Türkçenin yabancı dil olarak sesletim sorunu*. Ed.; Gülsevin, G. ve Boz, E.; Gazi Kitabevi, Ankara, s. 63-75.
- Çelebi, S. ve Kibar Furtun, M. H. (2014). Yabancılarla Türkçe öğretiminde eşadlı sözcüklerin doğru sesletiminde parçalarüstü birimlerin görünür hâle getirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 9 (9).
- Çerçi, A. (2014). Telaffuz vurgu ve tonlama konularının dinleme destekli öğretimi. *Electronic Turkish Studies*, 9 (3).

- Çetin, D. (2008). Türkçe Eğitimi Bölümü Mezunu Öğrenciler ile Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sesli Okuma Becerilerinin Parçalarüstü Birimler Açısından Karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış) Muğla Üniversitesi, Muğla.*
- Çetinkaya, G., & Hamzadayı, e. (2014). Sesbirimsel metin diktesi uygulamalarının a2 düzeyindeki öğrencilerin yazma becerileri üzerindeki etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 13 (49), 1-15.*
- Dalby, J., ve Kewley-Port, D. (1999). Explicit pronunciation training using automatic speech recognition technology. *CALICO Journal, 425-445.*
- Darcy, I. (2018). Powerful and effective pronunciation instruction: How can we achieve it?. *CATESOL Journal, 30 (1), 13-45.*
- Demir, N. (2019). *Türkçe Ses ve Biçim Bilgisi*. 1. basım, Altınordu Yayınları, Ordu, 285 s.
- Demir, T., ve Güleç, İ. (2015). ABD uyruklu öğrencilerin A1 düzeyinde Türkçe ünlü sesletiminde karşılaştıkları ortak sorunlar, Koç Üniversitesi örneği. *IV. Sakarya'da Eğitim Araştırmaları Kongresi. Sakarya, December, 14, 120-133.*
- Demircan, Ö. (2015). *Türkçenin Sedizimi*. 5. basım, DR Yayınları: İstanbul, 196 s.
- Demirci, R. (2019). Alfabe Farklılıklarının Yabancılara Türkçe Öğretimindeki Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.*
- Demirel, Ö. (2020). *Yabancı Dil Öğretimi*. 11. basım, Pegem Akademi Yayınları: Ankara, 196 s.
- Doğru, E. (2018). Yazma becerisi çerçevesinde Arapça öğrenen Türk öğrencilerin yaptıkları dil hataları: sebepler ve çözüm önerileri. *Eskiyeni, (36), 89-98.*
- Doğan, C. (2007). Arap öğrencilere Türkçe sesbilgisi öğretimi. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi, 7 (2), 233-250.*
- Durak, E. (2006). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Bağlamında Avrupa Ortak Dil Kriterleri Sorunsalı. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.*
- Durmuş, M. (2013). *Yabancılara Türkçe Öğretimi*. 2. basım, Grafiker Yayınları. Ankara, 293 s.
- Eker, S. (2010). Ünlülerin temel özellikleri üzerine birkaç not. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 5 (4).*
- Eker, S. (2017). *Çağdaş Türk Dili*. 11. basım, Grafiker Yayınları: Ankara, 480 s.
- Erdaş Keşmer, Ö. (2019). Sesletim çerçevesinde Birinci yabancı Dil İngilizcenin İkinci yabancı Dil Fransızca üzerindeki Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Marmara Üniversitesi, İstanbul.*
- Erdem, M. D., Şengül, M., Gün, M., ve Büyükaslan, A. (2015). Tekerleme alıştırmalarına dayalı etkinliklerin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen Suriyeli Arapların konuşma becerilerine etkisi. *Route Educational and Social Science Journal, 2 (2), 1-11.*

- Erdem Nas, G. (2020a). Türkçenin sesletiminin yabancılara öğretimi üzerine notlar. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (67), 703-714.
- Erdem Nas, G. (2020b). Türkçede tek seslemlilerdeki seslerin süre özellikleri. *Prozodi (Bürün Bilimi) VE*, 67.
- Erdem Nas, G. (2020c). Ünlüler ile ilgili kuramlar çerçevesinde Türkçedeki ünlüler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö7), 237-252.
- Erdem Nas G. ve Yalçınkaya S. (2021). “Endonezya dili konuşurlarının Türkçe ünlü üretimi (bir R dili uygulaması)”. *International Journal of Interdisciplinary Language [JILS] Studies*, (2), 1-24.
- Ergenç, İ. ve Uzun, İ. P. (2020). *Türkçenin Ses Dizgesi*. 2. basım, Seçkin Yayınları. Ankara, 303 s.
- Erten Dalak, H. ve Mercan, Ö. (2017). Suudi öğrenenlerin Arapçada olmayıp Türkçede olan ünsüz seslerde yaptığı telaffuz hatalarının analizi. *Kafkas Üniversitesi Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 10-18.
- Evren, G. F. (2013). Programlı bir ses eğitimi kapsamında dil-konuşma ögesi. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 2 (5), 50.
- Evren, Z. (2018). Tekerleme Öğretiminin Anadolu Liselerinde Almancayı İkinci Yabancı Dil Olarak Öğrenen Öğrencilerin Almanca Sesletim Becerilerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Fathi, A. A. (2016). Iraklı Öğrencilerin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreniminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Yüksek Lisans Tezi*, (yayımlanmamış). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gir, M. (2019). Türkçenin Erken Yaşta Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Dil Becerileri Bağlamında İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, (yayımlanmamış). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Göçer, A. (2009). Türkiye’de Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen lise öğrencilerinin hedef dile karşı tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 4 (8).
- Gök, İ. (2015). Avrupa Diller Öğretimi Ortak Çerçeve Metni’ne Göre Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerde Karşılaşılan Ses Olayları. *Yüksek Lisans Tezi*, (yayımlanmamış). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Güler, E. ve Hengirmen, M. (2005). *Sesbilim ve Diksiyon*. 1. basım, Engin Yayınları: Ankara, 205 s.
- Gürler, İ. (2013). Effects Of Using Dramatic Text On Developing Self-Confidence And Pronunciation In The Speaking Course Of 9th Grade EFL Students. *Yüksek Lisans*, (yayımlanmamış). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Hattatioğlu, A. (2019). Türkçe, İngilizce ve Almanca Yabancı Dil Öğretimi Kitaplarının Konuşma Etkinlikleri Bakımından Karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi*, (yayımlanmamış). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Hişmanoglu, M. (2009). The pronunciation of the inter-dental sounds of English: an articulation problem for Turkish learners of English and solutions. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 1697-1703.
- Hoşca, F. (2020). Sudan'da Türkçe öğretiminde karşılaşılan zorluklar. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 3 (1), 77-87.
- Işık, P. ve Işık, Ö, F. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen Çinli öğrencilerde alfabe sorunu: zhejiang uluslararası çalışmalar üniversitesi örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi*, 5 (1), 1-12.
- İbragiç, İ. (2017). Bosna Hersek'te İlköğretimde Yabancı Dil Olarak Türkçe A Düzeyinde Yazma Sorunları. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.*
- İlgün, K. (2015). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde telaffuz becerisini geliştirmeye yönelik tekerleme ve ninnilerin kullanımı. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Gazi Üniversitesi, Ankara.*
- İskender, M, E. (2019). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Çoklu Ortam Materyalleri ile Desteklenmiş Halk Anlatılarının Kültür Öğrenimi ve Dil Becerileri Gelişimi Üzerindeki Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.*
- İşcan, A. ve Karagöz, B. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma becerisi kazandırmada filmlerin kullanımı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (4), 1265-1278.
- İşler, E. (2002). Karşıtsal çözümleme ve Arapça öğretimi.
- Kalın Salı, M (2018). Yunan Öğrencilerin Yabancı Dil Olarak Türkçeyi Öğrenirken Karşılaştıkları Zorluklar. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.*
- Kalkan, E. (2017). Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Kapsamında Türkiye’de Yabancı Dil Öğretmeni Yetiştirme Politikaları. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.*
- Kara, M. (2011). Avrupa dilleri öğretimi ortak çerçeve metni doğrultusunda Türkçe öğrenen yabancılar A1-A2 seviyesinde Türkçe öğretim programı örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 3 (3), 157-195.
- Kara, M. (2013). Zenica üniversitesi Türkoloji bölümündeki Boşnak öğrencilerin Türkçe metin okumadaki sorunları. *Electronic Turkish Studies*, 8(4).
- Karaağaç, G. (2018). *Türkçenin Sesbilgisi*. 2. basım, Kesit Yayınları: İstanbul, 232 s.
- Karaçoban, E., Kayhan, S. ve Kayhan, M. (2016). Türkçenin Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem ve Uygulamalar. *Arnavutluk'ta Türkçe Öğretimi, Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri (Tiran Örneği)*. Ed.; Develi, H. vd; Kültür Sanat Basımevi, İstanbul, s. 43-70.

- Karaman, F. (2019). Almanca öğretmen adaylarının Almanca dinleme ve konuşma becerilerine ilişkin metaforik algıları. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 500-523.
- Karazeybek, A. (2016). Türkçenin Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem ve Uygulamalar. *Arnavutluk'ta Türkçe Öğretimi, Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri* (İşkodra Örneği). Ed.; Develi, H. vd; Kültür Sanat Basımevi, İstanbul, s. 11-42.
- Kaya, M. (2004). Üniversite öğrencilerinin Türkçede yanlış ünlü sesletimleri. *HAYEF Journal of Education*, 1 (1).
- Keser, S. (2018). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Konuşma Becerisini Geliştirmede Karşılaşılan Güçlükler. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.*
- Kılıç, M. A. (2018). Türkçedeki burun ünsüzlerinin akustik özellikleri. *Electronic Turkish Studies*, 13 (12).
- Kocabaş, Ö. (2017). Hazırlıksız Konuşma Becerisinin B1 Seviyesinde Kazandırılmasına Yönelik Yaratıcı Drama Temelli Bir Süreç Önerisi. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Gazi Üniversitesi, Ankara.*
- Köse, D. (2015). Taiwanese and German undergraduate students pronunciation errors towards learning Turkish as a foreign language. *外國語文研究*, (22), 75-95.
- Kurt, B. ve Demir, N. (2016). Gagauz Öğrencilerin Türkiye Türkçesi Konuşma Becerisinin Değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14 (2), 69-88.
- Kurt, M. (2018). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi. *Türkiye Türkçesinin Türk Dillilere Öğretiminde Karşılaşılan Olumlu ve Olumsuz Transferler*, Ed.; Şahin, A; Pegem Akademi, Ankara, s. 302-308.
- Kurt, F. (2019). The Attitudes Of Foreign Language Learners Towards Concept Based Inductive Methodology For Teaching Phonemes. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.*
- Kurudayıoğlu, M., ve Sapmaz, S. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe konuşma öğretimine dair öğretmen bilişleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 8 (3), 85-102.
- Küçükmehtemoğlu, Ö. (2018). Afganistanlı öğrencilerin Türkiye Türkçesindeki ünlüleri yazarken, telaffuz ederken yaptıkları hatalar ve çözüm önerileri. *Electronic Turkish Studies*, 13 (11).
- Lanpher, F. N. K. (2013). Phonics, phonology and phonetics of English language for foreign language learners. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (19), 0-0.
- MEB (2013). Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni.
- Musa, B. (2014). Rus dilli öğrencilerin Türkçe öğrenimi sırasında yaptıkları söz dizimsel yanlışlıklar. *3rd International Conference On Language And Literature "Turkish in Europa" Tirana/Albania.*
- Nurlu, M., ve Özkan, N. (2016). Türkiye Türkçesi öğrenen Türkmenlerde görülen sesli okuma yanlışları ve çözüm önerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (34) 13.

- Oflaz, A. ve Bolat, H. (2012). Almanca öğreniminde ana dili ve İngilizce kaynaklı girişim hataları. *Turkish Studies (Elektronik)*, 7 (1), 1635-1651.
- Oktay, Z. (2017). Halk eğitim merkezlerinde Araplara Türkçe konuşma öğretiminde yöntem ve teknikler: Ankara Keçiören halk eğitim merkezi örnekleme. *Electronic Turkish Studies*, 12 (34).
- Orhan, S. (2010). Altı Şapkalı Düşünme Tekniğinin İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Konuşma Becerilerini Geliştirmesine Etkisi. *Doktora Tezi, (yayımlanmamış)*. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Öksüz, G. (2014). Rus dili öğretiminde karşılaşılan ana dil kaynaklı girişim hataları. *Electronic Turkish Studies*, 9(6).
- Özdemir, S., Ruşid, F., Çevik, A. İ., Yerlikaya, E. ve Ali, M. (2016). Türkçenin Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem ve Uygulamalar. *Makedonya'da Türkçe Öğretimi, Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri*. Ed.; Develi, H. vd; Kültür Sanat Basımevi, İstanbul, s. 211-258.
- Özdemir, V., Yazıcı, M. H. ve Şiha, M. (2016). Türkçenin Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem ve Uygulamalar. *Mısır'da Türkçe Öğretimi, Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri (İskenderiye Örneği)*. Ed.; Develi, H. vd; Kültür Sanat Basımevi, İstanbul, s. 259-296.
- Özgen, M. ve Koşaner, Ö. (2019). *Dünya Dillerinden Örneklerle Dilbilimsel Tipoloji*. 4. basım, Pegem Akademi Yayınları: Ankara, 245 s.
- Özyürek, R. (2009). Türk devlet ve topluluklarından Türkiye üniversitelerine gelen Türk soylu yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenimlerinde karşılaştıkları sorunlar. *Electronic Turkish Studies*, 4 (3).
- Özkan, N. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Ara Düzeyde (B1-B2) Diksiyon Eğitiminin Sesli Okuma Üzerindeki Etkisi. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış)*. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özmen, C., Güven, E., ve Dürer, Z. S. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde konuşma becerisi: sesletime yönelik bir uygulama ve etkinlik önerisi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 12(28), 593-634.
- Pekacar, Ç., ve Dilek, F. G. (2009). Uluslararası fonetik alfabe-1. *Dil Araştırmaları* (4), 135-150.
- Rezaei, N., ve Salehi, A. (2006). An introduction to speech sciences (acoustic analysis of speech). *Iranian Rehabilitation Journal*, 4 (1), 5-14.
- Saday, A. (2007). İlköğretimde Aktif Öğrenme Kuralı Destekli İngilizce Öğretim Yöntemiyle İngilizce Konuşma Becerisinin Geliştirilmesine İlişkin Bir Araştırma. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış)*. Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Sağlam, Ö., ve Doğan, Y. (2013). 7. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (24), 43-56.
- Saka, Z. (2015). *The Effectiveness of Audiobooks On Pronunciation Skills Of EFL Learners At Different Proficiency Levels*. Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Bilkent Üniversitesi. Ankara.

- Sarıbülbül, E. (2016). Fransızca Ders Kitabında Yer Alan Görevlerin Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni ve Eylem Odaklı Yaklaşımına Göre İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Gazi Üniversitesi, Ankara.*
- Sefer, A. G. A., ve Konuk, A. G. S. (2014). Yabancı dil öğretimi açısından türkçe ve ingilizcenin yapısal özelliklerinin karşılaştırılması-Bosna-Hersek örneği. *Proceedings Book*, 14.
- Seymen Koç, A. (2006). Arapça ve Türkçede Zamirler–Karşıtsal Çözümleme. *Yüksek Lisans Tezi (yayımlanmamış). Gazi Üniversitesi, Ankara.*
- Soral, G. Y. (2009). Anadilden Yabancı Dile Sözcüksel Aktarım. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Ankara Üniversitesi, Ankara.*
- Şengül, K. (2014). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde alfabe sorunu. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 3 (1), 325-339.
- Şenyiğit, Y., ve Okur, A. (2020). Yabancılar türkçe öğretiminde konuşma becerisi ve telaffuz eğitimi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 519-549.
- Şimşek, A. (2008). Bilgisayar Destekli İngilizce Telaffuz Materyalinin Tasarımı, Uygulanması Ve Değerlendirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.*
- Şimşek, P. (2018). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Ana Dil ve Dil Ailesi Etkisi*. 1. basım, Pegem Akademi Yayınları: Ankara, 257 s.
- Tekin, G. (2020). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi El Kitabı. *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sesletim Eğitimi*, Ed.; Karatay, H; Pegem Akademi, Ankara. s. 349-372.
- Tekten, B. (2020). An investigation of adult EFL learners' foreign language pronunciation anxiety and reconceptualized L2 motivational self system regarding English pronunciation in the context of a higher education institution in Turkey. *Yüksek Lisans Tezi, (yayımlanmamış). Bilkent Üniveritesi, Ankara.*
- Temizyürek, F, Erdem, İ. ve Temizkan, M. (2017). *Konuşma Eğitimi*. 7. basım, Pegem Yayınları, Ankara, 262 s.
- Tiryaki, Ş. (2014). Türkiye Türkçesi öğrenen Türkmen öğrencilerin olumsuz aktarım yanlışları. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9 (1), 181-193.
- Topaloğlu, Y. (2018). Diller arası biçimsel ve işlevsel farklılıkların rolü: öznellik kipi örnekçesi 1. *kafkas universitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (21), 113-134.
- Tosuncuoğlu, İ., ve PeacıI, D. (2019). The common european framework of reference for languages (cefr) and English preparatory programs in Turkey. *Electronic Turkish Studies*, 14 (1).
- Tunçel, H. (2013). Yabancı dil olarak Türkçe (ydt) başlangıç seviyesi öğrencilerinin yazım yanlışları. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6 (3), 731.
- Tüm, G. (2014). Çok uluslu sınıflarda yabancı dil Türkçe öğretiminde karşılaşılan sesletim sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (29-2), 255-266.

- Tüm, G. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde diktenin yeri. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 29-40.
- URL-1 (2021). <https://wstyler.ucsd.edu/praat/>, *Praat'ı Dil Araştırmaları için Kullanmak*, (06.05.2021).
- URL-2 (2021). <https://www.r-project.org/about.html>, (27.05.2021).
- URL-3 (2021). <https://www.tdk.gov.tr/tdk/kurumsal/yazim-kilavuzu>, (17.03.2021)
- Uyanık, A. ve Özdemir, M. (2015). Educational teaching of pronunciation skills with songs for foreign language German. *International Journal of Languages Education and Teaching*, 274-281.
- Yaşar, E. ve Toprak, S. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil Ailelerinin Öğrenime Etkisi 3. Uluslararası Öğrencilik Sempozyumu *Bildiriler Kitabı*. 258-281.
- Yedi İklim Türkçe A1 Ders Kitabı (2018). Başak Matbaacılık, Ankara.
- Yedi İklim Türkçe A2 Ders Kitabı (2018). Başak Matbaacılık, Ankara
- Yılmaz, O. (2015). Türkiye türkçesi öğrenen kazakistanlıların karşılaştıkları sorunlar. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (37), 257-277.
- Yörüsün, S., Kardeş, D. M. ve Erdoğan, T. (2016). Türkçenin Yabancı Dil Öğretiminde Yöntem ve Uygulamalar. *Kosova'da Türkçe Öğretimi, Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri*. Ed.; Develi, H. vd; Kültür Sanat Basımevi, İstanbul, s. 143-168.
- Yürük, N. (2020). Using Kahoot as a skill improvement technique in pronunciation. *Dil ve Dilbilimi Çalışmaları Dergisi*, 16 (1), 137-153.
- Yılmaz, İ. ve Şeref, İ. (2015). Arap öğrencilerin Türkçe okuma sesletim becerilerinin geliştirilmesinde şiirden yararlanma. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4 (3), 1213-1228.
- Yücel, E. (2016). Yabancı dil öğretiminde konuşma becerisi. Ed.; Yücel, E, Yılmaz, H. ve Öztürk, S; Çizgi Kitabevi, Konya, s. 18-26.
- Zhang, Q. M. (2009). Affecting factors of native-like pronunciation: A literature review. *Korea Education ve Research Institute*, 27 (2), 33-52.

EKLER

EK 1: “Ben Kimim?” adlı okuma metni

Merhaba. Adım Meryem. 10 yaşındayım, beşinci sınıf öğrencisiyim. İstanbul'da yaşıyorum. Babamın adı Kemal. Annemin adı Emine. Üç kardeşim var. Ağabeyim Murat 23 yaşında. O, mimar. Ablam Yaren 17 yaşında. O, lisede öğrenci. Ağabeyim Sedat 15 yaşında. O da lisede öğrenci.

EK 2: “Ailem” adlı okuma metni

EK 3: “Murat Dün Neler Yaptı?” adlı okuma metni

Murat saat 06.00’da uyandı. Kahvaltı etmedi. Saat altı buçukta spor salonuna gitti. Orada egzersiz yaptı, bisiklete bindi ama yüzmedi. Bir saat sonra eve döndü. Evde banyo yaptı ve kahvaltı etti. Saat sekiz buçukta işe gitti. Murat’ın işi çok yorucu ama o işini çok seviyor. Murat iş yerinden saat 19.00’da çıktı. Yediyi çeyrek geçe metroya bindi. Metro çok hızlı bir ulaşım aracı. Yolculuk on beş dakika sürdü. Akşam yedi buçukta eve geldi. Saat 23.00’te yatağa yattı ve uyudu.

EK 4: “Öncesi, Sonrası” adlı okuma metni

Merhaba, benim adım Ayla. Bugün yine çok erken uyandım. Önce banyo yaptım. Sonra kahvaltı ettim. Kahvaltıdan sonra evden çıktım ve işe gittim.

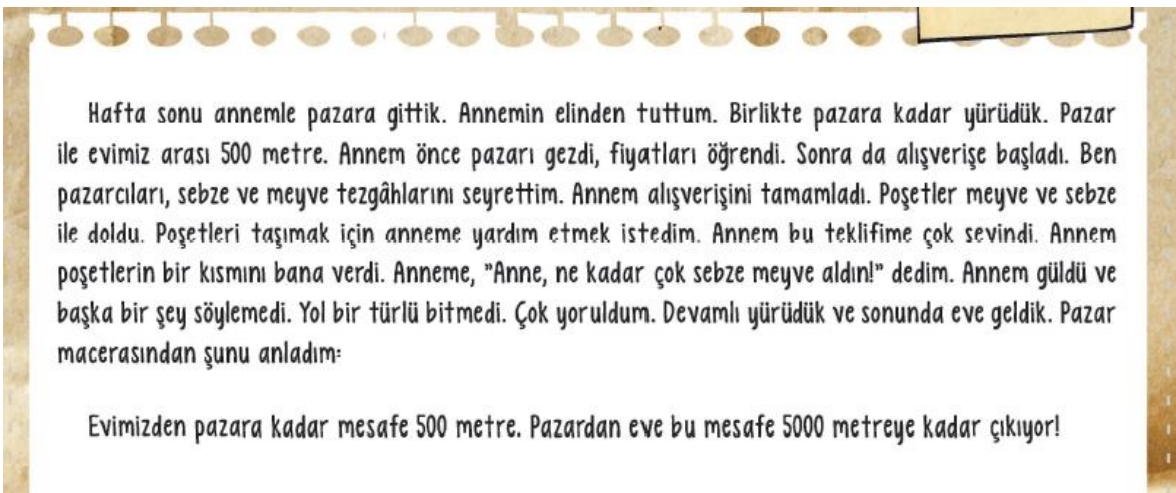
Öğleden önce raporları okudum. Öğle tatilinde Şule’yle dışarı çıktık. Kızılay’da biraz dolaştık. Daha sonra işe döndük. Öğleden sonra toplantı yaptık. İş yerinde çok çalıştım ve yoruldum. Saat beşte işten çıktım ve markete gittim.

Marketten biraz sebze ve meyve aldım. Daha sonra otobüsle eve döndüm. Evde biraz iş yaptım ve sonra yemek yedim. Saat sekizde “Muh-teşem Yüzyıl” başladı. Çok heyecanlı bir bölümdü. Diziden sonra yattım ve uyudum.

EK 5: “Sevgili Günlük” adlı okuma metni

EK 6: “Pazardan Eve Kadar” adlı okuma metni

EK 7: “Haftalık Planımız” adlı okuma metni

08 Ocak

Benim adım Derya. Bu da ev arkadaşım Deniz. Biz Yıldız Apartmanı'nda oturuyoruz. Deniz ve ben aynı üniversiteye gidiyoruz. İkimiz de Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Bölümünde okuyoruz. Biz her hafta sonu bir haftalık plan yapıyoruz. İşte bu haftaki planımız:

Pazartesi: Saat 7.00'de kalkacağız. Saat 8.00'de kahvaltı edeceğiz ve metro ile okula gideceğiz.

Salı: Saat 7.30'da kalkacağız. Kahvaltı edeceğiz. Metro ile okula gideceğiz. Öğleden sonra kütüphaneye gideceğiz.

Çarşamba: Saat 7.00'de kalkacağız. Kahvaltı edeceğiz. Metro ile okula gideceğiz. Öğleden sonra tiyatro kulübüne gideceğiz.

Perşembe: Sabah 9.30'da kalkacağız. Kahvaltıdan sonra dışarı çıkacağız. Bugün dersler öğleden sonra başlıyor. Öğleye kadar alışverişe çıkacağız. Öğleden sonra okula gideceğiz.

Cuma: Sabah 8.00'den akşam 17.00'ye kadar okulda olacağız. Okuldan sonra sinemaya gideceğiz.

Cumartesi ve Pazar (Hafta Sonu): Hafta sonu Bursa'dan dayım, yengem ve yeğenim Esra gelecek. Onlarla Ankara'ya gideceğiz.

EK 8: “Öğretmen Olacağım” adlı okuma metni

“Evladım, ileride ne olacaksın? Doktor? Mühendis? Şoför? Mimar?..”

Çocukluğumda bu soruyu bana birçok defa sordular. Benim cevabım hep aynı oldu: “Öğretmen olacağım!”

İlkokulu ve ortaokulu başarıyla tamamladım. Liseden sonra eğitim fakültesine devam ettim. Sınıf öğretmenliği bölümünde okudum. Geçen yıl üniversiteden mezun oldum, altı ay sonra İstanbul'da öğretmenliğe başladım.

Küçük ama güzel bir okulumuz var. Üç katlı. Okulumuzun on iki adet dersliği, öğretmenler odası, müdür odası ve küçük bir kütüphanesi var. Okulun önünde ve arkasında iki büyük bahçe var. Okulun bahçesinin etrafında duvar var. Duvarın kenarında çam ağaçları var. Arka bahçede büyük bir oyun sahası bulunuyor.

Benim öğrencilerim dördüncü sınıfa devam ediyor. Sınıfımda 25 öğrenci var. Öğrencilerimin hepsini çok seviyorum. Şimdi size bir öğrencimi anlatacağım...

***

EK 9: “Öğrencim Ali” adlı okuma metni

Öğrencimin adı Ali. O, zayıf, çelimsiz bir çocuk. Kendisinden büyük bir okul çantası taşıyor. Sınıfta pencere kenarında oturuyor. Ali'nin dersleri çok iyi değil. Derslere çok katılmıyor ama ödevlerini yapıyor. Ali'yi teneffüslerde takip ediyorum, arkadaşlarıyla pek oynamıyor. Bahçede çimenlerin üstüne oturuyor, arkadaşlarını seyrediyor.

Bir gün teneffüste okulun bahçesinde dolaşıyorum. Ali'yi gördüm. Yalnız başına oturuyor. Onunla konuşmak istedim. Yanına gittim.

— Merhaba Ali, nasılsın?

— Teşekkür ederim öğretmenim, iyiyim.

— Niçin arkadaşlarınla oyun oynamıyorsun?

— Canım istemiyor öğretmenim.

— Niçin?

— Babamı özledim.

— Baban nerede?

— Yurt dışında çalışıyor. Ramazan bayramı yaklaşıyor. Annem, babama telefon etti. Ona, “Bayramda gelecek misin?” dedi. Babam, “Fabrikada çok iş var, bayrama belki gelmem.” dedi.

Ali'nin başını okşadım. “Haydi, arkadaşlarınla oyna. Bayrama daha çok var.” dedim.

EK 10: “Mesleğimi Seviyorum” adlı okuma metni

Günler çabuk geçti, bayram geldi. Bayram namazını Süleymaniye Camisi’nde kıldım. Namazdan sonra pastaneden bir kutu çikolata ve bir buçuk kilo bayram şekeri aldım. Biliyorum, öğrencilerim ziyaretime gelecekler, elimi öpecekler.

Saat 9.30’da mahalleye geldim. Mahalle camisi evime çok yakın. Caminin avlusunda,

imam ve birkaç komşu sohbet ediyor. Yanlarına gittim. Onlarla bayramlaştım. Sonra onların yanından ayrıldım ve eve doğru yürüdüm. Apartmanın önüne geldim. Bir de ne göreyim! Ali, karşımda duruyor. Ali heyecanla, “Öğretmenim, öğretmenim!” dedi ve bana sarıldı.

— Ali, bir şey mi oldu? Ne var, dedim.

— Evet öğretmenim, “Babam!” dedi.

— Babana bir şey mi oldu Ali, dedim. Ali gözyaşları içinde,

— Hayır öğretmenim, babama bir şey olmadı. Babam, bugün sabah yurt dışından geldi.

Anladım ki Ali, mutluluktan ağlıyor. Ali ile birlikte ben de ağladım.

“Evet, ben öğretmenim ve mesleğimi seviyorum.”

EK 11: “Sedat ve Ailesi Piknikte” adlı okuma metni

Pazar günü ailemle ormana pikniğe gittik. Ö sabah, saat altıda kalktık. Önce kahvaltı ettik. Sonra piknik hazırlığımızı tamamladık ve yola çıktık. Sabah hava açık ve güneşliydi. Hepimiz çok sevindik. Kısa bir yolculuktan sonra piknik alanına vardık. Piknik alanı çok güzel ve kalabalıktı. Güzel bir yer bulduk. Annem etleri hazırladı, babam mangalı yaktı. Çok eğlendik. Akşama doğru birden hava kapandı. Bulutlar karardı ve gök gürledi. Sağanak yağmur başladı. Hemen bir çardağın altına girdik. Hepimiz biraz ıslandık. Bir süre sonra hava açtı ve güneş çıktı. Çardağın altında gökkuşacağını seyrettik. Eşyalarımızı topladık ve güzel bir günün sonunda evimize döndük.

EK 12: “Kuş Evleri” adlı okuma metni

Kuş Evleri

Atalarımız yüzyıllardır kuşları korumuş, beslemiş, onların barınmalarına yardımcı olmuşlardır. Bunun için evlerin, sarayların, camilerin, köprülerin ön yüzlerine kuş evleri yapmışlardır. Bu evleri genellikle soğuk ve sert rüzgârlardan korunaklı, yüksek yerlere inşa etmişlerdir. Taş ve ahşaptan yapılmış evlerde kuş evlerinin örneklerine rastlamak mümkün. Ancak ne yazık ki çoğu yangın ve deprem gibi sebeplerden yok olmuştur.

Günümüzdeki kuş evlerinin en güzel örnekleri Selimiye Camisi, Nevşehir Kurşunlu Cami ve Kayseri-Şeyh İstanbul İbrahim Tunnurî Çeşmesi'nde görebilirsiniz.

Kuş evleri, Türk kültür ve sanatında önemli bir yer tutmaktadır.

